

कृष्णश्री

दिपावली
विशेषांक

संपादक
संजय राजे
२०२३
वर्ष ३०वे

किंमत ₹ 300/-

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

श्री

पैशावर विश्वास ठेऊ नका ..... विश्वासावर पैसा ठेवा !

नागरी सहकारी पतसंस्था मर्या.अ.नगर

**अहमदनगर जिल्हा श्री संत गोरोबा काका कुंभार
नागरी सहकारी पतसंस्था मर्यादित, अहमदनगर**

● मुख्य कार्यालय : जामखेड ●

पत्ता :- माऊली संकुल, बीड रोड जामखेड, दूर्ध्वनी क्रमांक - ०२४२१ २२३०७०

प्रेरणारथान

वै.विठ्ठलराव(आण्णा)राऊत
संस्थापक अध्यक्ष

यशस्वी वाटचाल

दामदुप्पट

सांपत्तीक स्थिती

वसुल भाग भांडवल	-	३७ लाख ७९ हजार
निधी	-	१ कोटी ८७ लाख
ठेवी	-	२२ कोटी ११ लाख
गुंतवणूक	-	६ कोटी १३ लाख
येणे कर्ज	-	१३ कोटी ८९ लाख
३१/३/२३ चा नफा	-	४४८७३७

● अटी लागू

ठेवीवरील व्याज दर

१ वर्षे व त्यापुढे	-	१०%
१८१ दिवस (६ महिने)	-	८%
९१ दिवस (३ महिने)	-	६%
४६ दिवस	-	४%
दामदुप्पट	-	८१ महिने

**लघु उद्योग व वाहन कर्ज उद्योग धंद्यासाठी
अल्प दरात कर्ज सुविधा उपलब्ध**

**सोनेतारण
कर्ज सुविधा**

**कर्ज
१० मिनीटात
उपलब्ध**

१ वर्ष व त्यापुढे मुदत ठेवीवर
ज्येष्ठ नागरिक, विधवा व
माजी सैनिक १०.५% व्याजदर

मासिक योजना
रु.५ लाख भरा व दरमहा पेन्शन स्वरूपात रु.५१५०/- मिळवा.

मासिक योजना
दरमहा रु. १०००/- भरा व ७५ महिन्यात रु.१०००००/- मिळवा.

कन्यादान ठेव योजना
दरमहा रु. १०००/- भरा व १५ वर्षांनंतर रु.३,७५०००/-मिळवा.

कन्यादान ठेव योजना
दरमहा रु. १५००/- भरा व १५ वर्षांनंतर रु.५,७१०००/- मिळवा.

अधिकृत विज बिल भरणा केंद्र व टेलिफोन बिल भरणा केंद्र
संपूर्ण संगणकीकृत संस्था

पेन्शन
ठेव
योजना

दरमहा रु.१०००/- भरा ५० वर्षांनंतर रु. ११००/- प्रमाणे दरमहा
पेन्शन मिळवा व स्किम बंद करतवेळी रु. १ लाख ५० हजार मिळवा.

श्री विनायक विठ्ठलराव राऊत

९२२६१३१५७५
९४२२२२२२०६

● **श्री जयवंतराव पुंजाजी जोर्वेकर**
व्हा.चेअरमन

● **श्री शहाजी माणिक राऊत**
व्यवस्थापक

व्यवस्थापक सर्व संचालक मंडळ, कर्मचारी वृंद व पिग्मी एजंट
सर्व सभासद, ठेवीदार, कर्जदार, हितचिंतक सर्व समाज बांधवांना हार्दिक शुभेच्छा...!
नवीन कार्यालयात ग्राहकांसाठी खास सुविधा मनी ट्रान्सफर ऑनलाईन बँकिंग सेवा. RTGS / NEFT

इंजि.श्री महेश विठ्ठलराव राऊत

B.E.I.T

९४२३७८६४०६

गोरोबा सिनेमाज, कुंभार तळ
जामखेड, जि.अहमदनगर

book **my** show

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

With Best Compliments

Our Inspiration

Late Mahadev B.
Kunkalienkar

Late Vishnu B.
Kunkalienkar

Late Vassu B.
Kunkalienkar

Late Vishnu M.
Kunkalienkar
(Padmashree Award)

Late Vaman B.
Kunkalienkar

Satish V. Kunkalienkar
President
Goa Kumbhar Samaj Mahasangh

Dayanand V.
Kunkalienkar

Pravin V.
Kunkalienkar

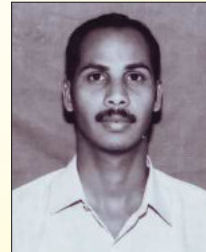
Rajendra M.
Kunkalienkar

Sanjay M.
Kunkalienkar

Santosh M.
Kunkalienkar

Shailesh M.
Kunkalienkar

Vinay V.
Kunkalienkar

M/s. M. B. Kunkalienkar & Bros.,
General Merchants,
New Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2715233
Office (0832) 2737148

M/s. S. B. Traders,
General Merchants,
"Shanta Chambers",
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2737149
Office (0832) 2737148

M/s. Shanta Prasad Home
Industries, Flour Mills,
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop (0832) 2737149
Off. 2737148 Res. : 2734450

M/s. Hotel Goa Land,
Lodging Bar & Restaurant,
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ (0832) 2733265
Res. 2737148
Off. : 2737148, 2734450

M/s. Kunkalienkar Trading
Company, General Merchants,
Below Hotel Goa Land,
Near M. G. Market,
P. O. Box No. 312,
Margao (403601) Goa.
☎ Shop : (0832) 2737066

CITY WITH WINGS

PRAJAPATI® MAGNUM

The Jewel of Dronagiri

DRONAGIRI, SOUTH NAVI MUMBAI

2 & 3 BHK SPACIOUS FLATS

READY POSSESSION

Artist's impression

FULLY RESIDENTIAL PROJECT WITH 1 ACRE PODIUM HAVING

Actual image

JOGGING TRACK

Actual image

PARTY LAWN

Actual image

KIDS PLAY AREA

Artist's impression

SWIMMING POOL

www.prajapatigroup.com

 9549 033303

CREDAI-MCHI
MEMBER

Project Finance by
LICHFL
LIC HOUSING FINANCE LTD

MAHAREERA Registration No:
P52000001121
P52000001425
maharera.mahaonline.gov.in

कुंभश्री मासिक मालक, मुद्रक, प्रकाशक सौ.वीना संजय राजे यांचेकरिता संपादक श्री.संजय राजे यांनी
गुरुनाथ प्रिंटर्स व टाईपसेटर्स, ६१, कुणाल प्लाझा, चिंचवड स्टेशन, पुणे ४११०१९ येथे छापून तेथेच प्रकाशित केले.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

PARALYSIS SPECIALIST

For Appointment Send Hi on Whatsapp No.99162 33726

Time : 8 am to 5 pm
(Wednesday Holiday)

PANDURANG KUMBAR HOSPITAL NAGARMUNOLLI

★ ಲಕ್ಷ್ಮಾ ತಟ್ಟರು ★ ಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಆಯುರ್ವೇದ

Dr. Dnyaneshwar Maharudra Kumbhar
M.B.B.S.

Near Pandurang Temple,
NAGARMUNOLLI, Tal.Chikodi, Dist. Belgaum.
09980835141, 09901933726, 09880602676

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

M/s G.S. KUMBHAR

Class-1(A) Govt. Regd. Contractor

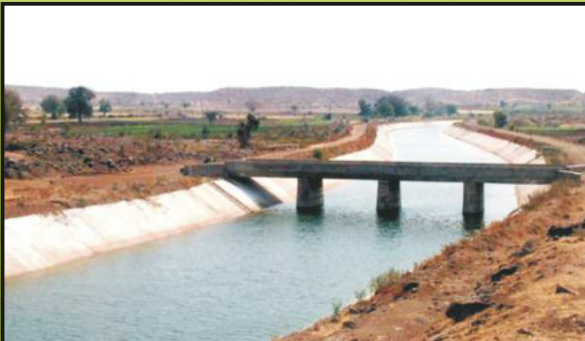
Mr. Ganeshrao Kumbhar
B.A., L.L.B.

Mr. Parimal Kumbhar
M.E. (Civil, Structure)

Chi. Pratik Kumbhar
B.E. (E & TC)

Office address : Flat No. 201/B "Minakshi Puram" Vadgaon (bk) Pune - 411 041
Mob. No. +91 9850617691, Email ID : kumbhargs1@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ.बालासाहेब सेलुकर यांचे
शिवम् हॉस्पिटल व अतिदक्षता विभाग

शिवम् हॉस्पिटल व अतिदक्षता विभाग

बालरोगालय, मॅटर्निटी व नर्सिंग होम

कै.सौ.डॉ.उर्वशी बालासाहेब सेलूकर

डॉ.बालासाहेब सेलूकर
M.B.B.S. D.C.H.(Mumbai)
बालरोग व नवजात अर्भक तज्ञ

सौ.ज्योति बाळासाहेब सेलूकर
B.A. D.Farm
पांडुरंग मेडीकल अँड जनरल स्टोअर्स

महात्मा ज्योतीराव फुले जन आरोग्य योजना आणि प्रधानमंत्री आयुश्यमान भारत योजना संलग्न हॉस्पिटल

1. Pulmonology	4. Critical Care	7. Poly Trauma
2. Gastroenterology	5. Pediatrics Medical Management	8. Orthopedic Surgery And Procedures.
3. General Medicine	6. General Surgery	9. Genitourinary System

परभणी रोड, विश्रामगृहाच्या बाजूला, गार्डन समोर, वसमत, जि.हिंगोली

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

अकोले तालुक्यातील एक भव्य शैक्षणिक प्रकल्प अभिनव शिक्षण संस्था, अकोले

मारुतीराव कोते अभिनव पब्लिक स्कूल (निवासी पब्लिक स्कूल)

मातोश्री पार्वतीबाई कोते शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय (बी.एड्)

अभिनव अध्यापक विद्यालय (डी.टी.एड्.)

व्यवस्थापनशास्त्र महाविद्यालय (एम.बी.ए.)

मारुतीराव कोते ज्युनिअर कॉलेज ऑफ सायन्स

वसुंधरा अॅकॅडमी (सी.बी.एस.ई पॅटर्न)

अभिनव सिनिअर कॉलेज ऑफ सायन्स

अभिनव टुरीझम सर्टीफिकेट कोर्स

मुळा व्हॅली इंग्लीश मेडियम स्कूल, कोतुळ

सह्याद्री व्हॅली इंग्लीश मेडियम स्कूल, राजूर

श्री. मधुकरराव नवले
अध्यक्ष

श्री. सुरेशराव कोते
उपाध्यक्ष

प्राचार्य रमेशचंद्र खांडगे
सेक्रेटरी

श्री. भाऊसाहेब नाईकवाडी
खजिनदार

श्री. रामकृष्ण नवले
सह. सेक्रेटरी

* संचालक *

विक्रम नवले, उपाध्यक्ष

प्रा. सौ. भक्ती कोते-हिवरकर, सहसेक्रेटरी
रंजना नाईकवाडी, मंदाताई नवले

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

B. Ramchandra & Co.
Designing, Offset Printing & Packaging

DEDICATED TO CRAFTING IMPRINTS OF EXCELLENCE.
ONE PROJECT AT A TIME.

S H SANKALP
Healthcare And Allied Products (P) Ltd.
Dedication to pharmaceutical excellence, we stand as a beacon of trust and reliability in the healthcare industry.

SAMARTH
INDUSTRIES
Your trusted third-party manufacturer specializing in construction cement and tile adhesive.

SAHAR LIFE
SCIENCES
Pledged to safeguard and enhance health, one step, one day, and one life at a time.

bm | Bless Med
Life Sciences
Dedicated to the cause of providing health, hope, and a brighter future for all.

- Shri. Arjun Ramchandra Kumbhar
+91 98203 10782
- Shri. Prasad Arjun Kumbhar
+91 98203 10832
- Shri. Sanjay Arjun Kumbhar
+91 98208 01813
- Shri. Aditya Prasad Kumbhar
+91 99696 89247
- Corporate Office:
1st Floor, Shriram Building,
Near Satyam Industrial Estate,
Station Road, Govandi East,
Mumbai - 400 088.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शुभेच्छुक समस्त डाळजकर परिवार

श्री. दत्ता कुंभार

विश्वस्त - कुंभार समाज धर्मशाळा व गुरोबाकाका मंदिर ट्रस्ट, आळंदी
कार्याध्यक्ष - बारामती चेंबर ऑफ कॉमर्स अँड इंडस्ट्रीज
राष्ट्रीय अध्यक्ष - मातीकला सेल अ.भा.प्रजापती (कुंभकार) महासंघ
उपाध्यक्ष - शाळा समिती, श्री संत तुकडोजी विद्यालय दौंड

सौ. अरुणा दत्ता कुंभार

श्री. उदय दत्ता कुंभार

आमची दर्जेदार उत्पादने

डॉ. सौ. कांचन उदय कुंभार

आमची दर्जेदार उत्पादने

वि. वरुण दत्ता कुंभार

आमची दर्जेदार उत्पादने

फर्म

• बारामती फुड अँड बिबरेजेस •

- अरुणा इंडस्ट्रिज
- श्री. दत्ता क्लिनिक
- आल्फा प्लास्टिक इंडस्ट्रीज
- मातोश्री डेव्हलपर्स
- आरोग्यसखी आयु. क्लिनिक
- हॉटेल उदय
- लक्ष्मी सप्लायर्स

निवास - 'तानाई', प्लॉट नं. आर-५९, एम.आय.डी.सी., बारामती, जि. पुणे. मोबाईल-७५८८०३२५९५/९८९०१३३८१०

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

SINCE 1985

UPADHYE COLLEGE OF SCIENCE

Nashik-Ozar Road, Sayyed Pimpri, Nashik

Admissions Open For Residential NEET, JEE, MHT-CET Batches

1) XI Science 2024-2026 Batch [2 Years] Teaching starts from 15th April 2024

2) XII 2024-2025 Batch [1 Year] Teaching starts from 1st January 2024

3) MHT-CET 2024 Crash Course Batch. Students can join now or on 7th March 2024

मुलींसाठी राहण्याची अतिशय सुरक्षित व्यवस्था

RESIDENTIAL COLLEGE

NEET | JEE

MHT-CET

OLYMPIADS

OUR SUCCESSFUL JEE STUDENTS 2022-2023 BATCH

Manish Ahire
[AIR 1167*]

Gaurav Kadam
[AIR 1326*]

Rushikesh Dusane
[AIR 1684*]

Sohan Sarkate
[AIR 1167*]

Sakshi Mali
[98.67%]

Rushikesh Dusane
[98.49%]

Sohan Sarkate
[96.04%]

Maitre Mahajan
[95.56%]

Pratik Sawant
[92.94%]

Abhay Ahire
IIT ROORKEE

Priyanka Waluj
AIR 2983 (IIT)

Mayur Patil
AIR 7918 (IIT)

OUR SUCCESSFUL STUDENTS NEET

Prachi Mokashi
[566]

Prerna Bharambe
[546]

Suchit Waliya
TN MEDICAL

Priyanka Sable
GMC, JALGOAN

Mahima Chaudhari
GMC, Gondiya

Hritik Dighe
LT Sion
Medical Collage

Priyanka Palve
SMBT Medical MBBS

Pratik Girase
AIR - 639

Harshal Chavan
Siion Medical

Aniket Khairnar
Solapur Medical

Durvesh Valvi
GS Medical

Hemant Kale
TN Medical

OUR SUCCESSFUL MHT-CET STUDENTS

Prachi Mokshi
[99.93%]

Prerna Bharambe
[99.86%]

Saloni Gosavi
[99.58%]

Kaushal Algat
[99.53%]

Rushikesh Ukhade
[99.20%]

Nameera Pinjari
[98.92%]

Vedashree Naigaonkar
[98.8%]

Sharvari Deo
[98.14%]

Rohan Nemade
[98.08%]

Deepali Shinde
[97.96%]

Aditya Sarage
[97.74%]

Aachal Bhandari
[97.42%]

UPADHYE COLLEGE OF SCIENCE, NASHIK

Garware Point, B M Patil HP Petrol Pump, Nashik-Ozar Road, Near Bafna Ware House, Sayyed Pimpri, Nashik

Contact Tiwari Sir - 7888043137 / 92095 77605 | Upadhye Sir - 9822089500 / 9075001672 | Rahul Sir - 7722071300 / 96073 24871

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

DA Dengale Automobiles SG Auto

Service

Maintenance

Repair

डेंगळे
ऑटोमोबाईल्स

CARS OF ALL BRANDS WILL BE
REPAIRED / MAINTAINED / SERVICED HERE

Cashless / Postpaid insurance works of all
companies will be done in our Workshop

- Genuine Spare Parts
- Electronic Engine Tuning & Scanning
- Complete Car Service
- 3D Wheel Alignment & Balancing
- Denting-Painting
- Washing, Polishing & Interior Cleaning
- Battery, Alternator & Starter Service
- Car Accessories

Mob.: 8999 899 759 / 7498 529 255
9309708700.

Email : sgautoecs@gmail.com

Address : Nira Road, Sant Gorakumbhar Nagar, Infront of K Mart, Kasba, Baramati Dist.Pune

आपल्या शुभ कार्यासाठी सर्व
सुखसोयींनी युक्त...!

डेंगळे गार्डन मंगल कार्यालय

व्यवस्थापक : भगिरथ ग्रुप ऑफ इंडस्ट्रिज

मोबा.नं. 9960190015 / 9503029006

DENGALE INSURANCE SERVICES

सर्व वाहनांचे (2 Wheeler / 4 Wheeler / Heavy Vehicles) इन्शुरन्स योग्य दरात मिळतील.
इन्शुरन्स संपलेल्या वाहनांचे इन्शुरन्स Renew करून मिळतील.
Zero depreciation, comprehensive & 3rd Party इन्शुरन्स उपलब्ध आहेत.

Mob.: 7755919900 / 9529601550

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो.शशिकांत लक्ष्मण शिके

मो. 9226757928

श्री.अक्षय शशिकांत शिके

(MBA in HR, MCA)
मो. 9518343134

श्री.अमित शशिकांत शिके

मो. 8888968605

शिके पाटील विट कारखाना

उत्तम प्रतीचे विट उत्पादक

आमच्याकडे बांधकामासाठी ६ इंची व ४ इंची
उत्तम विट योग्य दरात मिळतील.

मु.पो. शिरूर (घोडनदी), ता. शिरूर, जि. पुणे

OXIAIR

GASES (I) INDIA PVT. LTD.

CIN- U24111PN2021PTC197500

Plot No. PAP-13-16N, Chakan Industrial, Dist. Pune- 410101

Email : oxiairsales@gmail.com

Mob. : 9922990102, 9112899991, 9112899993

- ◆ **WE ARE REFILLING :** OXYGEN, NITROGEN, ARGON, CO2, ACM, ETHYLENE, ZERO AIRGASES
- ◆ **STOCKTIST :** HELIUM, HYDROGEN, ACYTYLEN, LPG (HP), R22, R134A, R410A, R407A, R32, FLORON ETC.

Mr. Suraj R. Jadhav

(B.E. Mech.)

Director

Mob.: 9011155538

Kumari Snehal R. Jadhav

B.A. Eco., MBA (International Business)

Director

Mob.: 9011905055

डॉ. युवराज कुंभार

M.B.B.S., M.D.(Anaesthesia)

9850422933

डॉ. वरुषा युवराज कुंभार

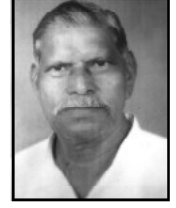
B.A.M.S.

9226115696

समर्थ हॉस्पिटल

सर्जिकल, मॅटर्निटी व जनरल हॉस्पिटल

कामशेत, पवनानगर रोड, ता.मावळ, जि.पुणे

संस्थापक

कुंभश्री मासिक समाज प्रबोधनास वाहिलेले मासिक (कुंभश्री स्थापना १९९४)

संपादक श्री. संजय पांडुरंग राजे

“तव स्मरण सतत स्फुरणदायी ठरो”

* वर्ष ३० * अंक १ * पुणे * शालीवाहन शके १९४४ * ऑक्टो.-डिसेंबर २०२३ * किंमत रु. ३०० * रजि. नं. दिल्ली : ६६८७४/९४

◆ Website : www.kumbhashree.com ◆ e-mail : kumbhshree@gmail.com

कार्यालय : वीर एंटरप्रायजेस, प्लॉट नं. ३४४, सेक्टर २४, निगडी प्राधिकरण, पुणे ४११ ०४४.

अनुक्रमणिका

संपादकीय	१३	मामाचे पत्र हरवले	२०४
कथा - सहजीवन	१४	आजी आणि आजीचा पदर	२०६
किंमत नात्यांची	२१	चंद्रयान ३ नंतर गगनयान	२०९
पुन्हा ती, तो आणि मी	३९	ज्योतिर्लिंग भीमाशंकराच्या प्रांगणात	२११
अभिनव वृद्धाश्रम	४६	कोण होते बुद्ध	२१३
सौदा	६०	परिवर्तनवादी संत श्री बसवेश्वर	२१४
मटकीची भाजी	६४	अष्टावधानी स्त्री	२१७
आरामखुर्ची	६७	लांबलेले विवाहाचे वय अधोगतीचे लक्षण	२२६
वेड म्हणू तर वेड नसे हे	७१	एकता जोशी म्हणतात...	२२८
वाचा...वाणी...वैखरी	८३	हिंदू	२२९
प्रवास - आयुष्याला कलाटणी देणारा	८५	स्त्री जन्मा ही तुझी कहाणी	२३१
यावर उपाय एकच	९२	जमिन मोजणी झाली गतीमान	२३३
त्रिकोण	९६	प्रबोधनाचा वारसा देणारी आई	२४७
अधुरी इच्छा	१०७	कार्यकारी अभियंता अनुश्री कुंभार	२४८
हुशार बाळुचे चातुर्य	११३	ओ.बी.सी. समाचार	२५२
ओला दिवस	११८	राष्ट्रीय समाचार	२५७
कांदे पोहे	१२१	महाराष्ट्र आपला - अमरावती गुणगौरव सोहळा	२७८
प्रेमाचा फुलोरा	१३२	कुंभार ऑफिसर स्नेह संमेलन	२८०
भविष्य	१३५	नाशिक गुणगौरव समारंभ	२८२
तात्याचा आत्मा	१३८	कुंभार कला सोसायटीत समर्थ पॅनेल विजयी	२८३
पैज	१४१	वसई विरार गुणगौरव समारंभ	२८४
काव्यसंग्रह	१४४	कोल्हापुर वधू-वर मेळावा	२८६
लेख - महिला संघटन	१५८	वाचकांच्या प्रतिक्रिया	३४३
प्रवास वर्णन ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंड	१६२	प्रतिभाताई आव्हाळे अमृत महोत्सव	३५८
आठवणीचे पुणे	१७९	इंजि. बबनराव जगदाळे सेवानिवृत्त	३५९
विश्वेश्वरैयांचे वंशज	१८१	शुभमंगल वधु पाहिजे/वर पाहिजे	३७०
दीपावलीचे आध्यात्मशास्त्र	१८३	भावपूर्ण श्रद्धांजली	३९०
निसर्ग	१८५		
संसार आणि परमार्थातील सुख	१८८		
वाट	१९०		

मुखपृष्ठ : कु. गौरी शशिकांत कुंभार B. Pharm. M.B.A. , पुणे

‘कुंभश्री’ संपादकीय मंडळ

संपादक इंजि. संजय पांडुरंग राजे मोबा. : ९८२२८३८१६९	कार्यकारी संपादक प्रा. विलास जाधव	कायदे विषयक सल्लागार अॅड. बी. के. राजे (हायकोर्ट मुंबई)
सुरेशराव मारुतराव कोते मोबा. : ९८२२०३२४२७	सल्लागार जी. टी. जाधव मोबा. : ९०११४६४९४०	नामदेव श्रीपती कुंभार
अध्यक्ष - आनंदा कुंभार मोबा. : ९५५२५५४४२०	वधुवर सूचक मंडळ महाराष्ट्र राज्य कार्याध्यक्ष - व्ही. एम. कुंभार	उपाध्यक्ष - रामचंद्र कुंभार
मुद्रीत शोधन सौ. वंदना बाळासाहेब कुंभार	विद्यार्थी गुणगौरव मंडळ अध्यक्ष - नारायण ना. कुंभार	व्यवस्थापक ज्ञानेश्वर कुंभार

कुंभश्री अधिकृत प्रतिनिधी

गोविंद प्रजापति, मुंबई	मो. : ९९२०६६८८४८	अरविंद राणे कोल्हापूर	मो. : ९८९०३३३६९३
सौ. आर. बी. डेंगळे, बारामती, पुणे	मो. : ९८६०२५८३३४	सुदाम कुंभार बोरीवली मुंबई	मो. : ९८६९७१५६००
सौ. अनिता सुभाष बोर्डे, चिंचवड, पुणे	मो. : ९६२३१५८९३९	सुर्यकांत गोविंद मुचळंबे लातूर	मो. : ९६५७६७९१५३
बाळकृष्ण काळबांडे (सर) दौंड, पुणे	मो. : ९९७५३३९४२५	गुरुनाथ म. मोहोळकर, निलंगा लातूर	मो. : ८८८८५६१६०८
वैजनाथ पगडे, आळंदी पुणे	मो. : ८६६९११०९३६	बा. की. घटकार डोंगरशेळकी, लातूर	मो. : ९८६०२८१९९३
निलेश पांडुरंग गोरे काष्टी अ. नगर	मो. : ९९६०५९८६३२	गंगाधर (आप्पा) जोर्वेकर नाशिक	मो. : ९४२२२५३१६१
भगवान श्रीमंदिलकर, पारनेर.	मो. : ९५०३७४७१७८	योगेश रोकडे चांदवड-नाशिक	मो. : ९९७०५४८५३४
गणेश मुरलीधर देवतरसे अ. नगर	मो. : ९८९०२९६६८६	तुळशीराम एकनाथ मोरे (सर) नाशिक	मो. : ९४२१५३४८४५
सुधाकर देवतरसे अ. नगर	मो. : ९७६३८११६७६	शाम जोधळे निफाड, नाशिक	मो. : ९३७१५२८१५२
शिवाजी महाशिकारे तरवडी	मो. : ९४०४३८९५१५	पुरुषोत्तम वाघ मालेगाव, नाशिक	मो. : ९८२३६३३४४३
बबन मुरलीधर नायकोडे राशीन	मो. : ९४२१३२८७४९	अॅड. श्रीधर काळकर नागपूर	मो. : ९८२२५८१४६५
रामनाथ वाकचौरे गुरुजी, अ. नगर	मो. : ९७६७५५३६८९	आर. आर. कुंभार सातारा	मो. : ९४२०४६५१४२
सुरेश नांदुरकर अमरावती	मो. : ९४२३४१३६६२	चंद्रकांत कुंभार फलटण, सातारा	मो. : ९४२३३२८७४२
प्रा. दिलीप अमुरकर अकोला	मो. : ९८८१५५९०६१	चंद्रकांत काशिनाथ कुंभार पाचवड, सातारा	मो. : ९९२२४१८८८३
रामकृष्ण सावीकर अकोला	मो. : ९८५०७२०३७८	सुभाष कुंभार पाटण, सातारा	मो. : ९८६९१५२६४४
रमेश वनकर अकोट अकोला	मो. : ९७६६८९२४६०	बाळासाहेब कुंभार पलुस, सांगली	मो. : ९८९००१६५४८
डि. के. सोनवणे औरंगाबाद	मो. : ९४२२२३९११८	सदानंद दिनकर कुंभार इस्लामपूर, सांगली	मो. : ९८९००९७७५८
ना.ना. सौदागर अकोला-बुलढाणा	मो. : ९०११७३९४७२	प्रा. महेश कुंभार कापुसखेड वाळवा, सांगली	मो. : ९८५०९१९८५०
बाळाजी गोरे देऊळगांवरजा, बुलढाणा	मो. : ९६७३८६२३९२	सौ. रेखा कुंभार ठाणे	मो. : ७२४८९२८९७१
गणेश प्रल्हाद सोनुने बुलढाणा	मो. : ९८५०३३१५८१	मनोहर नामदेव जाधव, मुंब्रा, ठाणे	मो. : ९९२३१५७९०१
रामदास अंबादास कुंभार केज, बीड	मो. : ९८६०५७२३८३	श्रीकांत कुंभार ठाणे	मो. : ९८३३५८५०६९
उत्तमराव काळे सर चाळीसगांव, जळगांव	मो. : ९८५०१९९९१८	डी.डी. चव्हाण देवपुर, धुळे	मो. : ९४२२२१८८७१
महादेव तुकाराम हरिमकर भुसावळ जळगांव	मो. : ९४२३९३५४४४	शामराव वाघ देवपुर, धुळे	मो. : ९४२०८४९५८०
के. एन. मोरे यवतमाळ	मो. : ९८५०७२१३३६	सौ. संगिता बबनराव जगदाळे नंदुरबार	मो. : ८६०५८५४५४४
माधवराव मेहरे आर्वी, यवतमाळ	मो. : ९९२२८५८४०९	हृदयेश दगडुभाई चव्हाण शहादा नंदुरबार	मो. : ९४०३८८४४६४
सदानंद वामन कुंभार, उमरगा, उस्मानाबाद	मो. : ९७६३८५२४१५	हिरामण बच्छाव, नवसारी (गुजरात)	मो. : ०९०९९४११६०१
घन:शाम कुंभार इचलकरंजी, कोल्हापूर	मो. : ९४२३८१६१६३	विनोद प्रजापति, झाँसी (उ.प्र.)	मो. : ०९४१५९४३६७७

नियोजन म्हणजे उद्या काय होणार आहे, उद्या काय करायचे आहे - हे ओळखून, लक्षात घेऊन 'आज' करायचे काम. परंतु आपल्या बोली भाषेत 'उद्या' कधी उजाडतच नाही. जो उगवतो तो आजचा दिवस असतो आणि त्यामुळे नियोजन शून्यता ओघानेच आली. इतरांचे सोडा अगदी एखाद दुसरा अपवाद सोडला तर आपल्या समाजात तरी एखादा हरीचा लाल सापडेल का? की जो छाती ठोकपणे सांगू शकेल का की, 'होय, मी माझ्या आयुष्याचे, व्यवसायाचे पूर्ण 'नियोजन' केले - आणि आता मी 'यशस्वी माणूस' म्हणून जगत आहे. नियोजन म्हणजे इंग्रजी भाषेत प्लॅनिंग (planning) आपणास आज दिवसभर काय करायचे आहे? कोणाला भेटायचे आहे? खिशात किती रक्कम आहे आणि ती नेमकी कशी खर्च करायची आहे याचा नेमका आढावा अंथरुणातून उठण्याआधीच मनोमन करणे म्हणजे प्लॅनिंग म्हणजे नियोजन. अर्थशास्त्राचा अभ्यास करणारांना 'नियोजन' शब्दाचा नेमका अर्थ समजलेला असतो. परंतु येथे आम्हांला अर्थशास्त्रविषयी काहीही बोलायचे नाही. आपल्या एकूणच कार्यपद्धतीकडे बघितले तर आपल्या लक्षात एक गोष्ट नेमकी लक्षात येईल की आपले आजवरचे आयुष्य नियोजन शून्यतेत गेले आहे. आपण कशाचेच नियोजन केले नाही. नियोजनाचे महत्त्व, आवश्यकता लक्षात येऊनही अनेकांनी ते केले नाही, अनेकांना ते जमले नाही. अनेकांना तर असे वाटते की, आमच्या मागे कित्येक गोष्टींचा ससेमिरा लागलाय आणि हे म्हणतात, 'नियोजन करा.' मित्रहो सहज आपल्या आजूबाजूला पहा, पन्नाशी ओलांडलेले स्त्री-पुरुष पहा, साठी-सतरी ओलांडलेले स्त्री-पुरुष पहा. सेवा निवृत्तीच्या मेळाव्यात जमलेल्या सद्गृहस्थांकडे पहा... काय दिसेल तुम्हांला? सान्यांचे चेहरे पडलेले खंगलेले कुठल्याशा तरी विचारात बुडलेले, इस्त्री गेलेल्या कपड्यां -सारखे, वैभव उडून गेलेल्या एखाद्या सरदाराच्या वाड्यासारखे... बरस. याशिवाय दुसरे काहीच दिसत नाही. कोणी सांगितलेच मनातले तर तो हेच सांगेल की 'नियोजन म्हणजे काय ते कधी कळलेच नाही, कळलेय तेव्हा उशीर झालाय!' आता काय फक्त 'उद्या'ची वाट पाहतोय. दुसरे काय करणार?

मित्रहो निराश होऊ नका. उदास होऊ नका. तुम्ही मनात आणले तर आजही आपल्या आयुष्याचे नियोजन करू शकता. साधारण चांगल्यापैकी 'समज' आल्यानंतर किंवा आपल्या सभोवतालचे जग 'नेमके' कसे आहे हे समजल्यावर तरी आपण 'नियोजन' करण्याचे महत्त्व ओळखले पाहिजे. एक काम करा. एक डायरी घ्या. जुनी असली तरी चालेल. नसेल तर नाराज होऊ नका. घरात एखादी वही असेल तर ती सुद्धा चालू शकेल. त्या वहीत डायरीत 'आज' करायच्या महत्त्वाच्या गोष्टी अगदी संक्षिप्तपणे लिहिल्या तरी चालतील. नव्हे लिहाच. तुम्ही युवक असाल तर त्या डायरीचे दोन भाग करा. शक्य असेल तर दुसरी डायरी घ्या. लिहा. आज पाच वर्षांनी मी 'कोठे' असेल? दहा वर्षांनंतर मी माझ्या कोणत्या ध्येयापर्यंत पोहोचलेलो असेल. माझे सारे तारुण्य मी कोणत्या गावात (शहरात घालवणार आहे. मला नेमके काय व्हायचे आहे? माझे शिक्षण मी कसे आणि कुठवर

पूर्ण करणार आहे? आणि आणखी बरेच काही करता येईल, लिहिता येईल ते सारे सारे मोकळेपणाने लिहा. शक्यतोवर आपली डायरी 'सिक्रेट' ठेवा. कोणालाही दाखवू नका. कारण लोक काय 'गाढवावरही बसू देणार नाहीत आणि पायी सुद्धा चालू देणार नाहीत.' "कुछ तो लोग कहेंगे" हे नेहमी लक्षात ठेवा.

तिशी-पस्तीशीतील मित्रांनो तुम्ही सुद्धा याची नेहमी जाणीव ठेवा की आपले सारे जीवन आपले व्यक्तिमत्त्व इस्त्री केलेल्या कपड्यासारखे 'कडक' असले पाहिजे. अनेक महाभागांनी आपल्यावर नेहमी एक वाक्य बिंबवलेले असते की, 'साधी राहणी आणि उच्च विचारसरणी' ठेवा. आम्हांला या वाक्याचा अर्थ कधी कळलाच नाही. उलट आम्ही म्हणतो की, 'आपली राहणी सुद्धा उच्च असली पाहिजे आणि विचारसरणी सुद्धा उच्च असली पाहिजे.' विचारसरणी उच्च होऊ शकते परंतु राहणीमान मात्र उच्च होऊ शकत नाही. अगदी सहजासहजी तर नक्कीच नाही. ते उच्च करायचे असेल तर 'नियोजन' करावेच लागेल. आपल्या कष्टाचे, आपल्या ध्येयाचे, आपल्या परीश्रमाचे नियोजन करावेच लागेल. मग बघा तुमचे सारेच आयुष्य 'कडक' झालेले आहे. ते बघून तुम्हीसुद्धा 'सरप्राईज' व्हाल. सेवानिवृत्तीनो, सिनिअर सिटीझन झाला असाल तर तुम्हांला सुद्धा 'नियोजना' शिवाय पर्याय नाही. आपण काय खायचे, किती खायचे, व्यायाम केला तर किती करायचा हे आणखी कितीतरी गोष्टी आहेत की ज्याचे 'नियोजन' केलेच पाहिजे. अगदी प्राथमिक, माध्यमिक शाळेत जाणाऱ्या नातवंडा-पतवंडाना सुद्धा 'नियोजना'चे महत्त्व पटवून सांगा.

मित्रांनो लक्षात घ्या की, 'नियोजनाला' कोणताही पर्याय नाही. आयुष्याच्या प्रत्येक टप्प्यावर केलेले नियोजन तुम्हांला आयुष्याच्या योग्य दिशेनेच घेऊन चाललेले आहे, हे हळूहळू लक्षात येईल. अर्थात नियोजन याचा अर्थ हा नव्हे की डायरीत फक्त काय करायचे- एवढेच लिहून थांबायचे आहे तर त्या नियोजनाप्रमाणे आपले वर्तन बदलत आहे ना हेही पाहायचे आहे. आपणच आपल्यावर लक्ष ठेवायचे आहे. हे बरोबर जमलेना की तुम्ही तुमच्या 'लक्ष्या'पर्यंत पोहोचलात म्हणून समजा. अब्दूल कलाम यांचे 'अग्निपंख' वाचा. वीणा गव्हाणकर यांचे 'एक होता कार्दर' वाचा. आणखी कितीतरी चरित्रे, आत्मचरित्रे आहेत. वेळ काढून ती सुद्धा वाचा. 'चरित्र यांचे पहा जरा' या सुभाषितांचा तुम्हांला प्रत्यय येईल. एवढेच नाही तर तुमचे 'चरित्र' सुद्धा एक दिवस हाच अनुभव अनेकांना देईल. परंतु यासाठी मात्र 'नियोजना'ला पर्याय नाही हे बारीक लक्षात ठेवा.

लवकरच जानेवारी २०२४ सुरु होईल. नव्या वर्षापासून सुरुच करू आपण नियोजन असे मात्र करू नका. अगदी आजपासून आत्तापासून 'नियोजना'ला प्रारंभ करा. "आज, अब, अभी" हा न्याय साऱ्याच गोष्टींना लागू होतो. हे लक्षात आले तरच तुम्हाला 'नियोजना'चे महत्त्व कळाले आहे हे लक्षात येईल, आयुष्य 'दिवाळी'च आहे याचा अनुभव येईल.

सर्वांना दीपावली व नववर्षा निमित्त मनःपूर्वक हार्दिक शुभेच्छा!

- संगीता देवकर

शलाका आणि रवीने रजिस्टर मॅरेज केले. शलाका अधूनमधून संकेतकडे यायची तर रवीच्या मुलीला हक्काची आई आणि माहेर मिळाले. शलाकाच्या आयुष्याचे दुःख चक्र संपून आता सुखाची सुरवात झाली होती. आता कुठे खऱ्या अर्थाने शलाकाच्या सहजीवनाला सुरवात झाली होती.

“आई मला बोलायचे आहे थोडं तुझ्याशी.” संकेत शलाकाला म्हणाला. तो कशाबद्दल बोलणार याची तिला कल्पना होतीच. संकेत मला माहित आहे तुझ्या डोक्यात कोणी काय भरवले आहे.

“आई मी काही ही बोलले नाही यांना.” पूजा किचन मधून बाहेर येत म्हणाली.

“बोल संकेत.” शलाका म्हणाली.

आई हल्ली रवीकाका आपल्या घरी सारखा येतो. सोसायटी मधील लोक काय म्हणत असतील आपल्या माघारी.

लोकांचे सोड संकेत तुला काय म्हणायचे ते स्पष्ट बोल.

आई तू काकाला सांग सारखा येत जाऊ नकोस म्हणून.

संकेत रवि तुझ्या बाबांचा मित्र आहे त्यांच्या आजारपणात खूप मदत केली त्यांनी. आता आपले काम संपले म्हणून त्याला घरी येऊ नकोस सांगायचे हा आपला स्वार्थीपणा नाही का? त्याला त्याची फॅमिली नाही. एकुलती एक मुलगी लग्न करून गेली. आपल्या घरी येऊन त्याला जरा बरे वाटते. माणूस एकटेपणाला जास्त घाबरत असतो. त्याचा वेळ जातो म्हणून तो येतो. आपल घर समजून येतो. मी ही एकटी असते आम्ही दोघं एकत्र वेळ घालवतो. नाटक पहायला जातो. कधी बागेत फेरफटका मारतो यात चुकीचे अस काय आहे संकेत?

आई पण लोकांच्या डोळ्यावर या गोष्टी लगेच येतात.

संकेत लोकांना आज ही एक स्त्री आणि पुरुषाची मैत्री लवकर पचनी पडत नाही भले मग ते दोघे किती ही वयस्कर असो. स्त्री पुरुष एकत्र असले की काहीतरी यांच्यात चालू आहे असाच समज लोक करून घेतात. पण तुला काही वावगं वाटतं का सांग? तू लहान होतास तेव्हापासून रवि आपल्याकडे येतो. मग आताच का हा प्रश्न तुला पडला? मी किंवा रवि काही चुकीचे वागताना किंवा करताना दिसलो का तुला?

नाही आई पण... राहू दे संकेत त्याला मध्येच तोडत शलाका म्हणाली. तुझी इच्छा नाही ना कि रविने आपल्या घरी यावे मी सांगेन त्याला तसे. आणि पूजा स्वतःला एखादया गोष्टीबद्दल पूर्ण माहिती नसेल ना तर नवऱ्याचे कान भरु नयेत. शलाका इतके बोलून आपल्या रूममध्ये गेली.

डोळ्यासमोर सगळा भूतकाळ दिसू लागला. शलाका आणि प्रमोदचे लग्न अगदी ठरवून बघून झाले. मध्यम वर्ग कुटुंबात जन्मलेली शलाका घरात मोठी होती तिच्या नंतर एक भाऊ आणि बहीण. शलाका शांत आणि समंजस होती. पदवीपर्यंत तिने शिक्षण घेतले मग लगेचच एका नातेवाईकांनी प्रमोदचे स्थळ सुचवले.

शलाका दिसायला नीटनेटकी छान बांधा, मोठे केस कोणाला ही आवडेल अशी आणि प्रमोद एकदम दिसायला राकट ठीक ठाक पण सरकारी नोकरीवाला होता. १९८० च्या साली असे स्थळ सोडणे मूर्खपणाच होता. असं शलाकाच्या आई वडिलांना वाटले. मुलीची पसंती तेव्हा इतकी विचारत घेतली जात नसे. शलाकाला प्रमोद इतका आवडला नव्हता. तिच्या मनीचा राजकुमार राजबिंडा नसला तरी किमान स्मार्ट सुंदर असा होता. आई बाबां समोर तिचे काही चालले नाही उलट घरात एक व्यक्ति खायला कमी होईल ही त्यांची धारणा. कारण घरची परिस्थिती जेमतेम होती. मग लवकरचा मुहूर्त बघून शलाका आणि प्रमोदचे लग्न झाले. प्रमोद कामानिमित्त शहरात होता बाकी गावाकडे आई वडील; भाऊ, बहिण सगळे होते. लग्न झाल्यावर पंधरा दिवस शलाका गावी राहिली. पहिल्या रात्रीची शलाकाची खूप स्वप्ने होती. प्रमोद तिच्याशी गप्पा मारेल तिच्या आवडी निवडी जाणून घेईल तिला पुढे अजून शिकायचे होते ते ती त्याला सांगेल. तो तिला हळुवार फुलवत प्रणयाच्या उत्कट क्षणापर्यंत नेईल. आपण ही

त्याच्या बाहुत अलगद सामावून जाऊ. पण यापैकी काहीच घडले नाही. ती त्यांच्या खोलीत आली तेव्हाच तिची निराशा झाली. साधी रूम गावाकडची पण जरा सुद्धा सजवली नव्हती. लग्नानंतरची पहिलीच रात्र का आपली असा प्रश्न तिला पडला. ती छान तयार होऊन प्रमोदची वाट बघत बसली. प्रमोद आत आला. कपडे बदलून तिच्या बाजूला बसला शलाका मला माझ्याबद्दल काही गोष्टी सांगायच्या आहेत.

हा बोला मी ऐकते आहे ती म्हणाली. मला प्रत्येक गोष्ट वेळेवर आणि नीटनेटकी लागते. कामात चुकारपणा चालणार नाही. माझे आई बाबा जेव्हा जेव्हा आपल्याकडे येतील तेव्हा त्यांचा पाहुणचार व्यवस्थितच झाला पाहिजे. मला न विचारता कोणतीच गोष्ट करायची नाही. मला जसे आवडेल तसेच वागायचे. मला राग पटकन येतो त्यामुळे माझ्या मर्जी विरुद्ध वागणे मला चालणार नाही. अस बरेच काही तो स्वतःबद्दल सांगत राहिला पण तुला काय आवडते हे एका शब्दाने ही त्याने शलाकाला विचारले नाही. तू माझी बायको आणि मी नवरा या अधिकाराने त्याने तिचा उपभोग घेतला त्यात जरा सुद्धा हळुवारपणा, नाजुकपणा किंवा तरल प्रेम भाव नव्हता. तिच्या मनाची भावनांची पर्वा न करता तो फक्त तिला ओरबाडत राहिला. शलाका निमूटपणे त्याला सहन करत राहिली डोळ्यात पाणी जमा झाले होते. तिच्या स्वप्नांचा चुराडा झाला होता. रोज असच ती त्याला निर्विकार पणे सहन करत राहायची. तो मात्र स्वतः तृप्त होऊन शांत झोपी जायचा. गावी पंधरा दिवस राहून ते दोघे शहरात आले. प्रमोदने एक तीन रूमचे घर विकत घेतले होते. शलाकाने आपल्या पसंतीने घर सजवण्याचे ठरवले पण पैसे खर्च करण्याची काही ही गरज नाही आहे असे घर छान आहे असं बोलून प्रमोदने तिला काहीही करू दिले नाही. तो किती अरसिक आहे याची शलाकाला पदोपदी जाणीव होत होती. शलाका संध्याकाळी तो यायच्या आधी छान तयार होऊन बसायची कारण त्याची सक्त ताकीद होती की तिने नीटनेटके दिसायला आणि राहायला हवे पण फक्त त्याच्या पुरते. बाहेर किंवा शेजारी कुठे ती जाणार असेल तर जास्त नटणे, तयार होणे याची तिला परवानगी नव्हती. त्याच्यासाठी शलाका फक्त बायको होती कधी ही त्याला अवेलेबल असणारी हक्काची शय्या सोबती.

कधी त्याच्या मनात आले तर तो तिला बाहेर फिरायला घेऊन जायचा पण फार कमी. घरी त्यांच सगळ नीटनेटके आणि वेळेत सगळं ती करायची नाही तर त्याचे बोलणे ऐकून घ्यावे लागायचे. लग्न करून ही म्हणावे तसे सुख समाधान शलाकाला मिळाले नव्हते. माहेरी; तिला जास्त तो पाठवत नसे. स्वतः दिसायला तिच्यापुढे कमीच होता म्हणून शलाका बाबत तो जास्त अन सेक्यूर फील करत होता. लोकांसमोर ही तिचा पाणउतारा तो सहज करायचा. असच शलाकाचं आयुष्य सुरु होत. आता जे जसं आहे तसं स्विकारण्या शिवाय तिच्याकडे पर्याय नव्हता. मग सानिकाचा जन्म झाला तिच्या बाललीलात शलाका गुंग होऊन गेली. आता शलाकाला घरकाम

आणि सानिकामधून स्वतःसाठी वेळ ही मिळत नव्हता. प्रमोद मग अजूनच तिच्या वर चिडचिड करत असे ती रात्री बेडरूममध्ये आली की तशीच घरच्या कपड्यात असायची तिच्या साडीला मसाल्याचे वास, सानिकाच्या दुधा आणि दुप्पटयांचा वास त्याला नकोसा वाटे. त्यात रात्री अपरात्री सानू रडत उठायची मग त्याची झोपमोड व्हायची. अशात पण प्रमोद आपला पुरुषी नवरेपणाचा हक्क गाजवायचा. स्वतःला हवं तसं तिच्याकडून ओरबाडून घ्यायचा. शलाका निदान झोपताना तरी साडी बदलत जा म्हणून तिला ओरडायचा. अहो मला वेळच मिळत नाही त्यात मी काम करून दमून जाते अस ती बोलायची. ती किती ही दमलेली असो त्याला इच्छा झाली की तिने न तक्रार करता त्याला स्वतःला समर्पित करायचे.

प्रमोदच्या ऑफिसमध्ये नवीन ज्युनियर अकौंटंट म्हणून नेहा जॉईन झाली. दिसायला छान नाजूक नेहमी चापून चोपून साडी नेसणारी, गळ्यात छोटं मंगळसूत्र, केसात भांगेत कुंकू, ओठांवर हलकी लिपस्टिक अशी नेहा सगळ्यांचे लक्ष वेधून घ्यायची. प्रमोद तिचा सिनियर होता त्याच्या अंडर नेहाला काम करायचे होते. प्रमोद ही नकळतपणे नेहाकडे बघत असे. सगळ्यांशी ती हसून बोलत असे. ही किती टापटीप आणि छान राहते नाहीतर शलाका गबाळ ध्यान नुसते असं त्याच्या मनात येत असे. आज प्रमोदचा वाढदिवस होता. खूप दिवस झाले त्याचा मित्र रविकांत त्याच्याकडे पार्टी मागत होता. लग्न झाल्याची पार्टी अजून पेंडिंग होती. मग आजच्या निमित्ताने प्रमोदने ऑफिस स्टाफला पार्टी देण्याचे ठरवले. सानू झाल्यानंतर घरी वर कामाला बाई लावली होती. प्रमोदने शलाकाला सांगितले की संध्याकाळी ऑफिसचे काही लोक घरी जेवायला येतील. बाईला मदतीला घे आणि छान स्वयंपाक कर. शलाकाने मग सगळी तयारी करून ठेवली. ती ही तयार झाली. प्रमोद घरी आला. सगळा स्वयंपाक आणि घर ही शलाकाने छान तयार ठेवले होते. ठरलेल्या वेळी ऑफिस स्टाफ प्रमोदच्या घरी आला एकूण सात आठ जण होते. रविकांत आणि नेहा ही आली होती. प्रमोद ने सगळ्यांची शलाका सोबत ओळख करून दिली. खास करून नेहाची जास्त ओळख करून दिली ही माझी ज्युनियर आहे नेहमी ऑफिसला व्यवस्थित येते. कामात पण हुशार आहे असं बोलला. शलाका फक्त नेहाकडे बघून हसली. सगळ्यांनी जेवण केले केक कापला. रवी बोलला वहिनी स्वयंपाक खूपच छान झाला आहे. तुमच्या हातात जादू आहे. प्रमोदला शलाकाचे केलेले कौतुक इतकं काही आवडले नाही. तो बोलला अरे रवी ती घरीच असते ना मग स्वयंपाकात हुशार असणारच नां? रवीला हे त्याचं बोलणं नाही आवडले त्याने शलाकाकडे बघितले तिचा चेहरा उतरला होता. प्रमोद तिला कशी वागणूक देत असेल हे त्याला समजून चुकले. रवी प्रमोदचा खास असा मित्र होता त्यामुळे तो त्याला जास्त काही नाही बोलू शकला. प्रमोद नेहाला काय हवे नको सगळं जातीने बघत होता. नेहाला अटेन्शन हवेच असायचे मग तो पुरुष कसा ही असो आपल्या समोर पुढे पुढे करतो ना मग झालं तर अशी तिची वृत्ती होती. आपलं काम साधून घ्यायला गोड

कसं बोलायचे हे तिला चांगले माहित होते.

त्यात प्रमोद तिचा सिनियर मग त्याला धरून राहणे तिला भाग होत. जाताना परत रवीने शलाकाचे कौतुक केले. प्रमोदला बोलला वहिनी ना घरी घेऊन ये. अगदी सरळ आणि साधा असा रवीचा स्वभाव होता त्यामुळे शलाकाशी त्याने बोलणे प्रमोदला काहीच मॅटर करत नव्हते.

प्रमोद आता ऑफिसमध्ये नेहा सोबत जास्तच मोकळेपणाने वागत होता. ती ही त्याच्यासोबत चहा, कॉफी घ्यायला बिनधास्तपणे जात असे. पुरुषांना आपल्या सौंदर्याच्या तालावर कसं नाचवायचे हे नेहाला चांगले ठाऊक होते. प्रमोद आणि नेहाची वाढती जवळीक रविच्या लक्षात आली होती. प्रमोद सतत शलाका आणि नेहाची तुलना करत राहायचा. रविकांतचा लग्नाचा वाढदिवस होता म्हणून त्याने प्रमोद आणि शलाकाला घरी जेवायला यायचे आमंत्रण दिले. रविची बायको निर्मला आणि शलाकाची चांगली मैत्री झाली. त्यांना ही एक मुलगी होती. काही मदत लागली तर हक्काने सांगत जा असं निर्मला शलाकाला बोलली. जेवण वगैरे करून प्रमोद आणि शलाका घरी आले. दुसऱ्या दिवशी प्रमोदला ऑफिस कामासाठी बाहेरगावी जायचे होते. तो शलाकाला म्हणाला की काही वाटले तर रविला फोन कर दोन दिवसांनी तो परत येणार होता. शलाका कधी असे एकटी राहिली नव्हती. त्यात आता सानू ही होती तिला भीती वाटत होती ती प्रमोदला म्हणाली, “अहो तुम्ही बाहेरगावी जाणार तर मी माहेरी जाऊ का? मला एकटीला राहायला भीती वाटते.”

काही गरज नाही कुठे जायची आणि कसली भीती? किती तरी बायका अशा एकट्या राहतात आता तू ही सवय करून घे. मला वरचेवर असे बाहेर जावे लागणार. मग शलाका काही बोलू नाही शकली. प्रमोद गेला पण आता एकटी कसे राहायचे हा प्रश्न शलाकाला पडला. दिवस रोजच्या सारखा गेला पण रात्री एकटीला झोप येईल कां? अस तिला वाटू लागले. संध्याकाळी दाराची बेल वाजली कोण आले असेल या कल्पनेनेच शलाका घाबरली. प्रमोदने तिला एकटीला कुठे सोडले नव्हते आणि बाहेर ही स्वतः सोबत नेत होता. फक्त घर हेच तिचं विश्व होते. प्रमोदचा विक्षिप्त स्वभाव त्यामुळे शलाकाच्या कोणी मैत्रिणी ही नव्हत्या.

भीतभीत तिने दार उघडले तर समोर रवि. ओह भाऊजी तुम्ही, या आत या म्हणत शलाका दरवाज्यापासून बाजूला झाली. काही नाही वहिनी आज प्रमोद घरी नाही म्हटले तुमचे काही काम असेल तर बघून यावे म्हणून आलो. प्रमोद ही बोलला मला की शलाका घरी एकटी आहे तेव्हा लक्ष दे.

बरं झाले तुम्ही आलात मला एकटीला कंटाळा ही आला होता. चहा करते म्हणत शलाका किचनकडे गेली तर तिच्या मागोमाग रवि ही आला त्याला बघून तिने विचारले काही हवे आहे का?

नाही असच आलो तुम्ही चहा करा मी गप्पा मारतो चालेल का तुम्हाला?

हो भाऊजी चालेल. मग रवि तिच्याशी खूप विषयावर बोलत राहिला. चहा घेत दोघं ही गप्पा मारू लागले. वहिनी तुम्हाला काय आवडते म्हणजे छंद काय तुमचे? रविने विचारले.

तसे शलाका बोलली तसे विशेष काही नाही आवडत पण पुस्तक वाचायला आवडतात. कॉलेजमध्ये असताना वाचत होते नंतर लग्न झाले आणि वेळ मिळेनासा झाला. यांचा स्वभाव तुम्हाला माहीत आहेच त्यांना सगळं व्यवस्थित लागते मग कामातच वेळ जायचा.

मला ही वाचन आवडते माझ्याकडे काही पुस्तके आहेत मी उद्या घेऊन येतो तेवढेच वाचन होईल तुमचे.

हो चालेल मी वेळ काढून नक्की वाचन. मग इतर ही बऱ्याच विषयावर त्यांच्या गप्पा झाल्या. सानुशी ही रवि थोडा वेळ खेळला.

वहिनी मी निघतो आता काही काम असेल तर नक्की फोन करा. तो जायला निघाला तसे शलाका एकदम उदास झाली.

रवि ने ते ओळखले वहिनी एकट्या राहाल ना? का मग माझ्या सोबत घरी येता निर्मलाला ही छान वाटेल.

नको नको मी राहिन आणि तुमच्याकडे आलेले यांना नाही आवडणार. बर दरवाजा नीट लावून घ्या आणि कोणाला ही दरवाजा उघडू नका. रवि मग निघाला. शलाकाने जेवण केले सानुला ही भरवले. तिला रवि सोबत घालवलेली संध्याकाळ आठवत होती. प्रमोद कधी ही असा रविसारखा तिच्याशी गप्पा मारत नसे किंवा तुला काय आवडते हे ही कधी त्याने विचारले नव्हते. बायको ही फक्त घरकाम करायला आणि स्वतःला हवे तेव्हा हवे तसे शरीर सुख भोगायला असते हीच प्रमोदची मानसिकता होती.

त्या शरीर सुखात हळुवारपणा, आपलेपणा कधीच नसायचा मग तिला काय हवे किंवा वाटते याचा प्रश्नच येत नव्हता. प्रमोद ला फक्त तिच्याकडून घेणं माहीत होत देणं नाही. आता ही स्त्रियां स्वतःला काय हवे? शरीर संबधात त्या समाधानी आहेत का याबद्दल बोलत नाहीत त्या काळी तर यावर बोलणे म्हणजे पापच जणू! समजा एखादी स्त्री नवऱ्याकडे मनमोकळे पणाने बोललीच तर मग तिला हे सगळं कसं माहीत? हिचे बाहेर तसे संबंध आहेत कां? असा विचार त्याच्या मनात येऊ शकतो त्यामुळे आपल्याकडे बायका सहसा शरीरसुखा बाबत काहीच बोलत नाहीत. नवरा वागेल तेच ठीक म्हणत त्याला साथ देतात.

शलाका आज पहिल्यांदाच एकटी घरी होती. थोडी भीती वाटत होती तिला पण काही वाटले तर रवि आहे ही खात्री होती. कुठेतरी आपसूक आज ती तिचं स्वातंत्र्य अनुभवत होती. सानुला झोपवून ती ही झोपी गेली. सकाळी ही ती एकदम फ्रेश मुडमध्ये उठली सानुच सगळं आवरून घरकाम करत राहिली. अचानक सानु जोरजोरात रडू लागली. सानु नुकतीच एक वर्षाची झाली होती त्यामुळे ती कां रडते हे शलाका ला समजेना तिने सानुला जवळ घेतले खाऊ घालण्याचा प्रयत्न केला पण तरी ही ती शांत होत नव्हती. शलाकाला सुचेना की काय करावे तिने मग रविला फोन केला त्या काळी लँड लाइन फोन

होते. रवि ऑफिसला निघालाच होता. तो बोलला मी येऊन जातो घरी. सानु रडायची थांबत नव्हती. थोड्याच वेळात रवि आला. शलाका ने सांगितले की सानु रडते आहे काय झालं काहीच समजत नाही. रवि मग शलाकाला घेऊन डॉक्टरांकडे आला. सानुचे पोट दुखत होते तिला औषध तिथेच दिले. घरी येईपर्यंत ती झोपून गेली. भाऊजी तुम्हाला माझ्यामुळे ऑफिसला लेट झाला.

असं काही नाही वहिनी थोडा लेट चालतो. मग शलाकाला सानुची काळजी घ्यायला सांगून तो ऑफिसला गेला. संध्याकाळी प्रमोदचा फोन आला. तेव्हा तिने सानुबद्दल त्याला सांगितले रवि आला होता हे ही बोलली.

ठीक आहे मी उद्या येतो म्हणत त्याने फोन ठेवला. प्रमोद सोबत नेहा ही होती. ते पहिल्यादा असे बाहेर आले होते त्यामुळे नेहाने हॉटेल मध्ये वेगळी रूम घेतली होती पण फक्त रात्र सोडता ती बाकी वेळ प्रमोद सोबतच होती. त्याच्या पैशाने तिने स्वतःसाठी खरेदी केली. प्रमोद तिच्यासाठी काही ही करायला तयार होता पण नेहा स्वार्थी होती ती त्याच्याशी अंतर ठेवूनच वागत होती. पुरुषाला कसे नादी लावायचे हे तिला चांगले माहीत होते. दुसऱ्या दिवशी ऑफिसला जाताना रवि शलाकाकडे आला. सानु कशी आहे बघायला. चहा घेऊन तो ऑफिसला गेला. शलाकासाठी त्याने वाचायला पुस्तके ही आणली होती. ती तिला दिली. रवि खरचं अगदी निस्वार्थी माणूस होता. शलाका आपल्या मित्राची बायको या नजरेनेच तो तिच्याकडे बघायचा. रवि तसा आहे म्हणूनच प्रमोदला यात काही गैर वाटत नव्हते. शलाकाला ही रविचा स्वभाव आवडला होता. ती ही त्याला आदराने पाहत होती. रात्री प्रमोद घरी आला. सानु कशी आहे विचारले बरस बाकी त्याला पहिली मुलगी झाली याचे त्याला वाईट वाटत असे पण आता तो बाप होता म्हणून मुलीची जबाबदारी झटकू शकत नव्हता. रात्री तो शलाकावर तूटून पडला. त्याला शलाकामध्ये आता नेहा दिसत होती म्हणून तो अजूनच तिला ओरबाडत होता. शलाका मात्र निपचिप पडून त्याचा अत्याचार सहन करत होती. तिला वाटले दोन दिवसांनी नवरा भेटतो आहे तर जरा बोलत बसेल हळूवार आपल्याला फुलवत राहील. प्रेमाच्या गोष्टी करेल पण हे सगळं प्रमोदच्या गावी ही नव्हते. त्याला पति-पत्नीच्या नात्यामध्ये फक्त एकच नातं दिसत होत ते म्हणजे नर आणि मादी! प्रमोद आणि नेहा आता जास्तच एकत्र राहत होते. ऑफिसमध्ये त्यांच्या नावाची चर्चा होत असे. रवीने एकदा प्रमोदकडे हा विषय काढला तर तो म्हणाला, आमच्यात फक्त मैत्री आहे पण लोकांना सगळ्याच गोष्टीत काळंबेर दिसतं त्याला मी काय करणार? नेहा माझ्याशी जास्त बोलते ते ऑफिसमध्ये कोणाला आवडत नाही हे समजते मला. प्रमोद अरे ती नेहा तुझ्याशी गोड बोलून तुझा पैसा उधळते हे तुला दिसत नाही कां? रवी मला समजते माझ्यासाठी काय चांगले आणि काय वाईट. या वर रवी काहीच बोलला नाही. प्रमोद आणि नेहा सतत बाहेर फिरायला जायचे. ऑफिसच्या कामानिमित्त बाहेर गावी ही जायचे. प्रमोद आता नेहा

आणि शलाकामध्ये तुलना करत असे. प्रमोद अलीकडे घरी उशिरा येत असे. शलाकाने एकदा विचारले तर म्हणाला काम असतात मला मी काही बाहेर भटकत नाही. आणि घरी येऊन काय तुझं तोंड बघू. शलाकाने मग त्याला काही ही विचारायचे नाही असं ठरवले. एका रविवारी प्रमोद शलाकाला म्हणाला आज आपल्याकडे जेवायला माझी मैत्रीण म्हणजे नेहा आणि तिचे मिस्टर येणार आहेत चांगला स्वयंपाक कर. रात्री नेहा आणि तिचा नवरा दीपक प्रमोदकडे आले. नेहा छान मेकअप करून सिव्हिलेस ब्लाऊज पातळ साडी घालून आली होती. सुंदर दिसत होती. तिच्या पुढे तिचा नवरा दीपक काहीच नव्हता. अगदी किरकोळ आणि दिसायला जेमतेम चेहऱ्यावरूनच गरीब वाटत होता. प्रमोदने नेहाकडे बघून स्मित केले आणि हाताने छान दिसतेस असा इशारा केला. तसे नेहा ही त्याच्याकडे बघून हसली आणि हाताने हळूच फ्लायिंग किस दिले नेमके हे करताना शलाकाने नेहाकडे बघितले तसे तिने दुसरीकडे नजर वळवली. जेवताना ही प्रमोद नेहाला आग्रह करून करून जेवू घालत होता. त्यांच्याकडे डायनिंग टेबल होता. प्रमोद नेहा मग तिच्या बाजूला दीपक असे जेवायला बसले होते. शलाका सानूला भरवून मग जेवत असे. शलाका त्यांना जेवण वाढत होती. सानू रडू लागली म्हणून ती तिच्याकडे गेली आणि सानूला चटई वर बसवून काही खेळणी तिच्या समोर ठेवली. हॉल मधून किचन सहज दिसत असे शलाकाचे लक्ष समोर गेले तर नेहा आपला पाय प्रमोदच्या पाया वरून फिरवत असताना तिला दिसली. नेहा आणि प्रमोदच्या वागण्याबद्दल तिला जरा मागेच संशय आला होता. आता हे दृश्य बघून तिला खात्री पटली की या दोघांचे काहीतरी चालू आहे. त्या तिघांची जेवणे झाली. व्हिनी खूप सुंदर स्वयंपाक करता तुम्ही खूप छान झालं होतं सगळं नेहा बोलत होती. मग नेहा आणि दीपक जायला निघाले. त्यांना बाहेर पर्यंत सोडून प्रमोद घरी आला. शलाका जेवत होती पण डोळ्यासमोर मघाचे चित्र होते. तिला आतून खूप वाईट वाटतं होते. खूप रडू ही येत होते. पण ती कसेबसे संयम ठेवून होती. रात्री सगळं आवरून ती झोपायला आली. याला नेहाबद्दल विचारावे का? पण आपल्याकडे तसा काही ही पुरावा नाही मग हा का मान्य करेल की त्याच्यात आणि नेहात तसे संबंध आहेत ते? असा विचार ती करत होती. प्रमोदने तिला आपल्या जवळ ओढले तिला आता त्याचा स्पर्श ही नकोसा वाटत होता पण तिचा नाईलाज होता. तो अधाशासारखा तिच्यावर तुटून पडला. तिच्या डोळ्यातून अश्रू वाहत होते पण रात्रीच्या त्या अंधारात त्याला फक्त त्याची वासनापूर्ती करायची होती. मनासारखे तिला ओरबाडून तो शांत झाला आणि तिच्याकडे पाठ करून झोपी गेला. शलाकाचे अश्रू मात्र वाहतच चालले होते. शरीराने आणि मनाने ही ती सुन्न झाली होती. नवरा व्यभिचारी आहे हे माहीत असून ही त्याचा स्पर्श सहन करावा लागतो या सारखं दुसरं दुर्दैव काय असू शकते? शलाका बराच वेळ विचार करत होती.

अशातच तिला तिच्या दुसऱ्या गरोदरपणाची चाहूल लागली.

सानू दोन वर्षांची होत आली आणि संकेतचा जन्म झाला. शलाका आता घरकाम आणि दोन मुलं यातच गुरफटून गेली. प्रमोद मात्र नेहाकडे जास्तच आकर्षित होत गेला. ते दोघे आता बिनधास्तपणे फिरत असायचे भेटत ही असायचे. शलाकाच्या प्रेग्रन्सीमुळे प्रमोद तिच्याकडे पूर्णपणे दुर्लक्ष करत असायचा. नेहा मात्र प्रमोदकडून भरपूर गिफ्ट्स आणि पैसे ही उकळत राहायची. प्रमोद तिच्यासाठी वेडा झाला होता. शलाकासमोर तो आता नेहाशी फोन वर बोलायचा त्याचं आणि नेहाच अफेअर आहे हे शलाकाला माहीत झाले होते. त्याला आपल्याला बायको आणि दोन मुलं आहेत याचे ही भान राहिले नव्हते. पण म्हणतात ना अति तिथे माती तसच काहीसं प्रमोदच्या बाबतीत ही झाले. सानू आता पंधरा वर्षांची झाली होती. तिला वडिलांचे वागणे आईला दुय्यम स्थान देणे या गोष्टी खटकत होत्या पण ती काही बोलली तर प्रमोद तिला ही ओरडायला किंवा तिच्यावर हात उगारायला कमी करत नसे. मग शलाका सानूलाच गप बसवत असे. संकेत ही तेरा वर्षांचा होता त्याला ही सगळं समजत होते पण वडिलांच्या पुढे गप्प बसावे लागत होते. एक दिवस प्रमोदच्या ऑफिसमधून रवीचा फोन आला की प्रमोदला चक्कर आली आहे आणि त्याला हॉस्पिटलमध्ये नेले आहे. शलाका मग रिक्षा करून त्या हॉस्पिटलमध्ये गेली. प्रमोदला पॅरलेसिसचा अटॅक आला होता. त्याची उजवी बाजू पूर्णपणे पॅरलाईज झाली होती. आठवडाभर प्रमोद हॉस्पिटलमध्ये होता. रवी शलाकाला लागेल ती मदत करत होता. प्रमोदने बऱ्यापैकी रक्कम पी एफ मध्ये ठेवली होती तीच काढून त्याच्या हॉस्पिटलचा खर्च भागवला. नेहा वर त्याने बरेच पैसे खर्च केले होते. प्रमोद घरी आला पण आता तो झोपूनच होता. शलाकाला त्याच सगळं काम करावे लागत असे. प्रमोद यातून बरा होईल की नाही काहीच माहीत नव्हते. रवीच्या माहितीतील एक माणूस रोज प्रमोदला मालिश करायला येत असे. जवळ जवळ महिना झाला पण नेहा एकदा ही प्रमोदला भेटायला आली नाही. एक बाजू पूर्ण निकामी त्यामुळे प्रमोदला नीट बोलता ही येत नसे. रवी रोज घरी यायचा शलाकाला काय हवे नको पाहायचा. शलाकाबद्दल त्याला खूप वाईट वाटतं असे.

जमा असलेला सगळा पैसा प्रमोदच्या उपचारासाठी खर्च झाला होता. आता घर कसे चालवायचे हा मोठा प्रश्न शलाकासमोर उभा होता. ती रवी सोबत यावर बोलली तसा रवी म्हणाला मी माझ्या ओळखीने बघतो कुठे काही नोकरी तुम्हाला मिळेल का? एका प्राथमिक शाळेत शलाका सुरवातीला ट्रेनी शिक्षिका म्हणून कामाला लागली. आता घरचे सगळे काम करून ती शाळेत यायची. संकेत प्रमोदला मदत करत असायचा. दुपारपर्यंत शलाकाची शाळा असायची मग ती घरी आली की प्रमोदकडे लक्ष द्यायची. रवी घरी आला की शलाकाला ही बरे वाटायचे. आपले सुख दुःख त्याला सांगून मन हलके करायची एक चांगला मित्र या नजरेनेच ती रवीकडे पाहायची. प्रमोदला मनातून वाटत असायचे की आपण हिला अजिबात सुख नाही दिले सतत तिचा पाण उतारा केला पण शलाका मात्र एका

पत्नीचे कर्तव्य नेटाने पार पाडत होती. याची सल कुठे तरी प्रमोदला आतून खात होती. तो शलाकाचा हात हातात धरून बरेच वेळा रडत असे त्यातूनच शलाकाला जे समजायचे ते समजत होते. ती त्याला नेहमी धीर देत असायची पण इतका पैसा खर्च करून ही शेवटी प्रमोद बरा नाही झाला. एक दिवस झोपेतच त्याचे निधन झाले.

आता सानू आणि संकेत कॉलेजला जात होती. शलाकाला शाळेत कायमस्वरूपी नोकरी मिळाली होती. सगळं व्यवस्थित सुरू होते. एक दिवस रवी घरी आला आणि त्याने शलाकाला सांगितले की त्याच्या बायकोला गर्भाशयाचा कॅन्सर झाला आहे. रवीच्या सुखी संसाराला ग्रहण लागले होते तो खूप दुःखी झाला होता. शलाकाने त्याला समजावले की चांगल्या डॉक्टरकडे उपचार कर तिला काहीही होणार नाही. त्याच्या बायकोचे शेवटी ऑपरेशन करण्याचे ठरले पण ऑपरेशन म्हणावे तितके यशस्वी नाही झाले शेवटी निर्मला हे जग सोडून गेली. रवी पुरता कोसळून गेला पण शलाकाने त्याला आधार दिला.

कालांतराने रवीच्या मुलीचे योग्य मुलाशी लग्न झाले. इकडे सानूचे ही लग्न झाले. संकेतचे शिक्षण संपून तो ही नोकरी करत होता त्याच पूजावर प्रेम होतं त्याने तसे शलाकाला सांगितले मग त्या दोघांचे ही लग्न उरकून घेतले. शलाका आता सगळ्या जबाबदारीतून मुक्त झाली होती. स्वःताकडे लक्ष देत होती. आपल्या आवडी निवडी जपत होती. रवी कायम शलाकाकडे येत असायचा. मुलं ही त्याला काका म्हणत सगळं काही शेर करायची सल्ला घ्यायची. रवी म्हणजे जणू त्यांच्या घरातला एक सदस्य असाच झाला होता. पण पूजा घरी आली आणि तिला ही गोष्ट खटकू लागली. मग तिने संकेतचे कान भरायला सुरवात केली. शलाका हे सगळं जाणून होती पण जोपर्यंत संकेत काही बोलत नाही तोपर्यंत हा विषय काढायचा नाही असे तिने ठरवले पण आज हा विषय निघालाच. म्हणून ती म्हणाली की तुम्हाला आवडत नाही तर रवी पुन्हा या घरात येणार नाही. संध्याकाळी नेहमी प्रमाणे सानूचा फोन आला. तिने आईचं आयुष्य जवळून बघितले होते. बाबांनी तिला कसा त्रास दिला किती अपमान केला हे ती जाणून होती म्हणून ती कायम आईच्या बाजूने ठाम उभी होती. रोज फोन करून तिची चौकशी करायची. आज आईचा मूड बिघडला आहे हे तिला लगेचच समजले. आई काय झाले तू शांत का आहेस? काही नाही सानू मी ठीक आहे गं. नाही आई काही तरी आहे जे तू लपवते आहेस बोल, सानू म्हणाली. मग शलाकाने संकेत आणि पूजाचे बोलणे तिला सांगितले. ठीक आहे आई मी येईन तुला भेटायला इतकं बोलून सानूने फोन ठेवला.

दोन दिवसांनी सानू आईकडे आली. संकेत आणि पूजाला तिने बाहेर बोलवले मला तुम्हा दोघांशी काही बोलायचे आहे. काय काम आहे का सानू माझ्याकडे? संकेतने विचारले. नाही पण थांब थोडा वेळ समजेल तुला असं बोलून सानू ही बसली. दाराची बेल वाजली शलाका दार उघडायला गेली. दारात रवि होता. अरे तुम्ही आत या

म्हणत शलाका बाजूला झाली. रविला बघून पूजाचा चेहरा पडला. सानू म्हणाली संकेत तुला आणि पूजाला रवि काकाचं घरी येणं आवडत नाही हो नां?

तसे काही नाही सानू पण लोक उगाच चर्चा करतात म्हणून. संकेत आयुष्य आपलं असते रे ते लोकांच्या मतानुसार जगायचे की आपल्या मनानुसार ते आपणच ठरवायचे असते. मग सानू रविकडे बघत म्हणाली, काका तुम्ही आणि आई खुप चांगले मित्र आहात हे मला माहीत आहे. तुमची मैत्री किती स्वच्छ आणि निरागस आहे हे ही मी जाणते पण काही लोकांच्या नजरेत तुमची मैत्री खटकते.

मग सानू असे असेल तर मी तुमच्या घरी येण बंद करेन उगाच माझ्यामुळे शलाका वहिनी ना त्रास नको.

नाही काका त्रास काही नाही. पण मला सांगा आई आणि तुम्ही चांगले मित्र आहात तर या मैत्रीला नात्याचे लेबल लावले तर ते जास्त चांगले होईल अस मला वाटते.

म्हणजे काय सानू मी नाही समजलो रवि म्हणाला.

काका माझी अशी इच्छा आहे की आई आणि तुम्ही लग्न करावे आणि एकत्र आयुष्य घालवावे आईला बाबांनी किती त्रास दिला हे मला चांगले माहीत आहे. पण तुम्ही वेळोवेळी आईच्या पाठीशी एक मित्र म्हणून कायम उभे राहिलात. आता तुम्ही दोघे ही एकटे आहात तर मग दोघे एकत्र आलात तर आईला आता तरी सुख मिळेल. तुम्ही दोघांनी माझ्या बोलण्याचा विचार करावा असे मला वाटते. तुम्ही दोघे ही एकाकी आहात, समदुःखी आहात. तुम्ही लग्न केले तर लोकांना ही बोलायला तोंड नसेल मग. संकेत तुला काय वाटते सानूने विचारले.

आईची इच्छा असेल तर माझी काहीच हरकत नाही.

आई तू नीट विचार कर आता या वयात तुला कोणाची साथ मिळाली तर मला ही तुझी काळजी राहणार नाही. रविकाका सोबत तू नक्की आनंदात राहशील. काका तुम्ही ही माझ्या बोलण्याचा विचार करा आणि योग्य निर्णय घ्या.

सानू मी विचार करेन मग सांगेन तुला रवि म्हणाला. आता पूजाला बोलायला जागाच नव्हती. शलाका आणि रवि भेटले पूर्णपणे विचार करून मग त्यांनी लग्न करण्याचा निर्णय घेतला. सानू खुप खुश झाली. आईने दुःखच सोसले निदान आता तरी ती आनंदात राहील. रविने ही आपल्या मुलीला आपले मत सांगितले ती ही आनंदाने या लग्नाला तयार झाली. शलाकाला ती लहान असल्या पासून ओळखत होती. मग एक दिवस ठरवून शलाका आणि रविने रजिस्टर मॅरेज केले. रवि आणि शलाका आनंदी होते. शलाका अथूनमथून संकेतकडे यायची तर रविच्या मुलीला हक्काची आई आणि माहेर मिळाले होते. शलाकाच्या आयुष्याचे दुःख चक्र संपून आता सुखाची सुरवात झाली होती. आता कुठे खऱ्या अर्थाने शलाकाच्या सहजीवनाला सुरवात झाली होती.

***

MARVEL

Automotive Industries The Engineering Wonders..!

Mfgs. of Sheet Metal Prototypes, Press-Tools,
Pressed & Machined Components.

Dattaprasad V. Ghumade
Proprietor

Plot No. 3, Gat No. 90, Hari-Om Industrial Estate,
Jyotiba Nagar, Talwade, Pune 411 062.
Cell. : +91-9850893276
E-mail : marvel.automotive@yahoo.com

Rajesh H. Sanugar
Mob. 94220 85824

Hirason's

DEALER'S IN

All Types of Exclusive, Brass,
Door Fitting, Hardware & Architecture,
Furniture, Fxtures & Fittings Suppliers

910, Budhwar Peth, Bhoari Ali, Pune
Ph. : 24465349, 24475948
e-mail : rajeshsaungar8@gmail.com

त्रिस्कंध पंचकर्म चिकित्सालय

सर्व प्रकारच्या रोगांवर आयुर्वेदिक उपचार

वैद्य निलेश भागवत शिर्के
बी.ए.एम.एस.
7391955911

वैद्य सौ. गौरी निलेश शिर्के
बी.ए.एम.एस.

चिंचवड : फ्लॉट नं. १, बिल्डिंग नं. बी १०, राजपार्क, पोतदार
शाळेजवळ, केशवनगर, चिंचवड, पुणे ४११ ०३३.
सकाळी १० ते सायंकाळी ८

खोपोली : माहेर हॉस्पिटल, मुख्य बाजारपेठ, खोपोली,
ता. खालापूर, जि. रायगड
प्रत्येक महिन्याच्या १ व १५ तारखेस
सकाळी ९ ते सायं. ४

Email : drnileshshirke@gmail.com

॥ श्री संत शिरोमणी गोरबाकाका ॥

नागनाथराव रेवणप्पा कुंभार
राष्ट्रीय उपाध्यक्ष अ.भा.प्र.कुं. महासंघ
मो.: ९४२२०६९९४६

कुंभार कन्स्ट्रक्शन कुंभार खडी केंद्र

कुंभार विट उत्पादक कारखाना

प्रोपा. : नागनाथराव रेवणप्पा कुंभार

मा. जिल्हा अध्यक्ष : महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघ, जि. उस्मानाबाद

मेन रोड उमरगा, पोलीस स्टेशनसमोर, ता. उमरगा,
जि. उस्मानाबाद-४१३ ६०६ फोन : ०२४७५-२५२४४६

कोणत्याही माणसाला कमी लेखायचं नाही. सगळ्यांना किंमत ही दिलीच पाहिजे तरीही कोणाला आपली किंमत कळली नाही. तर कळवून दिली पाहिजे आणि आपला मान आपणच जपायचा.

संध्याकाळची वेळ होती.. स्नेहा ऑफिस मधून दमून घरी आली.. दिवस नेहमीप्रमाणे बिझी होता! दिवसभरानंतर दमून गेल्यावर घरी आल्या आल्या तिने आईला चहा द्यायला सांगितलं.. ती चहा प्यायला लागली तितक्यात तिच्या फोनची रिंग वाजली.. तिने फोन पाहिला... तिच्या सगळ्यात जवळच्या मैत्रिणीचा फोन... तिने क्षणाचाही विलंब न लावता फोन उचलला.. आणि ती बोलायला लागली...

“हे आद्या... किती दिवसांनी!! कशी आहेस?”

“स्नेहा... मी मस्त! तू कशी आहेस?”

“मी पण मस्त... फोन असाच केलास कि काही स्पेशल

सांगायचय?” हसत स्नेहाने प्रश्न केला.

“हाहा... गेस कर पाहू!” आद्या खुशीत बोलली.

“मला नाही करता येत गेस! पण स्वारी आज खुशीत दिसतीये! काही गुड न्यूज आहे?” आद्या खुशीत बोलतीये हे स्नेहाच्या लक्षात आलं आणि तिला अजून खुश करायला स्नेहा बोलली..

“हाहा... बरोबर!!” आद्या हसत म्हणाली.

“ओह... मग वाट कुणाची पहातीयेस? सांग कि पटकन...”

“सांगते सांगते... यु वॉन्ट बिलिव, माझ लग्न ठरलय! फायनली!

हाहा! फायनली मुलगा आणि त्याच्या घरचे आवडले!” उत्साहानी

आद्या बोलली.

“ग्रेट! फायनली! तुला मुलगा पसंत पडला म्हणजे वॉव... मुलगा खूपच चांगला असणार हे नक्की! काँग्रॅट्स!... आणि मुलगा कोण?” स्नेहाने खुशीत येऊन विचारलं. तिच्या बोलण्यावरून तिचा उत्साह जाणवत होता.

स्नेहाचा उत्साह आद्याने हेरला आणि स्नेहाला त्याच उत्साहात उत्तर देत आद्या म्हणाली...

“आपल्या मित्रांपैकी कोणी मला आवडत नाही यु नो... बऱ्याच मुलांना नकार दिल्यावर अक्षरशः लग्नाचा विचार बंद करणार होते तेव्हाच आलं सॉफ्टवेअर इंजिनियरचे स्थळ... निरव नाव त्याचं!! मी आता कोणालाही भेटणार नाही अशी सूचना सगळ्यांना दिलीही होती पण आईच्या आग्रहास्तव शेवटच्या मुलाला भेटणार अशा बोलीवर निरवला भेटले... आणि मला तो आवडला! त्याच्या बोलण्यात, वागण्यात खोटेपणाचा मागमूसही नव्हता!”

“अरे वा... घाई न केल्यामुळे चांगलं स्थळ मिळालं...”

“आय थिंक सो... हल्ली लोक कळतात कुठे अगं... सगळं नशीबच असतं! पण निरव आणि त्याच्या घरचे चांगले वाटले... तुला भेटल्यावर सांगते सगळं निवांत! आता निरवला भेटायला जातेय...”

“ओह हो... एन्जॉय... आणि भेटू लवकरच!!! उद्या वेळ आहे का?”

“हो... उद्या सुट्टीच आहे! सकाळी भेटू! तू ये माझ्याकडे...” आद्या म्हणाली.

“ओके... ग्रेट! मग सांग काय काय झालं... काय काय बोललात...”

“येस... आता पळते... कान्ट वेट टू मिट निरव!! भेटू उद्या आणि निवांत बोलू...”

“टेक केअर!!!”

“यु टू... आणि भेटूच!! बाय!!!”

इतक बोलून आद्याने फोन ठेवला... दुसऱ्या दिवशी स्नेहा आद्याकडे गेली... आणि बाकी काही न बोलता लगेचच मुद्द्यावर आली आणि बोलायला लागली,

“सांग, सगळं इन डिटेल! कान्ट वेट!”

“हाहा... सांगते! तू बस तर खरं ! सध्या ब्रेकफास्ट शिकतीये! आज उपमा केलाय! पहिल्यांदा स्वयंपाकघरात स्वयंपाक करायला पाऊल ठेवलं... तूच मी केलेला पहिला पदार्थ खाणार... खाऊन बघ... कसा झालाय सांग उपमा...”

“वा वा... आज आद्या च्या हातचा ब्रेकफास्ट! क्या बात हे! काकूंकडून शिकती आहेस? कि ऑनलाइन वाचून शिकती आहेस?”

“हो... स्वयंपाक करायला शिकतीये आईकडून... आई सुगरण आहे आणि माझा आनंद आहे स्वयंपाकात...! लग्न झाल्यावर निरवला करून घालायचं ना सगळं... आणि यु नो, माझा आनंदच आहे स्वयंपाकात! स्वयंपाक घरात ह्या आधी कधी पाऊल पण ठेवलं

नव्हतं... आता थोडं तरी शिकून घ्याव म्हणतीये...” स्नेहाच्या हातात उपमा देत आद्या हसत बोलली.

स्नेहाने उपमा टेस्ट केला... आणि तिच्या तोंडून आहा बाहेर पडलं...

“सुंदर केला आहेस उपमा! १०० पैकी १०० मार्क्स! वा... मला इतका टेस्टी उपमा खायला मिळाला... तू पहिल्यांदा केलायस उपमा असं वाटत नाहीये!!”

“थँक्यू थँक्यू! मी घाबरलेच होते उपमा करतांना... आणि मला स्वतःला खात्री नव्हती कसा झाला असेल सो मी न खाता आधीच तुलाच दिला... पण तुझ्या सर्टिफिकेटनी मला नवीन उर्मी मिळाली... आता सांगते कसे भेटलो!”

“पटकन सांग...”

“हाहा.. येस येस! आईची एक मैत्रीण आहे... नेहमीची मैत्रीण नाही पण चांगली मैत्रीण! म्हणजे मला त्या माहिती नव्हत्या! परवा काकूंचा फोन आला... त्यांना सत्यनारायणाची पूजा करायची होती... म्हणून गुरुजींचा फोन हवा होता. त्यांचे गुरुजी ह्याच वर्षी गेले सो त्यांनी आईला फोन केला! आईला खूप माहिती आहे चांगले गुरुजी कोणते इत्यादी... हे त्यांना माहीत होतं... आईनी त्यांना फोन दिला गुरुजींचा... आणि बोलता बोलता विषय निघाला माझ्या लग्नाचा... तेव्हा त्या म्हणाल्या त्यांचा मुलगा पण लग्नाचा आहे... तेव्हा मी आईला सांगितलं होतं, आता मी कोणलाही भेटणार नाहीये! आधीच इतक्या मुलांना भेटून वैयागले होते... पण आई म्हणाली शेवटचं एकदा भेट मुलाला. नंतर कोणालाही भेट म्हणणार नाही...”

“इंटरेस्टिंग... पुढे?”

“मला कुणालाही भेटायची इच्छा नव्हती पण आईनी फोर्स केलं त्यामुळे भेटावं लागलं निरवला... एकुलता एक असल्यामुळे लग्नानंतर बहिणींनी त्रास देणं किंवा वाटणीवरून भावांची भांडण हे प्रकार आपसूकच गेले... म्हणून मी भेटायला तयार झाले... पहिल्या भेटीत तो बरा वाटला... म्हणजे आधी पाहिलेल्या मुलांपेक्षा कित्येक पर्तींनी चांगला वाटला... त्याच्या घरचे पण बरे वाटले... दाखवायच्या कार्यक्रमात पहिला प्रश्न असतो मुलीला स्वयंपाक येतो का... नशिवानी निरवच्या घरच्यांनी तसा प्रश्न नाही विचारला... उलट त्यांनी काय शिकली आहेस... पुढे शिकायचं आहे का असे प्रश्न विचारले... निरवनी सुद्धा तेच विचारलं... तेव्हा मी बरीच रीलॅक्स झाले...”

“वा... खूपच मोकळे वाटतायत निरव आणि त्याच्या घरचे! भेटायला पाहिजे निरवला एकदा... पुढे काय झालं?” स्नेहाने आद्याला विचारलं...

“पुढे काही नाही... मी पण विचारले बरेच प्रश्न! अमेरिकेत राहायचा विचार करत नाहीये हे त्यांनी स्वतःहून सांगितलं! तो म्हणाला मी एकुलता एक आणि आई बाबांना सोडून नाही राहणार बाहेरच्या देशात! मला अजून हायसं वाटलं... मलाही आपला देश सोडून दुसऱ्या देशात राहण्यात काही एक रस नव्हता... आपली माणसं सोडून दुसरीकडे

कशाला जायचं ना... आमचे हेही विचार पटले!”

“बरोबर... मुलीची काही मत आहेतच कि... तिच्या मतांना किंमत हवीच... आणि विचार जुळत नसतील तर... पण मते पटली हे बाकी छान झालं...”

“आमचे विचार जुळले... मग आम्ही परत भेटायचं ठरवलं... फक्त मी आणि तो! घरातले नाही... आम्ही एका हॉटेलमध्ये भेटलो... तिथे खूप मोकळेपणानी चर्चा झाली आमची... बऱ्याच विषयांवर बोललो... २-३ वेळा भेटलो... मला तो आवडला... आणि शेवटी लग्न फायनल झालं... माझ्याकडून होकार नक्की केला...”

“मस्त... सो आता लग्न कधी करताय?”

“आता बघू... लग्नाची तारीख काढणार आहेत आई बाबा... मग लग्न...”

“ओह हो... म्हणजे तू लग्नाची स्वप्न पाहायला लागलीस! खरेदी कधी चालू करताय? त्याची गडबड चालू होईल! दागिने... कपडे... मजा कर!”

“हाहा... येस! मला दागिने फार आवडतात... लग्नाच्या निमित्तानी भरपूर दागिने करणार आहे... ती हौस पूर्ण करणार लग्नाच्या निमित्तानी!”

“करेक्ट... डायमंडचे घे दागिने!! भरपूर लाड करून घे घरच्यांकडून! आणि लग्न आहे म्हणाल्यावर तू म्हणशील त्याच्या दुप्पट मिळेल तुला!” आद्याने स्नेहाला मिठी मारली.

“येस येस... आई बाबांकडून भरपूर काय काय घेणारे! लिस्ट बनवते!” आद्या आनंदानी बोलली...

“हाहा... गुड गुड! लग्नाची तारीख काढली की सांग! चल आता मी पळते! तुझ्याशी बोलून मस्त वाटलं... भेटू असंच परत!”

“येस... सांगते! आपण काय नेहमीच भेटत असतो! मी सगळं शेअर करते तुझ्याशी... सो तुला बोलावून घेतलं आज...”

“मी पण सगळं शेअर करते... तूच एक जीवाभावाची मैत्रीण आहेस माझी... भेटू परत!! यु एन्जॉय!!” स्नेहा आद्याला म्हणाली...

“थॅक्स... तू काळजी घे! भेटूच..”

“भेटू परत...” इतकं बोलून स्नेहा आद्याच्या घरून निघाली... जाता जाता ती पण डायमंडचे काय काय दागिने घ्यायचे याचा विचार करायला लागली... घरी आल्यावर तिने आईला आद्या बद्दल सांगितलं... स्नेहाच्या आईलाही स्नेहाने लवकर लग्न करावं असं वाटत होतं म्हणून तिनी स्नेहाला तिच्या लग्नाबद्दल विचारलं...

“स्नेहा... तू कधी करणार लग्न? तुझं लग्न झालं कि आमच्या सगळ्या चिंता संपतील... आम्ही आनंदानी वर जायला मोकळे... टेन्शन असेल तर आनंदानी जाता पण येणार नाही! तुझं एकदा मार्गी लागलं कि आम्ही जबाबदारीतून मोकळे होऊ...”

स्नेहाची आई सरळ सरळ तिला ब्लॅकमेल करायला लागली! ते स्नेहाला कळलं... आणि आईला गप्प करत आणि नजर आईकडे रोखत स्नेहा बोलली...

“तू सुधारणार नाहीस आई... किती करतेस गं ब्लॅकमेल... पण तरीही यु नो, माझ्यावर काहीही परिणाम होणार नाहीये... मला योग्य वाटलं कीच मी लग्न करणार! त्या आधी आणि कोणाशीही लग्न करणार नाही! लग्न म्हणजे कॉम्प्रमाइज व्हायला नको...”

“ओके ओके! आता नाही काढत हा विषय परत!! मी आपला वाहत्या पाण्यात हात धुऊन घ्यावं म्हणलं... पण खर सांगते, तू पण शोध कोणीतरी आता... तुला पण जोडीदाराची गरज आहे... आम्ही काय आज आहोतं पण उद्या आम्ही नसलो की तू एकटी पडशील... खरंच तुझी काळजी वाटते... तू आई झालीस की कळेल तुला!!! आता रेस्ट घे! मी पण रविवारची काम करून घेते...”

“हो आई... आणि डॉट वरी! कोणी आवडला की करेनच लग्न... आणि तुम्ही चांगले हेल्दी आहात... बरेच वर्षे जगणार आहात सो ब्लॅकमेल करू नकोस प्लीज! आय लव यु आई...”

इतकं बोलून स्नेहा तिच्या खोलीत गेली... आणि पुस्तक वाचत पडली... पुस्तक वाचता वाचता तिच्या मनात बरेच विचार येत होते. पण तिनी त्यावचारांकडे दुर्लक्ष करत आपलं वाचन चालू ठेवलं...

एके दिवशी आद्या स्नेहाच्या घरी आली... तिने दाराची बेल वाजवली... दार स्नेहानीच उघडलं... आद्या आत आली आणि थोडी आश्चर्यचकित होऊन स्नेहा बोलली,

“हे आद्या... आता कशी? लग्नाची काम झाली? दागिने आणि महत्वाच म्हणजे रिंग घेऊन झाली?”

“येस... सगळी काम आटोपली आहेत! म्हणजे आता तरी असं वाटतय... तसंही लग्नाची काम शेवटपर्यंत पूर्ण होतं नाहीतच... काहीतरी छोटं मोठं राहून जातच... पण महत्वाची सगळी काम झालीयेत... आज जरा निवांत वेळ मिळाला म्हणल तुला भेटून आमंत्रण देऊन जाऊ...”

“ओह... आमंत्रण द्यायला आलीस!!! तुझी पत्रिका मिळाली होती मेल वर!... ज्यांना शक्य आहे त्यांना मेल वरच आमंत्रण द्यायला पाहिजे... उगाच वायफळ खर्च हवाच कशाला...”

“हाहा... तुला माझ्या लग्नाची पत्रिका मिळाली ना ऑनलाइन? ग्रेट! लग्नाला नक्की ये... मुद्दाम सांगायला आले तुला!” आद्यानी स्नेहाला आग्रहाच आमंत्रण दिलं... आद्या लग्नाच्या गडबडीत होती पण तिच्या जिवाभावाच्या मैत्रीणीला खास आमंत्रण तिला द्यायचं होतं...

“हो हो... तुझ्या लग्नाला नक्की येणार!! आणि जरा बस, श्वास तरी घे!”

“नो गं... बसायला वेळ नाही... तुला मुद्दाम आमंत्रण द्यायला वेळ काढून आले तुझ्याकडे... लग्नाला नक्की यायचं आहेस! आयत्यावेळी काहीतरी कारण देऊ नकोस... मुद्दाम बजावायला आले... तुझ्याकडे कारणं तयार असतात... एकही कारण ऐकून घेणार नाही अजिबात!”

“हो हो... नक्की! ह्या महिन्यात २० तारखेला आहे ना लग्न... मी नक्की येणार! रात्रीपासूनच येते राहायला...”

“ग्रेट ग्रेट!!! भेटू मग... मेंदी आणि लग्नाला... बाकी संगीत वगैरे ठेवलं नाहीये... उगाच कशाला खर्च वाढवा ना... तो खर्च मी दागिन्यात अँडजस्ट केला.. हाहा!!”

“बाय द वे, आदल्या दिवशीच आहे ना मेंदी? मी येते नक्की... आणि बरोबर... संगीत इत्यादीपेक्षा दागिने महत्वाचे! हाहा! ते लाइफ टाइम साठी होतात! आघाला दुजोरा देत स्नेहा बोलली.”

“चलो मी आता पळते... खरंच खूप काम आहेत! तू नक्की ये... ओके ना?”

“येस येस... मी नक्की येते! थँक्यू... तू इतक्या गडबडीत आहेस पण घरी आलीस आमंत्रण द्यायला... यु एन्जॉय एवरी बीट बिफोर मॅरेज... भेटूच...”

“बाय...”

ठरल्याप्रमाणे स्नेहा लग्नाला गेली. लग्न उत्तम पार पडलं... नंतर सगळे गप्पा गोष्टी करत बसले... स्नेहा मुद्दाम निरवशी बोलायला आली... तिला निरव कसा आहे हे जाणून घ्यायचं होतं... निरवशी तिच्या बऱ्याच गप्पा झाल्या... निरवही मनमोकळा बोलला... तिथेच आरुष पण बसला होता! तो बराच वेळ स्नेहाकडे टक लावून पाहत होता! स्नेहानी ते नोटीस केलं पण तिने आरुषकडे लक्ष ही दिल नाही! पण आरुष खूप बोलका... तो स्वतःहून स्नेहाशी बोलायला आला...

“हे... डू आय नो यु?” आरुष हसत म्हणाला.

“नो... आय डोण्ट नो यु...” नकारार्थी मान हलवत स्नेहाने आरुषला उत्तर दिल... “डू यु नो मी?”

“आय थॉट वी नो इच ऑदर! तुला पाहिल्यावर तू ओळखीची वाटलीस मला... इफ आय अॅम नॉट रॉँग, तू स्नेहा ना?”

“हो... मी स्नेहा! तू? आणि कुठे पाहिलं आहेस मला?” आश्चर्यचकित होऊन स्नेहा बोलली... स्नेहाने थोडा विचार केला आणि ती परत बोलायला लागली... “मी तुला ओळखत असेल असं मला तरी काही आठवत नाही...”

“ओह... काहीच नाही का आठवत?”

स्नेहाने बराच वेळ विचार केला पण तिला काहीच आठवलं नाही... तिने उत्तर दिल... “खरं सांगू का... मला अजूनही तू कोण हे लक्षात येत नाही... सॉरी...”

“इट्स ओके अगं... माझी मेमरी पण चांगली नाहीये पण कधी कधी पूर्वी पाहिलेले चेहरे ओळखीचे वाटतात पण त्यांच्याबद्दल फार काही आठवत नाही. मी आरुष... मला अंधुक आठवतंय! बट आय अॅम नॉट शुअर! तू बारावीत कोणत्या क्लासला जायचीस? मॅथ्सला?”

“साने सर... तू?”

“कोणती बॅच?”

स्नेहाला आरुषशी बोलण्यात काही इंटरेस्ट नव्हता पण आरुष तिची पाठ काही केल्या सोडत नव्हता... आरुषला टाळायचं म्हणून ती दुसरीकडे जाऊन बसली... पण तिच्या पाठोपाठ आरुष तिथे आला आणि तो परत स्नेहाशी बोलायला लागला...

“सांग ना... साने सरांच्या क्लास ला कोणती बॅच?”

“सकाळी ७ ते ८...”

“ओह येस... मला आठवलं!” आरुषचे डोळे चकाकायला लागले...

“काय आठवलं?” स्नेहाला काहीच आठवत नव्हतं पण आरुष काय सांगतोय हे ऐकण्यात स्नेहाला इंटरेस्ट निर्माण झाला...

“मी पण त्याच बॅचला यायचो... मी उशिरा यायचो आणि नेहमी मागेच बसायचो! तिथून पुढे बसलेले सगळे दिसायचे... तू स्कॉलर होतीस! सरांनी विचारलेल्या प्रश्नांना उत्तर द्यायचीस! तेव्हा मला तुझं नाव माहीत नव्हतं पण मागे आम्ही मित्र मुलींबद्दल गप्पा मारत बसायचो... तेव्हाच तुझं नाव मला कळलं होतं! तुझ्याशी बोलायचं होतं... आणि पण योग आला नाही... तू सतत अभ्यासात बुडालेली असायचीस... एकदाही मागे पहायची नाहीस... पण मी मात्र तुला नेहमी पाहायचो... तुझ्याशी बोलायचा कधीच चान्स मिळाला नाही. आणि कधी हिम्मतही झाली नाही. क्लास झाला कि तू घाई नी निघून जायचीस...”

स्नेहाला ही आरुषशी बोलण्यात इंटरेस्ट निर्माण झाला... ती आरुषला म्हणाली...

“ओह माय गॉड! तू माझ्याबद्दल बोलायचास मित्रांशी...? पण त्याला किती वर्ष झाली ना! तुला अजूनही आठवत आहे? तुझी मेमरी फारच चांगली दिसतीये... आणि बारावीच वर्ष होतं... मी खूप सिरिअस होते अभ्यासाला... अभ्यास सोडून इकडे तिकडे पहायचे सुद्धा नाही... आणि यू नो, मी मागे पहायचे सुद्धा नाही तरी तुला कसं वाटलं मी तुला ओळखत असेन?”

“चांगलय... स्कॉलर! आणि मला वाटलं, तुला मला कधी पाहिलं असशील... सो विचारलं! आपण एका कॉलेज मध्ये नव्हतो नाहीतर तुझ्याशी नक्की बोललो असतो! बाय द वे... मीही सिरिअस होतो बारावीत... असं नाही कि मी फक्त टाइम पास करायचो! पण सारखा अभ्यास अभ्यास बोअर व्हायचं... मग थोडा टाइम पास करायचो! आणि हो ना... माझी मेमरी फारच चांगली आहे! मलाही त्याची कल्पना नव्हती...” हसत आरुष बोलला...

स्नेहानी जरा वेळ विचार केला... तिला एकदम काहीतरी आठवलं आणि ती बोलायला लागली,

“हे... मला काहीतरी आठवतंय! म्हणजे माझी मेमरी तुझ्या इतकी चांगली नाहीये... पण खर सांग! क्लास झाला की कधी कधी तू गाडीवरून मला फॉलो करायचास का?”

“हाहा... हो! म्हणजे तुला कळलं होतं मी तुला फॉलो करतोय... तरीही तू कधीच बोलली नाहीस माझ्याशी... एखादी मुलगी क्लास झाल्यावर थांबून बोलली असती... पण तू कधीच बोलली नाहीस...”

“म्हणजे मला फॉलो करणारा फायनलीसमोर आहे... का फॉलो करायचास? समोर येऊन बोलायचं की... तसंही मला वेळ नसायचा अरे... अश्या गोष्टींकडे लक्ष द्यायला... मला घाई झालेली असायची

दुसऱ्या क्लासला पोहचायची... त्यामुळे मला कधी कळलंच नव्हतं तू मला फॉलो करतोस!... माझ्या मैत्रिणींनी मला सांगितलं होतं...”

“हाहा... नाऊ यु नो तो मीच होतो! गम्मत आहे... बारावीच वर्ष संपल नंतर तू मला कधी दिसलीच नाहीस! आज निरवच्या लग्नात भेटलीस!”

“तू आता काय करतोस?”

“मी पण सॉफ्टवेअर इंजिनियर आहे... मी आणि निरव एकाच कॉलेज मधले! आणि आता कंपनीमध्ये कामाला आहे...”

“ओह सो तू निरवचा कॉलेज फ्रेंड... तू आणि निरव एका कॉलेज मध्ये होतात तर...”

“हो ना... हाहा! बाय द वे, सॉरी! ओळख ना पाळख... म्हणजे आधी कधी बोललो नव्हतो आणि डायरेक्ट तुझ्याशी बोलायला लागलो...”

“ना... इट्स ओके! बारावीतल्या जुन्या आठवणी ताज्या झाल्या! जुन्या आणि टचमध्ये म्हणजे ओळख नसतांना पण ओळख असलेल्या तुला भेटून छान वाटलं... आपण क्लासमध्ये कधी बोललोच नाही ना...”

“हो... मी तेव्हा लाजरा होतो... स्वतःहून मुर्लीशी बोलणं टाळायचो...”

“हाहा... लाजरा हं! पण तेव्हा लाजरा होतास आणि आता?”

“हाहा... गुड केशन! आता नाहीये लाजरा! बऱ्याच लोकांना भेटून नाऊ आय अॅम अ चेन्ज्ड मॅन!”

“गुड गुड...” अश्या रीतींनी स्नेहा आणि आरुष बोलायला लागले...

हळू हळू त्यांची मैत्री वाढत गेली... स्नेहा सगळ्या गोष्टी शेअर करायची आरुष बरोबर... आणि आरुषही स्नेहापासून काही लपवायचा नाही... दोघे एकदम खास मित्र झाले.

एक दिवस आरुषनी स्नेहाला फोन केला...

“हे स्नेहा, आता भेटू शकतेस?”

“आता?”

“हो आता... खूप डिस्टर्ब झालोय... तुझ्याशी बोलून मन मोकळ करायचंय! मी शक्यतो कुणासमोर इतका मोकळा होतं नाही... पण तू भेटलीस त्यानंतर तुझ्याशी सगळं शेअर करावस वाटत...”

“ओह... थॅक्स! माझ्याशी बोलून तुला मन मोकळं करावसं वाटलं... इट फिल्स नाइस! तू सांग कुठे भेटूया? माझ्या घरी येतोस? निवांत बोलता येईल... नो वन विल डिस्टर्ब असं... आणि आता डॉट थिंक एनिथिंग... भेटलो कि बोलू! काहीतरी मार्ग शोधू! अॅन्ड यु विल बी फाइन... डॉट वरी!”

“थॅक्स... मी येतो तुझ्याकडे... मग बोलू निवांत...”

“ओके... मी वाट पाहते.”

आरुष स्नेहाकडे आला... दोघं तिच्या रूममध्ये गेले... स्नेहाने आरुषसाठी मस्त मसाला चहा करून आणला आणि स्नेहा लगेचच

मुद्याच बोलायला लागली...

“बोल आरुष... काय झालं? डिस्टर्ब का झालास?” स्नेहाने काळजीनी विचारलं...

“आधी थॅक्स! डॉट नो व्हाय, पण तुझ्याशी मी खूप मोकळे-पणानी बोलतो... मला कसलंही बर्डन येत नाही तुझ्याशी बोलतांना... थॅक्स अलॉट!!! आणि तुझा मसाला चहा... वाह... मूड एकदम फ्रेश झाला.”

“चहा ही तर माझी स्पेशिअलीटी... आणि टाईमपास नको... काय सांगायचं आहे ते सांग... काय झालं सांग की...”

“सांगतो... थांब की जरा! विचार तरी करू दे काय बोलू... म्हणजे कुठून चालू करू! म्हणजे काय सांगू...”

“ओके ओके... टेक युअर टाइम... थांबते तू विचार करेपर्यंत... खायला काही घेणार?” स्नेहा बोलली .

“खायला काही नको! आता काहीही खायची इच्छा नाहीये! अजून एक कप चहा चालेल... आलं घाल प्लीज! डोक दुखतंय जरा!”

“ओके... आणते मस्त आल्याचा चहा... तू बस तोपर्यंत निवांत!” इतकं बोलून स्नेहा चहा करायला निघून गेली.

स्नेहानी चहा आणला... तिने आरुषचा मूड चेक केला.. आरुष काही बोलायच्या मनस्थितीत नव्हता... ते स्नेहानी हेरलं आणि तिही आरुषला चहा देऊन त्याच्या समोर शांतपणे बसून राहिली! जरा वेळ शांततेत गेला... मग आरुष बोलायला लागला.

“माझ माझ्या भावाशी भांडण झालं... तो खूप चिडला... चिडून बोलायला लागला... आणि म्हणाला आता माझी एकही गोष्ट वापरायची नाहीस... अगदी कॅमेरा सुद्धा... शेवटी मी पण चिडलोच गं...” हे सांगताना आरुष एकदम दुःखी झाला...

“ओह... म्हणून तू डिस्टर्ब झालास... भावाशी भांडण झालं तर इतकं काय... भांडण होतातच भावंडात... मी पण भांडते तार्डीशी... पण म्हणजे आमच्यातल सगळं संपत नाही... भांडण थोड्या वेळासाठी असत... ते मनावर काय घेतोस?” स्नेहा आरुषची समजूत काढत बोलली...

“नो स्नेहा... यु अर नॉट गेटिंग मी... खूप जास्त झालं भांडण... आवाज चढला होता आम्हा दोघांचा... ह्या आधी इतकं कधी भांडलो नव्हतो पण कशावरून भांडण झालं ते विचारू नकोस! कशावरून भांडलो ते नाही सांगू शकत...”

“डोण्ट वरी आरुष... तुम्ही कशावरून भांडला हे मी विचारणार ही नाही... फक्त इतकं सांगेन कोणतीही गोष्ट मनाला लावून घेऊ नकोस... भांडण मिटेल! आणि तो म्हणणार नाही कॅमेरा वापरू नकोस... तो चिडला असेल म्हणून म्हणला असेल माझ्या वस्तूंना हात लावू नकोस...”

“आय डॉट नो! खरं सांगू का... मला नाही वाटत तो आता नीट बोलेल... आणि आमच्यातलं भांडण संपेल... झाल्या प्रकरणी मी खूप डिस्टर्ब झालोय... मी बराच विचार केला... आणि आता

मला नाही वाटत मी परत कॅमेऱ्याला हात लावीन... त्याचा ही नको आणि कोणाचाच नको..."

"यु आर किडिंग आरुष... तुझं पॅशन आहे फोटोग्राफी... तू भांडण झालं म्हणून तेच बंद करणार? फोटो काढणार नाही हा टोकाचा विचार? तू खरं वेडा आहेस..."

"हो..."

"लुक आरुष... भांडण होतात... वादावादी होते... त्यामुळे तू तुझ्या पॅशनचा बळी देणार? राँग आरुष... आणि महत्वाचं म्हणजे तू स्वतः जाँब करतोस... यु कॅन बाय युअर ओन कॅमेरा... कसं विसरलास ते? भावाचा कॅमेरा नको वापरूंस... नकोच! तू पण मानी आहेसच..."

"ए... आय कॅन थिंक ऑफ दॅट ऑप्शन... थँक्यू सो मच स्नेहा..."

"मग... उगाच टोकाला का गेलास? गोष्टी सोप्या असतात... उगाच कॉम्प्लीकेट नाही करायच्या..."

"येस... करेक्ट यु आर... नाऊ फिलिंग बेटर!" आरुष जरा रीलॅक्स झाला...

"उगाच कश्यानीही डिस्टर्ब होण बंद करा साहेब!"

"येस येस... बाय द वे, चहा आणि तुझं लेक्चर फक्कड होतं! फ्रेश वाटतंय आता..."

"गुड गुड... आय अॅम हॅप्पी..."

"चल पळतो आता... टेक केअर... आणि भेटू परत... थँक्स वन्स अगेन!"

"यु टू टेक केअर! आणि सारखं सारखं थँक्स काय म्हणतोस रे..."

"असंच गं... तू हेल्य करतेश सो थँक्स..."

"ओके... भेटू असंच... भेटू परत...!"

आद्याचं लग्नानंतरच आयुष्य चालू झालं... हळू हळू आद्याला कळायला लागलं निरव आणि तिच्या घरचे कसे आहेत! निरव एकुलता एक असल्यामुळे आईच्या अंमलाखाली होता... आई पुढे तो कोणाचेही ऐकायचा नाही... अगदी आद्याचं पण नाही... निरवचे बाबा निरवच्या आईपुढे काहीही बोलू शकत नव्हते... त्यामुळे हळूहळू आद्या आणि निरवची भांडण व्हायला लागली...

एकदा निरव आणि आद्याचं खूप मोठ भांडण झालं... त्याला कारण म्हणजे त्याची आई... त्या वेळी सुद्धा निरवचे बाबा काही बोलू शकले नाहीत... आणि निरवनी आद्याचं काही ऐकून घेतलं नाही... आद्या खूप चिडली आणि ती निरवला म्हणाली,

"निरव तू खूप बदललास रे... तुला माझी पर्वा नाही आणि किंमतही नाही..."

"असू शकेलं..." केअरलेसपणे निरव म्हणाला...

"ऐक, मी पण कामाला जाते... आणि तुझी आई माझ्याकडून धुणी, भांडी, स्वयंपाक करण्याची अपेक्षा तरी कशी ठेवते रे... कधीतरी नक्की करेन मी काम... आणि बऱ्याच वेळा काम करतेच कि! पण रोज न चुकता सगळी काम करण्याची अपेक्षा?"

"आद्या... घर कामाबद्दल माझ्याशी काही बोलू नकोस! मला त्यातलं काही कळत नाही आणि त्यात रसही नाही... माझं काम आहे पैसे कमवणं आणि मी ते चोख करतो! घरात आई सगळं पहाते! सो आई म्हणेल ते व्हायला पाहिजे... आणि मला बाकी काही ऐकायचं नाहीये... आई विषयी तर एकही शब्द नाही..."

"वॉट डू यू मिन निरव! मी पण काम करते... माझाही पगार चांगला आहे... दिवसभर काम करून आल्यावर तुझी आई माझ्याकडून घरकामाची अपेक्षा कशी काय करू शकते?? आधी तर त्या खुश होत्या की मी काम करते. पण तू काम करायचं नाही ही अवास्तव अपेक्षा आहे... आणि सकाळी मी पण लवकरच जाते कामाला... मग तरी माझ्याकडून व्यवस्थित स्वयंपाक करण्याची अपेक्षा कशी ठेऊ शकते तुझी आई?" आद्याचा आवाज चढला...

"आद्या... उगाच आवाज चढवू नकोस... आवाज मलाही चढवता येतो! पण मला तमाशा झालेला नकोय..."

"हो ना... मग बोल की तुझ्या आईशी..."

"ते जमणार नाही... आईनी मला खूप चांगल शिकवलं... चांगल वाढवलं... आता तिच्या मनासारखं वागणार मी... आणि तू कर की जाँब... पण घर सांभाळून... घरी लक्ष दे इतकंच तिचं म्हणणं आहे... सो जा आणि आईला मदत कर... बाकी काही बोलू नकोस!" निरव आद्याला दुखवत बोलला... आद्या ही दुखावली गेली आणि एकदम हिरमुसली... त्याचं नात सुरु होण्याआधीच त्यांच्या मधल्या नात्यांना तडे जायला लागले...

स्नेहाने नुकतच लिखाण चालू केलं होतं... तिची पहिली गोष्ट दिवाळी अंकात आली आणि तिने खुश होऊन आरुषला फोन केला...

"ए... आरुष! ऐक ना..."

"बोल पटापट... काय झालं?"

"माझी गोष्ट दिवाळी अंकात आलीये..." स्नेहा खुशीत बोलली... आरुष तसा फार मूडी! त्याचा मूड कोणत्याही कारणांनी खराब व्हायचा... आरुष मूडी आहे हे स्नेहाला माहिती होतं पण तो तिला दुखवेल ह्याची तिला कल्पनाही नव्हती...

"मी दिवाळी अंक विकत घेणार नाही... मला वाचायची आवड नाहीच..." आरुषनी केअरलेसपणे स्नेहाला उत्तर दिलं! आरुष एकदम रुडली बोलला... स्नेहाला त्याचे हे रूप पाहून धक्का बसला... आरुषच्या अश्या रीअॅक्शननी स्नेहाच्या डोळ्यात पाणी आलं... आणि ती बोलली...

"किती रूड बोलतो आहेस आरुष? मी तुला कधी म्हणाले मासिक विकत घे? बोलली असेन तर कधी तेही सांग... मी फक्त माझा आनंद शेअर करत होते पण तू लगेच मासिक घेणार नाही असं बोलून चालू केलंस... बाकी काही बोलला पण नाहीस!"

"मी असाच आहे गं... स्पष्ट बोलणारा... मी मागे काही बोलत नाही! जे असेल ते तोंडावर... आणि माझे मित्र असेच बोलतात त्यामुळे कदाचित मलाही तशीच सवय लागली असेल... आणि असतो

(पृष्ठ क्र. ३५ वर)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

SPACECRAFT
ARCHITECTS

Umesh Raje

C.A./96/20417

14 A/1, Plot No.33C, "Mayuraysh",
Near Vakratunda Motors,
Nagala Park, Kolhapur - 416 003.
Ph.:(0231) 266 3275, Mobile : 98224 32022
E-mail : info@archumaeshraje.com,
klp_ura3333@sancharnet.in
Website : www.archumaeshraje.com

शिवसाई

विट उत्पादक, बिल्डींग मटेरियल सप्लायर्स व
अर्थमुव्हर्स अँड डेव्हलपर्स सर्वतीर्थ टाकेद बु.
प्रो.प्रा. नंदु शंकर जाधव मो.९८८९८५६८५०

माजी सचिव - अखील महाराष्ट्र कुंभार
(युवा) विकास संस्था, इगतपुरी तालुका
शिवसेना शाखा प्रमुख
सर्वतीर्थ टाकेद बु.

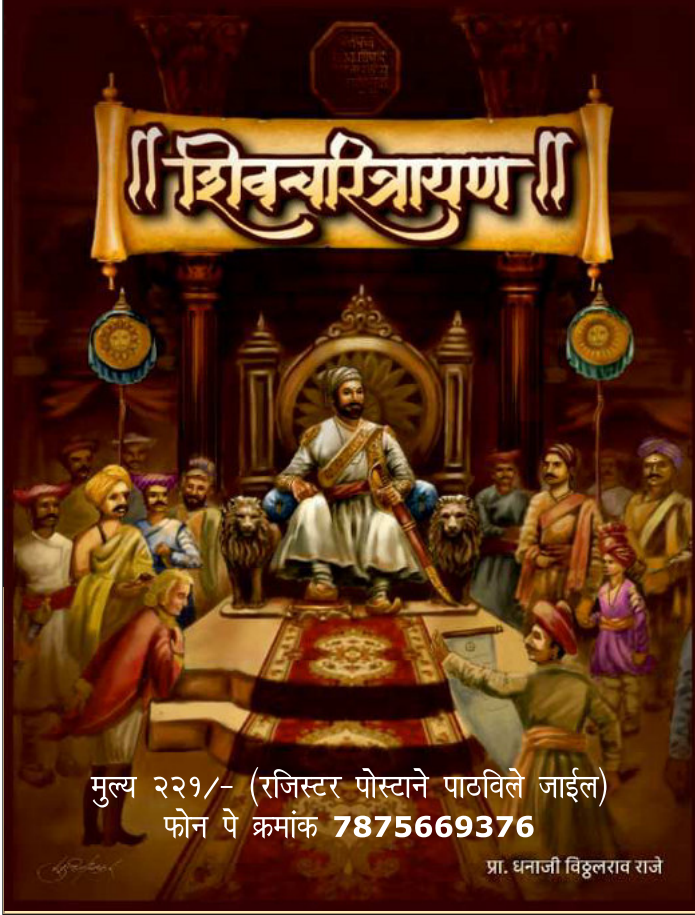
सकाळ आयडॉल्स ऑफ
महाराष्ट्र पुरस्कार २०२२
SUN OF SOIL विजेते

"समाज गौरव" पुरस्कार
विदर्भ कुंभार समाज
सुधार समिती अमरावती

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शिवचरित्रायणकार

प्रा.धनाजीराव विठ्ठलराव राजे (कवी)
एम.ए.(अर्थशास्त्र व हिन्दी), बी.एड.
उप प्राचार्य विवेकवर्धिनी कनिष्ठ महाविद्यालय
देवणी जि.लातूर मोबाईल : 7875669376

सौ.चंद्रकला धनाजीराव राजे

एम.ए.(मराठी), डी.एड.
प्राथमिक शिक्षिका
जिल्हा परिषद शाळा,
लोणी, उदगीर, जिल्हा लातूर

चि.आकाश धानजीराव राजे
बी.एस.सी.अंनीमेशन अॅण्ड डिजाइन
एम.एस.(एच.सी.आय.)

चि.विशाल धानजीराव राजे
एम.डी.मेडिसीन, प्रेस्टिजीयस युनिव्हर्सिटी
ऑफ सीलेसीया, पोलड(शिकत आहे)

निवास : राजे निवास, अंबिका कॉलनी, मु.पो. ता. अहमदपूर
जिल्हा लातूर पिन 413515

KUMBHAR BUILDERS & DEVELOPERS M/S. KUMBHAR ASSOCIATES

प्रेरणास्थान

SINCE 1991

Tanaji S. Kumbhar
Mob.: 9765171772
Ex Corporator, Kolhapur

Ajinkya T. Kumbhar
Mob.: 8767388499

Aditya T. Kumbhar
Mob.: 9623467557

Address : 522/B, E Ward, Kadamwadi Road, Kolhapur

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रेरणा स्थान

कै.विठ्ठल रामजी जोधळे

शांताबाई विठ्ठल जोधळे

लक्ष्मीबाई विठ्ठल जोधळे

घनश्याम जोधळे

कार्याध्यक्ष : नाशीक जिल्हा कुंभार समाज संघटना
कुंभश्री प्रतिनिधी, माजी उपसरपंच सायखेडा
सदस्य : गंगाबिसन भुतडा नागरी पतसंस्था
संचालक : भाग्यश्री ग्रामीण बिगरशेती सह.पतसंस्था

सौ.सविता घ. जोधळे
मा.सरपंच सायखेडा ग्रामपालिका

कु. चैताली
M.Sc.

चि. पवन
B.E. (Civil)

त्रिमूर्ती विट उत्पादक व सप्लायर्स

मु.पो. सायखेडा, ता.निफाड, जि.नाशिक
9371528152

डॉ. सुधाकर तहाडे, डॉ. रेणुका तहाडे (एम.डी.)
चि. अक्षीत व चि. विराज

डॉ.बन्नाळीकर बाल रुग्णालय समोर, डॉक्टर लेन, नांदेड

साईदृष्टी नेत्रालय

कॉम्प्युटरद्वारे डोळे तपासणी
बिनाटाक्याची मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया(फेको) व लेझर सेंटर

डॉ. सुधाकर संभाजीराव तहाडे (चेनापूरकर)

M.B.B.S., D.O.M.S., D.N.B., M.C.P.S.

सर जे जे रुग्णालय, मुंबई, ऑक्युलोप्लास्टी सर्जन,
विशेष नेत्ररोग तज्ञ, मो. ९८५०९८३२९०. फोन (०२४६२) २४४४१४

उपलब्ध सुविधा

- * दुर्बिणीद्वारे नेत्र तपासणी * कॉन्टॅक्ट लेन्स क्लिनिक * कॉम्प्युटरद्वारे
- * डोळ्यांची तपासणी * कृत्रिम भिंगारोपन * बिनटाक्याची मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया
- * काचबिंदू तपासणी व उपचार व शस्त्रक्रिया * तिरळेपणा तपासणी उपचार व शस्त्रक्रिया
- * लासरु/नसरु तपासणी उपचार शस्त्रक्रिया
- * डोळ्याचे अपघपात तपासणी, उपचार व शस्त्रक्रिया
- * नवजात बालकांची दृष्टिपटल (आरओपी) तपासणी * दृष्टिपटल तपासणी (मधुमेह, रक्तदा इत्यादी आजारत रेटीना तपासणी)

दवाखान्याची वेळ : सोम ते शनि स. १० ते दु. ४, सायं. ६ ते ८.३०

● रविवारी - सकाळी १० ते ३ पर्यंत ●

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

आमचे प्रेरणास्थान

उद्योगरत्न

श्री. विश्वनाथशेठ फकिरराव आहेर

उद्योजक

श्री. शिवाजीशेठ फकिरराव आहेर

❖ रेनाईसन्स वाईनरी प्रा. ली.

प्रोप्रा. श्री.शिवाजी फकीरराव आहेर, श्री.योगेश शिवाजी आहेर

❖ भारत अश्म उद्योग(खडी क्रशर)

प्रोप्रा. शरद विश्वनाथ आहेर

❖ श्रीधनश्री एन्टरप्रायजेस

अंबुजा सिमेंटचे अधिकृत डीलर

प्रोप्रा. अनिल भास्करराव आहेर

❖ विश्वसत्य गार्डन

प्रोप्रा. श्री.ज्ञानेश्वर विश्वनाथ आहेर

‘विश्वसत्य’, तांबट लेन, ओझर मिग, ता. निफाड,
जि. नाशिक ४२२२०६ फोन: (०२५५०) २७५९३४

ओझर विकास संस्थेचे विश्वसत्य ज्ञान संकूल

तांबट लेन, ओझर मिग(नाशिक)

फोन : 02550-277133 मोबा. 9326011333

- ❖ विश्वसत्य इंग्लिश मिडीयम स्कूल
- ❖ विश्वसत्य कला व वाणिज्य महाविद्यालय
- ❖ विश्वसत्य शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय (B.Ed.)
- ❖ विश्वसत्य अध्यापक विद्यालय (D.T.Ed.)
- ❖ विश्वसत्य नर्सिंग स्कूल (RANM)
- ❖ विश्वसत्य एम.बी.ए. कॉलेज(M.B.A.)

सहकार महर्षी वसंतदादा पाटील सह.पतसंस्था मर्या.

तांबट लेन, ओझर मिग(नाशिक)

संस्थापक चेअरमन

चेअरमन

सेक्रेटरी

श्री.शरदराव आहेर

श्री.सुनिल बाफना

श्री.राजेंद्र सोनवणे

आमचे प्रेरणास्थान

कै. पांडुरंगशेठ परबते

सतिश पांडुरंग परबते

इंडस्ट्रियल कॉन्टिन कॉन्ट्रॉक्टर

फोन : ९५२७७००७००

संदेश पां. परबते

B.Com.,M.B.A.

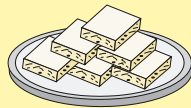

सतिशशेठ पां. परबते

शितल रेफ्रिशमेंट

प्युअर - व्हेज रेस्टॉरंट
नेहरूनगर, पिंपरी, पुणे - १८.

न्यु शितल स्वीट

तळेगाव स्टेशन, तळेगांव.

शितल स्वीट होम

७२३, सोमवार पेठ, शाळा चौक,
तळेगांव दाभाडे, पुणे.

शितल कॉर्नर स्वीट

गजानन महाराज मंदिराजवळ,
तळेगांव.

सर्व प्रकारच्या केटरिंगच्या व
स्विट्सच्या ऑर्डर्स स्विकारल्या जातील.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Prop :- Sou Rekha Suhas Hivarkar

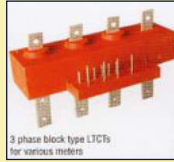
KRUTIKA ELECTRICALS

Authorised Dealers For Supply Of
Cast Resin LT/HT CT Of

M/S HUPHEN ELECTROMECH PVT LTD NASIK

Supply Of Metering Cubical, LT/HT Meter & LT/HT Net Meter &
CT Operated Meter Box

Shop No 16, P.V. Park, C.T. No 927, Near Bank Of Maharashtra, Yerwada, Pune - 411006

Mob 9970002940 / 7709344111

Email : krutikaelectricals@gmail.com

आमचे आधारस्तंभ

स्व.बाबुराव नरहारी कानगुले

अहमदपूर चे उद्योजक

कानगुले

ब्रदर्स

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या

हार्दिक शुभेच्छा..!

श्री. महेश बाबुराव कानगुले

महेश डिजिटल स्टुडीओ
तालुका अध्यक्ष, अखील महाराष्ट्र कुमार
समाज विकास संस्था

साई मेडिकल अँड जनरल

प्रो.सचिन बाबुराव कानगुले
मो. 8483895959

न्यू.साईराम एजन्सीज्

प्रो.नितीन बाबुराव कानगुले
मो. 9881754586

रोहित मेडिकल अँड जनरल

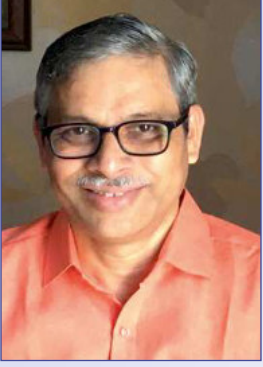
प्रो.अमोल बाबुराव कानगुले
मो. 9975168968

साईराम फार्मासिटिकल्स अँड सर्जिकल डिस्ट्रीब्युटर्स

प्रो.दिनेश बाबुराव कानगुले
मो. 9960197074

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

बालरोग तज्ञ
डॉ. विजय एन. कमळे
M.D. (Paed), D.C.H.

मोबा.: ९२२४४७५७१२

Pediatrician & Neonatologist
Head Pediatrics Department
MGM Medical College
Kamothe, Navi Mumbai
Ph.: 022 27423405

स्त्री रोग तज्ञ

डॉ. वृषाली वि. कमळे
M.B.B.S., D.G.O.(Mumbai)

Gynaecologist & Obstetrician
Mob.: 9892458778

महात्माफुले चॅरीटेबल हॉस्पिटल क्लाऊड नाईन हॉस्पिटल
सानपाडा, नवी मुंबई सानपाडा, नवी मुंबई
फोन (०२२)२७५५०००० ९९७२८९९७२८

चि.डॉ.शार्दुल विजय कमळे
M.B.B.S.

क्लिनिक : सेक्टर नं.२३, प्लॉट नं.२७९, सुयोग आर्केड, जुईनगर, नवी मुंबई. फोन ८९७६००९०६५
क्लिनिक : करंजाडे - दुधे वितेवरी, शॉप नं.७, सेक्टर ३, पनवेल फोन : 8850624313

डॉ. विकास वि. कुंभार
एम. एस. (पुणे) (नेत्रतज्ञ)

दृष्टी
EYE CARE CENTRE
कॉम्प्युटरद्वारे डोळे
तपासणीची सोय
उपलब्ध सुविधा

डॉ. सुषमा वि. कुंभार
बी.ए.एम.एस. (पुणे)
फोन : ०२९६६-२२२२३६

श्री-डी ओसीटी/फंडस् फोटोग्राफी
कृत्रिम भिंगरोपण
लेसर शस्त्रक्रिया
नेत्रपटल तपासणी

बिनटाका मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया
तिरणेपणा उपचार
काचबिंदू शस्त्रक्रिया
फेको सर्जरी
कॉन्टक्ट लेन्सेस

फलटणमध्ये प्रथमच आत्याधुनिक अल्ट्रासोनिक फेको मशीनच्या (Optikon Italy) सहाय्याने मोतीबिंदू शस्त्रक्रिया उपलब्ध

पत्ता : प्लॉट नं.४९, बारव बाग, डॉ.सोनवणे हॉस्पिटलमागे, ना.म.जोशी पेट्रोलपंपामागे, फलटण - ४१५५२३, जि.सातारा
वेळ - स.९.३० ते दु. १ व सायं. ५ ते ७ (शनिवार बंद)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

With Best Compliments From :

ISO 9001 : 2008
Certified Company

Prop. : M. R. Kajulkar
Mobile : 9823949416

SAI KRUPA SERVICES

Dealing in Landscape Development & Maintainance, Govt. Regd. Contractor

OFFICE NO. 39, SUKHWANI CHAMBERS, STATION ROAD, PIMPRI, PUNE - 411 018.

Tel.: 020 27426964 Mobile : 9823311393

Visit us at : <http://www.saikrupaservices.in> E-Mail : sksmrkajulkar@gmail.com

PWD Registration No. : 14741/2005

आव्हाणे येथील सुप्रसिध्द उद्योजक धनलाल शिरसाठ व बंधू यांचा आदर्श परिवार

गीता ब्रिक्स
व
साईशक्ती ब्रिक्स
अत्याधुनिक मशिनद्वारे
व चिमणी विट भट्टीमध्ये उत्पादीत
उत्कृष्ट प्रतीच्या विटांचे उत्पादक

सटाणा येथे आदर्श एकत्र कुटुंब पुरस्कार स्विकारताना समाजभूषण सौ.व श्री.धनलालजी शिरसाठ व परिवारातील सदस्य

धनलाल त्र्यंबक शिरसाठ
9823282985

पुंडलिक त्र्यंबक शिरसाठ
9764265321

वासुदेव सदाशिव शिरसाठ
9823282385

पच्चाकर धनलाल शिरसाठ
9823181985

कारखाना : मु. पो. आव्हाणे, ता. जि. जळगांव

सेल्स ऑफीस : शामाप्रसाद मुखर्जी उद्यान कॉम्प्लेक्स, संत कंवरराम मार्केट समोर, मु.पो.ता.जि. जळगांव

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. लक्ष्मण खंडाळे
९४२३४६८६५९

लक्ष्मी मंगल कार्यालय

नितीन खंडाळे
९८२२०३६५२३

सर्व सोयींनी युक्त

लग्न समारंभ, वाढदिवस, साखरपुडा व विविध मनोरंजन कार्यक्रमासाठी भव्य हॉल, प्रशस्त पार्किंगची सोय.
पावन गणपती समोर, नेवासा, नेवासा फाटा रोड, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर फोन : ०२४२७-२४१३०८/२४१५७३

Our Inspiration

Late Shivajirao P
Sonawane

Mangesh S. Sonawane
B.E. (Civil) 1989

Miss Sumedha
B.Arch. 2020

Architects Interior Designer

M.S. ASSOCIATES

Proprietor
Mangesh Sonawane

Consulting Civil Engineers & Govt. Regd. Valuer

4, Himgauri Apts, S.NO. 166, Opp. Ambar Hall, Kothrud 411 029. Phone : 9422001366

E-mail : smangesh009@gmail.com / msassociatespune@gmail.com Website : www.msapune.com

मी माझ्यामूड मध्ये... यु नो!”

“ओके... थॅक्यू!” इतक बोलून स्नेहानी फोन ठेवला... ती मनातून दुखावली गेली... तिच्या मनात विचार आला...

“आरुषला मी माझा चांगला मित्र समजत होते आणि त्यांनी सुद्धा असं बोलून मला दुखवावं? त्याला गरज होती तेव्हा प्रत्येकवेळी मदत केली होती... आणि आता माझ्या आनंदात पण सामील होऊ शकत नाही... काय अर्थ आहे अश्या खोट्या मैत्रीला?”

जरा वेळानी स्नेहा शांत झाली आणि तिने आरुषला मेसेज केला आणि सुनावलं..

“सांगायच म्हणजे तुझा स्पष्टपणा आता टोचतोय मला... यु डॉट व्हॅल्यू पिपल... यु डॉट व्हॅल्यू फीलिंग्स... बोलायचं नसेल तर तेही सांगून टाकायला हवं होतंस स्पष्ट! मी काय मागे लागणार नव्हते तुझ्या माझ्याशी बोल बोल म्हणून... आद्याच्या लग्नात तूच आलेलास माझ्याशी बोलायला... मी नव्हते आले तुझ्याशी बोलायला! आणि सॉरी मी त्रास दिला... आता काही दिवस न बोलण प्रिफर करेन मी... महत्वाचं, तुझे मित्र वागतात म्हणून तुही तसाच वागतोस स्पष्ट... पण आता अति स्पष्टपणा आलाय तुझ्या बोलण्यात... नाऊ इट्स हर्टिंग मी! आता सिरीअसली काही दिवस बोलू नकोस माझ्याशी... तुला माझी व्हॅल्यू नाही... माझ्या भावनांची सुद्धा किंमत नाही... आणि मी ते सहन करू शकणार नाही...” स्नेहा खंबीर होऊन बोलली... तिच्या भावनांशी कोणीही खेळलेलं ती सहन करायची नाहीच... स्नेहा मानी होती आणि तिला स्वतःचा मान कसा जपायचा हे चांगलंच माहीत होतं.

आरुषनी स्नेहाला काही उत्तर दिले नाही... पण स्नेहाने मनातला राग बाहेर काढला आणि तिला शांत वाटलं... आरुषचा विचार बाजूला ठेवून ती आपली काम करायला लागली... झालेल्या प्रकारानी स्नेहा मनातून दुखावली गेली होती... पण आता काही दिवस ती आरुषला तिच्या आयुष्यातून बाजूला ठेवणार होती.

स्नेहा काहीच न करता नुसती बसली होती... मनातून दुखावली गेली होती पण त्याविषयी तिने कुणाकडे बोलून दाखवलं नाही... तितक्यात तिच्या फोनची रिंग वाजली... तिने नाव न पाहताच फोन उचलला...

“हे स्नेहा...”

“कोण बोलतय?” कोण बोलताय ह्याकडे स्नेहाचं लक्ष सुद्धा नव्हतं...

“स्नेहा... मी आद्या! आवाज नाही ओळखलास? तुला जरा वेळ आहे का? कुठेतरी भेटूयात का आपण? तुझ्याशी बोलायचं आहे... बरेच दिवस झाले मनमोकळ्या गप्पा नाही झाल्या...”

“हे आद्या... सॉरी... आवाजाकडे माझ लक्ष नव्हतं! मी वेगळ्याच विचारात होते... तुझं नाव पाहिलं नाही आणि आज तुझा आवाजही ओळखू शकले नाही... तुझा आवाज बदलल्यासारखा वाटतोय... तब्येत

ठीक आहे ना?”

“इट्स ओके स्नेहा... होतं असं कधी कधी! सॉरी म्हणू नकोस! तब्येत ठीके... भेटल्यावर सांगते सगळं! तू सांग, आता कुठेतरी भेटू शकतेस? तुझ्याशी बोलायचय जरा...”

“हो... कुठे भेटूया? कॉलेजच्या मागे आपली नेहमीची जागा आहे तिथे भेटायचं?”

“ओके... मी येते ११ वाजेपर्यंत... बोलू मग!” आद्याला स्नेहाशी बोलून मोकळ वाटलं...

“येस... भेटूच...”

आद्या आणि स्नेहा त्यांच्या कॉलेजच्या मागे भेटल्या... आद्या बोलायचा प्रयत्न करत होती पण ती रडवेली झाली आणि काहीच बोलू शकली नाही...

“आद्या... का रडती आहेस? एवरीथिंग फाइन?”

“नो स्नेहा... नर्थिंग इज फाइन!” रडत रडत आद्या बोलली...

“काय झालं? सांग...”

“मला वाटले होते तसे नाहीयेत निरव आणि त्याच्या घरचे... निरव तर सारखा आई आई करत असतो... म्हणजे त्याच्या लेखी माझ्या मतांना किंमतच नाही! आई असते तेव्हा तो मला किंमतही देत नाही... आम्ही दोघं असतो की लाडात येतो पण आई असली की फक्त आई दिसते त्याला! मी हे लग्न करून फसले!”

“नीट सांग आद्या! असं कोड्यात बोलू नकोस! काय केलं निरव आणि त्याच्या आईनी?”

“काही केलं नाही निरव नी... मला गरज असते तेव्हा तो काही बोलत पण नाही! त्यांनी साधी माझी साइड पण नाही घेतली... त्याचं सारखं आई आई चालू असतं! एकुलता एक आहे ना... त्याचे बाबा खूप गरीब आहेत... ते कधी काही बोलत नाहीत! बाकी आई तशा चांगल्या आहेत पण नसत्या अपेक्षा ठेवतात त्या...”

“ओह... तू नवीन आहेस न त्या घरात हळूहळू तुझी सवय झाली निरवला की तो बघ... आद्या आद्या करायला लागेल! आणि डू यु थिंक, निरवच तुझ्यावर प्रेम नाही? त्याच्या वागण्यातून तुला कधी जाणवलय असं?”

“नो नो... निरवचे माझ्यावर खूप प्रेम आहे! त्याच्या वागण्या बोलण्यातून मला ते जाणवतं... पण तो मला हवं तितकं महत्व देत नाही... आई माझ्याकडून धुणीभांडी करण्याची अपेक्षा ठेवतात... ते मला जमणार नाही!! ते मी निरवला सांगायचा प्रयत्न केला पण तो काही ऐकून घेत नाही! मला वाटलेलं लग्न झालं की तो सतत माझ्या साइडनी बोलेल... पण तसं होतं नाही! मी एकटी पडते त्याच्या घरात... आणि मला काही किंमत देत नाहीत... घरात काही नवीन आणायचं असेल की तो आणि त्याची आई ठरवतात आणि वस्तू आणतात... मला सांगतही नाहीत काही... मग मी कुठे आहे ह्यात? मी त्याची बायको आहे... पण माझ्या मताला त्यांच्या लेखी किंमत नाही.”

“खरं सांगू का... मला निरव चांगलाच वाटतो... मी त्याच्याशी किती बोलले होते लग्नात... त्याला थोडा वेळ दे आघा! तू बघ इतके वर्ष तो त्याच्या आईबरोबर राहिला मग आईचा प्रभाव असणारच ना त्याच्यावर...”

“हो... पण आता त्याचं लग्न झालंय... आधी फक्त आई होती... आता बायको पण आहे... त्याला कधी कसं वागायचं कळलं पाहिजे ना... नेहमी नाही पण मी बरोबर असेन तेव्हा कधीतरी त्यानी माझी बाजू घेतली पाहिजे ना... पण नाही... त्याला त्याची आई कधी चुकीची वाटत नाही... आणि त्याच्या आईला वाटतं मी घरातली पैसे कमावणारी फुकटात मिळालेली मोलकरीण आहे... त्याला बहीण असती आणि तिच्याशी असं वागले असते तिच्या सासरचे तर चाललं असतं का त्याला?”

“तू इतक टोकाचं का बोलते आहेस आघा? टोकाचं असलं तरी बरोबर आहे तुझं म्हणण! पण तुम्ही मोकळेपणानी बोलल पाहिजे! आणि निरव काहीच ऐकून घेत नाही का तुझं? तू सांग, मी बोलून बघू का निरवशी? तुमच्या सुंदर नात्यात दरी येऊ देऊ नकोस आघा... तो चांगला मुलगा वाटतो... त्याच्याशी नीट बोलल तर त्याला तुझं म्हणण पटेल... फक्त त्याचा मूड बघून त्याचाशी बोल नीट!”

“नको... तू नको बोलूस! मीच बोलणारे!”

“ओके... पण गरज वाटली तर सांग मला... आपण काहीतरी मार्ग काढू...”

“थॅक्यू स्नेहा... बाकी तू कशी आहेस? आरुष काय म्हणतोय? तुम्ही अजून बोलता का ग?”

“हाहा...” उपहासानी स्नेहा हसली... आणि बोलली... “आरुष फार मूडी आहे! त्याचा मूड सारखा बदलत असतो... कधीकधी एकदम मोकळा बोलतो... आणि कधी कधी खूप दुखावतो... काल तर त्यानी मला फार दुखवलं...”

“ओह... काय केलं त्यानी?”

“काही नाही अगं... माझी दिवाळी अंकात गोष्ट आलीये म्हणून त्याला मेसेज केला पण इतका तोडून बोलला... मी मासिक विकत घेणार नाही अशी सुरवात केली... मला वाटलेलं चांगलं बोलेल... पण नाही! मी खूप हर्ट झाले... नंतर त्याला सांगितलं... काही दिवस बोलू नकोस... आणि आता खरंच काही दिवस त्याच्याशी बोलायचं नाही असं ठरवलंय... हल्ली लोकं किंमत देतंच नाहीत...”

“काय लहान मुलासारखं भांडतेस गं स्नेहा... आणि तुझी गोष्ट दिवाळी अंकात आलीये... तू सांगितलं पण नाहीस मला... काय स्नेहा! मी तुला सगळं सांगते आणि तू तुझ्या आनंदात मला सामीलही करून घेतलं नाहीस...”

“असं नाही आघा! आरुषनी माझा सगळा मूड स्पॉईल केला! सो कुणालाच बोलले नाही मग...”

“हे मी नाही सोडणार तुला... मला ट्रीट हवीये आता... आपण जाऊ चल हॉटेलमध्ये.”

“हाहा... ओके... आधी सांग... तुझा मूड ठीक झाला ना?”

“हो हो... मूड ठीक झाला! निरवशी समोरासमोर बसून

बोलते... बघू काय म्हणतोय!”

“ओके ग्रेट! आता जाऊ हॉटेलमध्ये... आणि ठरवू तू निरवशी आणि मी आरुषशी कसं वागायचं...”

दोघींनी हॉटेलमध्ये जाऊन मस्त खाल्लं! भरपूर गप्पा मारल्या आणि दोघींचाही मूड परत फ्रेश झाला... दोघींनाही हे कळलं लोकांची किंमत ठेवणारे आणि किंमत देणारे लोक फार कमी असतात... पण जर कोणी किंमत दिली नाही तर त्यावेळी समोरच्याला आपली किंमत काय आहे हे पटवून दिल पाहिजे... आता कसं वागायचं हे ही दोघींनी ठरवलं... घाबरून जाऊन अत्याचार आणि अपमान सहन करायचा नाही ह्या निर्णयावर दोघी आल्या...

आघानी ठरवलं समोर बसून निरवशी बोलायचं... आणि स्नेहानी ठरवलं जोपर्यंत आरुषला तिची किंमत कळत नाही तोपर्यंत त्याच्याशी बोलायचं नाही...

एक दिवशी निरव गाणी गुणगुणत बसला होता... आघानी निरवचा मूड चेक केला आणि ती त्याच्याशी बोलायला लागली...

“निरव, तुला आता वेळ आहे?”

“हो... बोल की...”

“तुझ्या लेखी माझी किंमत काय आहे? मी तुझ्या आयुष्यात किती महत्वाची आहे? मला आज हे कळलं पाहिजेच. म्हणजे तुझं माझ्यावर प्रेम आहे की नाही...” आघा एकदम मुद्यावर आली...

“काय बोलते आहेस आघा...?? जरा स्पष्ट बोल...” अशा डायरेक्ट प्रश्नांची त्यानी अपेक्षा केली नव्हती... आवाक होऊन निरव बोलला...

“स्पष्ट बोलते! लग्नाआधी तू कसा होतास आणि आता तू माझ्याशी कसा वागतो आहेस? मी आज स्पष्ट बोलायचं ठरवलंय... मला माझी किंमत काय आहे ते कळलं पाहिजे... माझी जागा काय आहे तुझ्या आयुष्यात? बायको की अजून काही? मी तुमच्या घरातली एक व्यक्ती आहे ना मग मला का नाही घेत तुमच्यात... की तुम्ही मला अजूनही बाहेरचीच समजता? मी सुद्धा विचार करून वागते... मग मला पण मान द्या की...”

“किंमत? मान? म्हणजे काय? तू माझ्यासाठी महत्वाची आहेस नेहमी आघा! तुला असं वाटलंच कसं? तू माझी बायको आहेस आणि माझ तुझ्यावर प्रेम आहे... आणि तुझ्या मताला किंमत आहे गं... तू माझ्यासाठी महत्वाची आहेसच... असे काहीतरी विचार करू नकोस...”

“हो?? पण तुझ्या वागण्यातून मला तसं वाटत नाही... मला आधार वाटत नाही तुझा! मी तुला एक साथी गोष्ट सांगितली की धुण्या भांड्याला आणि स्वयंपाकाला बाई लावायला सांग आईना तर तू तेव्हा माझ्या साइडनी कधी बोलतोस? आणि माझा काय मान ठेवता तुम्ही?... घरात काही नवीन आणायचं असेल की तू आणि आई ठरवता आणि आणता... मग मी कुठे आहे ह्यात? मी तुझी बायको आहे... पण माझ्या मताला तुमच्या लेखी किंमत नाही... काही झालं की तुला तुझी आईच बरोबर कशी वाटते? माझा पगार मी तुझ्या आईकडे द्यायचा... ऑफिसमध्ये काम करायचं आणि घरी सुद्धा... त्यात तू मला काही मदत करणार नाहीस आणि तू कधी माझ्या

बाजूनी बोलणारही नाहीस... मी तुझ्यावर विश्वास ठेऊन फसले असं वाटतंय मला... मी दबून का राहू? मला माझं आयुष्य माझ्या मताप्रमाणे जगता आल पाहिजे... मी स्वतंत्र मुलगी आहे... पण मला माझं आयुष्य मनाप्रमाणे जगता येत नाहीये... तुझी साथ सुद्धा मिळत नाही... मग तुझ्या अशा वागण्याचा मी काय अर्थ घेऊ?”

“मला तुला दुःखाचाच नाहीये ग आद्या! पण मी आईचही मन मोडू शकत नाही... तिने माझ्यासाठी खूप काय काय केलंय... मग तू तिच्या मनासारखं वागावीस असं मला वाटलं तर माझं कुठे चुकलं? आणि सॉरी!!! माझ्या लक्षात नाही आल नवीन वस्तू तुला विचारून घेऊ... म्हणजे ह्या आधी नेहमी मी आणि आई दोघचं ठरवून नवीन वस्तू घ्यायचो... आता तू आलीयेस घरी... आता तुला सहभागी करून घेईन नक्की...”

“मला सुद्धा आईचा आदर आहे रे... पण त्याच्या अपेक्षा अवास्तव आहेत! ज्या मी पूर्ण करू शकणार नाही... मी १२ तास बाहेर काम करते... आणि घरी आल्यावर सगळी काम करण मला तरी शक्य नाहीये! इतक्या शिकलेल्या आणि कमावत्या मुलीकडून अशी अपेक्षा ठेवताच कशी तुम्ही? थोडी मदत मी करतेच की... असं नाही कि नुसती बसून असते... तू कधीतरी माझ्या बाजूनी बोलतोस का? थोडी अपेक्षा केली तुझ्याकडून तर ह्यात माझं काही चुकल असेल तर सांग... आणि आधी सांगायला हवं होत्या तुमच्या अपेक्षा... मग मी विचार केला असता तुला होकार देताना... अजूनही वेळ गेली नाहीये!! मी अजूनही विचार करू शकते... ते तू विसरू नकोस... मला आयुष्य जगायचं... आणि मला वेळ मिळतो तेव्हा मी काम करतेच की... खायला करते... आईना मदत करते... पण रोज अशी अपेक्षा ठेऊ नका...”

आद्याचं बोलणं ऐकून निरव पुरता गोंधळून गेला... काय बोलावं त्याला सुचेना... त्यानी जरा वेळ विचार केला... आणि तो बोलायला लागला...

“सॉरी आद्या! आणि तुझं काहीच चुकलेलं नाहीये... मी बोलतो आईशी! तिला समजावतो... आणि प्लीज तू पण जरा शांतपणे वाग आईशी... कोणीही आईला दुखावलेल मला सहन होतं नाही... आणि आपण एक कुटुंब आहोत... प्रेमाने राहायचं सगळ्यांनी... मी थोडा चुकलो पण मी माझी चूक सुधारेन... नक्की! आय लव्ह यु गं.. प्लीज टोकाचा विचार करू नकोस... आणि बरं झालं आज बोललीस... बोललीस सो मला सुद्धा चूक उमगली.”

“मी नाही दुःखवणार आईना... डॉट वरी! आणि थॅक्स आज सगळं बोलण नीट ऐकून घेतलंस... मला समजून घेतलंस! आधी मी तुझ्याशी बोलायचं प्रयत्न केला होता पण तू माझं काही ऐकून घेण्याच्या मनस्थितीतच नव्हतास...” आद्या म्हणाली...

“सॉरी म्हणालो कि आद्या तरी मुद्दाम तेच तेच का बोलतेस? आज संध्याकाळी हॉटेलमध्ये जाऊन खाऊन येऊ! ओके? खुश करतो तुला...”

“हाहा... ओके...” आद्याच्या मनावरचा ताण गेला आणि तिच्या चेहऱ्यावर हसू आले होते.

आद्याच्या बोलण्यामुळे निरवच्या वागण्यात एकदम सुधारणा झाली... त्यानी आईला समजून सांगितलं कि आद्या सुद्धा काम करते आणि तिही दमते मग अवास्तव अपेक्षा ठेवू नकोस... मुलाच्या आग्रहास्तव निरवच्या आईनी ती गोष्ट समजून घेतली आणि सगळ्या कामाला बायका लावल्या... नवीन वस्तू घेतांना आद्याचा सल्ला न चुकता घ्यायला लागल्या... निरव बदलला... ते पाहून आद्या खुश झाली... तिने स्नेहाला फोन करून भेटायला बोलावलं... दोघी भेटल्या आणि आद्यानी बोलायला सुरु केलं,

“स्नेहा... थॅक्यू थॅक्यू!! तुझ्या सजेशनमुळे मी निरवशी मोकळेपणानी बोलले... आमच नातं परत घट्ट झालं... माझी किंमत काय आहे अशीच सुरुवात केली त्यामुळे निरवला धक्का बसला! आणि त्यालाही त्याची चूक कळली... आता घरात सगळ्या कामाला बायका लावल्या आहेत! आता कोणताही निर्णय तो मला विचारल्या शिवाय फायनल करत नाही!! मी रविवारी निरव आणि आईच्या, बाबांच्या आवडीचा स्वयंपाक करते... मी ती जबाबदारी घेतलीये... आणि इतर दिवशी जेव्हा जमेल तेव्हा खायला करते... आता सगळं सुरळीत चालू आहे... आणि चक्क निरव मला मदत करतो कामात...”

“ओह नाइस!!! नो वॉट, आरुष पण परत बोलायला आला स्वतःहून...”

“ग्रेट!!! सो आता तुम्ही परत बोलायला लागलाय...”

“हो... मी मध्ये आरुषशी बोलण बंद केलं आणि त्यालाही त्याची चूक कळली!!! त्याला जाणीव झाली त्यानी मला दुखावलं आणि त्याला जाणवलं की त्याला सुद्धा माझी गरज आहे... म्हणजे असं तोच म्हणाला! कालच त्याचा मेसेज आलेला... तो म्हणत होता... बरेच दिवसात मेल नाही... मेसेज पण नाही! मला विसरलीस का इत्यादी इत्यादी!! खूप वेळा सॉरी देखील म्हणाला... मी जेव्हा बोलण बंद केलं तेव्हा त्याला जाणवलं त्याच्या आयुष्यात मी किती महत्वाची आहे... आमच भेटायचं ठरलंय आज संध्याकाळी... त्याला काहीतरी महत्वाच सांगायचय असं म्हणाला...”

“ओह हो..! महत्वाचं!!! काय महत्वाच बोलतो ते सांग मला पण... हाहा!”

“नक्की सांगते... आरुष खूप चांगला आहे... पण तो कसा वागेल ह्याचा अंदाज लावताच येत नाही... पण आता आमच्यात सगळं मस्त झालं! महत्वाच म्हणजे, निरव आणि आरुषला आपली किंमत कळलीच शेवटी!! कुणालाच कमी लेखायचं नाही हे प्रत्येकाला कळलं पाहिजे...”

“येस येस... कोणत्याही माणसाला कमी लेखायचं नाही आणि सगळ्यांना किंमत ही दिलीच पाहिजे!! तरीही कोणाला आपली किंमत कळली नाही तर ती कळवून दिली पाहिजे!! आणि आपला मान आपणच जपायचा...”

“आय अॅग्री! धिस कॉल्स फॉर अ सेलेब्रेशन!!!”

“ओह... येस येस!!”

इतक बोलून दोघी खुश होऊन हॉटेलमध्ये जायला निघाल्या.

***

सर्वांगसुंदर गणेशमूर्तीचे उत्पादक

महेश(राजु)कुंभार
९४२२३५९४५८

जयश्री महेश कुंभार
९६३७८५४२४२

चिंतामणी
आर्ट

जय
आर्ट्स

आमच्याकडे सर्वांगसुंदर गणेशमूर्ती
होलसेल भावात मिळतील

दत्तवाडी, उरळी कांचन, पुणे ४१२ २०२

Ramesh Petroleum

Dealers Bharat Petroleum Corporation Ltd.

शिरसपेट, त्रेसनगा रोड, नागपूर फोन:0712 2748412 E-mail : nareshgugale@gmail.com

विधेश्वरी माता बिल्डर्स अँड डेव्हलपर्स, नागपूर

नागपूर के प्राईम लोकेशनपर सॅक्शन मिहान और कॉंगोहबसे लगकर *
बुटीबुरी * डोंगरगांव * पिपता * बेसा * बेलतरोही * हुडकेश्वर * रामा *
पोही * मौदा * भानसोली में आसान किस्तोपर प्लॉट उपलब्ध...

नरेश प्रेमलालजी जुगेले

जिल्हाध्यक्ष

राष्ट्रीय मानवधिकार फोरम, नागपूर

राष्ट्रीय सदस्य

अ.भा.कुं.प्र. महासंघ, दिल्ली.

मो. 98225 67219

98812 30037

Ramesh Jugele

Mo. : 98227 10072

Jagdish Jugele

Mo. : 98812 30037

Sachin E Bike

Plot No. 479, Great Nag Road, Ashok Sq., Near Bharat Petrol Pump,
Siraspath, Nagpur - 440009.

नवप्रकाश इंडस्ट्रिज, नागपूर व स्व. प्रेमलाल जुगेले इन्स्टिट्यूट ऑफ
सायन्स अँड मॅनेजमेंट, बुटीबोरी, नागपूर.

सी. पी. प्रजापति

(सेवानिवृत्त - उप प्रबंधक एमटीएनएल)

Mob.: 9869454252

- विशेष कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र शासन
- पनवेल तालुका अध्यक्ष - शिवसेना उत्तर भारतीय सेल
- संस्थापक अध्यक्ष - प्रजापति समाज विकास मंडल रजि.
- प्रदेश प्रमुख महासचिव - अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार संघ रजि. महाराष्ट्र

संपर्क कार्यालय : रुम नं. ए-००१, साई सत्कार सोसायटी, प्लॉट
नं. १७४-१७६, सेक्टर नं. ४, नवीन पनवेल (पूर्व) ४१० २०६

आमचे प्रेरणास्थान

सौ. कल्पना व श्री.प्रकाश जंकरराव
भालेराव

श्री. निलेश प्रकाश बालेराव
Prop. Agasti Auto Link
Prop. Agasti Enterprises
Mob. 9921914777

श्री. निखिल प्रकाश भालेराव

Msc. Drug Chem, DDI Pune
Mob. : 97664 56456

Managing Director - Austres Pharmaceutical
Director - Ancure Animal Health Pvt. Ltd.
Prop. - My Chemist Group (Chain of Medicals)
Prop. - My Clinic (Chain of Clinics)

सौ. रुपाली निलेश भालेराव

■ Austres Pharmaceutical Pvt. Ltd.

Corporate Office (India) :
KK Market, 6th Floor, B - Wing,
Office No. 58, Dhankawdi,
Pune - 411 043.

Branch Office (USA) :
1950 Eldridge Pkwy, #6307,
Houston, Texas 77077

■ Ancure Animal Health Pvt. Ltd.

Corporate Office (India) :
S. No. 20/1/3, Chidanand Soc.,
Silver Point Building, K.K. Road,
Katraj, Pune - 411 046.

■ My Chemist

Corporate Office (India) :
Vithal Sadan, Abhinav College
Road, Ner Silver Leaf Outlet, Katraj, Pune - 411 046.

■ My Clinic

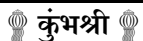
Corporate Office (India) :
Vithal Sadan, Abhinav College
Road, Ner Silver Leaf Outlet,
Katraj, Pune - 411 046.

■ Agasti Enterprises Import Export Solutions

■ Agasti Autolink

Corporate Office (India) :
Jayandhi Complex, Office No. 5,
Second Floor, Bhusar Market,
Market Yard, Pune

www.austres.co.in | www.mychemist.com | www.myclinic.com

दिवाळी अंक २०२३

उन्हांत चालताना सावलीची गरज असते.

पुन्हा ती, तो आणि मी...!

- किरण आचार्य

आईला दुखवायचे नाही म्हणून दुहेरी आयुष्य जगणारी ती, त्या घराचा खरा जावई असूनही माहीत नसलेला तो, आणि त्याची भूमिका जगणारा तिच्यावर प्रेम करत असूनही, तिचे प्रेम न लाभता आईचे वात्सल्य लाभलेला मी... माझ्यासाठी ती आणि आई दोघींही महत्वाच्या होत्या.

एक फोन कॉल आला आणि मी सुन्न झालो. सगळं जगच जणू थांबलं. खरं तर हे होणार होतंच, यात अगदी म्हणावं तसं काही अचानक अकस्मात असं घडलं नव्हतं. पण तरी देखील एखाद्या गोष्टीचा अंदाज असणे आणि ती प्रत्यक्ष घडणे यात फरक असतो.

जन्माला आलोय म्हटल्यावर प्रत्येक जण मरणाला सामोरे जाणार आहेच, त्यात नवल ते काय. पण तरी प्रत्यक्ष मृत्यु आला की ते क्षण खूपच कठीण होऊन बसतात....

आई जाणार हे तर गेल्या महिना दोन महिन्यांपासून जवळपास लक्षात आलं होतं. पण तरी आज तो फोन आल्यावर मनात खोलवर एक वेदना झाली, मन भरून आलं, डोळे पाणावले. आणि मी फक्त एका जागी स्तब्ध उभा राहिलो...

आजूबाजूला येणारे-जाणारे, फ्लॉटफॉर्म वरील अनाउन्समेंट, फ्लॉटफॉर्मवर येणाऱ्या-जाणाऱ्या गाड्या, फेरीवाल्यांचा गोंगाट...

मला काही काही ऐकू येत नव्हतं. कानात केवळ त्याच त्याच ओळी पुन्हा पुन्हा ऐकू येत होत्या... घुमत होत्या... 'तुमच्या आई गेल्या...'

माझी आई! हो, माझीच आई ती. तिने जन्म दिला नाही, सांभाळले नाही, पण तरी देखील होती ती आईच आणि डॉक्टरांचा किंवा घरी असणाऱ्या नर्सचा तरी यात काय दोष त्यांना कुठे माहीत होतं की तिचं आणि माझं नातं काय आहे ते. आणि जर प्रत्यक्ष नातं तयार झालं असतं तर ती नात्याने आईच झाली असती माझी. माझी इच्छा होती, तिची देखील इच्छा होती, मला पण हे आवडलं असतं पण... पण तिच्या मनात काय होतं ते अगदी आत्ता आत्तापर्यंत आम्हाला कधी कळलंच नव्हतं...

तिच्या म्हणजे.., आईच्या नाही, तिच्या... ती...

अचानक मागून आलेल्या माणसांच्या लोंढ्याने मी ढकलला गेलो. समोर एक बाकडा होता त्यावर अडखळत मी समोरील बाजूला पडलो. काही जणांनी अरे, अरे म्हणत मला हात दिला, उचलून घेतले. काहीजण मला अपशब्द बोलत, 'क्या बीच मे खड़ा रहता है' असं म्हणत तसेच पुढे गेले. तर काही जण मला नेमकं काय झालं आहे हे बघत जात होते. यातील काही जणांच्या मनात काही भलते सलते विचार देखील आले असतील, ते त्यांच्या नजरेतून लक्षात येतच होते. भलते विचार म्हणजे जणू काही मी दारू पिऊन सुन्न झालोय आणि माझा तोल गेलाय. सगळं दिसत असून, समजत असून मी बधिर झालोय. जन्मतः अनाथ असलेला मी आई गेल्याच्या वेदना माझ्या वाट्याला कधीच येणार नव्हत्या. हे नाते माझ्या आयुष्यात कधीच नव्हते. पण आज आई गेल्याची ही बातमी ज्या पद्धतीने डॉक्टरांनी मला दिली, त्यामुळे जी गोष्ट आयुष्याने माझ्याकडून हिरावून घेतली होती ती नशिबाने मला दिली होती. एका अनाथ मुलाला त्याची आई गेल्याचा फोन आला होता...

ज्या बाकड्याला धडकून धडपडलो त्याचाच आधार घेत त्यावर बसलो. ऑगस्ट महिना, बाहेर आभाळ भरून आलेलं, आणि इथे

आत माझं मन भरून आलेलं... दोन्हीकडे वातावरण स्तब्ध होतं कुठेतरी हे तुंबलेले ताणलेले बंध तुटणे आवश्यक होते. दोन्ही हातांच्या तळव्यात चेहरा धरून मी मांडीवर हात ठेवून खाली वाकलो, आणि डोळ्यातील आसवांचा बांध फुटला. वर साचलेले ढग देखील जोरजोरात कोसळू लागले. वर आकाश आणि खाली मी, दोघेही मोकळे होत होतो...

तिची व माझी पहिली भेट नेमकी कशी झाली ते नक्की आठवत नाही. मी वरचेवर तिला बाजारात बघितले होते. मी शिकायला असताना ज्या रूममध्ये राहायचो त्याच्या मागच्या बाजूला दर शनिवारी आठवडी बाजार भरायचा. माझ्या रूमच्या खिडकीतून तो स्पष्ट दिसायचा. संध्याकाळी अभ्यास करून कंटाळा आला की मी खिडकीत खुर्ची घेऊन बसायचो आणि बाजारातील गर्दी, दुकाने तेथील गोंगाट लगबग बघत बसायचो. तेंव्हा आता सारखे मोबाईल वगैरे नव्हते. शिवाय रूममध्ये इतर कोणतेही मनोरंजनाचे साधनही नव्हते. म्हणायला माझ्या मित्राचा एक रेडिओ होता, पण आता त्याचाही आवाज फारच खरखरत होता. त्यामुळे कंटाळा आला की त्या खिडकीतून बाहेरची लगबग बघणे हा एकच उद्योग असायचा.

शनिवारी बाजार असला की मी अगदी आवर्जून बसायचो. विविध प्रकारचे लोक, फेरीवाले, खरेदी-विक्री, थोडी बहुत भांडणे वादविवाद. रस्त्यावरील लोकांच्या गर्दीतून वाट काढणाऱ्या गाड्या, गाई-बैल यांच्यामुळे होणारी कोंडी. हे सर्व बघतांना वेळ कसा जायचा ते कळायचेच नाही. बाहेर रस्त्यावरील हा उत्साह बघून माझा कंटाळा दूर व्हायचा. सगळी मरगळ गळून पडायची, अंगात थोडा उत्साह संचारल्यासारखे व्हायचे. अशाच दर शनिवारच्या माझ्या रुटीनमध्ये बाजारातच मी तिला पाहिले होते. तिचा चेहरा होताच आकर्षक. बांधा रेखीव, लांबसडक केस, सगळ्या गर्दीत ती उठून दिसत होती. रस्त्यावरील फेरीवाल्यांनी लावलेल्या दिव्यांचा उजेड तिच्या गोड गोंडस चेहऱ्यावर पडल्याने तिचा चेहरा खुलून दिसत होता. बोलके डोळे, त्यांच्याकडे बघतच राहावे असे वाटत होते. तिच्यासोबत अजून कोणीतरी असावे, कारण ती कुणालातरी शोधत असल्याप्रमाणे बघत होती.

दर शनिवारी बाजारातील गर्दी त्यातील शोकडो चेहरे मी बघायचो. पण ही वेगळी होती. पुढील पूर्ण आठवडाभर हा चेहरा डोक्यातून गेलाच नाही. पुढील शनिवारी मी बाजार लागतानाच खिडकीत येऊन बसलो. लागणारी दुकाने हळूहळू वाढत जाणारी गर्दी या सगळ्यात मी केवळ ती दिसते का हेच बघत होतो. संध्याकाळ होत होती व बाजारातील लगबग वाढू लागली. त्या बाजारात गर्दीत बरीच ऊर्जा होती पण माझे मन मात्र खडू झाले होते, मला अजिबात उत्साह जाणवत नव्हता. कारण माझे मन जिला शोधत होते ती कुठेच दिसली नव्हती...

रात्र वाढत गेली गर्दी ओसरली. आणि मी मात्र तसाच अस्वस्थ बसलो होतो. आज काहीतरी वेगळेच वाटत होते. आपल्याला हवी

असलेली एखादी गोष्ट जेव्हा दिसत नाही तेव्हा जसे भाव मनात येतात अगदी तसेच भाव माझ्या मनात येत होते. यावरून एक नक्की समजले होते की ती मला हवी होती, ती मला आवडली होती...

मी शिकायला या गावी आलो होतो. मी व माझ्यासोबत अजून दोन रूममेट होते. रूमवरील काही रोजचे सामान संपले होते. साबण वगैरे अशाच काही किरकोळ वस्तू होत्या. दोन दिवसापासून यादी करून ठेवली होती पण प्रत्यक्ष सामान आणायला मुहूर्त मिळत नव्हता. आज दुपारी थोडा आळस झटकून मी चौकातील दुकानात हे सामान घ्यायला निघालो.

चौकात कोपऱ्यावर गर्दी दिसली. उत्सुकता म्हणून त्या गर्दीत डोकावून बघायचा मोह झाला. तसेही आज कॉलेज नव्हते व अभ्यासाचा मूडही नव्हता, त्यामुळे वेळच वेळ होता. गर्दीतून वाट काढत मी पुढे गेलो. एका रिखावाल्याचा व एका बाईचा वाद सुरू होता. थोडा वेळ तो वाद बघितला, पण मग त्यात काही विशेष रस न वाटल्याने पुन्हा गर्दीतून वाट काढत मी बाहेर आलो. रस्ता ओलांडून चौकातील कोपऱ्यावरच्या दुकानात गेलो. हव्या असलेल्या चार-पाच वस्तूंची नावे त्याला सांगितली आणि खिशात हात घातला बघतो तर काय खिशात पैसेच नाही!

त्या गर्दीत माझे पाकीट मारले गेले होते. मी कावराबावरा झालो, म्हणायला तो दुकानदार ओळखीचा होता पण तरी देखील प्रश्न सामान उधार मिळण्याचा नव्हता तर हा आर्थिक फटका मला परवडणारा नव्हता. मी अनाथ होतो. अभ्यासात हुशार असल्याने विविध सरकारी तसेच खाजगी स्कॉलरशिपच्या भरोशावर माझे शिक्षण सुरू होते. कालच एका संस्थेने थोडे खर्चाला पैसे पाठवले होते. ते सर्वच गेले. आता पुढील महिन्यापर्यंत काय करावे हा मोठा प्रश्न होता. माझ्या चेहऱ्यावरचा रंग उडाला होता. गोरामोरा होत मी इकडे तिकडे बघत पुन्हा पुन्हा सर्व खिसे चाचपडत होतो आणि तेव्हाच अचानक मला लक्षात आले की ती माझ्या बाजूला उभी होती.

आज पहिल्यांदाच तिला इतक्या जवळून बघत होतो. तिचा गोड गोंडस चेहरा, अगदी नितळ तेजस्वी त्वचा मंद धुंद करून जाणारा तिचा सुगंध. मी संमोहित होऊन तसाच उभा राहिलो. मी माझा उरलोच नाही. हे दुकान, इतर मंडळी, सर्व क्षणात नाहीसे झाल्यासारखे वाटले. उरलो फक्त ती आणि मी...

“मी देते पैसे, जा तू सामान घेऊन.”

अगदी नाजूकपणे कुणीतरी पियानोवरून बोट फिरवावी तसेच तिचे ओठ विलग झाले आणि त्यातून तितकाच सुमधुर संगीताप्रमाणे तिचा आवाज आला.

अलौकिक सौंदर्य रेखीव बांधा व मंजुळ काळजात शिरणारा आवाज. सर्व सर्व एका मुलीमध्ये कसे शक्य आहे? आज कोणी माझ्याशी पैज लावली असती तर मी वाटेल ते दावावर लावायला तयार होतो. कारण अशी एक मुलगी मी पाहिली आहे. हो खरंच असा सर्वांग सुंदर योग असू शकतो नव्हे तो आहे. साक्षात माझ्यासमोर

आहे, आणि मी तो अनुभवतोय...

तो एक प्रसंग पक्का मनावर कोरला गेला. त्यानंतर खूप वेगवान पद्धतीने घटना घडत गेल्या. कुठल्या ना कुठल्या निमित्ताने चौकात, बाजारात, कधी आमच्या कॉलेजमध्ये ती भेटत गेली. आणि मी गुंतत गेलो...

ती मुळात पंजाबी होती. तिचे वडील आर्मी ऑफिसर होते, पण एका अपघातात ते वारले होते. मात्र तिच्या आजोबांपासून सर्वजण इथे महाराष्ट्रातच असल्याने तिचा जन्म व पुढील प्रवास हा सर्व इथलाच होता. त्यांचे जवळपास सर्व नातेवाईक देखील इथेच होते. तिच्याबद्दलची जशी ही सर्व माहिती मला समजत गेली त्याच प्रकारे माझी पार्श्वभूमी देखील तिला समजत गेली.

मी अनाथ आहे, माझ्या मागेपुढे कोणी नाही हे समजल्यावर ती कदाचित माझ्यापासून दूर होईल असे मला वाटले होते. परंतु प्रत्यक्षात मात्र तसे काहीच घडले नाही. माझ्या बाबतीत सर्व समजून देखील तिला फारसा फरक पडला नाही. ती अगदी नेहमीप्रमाणे वागत होती. तिचे मोकळे बोलणे, तशीच काळजी करणे, माझ्यावर हक्क गाजवणे, तिच्या सहवासात मी माझा उरतच नव्हतो.

दुसरा भाग असा की, ती माझ्याशी जेवढे मोकळेपणाने वागायचे तशी ती इतरांशी वागत नव्हती. योगायोगाने ती आमच्याच कॉलेजमध्ये होती. मी मेकॅनिकल इंजिनिअरिंगला होतो व ती कॉम्प्युटर इंजिनिअरिंगला होती. कॉलेजमधील बहुतेक मुलांना ती खूप आवडायची. आणि ते स्वाभाविक होते. बरेच जणांनी तिच्याशी बोलण्याचा मैत्री करण्याचा प्रयत्न केला परंतु तिने मात्र कधीच कुणाला उभे केले नाही. जेवढ्यास तेवढे बोलून ती निघून जायची. माझ्या बाबतीत मात्र तसे नव्हते त्यामुळे इतर मुलांमध्ये माझी थोडी चलती होती आणि त्यातील काही माझ्यावर जळायचे देखील.

आपल्याला आवडणारी व सहज मिळू शकेल अशी मुलगी आपल्याला भाव देत नाही म्हणजे काय? असे काही गुड लुकिंग, हँडसम, बॉडी बिल्डर व श्रीमंत मुलांना वाटायचे. मात्र ही मुलगी काही औरच होती हिला असे श्रीमंत गुड लुकिंग यामुळे काहीच फरक पडत नव्हता. तिला माझा स्वभाव व माझी बुद्धिमत्ता याचे आकर्षण होते. हे तिनेच कित्येक वेळा मला बोलूनही दाखवले होते. एकदा मी सहज तिला विचारले,

“तू माझ्याशी बोलतेस तेवढे इतर कोणाशी कधी बोलताना दिसत नाही. तुला इतर हँडसम मुलांना सोडून माझ्यात काय आवडतं?”

“मुळात तू दिसायला चांगला नाही हे तुला कोणी सांगितले? आणि दुसरी गोष्ट म्हणजे चेहरा नाही मला बुद्धी आवडते.” असे उत्तर तिने मला दिले होते.

सर्वकाही गोड गोड सुरू होते ती खरोखरच खूप लाघवी होती. तिचं दिसणं, तिचं हसणं, तिचा आवाज, तिचा सुगंध, अगदी प्रशांत दामले यांनी एका लग्नाची गोष्ट मध्ये ज्या अस्मानीच्या परीचे वर्णन केले आहे ते तिला तंतोतंत लागू पडत होते. तिला बघायला, तिच्याशी

संवाद करायला मी सतत उत्सुक असायचो, ती विसली की पोटात फुलपाखरू उडायची. शरीरात एक वेगळीच ऊर्जा निर्माण व्हायची. ती मला मनापासून हवी होती. नाही म्हणायला तिचा एक रुमाल एक पेन तिची वही अशा काही गोष्टी तिच्या नकळत मी घेतल्या होत्या. रात्री तिने वापरलेल्या त्या वस्तूंना बघणे, स्पर्श करणे असे माझे उद्योग सुरू होते.

पण खरी गोची ही होती की तिला काय आणि कसं विचारणार. आपलं तिच्यावर प्रेम आहे असं सांगायचं, की पुढे भविष्यात मला तुझ्याशी लग्न करायचं आहे असं विचारायचं? नेमकं स्पष्ट होत नव्हतं. बरं कितीतरी वेळा असे प्रसंग घडले की ज्यात बोलण्या बोलण्यात मला तिच्याबद्दल नेमके काय वाटते आहे ते जवळजवळ स्पष्टपणे तिच्यापर्यंत पोहोचले होते. पण त्यावर तिने काहीही विशेष रिएक्शन न दिल्याने तिला ते समजले की नाही हेच कळायला मार्ग नव्हता.

आम्ही ग्रुपने सिनेमाला गेलो होतो त्या ठिकाणी गर्दीत मी तिच्या कमरेभोवती हात ठेवून इतरांपासून तिचे रक्षण करत होतो. सीटवर बसताना देखील बाहेर कॉर्नर सीटवर तिला बसवून दुसऱ्या सीटवर मी बसलो व मग माझ्या बाजूला इतरांना बसवले. सिनेमा बघतांना तिचा नाजूक हात हातात घेऊन सिनेमा बघितला. सिनेमा बघतांना एखाद दुसऱ्या गाण्याच्या वेळी, किंवा रोमॅटिक सीन दरम्यान तिच्याकडे बघत बसलो. तिचे लक्ष माझ्याकडे गेल्यावर हलकेसे स्मित दोघांच्याही चेहऱ्यावर आले. आता इतके सगळे घडूनही तिला काहीच कळू नये याचे नवल मला वाटायचे.

कधीतरी असंच एकदा ती फक्त एवढेच म्हणाली होती की,

“माझ्या बाबतीत तू खूपच पझेसिव्ह आहेस ना?”

मी चान्स घेतला आणि थोडे स्पष्टच बोललो की,

“हो कारण तू मला खूप आवडतेस, आणि तू माझी हक्काची आहेस त्यामुळे तुझी काळजी घ्यावीशी वाटते.” असेच काहीसे इन् डायरेक्ट तिला मूळ विषय समजावा असे उत्तर मी दिले होते. त्यावर तिने एक वाक्य त्यावेळी म्हटले होते पण त्याचा अर्थ मला बराच नंतर समजला ती म्हणाली.

“मला कोणाबरोबर शेअर करावे लागले तर काय करशील?”

मी भानावर आलो स्टेशन बाहेर येऊन रिक्शा केली आणि तिच्या घरी गेलो. डॉक्टर बसलेले होते माझीच वाट बघणे सुरू होते. नर्सने बाकी सर्व आवारासावर केली होती. गेले दोन-तीन महिने ही नर्स दिवस रात्र इथे आईची सेवा करत थांबली होती. अधेमध्ये मी तिला एखाद्या वेळी तिच्या घरी सोडले असेल तेवढेच, पण इतर वेळी ती इथेच असायची. आज आई गेली आणि तिने तिचे सामान आवरले.

ज्याच्या घरी मृत्यु होतो त्याला आयुष्य थांबल्यासारखे वाटते. स्वाभाविक आहे ते. पण काही प्रोफेशनस असे असतात की त्यांना हे रुटीन असते. इथे आई होती तोपर्यंत ही नर्स तिची ड्युटी करत इथेच होती. आता आई गेली आणि तिची ड्युटी अशाच एखाद्या दुसऱ्या घरी सुरू होईल. ज्या ठिकाणी काही दिवसांनी अशीच अप्रिय घटना

घडेल. डॉक्टरांकडे व त्या नर्सकडे बघताना मनात असे विचार थैमान घालू लागले. कुठल्याही परिस्थितीत असलो तरी माणसांची सवय होते. अंथरुणावर खेळलेली माझी नसलेली ती आई, तिची सेवा करणारी ही नर्स, फेऱ्या मारणारे डॉक्टर या सगळ्याचीच आता सवय झाली होती. आज एक जीव गेला आणि हे सर्व कायमचे थांबले.

आजूबाजूच्यांची गर्दी होऊ लागली. सोसायटीत सगळीकडे समजले असावे. सोबत काही जणांच्या चर्चा देखील सुरू झाल्या. त्यात एक वाक्य कानात घुमले, ‘त्यांना तसा मुलगा नव्हताच, फक्त एकच मुलगी होती. पण मग हा जो यायचा हा कोण?’ काय उत्तर देऊ मी यांना? त्या आजारी होत्या तेव्हा इथे कोणीही नव्हते. जेव्हा त्यांना लोकांची गरज होती तेव्हा इथे कोणीही फिरकले नाही. आणि आता जेव्हा कोणाचीही गरज उरली नाही तेव्हा इथे गर्दी जमा झाली.

कार्यक्रमाच्या गर्दीत तिने माझी ओळख तिच्या आईशी करून दिली. ती इतकी सुंदर कशी याचे उत्तर तिच्या आईला बघून मला मिळाले. तिची आई बोलक्या स्वभावाची होती. तिला माझ्याशी बोलायला काहीच वेळ लागला नाही. पटकन तिने मला आपलेसे केले. त्या कार्यक्रमातील भेटीनंतर माझे तिच्या घरी येणे जाणे सुरू झाले.

तिला समजो ना समजो पण तिच्या आईला मात्र माझे तिच्या मुलीवर प्रेम आहे हे समजले होते. ज्याप्रमाणे मी अप्रत्यक्ष तिला हे सांगण्याचा प्रयत्न करायचो अगदी तसेच तिची आई मला अप्रत्यक्ष तिला हे समजतंय हे सांगायची. पण तिने कधी मला विरोध केला नाही उलट तिच्या आईला मी जावई म्हणून पसंत असावा असे मला बरेचदा वाटायचे. पण ही वाटण्या न वाटण्याची कौडी काही केल्या फुटत नव्हती. कदाचित तेव्हा आम्ही कॉलेजमध्ये असू म्हणूनही असेल कदाचित. पण तिने मला विचारलेला तो प्रश्न मात्र माझ्या कायम मनात घोळत असायचा.

“मला कुणाबरोबर शेअर करावे लागले तर काय करशील?”

काळ पुढे सरकला माझे कॅम्पस इंटरव्यूमध्ये एका मोठ्या कंपनीत सिलेक्शन झाले. मी आनंदाने तिच्या घरी आईला भेटायला गेलो. मला माझा आनंद शेअर करायला दुसरे कुठलेच घर नव्हते. तिच्या आईने देखील अगदी आनंदाने माझे तोंड गोड केले. मग थोडा वेळ शांतता होती आणि आईने माझ्या नजरेतील भाव ओळखत स्वतःच विषय काढला. मला ती, त्यांची मुलगी आवडते का असे विचारले. मी अर्थातच होकार दिला. हे संभाषण एवढेच थोडक्यात आटोपले. मी कामाला लागलो माझे रुटीन सुरू झाले. माझी रूम सोडून मी कंपनीच्या फ्लॉटमध्ये शिफ्ट झालो. पण सुट्टीच्या दिवशी मी तिच्या घरी जायचो तिथे फक्त आईची भेट व्हायची. ती कधीतरी घरी असायची पण मी गेल्यावर थोड्याफार गप्पा झाल्या की ती लगेचच निघायची.

फिरून फिरून मुद्दा तिथेच यायचा. आम्हा तिघांनाही हे माहीत होते की मला ती आवडते, मला तिच्याशी लग्न करण्याची इच्छा आहे पण या विषयावर कृणीही काहीही बोलायला तयार नव्हते. आता पुढे

काय करायचे हे मला सुचतच नव्हते.

माझा पहिला पगार झाला मी तो तिच्या आईच्या हातात देत त्यांना नमस्कार केला. त्यांनी तो देवाजवळ ठेवला व माझ्या हातावर साखर ठेवली. तेव्हा त्यांच्या डोळ्यात पाणी आले, अर्थात माझ्याही डोळ्यात पाणी होतेच. त्या बोलू लागल्या, तिला नेमके काय करायचे आहे याचा त्यांनाही अंदाज येत नव्हता. मी आईना खूप आवडायचो पण त्यांना तिचे मन समजत नव्हते. त्यांनी तिला याबाबत विचारले सुद्धा. परंतु तिने तो विषय टाळला. तिचेही शिक्षण झाले आहे, पण ती कुठे जाईल करत नाही आणि धड लग्नाचाही निर्णय घेत नाही. रोज कुठे कुठे बाहेर जाते पण नेमके कोणाला भेटते, काय करते आईना याची काहीच कल्पना नव्हती. मला कुटुंब नव्हते, त्यामुळे कुणाशी संवाद करण्याचा किंवा कौटुंबिक समस्यांचा आणि माझा तसा संबंधच नव्हता. पण आईकडे बघून त्यांच्याशी बोलून मला या जणू माझ्याच कुटुंबातील समस्या आहेत असे वाटू लागले होते.

दोघीही चांगल्याच आहेत, पण कुठेतरी काहीतरी चुकत आहे. दोघी मनमोकळं बोलू शकत नाहीत. कारण काय दोघींनाही जाणून घ्यायचे आहे, पण सुरुवात कोण करणार? बरं जर आई बोलू लागल्या तर ती संवाद थांबवायची. ही कौडी फुटणार तरी कशी मी सुन्न व्हायचो. तरी आता मी रोज कामाहून आल्यावर संध्याकाळी देखील तिच्या घरी जाऊ लागलो. बरेचदा आई एकट्याच घरी असायच्या. त्या मला काही ना काही खाण्याचा आग्रह करायच्या. त्यांना वेगवेगळे पदार्थ बनवण्याची खूप आवड होती. विविध पदार्थ बनवून त्या मला प्रेमाने खाऊ घालायच्या. कधी मला जायला उशीर झाला तर काळजी करायच्या, माझी वाट बघत थांबायच्या. आता मी बरेचदा आईबरोबरच रात्रीचे जेवून निघायला लागलो...

आज दुपारी ती ऑफिसमध्ये आली. मी लंचसाठी कॅन्टीन मध्ये निघणारच होतो, तेव्हाच ती आली.

“आज हाफ डे घेतोस का?” तिने विचारले.

मी कुठलेही आढेवेढे न घेता सरळ बॉसकडे गेलो आणि महत्वाचे काम असल्याचे सांगून हाफ डे घेतला.

शहराबाहेरील हायवेवर एका झाडाखाली आम्ही दोघे बसलो. बराच वेळ ती उगाचच जमिनीवरील छोटी छोटी दगडे घेऊन इकडे तिकडे फेकत होती. मी तिच्याकडे बघत होतो व अचानक लक्षात आले की मी तिला बरेच दिवसांनी निरखून बघतोय. आज मला तिच्या अलौकिक सौंदर्याचे काहीच वाटत नव्हते. वाटत नव्हते म्हणजे, तसे नाही. पण ते पोट्यात फुलपाखरे उडणे किंवा अंगावर शहरा येणे वगैरे वगैरे असे प्रकार घडले नाही. ती सुंदर होतीच मला ती हवी होतीच, पण आता पूर्वीसारखे वाटत नव्हते.

तरी जुन्या आठवणी जाग्या झाल्याने तिला वरपासून बघायला सुरुवात केली. ते सुंदर मोकळे केस, तिचे कपाळ, पूर्वी ती टिकली लावत नव्हती पण आज तिच्या कपाळावर टिकली होती. तिच्या गोंडस चेहऱ्यावर ती टिकली छान दिसत होती. नजर खाली तिच्या ओठांवर

गेली आणि थोडे अजून खाली लक्ष गेले आणि... मला धक्काच बसला. तिच्या गळ्यात मंगळसूत्र होते...

“मला कुणाबरोबर शेअर करावे लागले तर काय करशील...?” हे शब्द पुन्हा कानात घुमू लागले.

“मी फायनल इयरला असतानाच लग्न केले.” ती सांगू लागली.

“शाळेत असतानाच तो मला आवडायचा. पण तो वेगळ्या जातीचा असल्याने आईने किंवा इतर कोणी मला मान्यता दिलीच नसती. त्यामुळे मी या फंदात पडलेच नाही. मी दुहेरी आयुष्य जगते आहे रे...”

तू मला आवडतोस नक्कीच आवडतोस. आईलाही तू आवडतोस. पण माझं मन मी त्याला दिलंय रे... तोही खूप चांगला आहे. आईला माझ्याशिवाय कोणी नाही याची मला जाणीव आहे. तिला दुखवणे मला जमणार नाही आणि आवडणार ही नाही त्यामुळेच मी कधीच काही सांगितले नाही.

तू घरी आलास आईला आपलंसं केलस. तिचा जावई म्हणजेच तिचा मुलगा असेल असे ती मला लहान असताना सांगायची. तो जावई म्हणजेच मुलगा ती तुझ्यात बघू लागली आहे आणि म्हणून मीही गप्प राहिले. तिला काहीही सांगितले नाही. आज बघ ना तू रोज येतोयस ती रोज तुझी वाट बघते, तुला काय हवं नको ते विचारते, तुझी काळजी करते. तूच तिचा जावई आहेस आणि तूच तिचा तो मुलगा आहेस असे तिला वाटू लागले आहे. आणि जेवढं मला समजतंय तू देखील तिला तुझ्या आईच्या जागीच बघतोयस.

तुम्ही एकत्र असताना तुम्हाला दोघांनाही माझी आठवणही येत नाही खरं आहे ना? मी मनापासून सांगते, याचा मला खरंच आनंद वाटतो. माझ्या आईला तुझ्या रूपात जावई व मुलगा मिळाला यात मला खरंच आनंद आहे. आज मी तुला एक वेगळीच गोष्ट सांगायला आली आहे. प्लीज मला समजून घे, आणि जर तू माझ्यावर प्रेम केले असशील तर मला मदत कर.”

मी एकटक तिच्याकडे बघत होतो. ही तीच आहे जी मला आवडलेली पहिली मुलगी आहे. ही तीच आहे जिच्यावर मी जीवापाड प्रेम केले आहे. ही तीच आहे जिच्यासाठी मी वेडा झालो होतो. पण आज हे सर्व एका वेगळ्याच वळणावर आले आहे. आज एक आई या सगळ्यात केंद्रस्थानी आली आहे. मला पण कुणातरी आईने जन्म दिला असेल, तिला मी पाहिलेली नाही, पण ती हिच्या आई सारखीच असेल ना? जगातील प्रत्येक आई शेवटी सारखीच असते ना, मुलांवर प्रेम करणारी काळजी करणारी.

या मुलीवर प्रेम करता करता त्या घरात गेल्यावर त्या माऊलीची माझी नाळ कधी जुळली, ती माझी आई आणि मी तिचा मुलगा कधी झालो हे कळलेच नाही. जे जे आता तिने सांगितले ते सत्य आहे. आई आणि मी सोबत असताना आता तिचा विषय निघत नाही. आई माझ्यासोबत जेवते ती येवो की न येवो. हे सगळं तिचं निरीक्षण आता माझ्या लक्षात आलं.

काय गंमत आहे बघा आकर्षणापासून निर्माण झालेल्या तारुण्य सुलभ भावनांचे प्रेम माझे तिच्यावर होते. सुरुवात तेथूनच झाली. पण आज त्यावर मात करत आईचे प्रेम वरचढ ठरले. ती भेटावी म्हणून मी सुरुवातीला घरी जायचो. पण आता माझ्या लक्षात आले की गेल्या काही दिवसात आई वाट पाहतेय म्हणून मी घरी जात होतो. ती जर भेटली, तर भेटली अन्यथा आता आई माझ्यासाठी महत्वाची झाली होती. आता ती नेमके काय सांगते आहे याची मला उत्सुकता होती. आणि ती पुढे सांगू लागली... “आईला ट्यूमर आहे...”

कालच ती डॉक्टरांना भेटून आली आता लास्ट स्टेज सुरू होणार आहे व आईच्या एकेका सिस्टमवर त्याचा इफेक्ट होणार आहे. हा तिचा आजार खूप आधीच त्यांच्या लक्षात आलेला होता. त्यामुळेच तिने तिच्या त्या मुलाबद्दल आईला काही सांगितले नव्हते. उगाच तिला त्रास द्यायची तिची इच्छा नव्हती. आईला या शेवटच्या दिवसात दुखवायचे नव्हते म्हणून तिने हे दुहेरी जीवन स्वीकारले. बाहेर वावरताना मंगळसूत्र, टिकली वगैरे परिधान करून ती पत्नीधर्म निभावत होती. व संध्याकाळी घरी येऊन आईची मुलगी म्हणून वावरत होती. तो सुद्धा खूप समजूतदार होता, तिच्यावर त्याचे खूप प्रेम असल्याने त्याने देखील तिला ही सगळी कसरत करण्यात खूप सहकार्य केले होते. तिच्यावर कुठलीही गोष्ट त्याने लादली नाही. एकंदरीत आम्ही सर्व आपापल्या जागी बरोबर होतो मात्र परिस्थितीच आमची शत्रू झालेली होती.

आईला शेवटी दुखवायचे नाही म्हणून दुहेरी आयुष्य जगणारी ती, त्या घराचा खरा जावई असूनही माहीत नसलेला तो, आणि त्याची भूमिका जगणारा तिच्यावर प्रेम करत असूनही, तिचे प्रेम न लाभता आईचे वात्सल्य लाभलेला मी...

माझ्यासाठी ती आणि आई दोघीही महत्वाच्या होत्या. आईला शेवटच्या दिवसात दुखवायचे नसल्याने होणारा जावई व त्या नात्याने मुलगा ही भूमिका मी स्वीकारली. त्याचा तिनेही आदर केला आणि हे त्यालाही माहीत होते. फक्त तो प्रत्यक्ष मला कधीच भेटला नव्हता.

आज आई गेली या काही गोष्टी आम्ही तिला कधीच कळू

दिल्या नाही.

स्मशानात ती आणि तो दोघेही आलेत. आज पहिल्यांदाच मी त्याला बघितले. तो सुंदर आहे आणि हुशार देखील हे बघता क्षणीच समजले. दोघेही एकमेकांना शोभून दिसतात.

आईच्या पार्थिवासमोर आम्ही तिघेही स्तब्ध उभे होतो. गुरुजी आले व विधी कोण करणार असे विचारले... माझ्या मनात वादळ उठले मी यांचा कोण? कोणीच नाही, आयुष्याच्या प्रवासात काही घटका यांच्यासोबत एक बुरखा पांघरून वावरलो, त्यामुळे तसा माझा काहीच अधिकार नाही. मी स्तब्धच होतो.

ती आणि तो दोघेही माझ्या पुढ्यात आले. त्याने माझ्या खांद्यावर हात ठेवला आणि सर्व विधी मलाच करण्यास सांगितले. खरंतर तो त्यांचा जावई होता मुलाचे अधिकार त्याला होते. मला केवळ ती भूमिका जगायची होती त्यामुळे मी तिच्याकडे बघितले. तिने देखील पाणावलेल्या डोळ्यांनी होकारार्थी मान हलवली.

“आईचे जेवढे तू केलेस तेवढे कुणीच केले नाही. तूच तिचा मुलगा होतास, आणि आहेस. हा हा अधिकार तू मिळवला आहेस. त्यामुळे तिचे सर्व विधी तूच करायचे आहेस.”

धगधगणाऱ्या चित्तेसमोर आम्ही तिघेही उभे होतो.

आईवर प्रचंड प्रेम करणारी, पण व्यक्त करू न शकलेली तिच्यावर मी किती प्रेम करतो हे माहीत असलेली ती...

त्या माऊलीचा खरा जावई व आपल्या सासूला कधीही न भेटू शकलेला सर्व अधिकार असूनही सर्व गमावलेला, पण तिचे प्रेम लाभलेला तो...

आणि या सर्वांशी काहीच घेणेदेणे नसताना एक अनाथ असूनही या घरात प्रेम आणि नाती दोन्ही मिळवलेला व आज पुन्हा सर्व गमावलेला मी...

सर्व गेले तरी त्या धगधगणाऱ्या चित्तेसमोर आम्ही अजूनही उभे आहोत ती, तो आणि मी...!

***

श्री आर्ट्स्

गणेश मुर्ती व गौरीचे

* होलसेल विक्रेते *

मु. पो. दत्तवाडी, ऊरुळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे - ४११ २०२

पंकज ह. कुंभार

मो. ९९२३१९४३९४

चरण ह. कुंभार

मो. ९९२३०६२७०६

आर. आर. विट उत्पादक आर. आर. सर्विस स्टेशन

अंबिका चौक देवी मंदीर, कोपरगांव
जि. अ. नगर - ४२३६०१.

मो. ९८२२६२५०६६, ९३२६५४८०००, ९२७२७३८००९

विनायक गायकवाड

अध्यक्ष : कोपरगांव शहर भाजपा
चेअरमन : पद्मश्री विठ्ठलराव विखे पाटील
पतसंस्था
चेअरमन : कोपरगांव तालुका विट उत्पादक
सहकारी संस्था
जिल्हा अध्यक्ष : कुंभार समाज (अ. नगर)

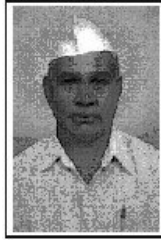

चि. शुभम विनायक गायकवाड
१२ वी कॉमर्स

श्री. सुदाम गायकवाड
मो. : ९८२२७३८३१६

जाधव विट सप्लायर्स

श्री. अण्णासाहेब नामदेव जाधव
मो. ९८२२८०८०६५

श्री. बबनराव नामदेव जाधव
मो. ९५०३४६६०६५

गोरोबानगर, कोपरगांव.

योगेश जाधव : ९७६७०३३६००

श्री. दिलीप सुदामराव जोर्वेकर

सप्तश्रृंगी विट सप्लायर्स

गोरोबानगर, कोपरगांव, जि. अहमदनगर.

मो. : ७३५०४४८३८७, ९८२२८४२२३४, ९९२२३०१६८४.

आमचे प्रेरणास्थान

कै. भाऊसाहेब
निवृत्ती गायकवाड

श्री. दत्तात्रय भा. गायकवाड
9881007167 / 9850970342

सुनिल भा. गायकवाड
9921962598

गायकवाड विट उत्पादक व सप्लायर्स

चांदेकसारे रोड, जेऊरकुंभारी, ता. कोपरगांव, जि. अ.नगर

आमचे प्रेरणास्थान

कै. पोपटराव निवृत्ती
गायकवाड

श्री. दिगंबर पो. गायकवाड
9822244192/ 9822819420

योगेश पो. गायकवाड
9881487220

गायकवाड विट उत्पादक व सप्लायर्स

मु.पो. जेऊर कुंभारी, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर

श्रीमहालक्ष्मी वीट उत्पादक आणि सप्लायर्स

श्री. ज्ञानेश्वर रायभान वाकचौरे
मु. पो. मुर्शदपूर, चांदगव्हाण बोड, वा. जेऊर पाटोदा,
ता. कोपरगाव, जि. अ. नगर.
मो. 9822883118, 7741003118,
7798259955

श्री. ज्ञानेश्वर वाकचौरे

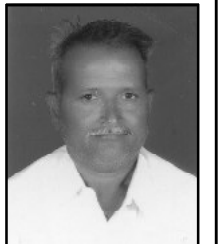

सौ. मंगल ज्ञानेश्वर वाकचौरे

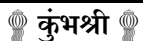
सचिन ईश्वरे
मो. 9822103359

भगवती विट सप्लायर्स जेऊर पाटोदा

मच्छिंद्र सारंगधर ईश्वरे
मो. 9822438696

महादेव नगर, महादेव मंदीराजवळ, कोपरगांव, जि.अहमदनगर
मो. निवास : 9922720457

दिवाळी अंक २०२३

हालात सीखा देती है बातेँ सुनना और सहना वरना हर शख्स आपने आप में बादशाह होता है...

सेवानिवृत्ती नंतर सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांच्या जीवनात अनेक बदल होतात. आयुष्य नवीन वळणावर येते. आपली उपयुक्तता आता संपली ही जाणीव सारखी बोचत राहते. तसेच व्यास सरांचे व त्यांच्या पत्नी सरोज ताईचे झाले.

जिल्हापरिषदेच्या सभागृहात शिक्षण विभागातील - मान्यवर शिक्षण सभापती, शिक्षणाधिकारी प्राथमिक, नाजर तसेच कनिष्ठ लिपीक, वरिष्ठ लिपीक, काही शाळेचे मुख्याध्यापक, शिक्षक व सेवक उपस्थित होते. एक प्रसन्न वातावरण होत. आज डॉ. व्यास माध्यमिक शिक्षणाधिकारी यांचा निरोप समारंभ होता.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला शिक्षण सभापती व शिक्षणाधिकारी प्राथमिक यांचे पुष्पाहाराने स्वागत करण्यात आले. नंतर अध्यक्षांच्या हस्ते डॉ. व्यास व त्यांची पत्नी सरोजताई यांचे स्वागत करण्यात आले. तसेच त्यांना श्रीफळ, शाल व भेटवस्तू देण्यात आल्या.

प्रास्ताविकानंतर व्यासपिठावरील मान्यवरांनी डॉ. व्यास यांच्या

कार्याचा आढावा घेतला व व्याससरांच्या कार्याची प्रशंसा केली. उपशिक्षणाधिकारी आणि नाजर यांनी ही आपले विचार मांडले.

डॉ. व्यास यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले तसेच सर्वांचे आभार मानले. अध्यक्षांच्या अध्यक्षिय समारोपानंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली. नंतर सह-भोजनाचा कार्यक्रम झाला.

कॉर्टरला आल्यावर व्यास पतीपत्नीने थोडा आराम केला. त्यांचा हा दिवस सुख-दुःख अशा संमिश्र भावनेत गेला. आठ दिवस असेच भेटीगाठीत गेले. बऱ्याच भेटवस्तूही जमा झाल्या.

आता या पुढील आयुष्याबाबत कोणते नियोजन करावे, घर कोठे घ्यावे याचा ते विचार करू लागले. सर्वांत प्रथम त्यांना घराची

व्यवस्था करावी लागणार होती, कारण हे सरकारी कॉर्टर सोडावे लागणार होते. नोकरीच्या व्यापामुळे व बदलीमुळे कोठेही स्थिर राहता आले नाही. त्यामुळे हक्काचे घर घेणे राहूनच गेले. तसेच मुलींच्या शिक्षणाकडे विशेष लक्ष दिल्यामुळे हा विषय तसा मागेच पडला.

डॉ. व्यास सरांना दोन मुली एक अनिता तर दुसरी विद्या. या दोघी ही इंजिनियरींगची परीक्षा विशेष प्राविण्यासह उत्तीर्ण झाल्या. त्यांना चांगली स्थळे ही मिळाली. लग्नानंतर त्या दोघीही आपल्या कुटुंबासह परदेशात स्थिर झाल्या. त्या दोघी वर्षातून एकदा त्यांच्या आई-बाबांना भेटण्यासाठी येत होत्या.

घर घेण्याबाबत त्यांचा विचार काही नक्की होत नव्हता, विचारांची नुसती घुसळण सुरु होती. घर भाड्याने घेऊन राहावे की घर विकत घेऊन स्वतःच्या घरात राहावे. घर एखाद्या शहरात घ्यावे की जन्मगावी घ्यावे. नोकरी निमित्त जन्मगाव सोडून जवळजवळ चाळीस वर्षे झाली होती, आता तेथे खूपच बदल झाला असेल तसेच नातलगांच्या कटकटी नकोच, का चक्क वृद्धाश्रमात राहावे? नको तेथे जास्त वयोवृद्धच राहतात, आपण अद्याप येवढे काही म्हातारे झालो नाहीत.

शेवटी मुलींच्या सल्ल्याने व मिसेसच्या आग्रहामुळे त्यांनी 'पुणे तेथे काय उणे'च्या पुण्याला राहावयाचे ठरवले. एका ब्रोकरच्या मदतीने एका मोठ्या सोसायटीत एक फ्लॅट भाड्याने घेतला. 'पॅकर अॅन्ड मुव्हर्स'च्या मदतीने सर्व सामान पॅक केले व सोसायटीतल्या फ्लॅट मध्ये शिफ्ट केले. 'सी' क्रमांकाच्या सदनिकेत दुसऱ्या मजल्यावर त्यांचा फ्लॅट होता. हॉलमध्ये सर्व सामान मोकळे केल्यावर व्यास सर त्या सामानाकडे पाहात राहिले. गेल्या चाळीस वर्षांत कितीतरी सामान गोळा झाले होते. तीन कपाटं, दोन पलंग, एक टेबल, चार खुर्च्या, शेलफ, गाद्या, चादरी, शाली तर पंचवीस होत्या; भेटवस्तू, पाणी तापवण्याचा तांब्याचा बंब, गॅसची शेगडी, दोन सिलेंडर, पितळी स्टोव्ह, दहा-बारा चिनी मातीच्या बरण्या, तांब्याची, पितळेची व स्टिलची भांडी, दोन टेबल पंखे, पाटा वरवंटा, खलबत्ता, धान्याच्या कोठ्या, दोन पोते भरून पुस्तकं, फायली, लहान मोठ्या सतरंज्या, आसनपट्ट्या, फ्रेम्स, धान्याच्या गोण्या, तुळशी वृंदावनः फुलांच्या कुंड्या वगैरे.

सरोज किती हे सामान गोळा केलस? यातले बरेच सामान आपण नोकरीच्या गावी कर्मचाऱ्यांना दिले असते तर किती बरे झाले असते?

आहो. संसारामध्ये गृहिणीला हे सर्व साहित्य लागतं. स्त्री जन्म घ्या म्हणजे कळेल तुम्हाला!

“बरे ठीक आहे, आठदिवसाच्या दरम्यान त्यांनी त्यांना आवश्यक तेवढे सामान लावले व बाकीचे बांधून एकारूममध्ये ठेवून दिले. आतापर्यंतची त्याची हयात नोकरीच्या गावी व बसक्या घरात गेली होती. शहरामध्ये व फ्लॅटमध्ये राहण्याचा त्यांचा प्रथमच प्रसंग होता. त्यांना थोडे हायसे वाटले. येथे कसे सगळीकडे चकचकीत होते. दोन टॉयलेट बाथरूम, गजांच्या मोठाल्या खिडक्या, चोवीस-तास पाणी,

लिफ्टची व्यवस्था, वाचमन, इंटरकॉम, टेरेस, सोसायटीचा बाग, फंक्शन हॉल, जीम, स्विमिंग टँक या सर्व सोयी पाहून ती दोघे नवरा बायको सुखावली. एका नवीन आयुष्याला त्यांची सुरुवात झाली होती. त्यांनी विचार केला की आता आरामशीर राहायचे.

सकाळीच बेल वाजली. दार उघडल्यावर समोर एक महिला उभी होती. तिने नमस्कार केला व म्हणाली, “मी, पारुता झाडूपोचा, भांडी, धुणी करते. या बिल्डिंगमध्ये मीच काम करते. तुम्ही नव्यानं येथे राहायला आलात हे कळले म्हणून आले. माझं काम स्वच्छ आहे. सर्व कामाचे महिन्याला मी तीन हजार पगार घेते.”

व्यास म्हणाले, “मी, विचार करून सांगतो, तुम्ही उद्या दुपारी या.” एका तासाने आणखी एक महिला आली व म्हणाली, “मी सखूबाई, सैपाक करते. दोन वेळेच्या सैपाकाचे रु. ५०००.०० घेते. माझ्या हाताला चव आहे.” थोड्या वेळाने दूधवाला आला. नंतर पेपरवाला आला. एक जण आला व सुपरमार्केटचं कार्ड देऊन गेला.

व्याससरांना व त्यांच्या पत्नीला नवलच वाटले. 'पुणे तिथे काय उणे!' याचा प्रत्यय त्यांना येत होता. व्यास सरांनी दूधवाला, पेपरवाला व धुणे भांडीवाल्या मावशीस लावले. त्यांचा दिनक्रम सुरु झाला. घरचे आटोपले की पुण्यात बाजारात जायचे शॉपिंग करायची, फ्लॅटच्या खिडक्यांसाठी छानसे पडदे घेतले, क्रॉकरी घेतली, दारावर लावण्यासाठी नेमप्लेट तयार करून घेतली. दोऱ्याचे तोरण घेतले.

सौ. सरोज व्यास
डॉ. दिपक व्यास

त्यांचे दिवस मजेत चालले होते कधी सारसबाग तर कधी संभाजी उद्यान तर कधी पुस्तकाच्या प्रकाशनाला ते जात होते. सैपाकाचा कंटाळा आला तर बाहेरच जेवायचे. वैशाली रेस्टारंट, शिवसागर रेस्टारंट, अन्नपूर्णा डायनिंग हॉल व इतर रेस्टारंट मध्ये जायचे. क्षणभर त्यांना असे ही वाटायचे की आपली सेवा पुण्यात झाली असती तर काय बहार आली असती.

जवळच्या तीर्थक्षेत्रीही अधून मधून ते जात होते. देहू, आळंदी, जेजूरी, केतकेवले येथील बालाजी, एकमुखीदत्त, इस्कॉन मंदिर, महाबळेश्वर, भिमाशंकर, एकवीरा देवी, पंढरपूर, स्वामी समर्थ येथे जाऊन आले. बोलताबोलता एक वर्ष आनंदात गेले. नंतर त्यांनी ठरवले की तीर्थयात्रा कराव्यात, त्याचे ही त्यांनी नियोजन केले. यात्रा कंपनीशी संपर्क साधला सर्व माहिती काढली व त्यांची तीर्थयात्रा सुरु झाली. एक तीर्थयात्रा झाली की दुसऱ्या तीर्थयात्रेला ते जाऊ लागले. जवळ जवळ सहा महिने त्यांचा प्रवास सुरु होता. प्रवासावरून आल्यावर त्यांना चांगलाच शीण आला मग मात्र ते घरीच थांबू लागले. व्यास सरांना मधुमेहाचा तर सरोजताईस बीपीचा त्रास सुरु झाला. त्या दोघांनाही आता एकटेपणा जाणवू लागला. त्यांना सेवा काळातील आठवणी येऊ लागल्या.

शाळांची तपासणी, सभा, बैठका, कर्मचारी व शाळा यांच्या

चौकशा, शिक्षकांच्या बदल्या, शासकीय उपक्रम घेणे यात वेळ कसा जात होता ते कळतच नव्हते. घरी कर्मचाऱ्यांचा राबता राहायचा. सरोजताई साहेबाची बायको म्हणून मिरवायच्या त्यांचा थाट होता. सेवक कर्मचारी सेवेसाठी तत्पर असायचे. आता सर्व मागे पडले होते. बदल्यामुळे कुटुंबीय व नातलग दूरच राहिली होती.

सेवानिवृत्तीनंतर सेवानिवृत्त कर्मचाऱ्यांच्या जीवनात अनेक बदल होतात, आयुष्य नवीन वळणावर येते. आपली उपयुक्तता आता संपली ही जाणीव सारखी बोचत राहते तसेच व्याससरांचे व त्यांच्या पत्नी सरोजताईचे झाले. स्त्रियांना अशावेळी जास्त एकाकी वाटते. मुली वर्षातून एकदा येतात आठ-दहा दिवस राहतात व परत जातात, त्यामुळे तेवढीच ऊर्जा मिळते.

सतत संवादाची सवय असलेल्या पतीपत्नीला येथे एकटे एकटे वाटू लागले. येवढी मोठी सोसायटी जवळजवळ दोनशे फ्लॅट्स तरी असतील पण संवाद मात्र नाहीच. “डोअरबंद संस्कृती” आहे असे त्यांना वाटू लागले.

येथील माणसांचं जीवन यंत्रासारखेच आहे. लिफ्टमधून जातानाही त्यांच्या हातात मोबाईल असतो, कोणी आरश्यात पाहून केस नीट करतात तर कोणी आरश्यातून स्त्रियांकडे पाहतात तर काही खाली मान घालून उभे असतात बोलत मात्र कोणी नाही.

एका संध्याकाळी टेरेसवर चहा घेत घेत व्यास सर आपल्या पत्नीला म्हणाले, “सरोज, असे आपण दुकटे किती दिवस राहायचे. आपण आजारी पडलो तर कोण आपली काळजी घेईल?”

सरोजताई म्हणाल्या, “मी, तुम्हाला त्यावेळी मुलींसाठी स्थळ पाहताना म्हणाले होते की, मुलींना परदेशात देऊ नका, इथे ही भारतात त्या सुखी राहिल्या असत्या. आपल्या मुलींना पुणे, मुंबई, नागपूर बँगलोर अशा विविध ठिकाणावरून स्थळे सांगून आली होती. माणसे व मुलंही उच्चशिक्षित व कंपनीत नोकरी असलेली होती.”

मग तू ठामपणे सांगायचे होतेस ना! व्याससर थोडे रागावलेच. यावर सरोजताई उत्तरल्या, “त्यावेळी तुमच्या डोक्यात परदेशाचे वारं वाहात होते. डोक्यात सारखी अमेरिका नाचत होती, ‘मुलींसाठी मी फॉरिनचीच स्थळ पाहील’ असं तुम्ही ठामपणे सांगून टाकले होते, त्यात तुम्ही साहेब, तुम्हाला कोण विरोध करणार?”

“हे पहा सरोज मी हे सारं मुलींच्या कल्याणासाठीच केलं. त्या त्यांच्या संसारात सुखी आहेत. आपण दोघेही त्यांच्या घरी जाऊन आलोत. त्यांचे बंगले, गाड्या, मोटं पॅकेज, रुबाबदार जावई, देखणी नातवंड, चांगली कंपनी, आणखी आपल्याला काय हवंय?” व्यास सरांनी त्यांची बाजू मांडली.

“आपल्या भारतात ही चांगलं पॅकेज मिळतं. इथंही सुखी राहिल्या असत्या. आपल्याला मुलींच काहीच नको, फक्त त्यांच्या डोळ्याखाली आपण राहिलो असतो. सुखदुःखाला त्या धावून आल्या असत्या?” सरोजताई गहिवरून परत म्हणाल्या, “आई, हा मुलीचा हळवा कोपरा असतो, तसेच मुलगी ही आईचा हळवा कोपरा असतो.

या हळव्या कोपऱ्यात आपले मन मोकळे करता येते. तसेच नातवंडाचं कौतुक करता येतं.

“मग, असं कर तू सहा महिने एका मुलीकडं रहा व नंतरचे सहा महिने दुसऱ्या मुलीकडं रहा. माझी परवानगी आहे” व्यास सर सरोजताईवर चांगलेच रागावले.

यावर सरोजताई रडतच म्हणाल्या, “मी कशाला जाऊ, आता तुमच्या बरोबरच राहणार आणि तुमच्या बरोबरच मरणार.”

कितीतरी वेळ ती दोघं टेरेसवर बसली होती. आकाश निरभ्र होतं. चांदण्या लुकलुकत होत्या, चंद्राचा प्रकाश सुख देत होता. तथापि त्यांचा वाद संपत नव्हता. ती दोघे ही रात्रीचे जेवण न करताच झोपावयास गेली.

दुसऱ्या दिवशी सकाळी ‘रात गई बात गई’ या उक्तिप्रमाणे सरोजताईने वाफाळलेली कॉफी व्याससरांना दिली व म्हणाल्या, “आहोऽऽ, आज मी तुमच्यासाठी मेदूवडे तळणार आहे, मेदूवडे व सांबर पोटभर खा.”

कॉफीचा आस्वाद घेत घेत व्याससर म्हणाले, “सरोज काल माझं थोड चुकलच, तू मात्र सर्व विसरून गेलीस. ‘सॉरी’ अं सरोज, कॉफी मस्त झाली.”

बरं ते जाऊ द्या तुमचं काय ठरलं ते सांगा? सरोजताईंनी विचारले.

“सरोज. पुण्याजवळच्या वृद्धाश्रमाचे मी माहिती व पत्ते आणलेत उद्या सकाळीच आपण तिकडे जाऊन येऊ, तसेच येथे जवळच एक सोसायटी आहे, त्या सोसायटीत फक्त ज्येष्ठ नागरिकच राहतात, तेथेही जाऊन येऊ.”

दुसऱ्या दिवशी सकाळीच सर्व आवरून ती दोघे वृद्धाश्रमात गेली व तेथे सविस्तर चौकशी केली तसेच ज्येष्ठ नागरिकांच्या सोसायटीत जाऊन आली तेथील माहिती काढली.

रात्रीची जेवण झाल्यावर ती दोघेही विचार करत बसले परंतु आज आपण काही बोलायचे नाही असे सरोजताईंनी ठरवून टाकले. व्यास सरांनी विषयाला सुरुवात केली, ते म्हणाले, “सरोज, वृद्धाश्रमात आपल्यापेक्षा कितीतरी जास्त वयाचे वृद्ध आहेत त्यांना सतत सेवेची आवश्यकता असते. काही वृद्ध बायकोशिवाय एकटेच आहेत तर काही अपंग महिला आहेत. यांच्याकडे मात्र पैसा भरपूर आहे. तसेच ज्येष्ठ नागरिकांच्या सोसायटीचे आहे किती कष्टी जीवन आहे यांचे. थोडेफार मात्र आनंदी आहेत. तुला कसे वाटते? तु आज बोलत नाहीस.

सरोजताई थोड्या फणकाऱ्यानेच म्हणाल्या, “तुमचं कसं असतं! तुम्हीच प्रश्न विचारता व लगेच त्या प्रश्नाचे उत्तर ही सांगता व ते उत्तर किती बरोबर आहे हे ही सांगता. मग मला कशाला विचारता?”

“सरोज असं राग राग करू नकोस. त्याचं असं आहे की तुझ्या मनात जे असतं ते माझ्या कानात असतं, म्हणून मी सांगतो.”

“तुम्ही विचार करत बसा, मी जाते झोपायला” असे सांगून सरोजताई बेडरूममध्ये झोपावयास निघून गेल्या. व्याससर मात्र

विचार करत बसले.

रात्री विचार करता करता व्यास सरांना त्यांच्या बालपणच्या मित्राची आठवण झाली. गोपाळ हा त्यांचा वर्गमित्र एकत्र अभ्यास करायचे. एकत्र डबा खायचे, एकत्र खेळायचे, त्या दोघांचे एकमेकांवर निस्सीम प्रेम होते.

दहावीनंतर व्याससर पुढील शिक्षणासाठी जिल्ह्याच्या गावी राहिले तर गोपाळ हा शेतीकडे वळला, वडिलोपार्जित थोडी शेती होती ती करू लागला. व्याससरांच्या मुलींच्या लग्नमध्ये गोपाळने लग्नाची सर्व जबाबदारी स्वतःवर घेतली व ती पूर्ण केली होती.

गोपाळने हुरडा खाण्यासाठी व्याससरांना अनेक वेळा बोलावले होते परंतु बदली व कार्य बाहुल्यामुळे त्यांचे जाणे झालेच नाही. तथापि अधून-मधून मोबाईल/फोन वरून त्यांचे संभाषण होत होते. व्यास सरांना वाटले की या मित्राचा सल्ला घ्यावा.

व्याससरांनी सकाळीच त्यांचा मित्र गोपाळला फोन लावला. “हॅलो SS हॅलो, गोपाळ मी दीपू बोलतो, कसा आहेस? वहिनी कशा आहेत?”

गोपाळ - नमस्कार मित्रा, आम्ही मजेत आहोत, आज सकाळीच फोन केलास!

काही नाही सहज तुझी आठवण झाली व फोन केला, दुसरे असे की आम्ही दोघेही पुण्यात आहोत, सेवानिवृत्ती नंतर येथे भाड्याच्या फ्लॅटमध्ये रहात आहोत. आता आमच्या मागे काहीच काम नाही. एकदा तुला भेटावे असे वाटते म्हणून फोन केला.

अरे मित्रा कधीही ये हे घर तुझेच आहे काही संकोच करू नकोस गोपाळने आग्रहाने येण्याचे आमंत्रण दिले.

मित्रा तुला बोलून बरे वाटले येत्या रविवारी आम्ही तुझ्याकडे येतो. घर पत्ता मला माहित आहे. बरे फोन ठेवतो.

दोन दिवसांनी व्यास पतीपत्नीने सर्व आवरले आवश्यक तेवढे कपडे घेतले बॅग भरली बरोबर मिठाई घेतली व त्यांचा प्रवास सुरू झाला. निघताना मित्रास परत एकदा फोन केला. रेल्वेचा प्रवास नंतर बसचा प्रवास करत - करत ते मित्राच्या गावी पोहचले.

बसस्टँडवर त्यांचा मित्र गोपाळ बैलगाडी घेऊन तयारच होता. दोघांनी एकमेकांना घट्ट मिठी मारली. दोघांच्या डोळ्यातून अश्रू वाहू लागले ते आनंदाश्रू होते. तिघेही बैलगाडीत बसले. बैलांच्या लयबद्ध चालण्याने त्यांच्या गळ्यातील घुंगरमाळांच्या सुमधूर नादाने व्याससर व त्यांच्या पत्नीचा प्रवासाचा शीण केव्हाच निघून गेला, त्यांचा चेहरा आनंदी झाला. व्याससरांचा सुरुवातीचा नोकरीचा वीस वर्षांचा काळ हा ग्रामीण भागात गेला. ग्रामीण भागात ते शिक्षक होते पुढे ते स्पर्धा परीक्षा देऊन गटशिक्षणाधिकारी व शेवटचे दहा वर्षे माध्यमिक शिक्षणाधिकारी होते.

ग्रामीण वास्तव्य त्यांच्या परिचयाचे होते. कितीतरी दिवसांनी त्यांना असा आनंद मिळाला होता.

घरी पोहचल्यावर त्यांच्या स्वागताला संपूर्ण कुटुंब दारासमोर

सज्ज होते. गोपाळच्या बायकोने दोघांच्या पायावर पाणी घातले व भाकरीचा तुकडा त्यांच्यावरून ओवाळून टाकला. मुलांनी व नातवांनी गुलाबाची फुलं दिली. सगळे घरात आले, चहापाणी झाले. इकडच्या तिकडच्या गप्पा झाल्यानंतर रात्रीची जेवणे झाली. मित्र म्हणाला, “दूरचा प्रवास झाला थकला असाल आता आराम करा, सकाळी गप्पा करू.”

सकाळचा चहा झाला. गोपाळने व्यासपती पत्नीला शेत दाखवण्यासाठी घेऊन गेला. सकाळच सुंदर कोवळं ऊन पडलं होत. मळ्यामध्ये आंबा, पेरू, चिकू, डाळींब, नारळ, अंजीर, जांभूळ इत्यादी फळझाडे होती. शेवगा बहरून आला होता. गिलके, दोडके, कारले, वालाच्या शेंगा हवेच्या झुळकीसह डोलत होत्या जशा त्या व्यास पतीपत्नीचे स्वागतच करीत होत्या.

गोपाळ संवाद साधत म्हणाला, “मित्रा, माझे दोन एकरचे शेत आहे हवे तर यास मळा म्हण. एका एकरात आम्ही माळवं पिकवितो व एका एकरात फुलांचा मळा पिकवितो. सर्व प्रकारची फुलं आमच्या मळ्यात आहेत.”

दोन मुलं आहेत. मुलं व सुना शेतीचे सर्व व्यवहार पाहतात. आमचं एकत्र कुटुंब आहे. आम्ही खाऊन-पिऊन सुखी आहोत. नातवंड शाळेत जातात. एक विहिर आहे त्यावर मोटार बसवली आहे, वर्षभर आम्हाला पाणी पुरते.

गोपाळने पेरू, चिकू, डाळींब व अंजीर गोळा केली परत आल्यावर नाष्टा तयार होता. नाष्ट्या सोबत फळांचाही आस्वाद त्यांनी घेतला. सरोजताईंनी मिठाई दिली.

गोपाळ म्हणाला, “मित्रा आता तू तुझ्याबद्दल सांग. सेवानिवृत्ती नंतरचे तुझे काय नियोजन आहे?”

व्याससर म्हणाले, “पस्तिव वर्षे माझी सेवा छान झाली. मुलींच्या लग्नाला तू होतास त्या अमेरिकेत स्थायिक झाल्यात. तसा मी समाधानी आहे कोणत्याही गोष्टींची कमी नाही. बँक बॅलेन्स ही बरा आहे. सरोजची आतापर्यंत मला खूप चांगली साथ लाभली पुढेही अशीच साथ राहिल. फक्त एक प्रश्न माझ्यापुढे उभा आहे तो असा की आता आम्हा दोघांची वयं झाली आहेत अधून-मधून प्रकृतीच्या तक्रारी सुरू असतात?”

पुढे ते म्हणाले, “वृद्धाश्रमात राहावे की भाड्याने घर घेऊन त्यात राहावे याचा काही निर्णय होत नाही व त्या साठीच तुझा सल्ला घेण्यासाठी आम्ही येथे मुद्दाम आलो आहोत. पैशाशिवाय या उतारवयात आधाराची फार गरज असते कोणीतरी धावून येणारे पाहिजेत.”

मित्र गोपाळ हा मनकवडा होता, तो म्हणाला, “मित्रा, यात येवढा विचार करण्याचे काहीच कारण नाही. माझ्या मते तुम्हा दोघांनी येथेच माझ्या घरी राहावे. तुला फार वाटल्यास एक छोटेसे घर बांधून घे. माझ्या मुलांना तू तुझ्या मुलांसारखा समज व माझ्या नातवंडांना तुझ्या नातवंडांसारखा समज.”

गोपाळने पुढे सांगितले की त्यांच्या जवळच्या परिसरात

सेवानिवृत्त झालेले डॉक्टर, वकील, अभियंते, अधिकारी येथे येऊन त्यांच्या परिचयाच्या शेतकऱ्याकडे तसेच इतर गरजवंताकडे राहतात. शेतकऱ्यांना व गरजवंतांना त्यांची आर्थिक मदत होते तर सेवानिवृत्तांना शेवटपर्यंत आधार मिळतो आता हा विचार रुजत चालला आहे.

ज्यांना वाटते की वृद्धाश्रमात राहावे ते तेथे राहतात. ज्यांना ग्रामीण भागात व शेतात राहायला आवडते ते शेतकऱ्यांच्या घरी राहतात आणि शेतकऱ्यांच्या कुटुंबाचे सदस्य होऊन जातात. तसेच आता या सर्व ठिकाणी सर्व सेवा उपलब्ध होत आहेत. तू विचार कर आणि ठरव.

व्याससर म्हणाले, “मित्रा, तुझा विचार पटतो मला, तथापि मी माझ्या मुलीचा विचार घेतो तसेच सरोजचा काय विचार आहे. तेही पाहतो व तुला कळवतो.” दुसऱ्या दिवशी व्यास पती-पत्नीने गोपाळच्या घरचा पाहुणचार घेऊन त्यांचा निरोप घेतला व पुण्यास परत आले.

रात्री सैंपाक करायचा नव्हता कारण गोपाळच्या बायकोने त्यांच्या बरोबर भरपूर शिंदोरी दिली होती. त्या शिंदोरीतच त्यांचे जेवण झाले व मित्राच्या घरी राहण्याबाबत मनन-चिंतन करू लागले. व्याससरांनी या बाबत बरेच मुद्दे काढले.

ते म्हणाले, “सरोज, आपल्याला मुलं असती तर आपण त्यांच्याकडे राहिलो असतो. तो पर्याय आता नाही. आपल्या मुली भारतात असल्या असल्या तर आपण त्यांच्या जवळच्या भागात राहिलो असतो, आता हा ही पर्याय नाही.

वृद्धाश्रमात जेवढे पॅकेज जास्त तेवढ्या सुखसोयी जास्त व तेथे जाण्याची तुझीपण इच्छा नाही त्यामुळे हा ही पर्याय आपल्या दृष्टीने उपयुक्त नाही. सरोज, मला माझ्या मित्राचा पर्याय योग्य वाटतो.

आहो, तो तर ग्रामीणभाग आहे?

सरोज, सुरुवातीला माझी सेवा ग्रामीण भागातच झाली, त्यावेळी तू आठवडी बाजारातून भाज्या घेऊन यायची, आडाचे पाणी शेंदून काढायची, हुरडा खायला आपण शेतात जात होतो म्हणजे आपणा दोघांना ग्रामीण जीवन नवीन नाही, तसेच आता ग्रामीण भागांमध्ये सर्व सुधारणा झाल्या आहेत, पाणी, विजेची सोय, शाळा, दवाखाने, प्रशस्त रस्ते छोटेछोटे मॉल्स ही आहेत.

आहो, त्यांच्या मुलांनी व सुनांनी विरोध केला तर?

सरोज, असे शक्यतो होणार नाही कारण माझ्या मित्राने त्यांच्यावर चांगले संस्कार केले आहे. आपण दोन दिवस त्यांच्या घरी होतो तेव्हा तुझ्या लक्षात त्यांचा स्वभाव कसा आहे हे लक्षात आले असेल. शेवटी प्रारब्ध आपले.

आहो, आपण शुद्ध शाकाहारी आहोत अन् ते मांसाहारी असतील तर आपल्यामुळे त्यांची पंचाईतच व्हायची.

“सरोज, गोपाळचे संपूर्ण कुटुंब शुद्ध शाकाहारी आहे, तसेच ते माळकरी आहेत, दर आषाढी एकादशीला उभयंता विठ्ठमाऊलीच्या दर्शनाला जातात.”

“सरोज तुला आठवते? गोपाळच्या प्रेमाच्या आग्रहाखातर आपण एकदा वारी बरोबर चार पावले चाललो होतो, तू तुझ्या डोक्यावर तुळशीचा कुंडा घेऊन चालली होती व मी खांद्यावर पताका घेऊन चाललो होतो. त्यावेळी किती भक्तीमय वातावरण होते?”

आहो. माझे वाचन मात्र होणार नाही.

“सरोज त्या साठीही मी विचार केला आहे तेथे आपण स्थिर झाल्यावर गावामध्ये मध्यवस्तीत एक खोली भाड्याने घेऊ व तेथे सार्वजनिक वाचनालय सुरू करू आपल्याकडे दोन कपाटे आहेत व पुस्तकंही आहेत तसेच विविध मासिके व वर्तमानपत्र आपण सुरू करू. तुला जेव्हा वाटेल तेव्हा तू वाचनालयात जात जा.” वामन चळवळही जोपासली जाईल.

आहो, पण?

हे पहा सरोज आता तू काहीच विचारू नकोस, सारखे-सारखे प्रश्न उपस्थित करू लागलीस, आणि हे पहा मी आपल्या मुलींनाही या बाबत सांगितले आहे व त्यांची संमती ही आहे.

तू आठ दिवस विचार कर व तुझा निर्णय सांग, तुझा-निर्णय हा अंतिम निर्णय असेल. मला कोणत्याही परिस्थितीत तुला दुखवायचे नाही आता आपणच एकमेकांचा सहारा आहोत आणि हो, तू म्हणशील तर आपण तुझ्या माहेरच्या गावी घर करून राहू, आता झोपा!

आठदिवसानंतर सरोजताईंनी आपली संमती दिली, व्यास सरांना आनंद झाला त्यांनी लगेचच गोपाळला फोन केला व आम्ही येत आहोत हे कळवले.

गोपाळचा त्या बाजूने फोन आला, “अरे, मित्रा मला हे आठ दिवसापूर्वीच व्हिनीसाहेबांनी कळविले आहे, या आपले स्वागत आहे.”

व्याससरांनी सरोजताईंकडे पाहिले त्यांच्या चेहऱ्यावर हास्य होते. व्याससरांनी सरोजताईंना घट्ट मिठी मारली, त्यांच्या डोळ्यातून आनंदाश्रू वाहू लागले. ते म्हणाले, “सरोज, ‘वटपौर्णिमा’ सवाष्ण महिला सात जन्म हाच पती मिळू दे अशी प्रार्थना करतात, आज मी देवाजवळ अशी प्रार्थना करील की ‘देवा सातजन्म मला सरोज हीच पत्नी म्हणून मिळू दे.’”

व्याससरांनी फ्लॉट संबंधीचे सर्व सोपस्कार पूर्ण केले. पॅकर अॅन्ड मुव्हर्सच्या मदतीने सर्व सामान पॅक केले व मित्राच्या गावी पाठवून दिले. त्यांच्या मनावरचे ओझे कमी झाले. ‘त्यांचा फ्लॉट रिकामा झाला तसेच त्यांचे मनही रिकामे झाले.’

मित्राच्या गावी आल्यावर प्रथम त्यांनी एका बिल्डरच्या सहाय्याने एक बंगला बांधून घेतला. बंगल्याच्या वरच्याबाजूस गोपाळच्या मुलांसाठी रूम काढले. खालच्या बाजूस दोन रुम्स एक हॉल व किचन काढले रूममध्ये सर्व सुखसोयी करून घेतल्या.

व्याससर पतीपत्नी हे गोपाळच्या कुटुंबाचे सदस्य झाले आता त्यांना कशाची काळजी राहिली नाही.

‘हा त्यांचा अभिनव वृद्धाश्रम ठरला.’

***

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

DVDC

DR. VIVEK'S DIAGNOSTIC CENTRE

Our Inspiration

Late Kisan Ukirde

Sharda Kisan Ukirde

Dr. Vivek Kisan Ukirde
M.D.(Mumbai) Gold Medal
Consultant Interventional Radiologist
& Endovascular Specialist

Dr. Mrs. Gitanjali Vivek Ukirde
M.B.B.S., D.P.B.
Consultant Pathologist
Mob. 9869188680

Om Vivek Ukirde
F.Y. M.B.B.S.(Mumbai)

VASCULAR ACCESS CENTER

Dr. Vivek Kisan Ukirde
Professor (Addl.) LTMGH
Consultant, Apollo Hospital, CBD, Navi Mumbai
Medi Cover Hospital, Kharghar
Reliance Hospital, Koparkhairane
Terna Hospital, Nerul, MPCT Hospital, Sanpada

Health care from the heart with professional touch !

Mob.: 98693 35336 / 93260 79909
druvrays@hotmail.com / druvrays@gmail.com

Shop No. 7/9A, 1st Floor, Suyog Arcade, Sector 23, Juinagar,
Navi Mumbai - 400 705 Tel.: 022-32598922 / 27717549

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Approved By

Our Products

Copper Plating | Zinc Plating | GI Earthing Electrode
Copper Bonded Electrode | ESE Lighting Arrester
Conventional Lightning Arrester | Copper & GI Strip
All Earthing Accessories

CONTACT US

Email: fastearthingenterprises@gmail.com | Info.fastearthing@gmail.com
Website - www.fastearthing.com

+91 97 66 818 676 / 90 67 68 6956

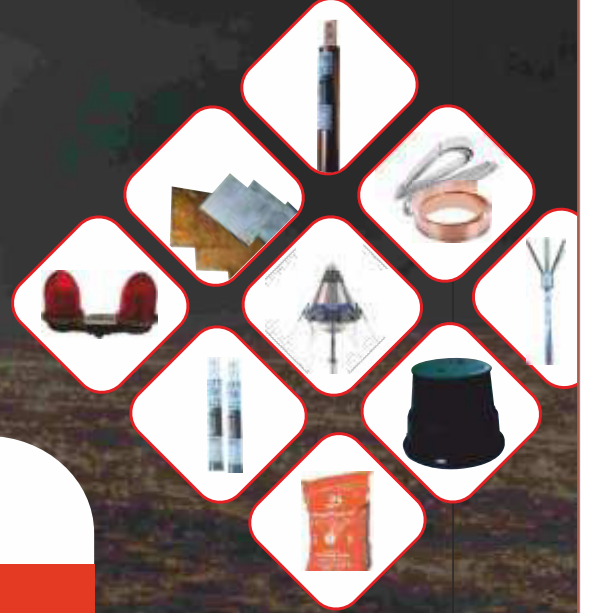
OFFICE ADDRESS : 202, Balaji Enclave, Sai Colony, Katraj, Pune 411046.

FACTORY ADDRESS : Gat no 204, at Post - Karandi (K.B), Tal - Bhore, Dist - Pune

Balaji Kumbhar

Managing Director

+91 9766818676 / +91 9067686956

METALCOAT

BNY METALCOAT PVT. LTD.

as a leading provider of
cable tray solution for
efficient cable management

Our Products

Perforated Cable Tray | Ladders Cable Tray
Wiremesh Cable Tray | Cable Trunking | Cable Lugs
Cable Tray Covers | Cable Tray Accessories

Balaji Kumbhar

Managing Director

+91 9766818676 / +91 9067686956

Contact Us :

9766818676 / 9067686956 / 8600779121

E-mail : bnymetalcoat@gmail.com

202, Balaji Enclave, Sai Colony, Katraj, Pune,
Maharashtra 411046

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

सर्व मॉडेल हजर स्टॉक मध्ये उपलब्ध!

श्री मोटर्स यामाहा

प्रो. अमित बळवंत कुंभार 📞 9527582727
शोरूम -9767596596, मयूर- 7249145004

जय सांगली नाका, इचलकरंजी.

प्रेरणस्थान

कै. उत्तम कोंडीबा कुंभार

वरद ब्रिक्स

प्रेरणस्थान

बळवंत कोंडीबा कुंभार
प्रदेश आध्यक्ष, वीट भट्टी आघाडी
अ.म.कुंभार समाज विकास संस्था
मोबा.: 9423803383/9320203383

प्रो. विवेक बळवंत कुंभार

मोबा.: 7722090121

* निवास * कारखाना *

मु. बडेखान, पो.काळज, ता.फलटण, जि.सातारा

शाखा : जगदंबा विट कारखाना, मु.पो.कोन्हाळे (बीबी), ता.फलटण, जि.सातारा

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

वरद एंटरप्रायजेस

फॅब्रिकेशन, बॉयलर इन्स्टॉलेशन व कमिश्नींग

मिलिंद शेटकर 9833805444

बी.३६/३, एम.आय.डी.सी., आनंद नगर, अंबरनाथ ४२१ ५०६

Email : milind.shetkar@gmail.com

॥ संत गोरोबा काका प्रसन्न ॥

प्रेरणास्थान

NBC

कै. विठाबाई दत्तात्रय भालेराव

श्री. विजय दत्तात्रय भालेराव
उपाध्यक्ष जय योगेश्वर बहुउद्देशीय
सेवाभावी संस्था चांदवड, नाशिक
मो.: ९४२३९८०९५६

श्री. संतोष दत्तात्रय भालेराव
चांदवड तालुकाध्यक्ष अ.म.कुं.वि.संस्था
संचालक जय योगेश्वर नागरी सह.
पतसंस्था मर्या. चांदवड, नाशिक
मो.: ९४२३९८०९३२

श्री. अनिल दत्तात्रय भालेराव
मो. : ९४२२२६९०१४

॥ विठाई दत्त विट सप्लायर्स ॥

BBC

विट, वाळू, खडी, डबर, मुरुम व बिल्डिंग मटेरियल सप्लायर्स

॥ विठाईदत्त अर्थमुवर्स ॥

आमचेकडे शेतजमीन लेव्हल, पाईपलाईन, रोड साईट पट्टी,
इत्यादी कामे योग्य दरात व उत्कृष्ट दर्जाने केली जाताील.

पत्ता - विठाई दत्त निवास, शनिमंदिराजवळ, वरचे गांव,
मु. पो. ता. चांदवड, जि. नाशिक ४२३ १०१.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

High-class Living @ an Envyng Location!!!

Niranjn Sector 27

Gitanjali Sector 24

Varad Sector 26

ULTRA PREMIUM PROJECTS IN NIGDI PRADHIKARAN

Mr. Jeevan Vitthalrao Somwanshi

PRACHI LANDMARKS

ENGINEERS & DEVELOPERS

Plot No.02, Sector No.27, Near Dhanvantri Hospital, Pradhikaran, Nigadi, Pune 411044

FOR BOOKING CONTACT - 9822477246

आमचे प्रेरणास्थान

आशिर्वाद

कै.माधवराव रुंजाजी सोनवणे

गं.भा.विमलाबाई माधवराव सोनवणे

S.M. Sonawane & Associates

Income Tax & GST Consultant

Prop.: Sanjay Madhavarao Sonavane
M.Com. D.T.L.

सरोज संजय सोनवणे
B.Com

सौ.कोमल सरोज सोनवणे
M.Com

S.M. Financial & Accounting Services

Project-Finance Consultant & Account Writing

Prop. : Alka Sanjay Sonawane

Off.: Shop No. F-7 & F-9, Jajoo Plaza, Opp. Bank of Baroda Trimurti-Amabad Link Road, Nashik -08.

Ph.: 0253-2375593 email : smstaxcredit@gmail.com

Mob.: 9370318118 / 9890996670

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. प्रमोद आर. भोगावकर
M.D. (Mumbai)
Gynaecologist, Obstetrician,
Laperscopist & Sonologist
Mob.: 9970134557, 9326615556

सौ. उमा भोगावकर
MAN

चि. डॉ. देवव्रत भोगावकर
MBBS M.D.
M.S.(General Surgery)

डॉ.गौरी देवव्रत भोगावकर
MBBS M.D.
Consulting Anaesthesiologist

अक्षय वरिग होम

Hospital Registration No. : K.B.M.C./H.R./01/8/2007

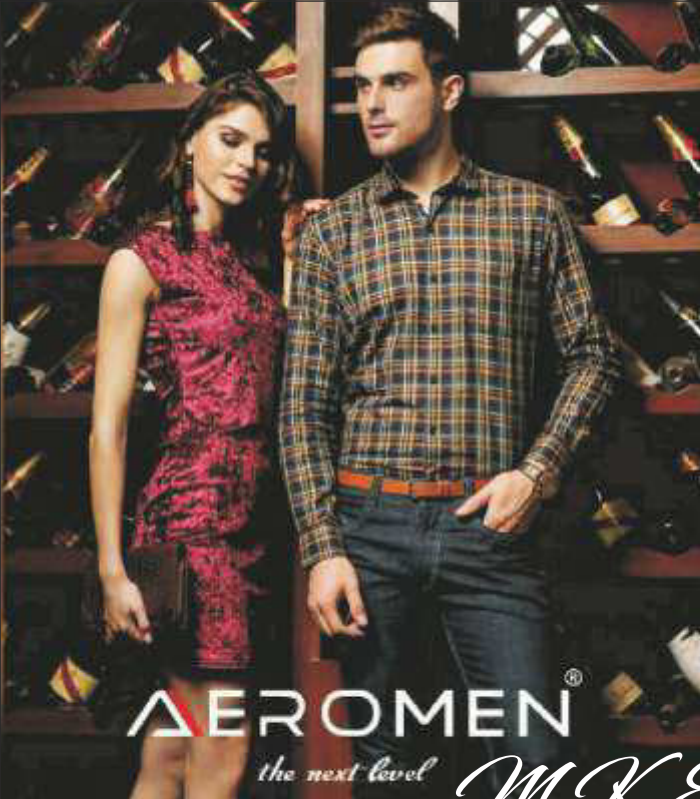
अनुसया अपार्टमेंट प्लॉट नं ६, गांधी चौक, कुळगांव बदलापुर .पुर्व ४२१५०३

कु.डॉ. मैथिली भोगावकर
B.D.S.
Mob.: 8007073062

अक्षय डेंटल क्लीनिक

अमृत कलश, गांधीचौक, कुळगांव बदलापुर (पुर्व), जि.ठाणे.
अमित कॉम्प्लेक्स, यादवनगर, शिरगांव, बदलापूर (पूर्व), जि.ठाणे.

AEROMEN
the next level

AEDON

AEDON
DESIGNER SHIRTS

M.K. Enterprises **Manufacturers of Premium Shirts**

C,19-2nd Floor Beliram Ind Est., Opp. Police Chowki, S.V.Road, Dahisar (E) Mumbai-400068. Tel. No:-022-28965144
For Trade Enquiry Contact Mohan Prajapat : 9321477780 Email : aeromenshirts@gmail.com / mk.enter@rediffmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शुभ
दीपावली!

Kaustubh Taware +91 9970195048

Sachin Hivarkar +91 9890796796

Shubham Sethi +91 7304247247

ROHITRA
INDIA PRIVATE LIMITED

Power to you...!

Office : Sakore Nagar (Viman Nagar), Pune. T : +91 20 48618683, +91 7219617700

Works : Sanaswadi, Dist. Pune. T : +91 7219131053 E : info@rohitraindia.com

Distribution & Power Transformers

www.rohitraindia.com

आमचे प्रेरणास्थान

श्री. निखिल प्रकाश भालेराव
डायरेक्टर

श्री. निलेश प्रकाश भालेराव
डायरेक्टर

सौ. कल्पना व श्री. प्रकाश शंकरराव भालेराव

car&bike

Mahindra **FIRST CHOICE**

फर्म

CarstockXchange™

SEVICES

All Type Pre- Owned cars Purchase, Sales & Exchange

Address : S No. 28.20 Near Wada Hotel, Next to Audi Showroom, Behind Tony Dhaba (Baner),
Mumbai banglore Highway, Sutarwadi, Pashan, Pune - 411021

Nikhil - 9766456456

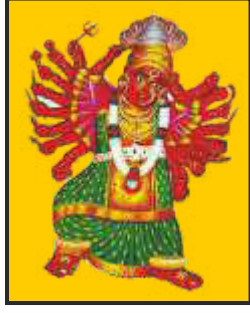
Nilesh - 9921974777

Prakash - 9921546072

Kalpna - 8805253766

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो. सोमनाथ पुंजाराम सोनवणे

अध्यक्ष : कुंभार सामाजिक संस्था नाशिक जिल्हा

अध्यक्ष : नाशिक जिल्हा विकास समिती

अध्यक्ष : अभोणा शहर राष्ट्रवादी काँग्रेस

सचिव : हनुमान मंदिर ट्रस्ट अभोणा

संचालक : अभोणा वाचनालय

मो.: 7741894986, 9422763816

सुधाकर पुं. सोनवणे

9423933450

चिंतामण पुं. सोनवणे

9850464275

सप्तश्रृंगी वीट आणि बिल्डींग मटेरीयल सप्लायर्स

सप्तश्रृंगी दुध डेअरी

मु.पो.अभोणा, ता. कळवण, जि.नाशिक

आमचे प्रेरणास्थान

कै. सुर्यकांत नारायण राजे

सचिन सुर्यकांत राजे

मो.: 9822636008

संदिप सुर्यकांत राजे

मो.: 9922639339

नर्मदा वीट उत्पादक

आमचेकडे उत्तम प्रकारच्या सर्व साईजच्या वीट होलसेल भावात मिळतील.

पत्ता : मु.पो.हरपळवाडी (पाल), इमरसन कंपनी शेजारी, निसराळे-तारळे रोड, ता. कराड, जि.सातारा.

नर्मदा गणेश आर्ट्स

आमचेकडे होलसेल भावामध्ये कच्च्या व पक्क्या सुबक गणेश मुर्ती मिळतील

(सार्वजनिक मंडळासाठी खास सवलत)

पत्ता : बी.एस.एन.एल. ऑफिसच्या पुढे, एन.एच.४, मु.पो.नागठाणे, ता.जि.सातारा

निवास : नर्मदा निवास, मु.पो.नागठाणे, सासपडे रोड, ता.जि.सातारा ४१५ ५१९

महादेव ऑर्थोपेडिक

व

पेड्रीयाट्रीक हॉस्पिटल

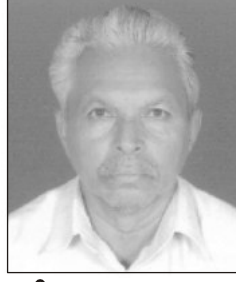
डॉ. वैभव महादेव राजे
MBBS D. Ortho

डॉ. सौ. वृषाली वैभव राजे
MBBS D.C.H.

पेठ रोड, इस्लामपूर, ता. वाळवा, जि. सांगली ४१५४०९
फोन : (०२३४२) २२४०२३
मो. : 9822399584 नि. : (02342) 225343.

प्रेरणास्थान

बी. एम. धुमाळ

श्री. गणेश धुमाळ

जय गणेश मेडिकल

अँड जनरल स्टोअर्स केमिस्ट अँड ड्रगिस्ट

साई मेडिकल

गंगाई चेंबर्स, पहिला मजला, मेन रोड,
आकुर्डी, पुणे ४११ ०३८.

प्रोप्रा. गणेश बबनराव धुमाळ

कुंटे कॉम्प्लेक्स, माखती मंदिराजवळ, मेनरोड,
आकुर्डी, पुणे-३५. मो. 9011561919

आमचे प्रेरणास्थान

कै. वसंत कुंभार
पुरेकर

श्रीमती गोदावरी व. कुंभार
पुरेकर

विजय वसंतराव पुरेकर

विद्यमान संचालक कोल्हापुर
शहर कुंभार माल उत्पादक सोसा.
9823742929, 8623061621

एस्की/नॉन एस्की रुम्स, डॉरमेंटरी हॉल

अजय वसंतराव पुरेकर
9823820808/8668252335

पार्थ अजय कुंभार पुरेकर

१४३० ब, सी वॉर्ड, संभाजी पुलाजवळ, लोकमत ऑफिस जवळ, लक्ष्मीपुरी,
कोल्हापुर ४१६ ००२ फोन 0231-2640243

अनिल मुरलीधर कुंभार
Mo. 9822596694

सुनिल मुरलीधर कुंभार
Mo. 9822919739

अभिजित अनिल कुंभार
B.B.A.-MBA II

श्री साई कोल डेपो

राख व दगडी कोळसा ठोक व किरकोळ भावात मिळेल.

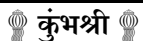
अभिजित विट कारखाना

ॐ साई मॉटर्स

स्वयंवर मंगल कार्यालयासमोर, चाकण, ता. खेड, जि. पुणे.

निवास : धावडे वस्ती, गणेशनगर, भोसरी, पुणे 9270303222

आमचेकडे जुने ट्रक, एल.पी. व टेम्पो गाड्यांचे व्यवहार
खात्रीपूर्वक केले जातात

दिवाळी अंक २०२३

जहा प्रेम हो वही भगवान बसते हैं।

५९

- सौ. अलका दिलीप कुमठेकर

बस् सुधाला हेच तर त्यांच्याकडून वदवून घ्यायचे होते. सर्व सत्य सगळ्यांसमोर आणण्यासाठी, त्याचवेळी अनघाचे सासू-सासरे आले. त्यांनाही मोठा धक्का बसला आणि प्रमोदवर वीजच कोसळली.

सुधा आणि अनघा अगदी पाचवीपासूनच्या मैत्रिणी होत्या. थोड्या लांब राहत होत्या तरीपण त्या शाळेत एकत्रच जात होत्या. एकाच शाळेत होत्या ना. अभ्यासातही हुशार होत्या. मार्कसपण थोड्या फार फरकाने सारखेच पडत असत. दहावी आली. दोघींनी भरपूर अभ्यास केला मार्कस पण भरपुर पाडून पास झाल्या. तशीच बारावीपण झाली. भरपूर अभ्यास अन् मार्कस पण भरपूर मिळवणे. आता दोघींची आवड जरा वेगळी होती. त्यामुळे मार्गपण वेगळे होणार होते. सुधाला कॉमर्स साईडला जायचे होते अन् बँकेत नोकरी करावयाची होती. अनघाला सायन्स साईडला जाऊन कॉम्प्युटर इंजिनियर व्हायचे होते. असेच दोघींनी ठरविले होते. आणि त्याच शाखा घेऊन त्यांचे कॉलेज सुरु झाले. या गोष्टी वेगळ्या असल्यातरी त्याचा परिणाम त्यांच्या मैत्रीवर, भेटण्यावर झाला नाही. दोन वर्ष झाले. आता दोघींच्या घरात लग्नाची घाई सुरु झाली. अनघाला तिच्या क्षेत्रातील दिपक भेटला. छान होता. दोघे एकमेकांना आवडत होते. दोघांच्या घरच्यांचाही काही विरोध नव्हता. पण अनघाच म्हणत होती की, माझा हा तीन वर्षांचा कोर्स पूर्ण झाल्यावर लग्न करू म्हणजे आता एकच वर्ष राहिले आहे तेंव्हा ते एक वर्षभरासाठी लग्न करावयाचे थांबले. सुधाला ठरवून लग्न करायचे होते. पाहण्याचे कार्यक्रम होत होते. कधी घरच्यांना तर कधी तिला आवडत नसे. नंतर एक आला. उंच, गोरा असा, छान शिक्षण घेतलेला आणि मुख्य म्हणजे बँकेत नोकरी करणारा होता. प्रमोद नाव होते. सुधाने प्रमोदला पाहिल्यावर आणि प्रमोदने सुधाला पाहिल्यावर दोघेही खूश झाले. आपण याच शोधात होतो का असे त्यांना वाटून गेले. तिला बँकेत जॉब करायचा होता. आणि तो ती करणार होती. आणि हा आता आलेला प्रमोद बँकेतच नोकरी करणारा होता. त्यामुळे तिला तो जास्तच आवडला. शिक्षण पूर्ण झाल्यावर सुधाला बँकेत जॉब करण्यासाठी प्रमोदची मदत होईल असे वाटत होते. दोघांच्या पसंती झाल्या. सुधा राहिलेले एक वर्षाचे शिक्षण लग्न झाल्यावर पूर्ण करेल, असे ठरवून लग्नाचे सोपस्कर पार पडले.

एका छान मुहूर्तावर शुभविवाह पार पडला. प्रमोद बँकेत, सुधा कॉलेजला जात होती. प्रमोदकडे भरपूर पैसा आहे असेही नव्हते. कोणत्या गोष्टीला कमी पडेल असेही नव्हते. प्रमोदच्या आईवडिलांची पेन्शन होतीच आणि प्रमोदचा पगार त्यामुळे घरात पैशाची कमतरता नव्हती. सुधा सुखात न्हाऊन निघत होती. सुधा नव्या नवलाईचें दिवस. त्या दिवसाचे कौतुक अनघाला सांगत होती. आता अनघाला पण वाटू लागले, सुधासारखे राहिलेले शिक्षण लग्नानंतर पूर्ण करू. हा निर्णय अनघाने दिपकला सांगितला. त्याला आनंदच झाला. घरच्यांच्या विचाराने लग्नासाठी शुभमुहूर्त पाहून अनघा दिपकचे शुभमंगल झाले. दिपकच्या वडिलांची कंपनी होती. या कंपनीतच दिपक वडिलांबरोबर काम करत होता. पैसा भरपूर होता. काही कमी नव्हती, दिपक कंपनीत तर अनघा कॉलेजला जात होती. कंपनी स्वतःचीच असल्याने दिपक कंपनीत वेळेवर जात असे, पण येण्याची वेळ नक्की नव्हती. त्यातूनपण

दिपक अनघाला वेळ देत होता. अनघाच्या अभ्यासाला वेळ मिळत नव्हता, कधीतरी कॉलेज बुडत होते, अन् शिकून जॉब करायचा आहे, हेही तिचे ध्येय कमी झाले. नावावर डीग्री असावी, त्यामुळेच ती शिकत होती. दोघींचेही व्यवस्थित चालू होते. आता बाळाचा विचार होऊ लागला. लग्नाला बरेच दिवस झाले तरी अजून तसे काही वाटत नव्हते. म्हणून तपासण्या सुरु झाल्या. अनघाची चुलत बहिण विशाखा स्त्रीरोगतज्ञ होती. तिच्याकडे तपासण्या होत होता. अनघाला थोडा प्रॉब्लेम होता तो गोळ्या औषधाने जाणार होता, सुधाचे मात्र व्यवस्थित चालू होते. शिक्षण पूर्ण झाले थोड्या दिवसांनी प्रमोदच्या मदतीने तिला बँकेत नोकरी लागली. त्यालाही बरेच दिवस झाले. सुधाकडेपण बाळाचे विचार सुरु झाले. आणि एक दिवस सुधाची गोड बातमी कळलीच. तिच्या सासूसासऱ्यांना प्रमोदला खूप आनंद झाला. अनघालापण खूप आनंद झाला. आता सुधानंतर माझा नंबर लागेल असे तिला वाटत होते पण तसे काही झाले नाही.

एकदा प्रमोदची बहीण आजारी होती म्हणून तिला पाहण्यासाठी तो तिच्याकडे गेला. ऑफीसमधून जरा लवकर निघाला. अर्धा पाऊण तासाचा रस्ता होता. रस्त्यातच तिच्यासाठी फळे घेतली. बहिणीकडे पोहचला थोड्या गप्पा झाल्या सर्वजण भेटले, प्रमोदने आणलेल्या फळातील सफरचंद कापून बहिणीने प्रमोदला दिले. ते त्याने खाल्ले तो तिला, “आता मी निघतो” म्हणून निरोप घेतला आणि घरी यायला निघाला सर्वजण भेटले, छान गप्पा झाल्या म्हणून सर्वजण खूश आणि प्रमोदपण खूश होता. आणि हे काय, समोरून एक ट्रक वेगात आला. काय करावे हे कळण्याच्या आतच प्रमोदच्या मोटारसायकलला जोरात धडक बसली ट्रकची, आणि तो खाली पडला डोक्याला मार लागला, रक्त जात होते. तो बेशुद्ध पडला. गर्दी जमली. कोणीतरी पोलिसांना बोलावले तर कोणीतरी अँब्युलन्स बोलावली होती. हॉस्पिटलला नेले डॉक्टरांनी उपचार सुरु केले, तोपर्यंत पोलिसांनी त्याचे आईवडील, बायकोला बोलवून घेतले. डॉक्टर प्रमोदची परिस्थिती सांगत होते. तिला काही सुचत नव्हते डॉक्टर म्हणत होते लगेच ऑपरेशन करावे लागेल, जितक्या लवकर होईल तितक्या लवकर. त्यासाठी बारा लाख रुपये खर्च येईल तुम्ही पैशाची सोय करा आम्ही ऑपरेशनची तयारी करतो. प्रमोदचे आईवडील खूप काळजीत होते, सुधाला चक्कर येत होती पण तिने स्वतःला सावरले. ते खर्च करत होते तशी बचतही करत होते पण ती किती असणार? त्याच्या मित्रांकडे शब्द टाकला पण काही उपयोग झाला नाही. नातेवाईकां कडेही तेच झाले. बँकेत मध्ये ही एवढे पैसे मंजूर व्हायला वेळ लागेल असे सांगितले, आता सुधाला शेवटचा मार्ग दिसू लागला, अनघाकडे मदत मागण्याचा, ती अनघाकडे गेली. सर्व परिस्थिती सांगितली. हतबल झालेली सुधा दिपकने पाहिले, दिपक म्हणाला, “काळजी करू नको सुधा, तो बरा होईल. देतो मी तुला पैसे,” आणि अनघा ते पहात होती. तेंव्हा ती म्हणाली, “असेच कसे पैसे द्यायचे तिला? त्या बदल्यात

मला काहीतरी हवंय,” घाईत सुधा म्हणाली. “तुला काय पाहिजे ते देते, पण मला आता हॉस्पिटलला पैसे भरू देत.” अनघा म्हणाली, “मला काय पाहिजे ते ऐक तरी.” सुधा काकुळतीला येऊन म्हणाली, “अगं लवकर सांग, तुला काय पाहिजे ते.”

आता अनघाने बाँम्ब टाकला, “मला तुझे बाळ पाहिजे.” सुधा विचार करू लागली, आपण बरोबर ऐकलं ना, अनघा, “बाळ पाहिजे” म्हणाली ना? स्वतःला सावरत सुधा म्हणाली, “आपण हे नंतर बोलू” पण अनघा ऐकायला तयार नव्हती, “मला आता करारावर सही करून दे. मग तुला पैसे मिळतील,” असे अनघा हड्डाला पेटली होती. सुधा पोटावर हात ठेवून अगदी विवश होऊन रडत होती. दिपक अनघाला समजावत होता पण ती समजून घेत नव्हती. नवरा बाळ या कात्रीत सापडलेली सुधा तिने करारावर सही केली. दिपकने पैसे दिले ते घेऊन तिने हॉस्पिटल गाठले. तेथे पैसे भरले. तज्ञ डॉक्टर आले होते. ऑपरेशन बराच वेळ चालू होते. ते व्यवस्थित पार पडले. सुधाच्या डोक्यात विचार चालू होताच, एक जगावेगळा “सौदा” आपण केला. आपल्याच पोटात वाढणाऱ्या बाळाचा आणि त्याच्याच वडिलांसाठी, मला काय अधिकार आहे. अजून जन्मालाही आले नाही त्या बाळाचा असा सौदा आपण का केला. अशा विचाराने सुधाचे डोके पार फिरून गेले. थोडे दिवस हॉस्पिटलला राहिल्यावर प्रमोद घरी आला. औषध आहार पथ्य आणि सुधा घेत असलेली काळजी यामुळे प्रमोद लवकरच बरा झाला. तो बँकेत ही कामाला जाऊ लागला. सुधापण बँकेत जात होती. पण ती फार अस्वस्थ दिसत होती. ती या केलेल्या जगावेगळ्या ‘सौदा’ मुळे, आणि घरच्यांना वाटत होते, मी प्रमोदच्या काळजीने अस्वस्थ असेल. हा सोदा तिघांत झाला होता सुधा-दिपक-अनघा, यातील कोणालाही काहीही कळू द्यायचे नव्हते. त्यामुळे सुधा एकटीच हे सर्व सोसत होती.

इकडे अनघापण दिवस गेल्यासारखी वागू लागली. या सगळ्यात तिची चूलत बहिण विशाखाची मदत घेतली. त्यामुळे अनघाला या सर्व गोष्टी सोप्या झाल्या. खरं तर अनघाला बाळ दत्तक घेण्याचा पर्याय होता. पण अनघाच्या सासुबाईंना अनघाचे प्रेग्नेन्सीमध्ये खूप लाड कौतुक करायचे होते. डोहाळजेवण करावयाचे होते आणि त्यांनी या काळात ते केले. हा त्यांचा खूप मोठा आनंद होता, या सर्वांबद्दल अनघाला अपराधी वाटत होते.

सुधाला कळा सुरू झाल्या, तेंव्हा डॉ. विशाखाने तोच अनघालाही बोलवून घेतले. थोड्या वेळाने सुधाने खूप गोड बाळाला जन्म दिला. आता हे बाळ अनघाला द्यावे लागणार होते म्हणून रडत होती. थोड्या वेळात बाळाला अनघाकडे नेले. बाळ पाहून अनघाला अतिशय आनंद झाला. बाळाचे पप्पा दिपक, आजी, आजोबा खूपच खुश झाले. सुधाच्या रुममध्ये मात्र सारा गोंधळ सुरू झाला. डॉक्टर बाईंनी विशाखाने सांगितले की, सुधाचे बाळ मृतच जन्माला आले आणि त्या पेटित ठेवलेले बाळ लांबूनच दाखवले. श्वास घेता येईना

पोटातच गुदमरला आणि ते मृतच झाले. प्रमोद वेडापिसा झाला. आपल्या नशिबाला दोष देत बसले.

गोकुळात यशोदेबरोबर कृष्ण वाढत होता. आजीने मोठ्या हौसेने कृष्णा हे नाव ठेवले. सर्वांच्या भरभरून प्रेमात कृष्णा वाढत होता. एकदा सुधा कृष्णाला पहायला गेली तर अनघा म्हणालीच तू सारखी बाळाला पहायला आलीस तर तुलाच त्याचा मोह आवरणार नाही. मग सुधा नाही गेली कृष्णाला पहायला. कृष्णा नऊ दहा महिन्यांचा झाला असेल. संध्याकाळी बागेत अनघाने कृष्णाला फिरायला नेले. गार वारा होता, हवामान थंड होते ते हवामान कृष्णाला सोसले नाही. घरी आल्यावर सर्दी झाली, मग खोकला सुरू झाला आणि लगेच तापही चढला. दवाखान्यात अँडमीट करायची वेळ आली. बऱ्याच तपासण्या झाल्या. डॉक्टरांनी रक्त कमी असल्याचे सांगितले. फ्रेश रक्त लागणार आहे असे म्हणाले, दिपक विचार करतच होता. कोणाचा रक्तगट जुळेल, असा कोण भेटेल, पण अनघाच्या लक्षात आले, प्रमोदचे नाव, लगेच त्यांनी प्रमोदला बोलावले. डॉक्टरांनी प्रमोदला तपासले, कृष्णाचा प्रमोदचा रक्तगट एकच असल्याचे सांगितले. आणि यांचे रक्त चालेल असे सांगितले. रोज थोड्या थोड्या प्रमाणात दयायचे आहे, ते पाच वेळ दयावे लागणार आहे, त्यामुळे पाच दिवस यावे लागणार आहे, प्रमोद ‘हो’ म्हणाला. डॉक्टरांनी आज पहिल्या दिवसाची ट्रीटमेंट केली. एक पावती दिली आणि उद्या येण्यास सांगितले. प्रमोद घरी आला. दुसऱ्या दिवशी प्रमोद सुधाला म्हणाला, आज डबा नको. दुपारी घरी जेवायला येईन. सुधा ‘ठीक आहे’ म्हणाली. सुधाला कपडे धुवायला घेताना ती पावती सापडली. ती पावती पाहून तिला बरेच प्रश्न पडले. पण तिने प्रमोदला याबद्दल काही विचारले नाही, पण या कामासाठी प्रमोद जाणार आहे हे तिने ओळखले. प्रमोद आवरून हॉस्पिटलला जाण्यासाठी निघाला. सुधाचे मन राहवेना. काय प्रकरण असावे, हे पहाण्यासाठी ती पावतीवरील हॉस्पिटलमध्ये गेली. पावतीवर वॉर्ड लिहिला होता त्या वॉर्डमध्ये गेली तो वॉर्ड लहान मुलांचा होता. तेवढ्यात तेथे प्रमोद एका स्पेशल रुममध्ये जाताना दिसला. सुधापण या रुमजवळ गेली. त्या रुमचे दार अर्धवट उघडे होते. त्यातून ती आत काय चालू आहे ते पहात होती. रुममध्ये अनघा, दिपक, छोटा कृष्णा होता आणि प्रमोद. त्यांचे काहीतरी बोलणे चालू होते. अनघा प्रमोदला हात जोडून विनवणी केलेप्रमाणे बोलत होती. डॉक्टर सिस्टर आले. कृष्णाला तपासले आणि ट्रीटमेंटसाठी दुसऱ्या रुममध्ये कृष्णाला आणण्यास सिस्टरला सांगितले. आता सुधाच्या लक्षात सर्व काही आले. सुधा रुममध्ये आणि म्हणू लागली, “प्रमोद रक्त देणार नाहीत त्यासाठी तुम्ही दुसरे कोणीही पहा” तिला असे अचानक आलेले पाहून आश्चर्य वाटले, आणि ती असे का बोलत आहे हे प्रमोदला समजेना. प्रमोद म्हणालाच, “तू इथे कशी? आणि रक्तदानासाठी नको नको का म्हणत आहेस.” त्याच्या प्रश्नांना ती उत्तरे देत नव्हती. ते दुसरा रक्तदाता पहातील. प्रमोद रक्त देणार नाही. आता अनघा दिपक

अगदी काकुळतीला येऊन सुधाची विनवणी करत होते. सुधा तयार होत नव्हती, आणि शेवटी दिपक म्हणालाच, 'अगं सुधा, हे बाळ तुमचेच आहे ना, मग 'नको' का म्हणत आहेस. बस सुधाला हेच तर त्यांच्याकडून वदवून घ्यायचे होते. सर्व सत्य सगळ्यांसमोर आणण्यासाठी. त्यावेळीच अनघाचे सासू सासरे पण आत आले होते. त्यांना फार मोठा धक्का बसला आणि प्रमोदवर वीजच कोसळली. सुधा प्रमोदला म्हणालीच, 'काय झाले ते मी नंतर सांगेन. अनघा माझ्याबरोबर अशीच वागली.

माझ्यावर आलेल्या संकटाचा फायदा घेतला आणि तिने माझ्या बरोबर एक 'सौदा' केला. माझ्या पोटात वाढणाऱ्या बाळाचा. असा कोणालाही अधिकार नाही. नैसर्गिक हक्क हिसकावून घेण्याचा, पण अनघाने असे वाईट काम केले. मैत्रीची जाणीव तिने ठेवली नाही, अनघाचे सासूसासरे पण अनघाला दिपकला एवढ्या मोठ्या अपराधा बद्दल बोलत होते. आता अनघाला खूप अपराधी वाटू लागले. दोघांना अनघाला दिपकला स्वतःचीच लाज वाटू लागली. कृष्णा झोपला होता. त्याला अनघाने उचलून हातात घेतले आणि 'मी चुकले मला माफ करा' असे म्हणत कृष्णाला सुधाच्या ताब्यात दिले. ती खूपच रडत होती या सर्व गोष्टींचा ताण येऊन अनघा चक्कर येऊन तेथेच पडली. दिपकने डॉ. विशाखाला बोलावले. तिच्याच हॉस्पिटलला हि

बाळाची ट्रीटमेंट चालू होती. विशाखाने अनघाला तपासले, आणि सांगितले काळजी करण्याचे काही कारण नाही अनघा लवकरच आई होणार आहे. अनघा शुद्धीवर आली होतीच. सर्वांना खूप आनंद झाला. अनघाच्या सासूबाईना आता कळले की या सर्वांमागची सूत्रधान विशाखा अनघाची चुलत बहीण आहे. अनघा म्हणालीच, "सुधा मला माफ कर. माझा हा अपराध माफ करण्यासारखा नाहीच. तरीपण माफ कर. आणि आपली मैत्री अशीच ठेव हं!" सुधाही म्हणाली, "अनघा, मी तुझे सर्व पैसे परत करेन!" पण अनघाचे सासूसासरे अनघा दिपक म्हणू लागले. "आम्हाला हे पैसे नको, कृष्णाच्या भविष्यासाठी ते वापरा. कृष्णामुळे हे दिवस खूप आनंदात गेले. आम्हांलाही त्याचा खूप लळा लागला आहे. मात्र आम्हाला त्याची आठवण आली की आम्ही त्याला पाहायला येऊ. तू पण या अनघा मावशीकडे या कृष्णाला घेऊन ये. तेवढ्यात दिपक म्हणालाच, "हा मैत्रीचा 'सौदा' छान झाला." आता अनघा दिपक हे सर्वजण जायला निघाले. जाता जाता दिपकने प्रमोदला सांगितलेच या कृष्णाच्या ट्रीटमेंट बील मी भरेन. त्याच्या पायगुणाने आता आमच्याकडेपण कृष्ण येणार आहे ना! ते गेले आणि प्रमोदचे आईवडील आले. कृष्णाला आपल्या नातवाला पाहून त्यांचा आनंद गगनात मावेना. वेगळा 'सौदा' अनुभवायास मिळाला. धन्यवाद!

***

१९४७ पासूनचे पुण्यातील पहिले

पाषाणकर गॅरेज

PROFESSIONAL SPRAY AND BAKE BOOTH

सर्व प्रकारच्या कार स्प्रे पेंटिंग
स्पेशालिस्ट

ऑक्सिडेंट जॉब व इन्शुरन्स क्लेमची कामे खात्रीशीर व योग्य भावात
करून मिळतील.

२५१/१, सदाशिव पेठ, भावे स्कुल समोर, पुणे - ३०.

फोन : ०२०-२४४७५७८८, ४०५८५५५.

* प्रोप्रायटर *

दत्तात्रय नानासाहेब पाषाणकर

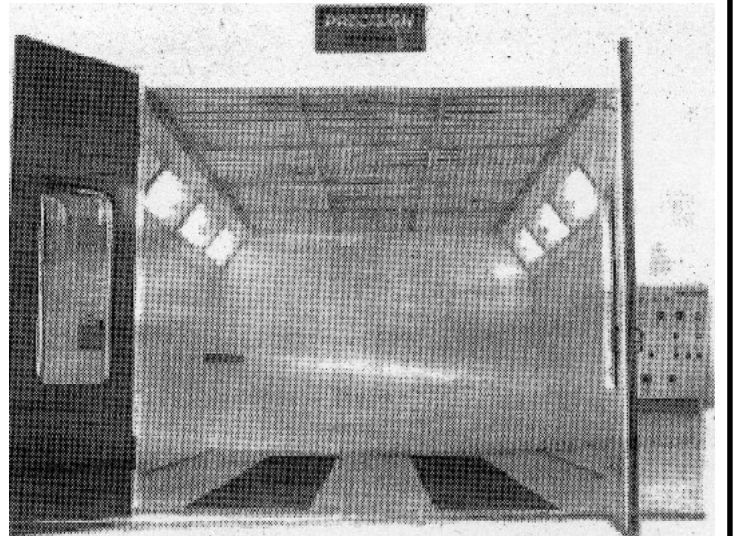
मो. ९८२२०००५०३

सुरज सुरेश पाषाणकर

मो. ९८९००५९९९५

कै. बाळासाहेब उर्फ सुरेश नानासाहेब पाषाणकर

खास वैशिष्ट्य : पेंटिंग रुम

सायवडला आमचं अधूनमधून जाणं व्हायचं. तेव्हा आईने भाकरी आणि सुकी भाजी फडक्यात बांधून दिलेली असायची. दुपारच्या वेळी एखाद्या हॉटेलमध्ये मागच्या टेबलावर बसून घरून बांधून आणलेलं जेवण करणारी मंडळी तिथे बसत. 'बाहेरचे पदार्थ आणून खाण्यास सक्त मनाई आहे.' अशा माणुसकीला न शोभणाऱ्या आजच्या काळातील पाट्यांचा तेव्हा जन्म झालेला नव्हता.

आमच्या सगळ्या नातेवाईकांना मला मटकीची भाजी खूप आवडते हे माहीत आहे. त्यामुळे काय होतं की त्यांच्याकडे मी जेव्हा जातो तेव्हा मला हमखास मटकीची भाजी खायला मिळते. प्रत्येकीच्या हाताची चव वेगळी, बनविण्याची पद्धत वेगळी त्यामुळे एकाच भाजीचे विविध प्रकार मला चाखायला मिळतात. छत्रपती संभाजीनगरला, माझ्या सासुरवाडीला काळा मसाला घालण्याची पद्धत आहे. कोल्हापूरच्या नातलगांकडे तिखटजाळ अशी आमटीसारखी भाजी

केली जाते. खरंतर पूर्वी गावाकडे मेथीची भाजी केली, चाकवताची भाजी केली असं म्हणत. तर जेवणासाठी घेवडा, वांगी आणि मटकी सारखी कडधान्ये वापरल्यावर त्याला कालवण म्हटलं जायचं. 'काय केलं आज कालवण?' अशी विचारणा तेव्हा महिला एकमेकींना करित असत. बटाटा, भेंडी, गवार यांच्या सुक्या भाजीला 'कोरड्यास' हे संबोधन होते.

आमच्याकडे तेव्हा घोरोघरी पाट्यावरवंट्याचा वापर असायचा.

त्यावर वाटण वाटून तो ओला मसाला घालून चुलीवर बनविलेल्या जेवणाची लज्जत काही वेगळीच असायची. प्रत्येकाला आपल्या आईच्या हातच्या जेवणाची चव तर भारीच वाटत असते. आमच्या आईच्या हातचे काही पदार्थ आठवले की आजही तोंडाला पाणी सुटते. आईने बनविलेली मटकीची भाजी तर अगदी भन्नाट असायची.

आमची आई मातीच्या चुली, शेंगड्या, रांजण बनविण्यात वाकबगार होती. आज सगळीकडे गॅसच्या शेंगड्या आल्या असल्या तरी अजूनही ग्रामीण भागात चुली वापरत आहेत. आताच्या शेंगड्या एक, दोन किंवा तीन बर्नरच्या असतात. त्याप्रमाणे चुलीवरही एक किंवा दोन भांडी ठेवण्याची सोय असे. एक भांडे ठेवता येणाऱ्या चुलीला 'सडी चूल' तर दोन भांडेवाल्या चुलीला 'औलाची चूल' म्हणत.

आई चुली तयार झाल्या की त्या बसवून देण्यासाठी लोकांच्या घरी जायची. या चुली डोक्यावर घेऊन जावे लागायचे. मग आमच्यापैकी कोणाला तरी ती घेऊन जायची. एकदा आमच्या गावापासून चार किलोमीटरवर जेजुरीच्या अलीकडे असलेल्या यमाई शिवरीला मी तिच्यासोबत डोक्यावर एक चूल घेऊन गेलो होतो. तिथल्या एका रानातल्या वस्तीवर आम्ही सकाळी अकराच्या सुमारास पोहोचलो. चालून चालून मी घामाघूम झालो होतो. तिथे माझ्या डोक्यावरील चूल कुणीतरी उतरवून घेतली. आई चूल बसविण्यात मग्न झाली. बाहेरच्या पडवीत असलेल्या एका चुलीवर एक माऊली भाकरी थापत होती. कालवणाचा झकास सुगंध सगळीकडे दरवळला होता. त्यामुळे माझी भूक चाळवली गेली. तेवढ्यात त्या घरातील आजीने आपल्या सुनेला माझ्याकडे बघून हुकुम सोडला, 'या पोराला जेवायला वाढ. एवढ्या लांबून डोक्यावर चूल घेऊन चालत आलंय ते.'

सुनेने मला पाण्याचा तांब्या हात धुवायला दिला आणि एका ताटात जेवायला वाढलं तेव्हाची ताट पितळी धातूची असायची व त्यांना कल्हई केलेली असायची. या ताटांना 'पितळी' असंच म्हणत असत. एका बाजूला ताटात टेकण म्हणून लावण्यासाठी एक लाकडात कोरीव काम केलेली वस्तू दिली जायची. तिला वटकावण किंवा सोबणी म्हणत. ती ताटाला लावली की एका भागात मोडलेली भाकरी ठेवून खालच्या भागात रस्साभाजी ओतली जायची. आजीच्या सूनबाईने वाढल्यावर, मी बाजरीची भाकरी कालवणात कुस्करली. ती रस्सा भाजी होती मटकीची. मला कडकडून भूक लागली होती. त्यात अत्यंत रूचकर जेवण, त्यामुळे त्यावर मी आडवा हात मारीत होतो. चूल बसविण्याचे काम पाहून तिथली आजी माझ्याजवळ येऊन बसली. नुकतीच दिवाळी होऊन गेली होती. आजीने सुनेला पुन्हा एकदा सांगितले की याला दिवाळीचं काही वाढ. सुनेने फळीवरचा डबा काढला आणि मला बुंदीचा लाडू वाढला. लाडू आकाराने मोठा होता. मटकीची रस्ता भाजी मला तिखटही लागली होती. गोड लाडूने जरा तिखटपणा कमी झाला. आईने चूल बसविल्यावर तिच्यासह घरातील महिला मंडळींनी चुलीची पूजा केली आणि त्यानंतर सगळ्यांनी जेवण

केले. तिथून निघताना मी आईला म्हणालो, "माझ्या सुटीच्या दिवशी मला तुझ्याबरोबर घेऊन जात जा. तेवढीच तुला मदत होईल."

तथापि मला नंतर आईबरोबर जायला मिळाले नाही आणि असा गावरान बेतही पदरात पडला नाही. पण तेव्हापासून मटकीची भाजी माझ्या कायमची आवडीची बनली.

सासवडला आमचं अधूनमधून जाणं व्हायचं. तेव्हा आईने भाकरी आणि सुकी भाजी फडक्यात बांधून दिलेली असायची. दुपारच्या वेळी एखाद्या हॉटेलमध्ये मागच्या टेबलावर बसून घरून बांधून आणलेलं जेवण करणारी मंडळी तिथे असत. 'बाहेरचे पदार्थ आणून खाण्यास सक्त मनाई आहे.' अशा माणुसकीला न शोभणाऱ्या आजच्या काळातील पाट्यांचा तेव्हा जन्म झालेला नव्हता. जेवायला बसायच्या आधी टेबल स्वच्छ करून पाणी दिलं जायचं. मग जेवताना कुणी भजी किंवा असेच काहीतरी मागवायचे. सासवडची मिसळ पहिल्यापासून नावाजलेली आहेच. या मिसळीसोबत मटकीचा पातळ रस्सा तेव्हा हवा तेवढा दिला जायचा. मी पहिल्यांदा भावासोबत एका हॉटेलात असाच दुपारचा गेलो होतो. तेव्हा भावाने मटकीचा पातळ रस्सा मागविला. आईने सकाळी बनवून दिलेली बाजरीची भाकरी कडक झाली होती. मटकीच्या गरमागरम रश्याबरोबर भाकरीचं गणित एकदम जमलं. रस्सा वाढणाऱ्या माणसाने हात आखडता घेतला नाही की त्याचे जादा पैसेही लावले नाही. भाकरी बांधून हॉटेलात जेवणारी बाहेरगावची मंडळी एका अर्थाने मटकीच्या रश्याच्या आहारीच गेली होती.

१९७२ मधील महाराष्ट्रातील भीषण दुष्काळाचे चटके ग्रामीण भागाला खूप बसले. त्याचा परिणाम पुढे दोन-तीन वर्षे जाणवत होता. १९७३ मध्ये मी अकरावीत असताना सासवडच्या म.ए.सो. विद्यालयात शिकत होतो. अकरावी म्हणजे त्यावेळची आमची शालांत परीक्षा. आम्ही मुलं तेव्हा सासवडला भाड्याने खोली घेऊन राहायचो. भाडं परवडावं म्हणून पाच-सहा जण मिळून एक खोली घ्यायचो. पण त्यावेळी शाळा सुरू झाली तरी भाडे परवडणारी खोली मिळाली नव्हती. नंतर आताच्या बस स्थानकाजवळ आम्हाला 'माळी समाज संस्था' यांची एक खोली राहायला मिळाली. दुष्काळाच्या पार्श्वभूमीवर बऱ्याच मुलांची संस्थेने तिथे मोफत सोय केली होती. आम्ही तिथे राहू लागलो. तिथे अनेक गैरसोयी होत्या. त्याही वर्षी जुलै महिना उजाडला तरी पावसाने डोळे वटारलेले होते. आम्हाला आपापल्या घरून सकाळी बनविलेले जेवण येत असे. संध्याकाळी सात साडेसातलाच आम्ही जेवायला बसायचो. आमच्या जेवणातील सकाळी बनविलेली भाजी उष्णतेने विटून जायची.

भाकरी तारा यायच्या. जवळच्या पिंपळे गावातून येणाऱ्या एका मुलाच्या जेवणात तर फक्त भाकरी आणि चटणी असायची. आमचं ते शाळकरी वयातील वाढतं वय. त्यामुळे भूक निघत नसायची.

यावर आम्हीच मार्ग काढला. संस्थेच्या पुढील भागात 'दत्त विश्रांती गृह' या नावाचे उपहार गृह होते. आम्ही तिथून वीस पैसे

देऊन गरम मटकीचा रस्सा घ्यायचो. त्यात भाकरी चुरून खाण्याने आमची भूक भागू लागली. मग नित्यनेमाने आम्ही तिथून मटकीची भाजी आणू लागलो. उपहार गृहातील कर्मचारी किती पैसे दिलेत हे न पाहता आम्हाला पुरेशी भाजी देऊ लागले. हे गल्ल्यावर बसलेले उपहारगृहाचे मालक दोन-तीन दिवस पाहता होते. एक दिवस मला जवळ बोलावून त्यांनी आमची चौकशी केली. आसपासच्या गावातील ही शिकणारी मुलं आपल्या उपहारगृहाच्या आश्रयाला आलेली आहेत हे पाहून त्यांनी तिथल्या कर्मचाऱ्यांना सांगितले की, 'यांच्यासाठी संध्याकाळी रोज ताजी वेगवेगळी भाजी बनवून ती यांना देत जा. जेवढे पैसे ते देतील तेवढे घेत चला. पैसे नसतील तेव्हा माझ्या

नावावर ते मांडून ठेवा.' पुढील आयुष्यात लक्षात आले की आमच्या स्वाभिमानाला धक्का लागू नये व आपण फुकटचे खातो ही अपराधीपणाची टोचणी खुपू नये म्हणून त्यांनी आमची केवढी काळजी घेतली होती.

त्या दुष्काळात अशा देवमाणसाचे व तिथल्या अन्नपूर्णा देवीचे मटकीची भाजी घेण्याच्या निमित्ताने दर्शन घडले. आजही मटकीची भाजी ताटात दिसली की माझी आई, यमाई शिवरीची आजी व तिची सून आणि उपहारगृहाचे मालक, तिथले प्रेमळ लोक यांची आठवण येते व मनोमन या साऱ्यांना हात जोडले जातात.

***

R. S. ENTERPRISES

Reaching out to Serve...

Medical Equipment's & Devices

Following are the Companies & Products we mainly deal with,

- **Drager India Pvt. Ltd.** - ICU Ventilators, Transport Ventilators, Patient Monitors, Gas Lines, Anesthesia Work Stations, Baby Warmers & Many More
- **BBraun Medical India Pvt. Ltd.** - Aesculap (Neuro, Cardiac & General Surgery Instruments), All Transplant Instruments, Dialysis Machines, Syringe & Infusion Pump & Many More
- **Philips India Pvt. Ltd.** - Defibrillators, Monitors, BiPAP Machines & Many More
- **Godrej & Boyce Mfg. Co. Ltd.** - Hospital Furniture, ICU & Ward Beds
- **Johnson & Johnson Pvt. Ltd.** - Sutures, Plasma Sterilizers (ASP), Cautery's, Harmonic Machines, Surgery Equipment's
- **Remi India & Spire Automation** - ALL Lab related equipment's
- **BD/BARD India Pvt. Ltd.** - Onco Ports, Dialysis Permanent Catheters

R. S. ENTERPRISES

Off. No. 10, First Floor, Off. No. 9, Ground Floor, Raturang Society,
Aranyeshwar Mandir Road, Parvati, Pune - 411009

Mob.: 9371026632 / 9011093989

SANTOSH RAJE

श्री. हनुमंत भिकु कुंभार
मा.चेअरमन - खादी ग्रामोद्योग
मुळशी ता.जि. पुणे
मो. 9822394711

विट कारखानदार राज ट्रान्सपोर्ट राजेंद्र ट्रान्सपोर्ट

आमच्याकडे सर्व साईजच्या उत्तम प्रतिच्या
विटा होलसेल भावात मिळतील
मु.पो. पिरंगुट, ता. मुळशी, जि. पुणे

श्री. राजेंद्र हनुमंत कुंभार
मा.चेअरमन - खादी ग्रामोद्योग मुळशी
ता.जि. पुणे
मो. 9049917111

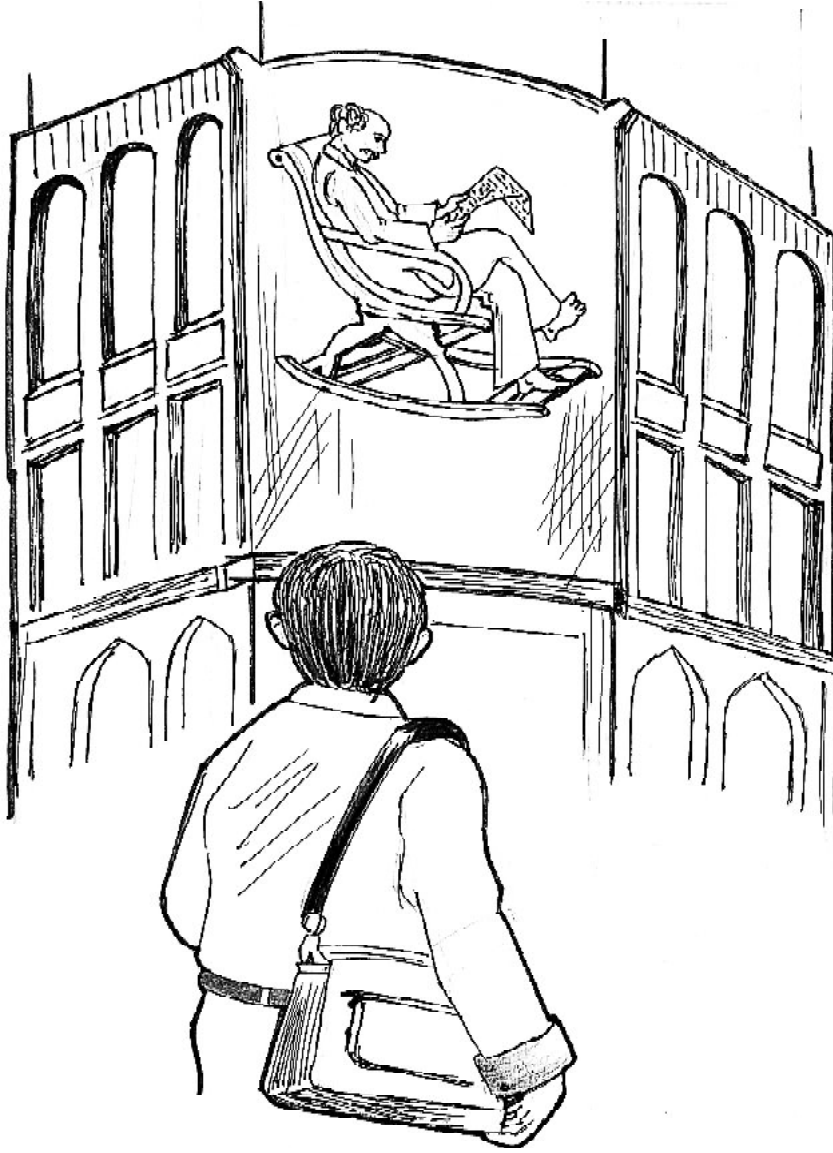

चि. आरुष राहुल
कुंभार

- जयंत वि. देशपांडे

आरामखुर्चीचे सुख काय असते. ते मी अनुभवत होतो. कधी पेपर वाचन, कधी चिंतन, कधी वाऱ्याच्या मंद झोतात लागलेली डुलकी. कधी या खुर्चीत बसून निरनिराळी स्वप्नेही दृश्य स्वरूपात दिसू लागतात. कारण आपण जागे कुठे असतो. पावसाळ्यात आराम खुर्चीत बसून पाऊस पाहता येतो. काही वेळेस आपणास गरमागरम चहा सोबत कांदाभजी मिळाल्यास त्याचा आनंद कोणास आवडणार नाही. मंडळी मी सर्व अनुभवल्यामुळेच 'आरामखुर्चीची' निकड मला अधिक जाणवत होती.

सातारा येथे नोकरी करत असताना, राजपथावरील एका इमारतीच्या भिंतीवर आरामखुर्चीत एक ज्येष्ठ नागरिक पेपर वाचत आहेत. त्याचा चेहरा हसरा व प्रसन्न आहे. ते आपला पेपर वाचनात

गुंग आहेत. खरं तर कार्यालयात व काही कामाकरिता बाहेर पडलो की त्या छबीकडे नकळत लक्ष वेधले जायचे. मनामध्ये आपण ही निवृत्तीनंतर आरामात 'आरामखुर्चीत' अशाच पद्धतीने उर्वरित आयुष्य व्यतीत

करावयाचे असे नेहमी वाटे.

माझी नोकरी अजून ९ वर्षे बाकी होती. त्यामुळे आज तरी आपल्याला आरामखुर्चीची गरज नाही. प्रापंचिक जबाबदाऱ्या आहेत त्यामुळे त्यास प्राधान्य दिले पाहिजे हा विचार यावयाचा.

निवृत्तीची चाहूल लागत होती. आता कुंटुबातील जबाबदाऱ्या ही कमी झाल्या होत्या. अनिलला नोकरी लागलेली होती व कन्या आरतीचे ही लग्न झालेले. महत्वाच्या बाबी नोकरी संपण्यापूर्वी झालेल्या होत्या. अनिलच्या लग्नाचे फारसे टेंशन नव्हते. आर्थिक तरतूद पुरेशी केलेली होती. त्यामुळे खऱ्या अर्थाने मी सुखावलेला होतो. अनिलची नोकरी पुणे येथे एका आय.टी. कंपनीमध्ये होती. आम्ही दोघेच सातारा येथे होतो.

निवृत्तीनंतर पुणे येथे स्थायिक व्हावयाचे, एक फ्लॉट खरेदी करावयाचा, भरपूर वाचन, पर्यटन मित्र मंडळी, उपासना, आवडीची पुस्तके खरेदी करावयाची व एक आरामखुर्ची ही खरेदी करावयाची अशी 'बकेट लिस्ट' तयार होती.

वर्षे संपत होती. वय वाढत होते व निवृत्तीची चाहूल ही लागलेली होती. मोकळ्या वेळेचे काय करावयाचे हा प्रश्न इतरांना बऱ्यापैकी असतो तथापि त्यांचे उत्तर बऱ्यापैकी माझ्याजवळ होते. नोकरीत असताना व अनिल पुणे येथे नोकरी करत असल्यामुळे एक सॅकड हॅंड, पण आम्हा सर्वांना नवा फ्लॉट, खरेदी केलेला होता. त्यामुळे फक्त निवृत्तीचीच वाट पहात होतो. बकेट लिस्ट मधील महत्वाचा एक अँटम पुणे झाला होता. वर्षे सरकत होती अन् मनाने आम्ही पुणे येथेच होतो.

एक दिवस ऑफिसमध्ये व्ही.आर.एस. स्कीम (स्वेच्छानिवृत्ती) आल्याची बातमी सकाळी सकाळी समजली. नोकरीमध्ये ज्याची ५ वर्षे बाकी आहेत अशात अधिक फायदेशीर अशी योजना आहे. ह्या बद्दल दिवसभर चर्चा चालू होती. माझी नोकरी पाच वर्षे राहिली असल्यामुळे मी पात्र ठरत होतो. ही बातमी समजल्यावर जो काही आनंद झाला त्याचे शब्दात वर्णन करता येणार नाही. ह्या खुशी प्रित्यर्थ सर्वांचा लाडका शिपाई प्रभाकर यास सर्वांना चहा व बिस्कटेची ऑर्डर देण्यास सांगितले. आज कामात फारसे लक्षही लागत नव्हते अशीच अवस्था इतर सहकाऱ्यांची ही झालेली होती. आज गुरुपुण्यांमृत योग सायंकाळी ५.३२ पर्यंत आहे हे पाहिलेले होते. तत्काळ शुभ दिवसाचा विचार करुन अर्ज भरुन टाकला. 'शुभस्य शीघ्रम्'

घरी जाताना पेढ्याचा पुडा, सद्गुरुकरिता हार घेऊन पोहचलो. पहिली बातमी सौ. स केव्हा सांगेन ह्या मूड मध्ये होतो. ती कामावरुन यायची होती. मी वाट पहात बसलो तेवढ्यात आलीच. आल्या आल्या पहिली बातमी सांगितली. ती ही खुष. सद्गुरुंना हार व पेढे नैवेद्यास ठेवले. मनोभावे पूजा केली. महिन्यानंतर आपला मुक्काम पुणे येथे असणार हे स्वप्न, चिंतन चालू होते. तद्नंतरच्या शनिवारी जुजबी सामान घरी ठेऊन बाकी सर्वसामान पुणे येथील फ्लॉटवर टॅपोद्वारे पाठविण्यात आले.

आता वेध निवृत्तीचे सुरु होते. १२ मार्चला व्ही.आर.एस.

मंडळीना सॅड ऑफचा कार्यक्रम होता. त्याप्रमाणे तो पार पडला. नेहमीप्रमाणे भाषणे, शाल, चहा-पानाचा कार्यक्रम ही आखण्यात आलेला होता. सर्वांचा निरोप, नमस्कार करुन अखेरचा नमस्कार 'कार्यालयीन खुर्चीस' केला. कारण आता ती माझी नव्हती. अनिलला आम्ही कळविले असल्यामुळे घरामध्ये सर्व सामान लागले होते. त्यामुळे तो आमची चातकाप्रमाणे वाट पहात होता. अखेर १५ ला आम्ही पुणे मुक्कामी दाखल झालो. खऱ्या अर्थाने आम्ही आता पुणेकर होणार याचा आनंद व अभिमान ही होता.

सुरुवातीचे काही दिवस रंगरंगोटी, खिडक्यांना पडदे, नवीन फर्निचर खरेदी करणे जादाचे इलेक्ट्रीक काम, नेम बोर्ड, टपाल पेटी अशी कामे चालू होती व ती यथावकाश संपली होती.

आता साताऱ्यामधील भिंतीवरील खुर्चीची आठवण व आवश्यकता जाणवू लागली. गप्पाचे ओघात खुर्ची खरेदीचा मुहूर्त ही सर्वांनी गुरुवारचा ठरवला म्हणजे दुसऱ्या दिवशीचा. खुर्चीची जागा रस्त्याकडेच्या खिडकीशेजारी निश्चित करण्यात आली. सौ. ने गुरुवारी सकाळी त्या जागेवर हळद, कुंकु, रांगोळी प्रसाद करिता पेढे ही पूर्व तयारी केलेली. दुपारच्या जेवणानंतर खरेदी करण्याकरिता आम्ही बाहेर पडलो. नवा-विष्णू मंदिराजवळील एका दुकानात मला हवी तशी खुर्ची पसंत केली. खुर्चीची रक्कम आदा करुन आम्ही रिक्षाने घरी आलो. पाठीमागून टॅपोने खुर्ची घरी आली. खुर्चीस हार घातला गेला. पेढे सर्वांना घरातील व शेजारील फ्लॉट धारकांना वाटण्यात आले. डिलेव्हरी देणाऱ्या माणसास पेढे व बंद पाकिटामध्ये १०० रु. ची नोट भरुन भेट देण्यात आली तो खुश व आम्ही ही खुश.

आजच्या दिवशी कोणीही त्यावर विराजमान व्हावयाचे नाही. सौ. चा फतवा. आपोआपच खुर्चीस आराम मिळाला. त्या दिवशीची रात्र मोठी होती, खुर्ची सारखी खुणावत होती. त्यामुळे अस्मादिकांची पहाटे पाचपासून लगबग सुरु झाली. स्नान, देवपूजा, पोथी असा कार्यक्रम नेहमीचा. पूजेच्या आरतीचे वेळी घंटेच्या आवाजाने मंडळी जागी झाली. जणू काही घंटेचा अलॉर्म समजून. सर्व सोपस्कार व्यवस्थितपणे पार पडले. खुर्ची नवी म्हणून कपडेही नवे परिधान करण्यात आले. नमस्कार करुन खुर्चीचा ताबा मानाप्रमाणे मला मिळाला. तेवढ्यात चहा आला. टी. पॉय खुर्चीकडे सरकवून चहा बिस्कटे ठेवण्यात आली. त्यामुळे 'आरामखुर्चीत' बसून चहा पिण्याचा आनंदही मिळाला. मधून मधून फोटो ही मोबाईलमध्ये कैद होत होते. पण त्याकडे माझे लक्ष नव्हते.

चहानंतर खुर्चीमध्ये 'आराम पोझमध्ये' पेपर वाचण्याचे काम सुरु होते. खरं सांगू बेसावध असताना, कोणतीही उसनी पोझ न घेता घेतलेला फोटो हा कित्येक वेळा सुंदर असतो कारण तो खरा असतो.

सुख 'आरामखुर्चीत' काय असते ते मी अनुभवीत होतो. कधी पेपर वाचन, कधी चिंतन, तर कधी वाऱ्याच्या मंद झोतामध्ये लागलेली डुलकी, त्यामुळे पेपरचा ताबा कित्येकवेळा फरशी घेते. ह्या खुर्चीमध्ये बसून निरनिराळी स्वप्ने ही दृष्य स्वरूपात दिसू लागतात. रस्त्यावरील

वाहनांचा ही त्रास जाणवत नाही कारण आपण जागे कुठे असतो? पावसाळ्यात आरामखुर्चीतून बसून पाऊस पाहता येतो. काही वेळेस आपणास गरमागरम उकळीचा घरातील स्पेशल चहा, सोबत कांदा भजी मिळाल्यास त्याचा आनंद कोणास आवडणार नाही? मंडळी मी सर्व अनुभवल्यामुळेच 'आरामखुर्ची' ची निकड मला अधिक जाणवत होती. खरं सांगू आता बाहेर पडावयाचा कंटाळा येऊ लागला. कामामध्ये दिरंगाई होऊ लागली कामाच्या वेळा ही बदलल्या. आपल्याप्रमाणे इतरांनाही आराम मिळावा ही जाणीव मात्र होत होती. अस्मादिक बाहेर पडताच खुर्चीचा ताबा सौकडे असे. सौ.ने ही माझेबरोबर फिरणे बंद केले अन् त्याचे कारण ही समजले. सौ.स आरामखुर्चीत बसण्याची संधी माझ्यामुळे मिळत नाही. त्यामुळे पुढच्या आठ दिवसात आणखी एक खुर्ची घरात आली.

आता मंडळी, घरामधील सर्वानुमते पुढच्या रविवारी सत्य-नारायणाची पूजा करावयाचे ठरले. सर्वाना म्हणजे फक्त फ्लॅटधारकांना पूजेचे आग्रहाचे आमंत्रण देण्यात आले. त्या प्रित्यर्थ अल्पोपहार 'रसन' पेढा दिला गेला. मंडळी येत होती. ओळखी होत होत्या. फ्लॅटधारक पहिल्यांदाच येत असल्यामुळे तो ही आनंद वेगळाच होता. सर्वांचे लक्ष खुर्चीकडे जात असे. काही मंडळींनी आरामखुर्चीत विराजमान होऊन सुख अनुभवले. अस्थेवाईकपणे खुर्ची कोठून घेतली? हे विचारत होते. बऱ्याच मंडळींच्या मनाने खुर्चीचा ताबा घेतला होता.

दुसऱ्या दिवशी पासून खऱ्या अर्थाने माणसांचा राबता सुरु झाला. खुर्चीवर बसून कितपत उपयोगी याची खात्री करणे सुरु झाले. किंमतीबद्दल ही चौकशी सुरु झाली. आपणही अशीच खुर्ची खरेदी करावयाची हे ठरवून बाहेर पडत होती. काहीना खुर्चीचे फोटोही मोबाईलमध्ये काढले. सर्वांच्या चेहऱ्यावरील भाव सर्व सांगत होते.

ह्या सर्व वेळी अवेळी येणाऱ्या मंडळीमुळे घरातील रुटीन विस्कळीत झाले. थोडा त्रासही वाटू लागला. याकरिता मार्ग काढण्याचे ठरले. कोणाचे मन दुखवता कामा नये ह्याची दक्षता घेऊन एक नोटीस बोर्ड तयार केला. 'आरामखुर्ची बघण्याची वेळ सायंकाळी ५ ते ६॥ पर्यंत.' बोर्डने नेम प्लेट शेजारी जागा घेतली. त्याचे काम सुरु झाले. अधिकृत वेळ लिहिल्यामुळे त्यावेळेस अधिक गर्दी जमू लागली. बोर्डचा एक फायदा वेळेत येण्याची घाई तर दुसऱ्या बाजूला तोटा असा की त्यांना आरामखुर्चीची बातमी समजली नव्हती अशांना ही समजली. असो.

मंडळी येत होती. चौकश्या सुरु होत्या. कोठून आणली, केवढ्यास पडली? डिलेव्हरीचे पैसे वेगळे द्यावे लागतात का? जीएसटी किती? कार्ड पेमेंट चालते का? इ.इ. हे सर्व प्रश्न आम्ही दुकानदार झाल्यामुळे विचारत होते. आम्ही उत्तरे देत होतो.

एक दिवस इंटर कॉमवरून श्री. साने यांचा फोन आला. आम्ही ७-८ मंडळी आपल्याकडे दुपारी ५चे सुमारास आल्यास चालेल का? आपला काही प्रोग्रॅम नाही ना? आम्ही फक्त १०च मिनिटे तुमचा वेळ घेऊ. अस्मादिकांनी सर्वांना होकार दिला.

दुपारी पांचचे सुमारास ७-८ मंडळी आली. आपापला परिचय करून दिला. तेवढ्यात सौ. ने उन्हाळ्याचे दिवस असल्यामुळे ७-८ ग्लास कैरीचे थंड पाण्यामधील पन्हे तयार केले. मंडळींना स्वाद घेतला खुष झाले. महत्वाच्या विषयास साने यांनी हात घातला. काका, आम्ही ही सर्व मंडळी खुर्ची खरेदी करण्याचे ठरवत आहोत. आपण आमच्या बरोबर उद्या यावे. आपल्या ओळखीने व त्याच दुकानात खरेदी करूया. तुम्हास आम्ही निघण्यापूर्वी फोन करून बोलवू. प्लीज आमच्याकरिता उद्याची ५ ते ७ पर्यंतची वेळ राखून ठेवा.

साने यांचा आग्रह विनंतीमुळे जाणेभागच होते. त्याप्रमाणे दुसऱ्या दिवशी साने यांनी फोन केला व आम्ही सर्व मंडळी रिक्षाने नवा विष्णू चौकात जमा झालो. मंडळींनी आमच्याकडील खुर्ची व दुकानात असणारी खुर्ची एकच आहे ना. खात्री करून घेतली.

दुकानदाराशी बोलणी सुरु-

आम्ही ९ खुर्ची खरेदी करणार आहोत. काही डिस्काउंट दिले पाहिजे. एकाच ठिकाणी सर्व खुर्ची जावयाचा असल्यामुळे टेंपोचे भाडेही कमी करा. अखेर दुकानदाराने खुर्चीची रक्कम+टेम्पोचे भाडे सर्व सांगितले. दुकानदाराने अॅडव्हान्स निम्मे पैसे, आपली नावे, मोबाईल नं. देण्यास सांगितले हे सर्व कामे जाधव यांनी पटकन उरकलेही.

निम्मी रक्कम हातात पडल्यावर दुकानदाराने खुर्च्या फक्त दोनच शिल्लक आहेत. आपणास एकदम नऊ खुर्च्या पुढील गुरुवारी देतो. काळजी करू नका हे सांगितले. काहीना ते पटले तर काहींचा मुडही गेला. त्यामुळे श्री. कुलकर्णी काकांनी शनिपाराजवळील एका भेळेच्या दुकानात सर्वांना भेळ पार्टी दिली तर जोशी काकांनी समोरच्या दुकानमध्ये चहा दिला व मंडळी परत आलो. घरातील मंडळी वाटच पाहात होती. पण डिलेव्हरी पुढच्या गुरुवारी मिळणार आहेत. हे सांगताच सर्वांना 'मूड ऑफ' झाला.

बोलता बोलता, बुधवार आला. दुकानदारांकडे डायरेक्ट फोन जावयास लागले. खुर्च्या उद्या मिळतील ना? खात्री सुरु झाली. दुकानदारानेही निश्चित उद्या मिळतील म्हटल्यामुळे सर्वांना रात्री शांत झोप लागली. गुरुवारी ४॥ ते ५ या दरम्यान डिलेव्हरी होणार होती. अखेर गुरुवारचा दिवस उजाडला. सकाळपासून खुर्चीची जागा, त्यावर रांगोळी, हार, पेढे, हळदीकुंकु, अत्तर, औक्षणाची तयारी ह्यामध्ये सर्वजण गुंतले होते. दुपारची जेवणेही लवकर झाली. काही राहिले नाही ना याची खात्री करण्यात तयारीमध्ये 'मेकअप'मध्ये स्त्रियांचा वेळ जात होता. पुरुष मंडळींनी ४ वाजल्यापासून नवे कपडे परिधान केले. कपाळी तिलक लावलेच तर काहींनी डोक्यावर गांधी टोपी घातली. बोलता-बोलता सर्वजण न बोलविता अपार्टमेंटच्या मेन गेटवर जमू लागली.

एवढ्यात टेंपो थांबला, आवाज सर्वांना समजला. सर्वांची खात्री झाली. डिलेव्हरी आता आपणास मिळणार. खुर्च्याची डिलेव्हरी होत होती. टेंपोजवळ जोशी काका थांबले. सर्व डिलेव्हरीनंतर उर्वरित जमा केलेली रक्कम जोशी यांनी दिली.

आता खुर्च्या खरेदीमुळे प्रत्यक्ष खरेदीदाराकडे व शेजारील फ्लॅट धारकांमध्ये नवचैतन्य आले होते. घरामध्ये पूजेची तयारी सर्वांकडे होती. देवापाशी समई चार वाजल्यापासून तेवत होती. भरपूर तेल घातल्यामुळे ती शांतपणे आपले काम करणार होती. पूर्व नियोजित जागेवर नवीन वस्तू ठेवण्यात आली. हार चढविण्यात आले. नारळ वाढवण्यात आले. घरामध्ये आरती व घंटेचा नाद येऊ लागला. एकमेकींना हळद कुंकू, प्रसाद देण्यात येत होता. मंडळी दीपावलीपेक्षा ही अधिक आनंद होता.

सर्वत्र 'आरामखुर्ची' हा एकच विषय. ज्यांनी त्या दिवशी खरेदी केल्या नाहीत त्यांनी शनिवारी सुट्टीचे दिवशी खरेदी करावयाचा चंग बांधला. संख्या वाढू लागली. दुकानदाराची विक्रीही होलसेलमध्ये झाली त्यामुळे तो ही खुश.

दुसऱ्यादिवसापासून सौ.स व मला घर बघण्यास व खुर्ची पाहाण्यास आग्रहाचे निमंत्रण येऊ लागले. प्रत्येकाच्या आग्रहाखाली रोज एक-दोन ठिकाणी आम्ही उभयंता जात असू. या आठवड्यात आमच्या घरात दुपारचा चहा घेतल्याचे मला तरी आठवत नाही. मंडळी गौरव उद्गार काढत होती. तुमच्यांमुळे सुरुवात फार भारी झाली. खुर्च्याही त्यामानाने खूपच स्वस्त मिळाल्या वगैरे वगैरे. ह्याचे सर्व क्रेडिट मला मिळत होते. त्यामुळे माझी ही कॉलर व मान ताठ झाली.

काही दिवसांनी, काही कामाकरिता मी नवा विष्णू येथून जात होतो. दुकानदाराची माझ्याकडे नजर गेली त्यांनी दुकानातील नोकराकरवी मला बोलावून घेतले. माझे स्वागत केले, चहापाणी झाले व माझ्या हातात एक छोटासा 'देव्हारा' मजला प्रेझेंट दिला. तो नको म्हणत असताना दुकानदाराच्या आग्रहास्तव घेण्यात आला. तुमच्यामुळे एवढी मोठी ऑर्डर मिळाली. मधून-अधून येत जा हा आग्रह झाला.

श्री. कुलकर्णी काकांकडे जेमतेम एक महिन्यापूर्वी नवी सून आलेली होती. कुलकर्णी दापत्यांचा आपल्या घरातही आरामखुर्ची असावयास पाहिजे. आता आपली वये झालेली आहेत त्यामुळे सहज

पाठ टेकावयाची म्हटली तर खुर्ची नको कां? हा संवाद अधून मधून चालू होता. हा संवाद अलकाचे, सुनेच्या कानावर पडला. तिनेही ठरविले आपण ही सासु-सासऱ्यांना सरप्राईज भेट देऊ. त्याप्रमाणे तिने आपले यजमान अरविंदराव यांना सांगितले.

अशाच एका दुपारच्या वेळेस खुर्ची आणावयाची ठरविले. तद्करिता पूर्व-तयारी शेजारील फ्लॅटधारक दामले यांचेकडे गुपचूप केली. त्यांनी आपल्या घराबरोबर आमच्या घरापाशी ही रांगोळी काढा. पणत्या लावा. परंतु हे सर्व काका-काकूंना कळता कामा नये. त्यांना आपण 'सरप्राईज' भेट देऊ. त्याप्रमाणे दुपारी डिलेव्हरी घेऊन माणूस आला. तात्पुरती हॉलमध्ये खुर्ची ठेवण्यात आली. त्यावेळी काका-काकू गॅलरीमध्ये गप्पा मारत उभे होते. सहज लक्ष हॉलमध्ये गेले तर 'खुर्ची' त्या दोघांच्या चेहऱ्यावरील आनंदाश्रू दिसत होते.

काकू म्हणाल्या (सासूबाई) अलका आपण कोणतीही वस्तू आणली की प्रथम देवापुढे ठेवतो. त्यास हळद-कुंकू लावतो त्याप्रमाणे करू. घरातील देवघरही मोठे होते. दामल्यांचा प्रशांत व अलका दोघांनी मिळून खुर्ची देवघरात ठेवली. सर्वांनी नवे कपडे परिधान केले. काकूंनी तर नऊवारी साडी, पाटल्या, बांगड्या, लांब मंगळसुत्र, नथ हा मेकअप केला. तोपर्यंत उर्वरित तयारी अलकाने केली. सासु सासऱ्यांना बसावयास खुर्ची देण्यात आली व काका-काकूचे हस्ते पूजा झाली. आरती चालू असतानाच अरविंद आला त्यानेही आपणास काहीच माहिती नसल्याचा आव आणला व आई-बाबांच्या आनंदात तोही सामील झाला.

अरविंद हे सर्व तुझ्या बायकोच्या पायगुणामुळे घडले आहे. अलकाचा पायगुण चांगला म्हणूनच खुर्ची लवकर आली असो.

काही वेळेस आपण निमित्त मात्र होतो पण प्रत्येक वेळी आपली आठवण मात्र सर्वांना रहाते एवढे मात्र निश्चित. तीच बाब 'आराम खुर्चीची.'

मंडळी आपण ही 'आरामखुर्ची' दीपावलीचे शुभ-मुहूर्तावर खरेदी करा व सुख अनुभवा. आपणास सर्वांना दीपावलीच्या शुभेच्छा!

***

RAJESH PRAJAPATI
(Managing Director)
Mob: 9822768944

PRAJAPATI FOUNDRY PVT.LTD.

Manufacturers of Ferrous, C.I., Casting etc. Daily Heat

* PRESS TOOLS * DIE CASTING * MACHIN TOOL CASTING
* AUTOMOBILES * PARTS CASTING

F-II Block, Plot No. 14, Telco Material Gate Road, MIDC,
Pimpri, Pune - 411 018. Ph: 020-30694041 / 42 / 43 / 44 / 45.

E-mail : rajeshprajapati@rediffmail.com D prajapatifdrypl@rediffmail.com

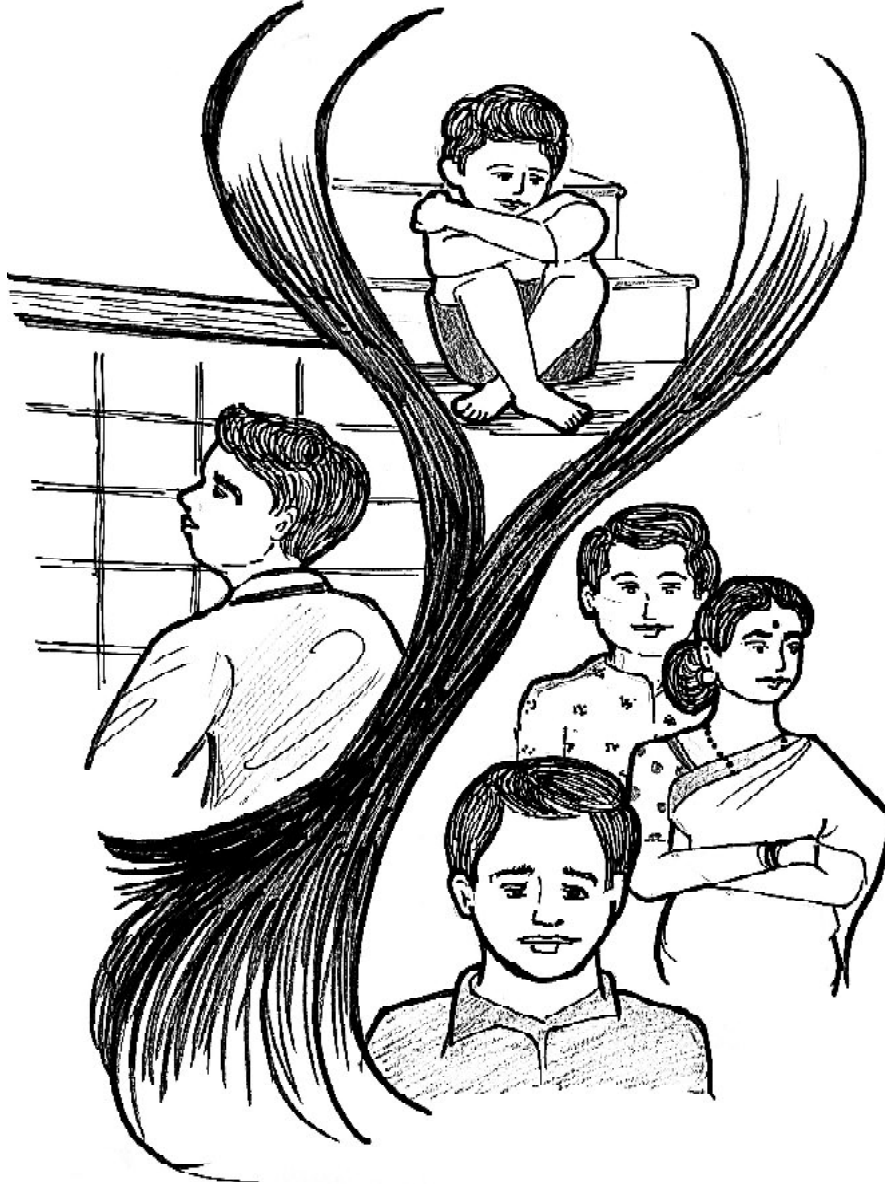

वेड म्हणू तर वेड नसे हे

- श्रीपाद पु. कुलकर्णी

काय म्हणायचे या दुदैवी जिवाच्या स्थितिला. तऱ्हेवाईकपणा, जीवनाप्रती निराशा की सर्वसामान्यांसारखं जगताजगता कधीतरी, कुणाच्यातरी तोंडून अस्फुट अचानक बरळून गेलेलं 'वेड' पण वेळीच त्यांना समजून घेतलं नाही, त्यांच्यात आत्मविश्वास फुलवला नाही, मायेच्या पाझराला बंध घालत कठोर सत्याची, जबाबदारीची आणि दुनियादारीची जाणीव करून दिली नाही, तर दिलिप प्रभावळकरांच्या अंगावर येणाऱ्या चित्रपटासारखा 'रात्र-आरंभ' व्हायला वेळ लागणार नाही

“या, या भाटिया साहेब. काय काम काढलंत आज मध्येच?” अर्थात हे सारं हिंदीत. ते मुळचे दिल्लीचे, दोन वर्षांपासून मुलाच्या नोकरीमुळे पुण्यात स्थायिक झालेले. उत्पन्नाची विवरणपत्रं मागील वर्षांपासून माझ्याकडूनच भरून घेतात, पण गेल्यावर्षीचं तर काम सगळं झालेलं होतं. त्यामुळे आज येणं अनपेक्षित होतं.

“ही घ्या मिठाई... माझ्या नवीन घराचं काम पूर्ण होऊन राहायला गेलो, त्याची.”

“वा! वा! धन्यवाद. शेवटी एकदाचे खऱ्या अर्थानं तुम्ही पुणेकर झालात. आनंद आहे.”

“परमेश्वराची कृपा. तुमच्या सदिच्छा फळाला आल्या साहेब.”

भाटिया नेहमीसारखंच मुलायम आवाजात बोलत होते.

“छान. मुलाचं रूटीनही बसलं असेल आता त्यामुळे. आता म्हणावं मागचं सारं विसरून दोनाचे चार हात करून नवीन आयुष्य करा सुरु.” मुलाचं झालेलं लग्न विस्कटलेलं आणि त्यामुळे नैराश्य आलेलं. कधीतरी भाटिया मला सांगून गेले होते.

“कुठलं काय? आता तर नोकरीवर पण जात नाही म्हणतो काही काही वेळा. इतका हुशार मुलगा, पण नैराश्यानं ग्रासून गेलाय आणि आम्हाला या वयात त्रास देतोय. आम्ही हरप्रकारे प्रयत्न करतो त्याच्यात आत्मविश्वास निर्माण करायचा. म्हंटलं, आपलं रखडलेलं घर आपल्या ताब्यात घायची बुद्धी दिली नं परमेश्वरानं त्या बिल्डरला. तसंच तुझंही स्थिरस्थावर होईल. चार ओळखी करून घे. मिसळ चार लोकांच्यात. सांस्कृतिक संस्थेचा सभासद हो. नेमानं त्यांच्या कार्यक्रमांना उपस्थिती लाव. कुणी जन्माची जोडीदारही मिळेल पुन्हा तुझ्या मनासारखी इथेच. काय सांगावं तुझी गाठ कुणाशी बांधलीय त्या जगन्नियंत्यानं!”

“बरोबर सांगताय तुम्ही. मग?”

“मग काय? हा ढिम्म. तासन् तास कुठेतरी बघत बसतो तंद्री लावून. नाहीतर दिवस दिवस बाहेर जाऊन बसतो. कामावर जातो लहर आली की, नाहीतर फिरत बसतो इकडे तिकडे. मला आणि त्याच्या आईच्या जिवाला नुसता घोर लागलाय याच्या काळजीनं.”

“तुम्ही त्याला समजावत का नाही त्याला त्याच्या जबाबदारीची जाणीव करून देण्यासाठी?” आईवडिलांचं कर्तव्य सांगण्याचा माझा प्रयत्न.

“कुठल्या तोंडानं सांगू?” भाटियांनी असं म्हणून मला बुचकळ्यात टाकलं अन् माझा प्रश्नार्थक चेहरा बघून बोलू लागले, “आमचं भारत-पाकिस्तान फाळणीतलं निर्वासितांचं कुटुंब, पेशावरहून दिल्लीत स्थायिक झालेलं. मी आणि बायको दोघंही नोकरीच्या निमित्तानं बाहेर. पाळणाघर वगैरे कल्पनाच नाही. मुलगा बिचारा आमच्यापैकी कुणीतरी येईपर्यंत डोळ्यांत प्राण आणून वाट बघत बसायचा घराच्या पायऱ्यांवर. छोटा असल्यानं त्याच्याकडे घराची किल्ली देण्याचं धाडस व्हायचं नाही. खेळण्याच्या गडबडीत हरवली, कुणा अनोळखी व्यक्तीला घरात येऊ दिलं, चोरीमारी झाली तर या विचारानं. आम्ही येईपर्यंत घराबाहेरच्या जिऱ्यात बसण्याची जणू शिक्षाच व्हायची त्याला. कामावरून थकून भागून आल्यावर त्याला वेळ देण्याचा उत्साह नाही आणि सकाळी आवरून कामावर जायच्या गडबडीत त्याचं कसंबसं आवरून घायचं, पोळीभाजीचा साधा डबा घायचा, दिवसभर चांगलं वागण्याचे डोस पाजायचे एवढेच आम्ही आई-बाप माहीत झालो त्याला. त्यामुळे तो घुम्या झाला. कुणाच्यात पटकन मिसळेनासा झाला. मित्रही जोडता आले नाहीत. लोकांशी नाती जोडण्याचं, सांभाळण्याचं जे बाळकडू मिळावं लागतं तेच नाही मिळालं त्याला. त्यामुळे आम्ही त्याच्या जबाबदारीची जाणीव करून घायला गेलो तर तो आमच्या जबाबदारीच्या इतिहासाचा पंचनामाच करेल अशी भीती

वाटते हो. काही सांगायला गेलं कौतुकानं, लाडानं, समजावणीच्या स्वरात की अंगावरच येतो वसकन. वेड्याच्या डोळ्यांत दिसावी तशी एक तिरपी चमक दिसू लागते त्याच्या डोळ्यांत आणि क्षणार्धात ते निस्तेज होऊन बघत बसतात खिडकीतून बाहेर एकटक. समुपदेशकाकडे घेऊन जायचं तर, मी कळता-सवरता आहे, मला काय शिकवणी लावायला बघता असं म्हणायचा. काय राहिला अर्थ आमच्या कळवळ्याला?” पोटतिडकीनं बोलत होते भाटिया.

वाटलं मुलाच्या लहानपणीच त्याच्या इवल्याशा डोक्यातल्या परिस्थितीवश तिरस्काराचं ओझं आज या आई-बापांना या वयात उचलावं लागतंय. माता-पित्यांचा वेळ आणि प्रेम यांचं खतपाणी न मिळाल्यानं मुळातच कोरड्या राहिलेल्या मातीच्या गोळ्याचं ओझं फरफटत न्यावं लागतंय. किती जबर किंमत आहे, न दिलेल्या वेळेची?

भाटिया गेले परत. पण माझ्या डोक्यातून तो विषय काही हलत नव्हता. त्याचवेळी ३-४ दिवसांपूर्वीच येऊन गेलेल्या देशमुखांचा दीनवाणा चेहरा माझ्या डोळ्यांपुढे तरळला.

“तुमची फी घायची राहिली होती म्हणून आलो आणि पुढच्या वर्षासाठी काही करनियोजन करण्यासंबंधात काही शंका विचारायच्या होत्या.” मीही त्यांचं हसून स्वागत केलं.

“मध्यंतरी तुम्हाला बरंच बरं नव्हतं असं ऐकलं.” मी काळजीच्या सुरात बोललो.

“हो अहो, हाय बीपी, मधुमेह सारेच बसलेत ना राशीला.”

“का? काही टेन्शन? तुमच्या मुलींची लग्न होऊन सासरी सुस्थितीत आहेत म्हणालात तुम्ही. मुलगा प्रकाशही छोटी का होईना नोकरी करतो आहे. कसं चाललंय त्याचं?”

“मुली खरंच नशिबवान हो. पण आमच्या नशिबात काय वाढून ठेवलंय तेच कळत नाही. प्रकाशच अंधेमध्ये दांड्या मारतो. वरिष्ठ फोन करून तक्रार करतात ना तो गेला नाही कामावर की. आहे त्या तुटपुंज्या पगारातून पैसे कापून घेतले जातात. पण याला काही त्याची जाण आहे का? आम्ही म्हातारे-म्हातारी कुठपर्यंत पुरणार याला? बसला म्हणजे तासन् तास पुटपुटत बसतो स्वतःशीच खिडकीत. मध्येच धावत खोलीत येऊन बसतो. त्याला कोणीतरी काहीतरी घातपात करेल अशी भीती वाटते म्हणे. सगळे मनाचे खेळ पण आमचा जीव तिळतिळ तुटतो हो.” मी देशमुखांना पाणी दिलं प्यायला. ते पुढे बोलू लागले.

“अहो, चांगला हुशार मुलगा होता हो. इंजिनियर व्हावा म्हणून ११ वी सायन्सलाच औरंगाबादच्या नावाजलेल्या महाविद्यालयात प्रवेश घेऊन वसतिगृहात ठेवला. म्हंटलं बीडहून अंधेमध्ये लक्ष ठेवू एक वर्ष, दीड वर्ष राहिला. मधेमध्ये सुटीला यायचा, पण जास्त बोलायचा नाही. आमच्या नोकऱ्यांमुळे त्याच्याकडे जाऊन परिस्थिती पाहायला वेळ नाही मिळायचा. त्याच्या सोयी-गैरसोयी, मित्रांची संगत याबद्दल त्याच्याकडून काही ऐकूनही घ्यायला आम्ही वेळ दिला नाही, आणि एक दिवस अचानक सडाफटिंग घरी हजर, जाणार नाही परत म्हणून.

डोळ्यांत नैराश्य साठलेलं. कधी बांध फुटेल याचा नेम नाही असा भेदरलेला चेहरा. त्याचं सामानसुमान आणायला मी आणि त्याची बहीणच गेलो.” त्यांचाही आवाज सद्गदित झालेला. ‘काही रॅगिंग वगैरे? प्रेमप्रकरण?’ मी चाचपडत विचारलं.

“नाही हो.. काहीच सांगत नाही. तो विषय काढला तरी बिथरल्या-सारखं करतो. फिट्स आल्यासारखं होतं. म्हणून आम्ही त्याविषयी बोलायचं बंद केलंय. सहकाऱ्यांच्यातही तो मोकळेपणानं वागतच नाही. जेवढ्यास तेवढं, नाहीतर तेवढही नाही. जेवायचं, कामावर लहर आली तर जायचं नाहीतर तंद्री लावून बसायचं, एवढंच. आम्हाला बघवत नाही त्याच्या या अवस्थेकडे पण जोडायचं कसं त्याच्या तडा गेलेल्या आत्मविश्वासाला हा मोठा प्रश्न आहे. बघू परमेश्वराची इच्छा काय आहे ते.” असं बोलून फी देऊन शिवशिव म्हणत देशमुख जायला उठले.

म्हंटलं, भाटियांच्या मुलाचं ओझं लहानपणापासून भरत आलेलं. याचं मात्र एकदमच अंगावर पडलेलं. मायेच्या पंखाखालून व्यावहारिक जगाच्या आकाशात विहरायला सोडल्यावर अनपेक्षित आव्हानं, संगतीतल्या प्रवृत्ती यांना सामोरं जायला लागलं की त्यावेळीही आई-वडिलांचं लक्ष आणि पाठबळ आवश्यक असतं. पाण्यात पडलं की पोहायला येणं हा झाला वाकप्रचार, पण माणसामाणसातल्या संवेदना आणि सहवेदना झेलण्यासाठी मनाच्या आडव्या-उभ्या धाग्यांची वीण किती पक्की आहे त्यावर उघड्या जगात विहरणं, वावरणं आणि स्थिरस्थावर होणं अवलंबून असतं. याच्या मनाचे धागे त्यामानानं कच्चे असतानाच त्या उघड्या उथळ वातावरणात तटातटा तुटले गेलेत, त्याशिवाय इतकं टोकाचं कोलमडणं शक्य नाही.

मोबाईलची रिंग वाजली आणि या विचारांची तंद्री भंग पावली.

“नमस्कार, अविनाश, काय म्हणतेय कंपनी तुमची?” व्यावसायिक संबंध उरलेले नसूनही मित्रत्वाचं नातं जपणारा अविनाश हा एका मोठ्या कंपनीचा चीफ अकौंटंट. अधेमधे फोन, एसेमेस चालू असतात.

“मस्त चाललंय आमचं.” हे त्याचं ऐकून मी दिलखुलास हसलो.

“अहो, पण तुमचा तो आत्येभाऊ चार दिवस झाले येत नाहीये. बरंच डाटा फीडींग पॅडींग आहे त्याचं. म्हणून माझ्या कलिगनं फोन केला तर चार दिवसांनी आज भेटला त्याच्या भावाच्या लँडलाईनवर. मोबाईलपण नाही ना त्याच्याकडे. म्हणाला येता येणार नाही. कामाचा व्याप झेपत नाही. ही काय पद्धत झाली का? म्हंटलं तुम्हाला तरी माहीत आहे का बघावं काय बिनसलंय.”

“अरे बापरे, मला हे तुमच्याकडूनच कळतंय. तसा सणसमारंभा शिवाय भेटही होत नाही आमची मोबाईल अभावी थेट संभाषणही होण्याची शक्यता कमी. भेटलो की बोलतो मी त्याच्याशी. गैरसोयीबद्दल मी दिलगिरी व्यक्त करतो.” मी हवालदिल होऊन उद्गारलो. किती प्रयत्नानं मी ही चांगली नोकरी मिळवून दिली होती केदारला.

लहानपणापासून लाडाकोडात वाढलेल्या केदारला कौटुंबिक स्वास्थ्य फारसं मिळालं नाही, याचं कारण त्याच्या १६-१७ व्या वर्षीच दुर्धर रोगानं झालेलं आईचं निधन आणि चांगल्या पगाराच्या नोकरीतून खाजगी कर्जदारांच्या तगाद्यामुळे वडिलांना घ्यावी लागलेली निवृत्ती, त्यामुळे मोठ्या भावासह शिक्षणाची ऐशीतैशी, आईच्या आजारावर झालेला खर्च, व्यसन आणि छानछोकी यांवर उडणारा पैसा, स्वतःचं छप्पर नसल्यानं बदलावं लागणारं भाड्याचं घर, ह्या साऱ्यामुळे केदारला त्याचं आयुष्य अधांतरी असुरक्षित वाटू न लागलं तरच नवल. वडिलांचं तऱ्हेवाईक वागणं, पैसा उधळणं, मोठ्या भावाचं स्वतःच्या मित्रांत रममाण होणं, त्याची बाहेरगावची नोकरी सांभाळत घर बघताना सोयी-गैरसोयीकडे दुर्लक्ष होणं आणि मग त्याचं लग्न झाल्यावर सारी जबाबदारी आपणच का घ्यायची हा त्याच्या बायकोचा रोखटोक सवाल आणि वडिलांच्या व्याधी सांभाळत आपली प्रायव्हेंसी जपण्यासाठी याची कोरडेपणानं बाहेर लावून दिलेली राहण्याची व्यवस्था... केदारचा व्यावहारिक जगातल्या पदार्पणातच घेतलेल्या अभ्यासक्रमातून लक्ष उडण्यापासून आत्मविश्वास ढळायला जी सुरुवात झाली त्यामुळे तो धरसोड वृत्तीचा, वैधळा बनत गेला. त्याच्या प्रकृतीच्या तक्रारींकडेही गांभीर्यानं घेतलं जाईना.

पण एकटा भाऊ किती दिवस कमावणार आणि याचा उदरनिर्वाह चालणार? म्हणून याला मारुन मुटकून अभ्यासक्रम पूर्ण करून नोकरीला लावायचा प्रयत्न केला गेला. पण संगणकावर काम करताना डोळ्यांना त्रास होतो हे सांगून असलेल्या ज्ञानाचा उपयोग करण्याचं धुडकावून लावलं आणि कुठल्याही मॉलमध्ये पडेल ते काम करण्याचा मार्ग त्यानं पत्करला.

साहजिकच भावाच्या जिवावर जगण्यासाठी ही नाटक करतोय असं बोललं जाऊ लागलं. मला त्याच्याबद्दल कळल्यावर अनुकंपेपोटी अविनाशच्या कंपनीत त्याची नोकरी पक्की केली.. अर्थात सहा महिन्यांनी कायम करण्याच्या बोलीवर. पण त्याच्या आतच हा निरोप आला. लहानपणचे फाजील लाड आणि जेव्हा हवं तेव्हा पौगंडावस्थेत आणि उमेदीच्या काळात अनुभवायला मिळालेली परिस्थितीची चपराक आणि उपेक्षा यांनी केदारचा त्रिशंकू होऊन बसला, ना भूतलावरचं स्वर्गमुख ना जमिनीवरचं आत्मसन्मानानं जगणं.

काय म्हणायचं या दुर्दैवी जिवांच्या स्थितीला, तऱ्हेवाईकपणा, जीवनाप्रती निराशा की सर्वसामान्यांसारखं जगताजगता कधीतरी कुणाच्यातरी तोंडून अस्फुट अचानक बरळून गेलेलं ‘वेड’? पण वेळीच यांना समजून घेतलं नाही, त्यांच्यात आत्मविश्वास फुलवला नाही, मायेच्या पाझराला बांध घालत कठोर सत्याची, जबाबदारीची आणि दुनियादारीची जाणीव करून दिली गेली नाही, तर दिल्लिप प्रभावळ-करांच्या अंगावर येणाऱ्या चित्रपटासारखा ‘रात्र-आरंभ’ व्हायला वेळ लागणार नाही.

***

राजश्री टिंबर मर्चन्ट व जितेंद्र ट्रेडर्स

जनरल कॉन्ट्रक्टर अँड सप्लायर्स

आमचे प्रेरणास्थान

जितेंद्र अशोकराव हर्णसकर
मो. 9850833695

अशोकराव ब. हर्णसकर
मो. 9850402010

सचिन अशोकराव हर्णसकर
नगराध्यक्ष भोर नगरपालिका
मो. 9850243030

सागवानी व इमारतीच्या जंगली, लालटीक, बेलपण, पीळकोटा,
मंगलोरी, कौल, वासे, शहाबादी फारशीचे व्यापारी
मु. पो. ता. भोर, जि. पुणे. फोन. ऑफिस : ०२११३ - २२३९७३

आमचे प्रेरणास्थान

कै. शंकराव हर्णसकर उर्फ भाऊ

कै. नरेंद्र शंकराव हर्णसकर

श्री वाढेश्वर विट कारखाना

वडगांव डाळ, शिरवळ-भोर रस्ता, ता. भोर, जि. पुणे.

प्रो. सौरभ नरेंद्र हर्णसकर (बी.ई.)

मो. 9822087678

४०४, नवी आळी, ता. भोर, जि. पुणे. फोन ०२११३-२२२००५

विट कारखाना

प्रो. : धनंजय रमेश हर्णसकर

५०३, नागोबा आळी, भोर, पुणे ४११ २०६.

फोन : निवास - (०२११३) २२२७७३

मोबाईल - ९८२२२७२४७३

प्रेरणास्थान : रमेश बाबुराव हर्णसकर

श्री गणेश मेडिकल अँड

जनरल स्टोअर्स

प्रो. : गणेश रमेश हर्णसकर

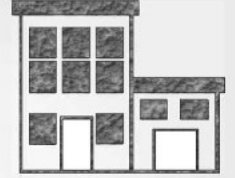
मोबाईल - ९८२२४२६२७३

सम्राट चौक, भोर, जि. पुणे. फोन : (०२११३) २२२०८४

आमचे प्रेरणास्थान

॥ श्री वाढेश्वर प्रसन्न ॥

प्रशांत अनंतराव हर्णसकर
सिव्हिल इंजिनियर आणि कॉन्ट्रक्टर

सर्व प्रकारचे बंगले बांधकाम, नुतनीकरण आणि
देखभालीची कामे खात्रीने योग्य भावात करून मिळतील.

ऑफिस : राऊतबाग, बि.नं. सी-२, पलॅट नं. २८,
३ रा मजला, धनकवडी, पुणे ४११ ०४३.
फोन : (०२०) २४३७२१५१ मो. : ९८२२७८८८४२.

Delux Rooms

Hotel Sai Sangam

An Extension of Comfort

HOTEL
SALSANGAM

SHIRDI

43 A/C & Non AC

Executive Specious Rooms

24 Hours Room Service

Gym / Multi-Cuisine Restaurant

Advance Booking Available

Directors

Bhimashankar Sonawane

Sunil Sonawane

Cell # 9011171111

Sandeep Sonawane

Address : Hotel Sai Sangam, Sonawane Vasti, Opp. Water Park,
At. Post - Shirdi, Tahsil - Rahata,
Dist. Ahmednagar, Pin- 423 109. Phone : (02423) 255967/258111
Mo. : 9011113344, 9011185111
Visit us at : www.hotelsaisangam.shirdi.com

कुंभश्री

दिवाळी अंक २०२३

स्वतःशी प्रामाणिक राहिलं कि इतरांना स्पष्टीकरण द्यायची गरज भासत नाही.

७४

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Architecture • Interior

WE OFFER DESIGN CONSULTANCY FOR ARCHITECTURE & INTERIOR PROJECTS

- High Rise Towers
- Corporate Office Design
- Bungalows
- Farmhouse
- Apartments
- Restaurant & Cafe Interior
- Retail Interior
- Clinic Interior

Head Office :

8, Dena Vjay Colony, near CCM, Untawadi rd., Nashik- 422092.

E-mail: instillarch@gmail.com

Mobile: 9022 996772

ACHIEVEMENTS

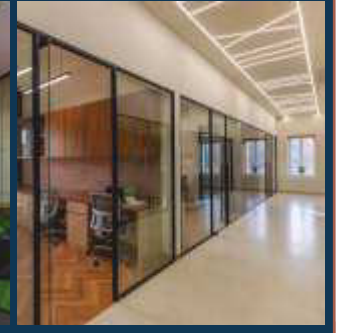
COMMERCIAL DESIGN

FIRST PRIZE
YEAR 2021

COMMERCIAL DESIGN

SECOND PRIZE
YEAR 2022

दिलीप शामराव घोडनदीकर
अध्यक्ष, लायन्स क्लब, पुणे आकांक्षा
प्रोप्रा : दिलीप शामराव घोडनदीकर
मोबा. : 09371012308

प्रोप्रा : दिगंबर दिलीप घोडनदीकर
मोबा. : 9850150415

प्रोप्रा : प्रविण दिलीप घोडनदीकर
मोबा. : 9028530827

**Our New Product
For
Builders
and
Contractors
"New Mini Lifter"**

डेअरी ईक्विपमेंटस् व अन्नप्रक्रिया, लघु उद्योगासाठीचे फूड प्रोसेसिंग मशिनरीचे उत्पादक

स्टॅन्डर्ड इंडस्ट्रिज

एस ८७, एम.आय.डी.सी. भोसरी, पुणे ४११०२६ फोन : ०२०-४६७६७६५६

स्टॅन प्लॅंट इंडस्ट्रिज

सर्वे नं.४३/९-१६, मानाजी नगर, नऱ्हेगांव पुणे ४११ ०४१ फोन : ०२०-४६९९२२९

Email : response@stanplant.com dilip.ghodnadikar@gmail.com www.stanplant.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो.प्रा.संजय तुकाराम गोरे
9822601958

सौ.संगीता संजय गोरे

चि.ओंकार संजय गोरे
B.Com
8554058303

जय तुळजा भवानी वीट कारखाना

सीपोरक्स वीटांचे निर्माते

आमच्याकडे सर्व प्रकारच्या साईजच्या वीटा
होलसेल भावात मिळतील

पत्ता : निळकंठ नगर भाग २, श्रीपाद समर्थ बंगला, हरीपूर रोड, मु.पो.हरीपूर, ता.जि.सांगली

नामदेव रामदास मोरे
९८२२२०१९८३
गव्हर्मेट कॉन्ट्रॅक्टर
PWD Pune

सौ. छाया नामदेव मोरे

देवेन नामदेव मोरे
M.E.(Civil)
Jr. Engg.(PWD)Pune

कु. श्वेता नामदेव मोरे
B.E., E&TC

मोरेश्वर कन्स्ट्रक्शन

रोड आणि बिल्डींग कॉन्ट्रॅक्टर * हॉट मिक्स प्लांट

रोड रोलर, जे.सी.बी. आणि सेन्सर पेव्हर भाड्याने मिळेल.

ऑफीस : ओम अनंत, विशालनगर, जगताप डेअरी, औंध वाकड रोड, पुणे-४११ ०२७.

E-mail : moreshwarcont@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ.गंगाधर आगलावे पाटील

M.B.B.S., D.ORTHO
ORTHOSURGEON अस्थिरोग तज्ञ

डॉ.सौ.कविता आगलावे पाटील

FAMILY PHYSICIAN

उपलब्ध सुविधा

- जनरल वॉर्डस् / स्पेशल रुम
- सुसज्ज ऑपरेशन थिएटर
- डिजिटल एक्स-रे मशिन (300mA X-RAY MACHINE)
- सर्व उपकरणे चालवू शकणारा शक्तीशाली जनरेटर
- स्वतंत्र फिजिओथेरेपी विभाग
- सी-आर्म इमेज इंटेन्सिफायर (Allenger SR 49-9hf C-Arm)
- मल्टीपॅरा मॉनिटर
- इलेक्ट्रीक बोन कटिंग, ड्रिलिंग
- अॅण्ड रिमींग सिस्टिम
- फ्लेविझबल रीमर्स
- ऑपरेशन लाईट
- नेब्युलायझर
- फ्रॅक्चरचे ऑपरेशन
- सांधे बदल शस्त्रक्रिया
- दुर्बिणीद्वारे सांध्यांचे ऑपरेशन
- मणक्याचे ऑपरेशन
- कॉम्प्युटराईज्ड पॅथॉलाजी लॅब
- सहयोगी सुसज्ज मेडीकल स्टोअर

सर्व्हे नं. ४५/७/४, सर्तीफाईड स्कूल शेजारी,
(मूक बधिर विद्यालय), नवीन नगरपालिका
इमारतीसमोर, शिरूर, ता.शिरूर जिल्हा पुणे

फोन : 02138-225899, 299445, 9766395445

किसन उर्फ बाळासाहेब विठ्ठल जामदार
अध्यक्ष : शिरूर तालुका कुंभार समाज

मयुरेश विट कारखाना

संकल्प, कुंभार आळी, मु.पो.ता.शिरूर, जि.पुणे ४१२२१०
मो.९२२६२४९४९६, ९८२२०९८८५८

Suresh Maruti Kumbhar

(D.C.R.E)

Mob. 9869563373

Sou. Suman Suresh Kumbhar

Chi. Aniket Suresh Kumbhar

(B.E. Civil)

Mob. 9892647357

M/s ANIKET ENTERPRISES

M/s ANIKET SURESH KUMBHAR

GOVERNMENT CONTRACTOR

Address : Plot No.5, Building No. 4/B-10, Parijat Co.-op Housing Society
N.N.P. Film City Road, Near I.T. Park, Goregaon (E), Mumbai 400 005.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ.सुखदेव मा.कुंभार
M.D.(Hom.)
होमिओपॅथिक कन्सल्टंट
मोबा : ९४२२४३४९९९

श्री क्लिनिक

मंगळवार ते गुरुवार, शनिवार व रविवार
सोमवार बंद

आरोंदा, ता.सावंतवाडी, जि.सिंधुदूर्ग ४१६ ५१३.
फोन : ०३६३-२६२२९९

डॉ.शुभंम सुखदेव कुंभार
M.D.(Hom.)
होमिओपॅथिक कन्सल्टंट
9404777881, 7262827010

श्री होमिओपॅथीक क्लिनिक

तपासणी वेळ : सकाळी १० ते २ संध्या : ४.३० ते ८.००
सोमवार बंद

ग्रिन हिल, शांतादुर्गा मंदिर रोड, दामीयान दि गोवा समोर,
पर्वरी, गोवा.

Ramesh Anant Kumbhar
Mob.: 8657634002

Sou.Vaninta Ramesh Kumbhar

Rahul R. Kumbhar
B.Sc. (Hospitality)
F.Y. M.B.A.

Soham R. Kumbhar
F.Y. M.B.B.S.

Rahul & Soham Construction

Room No. 1, Kamubai Chawl, Raut Galli, R.P. Road,
Nr.Shaibaba Mandir, Dahisar Gaonthan, Dahisar (W),
Mumbai 400068 Mob.: 9330948465 91373 04224

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Leading in Mechanical Engg. works.....with non-stop fast service.....since 2000 sucessfully

॥ श्री सिध्दनाथाय नमः ॥

Vilas Dengale
M.B.A.
Managing Director

Supporting Smart People

SIDDHIVINAYAK
ENTERPRISES

All kind of industrial Hardware, Electronics,
Electricals & General Supplier
(As per IS, ISO, DIN, ASTM, BS, IBR Standard)

- **Manufacturer** : Engg. Project / Components (With Materials / As Per Drg., Tailer Made Items) MSME Registered
- **Stockist & Suppliers** : Nut / Bolts, Tool, Pipe- Fitting , Flanges, Gaskets, Pressure Gauges, Safety Products & General Items.
- **Supported Items For** : Level, Flow, Temperature, Pressure, Process, Management, Automation Instruments.
- **Third Party Inspection** : EIL, RITES, LLOYD'S, BVQI, Intertek, Toyo, PDIL etc.
- **Reputed Clients** : Cummins Inc (Jamshedpur, Kothrud, Phaltan, Pirangut) EMERSUN, Endress + Hausar, Vega India, Yokogawa India (MNC's), HEMRL Defence Dept. Govt of India, More than 60 companies interact.
- **Business Partners** : In State + Inter State + Global Level

Cell : +91 9822194124 (Vilas) * 9922194111 (Lata) * 9822194123 (Harshal) * 7588232788 (Manasi) * 020-25478453 (Landline)

Sister Concern : Moving Forward..... **SKYLARK** Tradelink, Pune

visit us at www.siddhivinayakindia.in

Email: vilas_dengale@rediffmail.com / vilasdengale@gmail.com

Pune - 411052 INDIA Follow us on [in](https://www.linkedin.com/company/siddhivinayak-india) [fb](https://www.facebook.com/siddhivinayak-india) [ig](https://www.instagram.com/siddhivinayak-india) [yt](https://www.youtube.com/channel/UC...)

Our Inspiration

Vishwanath Prajapati

Dhanapriya Auto Udyog

An ISO 9001 : 2000 company

Aluminium & Zinc Pressure Die Castings & CNC Precision Job Works

Works : Gat No.798, Plot No.1, Pawar vasti,
Kudalwadi, Chikhali, Pune-412 114.

Mob : 9823511436, 9823761476

Email : prajapati.chandr

॥ साई कृपा ॥

॥ श्री सद्गुरु कृपा ॥

सुनिल माधवराव
क्षिरसागर

मो.: ९८९००८२६८५

९८२२५८२६८५

साईकृपा वित्त सप्लायर्स

आमचेकडे बांधकामासाठी ६ इंची व ४ इंची
उत्तम वित्त योग्य दरात मिळतील.

गौरव ग्रेप्स

सद्गुरु कृपा निवास, शास्त्रीनगर, उंबरखेड रोड,
पिंपळगांव बसवंत, ता. निफाड, जि. नाशिक

चि. गौरव सुनिल
क्षिरसागर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

आमचे प्रेरणा स्थान

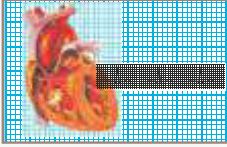
कै. मारुतीराव तातोबा कुंभार (गुरुजी)

डॉ. शशिकांत मा. कुंभार

(एम.डी.मेडीसिन)

डॉ. सुर्यकांत मा. कुंभार

(बी.एच.एम.एस)

श्रेयस हॉस्पिटल व अतिदक्षता विभाग (I.C.U.)

श्रेयस हॉस्पिटल, चांदणी चौक, मायणी फोन : (०२१६९)२७०२०१/२७०८७२

* क्रिटीकल केअर सेंटर * डायग्रॉस्टीक सेंटर * मल्टी स्पेशॅलिटी सेंटर

: उपलब्ध सोयी :

हृदय विकार चिकीत्सा
कॉम्प्युटराईज्ड इलेक्ट्रोकार्डिओग्राफ (E.C.G.)
सुसज्ज व पेशंट फ्रेंडली आंतररुग्ण विभाग
अत्याधुनिक मल्टिपेरा मॉनीटर्स सेंट्रल मॉनीटरिंग सिस्टीम
व्हेंटिलेटर्स - कृत्रिम श्वासोश्वास, डिफ्नीब्रीलेटर, एक्सटर्नल पेसमेकर
फुफ्फूस विकार चिकीत्सा - पल्मोनरी फंक्शन टेस्ट (P.F.T.)
हृदय विकार, मधुमेह, लकवा, मुत्रविकार, पोटाचे विकार, दमा, क्षयरोग, चिकीत्सा व उपचार
सुसज्ज लॉंबोरेटरी अंटो अॅनालाइजर अॅण्ड कॉम्प्यु. सेल कार्डंट
होमियोपथी कन्सल्टिंग व अॅक्युपंचर उपचार
सुसज्ज ऑपरेशन थिएटर व सर्जिकल विभाग
२ डी - इको अॅण्ड कलर डॉप्लर

२४ तास तातडीची सेवा उपलब्ध

रिस्तेशन व अंतररुग्ण विभाग

कार्डिआक मॉनिटर

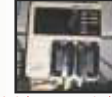
व्हेटिलेटर

अतिदक्षता विभाग

सुसज्ज लॉंबोरेटरी

डिफ्नीब्रीलेटर व एक्सटर्नल पेसमेकर

मेडिकल स्टोअर्स

मे. शुभम मेडिकल्स अॅण्ड जनरल स्टोअर्स

देशी व विदेशी औषधी मिळण्याची एकमेव ठिकाण.

: प्रोप्रा :

सौ. ऊर्मिला कुंभार

श्रेयस हॉस्पिटल, चांदणी चौक, मायणी,

ता. खटाव, जि. सातारा, फोन : (०२१६९) २७०६४७

Pradip S. Kolhe

DCE, B.Tech(Civil), M.B.A.(Contmgn)
M. 9890436432

डॉ. श्रीराम कोल्हे
सचिव श्री. संत गौरीबाकाका
समाजोन्नती बहुद्देशीय समिती

सौ. लता श्रीराम कोल्हे
अध्यक्ष बारा बलुतेदार
महासंघ अमरावती

Lata Shree

BUILDERS AND DEVELOPERS

Civil Engg. and Consulting

Town Planner and N.A. Work Interior Designer

Home : 9/E, Ajinkya Colony. V.M.V. Road, Amt., Email : kolhepradip@gmail.com

Office : Matoshree Arcade, Bungalow City News Office, Jaystambha Amravati

बापूराव महादू गोरे

उपाध्यक्ष नाशिक जिल्हा विकास समिती

मा. सरपंच मळगाव(ती)

९९२३६७७७७७/९४२३२२४५९८

प्रकाश महादू गोरे

९९२३७६८५५५

शरद महादू गोरे

९९२३५७९४४४

सागर वीट सप्लायर्स

आमचेकडे उत्तम प्रतिच्या सर्व आकाराचे वीटा होलसेल भावात मिळतील

मु.पो.मळगाव,(ती) पोस्ट व ता. सटाणा, मातोश्री निवास जि.नाशिक 423301

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. दिलीप शं.वाघोलीकर
एम. एस. (सर्जरी)

चिंतामणी हॉस्पिटल, सासवड

(100 Beded Multi Speciality Hospital)

आणि **पुरंदर हॉस्पिटल**

मु. पो. सासवड, ता. पुरंदर, जि.पुणे मो.: 9422351134

फोन : (निवास) - (02115) 222558

सुमंत सोनोग्राफी क्लिनिक

दामोदर सोसायटी, बिबवेवाडी, पुणे

वेळ : सायं. ६.०० ते ८.३०

डॉ. सुमंत दि. वाघोलीकर

- M.B.B.S., DMRE
- Fellowship in Obstetrics Ultra-sound Mediscan Chennai
- M.D. Radiology (USA IM)

चिंतामणी हॉस्पिटल, सासवड - वेळ : सकाळी १०.३० ते २.३०

पुरंदर हॉस्पिटल सासवड- वेळ : सायं. ४.३० ते ५.३०

मा.श्री. पांडुरंग गुणवंतराव कुंभार
मा. नगराध्यक्ष तथा नगरसेवक
न.प. कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9422655476

सौ. छाया पांडुरंग कुंभार
मा. नगरसेविका
न.प. कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9075200000

मा.श्री. हरिश्चंद्र गुणवंतराव कुंभार
पंचायत समिती सदस्य
कळंब, जि. उस्मानाबाद
Mob.: 9028056003

सौ. अनुराधा हरिश्चंद्र कुंभार
सरपंच, ग्रामपंचायत, डिसकळ,
ता. कळंब, जि. उस्मानाबाद

अॅड. राहुल पांडुरंग कुंभार
B.S.L., L.L.B.
Mob.: 8446555999
पुणे न्यायलयात कार्यरत

सुजाता मजुर सह. संस्था, सारोळा, ता. वाशी

शरद पवार विद्या मंदिर, कळंब

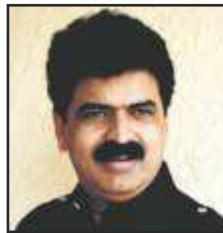
यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक विद्या मंदिर, कळंब

निवास : चांदवाडी रोड, बाबा नगर, मु.पो.ता. कळंब, जि. उस्मानाबाद

प्रेरणास्थान

कै.मोresh्वर चिंतामन आचोळकर

सुनिल मोरेश्वर आचोळकर
B.A., LLB
नगरसेवक
सदस्य, स्थायी समिती
सदस्य, प्रभाग समिती-G

सौ. नीता सुनिल आचोळकर

मिखील सुनिल आचोळकर
B.E.(IT)

मुख्य कार्यालय : विरार, विरार(पूर्व), ता.वसई, जि.पालघर, पिन ४०९ ३०५
दूरध्वनी : ०२५०-२५२५९०९/९०२/९०३/९०५/९०६ फॅक्स : ०२५०-२५२५९०७
निवास : मु.पो.कामण, हनुमान रोड, ता.वसई, जि.पालघर, पिन ४०९ २०८
वसई निवास : ७ साई सानिध्य, मधुबन बंगलो स्कीम, साई मंदिराजवळ,
भाबोळा, वसई (प), जि.पालघर-४०९२०२ फोन : ९३२२०६७०७७ / ९८९०२३८५०५

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

#masalā

VEG | NON-VEG

Shop No 1, Laigude Properties, Near Lokmat Press,
Wadgaon Khurd, Sinhgad Road, Pune 411041

TUSHAR PARINCHEKAR
+91 9890 927 430

Associated With

RUBIK HOPITALITY
PVT.LTD.

PERC/PK/88889984

गजानन हार्डवेअर स्टोअर्स

शिवाजी निवृत्ती कुंभार

मा.चेअरमन, गजानन ग्रामीण बिगरशेती सह.
पतसंस्था मर्यादित, पाटण
मो. 9881036296

स्वप्नील शिवाजी कुंभार
9763015296

चि.संकेत शिवाजी कुंभार
बॅचलर इन फाईन आर्ट्स

* अधिकृत विक्रेते *

एशियन कलर वर्ल्ड, नेरोलॅक, बर्जर, प्रिया पेन्टस्
व सर्व हार्डवेअर टोक व किरकोळ विक्रेते

जुना एस.टी. स्टॅंड, पाटण, जि. सातारा. फोन : 02372-283096

Sou. Shivkumari H.
Prajapati

Hariram R. Prajapati
C.E.O.

Vikas H. Prajapati
B.E. Mech., MBA E&FB

S.K. INDUSTRIES

(An ISO 9001: 2008 Company)

Since 1986

**Manufacturers of
Industrial Fastness for Electronics and Auto Industries**

Office : Plot No. RM 43, 1st Floor, M.I.D.C. Residence Zone, Dombivli (E) 421203.

Tel.: (0251) 2456368 Fax : 2449041 Email : skindus@email.com

Works : W 233/B, W233/233/1 M.I.D.C. Phase II, Dombivli(E) 421 203 Tel.: (251) 2870595 Cell : 9820291248

There is no class
to teach how
we should speak
But the
way we speak
definitely
decides our class.

सकाळी सकाळी मोबाईल उघडल्या उघडल्या वरील पोस्ट बघितली. मनात विचारांची आवर्तने सुरु झाली. खरंच आपल्याला बोली भाषा येते ती, आपल्याशी बाळ असताना लाडाच्या बोबड्या भाषेत आई, बाबा, आजी, आजोबा, ताई, दादा असे खूपजण प्रेमाने बोलत असतात, त्यामुळेच!! चेहऱ्यावरचे हास्य, आविर्भाव, मायेचा स्पर्श, त्या बाळाला कळतो म्हणून ते हुंकार देऊन हसते. नंतर आई बाबा व परिसरातील इतरजण जी भाषा बोलतात, त्याचे ज्ञान त्याला होते. लहानपणी भाषा आत्मसात करायची शक्ती प्रगल्भ असते.

तुमचा जन्म कुठे होतो ह्यावर, तुमची बोलायची शैली ठरते. शहरात सुसंस्कृत घरात जन्म झाला, तर मनावर चांगले संस्कार होऊन, जशी भाषा त्याच्या सभोवती बोलली जाते, तशी भाषा बाळ बोलायला शिकते. दर कोसाला भाषा बदलते, त्यामुळे एकच मराठी

भाषा हेल काढून विविध प्रकारे बोलली जाते.

ज्यांना सुशिक्षित, सुसंस्कृत घरात जन्म मिळतो, ते खरोखरीच भाग्यवान. चांगले बोलणे हे लहानपणापासूनच तोंडात असेल तर, त्या व्यक्तीचे बोलणे छाप पाडणारे असते. तेच एखाद्याला खेडेगावी, झोपडपट्टीत जन्म मिळाला तर त्याच्या कानावर आजूबाजूला जे शब्द पडतील तेच तो बोलायला शिकेल. नंतर शिक्षणाने त्याचा परिसर बदलून त्याची भाषा सुधारू शकते.

सर्वात प्रथम कसे बोलावे ह्याचे कुठेही खास प्रशिक्षण मिळत नाही. इंग्रजी, जर्मन, रशियन अशा परदेशी भाषा शिकण्याचे क्लास असले तरी हिंदी-मराठीचे असे क्लास कुठेही मिळणार नाहीत. बोलताना लहानपणीच्या लकबी कायम रहातात. आपण शिकतो. आसपासच्या मुलांशी बोलतानाही आपल्या भाषेत बदल होतो. वक्तृत्व स्पर्धामध्ये तुमचे उच्चारण, बोलण्याची शैली, विषयाचे ज्ञान, अभिव्यक्ती आणि त्याचा श्रोत्यांवर होणारा परिणाम ह्याचा विचार परीक्षक करत असतात. ज्याची शब्दांची फेक अर्थपूर्ण आहे. जो आपले विचार अस्खलित वाणीमध्ये श्रोत्यांपर्यंत पोचवू शकतो, तोच स्पर्धामध्ये विजयी होतो.

तुमचा स्वभाव कसा आहे, ह्यावर तुमची बोलण्याची पद्धत अवलंबून असते. उतावळ्या स्वभावाची माणसे दुसऱ्याचे ऐकून न

घेता मधेमधे बोलायची घाई करतात. अशी घाई केल्याने समोरचा माणूस मनात म्हणतो “माझे पुरे ऐकूनही घेत नाही हा माणूस!! किती घाई मधे बोलायची!!”

काही माणसे तिरसट स्वभावाची असतात. सांगणाऱ्या माणसाचा मुद्दा ऐकून घेऊन, शांतपणे विचारही करत नाहीत. तडकाफडकी मुद्दा अमान्य करतात. समोरच्याला अशा तडकफडक बोलण्याने वाईट वाटेल का असा विचारही ते करत नाहीत.

काही लोक रागीट, तामसी विचारांचे असतात. सतत चिडचिड, हेकटपणा, आपलेच खरे करण्याची वृत्ती असणारे लोक समोरच्या व्यक्तीच्या मनातून उतरतात. त्यांना काही सांगायलाही नको व त्यांच्याशी बोलायलाही नको असे समोरच्याला वाटते.

काही लोक स्वतःला खूप शहाणे समजणारे असतात. दुसऱ्याला काहीच कळत नाही व सगळा शहाणपणाचा मक्ता देवाने आपल्यालाच दिलेला आहे अशी ह्यांची धारणा असते. दुसरा माणूस काही सांगायला लागला की ह्यांच्या चेहऱ्यावरचे भाव बदलतात. एक सूक्ष्म अठी चेहऱ्यावर आल्याने, समोरचा माणूस नाऊमेद होतो. हे महाशय शेवटी आपले अगाध ज्ञान प्रदर्शित करून, समोरच्याला हाणून पाडतात.

काहींना इतके भरभर बोलायची सवय असते, की समोरच्याला त्यांचे बोलणे, मत लक्षात येत नाही. परत आपला मुद्दा विचारात घेतला नाही अशी तक्रार करायला रावसाहेब पुढेही!

हे झाले चुकीच्या पद्धतीने बोलल्याचे मूल्यमापन! अशा व्यक्ती कुणाच्याही मनात घर करू शकत नाहीत. कुणाचेही मन जिंकून घेऊ शकत नाहीत. मनापासून कोणीही ह्यांना मान देत नाही. “इथे भेटलात ते भेटलात, अजून कुठे न भेटलेलेच बरे” असे मनोमन म्हणून त्यांचा निरोप घेतात असे म्हणण्यापेक्षा, त्यांना वाटेली लावतात असे म्हणणेच जास्त संयुक्तिक होईल.

तुम्ही कसे बोलता ह्यावर तुमचे व्यक्तिमत्व ठरते. तुम्ही मुद्देसूद, आपले मुद्दे लोकांना पटवून देण्याच्या शैलीत बोलत असाल आणि महत्वाचे म्हणजे बोलण्यामधे आवश्यक थांबत असाल तर, तुमचा मुद्दा लोकांना पटून लोक दादही देतात. अशी अस्सल दाद मिळणे हे उत्तम वक्त्याचे लक्षण आहे.

वाणी अस्खलित असली पाहिजे. शब्दांचे उच्चारण स्पष्ट पाहिजे. जर लाऊडस्पीकर असेल तर, तो योग्य अंतरावर ठेवला पाहिजे. फार जवळही नाही अन् फार दूरही नाही.

काहींना गोळा केलेली विद्वत्ताप्रचुर सांगायचा अट्टाहास असतो. त्यांनी त्यासाठी कष्ट घेतले असले तरीही, सर्वसामान्य माणसाला पचेल, रुचेल असे बोलले तरच सभा जिंकली जाते. नाहीतर सभेत चुळबुळ सुरु होऊन ऐकण्यात रस वाटत नाही.

समयसूचकता हा वक्त्याचा अत्यंत महत्वाचा गुण! समय सूचकतेच्या जोरावर सभा जिंकली जाते. ह्या बाबतीत आचार्य अत्रे साहेबांचा किस्सा फार मजेशीर आहे.

“सभ्य गृहस्थहो!!” असे संबोधित केल्यावर सभेतील इरसाल

गृहस्थ म्हणाले, “ओ”

अत्रेसाहेब लगेच म्हणाले, “अहो मी सभ्य गृहस्थांना बोललो. तुम्हांला नाही” सभेत एकच हशा उसळला.

त्या गृहस्थांचा चेहरा मात्र पडला.

वक्त्याची वाणी ओघवती असावी. ह्याबाबतीत प्रा. शिवाजीराव भोसले सरांचा हात कुणीच धरू शकणार नाही. अस्खलित वाणी, ओघवती भाषाशैली, अभ्यासपूर्ण विवेचन ह्या सगळ्या गुणांमुळे ते सभेतील श्रोत्यांची मने हमखास जिंकत असत.

आदरणीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदीजी जेव्हा बोलतात, तेव्हा सामान्यातल्या सामान्य माणसाला कळेल असे त्यांच्या खास संथ लयीत बोलतात. त्यांची विद्वत्ता तर चेहऱ्यावर स्पष्ट झळकतेच पण त्यांचे संतुलित व्यक्तिमत्वही उजळून दिसते. विरोधकांच्या टीकेला ते उत्तर देत बसण्यापेक्षा कार्यमग्न राहिल्याने त्यांच्याबद्दलचा आदर अनेक पटींनी वाढला.

संयम हाही गुण बोलणाऱ्याकडे असला पाहिजे.

विशेषतः साहित्य, राजकारण ह्या क्षेत्रात काम करणाऱ्यांनी हे विशेष लक्षात ठेवले पाहिजे कारण दोन्हीही क्षेत्रात टीकेची झोड उठत असते. त्याचा समाचार घेताना चिडून, संतापून चालत नाही. शांतपणे विचार करून खुमासदार शैलीत प्रतिटोले देणाराच यशस्वी ठरतो.

जो खरा हुशार आहे, तो दुसऱ्याचे आधी संपूर्ण ऐकून घेतो आणि विचार करून मगच आपले मत मांडतो. तो कधीच मधेमधे बोलत नाही. बोलताना तो संतुलित मनोवस्थेत असतो. त्याला आपले खरे करायची घाई नसते. सौम्य, संतुलित भाषेत ज्याला आपला मुद्दा पटवून देता येतो, ज्याच्याजवळ संयम सहिष्णुता हे गुण आहेत, तोच वक्ता दशसहस्रेषु असतो.

आदरणीय अत्रेसाहेबांनी मी कसा झालो ह्या पुस्तकामधे त्यांनी आपली वक्तृत्वशैली कशी विकसित केली ह्याचे सविस्तर विवेचन केले आहे.

बोलण्याची कला अवगत असलेले वकीलच यशस्वी होतात. कधीकधी उत्कृष्ट वक्तृत्वाच्या जोरावर, त्यांची छाप जनमानसावर आणि न्यायाधीशांवरही चांगली पडते आणि ते केसेस जिंकतात. उलट तपासणीत वकिलांची बोलण्यातली चतुराई, समयसूचकता चांगलीच उपयोगी पडते.

वरील सर्व विवेचनावरून हे लक्षात येईल की व्यक्तीचे व्यक्तिमत्व, स्वभाव हे त्याच्या बोलण्यावर ठरवले जाते तुम्ही कसे बोलता ह्यावर तुमचा दर्जा ठरतो. आक्रस्ताळेपणा, अरेरावी, अडमुठेपणा, ओरडून मोठ्याने बोलणे, शिवराळ भाषा, आपलेच खरे करण्याचा हेकटपणा करणाऱ्या व्यक्ती खालच्या दर्जात मोडतात.

ह्याउलट विवेकी, शांत, मितभाषी, मधुभाषी, सौजन्य आणि सहिष्णुता बाळगणाऱ्या नम्र व्यक्ती समाजात नेहमीच आदरणीय ठरतात आणि त्यांना उच्च दर्जा, मानमरातब आपोआपच दिला जातो.

***

- अनुजा कुलकर्णी

जो प्रवास करायला नीलिमा घाबरत होती त्याच प्रवासाने तिचं पूर्ण आयुष्य बदलून टाकले होते. नीलिमा स्वाभिमानी तर झालीच पण त्याबरोबर आता ती आर्थिक स्वावलंबी झाली होती. आणि जेवण बनवून लोकांना खायला देण्यात वेगळाच आनंद तिला मिळत होता.

“गिरीश एक रे... तुझ्या आईला कुठेतरी बाहेर पाठव... मला त्यांची कटकट होतीये हल्ली... त्या जरा बाहेर गेल्या की थोडी तरी शांतता मिळेल... त्यांची सारखी कटकट झेपेनाशी झालीये...”

“हं? एकदम काय झालं गं?” गीताकडे न पाहता गिरीश बोलला... त्याचं वागणं पाहून गीता वैतागली...

“इथे बघून बोल रे... माझ्याकडे बघ!”

“हं... ठीके गं... पाहतो तुझ्याकडे... तू काहीतरी कटकट करत असतेस सारखी... मग मी तुझ्या बोलण्याकडे दुर्लक्ष करतो.”

“शट आप रे... तुझ्या आईला कुठेतरी गावाला पाठव... मला जरा मोकळीक हवीये...”

“तू वेडी आहेस का? काय बोलती आहेस गीता? तुला माहितीये मी एकुलता एक आहे. मग कोणाकडे जाणार आई...”

“हो ना... तू एकुलता एक... मग आईसारख्या इथेच... त्यांची सारखी लुडबुड... सारखे टोमणे... सारखे सल्ले! कंटाळा आलाय... मला माझी स्पेस हवीये आता... तू काही कर पण काही दिवस तरी मला मोकळा श्वास घेऊ दे... काही दिवस झाले की इथेच येणार न

त्या परत..." गीताचा आवाज थोडा चढला होता.

"स्पेस? ओह... तुला आईपेक्षा स्पेस महत्त्वाची!! ठीके... पण कुठे जाणार आई?"

"आहेच महत्त्वाची माझी स्पेस... तुला कळणार नाही... जाऊ दे... उगाच स्पेसवरून आपला वाद नको. त्यांना कोणत्यातरी यात्रेला पाठव."

"ठीके... मान्य सगळं... तू दमतेस... तुला कंटाळा आलाय... ओके! मी बोलतो आईशी... पण आई नाही म्हणली तर?"

"होच रे... मला जरा निवांतपणा हवाय... नाही म्हणल्या तर? काय संबंध रे... ते मला नाही काही माहिती पण त्यांना समजाव. काहीही कर पण मला माझी स्पेस हवीये. काही दिवस तरी... श्री यु पण बिघडायला लागली आहे..."

"हं... सगळं कळतंय मला... मोठ टास्क दिलं तू..." गिरीश ने सुस्कारा सोडला आणि तो तिथून निघून गेला. त्याने विचार सुद्धा नाही केला... आणि तो सरळ एका नामांकित दूर कंपनीत गेला आणि त्याने चारधाम यात्रेच बुकिंग केले. जेणेकरून आईचा नकार येणार नाही... तो आईशी बोलायला तिच्या खोलीत गेला...

"आई... कशी आहेस गं?"

"मी ठीक रे... आत्ता वाचत बसले होते... तू आत्ता इथे कसा? काही काम आहे का?"

"हं... काम असं नाही पण जरा बोलायचं आहे..."

"बोल की गिरीश..." गिरीशची आई बोलली. तिने पुस्तक बाजूला ठेवलं... आणि ती गिरीशकडे पाहायला लागली.... पण गिरीशला एकदम बर्डन आले. असं न विचारता यात्रेचं बुकिंग करणं त्याला पटलं नव्हतं पण तो गीताचं मन मोडू शकणार नव्हता. तो २ मिनिटे काहीच बोलला नाही. हे पाहून आई परत बोलायला लागली,

"बोल गिरीश... काय वाटतं ते बोल की... का घेतोस आढे वेढे?"

"हं... ऐक ना आई तू जरा थोडे दिवस कुठेतरी प्रवास करून ये गं..." गिरीश मनावर दगड ठेवून बोलला.

"प्रवास? आत्ता?"

"तुला हवां पालट गं."

"हं... मला कळतंय? माझा त्रास होतो हल्ली."

"मला त्रास होतो असं नाही गं आई... पण तुझं आणि गीताचं हल्ली फार पटत नाही... उगाच भांडणं होतात तुमची आणि श्रीयु वर पण तुमच्या भांडणाचा परिणाम होतोय असं वाटतंय हल्ली... गीताला काही दिवस मोकळीक हवी आहे... तिला श्रीयुला शिस्त सुद्धा लावायची आहे."

"मी नाही रे भांडत. पण गीताला काही सांगितलं की ती लगेच आवाज चढवते."

"ती सुद्धा तेच म्हणते गं... तुम्ही जरा एकमेकींपासून लांब राहा मग आपोआप सगळं नीट होईल. तिला पण स्पेस हवीये थोडी..."

तू इथेच असतेस सारखी... मग वैतागते गीता! आणि तू करून ये मजा! जरा हिंड... नवीन जागा पहा."

गिरीशच्या आईच्या डोळ्यात पाणी आलं. गिरीशचे वडील गेल्यापासून तशी एकटीच पडली होती ती... सून आधी नीट वागायची पण नंतर मात्र तिने सुद्धा तिचे रंग दाखवायला सुरु केलं होतं. मधल्या मध्ये खरी परीक्षा होती ती गिरीशची... कारण त्याला आई बरोबर बायकोची मर्जी सांभाळणं गरजेचं होतं. त्याचबरोबर त्याला चिंता होती ती त्याच्या लाडक्या मुलीची... श्रीयुची!

"ठीके... पण मला झेपत नाही रे प्रवास..." आई बोलली.

"जमेल गं आई... प्रयत्न करायला काय जातंय? आपल्या घरातली शांती टिकवून ठेवण्यासाठी आपण एक प्रयत्न करू शकतो ना? तू काही दिवस बाहेर राहिलीस की गीताला सुद्धा जाणवेल तुझ्या असण्याने नक्कीच फरक पडतो... आणि ती सुद्धा मनासारखं वागून शांत होईल."

"ठीक..." मनावर दगड ठेऊन आई बोलली...

"ही तिकिट्स घे... पुढच्या आठवड्यात आहे ही दूर... सो लगेच बॅग भरायला घे..." गिरीशने आईच्या हातावर चारधाम यात्रेची तिकिट्स दिली... ते पाहून आई उडालीच... पण ती हसली..."

"वा... सगळी तयारी झाली मला बाहेर पाठवायची... काही हरकत नाही... पण मी एकटीच जाऊ? मी एकटी कुठे गेले नाहीये... आणि लगेच पुढच्या आठवड्यात?" आईने घाबरून प्रश्न केला.

"अगं आई... घाबरू नकोस! ११ दिवस तर बाहेर राहायचं आहे तुला. गीता बॅग भरून घायला मदत करेल. तू जाऊन ये... तुला आणि गीताला सुद्धा जरा मोकळीक मिळेल. मग ती खुश होईल आणि आपण आधीसारखे आनंदात राहू शकू. आणि तू एकटी नाहीस! दूर बरोबर जाणारेस... नवीन ओळखी सुद्धा होतील... सगळेच तुझ्या वयाचे असतील चारधाम यात्रेला सो काही काळजी करू नकोस... आणि मी तुला मोबाईल देऊन ठेवतो... हा तुझाच मोबाईल आहे... बाबांनी तुला आणलेला... तो मी वापरत होतो... आणि मोबाईल वापरायला जमले नाही तर दूर लीडर कडून फोन लावून घेऊ शकतेस..." गिरीशने आईच्या हातावर मोबाईल सुद्धा ठेवला...

"ठीके..." आई थोडी दुःखी होऊन बोलली... तिला एकदम धक्का बसला होता... तिला थोड टेन्शन सुद्धा आलं होतं... इतका मोठा प्रवास एकटीने करणे तिला कितपत जमेल ह्या बद्दल तिला खात्री नव्हती पण तिच्यासाठी सुद्धा घरात शांती राहणे महत्त्वाचे होते. नंतर आईच्या खोलीतून बाहेर पडला आणि त्यांनी गीताला सांगितलं की आई ११ दिवस चारधाम यात्रेला जाणार आहे. हे ऐकून गीता खुश झाली... काही दिवस तरी मनाप्रमाणे वागता येणार ह्याने गीताच्या चेहऱ्यावर हसू आले...

"थँक्यू गिरीश! कधी जाणारेत आई?"

"पुढच्या आठवड्यात... आहेस ना खुश आता? ती आली की परत भांडण चालू नका करू तुम्ही... प्लीज गं... आईला आता मी

ह्यापुढे तिच्या मनाविरुद्ध वागायला लावू शकणार नाही...”

“हो हो गिरीश... मला थोडी मोकळीक मिळाली की मी पण थोडी रिलॅक्स होईन... आणि मला कुठे हौस आहे भांडायची? पण आपलं असं आयुष्य... सगळी जबाबदारी आपल्यावर मग माझी पण चिडचिड होते.”

“कळलं गं... दोन बायकांमध्ये माझं उगाच सँडविच होतं... असो, आता आईला मदत कर बॅग भरायला...”

“हो... हो...” इतकं बोलून दोघांचं संभाषण संपले. गीता आनंदी झाली होती. पण तेव्हाच गिरीश मात्र थोडा चिंतेत होता. आई एकटी प्रवास कसा करेल ह्याची चिंता त्याला लागून राहिली होती पण आता काय होईल ते पाहत राहायचं अश्या विचाराने गिरीश थोडा शांत झाला... गीताने सुद्धा सासूला बॅग भरायला मदत केली... काहीही न बोलता गीताने बॅग भरून दिली... आठवणीने सासूच्या गोळ्या सुद्धा ठेवल्या.

दिवस भराभर पुढे जात होते. गिरीशच्या आईला ट्रीपला जायचा दिवस उद्यावर येऊन ठेपला होता. नीलिमा म्हणजे गिरीशच्या आईच्या मनावर दडपण आले होते. पण कधी न कधी तिला घराबाहेर पडून स्वावलंबी होण्याची गरज होतीच... हीच ती वेळ अश्या विचाराने ती सावरली... तिने गिरीशच्या बाबांचा फोटो बाहेर काढला आणि त्या फोटोकडे पाहून बोलायला लागली,

“दिवस बदलले हो... तुम्ही होतात तेव्हा काहीच टेन्शन नव्हतं... आता मात्र माझी अडचण होतीये असं वाटतंय... पण असो... आयुष्य येते तसे जगायचं ही तुमची शिकवण आता उपयोगी पडते आहे. काहीतरी नवीन करणारे आता...” इतकं बोलून नीलिमाने डोळे पुसले... फोटो नीट ठेवला आणि दीर्घ श्वास घेतला... नीलिमाने मनाशी गोष्टी पकक्या केल्या... आणि खंबीर व्हायचा निर्णय घेतला...

दिवस संपला आणि दुसऱ्या दिवशी निलिमाची जायची वेळ आली... त्या निघाल्या आणि श्रीयु त्यांना येऊन बिलगली...

“आज्जी... लवकर ये... आय विल मिस यु...” नातीच्या ह्या बोलण्यामुळे निलिमांच्या डोळ्यात पाणी आले. त्यांनी तिला जवळ घेतलं आणि तिच्या डोक्यावरून हात फिरवला...

“हो हो... मी येते लवकर! आणि येतांना छान खाऊ आणते... गिफ्ट सुद्धा आणने...”

“आय लव यु आज्जी... बाय आणि मस्त मज्जा कर! मग पुढच्या वेळी आपण सगळे एकत्र फिरायला जाऊ... मग तुला कंटाळा नाही येणार आणि भीती सुद्धा नाही वाटणार...”

“हो गं श्रीयु... आपण असंच करु!” आज्जीने श्रीयुचे गाल ओढले आणि तिला परत जवळ घेतलं...

“चल आई... निघू आता! मी बॅग घेतो...”

“हो... निघू! पण बॅग माझी मी घेईन... आता सवय करायला हवी एकटीने सगळं करायची... जाते गं गीता! करा तुम्ही तुमचा वेळ एन्जॉय! स्पेस एन्जॉय करा!” सासुचं बोलणं ऐकून गीता खोट हसली...

आणि तिने बाय केल...

दोघे निघाले आणि स्टेशनवर पोचले... तिथे गेल्या क्षणी गर्दी पाहून नीलिमा जरा घाबरल्या. पण नंतर त्यांनी स्वतःला सावरून घेतलं...

“हे बघ आई... ही तुझी बोगी! तिकीट नीट ठेव... मोबाईल पण आणि काही वाटलं तर लगेच फोन कर...”

“हो हो गिरीश! नको करूस तू काळजी... मी घेईन सांभाळून... तू आता गेलास तरी चालेल...”

“नाही गं आई... तुझी ट्रेन निघाली की मी जाईन...”

“नको रे गिरीश... पूर्ण प्रवास एकटीने करायचा आहे मग सुरुवातीपासून का नको? तू जा... करा तुम्ही मजा...”

“बरं... बाय आई... काळजी घे!” आईचं बोलणं ऐकून गिरीश थोडा उदास झाला... त्याला आई दुखावली गेलीये ह्याची जाणीव झाली होती.”

“हो हो... दूरवर लोकं चांगले असतात... त्यामुळे मला काही प्रॉब्लेम होणार नाही... बाय!”

गिरीशची आई बोगीमध्ये जाऊन बसली आणि तिने खिडकीतून मुलाला बाय केले... आणि नीलिमा डोळे मिटून बसून राहिली... आयुष्य कोणत्या वळणावर आणून ठेवणारे ह्या विचारात ती होती पण हा प्रवास तिचं आयुष्य बदलणार होता पण ह्याचा तिला अंदाज सुद्धा नव्हता... तिने कधी विचार सुद्धा केला नसेल इतक्या सुंदर रीतीने तिचे आयुष्य बदलणार होते.

बोगी रिकामी होती... अजून कोणीही बोगीमध्ये आलेले नव्हते. तितक्यात तिची तंद्री एका हाकेने गेली,

“सी ५२ इथेच ना?”

“हं... हो... एक मिनिट... मला माझा सीट नंबर पाहू दे...” निलिमांनी त्यांचा सीट नंबर पहिला... “हो... माझा सी ५३ आहे...”

“मग खिडकीत माझी जागा आहे...” त्या बाई हसून बोलल्या...

“ओह सॉरी... मी उठते...” नीलिमा ओशाळून बोलल्या...

“नाही हो... मी असच चेष्टेने म्हणाले... तुम्ही बसा तिथेच... तसही मला खिडकी जवळची जागा नाही आवडत.” त्याचं बोलणं ऐकून नीलिमा हसल्या.

“ठीके! तुम्हाला आवडत नाही पण मला तर खिडकीतली जागा फार आवडते... मी नीलिमा... तुम्ही?”

“मी मेघा... तुम्ही चारधामला जाताय नं?”

“हो... तुम्ही?”

“मी पण... आपण सेम टूरमध्ये आहोत असं वाटतंय मला... तुमची बॅग नी माझी बॅग सेम आहे... दूर कंपनीचा लोगो... तुम्ही पहिल्यांदाच एकट्या आल्या आहात ना?”

“हो... खरं तर, मी एकटी यायला घाबरत होते. म्हणजे माझ्या मनाची तयारी होत नव्हती. तुम्ही पण पहिल्यांदाच?”

“मी बऱ्याच दूरवर एकटीच असते... आता एकटीलाच मजा

येते... तुम्ही अजिबात घाबरु नका... मी आहे तुमच्याबरोबर... तुम्हांला काही अडचण येणार नाही आणि ही दूर संपेल तेव्हा तुम्ही एकदम स्वावलंबी व्हाल हे नक्की...”

“थॅक्यू मेघा... आपण समवयस्क वाटतो त्यामुळे मला अहो जाहो नका करु... मला निलिमाच म्हणा...”

“हो हो नीलिमा... आपली छान मैत्री होईल!”

नीलिमा आणि मेघा बोलत होत्या. इतर प्रवासी हळू हळू बोगीत यायला लागले आणि काही वेळातच रेल्वेची शिट्टी वाजली... रेल्वे चालू झाली. नीलिमाने दीर्घ श्वास घेतला. मनात देवाचा जप केला आणि तिचा प्रवास चालू झाला... ह्या प्रवासात बऱ्याच गोष्टी बदलणार होत्या आणि ह्या प्रवासाच्या शेवटी एका वेगळ्याच नीलिमाचा जन्म होणार होता. चारधाम यात्रा सर्वाथाने नीलिमासाठी लाभदायी ठरणार होती...

बद्रीनाथ, केदारनाथ, गंगोत्री आणि यमुनोत्रीचे दर्शन झाले. नीलिमाने ह्या दूरमध्ये प्रत्येक क्षण एन्जॉय केला होता... आणि दूरचा शेवटचा दिवस उजाडला... मेघा बरोबरचा प्रवास नीलिमासाठी खूप प्रेरणादायक ठरत होता. प्रत्येक वेळी मेघाचे वागणे, तिची समयसूचकता ह्या सगळ्यांनीच नीलिमा भारावून गेली होती. मेघाकडून तिला खूप काही शिकायला मिळत होते आणि नीलिमा सुद्धा सगळ्या गोष्टी आत्मसात करत होती. दोर्घांनी बऱ्याच विषयांवर चर्चा केली होती. एकमेकांच्या आवडी निवडी जाणून घेतल्या होत्या. दोर्घांची स्वयंपाक करण्याची आवड विशेष जुळली होती. स्वयंपाक हा दोर्घांमधला समान दुवा होता. रेल्वे प्रवास संपला.

सगळे बाय करुन आपापल्या घरी जायला निघाले... पण नीलिमा आणि मेघा मात्र अजूनही थांबल्या होत्या. मेघाच्या मनात काही विचार घोळत होते आणि ते तिला निलिमाशी बोलायचे होते. मेघाने जरा विचार केला आणि तिने बोलायला चालू केले...

“नीलिमा माझ्या डोक्यात काहीतरी आहे. तुला सुद्धा घरातून बाहेर पडायचे आहे आणि स्वतःच्या हिमतीवर जगायचे आहे. बरोबर?”

“हो हो मेघा... माझ्यामुळे घरातल्या कोणाला त्रास नको... आणि उगाच माझी सतत लुडबुड चालू असते असं वाटायला नको... पण मला काहीच मार्ग नाही बाहेर पडण्यासाठी... तुला भेटले आणि मला असं वाटतंय, खरंच काहीतरी करता येऊ शकतं... आणि तुला खूप थॅक्यू... मला ह्या चारधाम यात्रेबद्दल मनात शंका होत्या... म्हणजे मला जमेल का नाही एकटीने प्रवास ही धाकधूक नेहमीच माझ्या मनात होती... पण तू भेटली आणि अवघड वाटणारी गोष्ट इतकी सहज आणि सुंदररित्या पूर्ण झाली.”

“नीलिमा... थॅक्यू का? मला सुद्धा एक छान मैत्रीण मिळाली ह्या प्रवासात... अगदी माझ्यासारखेच विचार करणारी, माझ्या सारखाच आवडी असणारी... मी आहे खूप स्वावलंबी... पण कधी मला सुद्धा छानशी मैत्रीण असावी असं वाटतंच... मी बऱ्याच ट्रीप एकटीने केल्या पण ही ट्रीप माझ्यासाठी सुद्धा खास आहे. सोबतीला

कोणीतरी असलं की छान वाटतं.”

“येस... मला सुद्धा मनमोकळं करण्यासाठी एक खूप खंबीर मैत्रीण मिळाली...”

“बरं ऐक ना... मी काय बोलत होते... आपण एकाच शहरात राहतो... सो भेटू परत.”

“हो हो नक्की भेटू... आता मी तुझा नंबर मोबाईलमध्ये सेव्ह केला आहे आणि तुझे खूप आभार... मला मोबाईल कसा वापरायचा हे माहिती देखील नव्हतं आणि आता मी सराईतपणे मोबाईलचा वापर करू शकते... सगळं क्रेडीट तुला...”

“अगं आभार कसले... मला माहिती होती ती मी तुला सांगितली इतकंच आणि तू स्वावलंबी आहेस. बरं ऐक न, आणि मला तुझ्याबरोबर काहीतरी महत्वाचं बोलायचं आहे. पण आता जरा घरी जाऊ... आपण भेटूच लवकर!”

“चालेल मी पण जरा दमले आहे आज... भेटू लवकरच...”

“तू कशी जाणारेस नीलिमा? मी सोडू की जाशील एकटी?”

“नाही नाही... सोडू नकोस! आता मी स्वावलंबी होतीये... एकटीने सगळं करू शकते...” नीलिमा हसून बोलली, “आणि जाईन गं एकटी! पोचले की फोन करेन... तू काळजी नको करुसं!” हसून नीलिमा बोलली आणि तिने मेघाला बाय केल... आणि रिश्का बोलवून एकटी स्वतंत्रपणे घरी गेली...

नीलिमाने घराची बेल दाबली... खरं तरं गिरीश तिला म्हणाला होता की तो तिला घ्यायला येईल पण तो विसरुनच गेला आणि नीलिमाने सुद्धा घरी फोन केला नाही त्यामुळे गिरीश निवांत बसून राहिला होता. दाराची बेल वाजल्यावर कोण आलं असेल ह्या विचाराने तो दारापाशी गेला... आणि त्याने दार उघडलं... आणि समोर आईला पाहून तो आश्चर्यचकित झाला...”

“आई... तू आलीस आज? म्हणजे तू एकटी आलीस? तू फोन नाही केलास?”

“हो हो गिरीश! आजच येणार होते. पण तू विसरला असशील... काही हरकत नाही. स्टेशनपासून आपलं घर फार लांब नाही आणि आले की नाही नीट... प्रयत्न केलाच नाही तर कसं कळणार की जमतंय...”

जायच्या आधी घाबरलेली आई एकदमच एकदम शूर कशी झाली ह्या विचारात गिरीश पडला होता. गिरीश काही बोलला नाही हे बघून नीलिमा हसली आणि ती परत बोलायला लागली,

“तुझे धन्यवाद गिरीश... आणि सगळ्यात जास्ती आभार गीताचे! मी बाहेर पडलेच नसते तर बाहेरचे जग पाहता आलं नसतं.. तू चारधाम यात्रेची तिकिट्स दिलीस आणि मला जगण्यातली मजा कळायला लागली. किती दिवस तुम्हाला त्रास देत घरात बसू ना?”

“ओह...” गिरीश थोडा विचारात पडला होता... “आई, बाकी कशी झाली तुझी चारधाम यात्रा?” आईमध्ये झालेला बदल सकारात्मक होता पण हा बदल किती दिवस राहिल ह्याबद्दल मात्र तो

साशंक होता.

“खूप सुंदर अनुभव आले बघ गिरीश! तू ट्रीपला जायला भरीस पाडलं नसतंस तर खूप काहीतरी छान बघायचं राहून गेलं असतं.”

“छान...”

“तुला फोटो दाखवते दुपारी...”

“हं? तू काढलेस फोटो?”

“हो हो... मीच काढले... आधी जमलं नाही... पण आता जमतंय... मी आधीच मोबाईल वापरायला हवा होता... आणि तो मोबाईल माझ्यासाठीच आणला होता ना? मग मी माझ्याजवळच ठेवते मोबाईल...”

“मोबाईल पण वापरता यायला लागला आईला?” गिरीश पुटपुटला... मग तो मोठ्याने बोलला, “ही यात्रा तुझ्यासाठी छान ठरली गं आई... आणि तू खुश आहेस नां आई... मग झालं तर...”

“हो हो... माझ्यात बरेच बदल झालेत... बरं आता मी जरा आंघोळ करून पडते जरा...”

“चालेल... मी आणून देतो तुझी बॅग खोलीत...”

“नको रे... इतकीही दमले नाहीये... नेईल मी माझी बॅग... तू बस तुझं काम करत...” इतकं बोलून आपली बॅग घेऊन नीलिमा तिच्या खोलीत गेली... आणि गिरीश जरा वेळ सुन्न बसून राहिला.

आईच्या वागण्यातला बदल गिरीशने हेरला होता. पण ह्या गोष्टीला कश्याप्रकारे सामोरे जावे हे मात्र त्याला कळत नव्हते. पण झाले ते चांगलं ह्या विचाराने त्याने काही विचार करणे बंद केले. आणि तो त्याच्या कामाला लागला. आता हा बदल टिकू देत ह्याच विचारात गिरीश होता.

नीलिमा आता स्वतंत्र बनत होती. ती मोबाईल सुद्धा सफाईने वापरायला लागली होती. आता छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी तिला मुलाकडे किंवा सुनेकडे मदत मागायची गरज पडत नव्हती. त्यामुळे सुनेचे डोके सुद्धा शांत झाले होते. नीलिमा वाचन करत बसली होती... तितक्यात तिचा मोबाईल वाजला. मेघाचा फोन आहे हे पाहून नीलिमा ने फोन लगेच उचलला...

“हॅलो... नीलिमा... कशी आहेस?”

“मेघ... मी मस्त बघ... आत्ता पुस्तक वाचत होते... तू कशी आहेस?”

“मी छान... बरं ऐक, मी तुला म्हणाले होते काहीतरी महत्वाचे बोलायचे आहे... आता योग्य वेळ आहे असं वाटतंय... तू येशील आज घरी?”

“हो तू म्हणाली होतीस... घरी? येते... तुझा पत्ता देऊन ठेव... म्हणजे तू सांगितलं होतंस पण नीट आठवत नाही...”

“हो हो... त्याची चिंता नको करुस... तुला मेसेज करते फोन बंद केला की....”

“चालेल... आणि काय महत्वाचे?”

“तू ये तर खरं घरी... आय थिंक, तुला पण मजा येईल... म्हणजे आपल्या दोघींना मजा येईल...”

“हं... मी येते जरा वेळात...”

“मी वाट पाहते...” इतकं बोलून नीलिमाने फोन ठेवला... आणि लगेचच मेघाने मेसेज केला... तो पत्ता नीलिमाने चेक केला आणि ती आवरायला लागली. नीलिमा आवरून हॉलमध्ये आली. आणि तिने गिरीशला सांगितले,

“बाहेर जाऊन येते गिरीश... बाहेरून काही आणायचं असेल तर मला मेसेज करून सांग...”

“ओह आई... कुठे जातीयेस?”

“माझी नवीन मैत्रीण आहे ना... मेघा तिच्याकडे बोलावलंय तिने...”

“बरं... कर मजा...”

नीलिमाने रिक्षा पकडली आणि ती मेघाच्या घरी पोचली... घर मस्त होते... टुमदार छोटा बंगलाच होता. पण तिथे एकटीच मेघा रहायची...

मेघाने नीलिमाचे छान स्वागत केले... तिला गरम वाफाळलेली कॉफी दिली आणि तिने बोलायला चालू केले.

“नीलिमा... डायरेक्ट मुद्याच बोलते... बरेच दिवस माझ्या मनात आहे ही गोष्ट पण एकटीने कितपत जमेल ह्याची खात्री नव्हती.”

“नक्की जमेल तुला सगळं... मेघा तू मला स्वाभिमानाने जगायची शिकवण दिलीस... तुला काही मदत हवी असेल तर मी नक्की करणार मेघा!” नीलिमा बोलली...

“मला मदत नकोय... म्हणजे माझ्या डोक्यात आहे आपण एकत्र पदार्थांचा बिझिनेस चालू केला तर?”

मेघाचे बोलणे ऐकून नीलिमाचे डोळे लकाकले... आणि ती बोलायला लागली,

“खूप मस्त आयडिया आहे गं... मला घरी बसून तसही कंटाळाच येतो... आणि मी सुगरण होते... आमचे हे नेहमी कौतुक करायचे माझ्या सगळ्या पदार्थांचं... पण हे गेले आणि सुनेचं राज्य चालू झाले... मग स्वयंपाक घरात जाण कमी झालं... पण जमेल आपल्याला? आपण फक्त दोघी आहोत...”

“का नाही जमणार नीलिमा? तू इतका मोठा आणि अवघड प्रवास एकटीने केलास ना...”

“हो... पण कश्या पद्धतीने करायचं? काही ठरवलं आहेस?”

“तू माझ्या बरोबर असशील नं... मग मस्त! मी पण आपण हे ठरवू... म्हणजे माझ्या मनात आहे आधी फक्त छोट्या ऑर्डर घेऊ... माहितीतल्या लोकांकडून... ते कसं जमतंय ते पाहू... मग पुढे ठरवता येईल... त्याने वेळ तर उत्तम जाईल पण हातात पैसे देखील येतील... तुला काय वाटतं नीलिमा?”

“मस्त... मी कधी असा विचार केलाच नव्हता गं... म्हणजे एकटीच पडले आहे घरी... पण बाहेर पडून असं काही करावं हे मला

वाटलेच नाही... तुझी भेट माझ्या आयुष्यात टर्निंग पॉइंट ठरणार बघ... आयुष्य काही नवीन करायची संधी देतंय तर नक्कीच प्रयत्न तर केलाच पाहिजे... आणि मला काहीच अंदाज नाही बिझिनेसचा... पण एकदम उडी मारण्यापेक्षा हळू हळू छोटी पावले घेणं उत्तम होईल...”

“बरोबर... आयुष्य नवीन संधी देतंय... आपल्या दोघींना! बिझिनेस म्हणजे आपण घर खर्च सांभाळतो तसंच फक्त थोड्या मोठ्या प्रमाणात पहायचं... आपल्याकडे वॉट्सअप आहेच... त्यावर जाहिरात देऊ... कसा प्रतिसाद येतो बघू... माझ्या थोड्या फार ओळखी पण आहेत... तिथे सांगून ठेऊ...” मेघा उत्साहाने बोलायला लागली... तिचे बोलणे ऐकून नीलिमा सुद्धा एकदम फ्रेश झाली...

“आपण कामाला लागू लगेच... मी आतापासूनच एकदम फ्रेश झालीये. सगळी मरगळ दूर झालीये. तुझे खूप धन्यवाद मेघा...”

“धन्यवाद कशाला? पार्टनर होणार आता आपण... आता आपण एकत्र बिझिनेस करणार आहोत त्यामुळे छोट्या छोट्या गोष्टींसाठी धन्यवाद नको हं आता...” मेघा हसली... नीलिमा सुद्धा हसली.

दोघी बराच वेळ गप्पा मारत होत्या आणि दोघीही खूप खुश झाल्या होत्या... हा निर्णय दोघींचे आयुष्य बदलणार होता... फक्त आयुष्य नाही तर सर्वाथाने दोघींचे आयुष्य बदलणार होते... “पोट भर खा...” हे नाव दोघींनी एकमताने ठरवले... दोघींना खायला घालायची आवड असल्यामुळे दुसऱ्या नावाचा दोघी विचारच करू शकत नव्हता.

दोघी जर्णीनी काय पद्धतीने काम करायचे ते ठरवून घेतले. सगळी तयारी झाली. मुख्य म्हणजे दोघींची मानसिक तयारी पूर्ण झाली होती... एके दिवशी दोघी, निवांत गप्पा मारत बसल्या होत्या. आता दोघी वाट पाहत होत्या पहिल्या ऑर्डरची... तितक्यात मेघाच्या मोबाईलवर कोणाचा तरी फोन आला. अननोन नंबर होता. तिने नीलिमाकडे पाहिले आणि फोन उचलला,

“हॅलो...”

“पोटभर खा केटरिंग सर्विस?”

“हो हो.. बोला...”

“मी जोशी... माझ्या नातवाचे बारसे करायचे आहे. बाळ लहान आहे. त्यामुळे बाहेर हॉल घेऊन करण्यापेक्षा घरीच करू असं ठरले आणि वॉट्सअप वर तुमच्या केटरिंग सर्विसची माहिती कळली... तुम्ही नवीन आहात सो मला आधी पदार्थांची चव चाखायला मिळाली तर मी तुम्हांला माझी ऑर्डर देऊ शकतो.”

“हो हो... तुम्हांला काय काय पदार्थ हवेत सांगून ठेवा.. आणि परवा आमच्या इथे येऊन पदार्थ चाखून पहा... आणि आमची जागा सुद्धा पाहता येईल...”

“चालेल... मी मला हव्या त्या पदार्थांची यादी देतो तुम्हाला... आणि परवा येतो तुमच्याकडे...”

“चालेल... आमचा पत्ता आहे ना... नाहीतर मी तो पाठवते...”

मेघा जरा वेळ फोनवर बोलली. मग फोन बंद झाला आणि

मेघा खुश होऊन नीलिमाशी बोलायला लागली,

“येस आपल्याला मोस्टली पहिली ऑर्डर मिळेल नीलिमा... म्हणजे आपण नवीन आहोत यामुळे आधी पदार्थ चाखून मग ठरवतील... पण आता हा मागे फिरून बघणे नाही...”

“अरे वा... ही तर मस्त बातमी दिलीस मेघा... कोणते कोणते पदार्थ आहेत सांग आपण लागू तयारीला...”

मेघा आणि नीलिमा पहिली ऑर्डरची चौकशी झाल्यामुळे खूप खुश झाल्या... पदार्थांची यादी मिळाल्यावर त्यांनी सगळी तयारी केली आणि पदार्थ बनवले... जोशींनी ते येऊन चाखले नी ते भलतेच खुश झाले आणि ही ऑर्डर नीलिमा आणि मेघाला मिळाली. दोघींचा बिझिनेस खऱ्या अर्थाने चालू झाला... दोघींनी मनापासून स्वयंपाक केला आणि तो खाऊन जोशी आणि त्यांचे पाहुणे खुश झाले आणि त्या बारश्यातच त्यांना दोन नवीन ऑर्डर मिळाल्या... “पोटभर खा...” ला काही दिवसातच प्रसिद्धी मिळायला लागली...

पाहता पाहता सगळंच बदलले. दोघींच्या खाण्याचा बिझिनेसचा पसारा एकदमच वाढला... आता दोघींना श्वास सुद्धा घेण्यासाठी फुरसत नव्हती... ज्या दोघींना बिनकामाच्या म्हणून हिणवले जात होते त्या आता एका बिझिनेस यशस्वीपणे चालवत होत्या. त्यांच्या मदती साठी ४ बायका सुद्धा घ्याव्या लागल्या. खाण्याची डिलिव्हरी देण्यासाठी एक छोटा टेम्पो आणि २ कामगार सुद्धा ठेवले... हातात पैसे येत होतेच पण त्यापेक्षा खाऊ घालण्याचे समाधान सुद्धा दोघींना मिळत होते. इतरांना सुद्धा काम मिळवून देऊन त्यांना सुद्धा रोजगार उपलब्ध करून देत होत्या... मेघाला बिझिनेसमध्ये उत्तम साथ मिळाली आणि नीलिमाचे तर पूर्ण आयुष्य बदलूनच गेले होते... आता घरात सुद्धा तिला मान मिळू लागला होता... सुनेची कटकट कमी झाली होती... नीलिमासाठी ही गोष्ट आनंददायी होती. जो प्रवास करायला नीलिमा घाबरत होती त्याच प्रवासाने तिचे पूर्ण आयुष्य बदलून टाकले होते. साध्या वाटणाऱ्या प्रवासाने तिचे पूर्ण आयुष्य बदलून टाकले होते. आता नीलिमा घरी पैसे द्यायला लागली... ती आपल्या मिळकती मधले काही पैसे नातीच्या नावावर ठेवायला लागली... ही गोष्ट नीलिमासाठी खूप खास होती. स्वतःच्या खर्चासाठी तिला कोणाकडे पैसे मागायला लागत नव्हते. तिचे पैसे ती तिला हवे तसे वापरू शकत होती. नीलिमा स्वाभिमाना तर झालीच पण त्याचबरोबर आता ती आर्थिक स्वावलंबी झाली होती. आणि जेवण बनवून लोकांना खायला देण्यात वेगळाच आनंद तिला मिळत होता... आता पुढे जाऊन मेघा आणि नीलिमा एक छोटेसे हॉटेल सुद्धा काढण्याच्या विचारात होत्या. पुढे जाऊन गरजूंना मदत देखील करायचा दोघींचा मानस होता... सगळे उत्तम होत होते... पण ह्या सगळ्या यशाचे पूर्ण श्रेय होते ते गिरीश, गीता आणि एकटीने केलेल्या प्रवासाला...

प्रयत्न केला तर काहीच अवघड नसतं.

***

अंकिता

वीट क्षप्लायर्स व उत्पादक

प्रो.प्रा. रामकृष्ण तुळशीराम गारे
मो. 8805778851

गणेश रामकृष्ण गारे
मो. 8806288768
9764312822

कु. अंकिता गणेश गारे

आमचेकडे सर्व साईजच्या विटा होलसेल भावात मिळतील

मु. पो. चाटोरी, ता. निफाड, जि. नाशिक

श्री साईनाथ

एंटरप्रायजेस

Expert Profile Cutters and
Dealers in Iron Goods.

क्रिशोर गुडेकर
मो. : 96650 65826
98226 45832

सौ. कांचन कि. गुडेकर
मो. : 9766690922
8624067149

प्लॉट नं. २६, सेक्टर नं. ७, पी.सी.एन.टी.डी.ए., भोसरी, पुणे ४११ ०२६.
फोन : (०२०) ६५१११८६०, ६५११६७८०

CNC Profile Cutting Machine

दत्तकृपा कोल सप्लायर्स

इंपोर्टेड कोलसा व राख ठोक व किरकोळ भावात मिळेल

श्री दत्तकृपा वीट कारखाना

उत्तम प्रतीचे वीटा होलसेल भावात मिळतील .

सुहास उर्फ
सतिश चंद्रकांत कुंभार
मो. 9922234552

विट कारखानदार व मुर्तीकार
सर्वांगसुंदर गणेशमूर्ती मिळतील.

चि. श्रीनिवास चंद्रकांत कुंभार
निवास : मु.पो. ओझडे, ता. वाई, जि. सातारा.
मो. 9822472552

प्रणव एन्टरप्रायझेस

प्रणव वॉटर सप्लायर्स

६५/७, निवृत्तीनगर, हडपसर, हांडेवाडी
रोड, हडपसर, पुणे ४११ ०२८.

ऑफिस
प्रो.प्रा. सुधीर निवृत्ती कुंभार
१६५/क, माळवाडी, हडपसर, पुणे ४११ ०२८.
फोन नं. २६९९९२४२

विट कारखानदार

बाळासाहेब तुकाराम उन्हाळे

मु. पो. धामोरी, ता. कोपरगांव,
जि. अहमदनगर.
मोबा. ९८५०९६७५५४

चि. राहुल बाळासो उन्हाळे
बी.ए., बी.एड.
Mo. 9011846861

विट

कारखानदार

विनायक मच्छिंद्र मोरे
98811250995
सदस्य, कोपरगांव तालुका
कुंभार समाज संघटना

संतोष मच्छिंद्र मोरे
9922611107
मु. धामोरी, ता. कोपरगांव,
जि. अहमदनगर

प्रो.प्रा. बाळासाहेब तुळशीराम गारे
मो. 932587752

सौ. शोभा बा. गारे
9049889604
7558389148

चि. राकेश बा. गारे

संत शिरोमणी गोरबाकाका विट उत्पादक
व विट सप्लायर्स

आमचेकडे सर्व साईजच्या विटा होलसेल भावात मिळतील.

मु.पो. चाटोरी, ता. निफाड, जि. नाशिक

संत गोरबाकाका कृपा

भाऊसाहेब
तुळशीराम गारे
9850153600
8379966225

जितेंद्र भा. गारे
9921089769

सौ. शुभांगी जि. गारे
निधी जितेंद्र
गारे

विट कारखानदार
आमचेकडे सर्व प्रकारच्या विटा होलसेल
व स्टिल भावात मिळतील.

मु. पो. चाटोरी, ता. निफाड, जि. नाशिक ४२२ २१०

- मुकुंद राजहंस

वामनशास्त्रींच्या मृत्युमुळे सारा गाव हळहळला त्यापेक्षा जास्त वाईट वाटले दामाजीस, तंतोतंत भविष्य जाणणारा भविष्यवेत्ता हरवला म्हणून वामनशास्त्रींनी सांगितल्याप्रमाणे बर्वेची मुलगी सून म्हणून घरांत येताच घरात सुख, समृद्धी आणि शांतता नांदत होती. सुरुवातीलाच त्यांच ऐकलं असतं तर मध्यंतरीच्या काळात जी संकटे आपल्यावर आली ती टळली असती. त्याबद्दल त्यांच्या मनात शंका उरली नव्हती. त्याच्या सल्ल्याविरुद्ध आपण वागलो त्याचे काय फल मिळाले हे आठवत ते स्वस्थ बसले, पुढील भविष्याकडे डोळे लावून...

बराच वेळ हातातील कुंडलीचे निरीक्षण केल्यावर वामनशास्त्रींनी ती कुंडली खाली ठेवली व इतर तीन कुंडल्यावर नजर फिरवली. त्यांनी आधी केशवची कुंडली पाहिली होती. अन् आता ते बघत होते तीन मुर्लींच्या कुंडल्या. कुंडली वाचन केल्यावर त्यांनी त्यांचे समोर बसलेल्या दामाजी पठारेवर नजर फिरवली अन् बोलले. हे बघा पठारे, आडपडदा न ठेवता स्पष्ट बोलणारा आहे मी. तुम्ही आणलेल्या तीन ही मुर्लींच्या जन्म कुंडल्या तुमच्या मुलाच्या जन्म कुंडलीशी जुळतात. मुलाच्या लग्नासाठी आलेले योग तीन ही मुर्लींच्या कुंडलीत आहे. पण माझी एक विनंती.

कसली विनंती दामाजी पठारेंनी विचारले. आज त्यांनी त्यांच्या मुलाच्या विवाहयोगासाठी तीन मुर्लींच्या कुंडल्या वामनशास्त्रींकडे दाखवण्यास आणल्या होत्या. तीन ही मुर्लींच्या कुंडली व सोबत स्वतःच्या मुलाची जन्म कुंडली वामनशास्त्रींसमोर ठेवत ते बोलले. शास्त्रींबुवा या तीन विवाह इच्छूक मुर्लींच्या कुंडलीशी माझ्या मुलाचे योग जुळतात ते सांगा. यापैकी कोणती मुलगी ग्रहदशेनुसार त्याच्या करता योग्य राहिल ते सांगा असं म्हणत त्याने तीनही मुर्लींचे फोटो व आपल्या मुलाचा फोटोसुद्धा त्यांचे समोर ठेवला. त्या सर्व कुंडलीचे निरीक्षण केल्यावर वामनशास्त्री बोलले जुळतात तिर्घींच्या कुंडल्या. तुमच्या मुलाच्या पत्रिकेशी पण एक विनंती.

आता हे काय विनंती करणार हा प्रश्न दामाजीस पडला. बोलले ते अहो विनंती काय करता काय ते स्पष्ट सांगा. त्यावर ते बोलले सांगितले ना सर्व कुंडल्या एकमेकांशी जुळतात पण अजून एक सांगतो मुलाचं लग्न करू नका. मुलाचं लग्न केलं तर तुम्हांस जन्मभर हालअपेष्टा, मानसिक चिंता व कष्टाशिवाय अन् मानहानीशिवाय काहीही मिळणार नाही.

त्यावर दामाजी बोलले, म्हणजे अपशकुनी पत्रिका आहेत काय ह्या तिर्घींच्या. त्यावर वामनशास्त्री बोलले, तसं नाही पण यातील कोणतीही मुलगी तुमची सून बनण्यास अथवा या व्यतिरिक्त तुम्ही कोणत्याही मुलीशी तुमच्या मुलाचा विवाह करून दिल्यास तुम्हास आयुष्यभर समाधान मिळणार नाही.

अहो, काय सांगता तुम्ही हे. बोला स्पष्ट त्यावर वामनशास्त्री बोलले. पठारे साहेब, लग्न म्हणजे दोन जिवांच मीलन. लग्नानंतर पत्नीकडून म्हणा अथवा पतीकडून म्हणा वंशाचा दिवा मिळावा ही सर्वांची अपेक्षा अन् तीच अपेक्षा तुमच्या मुलाकडून पूर्ण होणे शक्य नाही. अर्थात तुम्ही आणलेली तुमच्या मुलाची कुंडली योग्य असल्यास. तुमच्या मुलाच्या कुंडलीनुसार मुलाच्या नशिबी संतान योग नाही. हा तुमचा मुलगा घरास, घराण्यास वारस देण्यास असमर्थ आहे. त्यामुळे मुलाच लग्न करून आयुष्यभर मनस्ताप भोगू नका. आपल्यातली ही गोष्ट फक्त दोघांपुरतीच मर्यादित राहू द्या. याऊपर तुमची मर्जी.

त्यावर पठारे बोलले. काय बोलता शास्त्रींबुवा. अहो माझा मुलगा दिसायला राजबिंडा, शरीराने धडधाकट, अन् सुशिक्षित आहे.

बड्या पगाराच्या नोकरीवर आहे. तरी सुद्धा तुम्ही म्हणता.

हो मीच सांगतो पण मी तुम्ही आणलेल्या कुंडलीच्या अभ्यासा वरून सांगतो. मला तुमच्या मुलाच्या कुंडलीत दोष दिसतो. जे आहे ते सांगितले.

आता मात्र दामाजी सुन्न झाले. विचारात पडले असं कसं बोलतात शास्त्रींबुवा. पण त्यांना हे सुद्धा माहित होतं की या शास्त्रीच भविष्य कधीही खोट ठरत नाही. अभ्यासू व्यक्तीमत्व होत ते. ज्योतिष शास्त्रात अन् कुंडलीच्या अभ्यासात पारंगत होते ते. त्यांचे घरी नेहमी या कामाकरता समस्या घेऊन येणाऱ्यांची गर्दी रहात असे. त्यांच्या दांडग्या ज्योतीषाच्या अभ्यासावर लोकांचा विश्वास होता. पूर्ण अभ्यासा अंतीच ते आपलं मत समोरच्यास स्पष्टपणे सांगत असत. व कधी कधी त्यावर उपाय सुचवत असत. शेवटी दामाजी बोलले. अहो काही उपाय नाही का यावर तसे ताडकन् शास्त्रींबुवा बोलले.

आहे ना. समस्या आली म्हणजे उपाय आलेच. एखादी घटस्फोटीत व तिला बाळ संतान असणाऱ्या मुलीशी याचं लग्न लावा. घरात संतान सुख लाभेल, घराण्यास वारस मिळेल. याशिवाय दुसरा उपाय नाही. सरळ मार्ग हाच. लहान मुलगा असलेली एखादी घटस्फोटीत वधु बघा अन् उडवा बार लग्नाचा. त्यावर दामाजी बोलले. अहो कसं शक्य आहे हे? लोक काय म्हणतील? नाव ठेवतील आम्हांला त्यावर शास्त्रींबुवा बोलले.

दामाजी, ज्या गोष्टी, ज्या घटना अटळ आहेत त्याचा स्वीकार करण्याची तयारी ठेवा. झाकली मूठ सव्वा लाखाची ठेवण्याचा प्रयत्न करा. उगाचच भविष्यात बोंबाबोंब होण्यापेक्षा व प्रतिष्ठेस बाधा पोचण्यापेक्षा वेळीच सावध व्हा. अन् समाज सुधारकाच्या नावाखाली करा उद्धार एखाद्या घटस्फोटीतेचा नाव होईल तुमचं. मुलाचा दोष झाकला जाईल. तुमची पत कायम राहिल. घराण्यास वंशाचा दिवा मिळेल. एक मात्र सांगतो या तुमच्या मुलाचे लग्न तुम्ही कोणत्याही मुलीशी केल्यास याचेपासून तुम्हास वंशाचा दिवा मिळणार नाही. नाही म्हणजे नाहीच. त्यासाठी तुम्ही लाखो करोडो रुपये खर्च केले तरी हा तुमचा मुलगा संतान प्राप्तीस योग्य नाही. सक्षम नाही.

सुन्न झाले दामाजी. काय बोलावं सुचतच नव्हतं त्यांना. हताश होऊन ते परत जाण्यासाठी निघाले. निघतांना बोलले. शास्त्रींबुवा तुमची दक्षिणा किती? त्यावर ते बोलले. काहीही नको. कारण मी तुमच्यासाठी काहीही करू शकत नाही. तुमच्या अपेक्षेवर पाणी फिरवले मी, त्यामुळे मला दक्षिणा नको. या तुम्ही अन् हो यातले मुलास काहीही सांगू नका. सार स्वतःच्या मनातच ठेवा.

दामाजी घरी परतले. पत्नीने विचारले का हो काय म्हणतात शास्त्रींबुवा. त्यावर ते बोलले. जमत नाही म्हणतात. त्यांच्या या बोलण्याने त्यांच्या पत्नीचा चेहरा पडला. पण तिला नाराज झाल्याचे बघताच ते बोलले अग त्यात चेहरा पाडण्यासारखं काय आहे. बघू की दुसऱ्या मुली. त्यांच्या बोलण्याने त्यांच्या पत्नीस धीर आला. बरं वाटलं

त्यांना.

आपल्या पोराच्या कुंडलीत असा काय दोष दिसला शास्त्रीबुवांना हेच दामाजींना कळत नव्हतं. स्पष्टच म्हणाले ते कितीही मुलींच्या कुंडल्या बघा, सुंदर अथवा कुरूप मुलगी बघा तरीही त्यांना यांचेकडून संतानप्राप्ती होणे नाही. काय दोष असावा आपल्या मुलात. शास्त्रीबुवास त्यांनी खोदून खोदून विचारले पण त्यांनी सांगितले नाही. एवढंच बोलले. भविष्यात कुण्या मुलीचे आयुष्य तिच्या लग्नानंतरच्या अपेक्षा धुळीस मिळवू नका.

वामनशास्त्रींवर त्यांचाच काय तर अनेकांचा विश्वास होता. ते सांगत त्याप्रमाणेच घडत असे. पण का कोण जाणे यावेळी त्यांना त्यांच्या बोलण्यावर विश्वास वाटला नाही. त्यांनी त्या तीनही मुलींच्या जन्म कुंडल्या अन आपल्या मुलाची कुंडली सोबत घेऊन नाशिक गाठले. तिथे एक प्रख्यात ज्योतिषी होते. अचूक भविष्य बघणारे अन् भविष्य कथन करणारे. अनेकांना त्यांचा प्रत्यय आला होता. त्यांचा पत्ता आपल्या मित्राकडून घेऊन ते नाशिकला त्यांचे घरी पोचले. दारावर भला मोठा फलक टांगलेला होता. ज्योतिष्य कार्यालय. श्री हरीहर वासुदेव पांडे. बरीच गर्दी होती तिथे. बसले मग ते. दोन तासानंतर त्यांचा नंबर लागला. त्यांनी सोबत आणलेल्या तीनही मुलींच्या जन्म कुंडल्या व आपल्या पोराची जन्मकुंडली त्यांचे समोर ठेवली व बोलले यातील कोणत्या मुलीची कुंडली योग्य आहे माझ्या मुलासाठी?

बारकाईने कुंडल्यांचे निरीक्षण केल्यावर ते बोलले तीन ही मुलींच्या कुंडल्या उत्तम पण... आता त्यांनी पण म्हणताच दामजी बोलले पण काय? त्यावर ते बोलले मुलाच्या कुंडलीत दोष आहे. पत्नीस संतानसुख देण्यास असमर्थ आहे तो. तसे त्याच्या कुंडलीच्या अभ्यासावरून समजते. तेंव्हा...

तेंव्हा काय... दामाजीने विचारले त्यावर ते बोलले. शोभेची वस्तु म्हणून सून घरात आणू नका कोणतीही मुलगी तुम्ही सून म्हणून घरात आणली तरी तिला मातृसुख मिळणार नाही. अन् तुम्हास घराण्यास वंश मिळणार नाही. त्यासाठी तुम्ही काहीही उपाय केले तरी त्यासाठी एक सल्ला देऊ.

सांगा, कोणता सल्ला. कोणता उपाय. तसे पांडे बोलले. मुलाच लग्न करू नका. केल्यास पस्तावा पदरी पडेल. मुलाच्या लग्नानंतर येणाऱ्या प्रत्येक दिवस तुम्हांस मनस्तापच देईल.

आता मात्र ते पूर्णपणे हताश झाले. वामनशास्त्रींचे अन् पांडेच भविष्य एकसारखंच निघालं. त्यांनी ठरवलं, बघू होईल ते होईल. टाकूच लग्नाचा बार उडवून नशिबात असेल ते होईल. अन् त्यांनी त्या तीन मुलींपैकी एकीशी अनंतच म्हणजे आपल्या मुलाच लग्न ठरवलं. लग्न झालं. मुलगी चांगल्या स्वभावाची होती. संस्कारी, सुसंस्कृत होती. देवभोळी होती. घराला धरून चालणारी होती.

पण लग्न झाले. दोन वर्ष उलटले. पण घरात पाळणा हलण्याचे चिन्ह दिसत नव्हते. दामाजीच्या सांगण्यावरून दोघांनी डॉक्टरकडून

तपासणी करून घेतली. उपचार करून घेतले, पण फळ मिळत नव्हतं. बघता बघता लग्नास पाच वर्ष झाली. सुनेला मानसिक चिंतेन घेरलं. नक्की दोष कुणात कळत नव्हता. दोष कुणात हे फक्त माहीत होतं दामाजीस. संतान होत नव्हती सुनेस. सासू टोचून बोलत होती. चारचौघीत हा विषय निघाला की सुनेची मान खाली जात होती. आपणास संतान नाही, आपलं आयुष्य व्यर्थ या काळजीने तिला घेरले. मानसिक रोगी बनली ती. त्यातच आजारी झाली. तिच्या आजारामुळे घरातील सर्वांच मनस्वास्थ्य बिघडलं. दामाजीस चिंता लागली. वामनशास्त्रींचे अन् पांडेच भाकीत खरं ठरल होत पण ते कुणास बोलत नव्हते याबद्दल.

मानसिक उपचार झाले. तज्ञ डॉक्टर कडूनही गुण येत नव्हता. सुनेची प्रकृती ढासळत होती. स्वतःच्या विचारात हरवून सून अंधाऱ्या खोलीत स्वतःस दडवून घेत होती. घरात कुणाशीच बोलत नव्हती, बाहेर फिरत नव्हती. कुणाशी संबंध ठेवत नव्हती. एकदम अलिप्तपणा स्वीकारला तिने. आता तर औषधपाणी घेणे सोडले. मनानं व शरीरानं खंगत गेली. अन् एक दिवस कुणाच्या ध्यानी मनी नसतांना कायमचं जग सोडून गेली. दामाजीसह त्याच्या परिवारास मनस्ताप देऊन गेली.

आजूबाजूस राहणारी मंडळी अन् नातेवाईक मंडळी दामाजीस अन त्याच्या मुलास दोष देत होती. लोक खाजगीत कुजबुज करत होते. म्हणत होते अरे माणसासमोर चार सुंदर अप्सरा नाचविल्या तरी त्या भोगण्याची क्षमता असावी लागते माणसात. लग्न करून काही उपयोग नसतो. तिचा भोग घेण्याची ताकत असावी लागते अंगात. संतानप्राप्तीसाठी धमक असावी लागते अंगात.

कुजके अन टवाळखोरांचे बोल अनंतच्या कानावर येत होते. पण तो तिकडे लक्ष देत नव्हता. वर साऱ्या गावात, नातेवाईकास अन सुनेच्या मातापित्यास माहीत होतं की दामाजी परिवार सुसंस्कृत आहे. सुनेसं पोटच्या पोरीप्रमाणं वागवत होते ते. त्या घरात सुनेवर कसलाच अन्याय होत नव्हता याची जाणीव सुनेच्या मातापित्यास होती. अकाली मृत्यु व अनपेक्षित घटना म्हणून सार विसरले ते.

आता दामाजीस वामनशास्त्रींचे शब्द आठवले. काय म्हणत होते ते तेव्हा. म्हणत होते ते. समाजसुधारकांचा बुरखा पांघरा. एखाद्या घटस्फोटीतेचा संतानासह उद्धार करा. घरास वंश मिळवा. त्या वंशासाठी आयुष्य खर्च करा. स्वतःची प्रतिष्ठा अन बदनामी सावरा. त्यानुसार आता त्यांनी वागण्याचं ठरवलं अन एखादी तशी कुणी भेटते का हे बघण्याचा त्यांनी निश्चय केला. पत्नीच्या अन् मुलाच्या कानावर टाकूनच. दोघांनी संमती दिली. अन एक दिवस त्यांना अशा एका स्थळाचा शोध लागला.

वामन बर्वेच्या पोरीचा. चार वर्षापूर्वी लग्न झालं होत बर्वेच्या पोरीचं. दुसऱ्या वर्षी लग्नानंतर तिला मुलगा झाला. अन काही दिवसात पती अपघातात वारला तिचा. कर्मदरिद्री अपशकुनी सून म्हणून

सासऱ्यांनी तिला घरातून हाकलले. आता बापाकडे आपल्या लहान मुलासह राहात होती. दामाजीने बर्वेच घर गाठलं. येण्याच कारण सांगितलं. मुलगी बधितली सुंदर होती. तिचा दोन वर्षांचा मुलगा बधितला. पोर दिसायला चुणचुणीत होतं. दोघांना बघताच योग्य स्थळ वाटलं त्यांना. बर्वेस त्यांनी सारं सांगितल. त्यांचे विषयी व मुला विषयी व त्यांच्या मृत सुनेविषयी. मुलीची पत्रिका मागितली, बर्वेनी दोन्ही पत्रिका घेऊन ते वामनशास्त्रींकडे आले. मागच्या घडलेल्या घटनांची माहिती दिली. म्हणत होते ते दामाजीस या आधी सांगून सुद्धा त्याविरुद्ध वागला आपण. आता काय त्यावर त्यांनी बर्वेच्या मुलीची कुंडली त्यांचे समोर ठेवली अन् बोलले. तुम्ही सांगितल्याप्रमाणे समाज सुधारणेचा मार्ग धरला मी.

कुंडली बघून वामन शास्त्री बोलले. हरकत नाही. घ्या करून ही मुलगी सून म्हणून तुमचे घरात आली तर तुमच्या घराण्याचा उत्कर्ष होणार. या मुलीचा मुलगा फार मोठ नाव कमावणार. या विवाहानंतर तुमच्या घरात सुख, समृद्धी अन शांतता नांदणार. फक्त या मुलीस अन तिच्या मुलास तुमच्या घरात योग्य तो मान, अधिकार अन स्थान मिळाल्यास सर्वांचा उत्कर्षच होत राहील.

त्यांनी बर्वेच घर गाठलं. बोलणी केली. मुलासह मुलीचा स्वीकार करणार असं सांगितलं. मग पुढील कार्यक्रम झाले. विवाह झाला. लग्नानंतर बर्वेची मुलगी तिच्या तान्हुल्यासह दामाजीच्या परिवारात

आली अन रमली सुद्धा. तान्हुल्याच्या रूपात दामाजी परिवारात गोपाळ कृष्ण खेळू लागला.

दामाजीसकट सर्वांना अन स्वतः अनंतास तान्हुल्याचा लळा लागला. सुखात दिवस जाऊ लागले. अन हा हा म्हणता तीस वर्ष उलटली. तान्हुला मोठा झाला. आवश्यक शिक्षण घेऊन नेव्हीत भरती झाला. ट्रेनिंगनंतर अधिकारी बनला.

दामाजी आता थकत चालले होते. एक दिवस ते वामनशास्त्रींकडे आले. कितीतरी वेळ बसले, बोलले अन नंतर येतो म्हणत परत निघाले. मनातल्या मनात वामनशास्त्री हसले अन पुटपुटले तू येशील रे पण मी भेटायला हवे ना अन दोन दिवसानंतर वामनशास्त्रींचा मृत्यु झाला.

सारा गाव त्यांच्या मृत्युमुळे हळहळला. त्यापेक्षा जास्त वाईट वाटलं दामाजीस. तंतोतंत भविष्य जाणणारा भविष्यवेत्ता हरवला म्हणून. वामनशास्त्रींनी सांगितल्याप्रमाणे बर्वेची मुलगी सून म्हणून घरात येताच घरात सुख, समृद्धी अन शांतता नांदत होती. सुरुवातीलाच त्यांच जर आपण ऐकलं असतं तर मध्यंतरीच्या काळात आपल्यावर आलेली संकटं टळली असती. त्याबद्दल त्यांच्या मनात शंका उरली नव्हती. अन त्यांच्या सल्ल्याविरुद्ध आपण वागलो त्याचे काय फळ आपणास मिळाले हे आठवत ते स्वस्थ बसले, पुढील भविष्याकडे डोळे लावून.

***

डॉ. उत्तम कुंभार
MBBS, MS (ORTHO)
D. ORTHO

डॉ. अश्विनी उत्तम कुंभार

कुंभार ऑक्सिडेंट अँड ऑर्थोपेडिक हॉस्पिटल, मिरज

पिवळ्या व केशरी रेशमकाई धारकांसाठी
पूर्णपणे मोफत शस्त्रक्रिया

* महाराष्ट्र शासनाची *

महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजना
आयुष्यमान भारत प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना
अंतर्गत

अस्थिरोगावरील शस्त्रक्रिया मोफत केल्या जातील.

शिवाजी रोज, सिटी बस स्टँड समोर, मिरज.
फोन. (0233) 2220581, मो. 8530525764

श्री. रमणलाल एस. प्रजापती

D.C.E.

निवृत्त शाखा अभियंता

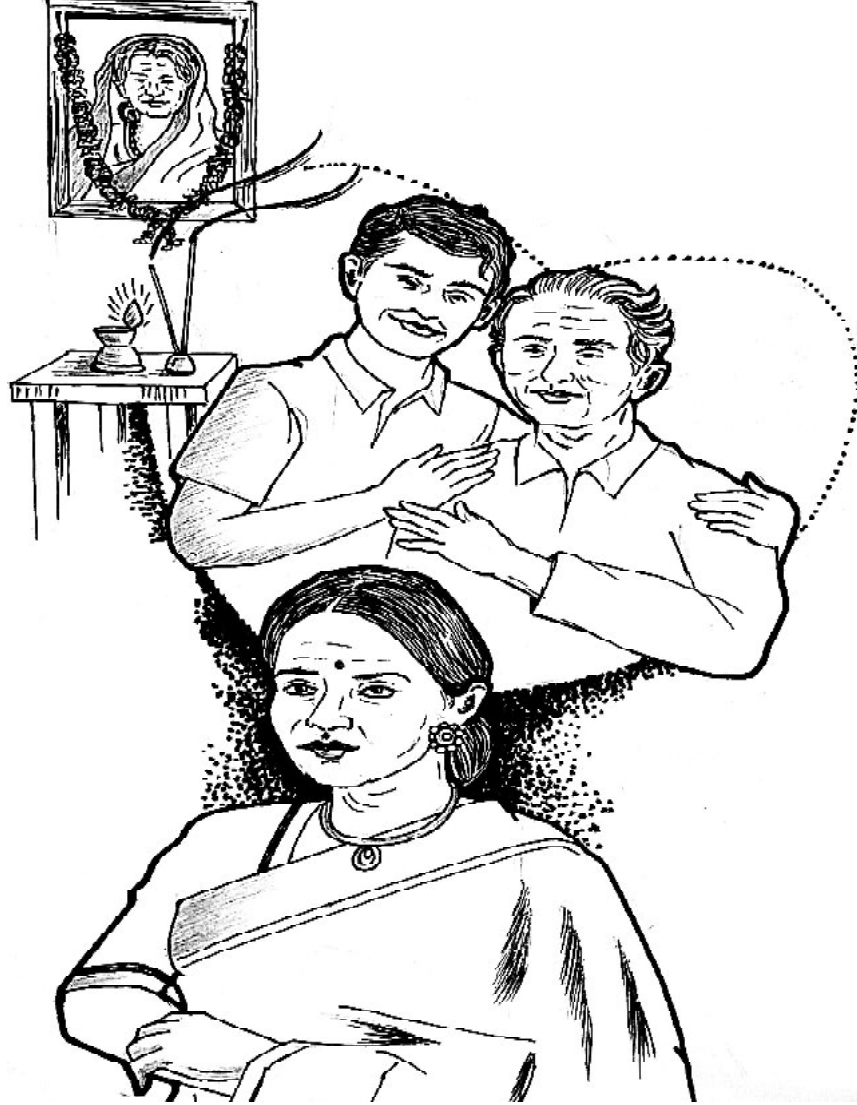

पत्नी : सौ. कल्पनाबाई
चि. कल्पेश- बी.ई. (सिवील)

७, ओमशांती नगर, कोरीट नाका, ता. जि. नंदुरबार.
मो. 9923752214 / 9975926208

लज्जामुळे प्रियाच्या स्वच्छंदी स्वभावाला, वागण्याला चांगलाच आळा बसला. त्यामुळे ती बेचैन होती. मुळात ती एकलकोंडी, त्यात इतकी वर्षे एकटी राहिलेली. मनात येईल तसे वागणारी. त्यामुळे सर्वांबरोबर जुळवून घेणे तिला अवघड वाटू लागले.

प्रिया मुळची पाटणची तिच्या बाबांचे तिथे स्टेशनरीचे मोठे दुकान, शिवाय त्यांची पाच एकर शेती. ती, तिचा भाऊ व आई वडील असे त्यांचे छान कुटुंब. प्रिया दहावी छान मार्कांनी पास झाली आणि तिने पुण्यात सायन्सला अॅडमिशन घेतले. कॉलेज सुरु झाले आणि ती हॉस्टेलला राहू लागली. तीच्या घरचे अतिशय बाळबोध वळण. त्यामुळे कॉलेज, क्लास, अभ्यास असा तिचा नित्यक्रम सुरु होता. मुळातच ती हुशार. त्यामुळे अभ्यासाची तीला पहिल्यापासूनच आवड. महिन्यातून एकदा आई वडील पुण्यात येऊन तिला भेटून जात.

असा त्यांचा नित्यक्रम सुरु होता. दोन वर्षे भुरकन उडून गेली. प्रिया बारावी उत्तम मार्कांनी पास झाली आणि तिने इंजिनियरिंगला अॅडमिशन घेतले. पुन्हा कॉलेज, हॉस्टेल असे रुटीन सुरु झाले. वर्षातून दोनदा सुट्टी मिळे. पण दिवाळीत ती फक्त चार दिवस गावी असे. मेच्या सुट्टीत मात्र महिनाभर तिला पाटणला राहावेच लागे.

कॉलेज, अभ्यास, क्लास असा तिचा नित्यक्रम व्यवस्थित सुरु होता. अधूनमधून ती टाइमपास म्हणून टेबल टेनिस खेळत होती. कॉलेजच्या स्पर्धात भागही घेत होती. पण तिचा मेन फोकस अभ्यासच

होता. तशी ती एकलकोंडी. वर्गातल्या एक दोन मैत्रिणी व रुमपार्टनर एवढेच तिचे सर्कल होते. अगदीच कधीतरी एखादा सिनेमा ती पहात असे.

दिवस पुढे पुढे सरकत होते. कॉलेजची तीन वर्षे संपली. शेवटच्या वर्षी निरनिराळ्या कंपन्यांनी कॅम्पस इंटरव्यू घेतले. पहिल्याच इंटरव्यू मध्ये तिचे सिलेक्शन झाले. कंपनीने ऑफर लेटरपण दिले. रिझल्ट लागल्यावर नोकरी सुरु होणार होती. परीक्षा संपल्यावर सगळ्या मैत्रिणींनी मिळून एक पार्टी केली. दुसऱ्या दिवशी तिचे आईबाबा पुण्यात आले. तिचे सगळे सामान घेऊन ते तिचे पाटणला गेले.

महिन्यानंतर रिझल्ट लागला. प्रिया उत्तम मार्कांनी पास झाली. आणि लगेचच तिला जॉयनिंग लेटर मिळाले. हिंजवडीमध्ये नोकरी होती. त्यामुळे तिने बालेवाडीत एक छोटा फ्लॉट भाड्याने घेतला. सुरुवातीला आई तिच्यासोबत राहिली. नोकरी व्यवस्थित सुरु झाली. कंपनीतलीच एक मुलगी तिची रुम पार्टनर झाली. त्यामुळे या दोघी तिथे राहू लागल्या. आई परत गावी गेली. प्रियाला चांगले पॅकेज मिळाले होते. त्यामुळे पैसा आता तिच्या हातात खेळू लागला.

नोकरीमुळे तिचे राहणीमान आता पूर्णपणे बदलले. म्हणजे ती मॉड झाली. शॉपिंग, पार्लर, हॉटेलिंग, सिनेमा, ट्रीप असा तिचा प्रवास सुरु झाला. नोकरी लागून आता तिला दोन वर्षे पूर्ण झाली. पॅकेज वाढले. त्याबरोबरच तिचा इगो पण वाढत गेला. आता जवळपास सात वर्षे ती पुण्यात एकटी फ्लॉटवर राहात होती. मेसमध्ये जेवत होती. त्यामुळे ती एकलकोंडी झाली होती. मी व माझे एवढाच ती विचार करीत होती. कुणाशी जुळवून घेणे तिला जमतच नव्हते.

आता तिच्या लग्नाची काळजी तिच्या आई बाबांना लागून राहिली. पण लग्नाचा विषय प्रिया टाळत होती. त्यांनी तिला विचारले पण तिचे कुणावर प्रेम वगैरे नव्हते. आई वडिलांनी तिचे नाव वधुवर संस्थेत नोंदवले. त्यामुळे बरीच स्थळे तिला येऊ लागली. पण प्रत्येक स्थळ ती नाकारत होती. वय वाढत होते. आणि तिच्या आई बाबांची काळजी पण वाढत होती.

एक दिवस तिच्या मामाने तिला मोठे लेक्चर दिले. लग्न, संस्कार आपली समाज व्यवस्था या विषयी सारे खुलासे केले. त्यामुळे आता तिची थोडी मानसिकता बदलली. आलेली स्थळे निदान बघू तरी लागली. फोटो बायोडाटा नीट पाहू लागली.

तेव्हांच प्रविणचा फोटो, बायोडाटा तिला छान वाटला. तसे तिने आई बाबांना सांगितले. तेव्हा त्यांनी प्रविणची माहिती काढली. पुण्यात मध्यमवर्गीय कुटुंबात राहणारा प्रविण त्याची आई सुमन सोबत रहात होता. त्याचे वडील पूर्वीच वारले होते. शाळा कॉलेजचे शिक्षण आईनेच केले. ती प्राथमिक शाळेत नोकरी करीत होती. आता निवृत्त आहे. पेठेत त्यांचा एक फ्लॉट आहे. प्रविण इंजिनियर झाला आणि मोठ्या कंपनीत जॉब करतो. मोठे पॅकेज आहे. दिसायला हिरोसारखा आहे. अशी सारी माहिती त्यांना मिळाली.

मग पत्रिका बघून बघण्याचा कार्यक्रम झाला. पुढे हे दोघे बाहेर हॉटेलात दोन-तीन वेळा भेटले. दोघांनाही आपले जमेल असे वाटले. म्हणून त्यांनी होकार कळवला. मग काय सर्वांनाच आनंद झाला. दोघांच्या घरात लग्नाची लगबग सुरु झाली. पत्रिका छापणे, खरेदी, कार्यालय सारी कामे होऊ लागली आणि मुहूर्ताच्या दिवशी लग्न समारंभ पार पडला.

माप ओलांडून प्रिया प्रविणच्या घरी आली. हे दोघे नंतर काश्मिरला जाऊन आले. आणि आल्यावर दोघांचे रुटीन सुरु झाले. नव्याची नवलाई संपली. दोघांची नोकरी छान सुरु होती. एकमेकांना समजून घेण्यात दिवस पुढे पुढे सरकत होते. पण प्रिया आता थोडी अस्वस्थ होऊ लागली. नोकरी, घरकाम, घरी सासूबाई व प्रविणचा पण विचार करावा लागत होता. तिच्या स्वच्छंदी स्वभावाला वागण्याला चांगलाच आळा बसला. त्यामुळे ती बेचैन होती. मुळात ती एकलकोंडी त्यात इतकी वर्षे एकटी राहिलेली. मनात येईल तसे वागणारी. त्यामुळे सर्वांबरोबर जुळवून घेणे तिला अवघड वाटू लागले.

त्यामुळे आता दोघात थोडी कुरबुर सुरु झाली. खटके उडू लागले. या दरम्यान एकदा तिने वेगळे राहण्याचा विचार प्रविणला बोलून दाखवला. पण त्याने स्पष्ट नकार दिला. आणि एक दिवस प्रियाला त्रास होऊ लागला म्हणून प्रविण तिला डॉक्टरांकडे घेऊन गेला. डॉक्टरांनी तपासणी केली आणि त्यांचे अभिनंदन केले. कारण ते आता आई-बाबा होणार होते.

मग काय पुन्हा दोन्ही घरात आनंदाला उधाण आले. पाटणमध्ये जास्त सोयी नसल्याने पुण्यातच बाळंतपण झाले. सुमनताईने प्रियाची छान काळजी घेतली. पहिला मुलगा झाला. बारसे झाल्यावर प्रिया दोन महिन्यांच्या विश्रांतीसाठी पाटणला गेली. एक दोन वेळा प्रविण पाटणला येऊन गेला. एक दिवस प्रिया प्रविणला म्हणाली,

“अरे प्रविण आता आपण एक मोठा फ्लॉट घेऊन तिथे वेगळे राहू. तुझी आई जुन्या घरीच राहिल. मला आता त्यांच्या बरोबर राहायला जमणार नाही. त्या जुन्या बुरसटलेल्या विचारांच्या आहेत. त्यांचे माझे पटणे कठीण आहे.”

त्यावर प्रविण लगेच म्हणाला, “अगं आत मी जो काही आहे ते तिच्यामुळेच आहे. बाबा गेल्यावर तिनेच मला लहानाचे मोठे केले. तिने खूप कष्ट केले आहेत. आता तिला विश्रांतीची गरज आहे. माझ्या आधाराची गरज आहे. मी तिला एकटी सोडणार नाही. दुसरा मोठा फ्लॉट आपण घेऊ पण ती आपल्या सोबतच राहिल.”

यावर प्रिया त्याच्यावर भडकली म्हणाली, “हे बघ तू वेगळा राहाणार असशील तरच मी तुझ्या सोबत राहिल. नाहीतर आपले जमणे कठीण आहे. विचार कर.”

दुसऱ्या दिवशी प्रविण पुण्यात आला. त्या दिवसापासून दोघांचे संभाषण बंद झाले. प्रविणने एक-दोनदा तिला फोन केला. पण तिचे एकच उत्तर-

“वेगळा राहा तरच मी येते.”

आता मात्र दोघांमधले संभाषण पण बंद झाले. प्रियाला तिच्या आई-बाबांनी पण समजावण्याचा प्रयत्न केला. पण ही हट्टालाच पेटली होती. रजा संपल्यावर तिने बालेवाडीत एक फ्लॉट भाड्याने घेतला. गावातल्या ओळखीच्या एक मावशींना घेऊन ती पुण्यात आली. आणि बाळासोबत त्या मावशींना घेऊन राहू लागली.

मावशी बाळाची छान काळजी घेत होत्या. त्यामुळे प्रियाची काळजी मिटली. तिचा जॉब व्यवस्थित सुरु झाला. प्रिया पुण्यात आल्याचे कळल्यावर प्रविण एकदा तिला भेटायला तिच्या घरी गेला. पण हिने त्याला घरातही न घेता दार लावून टाकले. मान खाली घालून प्रविण घरी आला.

सुमनताईने पण त्याला समजावले. म्हणाल्या, “अरे प्रविण, तू माझी काळजी करू नको. मी इथे एकटी राहीन. तू प्रिया बरोबर राहा. तुझा संसार कर.”

तेव्हा प्रविण म्हणाला, “अगं आई, तू माझ्यासाठी खूप काही केले आहेस. तुझे प्रचंड उपकार आहेत. केवळ, तुझ्यामुळेच आज मी हे यश मिळवले आहे. तुला आता शेवटपर्यंत मी जपणार आहे. तुझ्या पुढे मला सारे व्यर्थ आहे. तू काळजी करू नकोस. सगळे छान होईल.”

दिवस पुढे पुढे चालले होते. प्रिया मजेत होती. तिच्या आईबाबांनी पुण्यात येऊन तिला समजावण्याचा खूप प्रयत्न केला म्हणाले,

“ती त्याची आई आहे. त्याने सांभाळलेच पाहिजे.”

पण ही मानायला तयार नव्हती. सर्वांनीच प्रयत्न केले. पण कुणालाच यश आले नाही. या गोष्टीला आता चार वर्षे होऊन गेली. खूप विचार करून शेवटी प्रियाने प्रविणला डिव्होर्सची नोटीस पाठवली. आणि ठिणगी पडली. कोर्टात केस उभी राहिली. आणि शेवटी डिव्होर्स झाला. प्रियाला पोटगीपण सुरु झाली आणि मुलाचा ताबा तिच्याकडेच राहिला. पण मधूनमधून मुलाला भेटायला मात्र परवानगी प्रविणला मिळाली.

प्रविण व त्याची आई पण नाराज झाले. पण नाईलाज होता. पुढे प्रियाची बदली बॅंगळूरच्या ऑफिसला झाली. त्यामुळे ती तिकडे शिफ्ट झाली व ती तिकडेच सेटल झाली. मुलगा सोहम आता मोठा झाला होता. आता तो कॉलेज शिक्षण पूर्ण करून नोकरीला लागला.

त्याला पहिला जॉब पुण्यातच मिळाला. त्यामुळे तो पुण्यात हिंजवडीत राहू लागला. आईने त्याला बाबांबद्दल कधीच काही सांगितले नाही पण पुण्यात आल्यावर त्याला त्यांची आठवण झाली. काही नातलगांकडून त्याला सारी हकिगत कळली आणि त्यात बाबांची काहीच चूक नाही असेच त्याला वाटले.

पत्ता शोधून एका रविवारी तो बाबांच्या घरी पोहचला. इतक्या वर्षांनी तो बाबांना पाहत होता. दोघेही एकमेकांकडे काही क्षण पाहतच राहिले. तैव्हा बाबांनीच त्याला विचारले,

“कोण हवंय?”

त्याच्या तोंडून शब्दच फुटेना. बाबांनी पुन्हा विचारल्यावर तो थोडा भानावर आला.

“प्रविणसर आपणच का?”

तो हो म्हटल्यावर याचा बांध फुटला. त्याला रडूच कोसळले. प्रविण मात्र गडबडला. त्याला धरून त्याने आत घेतले, सोप्यावर बसवले. त्याला शांत व्हायला सांगितले. आत जाऊन त्याने पाणी आपून त्याला दिले.

तो शांत झाल्यावर त्याने पुन्हा त्याला विचारले.

“अरे तू कोण? तुला काय हवंय?”

त्यावर सोहम म्हणाला, “बाबा मी तुमचा मुलगा सोहम. आज पहिल्यांदाच तुम्हाला भेटत आहे. आईने मला कायमच तुमच्यापासून लांब ठेवले. त्यामुळे मला तुम्हाला भेटण्याची इच्छा होती. पण इतकी वर्षे जमलेच नाही. आता नोकरीनिमित्त मी पुण्यात आलो आहे. तुमची माहिती बऱ्याच लोकांकडून कळली. खरे कारणही कळले. मला क्षमा करा. मी इतकी वर्षे तुम्हाला भेटू शकलो नाही. आजी कुठे आहे?”

त्यावर प्रविण म्हणाला, “अरे दोन वर्षांपूर्वी आजी वारली. मी पण आता निवृत्ती घेतली. आता एका सामाजिक संस्थेसाठी काम करतो. त्यात मन रमते. पण तुला आज पाहून खूप आनंद झाला. आजीला नेहमी वाटायचं तुला पाहावे म्हणून. पण तिची ती इच्छा अपुरीच राहिली. आज तुला पाहून माझे पण मन भरून आले. आज दिवसभर इथेच राहा. पण तुझ्या आईला मी भेटलेलो चालणार नाही. त्यामुळे तिला काही सांगू नकोस. तिला जप. माझ्या भेटण्याने तिला त्रास होता कामा नये.”

हे ऐकून सोहम पुन्हा रडला. म्हणाला, “बाबा तुम्ही किती ग्रेट आहात. आईने इतका त्रास तुम्हाला दिला तरी तुम्ही तिलाच जपायला सांगता. तुम्ही खरोखरच ग्रेट आहात. पण ऐका मी आता मोठा झालोय. सज्जन झालोय. बाबांचे प्रेम मला कधीच मिळाले नाही. आता मी तुमची काळजी घेणार. तुम्हाला जपणार.”

मग दिवसभर दोघे गप्पा मारत बसले. कामवाल्या काकूंनी स्वयंपाक केला. तिला समजल्यामुळे तिने जेवणाचा छान बेत केला. आणि गोडाचा शिरापण केला. संध्याकाळी सोहम गेला. जाताना म्हणाला,

“बाबा आता शनिवारी, रविवारी मला सुट्टी असते. दोन दिवस मी इथेच येऊन राहीन तुमची काळजी घेईन. चालेल नां?”

प्रविण “हो” म्हणाला.

त्याला भरून आले. सोहमच्या पाठमोऱ्या आकृतीकडे तो पहातच राहिला.

आता त्यांचा त्रिकोण पूर्ण झाला. आई बॅंगळूरला, सोहम हिंजवडीत तर बाबा पेटेत राहात होते.

***

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

शुभेच्छुक

मनिषा आण्णासाहेब कुंभार
DEPUTY C.E.O.
PMRDA

सुर्ये अधिष्ठिली प्राची ।
जगा जाणीव दे प्रकाशाची ॥
तैसी श्रोतया ज्ञानाची ।
दिवाळी करी ॥
....संत ज्ञानेश्वर महाराज

अर्थ : अज्ञानाच्या अंधारातून ज्ञानाच्या
प्रकाशाकडे नेणाऱ्या दिवाळीच्या हार्दिक शुभेच्छा....!

श्री. आण्णासाहेब धोंडी कुंभार सौ. सुरेखा आण्णासाहेब कुंभार
श्री. मिलिंद आण्णासाहेब कुंभार सौ. पूनम मिलिंद कुंभार
चि. कैवल्य मिलिंद कुंभार कु. प्रिषा मिलिंद कुंभार
निवास : 'मनिषा' मंगलनगर, वाकड रोड, स.नं. १७१४, थेरगाव,
पुणे-४११०३३. फोन : 9561213331

ॐ

DHONDPHALE
KALA NIKETAN

The 3rd Generation Studio
SCULPTURES, MURALS & PAINTINGS

४८३/२, रास्ता पेठ, M.S.E.B. ऑफिस समोर, पुणे ११.
मो.: ९४२३२३०२५१

॥ श्रीराम ॥

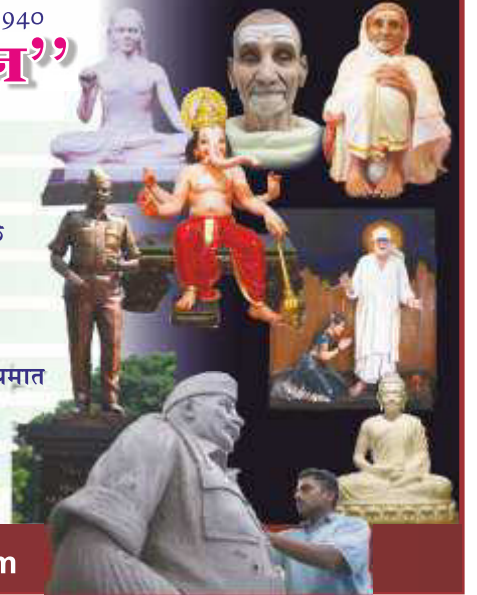
Since - 1940

“धोंडफळे कला निकेतन”

अभिजित धोंडफळे
शिल्पकार

ब्रॉन्झ चे पुतळे
इमिटेशन मार्बल तसेच फायबर
ग्लास मधिल रिअलिस्टिक पुतळे
सार्वजनिक मोठे गणपती,
इको फ्रेंडली पेपर पल्प मधिल
मोठे गणपती, म्युरल्स सर्व माध्यमात
कॅनव्हास पेंटिंग्ज, अॅनॅटॉमिकल
मॉडेल्स इ.

वेबसाईट : www.dknart.com ई-मेल : abhijit.dkn@gmail.com

साई मंगल
गारमेंट्स

रेडीमेड कापड व
लग्न बस्त्यावे भव्य दालन

प्रेरणा स्थान

॥ श्री सुपोजी कृपा ॥

स्व. श्रीरामशेट सौदागर स्व.प्रकाश श्रीराम सौदागर श्री. अमोल श्रीराम सौदागर

प्रो.प्रा.: अमोल श्रीराम सौदागर
मोबा. ८८८८५१४९४९

जय श्रीराम कॉम्प्लेक्स, बस स्टॅण्डसमोर, मेनरोड,
जळगांव, जामोद, जि.बुलढाणा, पिन - ४४३४०२

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मा. आर. बी. के. प्रजापती

निवृत्त इन्कमटॅक्स कमिशनर

राष्ट्रीय अध्यक्ष, अखिल भारतीय

प्रजापती कुंभकार महासंघ

शिक्षित बनो - संघटीत हो - संघर्ष करो !

ऑफिस : फ्लॅट नं. १२, ४था माला, द मालाड योजना को. ऑप. हौ. सोसायटी,

न्यू येरा सिनेमाके सामने, एस. व्ही. रोड, मालाड (प), मुंबई ४०००६४

टेलीफॅक्स : (०२२) २८८१३३२० मो. ९९३०४७७७३०

• E-mail : abpkmahasangh2009@gmail.com • website : www.abpkmahasangh.net

शामराव जगन्नाथ राजे

मो. 9890104105, 9422293900

❖ प्रदेशअध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र
कुंभार समाज विकास संस्था, महाराष्ट्र राज्य.

❖ प्रदेशउपाध्यक्ष बाराबलुतेदार महासंघ, महाराष्ट्र राज्य.

❖ मा. विश्वस्त संत गोरोबाकाका मंदिर व धर्मशाळा, आळंदी

❖ अध्यक्ष निरा विकास आघाडी, निरा-शिवतक्रार

मु.पो. निरा, ता.पुरंदर, जि.पुणे - ४१२ १०२

श्री. नामदेवराव वि. कुंभार
संचालक मावळ तालुका कृषि उत्पन्न बाजार समिती
(बीरुड सल्लागार महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था/
मा. शा. पं. मध्य वेंडर, माळ/संचालक टाकवे बु. वि. का. सो.)
9881592880, 9890877980

श्री. चिंचिंद्र ना. कुंभार
(मुडुंगाचार्य)
9767150494

मु. वेसांत चिंचिंद्र कुंभार

मु. सिद्धांत समिर कुंभार

श्री. समिर ना. कुंभार
(युवा अध्यक्ष अखिल महा.
कुंभार समाज विकास संस्था मावळ/
दिंडी सोहळा मावळ सदस्य)
7038103338

गवत व पेंढ्यांचे व्यापारी
चैतन्य कानिकनाथ ट्रान्सपोर्ट व ट्रॅक्टर सर्विस

पत्ता - मु. माळ, पो. टाकवे बु. ता. मावळ जि. पुणे ४१२१०६

डॉ. संजय बाबुराव कुंभार

M.B.B.S., MSCSEPI
वैद्यकीय अधिकारी, प्राथमिक आरोग्य केंद्र,
उंजरा, ता. कराड, जि. सातारा
अध्यक्ष, सातारा जिल्हा कुंभार समाज
महासंघ

Email : drsanjaykumbhar@yahoo.in
Mob. 8275481481
7387370348

सौरभ संजय राजे (कुंभार)
Flying Officer
Indian Air Force

सौ. आकांक्षा सौरभ राजे
M.Sc. (Stat.) B.Ed.

डॉ. सौ. सुजाता संजय कुंभार

M.B.B.S., MD. (Pathology)
असोसिएट प्रोफेसर, कृष्णा वैद्यकीय
महाविद्यालय, ता. कराड, जि. सातारा

Email : drsujatakumbhar@yahoo.in
Mob. 9272325081

निवास : 'कृष्णाई निवास', गांधीनगर, मु.पो. काले, ता. कराड, जि. सातारा

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

श्री. किशनराव चा. काळे
(उपाध्यक्ष महा. राज. कुंभार विद्यार्थी सं.)
अध्यक्ष सन. गोरोबा काका वाघो निहा मा. वाघवा. ता.

सौ. उर्मिला कि. काळे

कु. ओमकार कि. काळे

कु. करण पा. काळे

श्री. रामचंद्र र. सोमवंशी

ओमकार विट कारखाना आणि ट्रान्सपोर्ट,
ओमकार ऑटोमोबाईलस्, ओमकार डेव्हलपर्स, करण ऑईल डेपो

पत्ता: श्री दत्त कॉलनी मु.पो. कामशेत, ता. मावळ, जि. पुणे | ऑफिस: साई एंटरप्राइजेस, जुना मुंबई पुणे महामार्ग, सहारा कॉलनी समोर, कामशेत
साईट: स.न. २६४कुसगांव खु || ता. मावळ जि. पुणे. मो. 9823587625, 9763173271

॥ श्री संत गोरोबा काका प्रसन्न ॥

स्वस्तिक ब्रिकर

प्रो. सुनिल नारायण जाधव

बी.कॉम., एल.एल.बी.

उपाध्यक्ष : पुणे जिल्हा कुंभार समाजोन्नती मंडळ
मा. अध्यक्ष, जुन्नर तालुका कुंभार समाजोन्नती मंडळ, जुन्नर
उपसरपंच, ग्रामपंचायत, सोमतवाडी
जुन्नर तालुका अध्यक्ष-राष्ट्रवादी कॉंग्रेस (ओबीसी सेल)
उपाध्यक्ष-तंटुमवती समिती, सोमतवाडी
मोबाईल : 9850777178/ 9970988777

'गणराया' सोमतवाडी, ता. जुन्नर, जि. पुणे

प्रो. :

अनिल नारायण जाधव
डी.सी.ई.

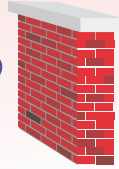
कुंभार आळी, जुन्नर

Mob.: 9373702573

सुरज कन्स्ट्रक्शन
स्वस्तिक अर्थ मुव्हर्स

लॅंड डेव्हलपर्स व बिल्डींग मटेरियल सप्लायर्स

वसंतशेठ ठमाजी रसाळ

अध्यक्ष : जुन्नर तालुका वीट कारखानदार
मा.अध्यक्ष : जुन्नर तालुका कुंभार समाजोन्नती मंडळ

मो. : 9766626570

9960286456

सचिन रंगनाथ रसाळ

संचालक, सिध्देश्वर ग्रामीण बिगरशेती सह. पतसंस्था

मो. : 9766335673

वसंत रसाळ आणि कंपनी

आमचेकडे उत्तम प्रकारची वीट

होलसेल भावात मिळेल.

पत्ता : मु.पो.नारायणगाव, ता.जुन्नर, जि.पुणे-४१०५०४

मयुरेश पेंटस्

श्री.रत्नकांत दगाडू कुंभार
९८२२९७८४५७

श्री.किशोर रत्नकांत कुंभार
९८८९०३९६२९

श्री.सुनिलकुमार रत्नकांत कुंभार
९०२८९०००५०

अधिकृत विक्रेते : **NEROLAC, ESDEE, CAMEL**

आमचेकडे प्लास्टर व शाडू मातीच्या गणेशमुर्ती बनवण्यासाठी व रंगविण्यासाठी आवश्यक असणारे सर्व साहित्य व रंग योग्य दरात मिळेल.

★ रबर ★ प्लास्टर ★ शाडू ★ केसर ★ सर्व प्रकारचे रंग
★ स्त्रे गन ★ ब्रश इत्यादी साहित्य मिळेल

इमारत रंगविण्यासाठी आवश्यक सर्व रंग व साहित्य योग्य दरात मिळेल

★ पुट्टी ★ प्रायमर ★ इमल्शन

पत्ता : सुरभी चौक, मु.पो. उंब्रज, ता.कराड, जि.सातारा पिन ४१५१०९

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्र.प्रा.निलेश मुरलीधर जाधव
9730499808
7385719059

चि.सार्थक निलेश जाधव

चि.कृष्णा निलेश जाधव

सार्थक ट्रेडर्स

डिस्ट्रीब्युटर कंपनी

कृष्णा ट्रेडर्स

डिस्ट्रीब्युटर्स : अमुल आईस्क्रीम, कॅडबरी इंडीया लि, रेकित बेन्काजर(डेटॉल)
बालाजी कार्पोरेशन लि, केवीन केअर प्रा.लि.

डिस्ट्रीब्युटर्स : सोसायटी चहा, कॅपिटल फुडस् प्रा.लि.(Chings), वैभव मार्केटिंग
कॉरपोरेशन(Ozone. 555), बीजूर सोपर फुडस् प्रा.लि.
खंडेलवाल फूड प्रॉडक्टस्, केशरल फूड प्रॉडक्टस्

यशश्री रेसिडेन्सी, कोल्हे मळा, मु.पो. नारयण गाव ता.जुन्नर, जि.पुणे 410504

Our Inspiration

Chandrakant More

Ratnamala More

शाॅप नं. १, जगताप डेअरी, विशालनगर,
पिंपळे निलख, औंध वाकड रोड, पुणे - २७.

॥ Shree ॥ C.M. चंद्रकांत मोटर्स

सर्व प्रकारच्या चार चाकी व कमर्शियल गाड्यांची खरेदी विक्री
(ट्रक, डंपर, हायवा, २५१५, ३११८, जे.सी.बी व इतर)

कुणाल मोरे सौ. सपना मोरे

D.A.E. B.Com

मो.: ९५४५८८६६६६

Email : kunalmore100@gmail.com

"Ice-Bergs"

Softy, Shaks, Scoops & Cold Coffee Chat & Fast Foods

Shivaji Nagar, Gokhale Road, Eden Hall, Shop No. 4, Pune-411016. Contact No.: 9665020179

ऑफीस १ : ऑफीस नं. ११, श्री चॅम्बर्स, जिल्हा न्यायालयसमोर,
शिवाजीनगर, पुणे-४११००५.

ऑफीस २ : सर्व्हे नं. ७७/१/३९, दुसरा मजला पाडाळे कॉम्प्लेक्स,
डी-मार्ट समोर, काळेवाडी, पुणे-४११०१७.

अॅडव्होकेट संदिप बाळासाहेब वाघमारे

मोबा.: 9767892400

Email : sandeepw7@gmail.com

Website : www.adlitem.in

प्रकाश हरीभाऊ
भालेराव

नंदकुमार हरीभाऊ
भालेराव

कु.आर्या प्र.भालेराव

कु.काव्या प्र.भालेराव

गजानन रोडवेज व आर.टी.ओ. सल्लागार

सर्व प्रकारच्या १४ टायर १२ टायर गाड्या
माल वहातुकीसाठी मिळतील

प्रशांत प्रकाश भालेराव
मो.: 9765670670

गणेश प्रकाश भालेराव
मो.: 9960887546
B.E., Senior Engg.

मु. पो. कुंभारवाडा, ता. अकोले, जि. अहमदनगर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

**Harishchandra
R. Salvi
D.OPT.**

Sushant's

SPECTACLES OPTICS & CONTACT LENS

4, Mahavir Niwas,
Sector No.21,
Opp.Centurion Mall,
Nerul-Seawood,
Navi Mumbai - 400 706.
Ph.: (022) 27702884

SPECTACLES SUSHANT OPTICIANS & Contact Lens Centre

5, Shivkrupa, Near Bombivli
Nagari Sahakari Bank,
Kulgaon, Badlapur(E)
(0251), 2694458, 2695566

SAI

ELECTRO INDUSTRIES

Electrical Contractors & Consultants
Home Wiring & Industrial Wiring

Sales & Service

Online, Offline Inverters & UPS Systems

Servo Stabilizers & Batteries

Havells Official Distributor

Led Lighting, Home Appliances and Reo etc.

OUR INSPIRATION

Late D.T. Jorwekar

Late Vatsala Jorwekar

Sudhakar Jorwekar

Balasaheb Jorwekar
9422384801

Nikhil Jorwekar
BE Computers

B-No.16, Satara Sah.Grih Nirman Society,
Near Saibaba Mandir, Godoli, Satara. Ph. (02162) 234562

Ganesh Kumbhar

Mob .: 9762322347
9823745257

TERRA INFORMATIC SERVICES

GIS Work, Auto-CAD Design &
All type of Surveying Work

Office : Flat No.2, Omkaram Building, Yashodhan Society,
Chintamani Nagar Bhag 2, Bibwewadi, Pune.

Flat No. 05, Shrenik Residency, Ganraj Colony, Warje, Pune 58

Email : tera_pune@rediffmail.com

श्री. किसन शिवाजी कुंभार
मो. 09881872823

चि. मंगेश कि. कुंभार
B.Com.

श्री. विजय शिवाजी कुंभार
मो. 9881289332
7588945032

VSK

ज्योतिर्लिंग वीट कारखाना

आमचेकडे उत्तम प्रतीच्या सर्व साईजच्या
विटा होलसेल दरात उपलब्ध

ज्योतिर्लिंग पेट्रोलपंप

मु. पो. गुळूचे, ता. पुरंदर, जि. पुणे

अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था (रजि.)

			
ज्ञानेश्वर भागवत उत्तर महाराष्ट्र विभागीय अध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था	सौ. मंगला झा. भागवत संचालिका तुळजा भवानी ग्रामीण बिगरशेती सह. पतसंस्था घोटी	राहुल झा. भागवत बी. फार्म. संपर्क 9822256949	अतुल झा. भागवत B.D.S. 9028852324

ज्ञानमंथल दातांचा दवाखाना

न्यु. नंदिनी मेडीकल

संपर्क 9226704724 / 9028811102
वासुदेव चौक, घोटी, ता. इगतपुरी, जि. नाशिक

		
Arun S. Nigavekar Ex. Deputy Mayor Kolhapur	Sanjay Nigavekar Chairman, Kumawat Co-op. Society	Amit A. Nigavekar
M.: 9890028199 / 8390909083		

Paint Marchant & Ganpati Colours

ARUN & CO. Ph.: 0231- 2640116
Ford Corner, Laxmipuri

ARUN BROTHERS Ph.: 0231- 2642619

AMIT ENTERPRISES Ph.: 0231- 2642230

C & F Agent : Indocem India Pvt. Ltd.

shivam agencies
Italian Touch Finesh Kitchen

9158589900

Shop : 1430, C, Sambhaji Bridge, Laxmipuri, Kolhapur
Email : arunbross@gmail.com

RELIABLE LIFTS

India Pvt. Ltd.

Chandrakant Kumbhar
Director
9960200174

Avdhut Complex, Office No.201, 1IInd Floor,
Near Shree Vitthal Heritage, Dattanagar,
Ambegaon BK, Pune 411046
E-mail : reliablelifts2012@gmail.com
Web.: www.reliablelifts.in

Specialist in
Manufactures, Installation,
Modernasation, AMC of all types of
lifts (Elevator's)

ज्योतिषतज्ञ
सौ. लता चंद्रकांत कुंभार
मो. 9527601537

जन्मपत्रिका, वास्तुशास्त्र
फेंगशुई इत्यादी बाबत
तज्ञ मार्गदर्शन मिळेल.

श्री विठ्ठल हेरीटेज, दत्तनगर,
आंबेगांव बु. पुणे ४११०४६

बारामतीमधील संगणक क्षेत्रातील अग्रगण्य नाव.....
(बेस्ट तालुका ए.टी.सी. अवॉर्ड विजेते)

डाटाबेस कॉम्प्युटर्स

राजेंद्र कुंभार

कोर्सेस

MS-CIT

DTP

TALLY

C, C++

VB

ORACLE

DCO, DCFA

OTHER DIPLOMA & CERTIFICATE COURSES

विविध शासकिय Online
फॉर्म भरण्याची सुविधा...

MKCL चे विद्यार्थी
फॅसिलिटी सेंटर

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ व
महाराष्ट्र ज्ञान महामंडळ मर्या. मान्यता प्राप्त

डाटाबेस कॉम्प्युटर्स

जानगंगा घरोघरी

बुरुड गल्ली, लोंढे हॉस्पिटल समोर, बारामती, जि. पुणे.
फोन : २२६५१० / मो. ९४२३२०३७७७

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Umesh P. Kumbhar
D.C.E.

Treasurer, Association of
Architect & Engineers, Kolhapur.
M.: 9890159098

M/s. KARVEER CONSTRUCTIONS

ARCHITECTURAL PLANNING / R.C.C. CONSULTANT
PROJECT MANAGEMENT & CONSULTING / CONTRACTORS

Office : 1369 / 70, A, Rankala Darshan Aprt., Kolhapur - 416 012.
Email : ernitinkumbhar@rediffmail.com

जगन्नाथ सुर्यवंशी
सौ.वंदना ज. सुर्यवंशी
B.E.(Mech.)
9930800884

सौ.कविता नि.सुर्यवंशी
M.Sc., MBA

डॉ.राकेश ज.सुर्यवंशी
MBBS, PGCR

डॉ.गायत्री रा.सुर्यवंशी
B.H.M.S.

प्रमोद ज्ञा.थोरात
B.E.(E&TC)

सौ.वर्षा प्र.थोरात
M.Sc., B.Ed.

जगन्नाथ भिका सुर्यवंशी

निवृत्त म.रा.वि.वि.कंपनी कर्मचारी
निवास : श्री 'गजानन कृपा' श्री.इच्छापूर्ती गणेश
मंदिरा जवळ शास्त्रीनगर, चाळीसगाव, जि.जळगाव
94210 39375

अथर्व क्लिनिक

पारसिक नगर, कळवा (प) ठाणे मो.बा. 9867200456

कु.शस्य, चि.कनाद, कु.ओवी, चि.अथर्व, कु.अर्णवी, कु.रेणुश्री.

आमचे प्रेरणा स्थान

कै.विठ्ठल जोंधळे

लक्ष्मीबाई विठ्ठल जोंधळे

शांताबाई विठ्ठल जोंधळे

शरद विठ्ठल जोंधळे

सौ.अपर्णा शरद जोंधळे

कु.वैष्णवी श.जोंधळे
F.Y.B.Sc.

चि.पियुश
Ninth Std.

त्रिमुर्ती ब्रिक्स अँड बिल्डींग मटेरियल सप्लायर्स

प्रोप्रा. शरद विठ्ठल जोंधळे मोबा. 9326198222 / 9226198222

“विठ्ठल कृपा”, शिक्षक कॉलनी, कॉलेज रोड, मु.पो.सायखेडा, ता.निफाड, जि.नाशिक ४२२ २१०

खंडेराव माधव सुर्यवंशी
9890201152

राजाराम खं.सुर्यवंशी
9890431152/9011524466

नंदकुमार खं.सुर्यवंशी
9823341152

कु.यशोदा रा.सुर्यवंशी
M.Pharm.

चि.श्रीधर रा.सुर्यवंशी

चि.कार्तिक नं.सुर्यवंशी

उनंदा ब्रिक्स, वसुधा बिल्डिंग मटेरियल सप्लायर्स

विटा, रेती, खडी, मुरुम, माती इ. सप्लायर्स

मु.पो.वरखेडा, ता.दिंडोरी, जि.नाशिक

डॉ.जी.एस.कुंभार मेमोरियल संचलित

डॉ.केदार कुंभार
(MBBS DMRE)
Consultant Radiologist

डायग्नोस्टिक सेंटर व
मल्टीस्पेशलिटी हॉस्पिटल

फोन : 0231-2356243, 9673258194

आयुर्वेदिक पंचकर्म - दर बुधवारी
सोनोग्राफी, गरोदर माता तपासणी, सुलभ प्रसुती,
सिझेरियन प्रसुती, बालरोग चिकित्सा, गर्भाशय,
अपेंडीक्स, हर्णिया शस्त्रक्रिया, जनरल मेडिसीन,
गर्भपात व कुटुंबकल्याण शस्त्रक्रिया
बाह्यरुग्ण विभाग १०.०० ते २.००
सोनोग्राफी : स.८.०० ते.स.१०.००
संध्या. ६.०० ते रात्री १०.००

अल्ट्राव्हिजन
रायनोव्हिदिक वॉटर
सोनोग्राफी
डिजिटल एक्सरे
कलर डॉपलर
3D / 4D
2D इको
इंजीनी
OPG

Sayaji Trade Centre,
Gargoti

Timing : 10 am to 6 pm
+91 9890498184,
+91 866898961

इस्फुर्ली, ता.करवीर, जि.कोल्हापूर

जया एजन्सी

प्रोपा.जयश्री बा.सावर्डेकर
9975513728

गणपतीसाठी लागणारे कलर,
प्लॉस्टर पावडर, मोल्डींग रबर आणि
सर्व प्रकारचे मटेरिअल होलसेल व
रिटेल दर्यात मिळतील

करण आर्टस्

प्रोपा.बाजीराव स.सावर्डेकर
9960081937

आमचेकडे प्लॉस्टर व ग्राडू सुबक आकर्षक
गणेशमूर्ती होलसेल व रिटेल दर्यात मिळतील

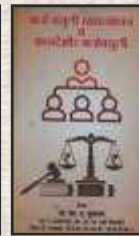
प्लॉट नं.१५४, संत गोरा कुंभार वसाहत, बापट कॅम्प, शेवटचा बस स्टॉप, कोल्हापूर

डॉ एम.ए. मुरुडकर

एम.ऐ.(अर्थशास्त्र)
एल.एल.एम.(पुणे विद्यापिठ)
पी.एच.डी(जयपूर)
डी.बी.एम.,डी.आयटी,
जी.डी.सी.अँड ए

सहकार अधिकारी श्रेणी १
सहकार विभाग, कोल्हापूर
9123042159

सहकारी बँका व पतसंस्थासाठी उपयुक्त मार्गदर्शक ग्रंथ

कुंभार समाजाच्या पतसंस्था व संबंधित संस्थासाठी पुस्तके खास सवलतीत उपलब्ध

अँड.चि.आकाश म. मुरुडकर
सर्व प्रकारचा कायदे विषयक सल्ला मिळेल

बी.एस.एल, एल.एल.बी.,
एम.ऐ(इंग्रजी)
उच्च न्यायालय मुंबई
96999602064

गट नं. "समर्थ" करवीर निवासीनी रेसीडन्सी प्लॉट क्र.५(अ), आर.के.नगर कोल्हापूर ४१६०१३

उत्तमराव व सौ. लता काळे

डॉ. स्वप्निल उ. काळे
MBBS.,DMRD,MD(USA),
DNB(Radiology)

डॉ.सौ.कल्पिता स्व.काळे
MBBS, DOMS
वेत्ररोग तज्ञ

विवेक खोपे
B.E. MBA

सौ.स्नेहल वि. खोपे
MCA.,Ferguson
College, Pune

डॉ. योगेश श्रीमंदिलकर
MBBS.,DNB, (Medicine)

डॉ. सौ.युनिता श्रीमंदिलकर
BDS.,MDS

उत्तमराव भगवानराव काळे

मा. मुख्याध्यापक, आ.ब. हायस्कूल, चाळीसगांव
अध्यक्ष, महाराष्ट्र कुंभार समाज वधू-वर सूचक मंडळ, चाळीसगांव

निवास : सौरभ, लक्ष्मी नगर, अंध शाळेजवळ.
चाळीसगांव, जि. जळगांव
फोन : 02589-226019
मो.: 9850199918 / 9869383625

वि.रुद्र योगेश श्रीमंदिलकर

कु.किशा स्वप्निल काळे

रुद्र हॉस्पिटल, राजगारुनगर, ता.खेड, जि. पणे

अधुरी इच्छा

- सौ. चंद्रलेखा जगताप-बेलसरे

सर्वांचे आभार मानून सुनयना अंतर्धान पावली. एका भावाने बहिणीला न्याय मिळवून दिला होता. एका पतीने पत्नीची अखेरची इच्छा पूर्ण केली होती. आणि गुरुजींनी तिच्या मुक्तीची वाट सोप्या करून दिली होती.

भारताच्या उत्तरेला हिमालयाच्या पायथ्याशी वसलेला देश म्हणजे “नेपाळ” एकमेव हिंदू राष्ट्र! एकेकाळी भारताचा अविभाज्य भाग असलेला हा छोटासा प्रदेश आज भारतापासून दुरावलेला असला तरी त्याच्या सौंदर्यात आजही कमी आलेली नाही. सुंदर पर्वतराजी, अप्रतिम निसर्ग सौंदर्य आणि साधी सरळ मनोवृत्तीची येथील माणसे जरी निसर्गाच्या सानिध्यात राहत असली तरी त्यांचे जीवनमान तसे खडतरच! विकासापासून दूर असलेला हा देश आजही स्वतंत्र झाला असला तरी दळणवळणाची अपुरी साधने, भौगोलिक स्थितीमुळे आर्थिक आवक, रोजगार याची असलेली वानवा याचा सामना करत असलेले दिसते. सीतामाईची जन्मभूमीचा वारसा लाभलेला हा देश आजही तसा विकसित झालेला नाही. हिमाच्छादित पर्वत शिखरे, दाट जंगले, भरपूर वनसंपदा असलेले हे ठिकाण सदैव पर्यटकांच्या आकर्षणाचे केंद्र तर बनलेले आहेच पण येथील पशुपतीनाथचे मंदिर हे देखील अनेकांचे श्रद्धास्थान आहे. इनमिन तीन पर्यटन स्थळे; काटमांडू, पोखरा आणि गौतमबुध्दाचे जन्मस्थान लुंबिनी एवढीच काय ती पर्यटनस्थळे असलेला हा देश!

येथील लोकांचे जीवनमान तसे खूपच हालखीचे! पर्यटकांच्या येण्याने चालणारा व्यापार, गरम कापड्यांची बाजारपेठ म्हणून हा प्रदेश ओळखला जातो. थोडीशी शेती, हा व्यवसाय या व्यतिरिक्त बाकीचे आर्थिक उत्पन्न नसल्यामुळे बेरोजगारी भयंकर आहे. तरीही अनेक अडचणींना तोंड देत येथील जनता तग धरून आहे पण भुकेची आग स्वस्थ बसू देत नाही म्हणून आपला प्रिय आणि आवडता देश सोडून अनेक नेपाळी कुटुंब रोजगारासाठी भारतात सर्वत्र आलेले पाहायला मिळतात. येथील रस्ते, वाहतूक व्यवस्था अतिशय त्रासदायक! १० किलोमीटरच्या प्रवासासाठी अजूनही चार-पाच तास सहज लागतात. पण येथील माणसे मात्र चिवट, प्रामाणिक, कष्टाळू आणि कोणत्याही कामाला तयार असलेली!

आपल्याकडे येऊन वाचमन, खानसामाची कामे करून आपली उपजीविका करताना दिसतात. कोणतेही काम न लाजता करणारी ही माणसे सर्वांच्या पसंतीस न उतरतील तरच नवल! म्हणूनच आपल्याकडे त्यांची मागणी खूपच! त्यांना राहायला घर आणि दोघा नवरा-बायकोला काम दिले की ही मंडळी राबायला तयार होतात. मन लावून काम करताना दिसतात. प्रामाणिकपणा हा त्यांच्यातील दुर्मिळ गुण! कामाशी काम ठेवणे हा त्यांचा स्वभाव! जास्तीच्या उठाठेवी ही मंडळी करत बसत नाहीत. फक्त एकाच्या ओळखीने दुसऱ्याला नोकरी मिळवून देण्यात मात्र तरबेज असतात. जसा देश तसा वेष परिधान करतात. नाही मिळाला भात तर गव्हाची पोळी देखील आनंदाने खातात. जास्तीचे नखरे करत बसत नाही. सर्वांशी जुळवून घेतात आणि आपल्या कुटुंबाच्या राशनपाण्याची व्यवस्था करताना दिसतात. शिक्षण खूपच कमी असल्याने त्यांना सरकारी नोकऱ्या मिळत नाहीत पण पहारेकरी, घरकाम, खानसामा ही कामे करून अर्थार्जन करत असतात. आपल्या बांधवांना मदत करताना

दिसतात. त्यामुळे अलीकडे त्यांची संख्या वाढलेली दिसते. येथील पुरुष घरात देखील महिलांना घरकामात, स्वयंपाकात मदत करतात. त्यात त्यांचा पुरुषी अहंकार आडवा येत नाही. तर असे हे नेपाळी लोक! भारतीय सीमेवर देखील शत्रुशी चिवट झुंज देणारे! गिर्यारोहकाचे अवघड काम सहजरीत्या करणारे! जीवाची तमा न बाळगता निसर्गाशी दोन हात करणारे लढवय्ये लोक! म्हणूनच गुरखा रेजिमेंट आजही अस्तित्वात आहे.

पशुपती हा तेथील असाच बेरोजगार युवक! शिक्षण फारसे झालेले नाही. आईवडिलांबरोबर तो ही लहानपणीच कोल्हापुराला आला. भाषेचा अडसर असल्याने त्याला पाचवीनंतर शिक्षण घेता आले नाही. बालकामगार म्हणून त्याला काम तरी कोण देणार? तरीही तो आईला स्वयंपाकात मदत करायचा. कॉलनीतील काहीजणांच्या गाड्या धुवायचा. त्यातून त्याची थोडीशी कमाई व्हायची. तेवढाच वडिलांच्या संसाराला त्याचा हातभार लागायचा. तो चुणचुणीत आणि कामसू होता. मग कॉलनीतील रहिवाशी त्याच्याकडून बाजारातून किराणा घेऊन ये, बगिच्याला पाणी मारून घे अशी फुटकळ कामे करून घ्यायची. जास्त शिकलेला नसला तरी पशुपती हिशोबात मात्र पक्का होता. दुकानातून काही वस्तू घेतल्यावर तो पैशांचा हिशोब करूनच उरलेले पैसे घेऊन यायचा. त्याचा हा प्रामाणिकपणा कॉलनीतील लोकांना भावायचा. लवकरच कॉलनीत तो सर्वांचा लाडका बनला होता.

पाहता-पाहता आता पशुपती अठरा वर्षांचा गबरू जवान झाला. वर्णाने तो गोरा होताच पण आता अंगापिंडाने देखील भरला होता. नितळ कांती, धष्टपुष्ट देह, हसरा चेहरा आणि निर्मळ मन यामुळे त्याच्याकडे सहजच कोणाचेही लक्ष जात असे. आता नेपाळी असल्याने त्याचे मिचमीचे डोळे, सरळ केस, अपरे नाक, ठेंगणी देहयष्टी असली तरी त्याच्या चेहऱ्यावर एकप्रकारचे सात्विकतेचे तेज दिसत असे. नेहमी आनंदी राहणारा त्याचा स्वभाव, आज्ञाधारकपणा, नम्रता यामुळे तो सर्वांचाच आवडता झाला होता. त्याच्या “पशुपती” नावाचा कोणीही अपभ्रन्स करू शकले नव्हते. त्याला लहान नावाने कोणी पशु ही म्हणू शकत नव्हते आणि पती म्हणूनही बोलावू शकत नव्हते. तो सर्वांचाच पशुपती होता. त्याच्या आईवडिलांची नेपाळच्या पशुपती नाथावर अपार श्रद्धा होती. त्याच्याच कृपेने त्यांना हे पुत्ररत्न प्राप्त झाले होते म्हणून त्यांनी भक्तीभावाने त्याचे नाव पशुपती ठेवले होते.

पशुपतीला आईला स्वयंपाकात मदत करता करता खाद्यपदार्थ बनवायचा खूप अनुभव मिळाला होता. अनेक स्वादिष्ट व्यंजने तो बनवू लागला होता. आता कुठे रखवालदार म्हणून नोकरी करण्याऐवजी कुठल्यातरी हॉटेलमध्ये शेफ बनण्याची त्याची इच्छा होती. त्याच्या हातालाही चव होती. त्यामुळे एका मोठ्या हॉटेलला त्याला नोकरी लागली. त्याची आई घरोघरी भांडी-धुण्याची काम करायची आणि वडील कुठेतरी रखवालदार म्हणून नोकरी करायचे. पुढे जाता हॉटेलचे मालक यांना विनंती करून त्याने वडिलांना हॉटेलच्या रखवालदाराची

नोकरी मिळवून दिली. आईला भटारखान्यात भांडी घासण्याचे काम मिळाले. हॉटेलच्या मागच्या बाजूला सर्व्हंट क्वार्टरमध्ये राहण्यास एक खोली मिळाली. हॉटेल असल्यामुळे त्याची खाण्यापिण्याची भ्रांत मिटली होती. आईला देखील तेथेच नोकरी असल्याने सकाळ-संध्याकाळचे जेवण या कुटुंबियांना मिळू लागले होते. एकंदरीत एकाच ठिकाणी सर्वांनी काम केल्याने त्यांची राहण्या-खाण्याची सोय झाली होती. शिवाय पगार मिळत होता तो वेगळाच!

बबनराव यादव यांचे ते हॉटेल होते. पशुपतीने आपल्या कामसू वृत्तीने विश्वास संपादन केला होता. एकाच ठिकाणी आईवडील आणि तो राहत असल्याने जीवनात स्थिरता आली होती. आर्थिक आवक देखील चांगली होत होती. पण सर्व्हंट क्वार्टरमध्ये आल्यापासून पशुपतीला स्नानगृहात गेल्यावर एक तरुण स्त्री दिसायची. ती त्याच्याकडे बघून हसायची. प्रथम तर आपल्याला भास झाला असेल म्हणून त्याने त्याकडे दुर्लक्ष केले पण ही घटना दररोज घडू लागली. एकतर तो लघुशंकेसाठी बाथरूममध्ये गेल्यावर कोणा स्त्रीची तेथे उपस्थिती पाहून त्याला लाज वाटायची. तो तसाच विधी न करताच पळून यायचा. कधी त्याला वाटायचे आपण बाथरूम चेक न करताच बाथरूम मध्ये घुसलो आहोत त्यामुळे ती स्त्री आपल्याला बाथरूममध्ये दिसते. आणि कोणी स्त्री बाथरूममध्ये उपस्थित असताना आपले तेथे घुसणे हे आक्षेपार्ह देखील असू शकते. उद्या त्या बाईने आपण तिचा विनयभंग केला, असा आरोप देखील करू शकते. बॉब मारून सर्वांना बोलावू देखील शकते. त्यामुळे आपल्या चारित्र्यावर शंका घेण्यात येईल. आपल्याला मालक हाकलून देखील देऊ शकतात. नाना शंका त्याच्या मनात डोकावू लागल्या. कारण तो एक निर्मळ मनाचा, साधा तरुण होता. आपल्यावर असा आरोप झाला तर तो सहन करू शकत नव्हता. पण ही बाब तो कोणाला कसे सांगणार? त्याच्यावर विश्वास तरी कोण ठेवणार? त्याने आजूबाजूच्या क्वार्टरमध्ये हॉटेलमध्ये काम करणाऱ्या कोणा कर्मचाऱ्याकडे कोणी तरुण स्त्री नातेवाईक तर आली नाही ना? याची चौकशी केली. पण अशी कोणीच पाहुणी त्यांच्याकडे आल्याचे त्याला दिसले नाही. त्याने आडून-आडून आपल्या सह कर्मचाऱ्याला विचारून देखील पाहिले पण अशी कोणतीच तरुणी त्यांच्याकडे आल्याचे त्यांनी साफ नाकारले.

उलटपक्षी ते पशुपतीची चेष्टा करू लागले, म्हणू लागले, “यार पशुपती तू तो बडा खुशानशीब है। तुझे जवान और खूबसूरत लडकी दिखती है? तेरी ओर देखके हसती भी है? एक और हम है, हुस्न की एक नजर के लिए तरसते रहते है फिर भी हमे मुडकर कोई देखता भी नहीं। और वो लडकी तुम्हे अपने यहा बाथरूम मे दिखती है? चल दिखा कहा है वह लडकी? हम भी तो देखे जरा।” आणि ते त्याला बाथरूमकडे ओढत घेऊन गेले.

“अरे, अरे, यह क्या कर रहे हो? वो लडकी नहीं है। शादीशुदा जवान औरत है।” पशुपती म्हणाला.

“अरे, शादीशुदा ही सही, है तो लडकी ही ना? चल थोडा हम

भी दीदार कर ले उसका।” पशुपतीच्या मित्रांनी आग्रह केला. त्याच्या विरोधाला न जुमानता ते त्याला बाथरूममध्ये घेऊन गेले पण तेथे कोणालाच ती दिसली नाही.

“अरे, यही तो खडी रहती है वोह। मेरी ओर देख के हसती भी है। ना जाने कहा चली गई? मै सच्ची कहता हू वोह मुझे एकांत मे हररोज मिलती है। शायद आप लोगोंको मेरे साथ देखकर, शर्माकर कही छुप गई होगी” पशुपती शोधक नजरेने बाथरूममध्ये सर्वत्र पाहत होता.

“तो ये बात है! वोह सिर्फ तुमसे ही मिलना चाहती है? हमने क्या ऐसा पाप किया है की वोह हमे मिलना नहीं चाहती? पशुपती अब तुम जवान हो गये हो। शायद अब तुम किसीसे प्यार करना चाहते हो, इसलिए यह खयाली पुलाव पका रहे हो। अगर सच्ची मे वोह होती तो हमे जरूर दिखती। आखिर हमारे प्रिय मित्र की होनेवाली वोह मंगेतर है ना? कबतक ऐसे छुपी रहेगी? कभी ना कभी तो हम उसे ढुंड ही लेंगे!” मित्र म्हणाले.

“मैने कहा ना वोह बिनब्याही लडकी नहीं है, शादीशुदा औरत है और मुझे हररोज मिलती है।” आता पशुपती मित्रांवर चांगलाच भडकला होता. थोडावेळ तेथे शांतता पसरली अन परत मित्रमंडळी चेष्टेच्या मुडमध्ये आली आणि म्हणाली, “चलो मान लिया एक शादीशुदा औरत तुझे हररोज मिलती है लेकिन वोह है कहा? हमे तो दिखाई नहीं देती। शायद वोह सिर्फ तुमसे ही मिलना चाहती होगी पर हमसे मिलने मे उसे क्या आपत्ती हो सकती है? पशुपती यह तेरा वहम है। अब तुझे दिन मे भी लडकीया दिखने लगी है। हमारा कहना मान और तू शादी कर ले। जब भाभी के प्यार मे तू खो जायेगा न तब तुझे ना वोह लडकी दिखायी देगी ना तुझे कोई होश रहेगा” आणि त्याचे मित्र फिदी फिदी हसू लागले आणि आपापल्या खोलीत परत आले. पशुपती मात्र तेथेच विचार करत उभा राहिला तोच त्याला बांगड्यांचा चिरपरिचित आवाज ऐकू आला. आज मात्र त्याने तिच्याशी संवाद साधण्याचे ठरवून टाकले होते कारण त्याच्या मित्रांसमोर तिने त्याची फजिती केली होती.

त्याने जरा रागाने तिला विचारले, “आखिर कौन है आप और बारबार क्यो मुझसे मिलने आकर मुझे परेशान करती हो?” यावर ती काही बोलली नाही. नुसते स्माईल देऊन ती तेथुन गायब झाली. आता पशुपती मात्र पुरता चिंतीत झाला होता. ही काय भानगड आहे? त्याला समजत नव्हते. बहुतेक हे आपल्या मनाचे खेळ असावेत अथवा आपल्याला वेड तरी लागले असावे, हा विचार त्याच्या मनात चमकून गेला.

बराच वेळ तो विचार करत तेथेच उभा राहिला आणि हॉटेलमध्ये कामास निघून गेला.

आपले वडील रात्री पहारा देतात, कदाचित त्यांना इथे येताना ती दिसत असावी म्हणून त्याने त्या रात्री वडिलांना विचारले. “बाबूजी, रातको कोई लडकी हॉटेल के अंदर आती है क्या? या आसपास कही

दिखाई देती है क्या?” त्याने विचारले.

“नही तो! लेकिन बेटा तू यह क्यों पूछ रहा है?” वडिलांनी विचारले.

“मुझे दिखाई देती है। हररोज जब मैं बाथरूम में पेशाब करने जाता हू, मेरे सामने आकर खड़ी हो जाती है। उसकी वजहसे मुझे पेशाब करने में भी शर्म आती है।” पशुपती म्हणाला.

“यह कब से हो रहा है?” वडिलांनी विचारले.

“जब से हम यहा रहने आये है। मैं बहुत परेशान हो गया हू बाबूजी! समझ में नहीं आता क्या करू? मैंने मेरे दोस्तों को भी पूछा तो वोह भी मेरा मजाक उड़ाने लगे। कहने लगे, ‘पशुपती, तू अब शादी कर ले’ पशुपतीने वडिलांना आपली अडचण सांगितली.

“वाकई अब तेरी शादी हो जानी चाहिए। अब की बार जब मैं गाव जाऊंगा, तेरा रिश्ता पक्का कर के आऊंगा।” वडिलांनी त्याची शारीरिक आणि भावनिक गरज ओळखली होती.

तो विषय तेथेच संपला पण पशुपती मात्र अधिकच चिंतीत दिसू लागला कारण त्याला त्याच्या समस्येचे निवारण होताना दिसत नव्हते. अजूनही ती तरुणी त्याला दिसत होती, बोलत काहीच नव्हती, फक्त हसायची आणि काही क्षण थांबून तेथून गायब होऊन जायची.

आता बाथरूममध्ये जाताना तो आधी सर्वत्र नजर फिरवायचा. ती नाही हे पाहून मगच बाथरूममध्ये शिरायचा पण परत तोच अनुभव त्याला यायचा. आता हे कायमचेच झाले होते पण आता तो त्याचा वैयक्तिक प्रॉब्लेम झाला होता. कोणीच ही बाब गांभीर्याने घेत नव्हते.

उन्हाळ्याच्या सुट्टीत पशुपतीचे कुटुंब नेपाळला गेले. तेथेच मुलगी पाहून त्यांनी पशुपतीचे लग्न लावून दिले. आपल्या पत्नीसह पशुपती परत कोल्हापूरला परतला. त्याच्या मनात धाकधुक होतीच. ती खरी ठरली. त्याचे लग्न झाल्यावर देखील तिचे दर्शन त्याला होतच राहिले. आता त्याने याच्या मुळाशी जायचे ठरवले होते नाहीतर ही नोकरी सोडून अन्यत्र जॉब शोधायचे ठरवले. त्याने तपास सुरु केला.

त्याने तेथेच बाजूला राहणाऱ्या भगवान नावाच्या गृहस्थाला याबाबत विचारले आणि भगवानरावाच्या चेहऱ्यावर चिंतेचे जाळे पसरले.

“म्हणजे सुनयनाच्या आत्म्याला अजूनही मुक्ती मिळाली नाहीतर” ते अभावितपणे बोलून गेले.

“आपने क्या बोला अंकल? कौन है ये सुनयना? और उस का मेरे जीवन से क्या ताल्लूक है?” त्याने उतावीळपणे विचारले.

“यह एक लंबी कहानी है। यह जमीन पहले गंगोबातात्या की थी। सुनयना उसकी बहू थी। उनका एक बेटा था, शिवराम था उसका नाम। उसकी माँ बचपन में ही गुजर गयी थी। उसे एक और भी लडका था। सीताराम था उसका नाम। वह शिवराम से उम्र में बहुत बड़ा था। पत्नी के मरने के बाद गंगोबाने उसकी शादी नानी से कर दी थी। नानी घर का सब काम संभालती थी। छोटे शिवराम को भी वोह बहुत प्यार करती थी। जब शिवराम १५ साल का हो गया तब उन

दोनो में जो माँ-बेटे का रिश्ता था वोह खतम हो गया और सीताराम की अनुपस्थिती में शिवराम और नानी में मधुर संबंध बन गये। शिवराम तो छोटा था, लेकिन था तो पुरुष ही। उसे भी नानी का प्यार अच्छा लगने लगा और वोह रात को एक दुसरे में खोने लगे। इसी दरम्यान गंगोबा का निधन हो गया। सीताराम काम की वजहसे बाहर गाव रहता था। इसलिए शिवराम और नानी के रिश्ते की उसको भनक नहीं लगी। लेकिन कहते हैं की, इष्क और मुष्क जादा दिन नहीं छुप सकते। उसे शंका आने लगी, लेकिन सीधे सीधे ना नानी पे आरोप लगा सकता था ना शिवराम पे।

एक दिन उसने गाव जाने का बहाना बनाकर वही छुप के बैठा रहा। अब नानी और शिवराम को तो मैदान खुला था। वोह एक दुसरे के बाहो में खो गये और उसने नानी और शिवराम को रंगे हाथ पकड़ लिया। उसने नानी को बहुत मारा और शिवराम को बहुत लताड़ा। अपनी गलती दोनोने मान ली और भविष्य में ऐसा नहीं होगा, इस का अश्वासन दिया। थोड़े दिन सबकुछ शांत रहा, लेकिन फिरसे वही दौर शुरु हो गया। अब इस परेशानी से निजात पाने के लिए सीताराम ने शिवराम की शादी कर दी। नयीनवेली दुल्हन पाकर शायद शिवराम सुधर जायेगा, ऐसा उसे लगा था लेकिन नानी बहुत क्रोधित हुई। उसने शिवराम की पत्नी सुनयना को परेशान करना शुरु कर दिया। थी तो वोह उम्र में उन दोनो से बहुत बडी! उसने शिवराम को बचपन से पाला था। अब वोह अपना सासूपण सुनयनापर जताने लगी। दिनभर उससे काम करवाती रही और खुद घर की मुखिया की तरह ऐश करती रही। बेचारी सुनयना दिनभर घर के काम में व्यस्त रहती थी। वोह भी उम्र में छोटी ही थी। काम करके थक जाती थी। नानी उन दोनो को कही बाहर घुमने भी नहीं भेजती थी। रात को जब वोह दोनो एकठ्ठा हो जाते थे तो नानी के दिल पे साप लौटते थे। वोह दिनभर सुनयना को उलहाने देती रहती थी। जली कटी सुनाती थी। अब सुनयना भी परेशान रहने लगी थी। शिवराम जब सुनयना के लिए कुछ खरीद के लाता था नानी बहुत गुस्सा हो जाती थी। अपनी पत्नी का लाडप्यार शिवराम करे, यह उसे बिलकुल भी भाता नहीं था।

अब भाभी माँ को खुश करने लिए शिवराम उसे भी कुछ ना कुछ भेट देता रहता था पर फिर भी नानी संतुष्ट नहीं होती थी। उसे भेटवस्तु से कोई मतलब नहीं था। उसे तो शिवराम से शरीरसुख की अपेक्षा रहती थी और सुनयना के आनेसे उस सुख की प्राप्ती उसे नहीं हो रही थी। अब वोह फिरसे शिवराम के साथ पहले जैसे संबंध बनाना चाहती थी।

आणि भगवान बाबा बोलायचे थांबले.

“फिर क्या हुआ अंकल?” पशुपतिने विचारले.

“फिर क्या था बेटा! सुनयना पे अत्याचार बढने लगे। नानी सुनयना को ना अच्छे से खाने देती थी, ना अच्छा पहनने देती थी। सुनयना वैसेही छोटी थी, सुंदर थी, उसे सजना-धजना, जेवर पहनना, मेकअप करना अच्छा लगता था। उसकी वो उम्र भी थी। अक्सर ऐसी

उम्र में लडकीयोंको सजना, धजना, घुमने जाना अच्छा लगता है। लेकिन नानी ने इसपर पाबंदी लगा रखी थी। शिवराम भी परेशान रहने लगा था। एकदिन शिवराम ने यह बात बड़े भैय्या सीताराम को बता दी क्यो की घरमे आये दिन कलह होती रहती थी। आये दिन सुनयना पे कहर बरसता था। सीताराम को लग रहा था की शिवराम की शादी के बाद सबकुछ ठीक हो गया है लेकिन वास्तविकता ऐसी नहीं थी। उसने नानी को बहुत समझाया लेकिन उसने अपने पती को ही लताड दिया।

इधर नानी के अत्याचार से परेशान सुनयना दुखी रहने लगी और उसने आत्महत्या कर ली। सब समस्याकी जड नानी अब भी जिंदा थी। सुनयना के मृत्युसे उसे बिलकुल भी दुख नहीं हुआ था, बल्की उसके जानेसे उसके रास्ते का पत्थर दूर हो गया था। अब वोह शिवराम के साथ मजेसे गुलच्छरें उडा सकती थी। लेकिन यह बात सीताराम को बिलकुल भी पसंद नहीं थी। उसने यह जमीन बबनराव को बेच दी और नानी को लेकर वोह दुसरे गाव चला गया। उसने जमीन का जो भी पैसा मिला उसमे से आधा पैसा शिवराम को दे दिया। शिवराम भरी जवानी में ही विधूर हो चुका था। लेकिन उसने उसकी शादी नहीं की, उसे डर था की नानी अगर यहा रही तो वह शिवराम की दुसरी पत्नी को भी ऐसा ही परेशान करेगी। उनकी ग्रहस्थी बसने नहीं देगी, इसलिए उसने अपने भाई की शादी भी नहीं की और उसे अपने साथ भी लेके नहीं गया।

“फिर शिवराम का क्या हुआ? अब वो कहा है?” पशुपतिने विचारले.

“उसका तो कोई पता नहीं है बेटा! पता नहीं वो कहा चला गया? लेकिन सुनयना अभी भी उसका इंतजार करती है क्यो की वोह शिवराम से बेहद प्यार करती थी। वोह इतनी मासूम थी की उसे शिवराम और नानी के संबंध का आखिर तक पता ही नहीं चला। चुकी नानी ने शिवराम को बचपन से पाला था, नानी के प्रती शिवराम का लगाव सामान्य दिखाई देता था। बेचारी सुनयना! उसकी कोई जादू अपेक्षा तो थी नहीं। बस, उसे अपने पती का प्यार और दुलार चाहिये था लेकिन उसके नसीब में ना पती का प्यार था, ना ही दुलार! वोह तो कुछ नकली गहने और साधे कपडे में ही खुश रहती थी। उसकी यह छोटीसी इच्छा भी नानी की वजहसे कभी पुरी नहीं हुई और वोह भगवान को प्यारी हो गयी।

भगवान बाबाने उसासा सोडत सुनयनाची संपूर्ण कहाणी पशुपतीला सांगून टाकली. तरीही एक प्रश्न पशुपतीच्या मनात रेंगाळत होता. ती त्याला बाथरूम मध्येच का दिसते. त्याने परत भगवान बाबाला बोलते केले आणि विचारले, “लेकिन भगवान बाबा मुझे यह समझमे नहीं आता की सुनयना मुझे बाथरूम में ही क्यो दिखती है। किसी अन्य जगह पर क्यो नहीं?”

“अरे, उसने परेशान होकर अपने आप को बाथरूम में बंद करके ही आग लगा ली थी। उसकी भनक किसी और को लगे तबतक

वोह कोयला बन चुकी थी।” भगवान बाबाने माहिती पुरवली.

आता पशुपतीला यामागील सत्य अवगत झाले होते आणि त्या दिवसापासून चमत्कार घडला. पशुपतीला ती विवाहित तरुणी दिसेनाशी झाली. खरंतर आता त्याला तिच्याशी बोलायचे होते. तिला काय हवे? हे विचारायचे होते. तिची व्यथा जाणून घ्यायची होती पण आता तिने दर्शन देणे बंद केले होते. तसे तर बरेच झाले होते. पशुपतीची समस्या मिटली होती पण मनात कुठेतरी रुखरुख लागून राहिली होती. एका भावाच्या नात्याने पशुपतीला तिचे लाड करायचे होते. तिच्या अपूर्ण इच्छा पूर्ण करायच्या होत्या. पण तिनेच आता येणे बंद केले होते.

दुसऱ्या दिवशी रात्री पशुपतीची पत्नी बाथरूममध्ये गेली आणि ओरडतच बाहेर आली. तिचे हातपाय थरथर कापत होते. डोळ्यात भीती साकळली होती. पळतच पशुपती रूमच्या बाहेर आला. तिला सांत्वना देत त्याने विचारले, “मधू क्या हुआ? तुम इतना घबरायी हुई क्यो हो?”

तेव्हा मधूने, पशुपतीच्या बायकोने बाथरूमकडे बोट दाखवून म्हटले, “वोह, वोह वहा खडी है। एक औरत! ना जाने बाथरूम में क्या कर रही थी। मैं तो घबरा ही गई” आणि तिने पशुपतीला घट्ट मिठी मारली.

“देखू तो कौन है बाथरूम में?” असे बोलून पशुपती बाथरूमच्या दिशेने जाऊ लागला पण मधूने त्याला घट्ट पकडून ठेवले होते. ती त्याला बाथरूममध्ये जाऊ देईना. तिला कसेतरी समजावून पशुपती तिला घरात घेऊन आला.

आता तो सिलसिला परत सुरु झाला होता पण आता ती तरुणी पशुपती ऐवजी मधुला दिसू लागली होती. अद्याप तिने पशुपती कडून कसलीही मागणी केली नव्हती पण तिने मधुकडून तिच्या दागिन्याची मागणी करत होती. पण त्या वस्तू मधुच्या होत्या. तिचे सौभाग्य अलंकार होते. तिला ते देण्याची इच्छा होत नव्हती. ही बाब तिने पशुपतीला नंतर सांगितली. यावर पशुपती म्हणाला, “मांग रही थी तो दे देना चाहिये था। तेरे लिए मैं दुसरे बनवा लेता.”

“ऐसे कैसे दे देती? यह मेरे सुहाग की निशाणी है। मैं नहीं देनेवाली” मधू म्हणाली.

“ठीक है, ठीक है मत देना.” पशुपतीने सारवासारव केली पण आता त्याची ट्यूब पेटली होती. भगवानबाबाने त्याला सांगितले होते, “सुनयनाला दागिने, कपड्यांचा शौक होता म्हणून ती मधुकडून तिचे दागिने मागत होती. आता सुनयनाला मुक्ती देण्याचा मार्ग त्याला सापडला होता.

त्याने त्वरित भगवान बाबाला गाठले. सुनयना आता त्याला नाही तर त्याच्या बायकोला दिसते आहे हे सांगितले. आता सुनयनाची इच्छा पूर्ण केल्याशिवाय तिला मुक्ती मिळणार नाही, हे देखील सुचवले पण सुनयना आपले हे दान स्विकारेल का नाही, ह्याची त्याला शंका होती. म्हणून शिवरामला शोधून त्याच्यामार्फत तिची इच्छा पूर्ण करायचे

त्याने ठरविले आणि ते शिवरामचा शोध घेऊ लागले. अथक परिश्रमा-नंतर काही दिवसांनी शिवरामचा शोध लागला. त्याने पशुपतीला नाही पण भगवानबाबाला मात्र त्वरित ओळखले. भगवानबाबांनी शिवरामशी पशुपतीची ओळख करून दिली आणि ज्या बाथरूममध्ये सुनयना जळून मेली होती तेथेच आता सुनयना अजूनही तुझ्या आणि मुक्तीच्या आशेने तेथेच बसून आहे, ही माहिती पुरवली. शिवरामच्या डोळ्यात सुनयनाच्या आठवणीने टचकन पाणी आले आणि तो त्यांच्याबरोबर पूर्वीच्या ठिकाणी येण्यास तयार झाला.

पशुपती आणि शिवराम जवळच्याच एका शहरामध्ये गेले. सुनयनाच्या आवडीच्या साड्या, बांगड्या, जोडवी, मंगळसूत्र, राणीहार, कुंकू, लिपस्टिक, पावडर, कोल्ड क्रीम, कंगवा, तेल ह्या तिच्या आवडीच्या वस्तू खरेदी केल्या. मिठाई देखील घेतली. सर्व जय्यत तयारी झाल्यावर पशुपतीने पंडितला बोलावले. घरी नानाप्रकारचे खाद्यपदार्थ तयार केले. पूजेची तयारी केली आणि सुनयनाला शिवरामने हाक मारली. अचानक वाऱ्याची मंद झुळूक आली आणि सुनयना सर्वांना दिसू लागली. मधूने सुनयनाची वेणी फणी केली. तिचा मेकअप केला. तिला दागिन्यांनी सजवले आणि मनोभावे खणा, नारळाने तिची ओटी भरली. आज सुनयनाच्या चेहऱ्यावर आनंद ओसंडून वाहत होता. ती तृप्त नजरेने शिवरामकडे बघत होती.

त्यानंतर गुरुजींनी मंत्रपठण सुरु केले. सर्वांनी तिच्या मुक्तीसाठी

प्रार्थना केली. फक्त मी तुमच्या भेटीसाठी आणि दर्शनासाठी आसुसले होते कारण मी जेव्हा मेले तेव्हा तुम्ही माझ्याजवळ नव्हता म्हणून इतकी वर्षे मी भटकत होते. आता मी तुमच्या दर्शनाने तृप्त झाले आहे. माझे या पृथ्वीवरील प्रयोजन संपले आहे. शिवराम आता माझ्या आठवणींनी व्यथित होऊ नका. आपली साथ काही दिवसांचीच होती असे समजून मला विसरून जा आणि दुसरे लग्न करून सुखी व्हा, असे ती बोलत होती आणि पशुपती भाऊ मला क्षमा करा. मी तुम्हांला माध्यम बनवून माझ्या पतीसाठी प्रतीक्षा करत होते. तुम्हांला नाहक त्रास झाला पण आता मी कोणालाही त्रास देणार नाही. कोणाच्याही नजरेस पडणार नाही. आता माझी अतृप्त इच्छा पूर्ण झाली आहे. मधू तु न भीता माझी ओटी भरलीस, एका सुवासिनीला तिचे अमूल्य असे सौभाग्याचे दान दिलेस त्याबद्दल मी तुझी ऋणी राहीन आणि भगवान बाबा तुमचे देखील आभार मानते. तुम्ही पशुपतीला इतंभूत माहिती देऊन माझ्या नवऱ्याला माझ्यापर्यंत पोहचवले. तसेच पशुपतीभाऊ या तुझ्या दिवंगत बहिणीला विसरू नकोस. राखी आणि भाऊबीजेला बहिणीची आठवण काढत जा. सर्वांचे पुन्हा एकदा आभार! आता मला जाऊ द्या असे म्हणून सुनयना अंतर्धान पावली. सर्वांचे डोळे अश्रुंनी भरून आले होते. एका भावाने बहिणीला न्याय मिळवून दिला होता. एका पतीने पत्नीची अखेरची इच्छा पूर्ण केली होती आणि गुरुजींनी तिच्या मुक्तीची वाट सोप्या करून दिली होती.

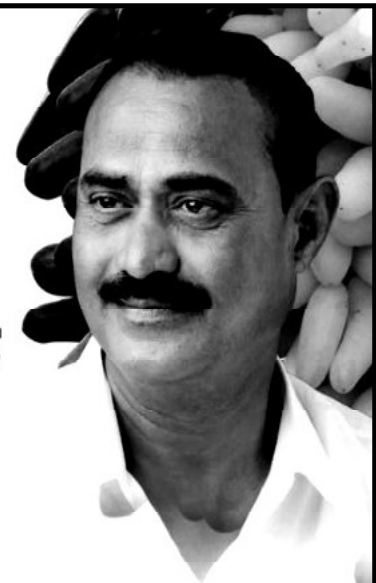
***

मे. पुजा ट्रेडर्स
साईपुर्वा पेट्रोलियम
साईप्रसाद कोल्ड स्टोअरेज, सावळी
साईपुजा अॅग्रीटेक कोल्ड स्टोअरेज, नाशिक
कुंभार एच.पी.गॅस एजन्सी

IndianOil
your friendly gas

मा. श्री. राजेंद्र कुंभार
नगरसेवक, सां.मि.कु. महानगरपालिका, सांगली
माजी संचालक, कृषी उत्पन्न बाजार समिती, सांगली
प्लॉट नं. १५, भागिरथी निवास, लक्ष्मी नगर,
कुपवाड रोड, सांगली फोन : ९८२२०१४८५६, ९३७२१४१९२३

- अॅड. रामचंद्र सदाशिव बाहीकर

बाळ्याचे मास्तर राजाबाबू, बन्सीलालकडे येऊन बाळ्याच्या हुशारीचे कौतुक करीत असत. त्याला भरपूर शिक्षण द्या असे सांगत. त्यामुळे बाळूच्या वडिलांना- आईला आनंद होई. बाळू मागेल ते पुस्तक आणि अनेक शैक्षणिक गरजा ते पुरवीत असत.

नामा म्हणजेच बाळू, खडकापूर, या खेड्यात जन्मलेल्या, त्याच्या सवंगड्यामध्ये, तसेच वडीलधाऱ्यांमध्ये, तो “बाळ्या” म्हणून प्रसिध्द होता. बाळ्याची आई आवडाबाई, अडाणी, निरक्षर, नऊवारी पातळ नेसणारी, कपाळावर भला मोठा टिकला लावणारी, परंतु हुशार गृहिणी होती. आपल्या चुणचुणीत बाळाला, म्हणजेच, बाळ्याला खूप शिकवून मोठा ऑफिसर बनविण्याची, तिची इच्छा असल्याने, ती बाळ्याकडे सतत लक्ष ठेवून असे. जरी निरीक्षर असली, तरी त्याला तो बाहेर खेळून आल्यावर, त्याला अभ्यासाला बसवीत असे.

नाम्याचे वडील बन्सीलाल, हे टेलर होते. आपल्या घराच्या व्हरांड्यात, शिलाई मशीनवर बसून, सतत कपडे शिबीत असे. त्यामुळे त्यांच्या घरी अनेक माणसं, स्त्रिया, मुले, कपडे शिवायला येत असत. बन्सीलाल स्वभावाने मनमिळावू आणि एक चांगला माणूस म्हणून गावात प्रसिध्द होता. त्यांचा लाडका मुलगा बाळू, याचे ते, नेहमीच हट्ट पुरवीत असत. बाळ्यांचे मास्तर राजाबाबू, बन्सीलालकडे येऊन बाळ्याच्या हुशारीचे कौतुक करीत असत. त्याला भरपूर शिक्षण द्या, असे सांगत. त्यामुळे बाळ्याच्या वडिलांना बाळूच्या आईला, आनंद होई. बाळूच्या आईने व वडिलांनी, बाळूला पुढे भरपूर शिक्षण द्यायचे ठरविले होते. त्यामुळे, बाळू मागेल ते पुस्तक आणि अनेक शैक्षणिक गरजा, ते संसारात काटकसर करून पुरवीत असत.

बाळू हळूहळू मोठा होत, पुढील वर्गात जात होता. त्याची हुशारी पाहून, गुरुजींनी, त्याला वर्गात मॉनिटर केले. गुरुजी वर्गात नसताना, वर्ग शांतता ठेवण्याची, त्याच्याकडे जबाबदारी दिली. एकदा गुरुजी वर्गाबाहेर गेले असता, वर्गात मुलांनी जोरदार गोंधळ सुरू केला. मागच्या बाकावरील मुलांच्या बाजूने, कमी जास्त होणारा कर्कश आवाज येत होता. ते पाहून, बाळू त्या दिशेने गेला. तेव्हा त्याला दिसले की, वर्गातील विनू त्याच्या तळपायाखाली काहीतरी ठेवून व पाय खालीवर करीत असल्याने त्याचा आवाज कमी जास्त होत होता. बाळूने त्याच्याजवळ जाऊन, त्याला पाय बाजूला काढण्यास सांगितले, तेव्हा त्याच्या पायाखाली स्प्रिंग असलेले पत्र्याचे एक छोटे काहीसे होते. बाळूने त्याला विनंती करून, तो आवाज बंद करण्यास सांगितल्याने, तो आवाज बंद झाला.

थोड्याच वेळात बळीराम त्याच्याकडे कोणाची तरी हरवलेली कंपास घेऊन आला. त्याच्याकडे कंपास देऊन, त्याला बजावून सांगितले की, ज्यांची कंपास हरवली, त्यांना तू दे. या बदल्यात, मला पेढे पाहिजे. कुणी पेढे दिले नाही तर, तुझ्याकडून घेईन, असेही बजावले. बाळूने ती कंपास हातात घेतली व तो मास्तरांच्या टेबलाकडे गेला व त्याने वर्गात वाढलेला आवाज गोंधळ कमी करण्यास सांगितले. वर्गातील आवाज कमी होताच, एक हरवलेली कंपास मिळाल्याचे त्याने सांगितले. ज्याची कंपास असेल, त्याला ती घेऊन जाण्यास सांगितले. हे ती ऐकताच मिनाक्षी नावाची मुलगी टेबलाजवळ आली. ती हरवलेली कंपास तिची आहे असे सांगताच, बाळूने ती कंपास तिच्याकडे दिली. बळीराम दररोज बाळूकडे, हरविलेल्या कंपासचे पेढे

न चुकता सर्वासमक्ष मागत होता. त्यावर बाळूला काहीच सुचत नसल्याने, तो काहीच बोलत नसे. यावर काय करावे, तो विचार करू लागला. तेव्हा त्याला एक युक्ती सुचली.

दुसऱ्या दिवशी बाळूने सुटी फुले व त्यात चिट्टी, एका वर्तमान पत्राच्या कागदात गुंडाळून व त्यावर दोरा बांधून पुडा तयार केला. तो वर्गात गेला. दुपारची सुट्टी होताच, सर्व मुले, मुली वर्गात असताना, बाळू गुरुजींच्या टेबलाजवळ तो कागदाचा पुडा घेऊन गेला. त्याने बळीरामला, मोठ्याने आवाज देऊन टेबलाकडे बोलावून घेतले. तू रोज मागत असणारे पेढे मी आणले आहे, ते घेऊन जाण्यास सांगितले. बळीरामला फारच आनंद झाला व त्याने तो पुडा बाळूच्या हातातून घेतला. वर्गात सर्व मुले, मुली थांबलेल्या होत्या. त्या कागदातून काय निघते, याची सर्वांना उत्सुकता होती. बळीरामने पुड्यावरील दोरा उघडताच, सर्वांना यात सुट्टी फुले व चिट्टी मिळाली. ती चिट्टी, बाळूने, पेढे मागणाऱ्या मित्रास (बळीरामला) लिहिलेली होती. चिट्टी सर्व वर्गासमक्ष वाचून दाखविली. त्यात लिहिले होते की, मित्रा, तू माझ्याकडे दिलेली कंपास आपल्याच वर्गातील मिनाक्षीची असल्याचे कळल्याने, मी तिला दिली. वारंवार माझ्याकडे पेढे मागून, मला खजील करू नको. अशी विनंती केलेली होती. सर्वांची हसता हसता, पुरेवाट झाली. बळीरामचा चेहरा पाहण्यासारखा झाला. तो वर्गात बाळूला शोधू लागला, परंतू बाळू केव्हाच वर्गातून बाहेर पळून गेला होता. सर्वांनी बळीरामकडे बघून टाळ्या वाजविल्या.

बाळूच्या आई वडिलांनी, बाळूच्या मनावर, चांगले संस्कार केले होते. खरे, वागल्यानेच आपला फायदा होतो व खोटे वागल्याने आपलेच नुकसान होते. हे त्यांनी बाळूला पटवून दिले होते. त्यामुळे त्याने खरेपणाचे व्रत घेतले होते, परंतू, बाळू शिकत असलेल्या हायस्कूल मधील एक सर, गिरीधर, अत्यंत लबाड व स्वार्थी होता. तसाच खीलंपट होता. मुलांमध्ये त्याची प्रकरणे माहीत असल्याने, मुलांची आपसात कुजबूज होत असे. मुलांकडून, बाहेर एकत्र जाणाऱ्या विद्यार्थ्यांच्या ट्रीपसाठी, अवास्तव पैसे गोळा करून, त्यातील काही पैशांचा अपहार करीत असे.

दोन तीन वेळेस मुलांकडून जमा केलेली फी, शाळेत ऑफिस मध्ये जमा न केल्याबद्दल, त्यांना हेड मास्तरांनी ताकीद दिल्याचे, मुलांना माहीत होते. मुलांचे पेपर तपासताना, नापास होत असलेल्या पालकांशी संपर्क साधून, पैसे मिळताच, त्यांना पास करीत असे. त्यांचे इतर सहकारी शिक्षकांशी, नेहमी मतभेद होत असल्याने, भांडण होत असे. त्यामुळे त्यांची बदली त्याच शिक्षण संस्थेच्या दुसऱ्या गावी करण्यात आली. त्यांचा निरोप समारंभाच्या कार्यक्रमात ठरविण्यात आला. बाळू शाळेचा मॉनिटर असल्याने, बदली झालेल्या गुरुजीबद्दल, दोन शब्द भाषणात सांगण्यासाठी, बाळूचे नांव घेण्यात आले होते. कार्यक्रमास सुरुवात झाली. इतर सहकारी शिक्षकांची भाषणे झाली. बदली झालेल्या शिक्षकांबद्दल, विद्यार्थी प्रतिनिधीकडून, दोन शब्द भाषण व्हावे, अशी बाळूचे नाव घेऊन त्या समारंभात पुकारा केला.

आपण जे बोलू ते खरे बोलू व ते इतरांना आवडणार नाही, त्यामुळे बाळू भाषण करण्यास तयार नव्हता. राजाबाबू गुरुजींचा आग्रह, त्यामुळे आढेवेढे घेत, बाळू स्टेजच्या दिशेने जवळ जाऊन, समोर बसलेल्या श्रोत्यांकडे तोंड करून (खरेपणाचे व्रत घेतलेले असल्याने) त्याने भाषणास सुरुवात केली. गिरीधर सर, विद्यार्थ्यांमध्ये व तसेच सर्व शिक्षकांमध्ये नावडते म्हणून, प्रसिध्द होते. त्यामुळे, त्यांची ह्या संस्थेतून, दुसऱ्या संस्थेत बदली झाली, हे चांगलेच झाले, असे म्हणताच, सर्वांच्या तसेच तेथे असलेल्या शिक्षकसरांच्या, चेहऱ्यावर हास्य फुलले. परंतु गिरीधर सरांचा तिळपापड झाला, ते लालबुंद झाले. खुर्चीवरून उठून उभे राहिले व टेबलावर आपल्या हाताची मूठ जोरजोराने वाजवू लागले इतर सहकारी शेजारी बसलेल्या शिक्षकांनी त्यांना शांत केले.

राजाबाबू सरांनी, बाळूकडे हाताने इशारा करून पुढील भाषण चांगले करण्याबद्दलचा इशारा दिला. बाळूची भाषणाची गाडी पुढे चालू झाली. गिरीधरसरांनी, शाळेच्या पैशांचा तसेच विद्यार्थ्यांच्या शालेय ट्रीपचा कसा अपहार केला, तसेच मुलांचे पेपर तपासताना, पालकांकडून पैसे घेऊन, नापास मुलांना कसे पास करीत असत, त्यांची असणारी लफडी व त्यांच्यावर झालेले आरोप, याचे यथातस्थ वर्णन, आपल्या भाषणातून केले. त्यामुळे हे ऐकून मुले टाळ्या पिटू लागली. त्यामुळे हे सर्व राजाबाबू सरांनी, मुद्दाम सर्वासमक्ष बाळूच्या मुखातून, सर्वांना ऐकवून, मुद्दाम माझा अपमान केला, अशी गिरीधर सरांनी समजूत करून घेतल्याने, ते रागाने लालबुंद होऊन, राजाबाबूकडे (सरांकडे) पाहू लागले. प्रकरण वेगळ्याच थराला जात असलेले पाहून, राजाबाबू सरांनी उभे राहून, बाळूला भाषण बंद करायला सांगितले. समारंभ संपल्याचे जाहीर करून, सर्वांना जायला सांगितले. त्यानंतर गिरीधर सरांची समजूत घालता घालता, त्यांच्या नाकीनऊ आले. बाळूबद्दल गिरीधर सरांना आदर होताच, पण एक गरीब घरातील हुशार विद्यार्थी म्हणून, ते जाणून होते. तो असा का वागला, हे त्यांच्यापुढे एक कोडेच होते. राजाबाबू सरांनी बाळूला बोलावून घेऊन विश्वासात घेतले व गिरीधर सरांबद्दल त्यांना अपमानास्पद वाटेल असे का भाषण केले, याबद्दल विचारणा केली.

बाळूने, खरेपणाचे व्रत घेतल्याची कहाणी, संपूर्ण राजाबाबू सरांना बाजूला नेऊन ऐकविली, तेव्हा त्यांच्या झाला प्रकार त्यांच्या लक्षात आला. बाळूने हे सुध्दा सांगितले की, त्याच्या हे खरेपणाच्या व्रतामुळे तो भाषण करण्यास तयार नव्हता. परंतू राजाबाबू सरांकडे पाहून तुम्ही मला भाषण करण्यास, सर्वासमक्ष सांगितल्याने, मी खरे काय ते सांगितले. एवढे सांगितल्यावर, त्याने राजाबाबू सरांची माफी मागितली. खरा प्रकार राजाबाबू सरांच्या लक्षात आल्याने, त्यांनी त्याला माफ केले.

बाळूच्या गल्लीत राहणारी यमुनाकाकू, फारच अंधश्रद्धाळू मनाची हळवी व बारीक लहान घटना मनाला लावून घेणारी होती. तिच्या अंगणासमोर तिने, एक लहान बाग तयार केली होती. त्यात

फुलांचे वेर्लीचे लहान लहान रोपटे तिने लावलेले होते. त्यांना दररोज पाणी घालून ती वाढवित होती. त्यामुळे ते सर्व रोपटे हिरवेगार दिसत व अंगणाची शोभा वाढवित असत. यमुनाकाकू अंधश्रद्धाळू असल्याने, बाळूने तिची गंमत करायचे ठरविले. त्याने लिंबाच्या आकाराचा एक हिरवागार टमाटा घेतला. दूरून बघितल्यावर, तो टमाटा लिंबूच वाटत असे. सोबत एका पुडीत हळद व दुसऱ्या पुडीत कुंकू बांधून घेतले. सकाळी ९ च्या सुमारास तो यमुनाकाकूच्या घरी गेला. तेव्हा बाहेर कुणीच नाही, असे बघून, त्याने त्यांच्या अंगणात एका हिरवेगार बुंध्याशी तो दिसेल, असा टमाटा ठेवला, सोबत आणलेल्या पुड्यातील, हळद, कुंकू टाकले. त्यानंतर तो यमुनाकाकूच्या घरात जाऊन, त्यांना सांगू लागला, अहो, यमुनाकाकू तुमच्या अंगणातील बगीच्यात आज मी काय विचित्र पाहिलं, चला बघा, काय असं म्हणून (यमुनाबाई घाईघाईने बाळू बरोबर अंगणातील बगीच्यात येतात.) बाळू, म्हणाला हे बघा, ते तुमच्या बगीच्यात ते हिरवं लिंबू, त्यावर हळद, कुंकू. अहो काकू, तुमच्या बगीच्यात कोणीतरी करणी केली. हे बघून व आश्चर्यचकीत होऊन, यमुना काकू चिंतेत पडतात. आता यावर काय इलाज, असं हताश होऊन विचारतात. तेव्हा बाळू सांगतो, यावर इलाज आहे, परंतु तो तुम्ही करू शकणार नाही. यमुनाकाकू म्हणतात तरी मला सांग, मी जरूर करील, तेव्हा बाळू सांगतो, मेलेल्या बैलाचे शिंग आणून, ते दीवटीप्रमाणे पेटवून, बगीच्यात रोवून, मग जाळावे लागेल. म्हणजे बाधा नक्कीच जाईल. तेवढ्यात, बाळूची आई, बाळूला शोधित, त्याला बोलावण्यासाठी तेथे येतात. त्यांना घडलेला सर्व प्रकार समजतो व बाळूचा प्रताप त्यांच्या लक्षात येतो. त्या बाळूच्या पाठीत एक दोन धपाटे घालून, त्याला घराकडे पिटाळतात. यमुनाबाईला चिंतेतून बाहेर पडण्यासाठी, म्हणतात, बाळूने सांगितले तसे काही न करण्याचा सल्ला देतात आणि त्यांच्या मनातून सर्व काढून टाकतात, तेव्हा काकू, दीर्घ सुस्कारा घेऊन पुढील घरकामास लागतात.

बाळू हायस्कूलला शिकत असताना, पी. टी. चा तास होता. खेळाच्या शिक्षकाने, रानडे सरांनी सर्व मुलांना शाळेच्या मोकळ्या ग्राऊंडवर नेऊन, रांगा करावयास सांगितले. ग्राऊंडचा (क्रीडांगणाचा) परिसर बराच मोठा होता. खेळाचे शिक्षक, कडक व शिस्तप्रिय असल्याने, कवायत करताना, चूक झाल्यास, शिक्षा करीत असत. कवायत मास्तरच्या हातात शिट्टी होती. जोरदार शिट्टी फुंकून, त्यांनी कवायत घेण्यास सुरुवात केली. लेफ्ट/राईट, अगदी तालावर करीत, रांग पुढे पुढे सरकत होती. मास्तर तात्काळ लेफ्ट/राईट, म्हणत असल्याने, काही वेळेला मुले लेफ्ट सांगितले असताना राईटला वळत, ते मास्तरांच्या लक्षात आल्यावर, चुकेल त्याला शिक्षा होत असे. हे सर्व करीत असतांना बाळूचे, चुकून लेफ्टचे राईट झाले. तो उजवीकडे वळला ते मास्तरांनी हेरले. त्यांनी त्याला रांगेतून त्यांच्याकडे येण्याचे खुणावले, बाळू रांग मोडून, यांच्या समोर न घाबरता गेला. मास्तर बाळूला, काय शिक्षा करतात, याकडे सर्वांचे लक्ष होते. क्रीडा मास्तरांनी, क्रीडांगणाच्या दूरवर पाहिले. त्यांना दूरवर शेवटच्या टोकाला, एक

गाय चरत असल्याचे वाटल्याने, त्यांनी हिंदीतून हुकूम सोडला दौडते दौडते, वो गाय दूर दिखाई देती है, उसे छू आना। आज्ञा मिळताच, बाळू जोराने पळत, त्या ठिकाणी गेला. परंतु त्याने जवळ जाताच, ती गाय नसून बैल आहे असे पाहिल्यावर, तिला स्पर्श न करताच, क्रीडा मास्तरांसमोर उभा राहिला. बाळूने स्पर्श न केल्याचे, मुलांनी व क्रीडा मास्तरांनी पाहिले होते. आपल्या आज्ञेचा भंग केल्याने, क्रीडा मास्तर भयंकर चिडले होते. त्यांनी दरडावून बाळूला विचारले, “गायको क्यू, छुवा, नहीं”, बाळूने शांतपणे उत्तर दिले “सर, वो गाय नहीं बैल है। इसलिये छुवा नहीं.” हे ऐकताच सर्व मुले जोराने खदाखदा हसू लागली. मास्तरचा चेहरा केविलवाणा झाला. बाळूचा धीटपणा, त्यांच्या नजरेआड झाला नाही. त्यांनी त्याला रांगेत उभे करून, पुन्हा कवायतीला सुरुवात केली.

बाळू हायस्कूलला शिकत असतांना, त्याला त्याच्या एका खेडेगावातील मित्राने, रात्रीच्या वेळी एका कार्यक्रमानिमित्त, बोकड कापल्याने, मटण खाण्याविषयी निमंत्रण दिले. ठरल्या वेळेप्रमाणे, बाळू खेडेगावला रहात असलेल्या मित्राकडे रात्री ७ ॥ वाजता पोहोचला. मित्राचे घर धाब्याचे होते. घराच्या पुढच्या रुममध्ये जेवणाचा कार्यक्रम ठेवण्यात आला. गावात वीज आली नसल्याने, घराच्या कोनाड्यात, रॉकेलचा दिवा ठेवण्याचे, खाते असल्याने, रॉकेलचा दिवा लावण्यात आलेला होता. आलेल्या पाहुणे मंडळींना, जेवणासाठी बसण्यास सांगितले. सर्वजण भिंतीकडे पाठ करून बसले. बाळू भिंतीला पाठ लावून बसला, त्या पाठीमागे कोनाड्यात रॉकेलचा दिवा, तेवत होता. त्या उजेडात, जेवणाचे पात्रे मांडून, जेवणाचे पात्रात मटण वाढण्याचे काम चालू होते. पळीने वाढीत असतांना, रस्यासहीत मटणाचे तुकडे, व त्यासोबत एक काळजाचा तुकडा बाळूच्या शेजारी बसलेल्याच्या, पात्रात वाढण्यात आला. मात्र, बाळूच्या पात्रात फक्त मटणाचे तुकडे आले, त्यामुळे मटणाच्या तुकड्या सोबत, पात्रात काळीज न मिळाल्याने, बाळूची चुळबुळ वाढली. आता काय करावे? तो मनाशी विचार करू लागला. पलिकडे वाढण्याचे काम चालू असल्याने, जेवणास उशीर होता. तेवढ्यात बाळूला युक्ती सुचली, त्याने जवळ शेजारी बसलेल्या माणसाच्या, काळीज तुकडा ठेवलेल्या पात्राचा वेध घेतला, मागील कोनाड्याकडे तोंड करून, हळूच फुंकर मारताच, दिवा विझला. त्यावेळेत बाळूने चाणाक्षपणे शेजारच्या पात्रातील, काळजाचा तुकडा, उचलून त्याच्या तोंडात टाकला. तो चावून फस्त केला. तेवढ्यात, दिवा विझल्याने, एकाने काडीपेटीने काडी उगाळून, दिवा पेटविला. बाळू शेजारील पाहुण्याने आपल्या वाढलेल्या पात्रात, पाहिले असता, तो आश्चर्याने, इकडे तिकडे आजूबाजूला पहात म्हणाला, अरे माझ्या पात्रात, मला वाढलेल्या काळजाचा तुकडा, कुठे गेला? बाळूने, आपला चेहरा मख्ख करून घेतला होता. त्यावर त्याला अजिबात हसू येत नव्हते. उलट तो आश्चर्याने, काय घडले या अविर्भावात, शेजारील पाहुण्याकडे पाहत होता. इतर मंडळीही आश्चर्याने पाहत होती. इतक्यात सर्व वाढून झाले, आता जेवायला बसा, असे सुचविण्यात आल्याने,

मुकाट्याने, सर्व जेवायला बसले. बाळूच्या शेजारी पाहुण्याला, वाढलेल्या पात्रातील, काळजाच्या तुकड्याचा थांगपता अखेरपर्यंत लागला नाही. बाळू जणू काही घडलेच नाही, अशा अविर्भावात आश्चर्याने सगळीकडे पहात होता.

बाळू कॉलेजला असताना त्याच्या एका मित्राचे दिनकरचे, एका मुलीवर प्रेम बसले. मुलीकडून काहीच प्रतिसाद नव्हता. तो बाळूजवळ, तसेच त्याच्या जिवलग मित्रांबरोबर, त्या मुलीच्या प्रेमात पडल्याच्या, गप्पा मारीत असे. त्यांना तिचे नाव वैशाली असल्याचे त्यांच्या मित्रांना सांगितले.

एप्रिल महिन्याची १ तारीख (म्हणजेच एप्रिल फुलची तारीख) सहा सात दिवसांनी होती. एकतर्फी प्रेम करणाऱ्या मित्राला, एप्रिल फूल करावयाचे, हे त्याच्या मित्रांच्या संगनमताने त्यांनी ठरविले. एक योजना आखली, त्यांनी पोष्टातून एक इनलॅंड पत्र आणले. प्रेमवेड्या त्या मित्राला ती मुलगीच पत्र लिहीत असल्याचे भासवून त्या मजकुरा खाली वैशालीचे नांव लिहिले. त्यात लिहिले की, माझे तुमच्यावर प्रेम आहे परंतु उघड प्रकट करू शकत नाही. तेव्हा येत्या एक तारखेला, तुम्ही पांढरा शर्ट व पांढरी पॅट अशा पोशाखात एस.टी. स्टँडवर सकाळी १० वाजेच्या सुमारास यावे. त्याचप्रमाणे डाव्या छातीवर गुलाबाचे फूल लावून यावे. मला तुमच्याशी खूप गप्पा मारायच्या आहे. माझ्या पुढील कल्पना, तुमच्या जवळ व्यक्त करावयाच्या आहेत. मी नक्कीच येईल, एस. टी. कंट्रोलरच्या कॅबिनजवळ मी तुमची वाट पाहीन. सदरचे पत्र पूर्ण गुप्त ठेवावे. आपली वैशाली.

त्यांनी सदरचे पत्र पोष्टात टाकले. तीन चार दिवसांनी, मित्र मनमोकळ्या गप्पा मारीनासा झाला. तो एकांतात रमत असे. मित्रांनी काही विचारले तर एकदम त्याच्या विचार चक्रातून दचकून आम्ही विचारलेले परत सांगायला लावीत असे. आमचा तीर निशाण्याला लागल्याचे आमच्या लक्षात आले. एप्रिलची १ तारीख उजाडली. बाळू त्याची मित्र मंडळी सकाळी १० वाजता एस. टी. स्टँडवर पोहोचली, परंतु बाळू त्याच्या इतर मित्रासोबत दिनकरच्या गमती, अगदी दुरून बघायच्या इराद्याने, लपून छपून, एका हॉटेलमध्ये बसून बघत होते. बाळूचा मित्र दिनकर, नेहरू शर्ट, पांढरा पायजमा, छातीच्या डाव्या साईडला गुलाबाचे फूल अशा वेशभूषेत एस. टी. कंट्रोलरच्या कॅबिनजवळ उभा त्यांना दिसला. बराच वेळ होऊन सुध्दा वैशाली अद्याप कशी आली नाही याची उजळणी मनाशी करीत होता. बाळूने व त्याच्या मित्रांनी ठरविले, आता त्याचा अधिक अंत न पाहता, त्याच्या समोर प्रकट होऊन त्याला आश्चर्याचा धक्का द्यावा असे ठरवून, त्याप्रमाणे सर्व मित्र त्याच्या समोर हजर झाले. त्यांना पाहताच तो गोंधळून गेला. यांना काय सांगावे, असा विचार तो मनात करू लागला. तेव्हा सर्व मित्र आज काय विशेष, नेहरू पांढरा झब्बा त्यावर गुलाबाचे फूल, आज स्वारी कुठल्या मोहिमेला जाणार असे म्हणून त्याला डिवचवू लागले. अगोदरच अपेक्षाभंग, त्यावर मित्रांचे सतावणे, त्यामुळे हैराण होऊन, दिनकर रडकुंडीला आला होता. अखेर, एका

मित्राने खुलासा केला आता वैशाली येणार नाही. आता अधिक वाट पाहू नकोस आम्ही तुला एप्रिल फूल केले. हे ऐकताच तो भयंकर संतापला. सर्वांना हाताच्या मुठी आवळून गुद्दे मारू लागला. एस. टी. स्टॅण्डवरील सर्व प्रवाशी हा प्रकार पाहत होते. अखेर त्याला शांत करून सर्वांनी त्याला हॉटेलमध्ये नेऊन नाष्टा व चहापाणी दिले.

बाळूचा मित्र दिनकर, त्याच्या प्रेमभंगामुळे अत्यंत नाराज झाला होता. वैशाली कशी व कधी मिळेल? ती खरचं माझ्यावर प्रेम करील काय? असे अनेक प्रश्न सतावीत होते. तो बाळूला एखाद्या नामांकित भविष्य जाणणाऱ्याकडे घेऊन जाऊन, त्याचे भविष्य जाणून घेण्याविषयी सुचवित होता. बाळूचा मित्र बळीरामने, त्याचे भविष्य कुणा जाणत्या ज्योतिषाकडे पाहिल्याचे सांगितले. तो फारच चांगला अचूक भविष्य सांगतो असे सांगितल्याचे आठवले. त्यामुळे बाळू दिनकरला घेऊन बळीरामकडे गेला. दिनकरला त्या जाणत्या ज्योतिषाकडे भविष्य पहावयाचे असल्याचे सांगितले, बळीराम, दिनकर, बाळू हे तिघे मित्र एकत्र त्या भविष्य सांगणाऱ्याकडे गेले. भविष्य सांगणारे, श्रीराम शास्त्रींनी तिघांना समोर बसविले. एक कोरा कागद हातात घेऊन त्याची घडी करून तो कागद मधोमध फाडला. त्या कोऱ्या कागदाचा अर्धा हिस्सा स्वतःकडे ठेवून फाडलेल्या कागदाचा अर्धा कागद दिनकरकडे दिला. कोणीही पाहणार नाही अशा लांब अंतरावर जाऊन त्या कागदावर मनातले प्रश्न १, २, ३ अशा क्रमांकांने त्याला लिहायला सांगितले.

त्याप्रमाणे दिनकरने प्रश्न लिहिले. ज्योतिषाने सांगितल्याप्रमाणे, मजकूर आत झाकून कागदाच्या उभ्या आडव्या घड्या केल्या त्यामुळे लिहिलेला मजकूर आत कागदाच्या घड्या केल्याने पूर्ण झाकलेला होता. ज्योतिषाने सांगितल्याप्रमाणे प्रश्न लिहिलेला घड्या केलेला कागद दिनकरने मुठीत झाकून ठेवला. ज्योतिषानेपुढे एका कोऱ्या कागदावर चौकोन करून त्यात उभ्या आडव्या रेषा मारून त्यात आकडे टाकलेली कुंडली तयार होती. त्या कुंडलीवर ज्योतिषाने दिनकरला त्याच्या मुठीत असणारी चिठ्ठी टाकायला सांगितली. त्याप्रमाणे दिनकरने, कुंडली तयार केलेल्या चौकोनी भागावर, त्याच्या हातातील चिठ्ठी टाकली. त्यावेळी ज्योतिषाने हातचलाखी करून असे नव्हे म्हणत त्याच्या

हाताच्या मुठीतील, कोऱ्या कागदाची चिठ्ठी न कळत, कुंडली लिहिलेल्या कागदावर टाकून दिनकरने अगोदर टाकलेल्या व प्रश्न लिहिलेल्या कागदाची घडी अलगद उचलून ज्योतिषाने त्याच्या मुठीत घेतली व त्या कुंडलीवर ज्योतिषाने हात चलाखी करून त्याच्या मुठीतील, कोऱ्या कागदाची घडी टाकली. ती चिठ्ठी दिनकरला मुठीत घेण्यास सांगून नंतर लांब अंतरावर जाऊन “श्रीराम, श्रीराम”, असे ५० वेळेला लिहायला सांगितले, दिनकर तिकडे, ज्योतिषाने सांगितल्याप्रमाणे, लांब अंतरावर जाऊन, श्रीराम असे लिहीत बसला. त्याच वेळी ज्योतिषाने दिनकरने प्रश्न लिहिलेली व कुंडलीवर टाकलेली चिठ्ठी, ज्योतिषाने त्याच्या मुठीत घेतलेली होती. ती त्याने उघडून त्यातील प्रश्न वाचले व त्याची पुन्हा तशीच घडी करून मुठीत घेतली. दिनकरने श्रीराम लिहिलेल्या कागदाची घडी करून तो कागद मुठीत घेऊन ज्योतिषा जवळ आल्यावर, त्याला ज्योतिषाने ती चिठ्ठी, कुंडली तयार केलेल्या कागदावर ठेवण्यास सांगितले. ज्योतिषाने, त्याच्या हाताच्या मुठीतील चिठ्ठी (ज्यावर दिनकरने प्रश्न लिहिले होते) ती कुंडलीवर टाकली व ती दिनकरला त्याच्या हातात घेण्यास सांगितले. दिनकरकडे पाहून ज्योतिषाने त्याने चिठ्ठीत लिहिलेल्या प्रश्नाची उत्तरे सांगितली. दिनकरला ज्योतिषावर विश्वास बसला. बाळू हा सगळा प्रकार दूरूनच बघत होता. त्यामुळे ज्योतिषाला प्रश्न कुंडलीवर टाकलेल्या कागदाच्या घड्या उचलण्याचा प्रकार श्रीराम कागदावर लिहिण्याचा प्रकार असे अनेक प्रश्न विचारले आणि असेही सांगितले की, तुम्ही केलेली हातचलाखी माझ्या पूर्णपणे लक्षात आलेली आहे. त्यामुळे ज्योतिषी मनातून खचला. दिनकरने त्यांची फी विचारली तेव्हा ज्योतिषाने सांगितले आता मला तुमच्याकडून फी नको. बाळूने ज्योतिषाला सांगितले अशा प्रकारची इतरांची फसवणूक करून लोकांना लुबाडणार नाही. याची आम्हाला खात्री दयावी. असे न केल्यास तुमच्या ज्योतिष भविष्य कथनाचा प्रकार, सर्वत्र उघडा पाडू. ज्योतिषाने त्यांना दोन्ही हात जोडून नमस्कार केला. त्यानंतर बाळू, दिनकर, बळीराम, घराकडे जातांना ज्योतिषाने केलेल्या हात चलाखीची, चर्चा, त्यांच्यात खूपच रंगली होती.

***

<p>आमचे प्रेरणास्थान</p> 	 <p>SKE Shree Kumbhar Enterprises</p>	<h2>श्री कुंभार एंटरप्रायजेस</h2>		<p>संचालक</p> 		
<p>अशोक धोंडीराम कुंभार Mo. : 9890368125</p> <p>Corp. Office Plot No. 49, Near Aditya Nagari, Bombay Restaurant Chowk, Satara 415 003 shreekumbharenterprises@gmail.com www.shreekumbharenterprise.com</p>		<p>इले. व मेक. वजन काटे, मापे, मिल्क अॅनालायझर, फॅट मशिन</p> <p>इ. चे अधिकृत विक्रेते</p> <p>शासनमान्य वजन काटावाळे</p> <p>विक्री पश्चात सेवेची हमी</p>				<p>सचिन अ. कुंभार Mo. + 91 9890169492 9970049494 Shop. 02162-233492</p>
<p>१५५, कुंभारवाडा, केसरकर पेठ, नगरपालिकेजवळ, सातारा.</p>						

रानकुत्र्यांनी दोन्ही कोवळ्या कालवडींचा फडशा पाडला. त्या दिवशी ज्ञानबाच्या घरचं कुणीच जेवलं नाही. बराच वेळ कुणाला झोप आली नाही. अंधारात मूकपणे अश्रू ढाळीत माणसं झोपी गेली तो ओला दिवस होता आणि रात्रही ओली होती.

ज्ञानबा हिंगणे नेहमीप्रमाणे सकाळी सकाळी लवकर उठला त्याने तोंड धुऊन देवाला नमस्कार केला. सरस्वतीने करुन दिलेला गरम गरम चहा घेतला. कपडे घालून तो तयार झाला. मोटार सायकलच्या उजव्या बाजूला त्याने दुधाचे कँड अडकवले. “जातो गं. दोन तासात परत येतो. तुझं उरकून ठेव. आज बाजारला जायचंय तालुक्याला.”

असं म्हणत त्याने बायकोचा निरोप घेतला. त्याची गाडी फटफट करीत वस्तीच्या दिशेने निघाली.

सूर्य उगवून वर यायचा होता. पूर्वेकडे क्षितिजावर लाली पसरू लागली होती. हवेत मंद गारवा होता. पक्षी जागे होत होते. झाडे स्तब्ध उभी होती. गवतावर दहिवर पसरले होते. रस्त्याच्या दुतर्फा पिकं बहरली होती. त्याचा वास आसमंतात भरून राहिला होता आणि साठी उलटलेला ज्ञानबा तकाट्याने वस्तीकडे निघाला होता.

गेल्या महिनाभरापासून ज्ञानबा जास्तच खूश होता. त्या खुशीतच तो गाडी दामटत होता. मुखाने भक्तिगीत गात होता.

“गोड तुझे घेता नाम, होई समाधानऽऽ तुझ्या दर्शनाची देवा लागलीसे आसऽऽ.”

ज्ञानबाच्या समाधानाचे कारण म्हणजे गेल्या महिनाभरात आठ पंधरा दिसाच्या अंतराने त्याच्या दोन्ही गायी व्याल्या होत्या. ढवळी आणि पवळी दोघींनाही कालवडं झाली होती. शिवाय पहिल्या वेताच्या, धष्टपुष्ट असलेल्या या गायी एका टायमाला सहा लिटर दूध सहज देत होत्या. कालवडीचं भागून दोन्ही टायमाचं चोवीस लिटर दूध जमा होत होतं. सध्या दुधाला बाजारही चांगला होता. घरची ओढाताण कमी झाली होती. उलट चार पैसे गाठीला पडत होते. शेतीच्या जोडीला हा दुधाचा व्यवसाय उत्तम होता. ज्ञानबा गायींची उस्तवारी बघत होता तर त्याचा पोरगा शेतीची उस्तवारी करीत होता.

बघता बघता दीड-दोन मैलांचं अंतर तोडून ज्ञानबा वस्तीवर आला. वैरणीच्या गंजीजवळ त्याने गाडी उभी केली. उकिरडा ओलांडून तो पुढे आला. कुटी मशिनला वळसा मारुन तो गोठ्याकडे निघाला. तर त्याला गोठ्याबाहेर दोन्ही कालवडी मरुन पडलेल्या दिसल्या. ढवळी आणि पवळी त्यांच्याभोवती मूकपणे उभ्या राहून अश्रू ढाळीत होत्या. रात्री रानकुत्र्यांनी कालवडींचा फडशा पाडला होता. आपल्या कोवळ्या कालवडींच्या आर्त आवाजाने त्यांच्या आयांनी खुंटाळी उपटून गोठ्याबाहेर धाव घेतली होती. पण तोपर्यंत रानकुत्र्यांनी कालवडींच्या अंगाचे लचके तोडले होते. त्यांचे देह रक्ताळले होते. अंगातलं रक्त वाहून सुकून गेलं होतं. निस्तेज डोळे आभाळाकडं करुन ती मातीत अस्ताव्यस्त पडली होती. महिन्याच्या आतल्या कोवळ्या कालवडी रानकुत्र्यांच्या हल्ल्यात बळी गेल्या होत्या.

ते दृश्य इतकं भयानक होतं की, ते बघून ज्ञानबाला काही सूचेना. त्याच्या अंगाचा थरकाप झाला. भीतीनं जीभ कोरडी पडली. कपाळावर घाम जमा झाला आणि त्याने पलीकडच्या वस्तीवर मुक्कामाला असलेल्या भावाला हाक मारली.

“ए राजू ऽऽ आरं हिकडं ये. असा कसा कुंभकर्णिवानी झोपलास? माझ्या कालवडी खाल्ल्या रंऽऽ कुत्र्यांनी.”

असं म्हणून तो मटकन खाली बसला. मोठमोठ्याने रडू लागला. त्या आवाजाने राजू जागा झाला. त्याच्या झोपडीच्या बाहेर आला. ज्ञानबाला रडताना पाहून तो गोठ्याकडं आला आणि अनपेक्षितपणे घडलेल्या त्या दृश्याकडे पाहून तोही रडू लागला. रडता रडता तो ज्ञानबाला शांत करु लागला. त्याची समजूत काढू लागला.

थोड्या वेळाने दोघेही भाऊ सावरले. शांत झाले. मग ज्ञानबाने खिशातून मोबाईल काढला. त्याने मुलाला फोन केला. चाचरत चाचरत विजयला सर्व घटना सांगितली. घरातही रडारड सुरु झाली. मग बायकोला अलकाला घेऊन तो वस्तीवर आला. अलकाला ते दृश्य बघवेना. रडत रडत ती म्हणाली,

“कुणा मेल्याची दृष्ट लागली आमच्या संसाराला? देवा असा कसा रं तू कठोर काळजाचा? आमी दीसभर राब राब राबतो आन हे फळ दिलं का तू आमाला?”

गार्यांच्या धारा काढायचा विषय बाजूला पडला. विजयने गार्यांना गोठ्यात नेऊन बांधले. पुन्हा त्यांच्या खुंटाळ्या ठोकल्या. तरीही गायी पुन्हा पुन्हा आपल्या गतप्राण झालेल्या कालवडींकडे बघत होत्या. आर्तपणे हंबरत होत्या. त्यांच्या डोळ्यांतून मूकपणे अश्रू झरत होते. ते आईचं दुःख होतं.

नंतर ज्ञानबा, राजू आणि विजयने एकत्रितपणे विचार केला. त्यांनी कालवडींना शेततळ्याजवळ खड्डे खोदून पुरायचं ठरवलं. विजयने टिकाव, खोरं घेतलं. ज्ञानबाने घमेलं घेतलं. तिघंही दुःखीत अंतःकरणाने तळ्याजवळ आले. विजयने खड्डा खोदायला सुरुवात केली. ज्ञानबा घमेल्यात माती भरायला लागला. राजू माती बाजूला टाकू लागला. चांगला मोठा खोल खड्डा खोदून झाला. विजयने आणि राजूने ती कोवळी अर्थके दोन्ही हातांवर उचलून आणली. अलकाही त्यांच्या पाठोपाठ आली. विजय खाली खड्ड्यात उतरला. ज्ञानबाने आणि राजूने ती कालवडे विजयच्या हाती दिली. त्याने अलगद ती खड्ड्यात ठेवला. तो बाहेर आला. आणि काळजावर दगड ठेवून त्याने खोरे हाती घेतले. शेजारच्या ढिगातली माती तो खड्ड्यात लोटू लागला. अलकाला गदगदून आले. ती पदराने डोळे टिपत होती आणि हताशपणे सारे पहात होती. ज्ञानबाही टिपत होती आणि हताशपणे सारे पहात होती. ज्ञानबाही रडत होता. राजू अबोलपणे अश्रू ढाळीत होता. सर्व माती लोटून झाल्यावर विजयने कुन्हाड हाती घेतली. येड्या बाभळीच्या दोन मोठ्या काटेरी फांद्या तोडल्या. त्या फांद्या मातीच्या ढिगावर ठेवल्या. कुत्र्यांनी ही जागा पुन्हा उकरु नये म्हणून त्यावर चार भले मोठे थोंडे ठेवले. अंत्यविधी उरकून सर्वजण घरी परतले. त्यावेळी दुपार टळून गेली होती. सूर्य माथ्यावर मिरवत होता. उन्हे चांगलेच तापले होते. अंगातनं घामाच्या धारा निथळत होत्या. पोटात कावळे ओरडत होते; पण कुणाचीच खाण्याची इच्छा नव्हती.

बघता बघता ही बातमी गावात पसरली. लोक हळहळले त्यांनी

रानकुत्र्यांच्या नावाने शिव्या हासडल्या. कुंभाराचा रामा म्हणाला,
 “हे नक्की दवणे मळ्यातल्या कुत्र्यांचं काम असणार. मायला,
 ह्यांना भाकरीतनं इख दिवून मारलं पाह्यजे.” जो तो आपल्या परीने
 संताप व्यक्त करीत होता.

त्या दिवशी ज्ञानबाच्या घरात चूल पेटली नाही. दिवसभर
 कोणी जेवले नाही. रात्रीही कोणी जेवले नाही. सर्वत्र सामसूम होती.
 खिन्न स्तब्धता होती. रात्री उशिरा ही बातमी हरिभाऊ धायगुडेला
 कळली. तो ज्ञानबाच्या समाचाराला आला. तेव्हा घरातील माणसं
 गप्पगप होती. टि.व्ही. ही आज तोंड शिवल्यावानी गप्पच होता. ज्ञानबा
 खाली जमिनीकडं बघून उगीच आपला वेळ काढीत होता. हरिभाऊ
 घरात येताच त्याने हातानेच शेजारी बसण्याची खूण केली. मग हरिभाऊ
 जमिनीचा आधार घेत ज्ञानबाच्या शेजारी बसला. बूड स्थिरस्थायर
 झाल्यावर त्याने ज्ञानबाच्या पाठीवरून मऊपणे हात फिरवला. ज्ञानबाला
 रडू आले. ज्ञानबाच्या बायकोने सरस्वतीने आणि अलकाने डोळ्यांना
 पदर लावला. विजय खाली पाहत होता. त्याने रुमालाने डोळे पुसले.
 मग हरिभाऊ समजुतीच्या सुरात म्हणाला,

“मी पारगावला गेलो होतो. आल्या आल्या रुक्मिणीने मला
 बातमी दिली. म्हणून लगेच आलो.”

“हं SS”

“झालं हे वाईट झालं गड्या. शत्रूवर पण असा प्रसंग येऊ

नये.”

“हं SS”

“झालं ते झालं. आल्या प्रसंगाला तोंड दिलं पाहिजे.”

“ते बरुबर हाये म्हणा.” बऱ्याच वेळाने ज्ञानबा बोलला.

“आरं सकाळपासून सारी उपाशी दिसताय. थोडं खाऊन घ्या.
 उपाशी राहून तरी कालवडी परत मिळत्याल का?”

“नाही मिळणार हरिभाऊ. ते आमालाबी कळतंय की. पण
 घशाखाली घास कसा उतरावा?”

असाच स्तब्धपणे काही वेळ गेला. सारे गप्पगप्पच होते.

“मग आता काय करायचं ठरवलंय?”

हरिभाऊने ज्ञानबाकडं, विजयकडं पाहत विचारलं. त्यावर
 अगतिक झालेला, हताश झालेला ज्ञानबा म्हणाला,

“आता काय करणार? राजानी मारलं आन पावसानी झोडपलं,
 तक्रार कुणाकडं करणार?”

“तेबी खरं म्हणा.” असं म्हणून दोन गोष्टी करून हरिभाऊ
 निघून गेला. रात्रीचे नऊ वाजून गेले. रात्र वाढत चालली. गाव शांत
 झालं. ज्ञानबाच्या घरच्याही लाईटी विझल्या. सर्वत्र सामसूम झाली.
 त्या दिवशी ज्ञानबाच्या घरचं कुणी जेवलं नाही. बराच वेळ कुणाला
 झोप आली नाही. अंधारात मुकपणे अश्रू ढाळीत माणसं झोपी गेली.
 तो ओला दिवस होता आणि रात्रही ओली होती.

***

एकनाथ शिवराम जोधळे
9881611020

उद्धव जोधळे
9922785733

राजू जोधळे
9890554718

अविनाश जोधळे
9881057917

रोहिणी वीट सप्लायर्स

रोहिणी अर्थमुक्कर्स

आमचेकडे सर्व प्रकारचे
बिल्डींग मटेरीयल मिळेल.

आमचेकडे पोकलॅन मशिन, जे.सी.बी.,डंपर भाड्याने मिळेल.
तसेच जमिन लेव्हलींग, साईड पट्ट्या, पाईपलाईन इ. कामे केले जातील.

पत्ता : शिरूर (तांगडी) ता.चांदवड, जि. नाशिक

माणक्या आणि भावड्याच्या गप्पा चालू होत्या. काय रं भावड्या पोरी पाहाया गेल्या. काय झालं. पटली काय कांदी. माणक्याचा प्रश्न. व्हय पटली की. म्होरल्या महिन्यात तुझ्या सासरवाडीला लग्न हायं. “तू कांदा पोह्याले नाय आला. लग्नाला जरूर यायाचं बरं.” भावड्याचे उत्तर

गावात भावड्या नावाने ओळखला जाणारा २० वर्षीय तरुण. सकाळी हातात प्लॅस्टीकची पिशवी त्यात खुरपे, न्याहारीची गाठोडी, खांद्यावर छाटी, कानाभोवती पांढरा रुमाल गुंडाळलेला अर्धा बाहीचा पांढरा शर्ट, पायजमा व पायात वाहान असा खान्देशी वेष करून घरा बाहेर पडला. रस्त्यातच त्याचा मित्र माणक्या भेटला. “कुडी चालला बे इतल्या सकाळी.” माणक्याचा प्रश्न. “रानात. १५ दिस झाले रानाकडं चक्कर टाकली नाय. बाया धाडल्यात निंदायला म्होर. १५ दिसापूर्वी निंदलेले गवत तसच रानात पडून हाय. ते उचल्याच हाय. वाईच बघून येतो. आता बोलाया सवड नाय उंध्याच्याला भेटू.” म्हणत

भावड्या निघाला.

“जाशीन बे. मले बी वावरात जाण हाय. तुह अन् माह वावर शेजारीच हाय. म्या बी ईन. चाल, वाईच शिंगाड्याच्या हाटीलात नाशता करून जाउ.” भावड्या राजी झाला. दोघे हाटेलात गेले. कोपन्यातील बाकावर स्थानापन्न झाले. गरमा गरम बटाटे वड्यांची आर्डर दिली. बटाटे वड्यांचा समाचार घेत गप्पा रंगल्या.

“काय रं भावड्या १५/२ दिस झाले गावात कुडी दिसला नायतं. कुडी गावाला गेल्या काय?” माणक्याने विचारले.

“व्हय. खबूतरवाडीला गेल्लो.” भावड्या उत्तरला.

गडया लग्नाचा सिझन चालू हाय. काय पोरगी गटवायला गेल्ला काय? माणक्याने गमतीने विचारले. लग्नाचा विषय निघताच भावड्या थोडा लाजला. थोडा कावरा बावरा झाला व खाली मान घातली. भावड्याचे लाजणे चाणाक्ष माणक्याच्या नजरेतून सुटले नाही. “तु काय बी सांग गडया पण म्या खरां काय ते वळखल हाय. पोरगी पटवाया गेल्ला. तुह्या मामाले पोरगी आसन.”

“आरं माह्या मामाले पोरच नाय ल्येका” भावड्याचे उत्तर.

“आरं मामाले नाय पण मामीच्या नात्यात, वळखीत असतीन की. मामी कुढन् कुढ जुगाड घालीनच की भाच्यासाठी.” माणक्या फिरकी घेत म्हणाला.

माणक्याने वस्तुस्थिती जाणल्यामुळे भावड्याकड आता खरं बोलण्या बिगर पर्याय नव्हता. कानांभोवती बांधलेला रूमाल केव्हाच सुटून खाली टेबलावर आला होता. डावा हात कानामागून केसांवर फिरवित खाली मुंडके करुन भावड्याने अबोल कबुली दिली.

शाबास रं मर्दा. म्या बी मांडवाखालून गेलोय. एक्सपिरीयन की काय म्हनत्या, त्यो हाय मला. १२ बुक शिकलोय. पोरगी बघाया गेल्या वर काय व्हत ते चांगलं ठाव हाय. म्या तीन कांदे पोहे खाल्लेत. बरं मर्दा १५ दिसात किती पोरी पाह्यल्यात? माणक्याचा प्रश्न.

तशा फार नाय. पण ३ पोरी नजरंखालून गेल्यात. भावड्या म्हणाला.

भाग्यवान हाय बेटया. माह्या टायमाला. निसते निरोप धाडायचे पण पोरीच दावित नव्हते. बघाया गेलो तर पोरगी नसायची पण पोरीचा बाप अन् नातेवाईक निसते प्रश्न इचारून भंडावून सोडायचे बघ! पोरगी बघाया कधी इवू इचारल्यावर, पावणं निरोप धाडतो म्हून वाटी लावायचे. माणक्याने आपला अनुभव कथन केला. “पण कांदे पोहे खाउन नाष्टा तर झाला ना? मग हरकत नाय. भावड्या त्याची फिरकी घेत म्हणाला. पण ते जाउ दे. जवा तु पयल्यांदार पोरगी पाहाया गेला तवा तुले काय वाटलं? कसं वाटलं? म्हंजी आनंद का टेन्शन हुत मनावर. भावड्याचा भावडा प्रश्न.

“खरा तर म्या कुणा सांगत नाय पण तुले म्हून सांगतो.” म्हणत माणक्याने खजाना उघडावा तसे एक एक अनुभव सांगायला सुरुवात केली.

पयली पोरगी पाहाया मावशीच्या गावी गेल्लो. पोरगीच घर मावशीच्या शेजारीच व्हतं. आनंद बी हुता अन् टेन्शन बी. पयली पोरगी पाहाया म्या माझी ताय अन जीज्जा गेल्लो. मावशीन माझ्या ल्हान मावस भाव, दिन्या संग “पावने आल्याती” म्हून शेजारी सांगावा धाडला. दिन्या लई खुश झाला अन अर्ध्या चड्डीवरच उडया मारीत सांगावा द्याया गेला. आन् मोठ्याने वरडून सांगल, “काके, ए काके पावण आल्याती.” त्याने इतक्या मोठ्यान सांगल, ते आमले घरात बी ऐकू आलं. तशी पोरीची माय कडकलक्ष्मी, दिन्यावर खेकसली. “बरं आल्याती. म्या काय करू त्यास्नी. त्यांची आरती ववाळू की पाया पडू. घडी भरान धाड त्यास्नी. म्या कामात हाय. आणिक यक सांग. पोरगी पाहाया फकस्त पावण, तुही माय आन बा यांनाच धाड.

समदं खानदान नग.” तिचा निरोप दिन्याने न सांगताच आमचे पर्यंत तवाच पोचला व्हता. निरोप ऐकून माही ताय आन जिज्जा गारच पडले. ताय मावशीला म्हणाली, “मावशे, आमी नाय येत पोरगी बघाया. आमस्नी मान हाय. आमले अपमान नाय करून घ्यायाचा कुणाकडून. मावशीने तिला समजावले. अगं बाय माझी, तु मनावर घीउ नग. असतो यकेकाचा स्वभाव तिरसट. ती कडक लक्ष्मी हाय पण मनाने लय मउ हाय. आलीच हाय तर चाल माह्या संग. जावयबापू तुमी बी चला बघून घ्या पोरगी. आपल्याले पोरगी बघायाशी मतलब तिच्या पोरी संग लगीन करायच हाय तिच्या संग नाय. घटकाभरान आम्ही गेलो. परसदारी सतरंजी हातरली व्हती बसाया. आम्ही बसल्यावर पोरीच्या भावजयीन पाणी आणलं.

मावशीन माहा अन् माह्या खानदानाचा समदा इतिहास आगुदरच कडक लक्ष्मीला सांगला व्हता म्हून कुणीबी एक शबुद बोलल नाय. बाजूला गरीब स्वभावाचा बिचारा पोरीचा बाप बसला व्हता. तो तर कायच बोलला नाय. मले वाटतं त्या कडकलक्ष्मी समोर कोणाची काय बी बोलाची हिंमत नव्हती. घटकाभर झाला. वाटलं पोरगी आता ईन तवा ईन पण आम्ही निघोस्तवर पोरीच दर्शन झाल नाय. कडकलक्ष्मीन वाहारीला (सूनबाई) आडर सोडली. “एऽ रंगे, वाईच चाय ठीव समद्यास्नी.” पडत्या फळाची आज्ञा मानून वाहारीन इटक्यात चा आणला. समद्यांनी चहाचा घोट नरड्यात घातला. अन काय बी न बोलता निघालो.

म्या खिडकीजवळ बसल्लो. काही टायमातच मावशीन त्या पोरले घराकडे येतांना पायल अन् मले म्हनली, “माणक्या ती बघ पोर घराकडे येतेय. नीट बैजवार बघी घे.” ती जवळ आली अन् तिच्या घराकडे वळणार त्याच टायमाला माह्याकडं बघून चक्र हसली राव. मला काय बी कळना. म्या मावशीला म्हटलं, “मावशे पोर चांगली हाय.” मावशीला आनंद झाला म्हनली, “मंग काय बात फुडं करायची काय? म्या काय बोलण्या आधीच ताय म्हणाली “नगं नगं कडकलक्ष्मीची पोर हाय, आता हसविन नंतर फसविन. अमास्नी नगं असली सुन.” सकाळच्याला गप गुमान घरला आलो.

आता माणक्या गप्पांच्या रंगात आला होता. पुढं सांगू लागला. “बरका भावड्या, खरा तर म्या कुणा सांगत नाय पण तुले म्हून सांगतो. महिन्याभराने माह्या मित्राने त्याच्या नात्यातील पोरीचा निरोप आणला. म्हन पोर दिसायला उजवी हाय. कामात हुषार हाय. मेहनती हाय. मायजवळ पोरीचे लय गुणगाण गायले. माह्या मायले वाहारी आणायची लयच घाई झालेली. म्हण “माणक्या परवा सकाळच्याला दुंबरवाडीला पोर बघाया जायाच हाय. पोरीवाल्यास्नी निरोप धाडलाय.” म्या म्हनलं, “आये घराचं काम काढलय १५ दिसांनी जाउ.” तर नाय म्हनली. म्या माय फुड काय बोलणार. सकाळच्या पयल्या गाडीन गेलो. पोरीच घर गावाच्या शिवारापासून दूर व्हत. ५ कि.मी. तंगड्या तोडत म्या, माही माय, माहा बा, ताय, जिज्जा अन् भावजय समदे गेलो. रानातलं घर झकास व्हत. सडा सारवण करलतं.

(पृष्ठ क्र. १३१)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

श्री.सुर्यकांत धर्माजी कुंभार
सेवानिवृत्त नायब तहसिलदार
उपाध्यक्ष पुणे जिल्हा
अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज
विकास संस्था
9623626840

सौ.दमयंती सुर्यकांत कुंभार
सेवानिवृत्त सब पोस्ट मास्तर

श्री.स्वप्नील सुर्यकांत कुंभार
B.E.(E&TC)
नोकरी Vodaphone Co.
पद Dy.Manager

सौ.श्रद्धा स्वप्नील कुंभार
M.Sc.(Bio) Tech.
नोकरी LIC Co. Shivajinagar
पद : स्पेशलिस्ट डेटा इंजीनियर

जावई

श्री.अनिल रेवणसिद्ध कुंभार
शिक्षण B.E.(IT)
नोकरी Veritas Tech. Co.
पद Principal Software Engineer

मुलगी

सौ.मनिषा अनिल कुंभार
शिक्षण B.Sc.
पद सहाय्यक लेखाधिकारी
जिल्हाधिकारी
कार्यालय पुणे 9

सासवड, ता.पुरंदर(पुणे) जि.पुणे ४१२ ३०९

प्रेरणास्थान

निवृत्त पोलिस अधिकारी

कै.सौ.सुनिता भगवान सुर्यवंशी
B.E.(Mech.)

भगवान सुपडू सुर्यवंशी
9867710780

विजय भ.सुर्यवंशी
D.Pharm

सौ.कल्पना वि. सुर्यवंशी
B.A.

प्रशांत भ.सुर्यवंशी
B.E.(Mech.)

सौ.निता प्र. सुर्यवंशी
B.Sc.(Comp), D.Pharm

निलेश र. सोनवणे
(जावई)

सौ.जयश्री निलेश कुंभार
(मुलगी)

वेल केअर केमिस्ट

प्रशांत निवास, भवानी चौक, सुर्यनगर, विटावा
कळवा, जुना बेलापुर रोड, ठाणे

प्रोफा. विजय भगवान सुर्यवंशी

निवास : ओझोन व्हॅली, बिल्डिंग नं.४, फ्लॅट नं.६०३, ६वा मजला,
पारसिक नगर, रिलायन्स मार्केट जवळ, खारेगांव, कळवा(प),
जि.ठाणे ४०० ६०५ मोबा. ९९६७८३५४००

सुंदर हॉस्टिल व प्रसुतीगृह

धानोरा, ता.आष्टी, जि.बीड

डॉ.गोरे डी.के B.H.M.S.
Mob.:9420024104
वेळ स.८ ते २ सायं.४ ते ८

सौ.सौ.गोरे एस.डी. B.A.M.S.
Mob.:9096605095
वेळ स.९.३० ते २ सायं.४ ते ८

कु.वेष्णवी दत्तात्रय गोरे(बी.डी.एस.)
चि.ऋषिकेश दत्तात्रय गोरे(बी.ए.एम.एस.)

उपलब्ध सुविधा

प्रसुति सुविधा
एक्स-रे

रक्त लघवी तपासणी
२४ तास अत्यावश्यक सेवा

जुन्या आजारारवर आयुर्वेदीक व
होमोओपॅथी उपचार

अनघा

मेडिकल अँड जनरल स्टोअर्स

Deep Fantasy Artifacts

Shilpkar Ravindra Kumbhar
Proprietor

B190, 191 MIDC, Wai, Dist. Satara, 412803
Mob.:9923352653 Email : deepfantasyartifacts.in

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

www.modernmotorsauto.com Call Us: 9970614119/9049485999

प्रो.रा. राजेश कुंभार चे अग्रमत, श्री राजानंद ग्रामीण, विठार रोती, सह पतसंस्था, वाटण

श्री. राजेश कुंभार

सौ. उर्मिला रा. कुंभार

चि. अंकार रा. कुंभार
BE Automobile Engg.

चि. आदित्य रा. कुंभार
B-Tech Automobile Engg.

आमचेकडे सर्व प्रकारच्या कार्गो वाहनांच्या कंटेनर पॅक बॉडी, इन्सुलेटेड बॉडी मल्टिपर्पज बॉडी व आकर्षक पालखीचे रथ मजबुत व योग्य दरात तयार करून मिळतील.

Modern Motors कराड- चिपलूण रोड नाडे (पूर्व), ता. पाटण, जि. सातारा
modern_motors.auto Email- modernmotorsauto@gmail.com

प्रा.डॉ. नागोराव आवडे
(एम. कॉम. एम. फील., पीएच. डी.)
सहयोगी प्राध्यापक, वाणिज्य विभाग,
श्रीमणि महाविद्यालय, वसंतनगर, मुंबई जि. नांदेड
तथा पीएच. डी. संशोधन मार्गदर्शक व
अभ्याससंग्रह सदस्य, वाणिज्य व व्यवस्थापनशास्त्र शाखा
स्वा. रा. ती. म. विद्यापीठ, नांदेड
फोन : 9405382461 Email : nhawade@gmail.com

सौ. मीना नागोराव आवडे

डॉ. अंविका नागोराव आवडे
B.A.M.S.

इंजि. अनिरुध नागोराव आवडे
M.Tech (VLSI Design)
Sr. Design Engineer
Synopsys INC NOIDA (U.P.)
Mob.: 9405382461 Email : nhawade@gmail.com

कुंभश्री परिवार व समस्त समाज बांधवांना दीपावलीच्या हार्दिक शुभेच्छा...

प्रा. डॉ. दयानंद राजे
[एम. एस.सी., एम. फिल., पीएच. डी.]
भौतिकशास्त्र व इलेक्ट्रॉनिक्स विभाग,
राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर (महाराष्ट्र)
Mob. No.: 9822251052
Email: drdayanandraje2013@gmail.com

सौ. सिमा दयानंद राजे
गृहिणी

इंजि. आकाश दयानंद राजे
B.Tech. Mech. (WCE, Sangli)
M.M.S. (JBIMS, Mumbai)
Management Associate
(Credit Analytics & Innovation Dept.)
HDFC Bank, India

डॉ. आदित्य दयानंद राजे
M.B.B.S.
AIIMS, Nagpur

प्रेरणास्थान

महादेव नानबा कुंभार (B.Com)
9545280699

सौ.संगीता महादेव कुंभार

डॉ. प्रसाद म. कुंभार
सामुदाय आरोग्य अधिकारी
BAMS
9209642993

सौ. लता प्र. कुंभार
M.A. B.Ed.

डॉ. संतोष म. कुंभार
MBBS, D.N.B.
(Medicine)

शिवशक्ती क्लीनिक आजरा

पत्ता : 'शिवकृपा' कॉलनी, मु.पो.ता. आजरा, जि.कोल्हापूर ४१६ ५०५

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कुंभार हॉस्पिटल तळमावले

डॉ. अमोल कुंभार

M.D.(Ayu) जनरल फिजिशियन
Reg.No. I-51336-A
Mob. 9730025568

डॉ. सौ.शुभांगी अ.कुंभार

B.A.M.S. फॅमिली फिजिशियन
Reg.No. I-72620-A
Mob.: 8412972228

उपलब्ध सुविधा

१) अॅडमिटची सोय	४) हृदयरोग तपासणी (ECG)
२) वाफारा (नेब्युलायझेशन)	२) वजन लावणे (Traction)
३) रक्तातील साखर तपासणी(BSL)	३) पल्स ऑक्सिमिटर

खालील आजारांवर उपचार सुविधा

१. हृदयरोग २. मधुमेह ३. पक्षाघात ४. दमा ५. टी.बी व छातीविकार
६. टायफॉईड ७. मलेरीया ८. डेंज्यू ९. अतिसार १०. कावीळ ११. पोट व पचनाचे विकार
१२. लिव्हर संबंधित विकार १३. अल्कोहोलिझम(व्यसन) १४. मुळव्याध, भगंदर इ.
१५. त्वचाविकार १६. मुतखडा १७. स्त्रीरोग, गरोदर माता.

सानवी मेडिकल, तळमावले

प्रोग्र. चि. किशोरकुमार घटकार (B.Pharm.)
मो.नं. ८९८३७५२६४७

वांगळली भवन, देबेवाडी-कराड रोड, तळमावले

सुनिल शिवाजी शिंदे
९९७०१४८९४७

विनायक सुनिल शिंदे
९८९०९६२०५५

सौ. सीमा शिवाजी शिंदे
८६२४९२२९४५

विनायक आर्टस्

आमच्याकडे सार्वजनिक श्रीची मुर्ती मिळेल व तसेच रिपेंटिंग करून मिळेल नवरात्रीच्या देवीची मुर्ती मिळेल दिवाळीची खेळणी, किल्ले लक्ष्मी व गौरीचे मुखवटे होलसेल भावात मिळतील

हनुमान हौसिंग सोसायटी, रुपीनगर, तळवडे, पुणे ४१२११४

देवराव ल. कापडे

मोबाईल : ९४२२९५९५७३
महाराष्ट्र प्रदेशाध्यक्ष,
अ.म.कुंभार स.वि.संस्था

किशोर दे. कापडे

मो. : ९४२२९५९३७३
मो. : ९४२२९५९३७२

भावपूर्ण श्रध्दांजली

कै. रविंद्र दे. कापडे

समर्थ ब्रिक्स इंडस्ट्रीज

हाता (अंदुरा), ता. बाळापूर, जि. अकोला,
फोन : ०७२५७-२२६५२४

श्री स्वामी ब्रिक्स इंडस्ट्रीज

अंदुरा, ता. बाळापूर, जि. अकोला,
फोन : ०७२५७-२२६५२४

ऑफिस : १४ जी, रामलता बिझनेस सेंटर,
अमरावती रोड, अकोला.
फोन : ०७२४-२४५८७३१

महाराष्ट्रातील पहिली चिमणी भट्टी, बांधकाम
खर्चात ३०% बचत हेच आमच्या विटांचे वैशिष्ट्य

॥ संत गौरा कुंभार प्रसन्न ॥

शैलेंद्र रा. कुंभार
9011389540
8208254437

सौ. रेखा शे. कुंभार

विजय शिवाजी कुंभार

सौ. पूजा वि. कुंभार

9022840594
7888116568

आर. के. आर्ट्स

आमच्या येथे श्रीच्या सुंदर व सुबक मुर्ती तयार करून मिळतील.

दुर्गा देवी / दिवाळीचे चित्रे / लक्ष्मी / किल्ले कुंड्या / दहिहंडी / मडके तसेच गौरीचे मुखवटे मिळतील

लोहगांव : सर्व्हे नं. २५९, पांडेनगर, रोड नं. २,
सिद्धार्थ बुद्ध विहारा शेजारी, लोहगांव रोड, कलवड, पुणे ४११०३२
चेरवडा : २९०, जिजामाता नगर, नवी खडकी, चेरवडा, पुणे-०६

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

डॉ. सागर स. कुंभार
MS(Ayu.)ENT
Reg. No.I-73769-A

उपलब्ध सुविधा

Complete Ear, Nose & Throat Care	Video Otoscopy
General Health Care	Audiometry
Ayurvedic ENT Consultation	Speech &
Vertigo Management	Voice Therapy
Ear Microscopy	Hearing Aids Facility

For Appointment Please Call
99601 55907 / 99605 53689

राजेश शिंदे
9850973056

महेंद्र शिंदे
9922434389

स्नेहल केटरर्स

आमच्याकडे कार्यासाठी
लागणारी सर्व भांडी, बुफे सेट, टेबल, खुर्ची, सतरंजी
भाड्याने मिळतील. सर्व प्रकारच्या केटरिंगच्या ऑर्डर्स स्विकारल्या जातील.

हनुमान हौसिंग सोसायटी, रूपीनगर, पुणे 411062

प्रयास अकॅडमी

IIT-JEE, MHT-CET & NEET ACADEMY

**डॉक्टर व
इंजिनियर
होण्याचे
पहिले पाऊल**

प्रा. शिरीष कुंभार
(Physics) (आच. आच. टी. रुग्ण) (संस्थापक)
कोटा शिक्षण पद्धती मध्ये निपुण
9058916663

प्रयास से सफलता तक

धनंजय हाऊसिंग सोसायटी, सिव्हिल हॉस्पिटलच्या दक्षिणेस,
आस्था हॉस्पिटलजवळ, सांगली

Contact : 70 5805 1845, 70 5804 1845, 75 8862 6981

Bhaskar Boritkar
M.: 8108727040

Sou. Pushplata Boritkar

Vishal Boritkar
M.: 8108738776

Vivek B. Boritkar
M.: +91 9820722335

BHASKAR
INDUSTRIES

- Mechanical Seals & Spares
- Precision Rubber Products
- Sheet Metal Products
- PTFE Products

Office : 1, Suraj Bhuvan,
Dadisheth Rd., Opp. Malad
Sahakari Bank, B.T. Branch,
Malad (W), Mumbai - 64.

Workshop : 256-A,
Bombay Talkies Compound,
Malad (W), Mumbai - 64.
Tel.: +91-22-28898844
Mob.: 9930115883

Website : www.bhaskarindustry.com

Email : info@bhaskarindustry.com

bhaskarindustires21@gmail.com

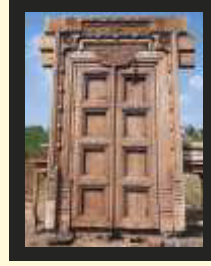
कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कुंभार ब्रदर्स

डिमाॅलेशन कॉन्ट्रॅक्टर

- जुन्या इमारती व जुन्या इमारतीचे मटेरीयल विकत घेऊ व देऊ
- आर.सी.सी. बिल्डींग, फार्म हाऊस, देवळा करीता व देवघराची सुंदर आकर्षक डिझायनची चौकट व दरवाजे ऑर्डरीप्रमाणे तयार करून देऊ
- ऑर्डरीप्रमाणे सागवान व जंगली लाकूड साईज प्रमाणे कापून देऊ
- अंटीक वस्तु मिळतील

पत्ता - सांगली रोड, शरद कॉलेज समोर, यड्याव सुत गिरणी जवळ, इचलकरंजी.
श्री.संतोष कुंभार - 9822107599, 9844107599

योगेश सुदामराव जामदार
92716 43220

मोरया इंडस्ट्रीज

- मोरया जिम अॅन्ड हेल्थ क्लब
- मोरया पेपर कप
- मोरया प्रोटीन शॉप
- मोरया प्रिंटींग सोल्युशन(कप प्रिंटींग)
- इंडस्ट्रीयल प्रिंटींग
- फुड पॅकेजिंग

Email : yogesh.jamdar143@gmail.com

ऑफिस - जुने मार्केट यार्ड, शिरूर, ता.शिरूर, जि.पुणे ४१२ २१० कंपनी - २९२८, कुंभारआळी, शिरूर, ता.शिरूर, जि.पुणे

Gaondevi Vihar

Ten Minustes away from
Badlapur Station

S.K. Builders

Mob.: 9323146708
9422054931

Project by
Balaji Builders & Developers

Samir S. Shetkar
7719892266

Site Add : Survey No. 11, Gaondevi Vihar
Opp. Gaondevi Mandir, Kulgaon Badlapur(e)
samir_shetkar@yahoo.co.in

Booking Contact : 9518308646 / 9422076690

॥ देखास्थान ॥

सौ. कुसुम/श्री.अण्णासाहेब विष्णु काळे

गुरुकृपा विट कारखाना, शिरूर

श्री. दत्तात्रय अण्णासाहेब काळे
उपाध्यक्ष-कुंभार समाज संघटना, अ.नगर जिल्हा
मो. 9767753743

श्री खंडेश्वर सप्लायर्स

श्री. महेंद्र अण्णासाहेब काळे
मो. 9881274288

श्रद्धा बिल्डींग मटेरियल सप्लायर्स

श्री. विठ्ठल अण्णासाहेब काळे
मो. 9011378566

शिरूर (घोडनदी)
ता. शिरूर, जि. पुणे

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

जैन इरिगेशन सिस्टीम्स लि.
कल्पना कणापरी, ब्रह्मांडाचा भेद करी

प्रो.महेश इटकर

उस्मानाबाद जिल्हा संघटक-कुंभार समाज सामाजिक संस्था

मोबा. ९०२१७६९७७६ / ९०४९६१५३४०

करण मशिनरीज

जैन ठिबक, जैन स्पिंकलर, जैन पी.व्ही.सी.पाईप, जैन सोलार
जैन सोलार पंप व स्पिंकलरचे सुट्टे पार्ट मिळतील.

बाजार समिती रोड, मार्केट यार्ड, कळंब,
जि.उस्मानाबाद-४१३ ५०७

अमृत मेडीकल जनरल स्टोअर्स

प्रो. जयवंत रामभाऊ कुंभार

B.Sc., D.Pharm.

9527187751

माजी पंचायत समिती सदस्य, कळंब
माजी सरपंच ग्रा.पं.मंगरुळ, कळंब
अध्यक्ष मेडिकल असोशिएशन, कळंब

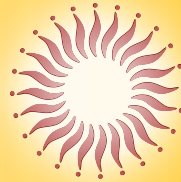
सर्व प्रकारची देशी विदेशी औषधे मिळतील

Vijay Kumbhar
9444908338

Kum. Sonali Vijay Kumbhar
B.Arch.,
M.S.C. Project Management
London

Pioneer - Punctual - Perfect
PLYDEAL

Chi. Ajay Vijay Kumbhar
Master of Aerospace Engg. Chennai
Master of Aerospace Engg. Netherland

PLYWOODS • BLOCK BOARDS • VENEERS • LAMINATES • TIMBER • MOULDINGS

139, Choolai High Road, Chennai 600112 T: 26692921, 26693761

E:plydealgmb@gmail.com / info@plydealchennai.com

Website www.plydealchennai.com

॥ संत गोरोबा काका प्रसन्न ॥
श्री.सोमनाथ द.कुंभार
8888340954

॥ श्री स्वामी समर्थ ॥

कुंभार
मिसळ हाऊस

॥ जय जय रघुवीर समर्थ ॥

सौ.अनुराधा सो.कुंभार
9561634102

स्वाद अस्सलतेचा.. स्वाद परंपरेचा...

आमच्या येथे क्रीटी पार्टी, बर्थडे पार्टी, गेटटुगेदर
सर्व शुभ कार्यांच्या ऑर्डर स्विकारल्या जातील
(४० ते ५० लोकांसाठी)

जुना मुंबई-पुणे हायवे, टोल नाका, भजन सिंग
ढाबा शेजारी, सोमाटणे फाटा, मावळ, पुणे 410 506

डावीकडून सोमनाथ, चि. यश, कु. यशस्वी व
सौ.अनुराधा सोमनाथ कुंभार

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

सर्वाना
दीपावली
च्या
मनपूर्वक शुभेच्छा!

श्री. प्रभाकर बाबाराव बाभुळगांवकर
M.Sc. M.Phil. B.Ed.
गणित शिक्षक तथा उपप्राचार्य
महात्मा गांधी महाविद्यालय, अहमदनगर जि. लातूर

सौ. शोभा प्रभाकर बाभुळगांवकर
M.A. D.Ed.
जि. प. शिक्षिका

शुभदा बाभुळगांवकर - तळेगांवकर
B.Tech. M.B.A. (Big Data Analytics)
Senior Manager (Business Analyst)
Mumbai.

हिमांशु शशिकांत तळेगांवकर
M.Tech. (Data Science)
Senior Data Scientist, Mumbai.

कु. संपदा प्रभाकर बाभुळगांवकर
M.B.B.S. Second Year
Mallia Reddy Medical College For Women
Hyderabad.

श्री. दाम्बज पंढरीनाथ धांदोराव

सेवा निवृत्त उपअभियंता
जलसंपदा विभाग
9011004391

सौ. दत्तत्रय्या दाम्बज धांदोराव

(M.Com)
उपाध्यक्ष लायन्स क्लब
इकोफ्रेडस् पुणे

डु. शाळ्मिदी

B.E.(ENTC)

श्री. यतिन भिमराव कुंभार
M.S. Engg

सौ. तेजल यतिन कुंभार
M.B.A., M.S. Engg

उप अभियंता पदावरून निवृत्त झाल्याबद्दल दाम्बज धांदोराव यांचा सत्कार करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे व ह.म.प. वसंत महाराज सोमवंशी ४७, निवारा सोसायटी, श्रीधर नगर, धनकवडी, पुणे ४११०४३.

आमचे प्रेरणास्थान

मुर्तीकार
कै.मोतीराम परशुराम कुंभार

मुर्तीकार
कै.पांडुरंग ग्याबाजकर(कुंभार)
(नवी मुंबई कुंभार समाज
भूषण पुरस्कर्ते)

मुर्तीकार श्री.नंदकुमार मो.कुंभार
उपाध्यक्ष-नवी मुंबई कुंभार समाज मंडळ
सहाय्यक : विघ्नेश नंदकुमार कुंभार
9869763102

चि.विघ्नेश नंदकुमार कुंभार
B.E. Mechanical (Mum.)
M.Sc. Management (UK)

विघ्नेश कला केंद्र, मु.शाहाबाज(कुंभारआळी), सी.बी.डी, बेलापूर, नवी मुंबई

रवि चंद्रकांत गोरे B.Com.
9423872792

सौ. संगीता र. गोरे

अजिंक्य र. गोरे
M.E.(Design)

राहुल र.गोरे
B.Sc.(Micro)

बिल्डींग मटेरियल सप्लायर

प्लॉट नं. ९६, रत्नत्रया कॉलीनी, लक्ष्मीमाता
मंदिरा जवळ, कुपवाड रोड, सांगली ४९६ ४९६

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

गुरुप्रसाद

ज्वेलर्स

साथ सुवर्णक्षणांची

सोने-चांदीचे होलसेल व्यापारी

शाखा क्र.१, गडहिंगलज, शाखा क्र.२ निपाणी

नेहरु चौक, रत्नशास्त्री मोतीवाला शेजारी, निपाणी

राजेद्र ह.कुंभार
8830560055

राहुल मा.कुंभार
9604423262

रोहित सु.कुंभार
9075637540

रोहन रा.कुंभार
9356794763

चांदिच्या मालाचे होलसेल निमाते

कारखाना : मु.पो.तळंदगे, ता.कागल, जि.कोल्हापूर

साईप्रसाद तानाजी वडणगेकर

लक्ष्मी
पेंटस्

Florescent Colour & Paste

Pearl Powder

Metallic Paste

Spl. Gold Powder

Silver Powder

Gold / Silver Varnish

Velvet Powder

All types of Zari Powder

Various types of Sticker Diamond Powder

प्लॉट नं.१६२, संत गोरा कुंभार वसाहत, मार्केट यार्ड समोर, कोल्हापूर

Hemant B. Jagdale

9822018771

A House of Auto Electricals

Finolex
Cables Limited

Valeo

UNO MINDA

AUTO-LEK
A TRUSTED NAME

TRIMURTI
AUTO PARTS

Preetam-Prakash Corner, Shop No.4, Plot No.1, Sector-1, Pune-Nashik Road, Indrayani Nagar, Bhosari, Pune -411 020
Tel.: (020) 27230999 Mob. 8080258180 Email : trimurtiautoparts9@gmail.com

ह.म.प.गुलाब महाराज विठोबा कुंभार

संस्थापक : संत गोरुबाकाका

पायी दिंडी सोहळा

M-9604040377

937377126

विश्वनाथ गुलाब कुंभार

सागर गुलाब कुंभार

त्रीलोकेश गुलाब कुंभार

चैतन्य कनिफनाथ
वीट सप्लायर्स

आमच्याकड सर्व साईजच्या उत्तम प्रतीच्या विटा मिळतील

मु.पो. माऊ, ता.मावळ, जि.पुणे

कोंबड्या दाणे टिपीत व्हत्या. दोन चार शेळ्या बाजूला बांधल्या व्हत्या. माग शेड मधी गाई, बैल अन् म्हशी बांधल्या व्हत्या. गाडा सोडला व्हता. दारात फटफटी उभी व्हती. पोरीचा बा सधन शेतकरी व्हता.

भाईर वसरीवर बसाया घोंगड टाकल व्हतं. नमस्कार चमत्कार झाले. वळख झाली. गुळ पाणी देऊन स्वागत झालं. पोरीन पोह्याच्या प्लेटा आमच्या हाती दिल्या अन घरात गेली. पोरगी दिसाया चांगली व्हती. छानदार लाल रंगाची साडी नेसली व्हती. पोहे संपले अन् पोरगी चहाचे कप आमच्या हाती देउन परत घरात गेली.

चहा पोहे झाले. पोरीच्या बापाने तिच्या मायला आवाज दिला. “पोरीस्नी भाईर धाडा. पोरीस्नी म्हनल्यावर आम्ही गोंधळलो. वाटत आसन त्यांची भाषा अन् बोलाची पद्धत. आपल्याले काय पोरगी पाहण्याशी मतलब. बापाच्या हाकेसरशी दोन पोरी हजर झाल्या. दोघी दिसया सारख्या जणू एकमेकीची झेराक्स कापी. दोघीनीबी एक सारख्या लाल साड्या नेसल्या व्हत्या. म्या गांगरलो.

पोरीचा बाप बोलता झाला. या आमच्या दोन जुळ्या पोरी. त्यांचेकडे बोट दावित म्हणाला “ही कमला अन् ही इमला.” दोघीबी कामात अभ्यासात हुषार हायती. हिला झाकायचे तिला उघडायचे. तिला उघडायचे अन् हिला झाकायचं असं हाय. काय फरक नाय. ओंदा दोघी उजवायच्या हायती. दोघीबी गोड बोलल्यात. एक बोलाया सुरु करते तर दुसरी वाक्य पूर्ण करते. पोरीनो बोलून दावा.

आज्ञा होताच कमला म्हणाली “म्या पोह्याच्या डिशा भरल्या” इमलानं वाक्य पूर्ण केलं “म्या दिल्या.” इमला म्हणाली “म्या चहाचे कप भरले” कमलाने वाक्य पूर्ण केले “म्या घी आली.” पोरीचा बाप म्हणाला, “पावणं आता निर्णय तुमचा.”

हे शब्द ऐकून म्या जागेवरच ताडकन उडालो गडया. माही माय बा तर हादरलेच. म्या मित्राले बाजूस घीसन म्हणालो, “बाबारं म्या यकलाच हाय. मले यकच बायको कराची हाय दोन नाय.” निघतांना पोरीच्या बापाले सांगलं घरी जाइसन इचार करतो अन निरोप धाडतो. वाटतच भावजय म्हणाली, “भावजी बाप मोठा फुशारकी मारत व्हता पण यक बी कामाची नाय.” तढीच निकाल लागला.

“मंग आमच्या वहिनीस्नी कस गटवलं?” भावड्याचा प्रश्न.

ते इचारू नको गडया. खरा तर म्या कुणा सांगत नाय पण तुले म्हून सांगतो. खबूतरवाडी पयल माहा मामाच गाव अन् नंतर सासर वाडी. म्या मामाच्या गावाला गेल्लो. मामी म्हनली माणक्या वाईच दुकानातन लोण (मीठ) घेऊन ये. म्या बाजारात गेलो. तढी कृषी साहित्याच दुकान दिसलं. बैलसाठी वेसन घेतल आन् वाण्याच्या दुकानात लोण (मीठ) घ्याया गेलो. वेसन बाजूला ठीवली अन लोण (मीठ) घेतल. तवा माह्या बाजूला एक पोरगी (तुझी वहिनी) बेसन घ्याया तढी आलती. ती माह्या बाजूले येऊन उभी ज्हायली. माह्याकडं बघून गांगरली. जाताना बेसनाच्या ऐवजी माह लोण मीठ घी गेली. म्या पायलं. पण तवा मले काय बी उमगलं नाय. म्या बी बेसन आन् वेसन

घीसन घरी गेलो. मामी मले कातवली. तुले (लोण) मीठ सांगलं आन बेसन घींइ आला. डोक ठिकाणावर हाय कां? तिकडं बी तीच तऱ्हा झाली आसन. म्या बेसन परत कराया फिरीसन त्या दुकानात गेलो. तढी परत ती पोरगी माह मीठ घिसन आलती. आमले आमची चुक कळली. वस्तूंची अदला बदल करता काय झालं ते आमले दोघांनाबी कळलं नाय. दोघांबी यकमेकाकडे बघून गालात हासलो. दुकानदारान आमच्याकडं पायल. काय वळखायचं ते वळखलं अन् आमच्या घरी निरोप दिला. झालं न काय गडया. तिचा बा अन माहा मामा भेटले अन् आमचं तढीच लगीन जुळलं.

सकाळची वेळ असल्याने हाटेलात गर्दी वाढत होती. कोपऱ्यातील बाकावर भावड्या अन माणक्या बराच वेळ झाले बाक अडवून बसल्याचे मालकाच्या लक्षात आले. मालक ओरडला, “ए ऽ माणक्या, ए ऽ भावड्या आरं ऽ आवराकी कवाधरनं गप्पा हाणीत बाक अडवून बसल्याती. रानात जाउन गप्पा हाणा. तढी तुमाले कोणी अडिवणार नाय.” भावड्या म्हणाला, “मालक वाढूळ टायम झाला दोन चहा सांगितलाय अजून नाय आला म्हून बसलोय.” शक्या (शकुनी मामा) चहाच्या भट्टीवर काम करणारा कामगार. स्वभावाने थोडासा खवट. मालकाने त्याला अनेकवेळा सांगितले सकाळी नाश्याची गर्दी असते चहा जास्त करायचा आणि दुपारी चहाला गिऱ्हाईक कमी तेव्हा कमी करायचा. पण शक्या जाणून बुजून उल्टे करायचा. मालक शक्या वर वरडला, “ए ऽ शक्या आवर की लेकाच्या गीऱ्हाईक ताटकळलीत.” तेवढ्यात ३ नंबर टेबलचे गीऱ्हाईक पैसे घायला आले. मालक कामगारावर एकादमात वरडला, “ए ऽ बारक्या टेबलवर जल्दी जल्दी फडका मार. ५ नंबर ला काय पायजे बघ. ३ नंबरच बील सांग.” “३ नंबर १५ रूपये.” बारक्याने मोठ्याने आवाज दिला.

इकडे माणक्या अन भावड्याच्या गप्पा चालूच होत्या. “काय रं भावड्या पोरी पाहाया गेल्ला. काय झालं. पटली का यकांदी? माणक्याचा प्रश्न. व्हयं पटली की. म्होरल्या महिन्यात तुझ्या सासरवाडीलाच लगिन हाय. तू कांदा पोह्याले नाय आला लग्नाले जरूर यायाचं बरं? भावड्याचे उत्तर.

माणक्या बुचकळला अन् उत्सुकतेने विचारले, “आरं पण पोर कोण? कुणाची? कोठली सांगशील की नाय?” “शेवंता! तुही मेव्हणी. वहिनीच्या काकाची, तुह्या चुलत सासऱ्याची पोर.” भावड्याने सहजच हसत उत्तर दिले.

शेवंताचे नाव ऐकताच माणक्या जागेवर तीन फुट ताडकन उडाला, “काय शेवंता ऽऽऽ. कवा ठरलं. मला सासऱ्याने बी नाय कळवलं.” माणक्या आश्चर्य करित म्हणाला, “कळनं की घरी गेल्यावर. माहे सासरेबुवा तुह्या घरी आले असतीन बघ तुले सांगाया. चल जातो म्या. वावरात लई कामं पडल्याती.” म्हणत भावड्या उठला.

जाता जाता एक पाऊल मागे येत शिंगाड्याला म्हणाला, “मालक नाश्याचे पैकं माहा साडू भाऊ माणक्याच्या नावावर मांडा.”

***

प्रेमाचा फुलोरा

- भूषण सुधाकर जोशी

प्रेम चिरतरुण असतं. त्याला कोणतही वय नसतं. कुणाचंही बंधन नसत. प्रियकरांना “माझं तुझ्यावर प्रेम आहे. आय लव्ह यू” असं म्हणताच प्रेयसीचं मन उडू उडू लागतं. चेहऱ्यावर उत्साह आणि आनंद झळकतो.

‘फुलोरा’ या डॉ. राजेंद्र बर्वे आणि ललिता बर्वे यांच्या पुस्तकात वाचण्यासारखं बरंच काही होतं. मानवी मनाची घालमेल, मनाची शक्ती, मनःशक्ती विकास, मानसिकता यासंबंधीचं विश्लेषण त्यात होतं. मन फुलोऱ्यात गुंतून गेलं. पुस्तक वाचता-वाचता वेळ कधी गेला कळलंच नाही. इतक्यात डोअरबेल वाजली आणि माझं घड्याळाकडे लक्ष गेलं. साडे-अकरा वाजले होते. पेपरवाला त्याचे पैसे घेण्यासाठी आला होता. त्याचे पैसे देऊन मी बाहेर जाण्यासाठी

तयारीला लागलो.

‘ब्रह्माळा तलावाजवळ’ मी रिकशा थांबवली आणि धावत-पळत गेट ढकलून बागेजवळ गेलो. झेंडूची फुलं मला “लेट का झाला” म्हणून विचारू लागली. पाकळ्यांवरून पाण्याचे थेंब इटकत गुलाब सुध्दा मला तेच विचारत होता, पण मोगऱ्यानं त्याला “झाला लेट.... असेल काही कारण” म्हणून समजावलं. जाई-जुई वाऱ्याबरोबर खेळत-बागडत होती. कुत्र्याची दोन पिल्लं ओळखीची असल्यानं माझ्याजवळ

आली आणि त्यांना मी लगेच खायला दिलं. तृतीचा डेकर देऊन ती पिळं माझ्या मांडीवर विसावली.

भांडणारी दोन फुलपाखरं जेव्हा माझ्या खांद्यांवर एकमेकांची गाऱ्हाणी मांडत बसली तेव्हा त्यांना प्रेमानं समजावताना माझ्या नाकी नऊ आले. एक मनीमांजर कोपऱ्यात शांत बसली होती तिला मी सोबत आणलेलं दूध एका बाऊलमधून दिलं. तेवढ्यात “एक्सक्यूज मी” म्हणत एक युवती माझ्यासमोर आली. तिनं मला “तुम्हाला कुठेतरी पाहिल्यासारखं वाटतंय” म्हणून म्हटलं. मला सुध्दा तिला कुठेतरी पाहिल्यासारखं वाटलं. एकमेकांची नावं विचारल्यावर आठवलं की आम्ही “एस.एम. शाळेत” एकत्र होतो. ती आठवीमध्ये असताना तिच्या वडिलांची पुण्याला ट्रान्स्फर झाली आणि ती त्यांच्यासोबत पुण्याला गेली. तिचं नाव ‘मनिषा’ होतं.

२३-२४ वर्षांनंतर ती मला त्यादिवशी ब्रह्माळा तलावाजवळ भेटली. जुन्या आठवणी ताऱ्या झाल्या. कोळी सर, डांगे टीचर, संसारे मॅडम, फडके सर, प्रत्येक सर-मॅडमच्या विशिष्ट लकबी, शाळेची माथेरानला गेलेली पिकनिक आणि त्यात माझा आणि मनिषाचा डान्स, आम्ही एकत्र पाहिलेला ‘आमच्यासारखे आम्हीच’ हा सिनेमा - अशा बऱ्याच आठवणींना आम्ही उजाळा दिला.

“तू इथे?” हा प्रश्न आम्ही दोघांनी एकाचवेळी एकमेकांना विचारला. उत्तरादाखल मी म्हटलं: “मी इथे मॉर्निंग वॉकसाठी येतो आणि ही (कुऱ्याची) पिळं, मनीमाऊ, इथली झाडं, त्यांची पानं, फुलं, फुलपाखरं - सगळे माझ्याबरोबर बोलतात... स्पर्शातून, मनांच्या लहरींतून. खरं सांगायचं तर आमचं एकमेकांबरोबर प्रेम आहे - अगदी मनापासून.” हसून “वाह” अशी दाद देत ती म्हणाली: “मी काही दिवसांपूर्वीच ठाण्यात आले आणि हा परिसर पाहिला. इथल्या प्रसन्न, मोकळ्या वातावरणानं आणि या सुंदर बागेनं मला मोहित केलं म्हणून मी इथे - या बागेत आले आणि तू दिसलास.”

मनांचा संवाद होणं आणि मनं जुळणं यासारखा आनंद नाही म्हणतात. आमच्याबरोबर आमच्या मनांचा देखील संवाद चालू झाला होता. मनं कधी जुळतील माहित नव्हतं. मनिषाबरोबर बोलत असताना तिच्या केसांवर चाफ्याचं फूल पडलं आणि मी ते फूल उचललं. त्याबरोबर अनेक फुलं पडत गेली. आम्ही दोघांनी चाफ्याची फुलं उचलली आणि त्याचवेळी आमची टाळकी एकमेकांवर आपटली! परत भेट व्हावी म्हणून जाता-जाता मी तिचा मोबाईल नंबर घेतला.

“प्रेम करावं प्रत्येकावर
आपलं माणूस समजून
दोन शब्द प्रेमानं बोला -
प्रेमानं जग जिंकता येतं म्हणून !

प्रेमात पडल्यावर माणूस बदलतो. तो निराळाच होतो. “तुझ्या साठी चंद्र, तारे आणून देईन” म्हणून धाडसानं सांगतो. प्रेमाचे रंग त्याच्या डोळ्यांत दिसतात. डोळे घारे - निळे असले की प्रेमाचे रंग त्यांत मिसळून त्यांची ‘मिसळ’ होते. मिसळ आणि त्यातील तरी

पुण्याची असो वा कोल्हापूरची, प्रेमी युगुलांनी प्रेमानं एकमेकांना भरवताना ती गोडंच लागते. लोक प्रेमात एवढी पडतात, एवढी पडतात की आपलं नाव सुध्दा ‘प्रेम’ ठेवतात. “प्रेम नाम है मेरा, प्रेम चोपडा” असं म्हणणारा ‘चोपडा’ प्रेमच असतो. निर्माता-दिग्दर्शक सूरज बडजात्या यांच्या चित्रपटातील नायकाचं नाव सुध्दा ‘प्रेम’च असतं. आपण कित्येकवेळी “प्रेम म्हणजे प्रेम असतं, तुमचं आमचं सेम असतं”, “प्रेमाच्या गावा जावे”, “चार दिवस प्रेमाचे”, “प्रेमा तुझा रंग कसा”, “पहिलं प्रेम - लव्ह अँट फर्स्ट साईट” ऐकलं, पाहिलं असेल. गुलाब प्रेमाचं प्रतिक आहे. गुलाबामुळे प्रेमातील गोडी वाढते. प्रेम कितीही गोड असलं तरी त्यानं डायबिटीस होत नाही. प्रेम चिरतरूण असतं. त्याला कोणतंही वय नसतं, कुणाचंही बंधन नसतं.

प्रियकरानं “माझं तुझ्यावर प्रेम आहे.... आय लव्ह यू” म्हणताच प्रेयसीचं मन उडू उडू लागतं.... मन बाजिद होतं, तिच्या नाजूक ओठांवर स्वर्गीय हास्य फुलतं, चेहऱ्यावर उत्साह आणि आनंद झळकतो. तो क्षण कॅमेऱ्यात टिपण्यासारखा असतो. प्रेमाच्या सागरात कितीही बुडलो तरी आपण ओले होत नाही. लोकं प्रेमात कितीही ‘पडले’ तरी ते एकमेकांना सांभाळतात आणि घट्ट धरून ठेवतात....” ‘प्रेमपुराण’ या पुस्तकातील हा वेचा होता. पुस्तक मी बाजूला ठेवलं आणि मला प्रेमाचा - सॉरी मनिषाचा फोन आला. संध्याकाळी भेटण्याचं ठरलं.

ठरल्याप्रमाणे संध्याकाळी ब्रह्माळा तलावाजवळ पोहोचलो. अर्धा तास अगोदरच पोहोचलो. जवळच एक टपरी होती तिथे गेलो. रेडियो चालू होता. “किताबें बहुत-सी पढी होगी तुमने, मगर कोई चेहरा भी तुमने पढा है?” ‘बाजीगर’ चित्रपटातील हे गाणं मी चहा घेत असताना रेडियोवर लागलं. गाणं ऐकताना माझी मान डोलू लागली. इतक्यात वारा सुटला, ढग आले आणि पावसाला सुरूवात झाली. छत्री मी आणली नव्हती. माझी आणि मनिषाची भेटण्याची वेळ झाली होती. पावसात जास्त भिजू नये म्हणून डोक्याला मी रूमाल लावला आणि बागेमध्ये एका शेडखाली मी तिची वाट पाहू लागलो. ती वेळेवर आली... छत्री घेऊन. “हवामान खात्यानं सांगितलं पुढील चार दिवस जोरदार पाऊस पडेल म्हणून... आणि खरंच पाऊस आला. पूर्वी त्यांचे अंदाज चुकायचे म्हणा!” मनिषाच्या बोलण्यात हसू झळकलं आणि ती मला अजून आवडली. पुढील काही दिवस आम्ही अनेकदा बागेत भेटलो.

“आज लवकर घरी जायचं आहे म्हटल्यावर
टेबलावर फाईल्स होतात जमा
‘फाईल्स पूर्ण करा - मग जा’ म्हणत
मॅनेजर बनवतो मला मामा...!”
मनात आलं ते शब्दांत मांडलं आणि त्यांची अशी चारोळी
झाली. अजून काहीतरी सुचलं आणि मी लिहिलं.
रोज झोपायचं, रोज उठायचं, रोज काम करायचं
रोजचंच आहे सगळं
गाढ झोप लागते जेव्हा विचार येतो -

आज काहीतरी करू वेगळं...

एवढं लिहून झाल्यावर मला झोप लागली. झोपेत गोड स्वप्न पडलं आणि त्यानंतर चारोळी सुचली...

स्वप्नात मी पाहतो

तुझ्या केसांतील गजरा

मन प्रफुल्लित होतं जेव्हा

दिसतो तुझा चेहरा...

मला मनिषाचा चेहरा आठवला - तो चेहरा जो माझ्या आणि मनिषाच्या प्रत्येक भेटी दरम्यान मी मनात साठवला होता. तिच्याबरोबर गप्पा मारताना विनोद, किस्से सांगून मलाही बरं वाटलं. ती मला आवडत होती, पण “तिला मी आवडतो का?” ते माहीत नव्हतं. तिला प्रपोझ करावं का, कसं करावं, काय बोलावं, तिनं नाही म्हटलं तर... असे अनेक प्रश्न मनात रेंगाळत होते. तिला प्रपोझ करायचं म्हणून मी एके दिवशी ठरवलं आणि तो दिवस आला ज्याची मी आतुरतेनं वाट पाहत होतो.

त्यादिवशी सकाळी प्रसन्न वातावरण होतं. हवेत गारवा होता. ‘ब्रह्माळा तलावाजवळ’ असलेल्या बागेत मी वेळेवर पोहोचलो. पाणी घातल्यामुळे बागेतील फुलं आणखी टवटवीत दिसत होती. मनिषा रिक्शातून उतरली. तिनं केसांत मोगऱ्याचा छान गजरा माळला होता. मी तिला “वेलकम” म्हटलं आणि तिनं स्मितहास्य दिलं. गुलाबांचा गुच्छ हातात घेऊन मी मनिषाला म्हटलं: “आपण भेटलो आणि शाळेचे दिवस आठवले. प्रेमळ आठवणी ताज्या झाल्या. प्रेमाची आठवण झाली. ते प्रेम जे मी तुझ्यावर केलं... तेव्हा होतं आणि आजही आहे. आपल्या प्रेमाचं प्रतिक म्हणून आणलेला हा गुलाबांचा गुच्छ स्वीकार कर प्रिये...” एवढ्यात “मम्मी, मम्मी” म्हणत दोन छोटी मुलं मनिषाजवळ आली. त्यांनी तिला मिठी मारली आणि मला धक्का बसला. “भूषण, यांचं नाव सोनू आणि मोनू.” मनिषानं मुलांचा अल्प परिचय दिला. “तुझी मुलं?” म्हणून कुतूहलानं मी तिला विचारलं आणि ती हसली. “हो” म्हणून तिनं त्यांना “हा तुमचा मामा” म्हटलं आणि त्याचवेळी तिनं मला मामा बनवलं. मी ताबडतोब उठलो... बागेतून नव्हे - झोपेतून... ते स्वप्न होतं!... असं खरंच घडण्यापूर्वी, मनिषानं मला खरोखर मामा बनवण्यापूर्वी तिला लवकरच मागणी घालावी म्हणून मी ठरवलं.

मनिषाला मी फोन करून “काहीतरी महत्त्वाचं सांगायचं आहे” म्हणून कळवलं. तिनं उत्सुकता दर्शवली, तरी मी प्रत्यक्ष भेटूनच सांगतो म्हटलं. “व्हेरी सॉरी, काही दिवस बाहेरगावी जावं लागणार आहे. अर्जंट काम आहे, आल्यावर नक्की भेटू” मनिषानं असं सांगून फोन ठेवताना हळू आवाजात “मुलांना पण आणायचं आहे” म्हटलं आणि मला धक्का बसला. मनिषानं “मुलांना” म्हटल्यावर ‘तीच ती दोन मुलं - सोनू आणि मोनू’ असा मला अंदाज आला.

दिवसांमागून दिवस गेले, आठवडा झाला आणि त्यानंतर मनिषाचा फोन आला...

“भूषण, मनिषा बोलतेय. आय अॅम बॅक. भेटूया संध्याकाळी?”

“ग्रेट, ग्रेट. नक्की भेटूया. बाय द वे मनिषा, सोबत कुणी येणार आहे का तुझ्या?”

“हो”

“अगं हसतेस काय? मी खरंच विचारतोय?”

“सॉरी, थोडी थट्टा केली... अगेन सॉरी - थोडी थट्टा केली.”

“अगं कोण येणार आहे तुझ्यासोबत सांग तरी... मुलं?”

“कोण मुलं? कुणाची मुलं?”

“सोनू आणि मोनू?”

“कोण सोनू? कोण मोनू?”

“तुझी मुलं....”

“क्वक्क्क्काय?”

“आय अॅम सॉरी मनिषा. मला नक्की माहित नाही.”

“अरे काय माहीत नाही?”

“थांब थांब थांब थांब, काहीतरी गोंधळ होतो आहे. व्हेरी सॉरी अगेन. प्रत्यक्ष भेटू आणि बोलू...”

संध्याकाळ झाली. पाच वाजले. मनिषाला ब्रह्माळा तलावा जवळील बागेत पाहून मला आनंद झाला. तिच्याबद्दल आणि तिला अर्जंट बाहेरगावी जावं लागलं म्हणून झालेल्या गैरसमजाबद्दल मी तिची माफी मागितली. शिवाय मला पडलेल्या स्वप्नाचं, सोनू आणि मोनूचं वर्णन मी केलं. मनिषानं फोन ठेवताना मुलांना आणण्याबद्दल म्हटलं ते ही मी तिला सांगितलं. माझं म्हणणं ऐकल्यावर मनिषा हसू लागली. “माझी मुलं - सोनू आणि मोनू - आणि तू - तू त्यांचा मामा...!” तिनं हसतंच म्हटलं “स्वप्नात दिसलं तसं बिलकुल नाही. पुण्यातील माझ्या मावस बहिणीची तब्येत बरी नव्हती म्हणून तिच्याकडे गेले होते. तिची मुलं लहान असल्यामुळे त्यांना पण सांभाळायचं आहे असं म्हणाले मी... आणि तू ‘सांभाळायचं’ ऐवजी ‘आणायचं’ ऐकलंस! एनीवे... लेट ईट बी. आणि हो, तू काहीतरी महत्त्वाचं सांगणार होतास ना? सांगशील....?”

माझं तत-पप झालं. एकतर ते स्वप्न, दुसरं म्हणजे भलतंच काहीतरी ऐकणं आणि तिसरं म्हणजे झालेला गैरसमज यामुळे “काय बोलू?” अशी माझी अवस्था झाली.

मनिषानं माझं मन ओळखलं आणि “मनात असेल ते बोल, मनमोकळं बोल” म्हणून मला धीर दिला. बागेतील गुलाबाचं फूल मी हातात घेतलं आणि “शाळेतील आपली पहिली भेट, लव्ह अॅट फर्स्ट साईट, माझं पहिलं आणि शेवटचं प्रेम - मनिषा तूच आहेस. बागेतील या फुलांना फुलल्यावर एकमेकांना बघून, भेटून जसा आनंद होतो, अगदी तसा आनंद मला - तुला बघून, भेटून होतो. हा गुलाब स्वीकारून माझ्याबरोबर लग्न करशील?” म्हणून मी तिला प्रपोझ केलं.

ती लाजली. तिचं लाजणं गुलाबाच्या पाकळ्यांतून परिवर्तित झालं आणि गुलाब सुध्दा लाजला. मला मनिषाकडून ‘होकार’ मिळाला.

***

- पराग रघुनाथ लोणकर

पांडुरंग शास्त्रींनी सांगितलेले भविष्य खरे ठरायला फक्त दोन तास शिल्लक होते. बायकोला आतापर्यंत मला कोरोना झाल्याचं कळलं होतं त्यामुळे ती दूर उभी होती. तिही काळजीत पडली होती. डॉक्टर राजेशने तिलाही आश्वस्त केलं...

पांडुरंगशास्त्रींनी संध्याकाळी पाचची वेळ मला दिली होती. पांडुरंगशास्त्री म्हणजे आमचे ज्योतिषी. आमच्या कुटुंबाचे ज्योतिषी. मी कोणीही नव्हतो तेव्हापासून त्यांचा सल्ला घेणे सुरू केले होते. पांडुरंगशास्त्री म्हणजे माझ्या वडिलांचे मित्र. मी शिक्षण पूर्ण केलं,

पदवी मिळवली आणि व्यवसाय करायचा ठरवला. सुरुवातीच्या काही काळात व्यवसायात अपयश आल्यामुळे मी नोकरी करायचं ठरवलं, तेव्हा पहिल्यांदा पांडुरंगशास्त्रींकडे सल्ला विचारण्यासाठी गेलो. माझी पत्रिका, हस्तरेषा इत्यादी बघून पांडुरंगशास्त्रींनी मला व्यवसायातच

यश असल्याचे सांगितले आणि मी व्यवसायातच माझे प्रयत्न चालू ठेवते. हळूहळू थोडंफार यश मिळू लागलं आणि मी वेळोवेळी आवश्यकतेनुसार पांडुरंगशास्त्रींचा ज्योतिषसल्ला घेणं सुरू ठेवलं. प्रत्येक वेळीच त्यांनी सांगितलेलं ऐकून माझा फायदा होत गेला आणि ते सांगतील तसंच घडत गेलं. त्यामुळे पूर्वीच्या राजांचे जसे राजज्योतिषी असत, तसेच आता ते माझे, माझ्या कुटुंबाचे, माझ्या व्यवसायाचे ज्योतिषी झाले होते. माझा व्यवसाय आता केवळ भारतातच नव्हे, तर भारताबाहेरही अनेक ठिकाणी पसरलेला होता. एकाच नव्हे तर अनेक व्यवसायात आता आम्ही काम करत होतो. त्यापैकी कोणत्याही व्यवसायात एखादे धाडस करायचे झाले किंवा एखाद्या नवीन व्यवसायात पाऊल टाकायचे झाले की मी हमखास पांडुरंगशास्त्रींचा सल्ला घेतो आणि त्यांनी परवानगी दिली तरच पुढे पाऊल टाकतो.

एका नव्या प्रोजेक्टमध्ये पडावे असा विचार सध्या डोक्यात घोळत होता. त्यासंदर्भातला सल्ला घेण्यासाठी मी पांडुरंगशास्त्रींना आज भेटायला जाणार होतो.

पांडुरंगशास्त्री म्हणजे वेळेला एकदम पक्के! त्यामुळे पाचची वेळ ठरलेली असताना मी पावणे पाच वाजताच त्यांच्या घरात पोहोचलो. बरोबर पाच वाजता ते आतल्या खोलीतून बाहेर आले. नेहमीप्रमाणे मी त्यांना वाकून नमस्कार केला व लगेचच माझ्या येण्याचे कारण सांगितले. इतक्या वर्षांच्या अनुभव व सरावाने त्यांना आता माझी पत्रिका वगैरे बघण्याची कधीच गरज लागत नसे. ते केवळ माझी समस्या ऐकून घेऊन त्यावर त्यांचे मत व उपाय सुचवत असत. आज मात्र मी समोर बसल्यापासूनच मला ते चिंतेत वाटले. नेहमीप्रमाणे मी माझी समस्या सांगणे सुरू केल्यावरही त्यांचे फारसे लक्ष नसल्या-सारखे मला जाणवले. तरीही मी माझा प्रश्न त्यांच्या समोर सांगून मोकळा झालो. थोडा वेळ ते काहीच बोलले नाहीत. मग एकदम ते म्हणाले, “माधव, तुझ्या आजच्या प्रश्नाचा विचार आपण जरा काही दिवसाने करूयात. मला तुला आज एक वेगळाच खबरदारीचा इशारा द्यायचा आहे. एकूणच आज मला काहीतरी विचित्रच जाणीव होत आहे. जास्त प्रस्तावना न देता स्पष्ट सांगतो, पुढच्या चोवीस तासांमध्ये तू एका व्यक्तीच्या मृत्यूस कारणीभूत ठरणार आहेस. कसा, कोणाच्या, हे मी खरंच सांगू शकत नाही. पण हे घडणार हे नक्कीच!”

इतक्या वर्षांच्या पांडुरंगशास्त्रींच्या ज्योतिषविद्येचा मी घेतलेला अनुभव पाहता आज त्यांनी सांगितलेले सारे खूप विचित्र असले, तरी हसण्यावारी नेण्यासारखे नव्हते. त्यामुळे मी खूपच विचारात पडलो. मी घेऊन आलेले प्रश्न आता माझ्याही मनातून बाजूला पडून हे नवीनच गूढ मनामध्ये व्यापून राहिले. मी त्यांचा निरोप घेऊन बाहेर पडलो आणि वाटेत इतर काही कामे करायची ठरलेली असूनही ती न करताच ड्रायव्हरला माझ्या बंगल्याकडेच गाडी घ्यायला सांगितलं.

माझ्या डोक्यात विचारांनी थैमान घातलं. माझ्यामुळे कोणाचा तरी मृत्यू होणार आहे? तेही पुढील चोवीस तासात? म्हणजे? मी कुणाचा खून करणार आहे की काय? कुणाचा करू शकेन मी खून?

माझ्या डोळ्यापुढे अनेक व्यक्ती आल्या. अगदी माझ्या बायकोपासून ते माझ्या भागीदारापर्यंत; प्रत्येकाशी कधी ना कधीतरी माझे वाद होतच होते. व्यावसायिक स्पर्धकही खूप होते. त्यात तर सतत चढाओढ चालू होती. केव्हा ना केव्हा तरी यातील कुणाचातरी खून करावा असं मला कधी ना कधीतरी वाटलं होतंच. पण नाही. असं जरी कधी मला वाटलं तरी माझ्या हातून कुणाचा खून होईल असं मला वाटत नाही. तेवढी माझी बुद्धी शाबूत आहे.

मग काय होऊ शकेल? इंग्रजी चित्रपट मी अतिशय आवडीने पाहत असतो. त्यातील काही चित्रपटांमध्ये विविध प्रकारे माणसाकडून काहीतरी चूक घडते आणि त्या चुकीमुळे त्याचे स्वतःचे किंवा इतर कोणाचेतरी मरण उद्भवते असे दाखवले जाते. तसे तर काही होणार नाही? मग मी ठरवलं. पुढच्या चोवीस तासात कुठेही जायचं नाही आणि घरातही शक्यतो कोणत्याही उपकरणाला हात लावायचा नाही. पुढच्या चोवीस तासातली माझी सगळी कामं मी रद्द केली. माझ्या खोलीतच बसून राहिलो.

सतत आपल्यामुळे कोणाचातरी मृत्यू होणार आहे हेच डोक्यात घोळत होतं. पांडुरंगशास्त्रींचं भविष्य खोटं ठरणं शक्यच नव्हतं एवढी मला खात्री होती. मग मी ठरवलं, आज आपल्या जवळच्या कोणत्याही व्यक्तीला जवळच येऊ द्यायचं नाही. मग ती माझी पत्नी वसू असू दे, नाहीतर माझी मुलं असू दे. अगदी माझ्या कर्मचारी वगैरेही ही कोणी पुढील चोवीस तास माझ्याकडे येणार नाही याची मी खबरदारी घ्यायचं ठरवलं. त्याप्रमाणं पुढील चोवीस तास कुणीही माझ्या जवळ न येण्या-बाबत मी वसूला सांगितलं. तिने यावर प्रश्नांची सरबत्ती केली. पण तरी यामागचं कारण मात्र मी तिला अजिबात सांगितलं नाही. कारण मग तिही प्रचंड चिंतेत पडली असती, आणि कदाचित या चिंतेमुळे ताण वाढून तिचं काहीतरी बरंवाईट झालं असतं आणि पांडुरंगशास्त्रींचं भविष्य खरं ठरलं असतं.

ती रात्र मी एकट्यानेच तळमळत काढली. शांत झोप लागणं शक्यच नव्हतं. मुद्दाम मी आमच्या पती-पत्नीच्या बेडरूममध्ये न झोपता माझ्या वाचन करण्यासाठी असलेल्या स्वतंत्र बेडरूममध्ये झोपलो. आपल्यामुळे कुणीतरी मरणार आहे ही भावना किती विचित्र आहे हे मला जाणवत होतं. मन प्रचंड अस्वस्थ होतं. या अस्वस्थतेमुळे मलाच हृदयविकाराचा झटका तर येणार नाही अशीही शंका माझ्या मनात तरळून गेली.

सकाळ झाली. ब्रेकफास्टसाठी मला बोलावणं आलं, पण मी बाहेर न जाता ब्रेकफास्ट माझ्या खोलीत मागवला. तोही दाराबाहेर ठेवायला सांगितला.

अस्वस्थता खूपच वाढल्याने breakfast झाल्यावर मी नाईलाजाने बंगल्याच्या आवारातील बागेमध्ये पाय मोकळे करण्यासाठी जायचं ठरवलं. रोज सकाळी सकाळी बागेतल्या माळीकाकांशी दोन शब्द बोलायचे हा माझा नेहमीचाच उपक्रम असे. माळीकाका अगदी माझ्या जन्माआधीपासून आमच्याकडे कामास होते. माझ्यासकट

घरातील प्रत्येक जण त्यांना आमच्या घरातील एकच मानत होतो. बागेत प्रवेश करताच बागेची स्वच्छता न झाल्याचं माझ्या लक्षात आलं. मी गेटवरील सिक््युरिटीच्या माणसाला हाक मारून विचारलं, “काय रे माळीकाका नाही आले का?”

त्यानं धावत येऊन उत्तर दिलं, “नाही साहेब, ते सर्दी-तापाने आजारी आहेत.”

“ठीक आहे,” असं म्हणून मी माझा फेरफटका चालू ठेवला. डोक्यातील विचार जाता जात नव्हते. शेवटी मी परत माझ्या खोलीमध्ये परतलो. वाचन चालू केलं. एरवी एकदा पुस्तक हातात घेतलं की मी त्यात रमून जातो. पण आज तेही होत नव्हतं.

पांडुरंगशास्त्रींनी मला भविष्य कालच्या साधारण पाच वाजता सांगितलं होतं आणि आता सकाळचे अकरा वाजले होते. अजून तरी माझ्या एखाद्या कृतीमुळे कोणी मरण पावल्याची घटना घडली नव्हती. मी अजून एक गोष्ट करून घेतली. मी माझ्या वकील मित्राला फोन करून अटकपूर्व जामीनाची सर्व चौकशी करून ठेवली. कारण माझ्या कडून अनवधानाने जर कोणाचा खून/हत्या वगैरे होणार असेल तर मला पुढच्या पोलिसी कारवाईला तोंड द्यावे लागणार होते. त्या वकील मित्रालाही मी या भविष्याबद्दल काहीही न सांगता ही सारी माहिती काढून घेतली होती.

काल संध्याकाळपासून संपूर्ण काळ डोक्यात फक्त हाच विचार होता. काल संध्याकाळपासून घडलेल्या सगळ्या गोष्टींचाही माझा विचार चालूच होता. अचानक माझ्या डोक्यात एक कल्पना आली. मी ताबडतोब माझ्या दुसऱ्या एका मित्राला-राजेशला फोन केला. फोनवर त्याच्याशी बोललो आणि पुढच्या पंधरा मिनिटात तो त्याच्या सहकाऱ्यांसोबत माझ्या बंगल्यावर हजर झाला. माझ्या शंकेचे निरसन करण्यासाठी आवश्यक त्या गोष्टी त्यानं केल्या आणि काही वेळातच तो माझ्याशी बोलण्यास माझ्याकडे झाला.

माझ्यासमोर पुरेसे अंतर ठेवून व सर्व खबरदारी घेऊन तो मला म्हणाला,

“माधव, तुझी शंका खरी ठरली. तुझ्या सांगण्याप्रमाणे आपण

टेस्टिंगचा पोर्टेबल किट आणून तुझ्या सर्व टेस्ट केल्या. या नवीन तंत्रज्ञानाने टेस्टही वेगाने होतात व त्याचे रिपोर्टही लवकर मिळतात. तपशीलवार रिपोर्ट जरी काही वेळाने मिळणार असला तरी एवढेच सांगतो की तुझी शंका खरी आहे. यू आर कोविड पॉझिटिव्ह! पण काळजी करू नकोस. तुला दुसरी कोणतीही व्याधी नाही. त्यामुळे मी सांगेन ती खबरदारी घेतलीस की तुला काहीही होणार नाही. हॉस्पिटल मध्ये अॅडमिट व्हायचीही गरज नाही. पण मला एक आश्चर्य वाटतंय, कोणतीही लक्षणे नसताना तुला कोरोना झाला असावा हे तू ओळखलंच कसं?”

डॉक्टर राजेशानं आपलं बोलणं संपवलं. हे सगळं होईस्तोवर दुपारचे तीन वाजलेले होते. म्हणजे पांडुरंगशास्त्रींनी सांगितलेले भविष्य खरे ठरायला फक्त दोन तास शिल्लक होते. मी वसूला खोलीत बोलवलं. तिला आत्तापर्यंत मला कोरोना झाल्याचं राजेशच्या सहकाऱ्यांकडून कळलंच होतं. त्यामुळे ती दूरच उभी होती. तिही काळजीत पडलेली होती. डॉक्टर राजेशने तिलाही आश्वस्त केलं आणि माझा पडलेला चेहरा पाहून तो परत मला म्हणाला, “अरे तू इतका depressed का झालायस? तुला खरंच काही होणार नाही.”

मी त्याला काहीही न म्हणता वसूला म्हणालो, “वसू, एक वॉर्ड बातमी मला तुला सांगायला लागते आहे. गेल्या काही दिवसात माझ्या संपर्कात आलेल्यांपैकी कुणीतरी एक, पुढील दोन तासांत हे जग सोडून जाणार आहे. बहुदा आपले माळीकाका! आपल्या रमेश आणि चेतनला पाठवून त्यांच्या घरी काही मदत लागते का ते पहां.”

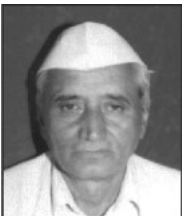
मी असं भलतंच काहीतरी काय बोलत आहे, ह्याचे प्रश्नचिन्ह मला डॉक्टर राजेश आणि वसू अश्या दोघांचाही कपाळावर स्पष्ट दिसत होते.

पांडुरंगशास्त्रींचे भविष्य खोटे ठरणे शक्यच नव्हते.

आणि काल संध्याकाळपासून चाललेल्या माझ्या विचार-मंथनातून माझ्यामुळे एखादी व्यक्ती मृत्यू पावण्याची शक्यता मला फक्त याच मार्गाने दिसत होती.

***

आमचे प्रेरणास्थान

कै. माणिकराव वालजी
बोरसे

प्रोप्रा. दत्तात्रय
माणिकराव बोरसे
9422230979

प्रशांत द. बोरसे
B.E. (Mech)
7798173900

सुधाकर द. बोरसे 9422318644
B.E. (Mech)

ISO 9001:2009 registered Company

दत्ता एंटरप्रायझेस

स्पेशलिस्ट

टुलकम प्रोडक्ट,

श्री.एन.श्री. पंच प्रेक्ष, टूर्लींग,

डार्जज अँड मोल्ड, झिंग फिक्चर्स

सर्व्हे नं. ३८, कॉलनी नं. ४, साईबाबा मंदिराजवळ, काळे बोराले नगर,
हडपसर, पुणे - २८

कुंभश्री

दिवाळी अंक २०२३

यशस्वी आयुष्यापेक्षा समाधानी आयुष्य केव्हाही चांगलं.

१३७

- अँड. प्रफुल्लचंद्र रणनवरे

तात्या एक सरळमार्गी, नेक आणि चांगला माणूस म्हणून त्याची ख्याती होती. पण तो झोपेत मोठ मोठ्याने घोरतो. पण तात्याच्या घोरण्याला एक वेगळा पैलू होता. घोरताना त्याचे तोंड सताड उघडं असायचं की बीळ समजून एखादा भला मोठा साप त्यात घुसून विसावून जावा. तात्याच्या घोरण्याच्या प्रचंड आवाजामुळे त्याला घरात झोपण्याची परवानगी नव्हती. त्याला नेहमी घराबाहेर पडवीत झोपावं लागे.

तात्याबद्दल काय बोलावं आता!

म्हणजे तात्याच्या स्वभावविशेष बद्दल खास काही नाही. सर्वसाधारण माणसाची सारी खासियत त्याच्यात होती. तरीही सरळमार्गी, नेक आणि चांगला माणूस म्हणून त्याची गावात ख्याती होती. खरंतर तात्याच्या झोपेविषयी सांगायचं आहे. म्हणजे तात्या इतरांसारखेच झोपतो डोळे मिटून. काही माणसं झोपेत घोरतात. तसा तात्यापण घोरतो. पण हे घोरणं इतकं पराकोटीचं असतं की, त्या घोरण्याच्या आवाजाने त्याच्याजवळ कोणीही झोपणं शक्य नाही, तात्याला मूलबाळ नाही. गावातले लोक तात्याबद्दल चावटपणाने म्हणतात की, त्याच्या घोरण्यामुळे त्याची बायको त्याला शेजारी झोपू देत नाही. ते काहीही असो. पण तात्याच्या घोरण्याला एक वेगळा पैलू होता. घोरताना त्याचं तोंड सताड उघडं असायचं. इतकं उघडं असायचं की, बीळ समजून एखादा भला मोठा साप त्यात घुसून विसावून जावा. तात्याच्या घोरण्याच्या प्रचंड आवाजामुळे त्याला घरात झोपण्याची परवानगी नव्हती. त्याला नेहमी घराबाहेर पडवीत झोपावं लागे.

एका रात्री काय झालं की तो सताड तोंड उघडून पडवीत घोरत झोपला होता. त्यावेळी तिथं खेळत असलेले दोन उंदीर त्याच्या वासलेल्या तोंडातून सरळ आत शिरले. तात्याच्या अन्ननलिकेतून ते जठरात शिरले. तिथून लहान आतडे, मोठे आतडे असा त्यांचा प्रवास सुरु झाला. तात्याच्या पोटात मनसोक्त खेळल्यानंतर ते बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करू लागले. पण कसलं काय. बाहेर येण्याचा त्यांना मार्गच सापडेना. आपण भयानक चकव्यात सापडतो असल्याची त्यांना जाणीव झाली. तात्याच्या पोटात भरपूर खेळल्यामुळे त्यांना जबरदस्त भूकही लागली होती. तात्याच्या जठरात नुकतंच ताजं अन्न पडलं होतं. ते खाऊन त्यांनी कशीबशी आपली भूक भागवली.

सकाळी सकाळी तात्या उठला. पोटात काहीतरी गडबड असल्याचे त्याला जाणवलं. आतमध्ये उंदीर बाहेर येण्याचा प्रयत्न करीत होते. पण त्यांना वाट सापडेना. मग शेवटचा उपाय म्हणून ते तात्याच्या आतड्यांना कुरतडू लागले. पोट दुखतंय म्हणून तात्या भयंकर ओरडू लागला. तात्या जिवाच्या आकांताने बॉबलतोय हे बघून बायकोने त्याला ओवा दिला. काही गोळ्या दिल्या खायला. पण फरक काही पडेना. तात्या एवढा का व्हिचळतोय म्हणून गावातले लोक त्याला पाहायला आले. तात्याची अवस्था बघून त्याला दवाखान्यात न्यायचे ठरले. तात्याला दवाखान्यात आणले गेले. डॉक्टरांनी तात्याला तपासले. त्याच्या पोटाचे एक्स-रे काढले. सोनोग्राफी केली. तेव्हा त्यांच्या लक्षात आले की, तात्याच्या पोटात दोन उंदरं आहेत, अन् ते धुमाकूळ घालतायत. सर्व तपासण्या झाल्यानंतर डॉक्टरांनी तात्याला त्याच्या बायकोला व तिथे आलेल्या सर्व गावकऱ्यांना काय तो प्रकार सांगितला. सगळे हादरले. बायकोने तात्याला लगेच फटकारलं. म्हणाली, “तरी सांगत होते तोंड उघडून झोपू नका. बघा काय झालं ते. नशीब एखादा

नागोबा तुमच्या तोंडातून आत घुसला नाही.”

पण नवऱ्याला होत असणाऱ्या वेदनांनी ती ओक्साबोकशी रडू लागली.

डॉक्टर म्हणाले, “काही काळजी करू नका. यावर उपाय आहे. आपण त्या दोन्ही उंदरांना मारून टाकू. म्हणजे तात्याचं पोट दुखणे बंद होईल.”

तात्याची बायको अन् इतर माणसं म्हणाली, “म्हणजे तुम्ही काय करणार डॉक्टर.... ऑपरेशन का अजून काही.”

डॉक्टरांनी सांगितलं, “ऑपरेशन शक्य नाही. पोटात उंदरं इथंतिथं पळताहेत. त्यामुळे ऑपरेशन शक्य नाही. उंदरांच्या हालचालीनुसार ऑपरेशन करायचं म्हटलं तर तात्याच्या साऱ्या पोटाची उभी-आडवी चिरफाड करावी लागेल.”

“मग काय करावं लागेल?” सर्वांनी एकसाथ विचारले.

यावर डॉक्टर म्हणाले, “तात्याच्या पोटात उंदरं शिरली आहेत. त्यांना मारण्यासाठी मी तात्याच्या पोटात एक मांजर सोडणार आहे. जिथं उंदरं असतील तिथं मांजर जाईल अन् उंदरांना मारून खाऊन टाकेल. उंदरं मेली की तात्या ठणठणीत बरा होईल.”

सर्वांना हा सल्ला पसंत पडला.

तात्यावर ‘मांजर ट्रिटमेंट’ सुरु झाली. त्याला क्लोरोफार्म देऊन भूल दिली गेली. मग डॉक्टरांनी हळूच एक मांजर तोंडावाटे तात्याच्या पोटात सोडलं. मांजर बघताच उंदरांची पळापळ सुरु झाली. पण एकेक करत मांजराने दोघांचा खात्मा केला अन् दोघांना खाऊन टाकले. काम फत्ते झाल्यानंतर मांजर तोंडावाटे पुनः बाहेर आलं.

शुद्धी आल्यानंतर डॉक्टरांनी तात्याला विचारलं,

“आता कसं वाटतंय?”

तात्या म्हणाला, “खूप बरं वाटतं... तुमच्या रुपानं देवच पावला मला डॉक्टर.”

झालं. तात्याला मग घरी आणला. दोन तीन दिवसांत तात्या खडखडीत बरा झाला.

पण इथे मांजरापुढे मोठा पेच निर्माण झाला. त्याने तात्याच्या पोटात दोन उंदरं मटकावली होती. ती त्याला फार टेस्टी लागली. एक त्याच्या लक्षात आलं की, पोटातून बाहेर आल्यावर त्याला पोटा-पाण्यासाठी पुनः उंदरांच्या मागे धावपळ करावी लागणार आहे. हे श्रम त्याला आता नको होते. सहजगत्या मिळणारं नॉनव्हेज जेवण त्याला हवे होते. तात्याच्या पोटात असताना त्यानं पाहिलं होतं की ते पोट म्हणजे आतून मटणाचं दुकानच. मटणाचे विविध प्रकार तात्याच्या पोटात होते. उगाच उंदरांच्या मागे पळण्यापेक्षा सरळ आता या मटणाच्या दुकानात घुसावे नि वेगवेगळ्या चवीचं नॉन-व्हेज खावे. हा विचार त्याच्या मनात डोकावला. मग काय. मांजरानं आपला बेत तडीस नेला. रात्रीच्या वेळेला तात्या झोपला होता. नेहमीप्रमाणे तो तोंड वासून घोरत होता. मांजराने ती संधी साधली. तात्याच्या उघड्या

तोंडातनं ते सरळ पोटात शिरलं. मांजराच्या दृष्टीने हे मटणाचं दुकानच. तात्याच्या पोटातले विविध अवयव... म्हणजेच विविध नॉन व्हेज प्रकार बघून मांजराच्या तोंडाला पाणी सुटलं. त्याने लगेच पोटातल्या एकेका अवयवाचे लचके तोडायला सुरुवात केली. नि आधाशासारखे ते तो गिळू लागला. काय खावं नि काय खाऊ नये असं त्याला झालं होतं.

पोट भयंकर दुखतंय म्हणून तात्या पुनः ओरडू लागला. त्याच्या पोटात मांजर मात्र सुखनैव मजा मारत होतं. सहजासहजी मिळणारे नॉनव्हेज जेवण पाहून तात्याच्या पोटातच राहायचं असं मांजरानं ठरवलं.

तात्याची बिकट अवस्था बघून लोकांनी त्याला लगेच दवाखान्यात नेला. त्याचवेळी मांजरानं तात्याच्या हृदयावर हल्ला केला नि तिथंच तात्याचा खेळ खल्लास झाला. तात्या मेला.

तात्याच्या बायकोने हंबरडा फोडला. गावकरी जमा झाले. तात्याच्या जाण्याने सर्वजण हळहळले. एक चांगला, सज्जन माणूस गेल्याचं त्यांना वाईट वाटत होते.

थोड्यावेळाने तिरडीवरून तात्याच्या स्मशानभूमीकडचा प्रवास सुरु झाला. स्मशानात सरण रचलेलं होतं. त्यावर तात्याचं कलेवर ठेवण्यात आलं. मग त्याच्या एका भावाने चितेला अग्नी दिला. चिता पेटली. हळूहळू अग्निच्या ज्वाळांनी तात्याचं कलेवर झाकळून गेलं. तात्याच्या पोटात असलेलं मांजर गडबडून गेलं. पोटात एवढी धग का

लागते हेच त्याला कळेना. पोटातली गरमी वाढत होती. काहीवेळाने त्याला चटके बसू लागले. चटके त्याला असह्य होऊ लागले. त्यामुळे हा काय प्रकार आहे हे बघण्यासाठी त्याने तात्याच्या तोंडातून बाहेर डोकावले... बापरे. बाहेरचं दृष्य बघून त्याला धडकी भरली. सगळ्या बाजूने चिता आगीने भडकली होती. हा काय प्रकार आहे हे मांजराला कळेना. पण आता वेळ घालवण्यात अर्थ नव्हता. आगीने आता रौद्र स्वरूप धारण केले होते. जीव वाचवण्याशिवाय आता गत्यंतर नाही हे मांजराला उमगले. जीव वाचवण्यासाठी तात्याच्या तोंडातनं मांजर बाहेर पडलं. मागचा पुढचा विचार न करता त्याने सरणाच्या भडकलेल्या ज्वालेतून सरळ बाहेर उडी मारली नि सुसाट पळत सुटला. तितक्याच वेगानं ते मांजर गायब ही झाले.

जमलेल्या समस्त गावकऱ्यांनी हा आगळा वेगळा प्रकार पाहिला. सर्वजण अवाक झाले. तात्याची चिता जळत असताना अचानक त्या चितेतनं एक मांजर बाहेर पडून पळत सुटतंय काय, ही घटना त्यांच्या दृष्टीने अनाकलनीय होती. कारण अद्याप कुणीच असा प्रकार बघितला नव्हता. त्यांच्यात कुजबुज सुरु झाली. या घटनेतून वेगवेगळे अर्थ ते काढू लागले. अखेर एका जाणकाराने त्यांना माहिती पुरवली की, चितेवर ठेवलेल्या तात्याच्या कलेवरातून मांजराच्या रुपानं तात्याचा आत्मा बाहेर पडला आहे. सर्वांना पटलं ते.

***

Adv. Abhay Raj
B.E. (Prod), MIE, MBA, LL.M.
Director

Tubular Coupling And Auto-Comp Pvt. Ltd.
Manufacturers of API Coupling & Auto Components

G-27, MIDC, Ahmednagar 414 111
Cell : + 91 9923284242 e-mail : abhaykraje@gmail.com
website : www.tcac.co.in

अ. अभय राजे

सर्व प्रकारचा कायदेविषयक सल्ला
८३३, बागडपट्टी, नेता सुभाष रोड, अहमदनगर ४१४ ००९
फोन (०२४९) २३४५४०९ मोबा. ९९२३२८४२४२

सर्व कुंभार समाज बांधव व कुंभश्री परिवारास गोरे परिवारातर्फे हार्दिक शुभेच्छा!

श्री. बाळाजी भिमाजी गोरे
ज्येष्ठ सत्यशोधक व
कुंभश्री प्रतिनिधी
Mo. 9673862392

सुरेश बाळाजी गोरे
दे. राजा, जि. बुलढाणा
Mo. 9673145938

सौ. अन्नपूर्णा बाळाजी गोरे
दे. राजा, जि. बुलढाणा
Mo. 9673862392

रमेश बाळाजी गोरे (पोलीस)
दे. राजा, जि. बुलढाणा Mo. 9923273071

सर्व कुंभार समाज बांधव व कुंभश्री परिवारास शेवाळे परिवारातर्फे हार्दिक शुभेच्छा!

श्री. पांडुरंग नामदेव शेवाळे
औषधी निर्माण अधिकारी चिखली, जि.
बुलढाणा
Mo. 8888854655

सौ. प्रमिला पांडुरंग शेवाळे
Mo. 9764328620

श्री. संदीप पांडुरंग शेवाळे ME Ph. D
(Chemical Engineering) प्राध्यापक
MIT आळंदी Mo. 9823272765

चि. प्रदिप पांडुरंग शेवाळे ME
(Comp. Sci & Engg.) प्राध्यापक
D.Y. Patil College of Engineer-
ing, Pimpri Mo. 9860363240

- सौ. उमा मोकाशी

त्याच्या रोज येणाऱ्या काँलला वेगळी कारणे सांगत मी फिरणे टाळत होतेच. बुधवारपर्यंत कसेबसे टाळले नंतर अशक्य होईल असे वाटल्याने गुरुवारी, शुक्रवारी रजा टाकली व आत्याच्या मुलगी निशाबरोबर महाबलेश्वरला गेले त्यांचा ग्रुप जाणार होता ती मला आग्रह करीतच होती. तिथे सगळी धमाल चालली होती अन् मी सगळे ठीक आहे असे दाखवण्याची कसरत करत सामील होत होते. रात्रभर मेंदूचा भुगा श्रीच्या फोनला जेमतेम उत्तरे देत कशीबशी...

आज ऑफिसमध्ये उशीर होतोय त्यात अॅकटीव्हा नादुरुस्त सरळ विकीदाला फोन लावला घ्यायला ये... तो आलाही प्रथमच ऑफिसमध्ये आला या सहा महिन्यात... थोडे काम राहिले म्हणून थोडे बसवले तर प्रोजेक्ट पार्टनर व प्रमुखही श्रीजय त्याचा मित्र निघाला. एका कॉलेजमध्ये होते एका वर्गात नाही त्यामुळे फार जवळची मैत्री नव्हती पण ओळखत होते. विकीदा चौथ्या वर्षाला तेव्हा श्रीजय पहिल्या वर्षात शिकत होते. विकीदाने सांगितले सईचा फोन आला तिला न्यायला आलो तर श्रीजयने क्षणभर रोखून पाहिले व विकीदाशी बोलत पुढे निघाला अन् सहज म्हणावे तसे म्हणाला,

“हो मुर्लीची काळजी असतेच नवीन अन् पहिलीच नोकरी फक्त सहा महिनेच झाले पण... विक्रम यापुढे उशीर झाला तर मी किंवा ऑफिसमध्ये माझे मित्र तिला सोडून जातील If you don't mind.”

विकीदा हसला व म्हणाला, “मग तर काळजीच मिटली हे आमच्या घरातील शॅडेफळ आहे तिला कुणी नाही म्हणायचे नाही तर सर्वात प्रथम तिची मोठी काकू म्हणजे माझ्या आईला राग येईल...”

मी डोळे वटारत हळूच पाठीला चिमटा काढला अन् हसत सगळ्यांना बाय करत निघालो... पण विकीदा म्हणत होता ते खरंच होते. आमच्या चौघा भावंडात जयादीदी मोठी नंतर विकीदा हे चुलत भावंडे नंतर रविदा नंतर मी काकुचे व आमचे फ्लॅट शेजारी शेजारी ठरवून घेतलेले नावालाच वेगळे. सगळे एकत्रच पूर्वी एकत्र कुटुंबातच बंगल्यात रहात होतो मुले मोठी झाल्यावर बंगलाही जुना झाल्यावर तो विकून दोन तीन बेडरूमचे फ्लॅट शेजारी घेतले. मोठी काकू कडक शिस्तीची पण प्रेमळही कर्तबगार. एकत्र कुटुंबाची जबाबदारी समर्थपणे पेलणारी मुलांना धाकात ठेवणारी त्यामुळे वेगळे रहात असलो तरी तिचा शब्द शेवटचा होता कारण ती होतीच तशी सासुसासऱ्यांची सेवा नंगदेचे बाळंतपण माहेरपण मुलांना वळण लावणे. धाकट्या जावेली सांभाळून घेणे यामुळे सगळ्या नातेवाईकात तिचे कौतुक तर होतेच पण तिच्या नावांचा दबदबाही. माझी आई केवळ तिच्या पाठिंब्यामुळे व सहकार्यामुळेच शिक्षिकेची नोकरी करू शकली अगदी त्या काळात, आजी आजोबांचा विरोध असताना सुद्धा म्हणूनच जयाताई अन् विकीदादा सरख्खी चुलत भावंडे नावालाच... आम्ही सगळे एकच होतो दंगा मस्ती खोड्या अन् अभ्यासही... अभ्यास मात्र फक्त आईची मक्तेदारी होती. पण मी शॅडेफळ असल्याने सर्वात जास्त लाड माझे होत होते हेही खरे काकुचे मुलांना धाकात ठेवणे अन् आईने अभ्यासाबाबत कठोर असणे याचा या तिघांना वेळोवेळी अनेक अनुभव पण माझ्या बाबतीत लाड जास्त झाले कारण जयादीदीनंतर दहा वर्षाने झालेली... अन् चिमण्या उडून जातील सासरी म्हणून मला झुकते माप... हे विकीदा अन् रविदा तर कधी चेष्टेने कधी रागाने म्हणत कुणाला कशाला मस्का मारायचा हे सईला बरोबर कळते हेही खरे होते. शाळा कॉलेजमध्ये सहलींसाठी ड्रेस, सायकल, मोबाईल नंतर टूव्हिलर

यासाठी मी कधी बाबांना, काकांना कधी आईला तर कधी काकुला मस्का मारून मला हवे ते अलगद मिळवायची. अर्थात सर्वात लहान असल्याने सगळ्यांची कामेही करत होते वर उठसूठ सगळे अभ्यासा साठी दमातही घेत होते. कधी शाळा कॉलेजमध्ये प्रताप सांगून घरी बोलणी खायला लावत होते. चिडवाचिडवी नेहमीचीच मोठे कधी रागवून कधी हसत हसत दम देऊन भांडणे सोडवत. पण एक होते बाहेरचे कुणी खोड काढली की आम्ही चौघे “हम सब एक है” हा पवित्रा ऑफिसमध्ये दुसऱ्या दिवशी श्रीजय गप्पच होता मग मीच लंचमध्ये सांगितले ऑफिसमध्ये सहकारी घरी फारशे माहित नसतात म्हणून मला सक्त ताकीद आहे. उशीर झाला घरी फोन करत जा... मग थोडासा निवळला...

दीड वर्षे झाली ऑफिसमध्ये सुनिता, नेहा, विजय, श्रीजय, परेश सगळ्याशीच मैत्री झाली सगळेच तरुण मोकळे एकमेकांची मदत हक्काने घेण्याइतकी. श्रीजयचा स्वभाव छान होता कामसू हुषार शिस्तशीर बऱ्याचवेळा काकुंच्या स्वभावाची झलक त्याच्यात दिसायची. सगळ्यांना सांभाळून घेणारा पार्टी सहलीत धमाल पण तरी बॉस या नात्याने अंतर ठेवून होता. त्या दिवसापासून मलाच नाही तर इतरांनाही तो उशीर झाला तर सोडण्याची तजवीज करे. विकीमुळे तो घरीही येऊ लागला. रविदाशाही त्याची मैत्री वाढली होती. आम्हा सर्व स्टाफला त्याची सवय झाली होती.

अन् अचानक त्याने जाहीर केले. त्याने दुसरीकडे जायचे ठरवले सगळे चकित... आयटीमध्ये असे चालतेच आओ जाओ...

मी मात्र अस्वस्थ झाले एक घडी बसली होती तो त्याला हवे त्यांना हक्काने थांबवून घेत कामे करवून घेत होता आम्हीही थांबत होतोच पण वेळ पडली तर हक्काने मदत मागत होतो. म्हणूनच तो जाणार हे कळल्यावर बातमी पचविणे सगळ्यांनाच अवघड झाले. आपण किती गृहित धरतो ना की हे असेच चालणार म्हणून...

घरी कळले तेव्हा चर्चा सुरु... मग मला जाणवले सगळे त्याच्याकडे लग्नाच्या दृष्टीने पाहत होते...

उफ माझा मलाच प्रश्न पडला. तो मला आवडत होता पण प्रेम होते का? माझी मीच गोंधळले नक्की काय? त्याने आपल्याला विचारले तर आपण उत्तर देऊ शकू का? बहुतेक... जीवनसाथी तोच हवा हा अड्डाहास नाही पण जर झाला नाही तर आयुष्यभर लक्षात रहाणार होता नक्की यालाच प्रेम म्हणतात? कुणास ठाऊक.

श्रीजयने दुसऱ्या कंपनीत रुजू झाला. विकीदाने इतर माहिती काढली व घरी चर्चा करून त्याला भेटला. विकीदाने सहज विषय काढावा तसे गप्पा मारत विचारले तर हसत म्हणाला तू विचारले नसते तर मी पुढाकार घेणार होतोच. श्रावण महिन्यातल्या आमच्या घरच्या पूजेला सगळ्या जुन्या नव्या स्टाफला बोलावून मी आईवडिलांच्या नजरेला सई पडेल अशी व्यवस्था करणार होतो. अन् तू विचारले नसते तरी मी पुढाकार घेणार होतोच पण सईचे कळत नव्हते. घरी विकीदाने हे सर्व सांगितले. तेव्हा मी हसले ओढ होतीच

पण त्याच्या स्वभावाला अनुसरून दाखवत नव्हता एवढेच...

औपचारिक बैठक होऊन लग्न ठरले. साखरपुडा दोन महिन्याने तर लग्न त्याची अमेरिकेतील बहीण आल्यावर चार महिन्याने असे ठरले. नातेवाईक व महत्वाच्या इतर व्यक्ती सोडल्या तर इतरांना साखरपुड्याच्या अगोदर आठ दिवस बातमी सांगायची असे ठरले...

साहजिकच अधुनमधुन वेळ मिळेल तसे फिरणे सुरु झाले तो दुसऱ्या कंपनीत असल्याने ऑफिसमध्ये इतरांच्या लक्षात आले नाही मी मात्र काय कारण सांगून उशीर न करता ऑफिसमधून बाहेर पडायचे या विचारात फारसारखे फिरणे साखरपुड्याशिवाय शक्य नव्हतेच पण जमेल तेव्हा अन् भाग बदलून फिरत होतो. त्याची शिस्त वचक मदत पाहिली होती. घरी येत होता तेव्हा अनेक निवडी कळल्या होत्या. आता जोडीदाराकडून अपेक्षा अन् त्याच्या बाबतीतला हळुवारपणा जाणवत गेला... स्पर्शही न करता विचार करण्याची सर्वांगीण खोलवर पद्धत...

अन् अचानक एक दिवस विक्रीदा मला बाजूला घेऊन म्हणाला, श्रीजयबदल मला काही वेगळे कळतेय मी त्याच्या गावी एकाकडून माहिती काढायचा प्रयत्न करतोय खरे असेल असे नाही पण आपण सावधगिरी बाळगू या घरात काही बोलू नकोस अन् त्यालाही काही विचारू नकोस... फक्त आठवडाभर त्याच्या बरोबर फिरू नकोस.

मी चकित होत म्हणाले, मला तसे काही वाटत नाही विक्रीदा. मी गेले दीड वर्षे त्याला पहातेय. गोष्ट त्याच्याबद्दल नसेल अन् घरच्याबाबत काही असेल तर मात्र माझा त्याच्याशीच लग्न करण्याचा निर्णय पक्का आहे विक्रीदा... तेव्हा तोच थोडा अधिकाराच्या स्वरात म्हणाला मी माहिती काढतोच आहे. मला घरात चर्चा वगैरे काही नको फक्त आठवडाभर काही कारणे सांगून फिरणे टाळ...

आयुष्यभराचा प्रश्न असेल तर एक आठवडा चौकशीसाठी देणे केव्हाही चांगले नाही का? म्हणत तो उठून गेला... मी अस्वस्थ चकित अन् सैरभैर... पण विचार केला फक्त आठवडाभराचा प्रश्न आहे विक्रीदाला वेळ देणे भाग आहे पण काय कारण असावे?

त्याच्या रोज येणाऱ्या कॉलला वेगळी कारणे सांगत मी फिरणे टाळत होतेच. बुधवारपर्यंत कसेबसे टाळले नंतर अशक्य होईल असे वाटल्याने गुरुवारी, शुक्रवारी रजा टाकली व आत्याच्या मुलगी निशाबरोबर महाबळेश्वरला गेले त्यांचा ग्रुप जाणार होता ती मला आग्रह करितच होती. तिथे सगळी धमाल चालली होती अन् मी सगळे ठीक आहे असे दाखवण्याची कसरत करत सामील होत होते. रात्रभर मेंदूचा भुगा श्रीच्या फोनला जेमतेम उत्तरे देत कशीबशी...

रविवारी घरी परतले तर रात्री विक्रीदा म्हणाला काही नाही सर्व ठीक आहे मी निश्वास सोडला पण मनावर एवढा ताण की मी त्या दिवशीही झोपू शकले नाही. श्रीला थोपवायचे घरी चर्चा करायची नाही विक्रीदा तर वाऱ्याला उभा राहत नव्हता मी मनाने एकदम स्तब्ध झाले होते...

रजेचा परिणाम सोमवार मंगळवार काम भरपूर, वेळ नव्हताच मनही स्थिर व्हायला तसा वेळच लागला. बुधवारी मात्र त्याच्यासाठी वेळ दिला. संध्याकाळी एका बाजूच्या निवांत हॉटेलात बसलो. ऑर्डर देऊन म्हणाला तबबल दहा दिवसाने भेटतोय सई.

फार बिझी होतीस वर चार दिवस महाबळेश्वरची सहल मजा आहे बुवा... ऑफिसमध्ये काय म्हणताहेत?

मी : सगळे ठीक आहे शेड्डी आहे. प्रोजेक्ट लिडर ग्रुप नवीन आहे.

श्री : घरी सगळे...

मी : (मी निश्वास सोडत) सगळे ठीक आहे. साखरपुड्याची तयारी.

श्री : हं... पण मला तू ठीक दिसत नाही. अन् तो मिस्कीलपणे हसला.

मी : नाही रे असच कंटाळलेय.

श्री : चार दिवस सहल केली तरी...

मी : काही नाही सहजच.

श्री : एकदम हसत म्हणाला, जे समोर दिसतय जाणवतय त्यावर विश्वास ठेवावा जे दिसत नाही ऐकीव आहे त्यावर नाही...

मी : चमकून त्याच्याकडे काही क्षण बघितले मला जाणवले त्याची चौकशी केली गेली हे त्याला कळलेय मी थोडे क्षण थांबून दिर्घ श्वास घेत त्याला म्हणाले,

आपण फक्त दीड दोन वर्षे एकमेकाला ओळखतोय जर माझ्या बदल तुला कुणी वार्डट सांगितले असते तर तू काय केले असतेस?

श्री : हसला व म्हणाला विक्रम अन् तू चुलत भांवडे आहात पण सख्खे भाऊ बहीण शोभता..

मी : (गोंधळून) म्हणजे?

श्री : मी विक्रमला म्हणालो बहिणीला घरी पोहोचवायला सुद्धा मी नको होतो. अगदी परवानगी देऊनही ती माझ्याबरोबर निघाली की तुला किंवा घरी फोन करत होती. एवढा बहिणीला धाक होता आता बहिणीचा हात मला द्यायला निघालास...

तर म्हणाला, “बहीण आहे प्रेम आहे माया आहेच पण जबाब-दारीही आहे म्हणून धाकात ठेवले तिचे काही वार्डट होऊ नये म्हणून अन् तिनेही वार्डट वागू नये म्हणून मी मोठा म्हणून तेवढा धाक आहेच अजूनही तुला पाह्यचं असेल तर पहा मी जर सांगितले श्रीजय बदल मला काही बरेवार्डट कळतेय चौकशी करतो तोपर्यंत घरीदारी कुणालाच काही बोलू नकोस पण आठ दिवस त्याच्याबरोबर फिरू नकोस तर ती नाही फिरणार.”

मला ते खरे वाटले नाही मी म्हणालो, आम्ही दीड वर्षे एकत्र काम केलंय सई मला चांगले ओळखते. ती हे अजिबात मान्य करणार नाही तर तो म्हणाला लावतोस का पैज?

***

गावची दिवाळी

सौ. सुनेत्रा सुधाकर जोशी, ठाणे (प.)

माझ्याच तनूची मला येते कीव
लहानपणाच्या आठवणींनी
मनाला तगमग होई ॥

उठूनि जावेसे वाटते गावच्या दीपावलीच्या उंबरठ्याशी
गावच्या पणत्या जणू एकेका बोटाल्या अंगठ्या
चमकणारे तेज त्यांचे पाहातंच रहाव्या ॥

मऊसूद रेशीमबंध गावकऱ्यांचे
पाहुणचाराला उपमा काय द्यावी
गळ्यात गोड मावा, वासुदेवाची ऐकावी वाणी ॥

आपल्या आपल्या हिश्याचे फटाके लपवावे कोनाड्यात
लयलूट करावी मग- दुसऱ्यांच्या फटाक्यांची
गुलाबपाण्याचा, अत्तरपाण्याचा सुगंध,
पहाटेला प्राजक्तसडा- प्रसन्नता येई ॥

नवे कपडे, रंगीत रांगोळी पाट
फराळाची ताटे, सर्वांचा थाट
शेवंती, चाफा, मोगरा, केवड्याचे तबक
शृंगारिक माता-भगिनी करिती कृष्णाचे पूजन ॥

***

दिवाळी

शशिकांत राजे - मुलुंड, मुंबई

आली आली "दिवाळी", सुरु झालीय तयारी
कुणी काढी रांगोळी, कुणी बांधी तोरण दारी

जरी असली दिपावली, सर्व सणांपेक्षा न्यारी
पण महागाईमुळे आता, गंमतच गेलीय सारी

बाबा म्हणती शिवायचाय, यंदा नवा सफारी
आईलासुध्दा करायचीय, विमानातून सवारी

बायको म्हणते आणा, रेशमी शालू-जरतारी
'बनारसी' साड्यांचा, सेल लागलाय बाजारी

मुलगा म्हणे मला, मोबाईल घ्यायचाय भारी
मुलीनेही मागवलाय लॅपटॉप, आजच दुपारी

'बोनस' मागताहेत, मोलकरीण अन् आचारी
फुटका चश्मा दाखवून, हसते आजी बिचारी

मागण्या सर्व बघून, येतेय डोळ्यांवर अंधारी

जमा आणि खर्चाची, आता होणार मारामारी

पगार सगळा संपलाय, फेडून मागची उधारी
'दिपावली-कर्जासाठी', करतोय बँकेची वारी

पण कुटुंब-सौख्य पाहून, मनास येते उभारी
दिवाळं काढते दिवाळी, तरी वाटते लयभारी

***

कोंदण

सौ. अनघा अनिल कुलकर्णी, पुणे

घरी माझ्या नांदती पिढ्या चार
घरासमोर मायेचे आंगण
झुलती झुल्यावर पहिली चौथी पिढी
घराला माझ्या प्रेमाचे कोंदण... 119 ॥

पै पाहुणा, जिवलग शेजारी
स्वागत करणे आमचे धोरण
येताच दारी वाटे प्रसन्न
घराला माझ्या प्रेमाचे कोंदण... 112 ॥

ज्येष्ठांचा मान सन्मान जिथे
विनय सदाचार हेच आचरण
विलसतसे आनंद, समाधान
घराला माझ्या प्रेमाचे कोंदण... 113 ॥

संस्कार शिदोरी सोबतीला
माया ममतेचे मिळाले आंदण
जपुया नाते पिढ्यानपिढ्याचे
घराला माझ्या प्रेमाचे कोंदण... 114 ॥

***

मौन...!

नितेश दत्तात्रय शिर्के

एक पाऊस पडतो; प्रत्येक चौक ठप्प होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

सिग्नल्सचा बोजवारा; हॉर्न्सचा कर्णकर्कश नारा
खड्ड्यांचेच रस्ते; फूटपाथवर गाड्यांचा पसारा
सब घोडे बारा टक्के म्हणत; आम्ही गाढव गप्प होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

स्मार्ट सिटी - मेट्रो सिटी; नावे सांगू किती किती
नैतिकतेची थापालांजी; आम्ही पोसली अनिती
शहरांचा न्हास इथल्या; झपाझप होतो

बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

नगरे-महानगरे झाली; गावांकडे फिरले वारे
उकिरड्यांची कलाकुसर; नदी-नाले भरले सारे
आचार-विचार शब्दझुले; प्रचार मात्र खूप होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

आज यांची बडबड; उद्या तेही शिव्या देतील
पुन्हा आपल्यासाठीच; सारे मिळून एक होतील
गटारंगेत न्हाऊन जो-तो; हडेलहप्प होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

बरं ते सारं राहू दे; त्यांचं ते बघतीलच
आपल्या टाळूवरच्या; लोण्यावरती जगतीलच
सामान्यांच्या वाटांवर; रोज नवा खड्डा आहे
आपणच जमवलेल्या; सान्यांचा हा अड्डा आहे
हिशेबांचा सौदा त्यांच्या; गुपचूप होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

पाऊस रडून थांबला; रस्तादेखील वाहून गेला
भूक सोडून प्रत्येक प्रश्न; विचारायचा राहून गेला
सुंदरता तोंडी फासून; प्रश्न नागडा कुरूप होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...

एक पाऊस पडतो; प्रत्येक चौक ठप्प होतो
बोलघेवडा विकास तेव्हा; चिडीचुप्प होतो...!

***

रुद्र मंथन

प्रवीण जोशी बेळगांव कर्नाटक

अलगद उतरला सोन कवडसा, श्रावण धारा मेघातून
नाचू लागले मोर केतकी, रंग मोहरले रेशमातून

शिर शीर शीर शिर शिरला वारा, रुपेरी त्या पंखातून
ऊबदार ही शीळ घालीत, राघु फिरला रानातून

घड घड घड घड झाड हालले, हलला पक्षी देठातून
थर थर थर थर अंग मोहरले, ऊसवले हिरव्या पानातून

झर झर झर झर रुद्र मंथन ते, तलम सोनशलाक्यातून
सा रे ग म सरगम उठती, वृंदावनी त्या वेणुतून

बहरे रंग रंगीत बहार हा सृजनाच्या कर्ण कोषातून
कोश्यातून तृप्त झाले, निसटले मोती चोचीतून

हर हर हर हरदी नी अमृत वाणी, स्रवते पाणी झान्यातून
तड तड तड शब्द पाझरे, वागेश्वरीच्या लेखणीतून

***

भाऊबीज

डॉ. सौ. पुष्पांजली आप्पाजी कुंभार, नवी मुंबई

भाऊबीजेच्या सणाला मन धावते अंगणात
जेवणासाठी केला शीरा पुरीचा हो थाट..
भाऊ येणार म्हणून केली तयारी स्वागताची
चंदनाचा जसा मांडला सुंदर हा पाट ॥१॥

रांगोळी रेखली कोरीव वाट पहात भावाची
नजर जाई सतत हळूच दाराकडे बाई..
ताटाभोवती काढली वेलबुट्टीची कमान
बंधू येईल म्हणून केली रंग भरण्याची घाई ॥२॥

तबकात उजळले तुपाची निरंजन ज्योती
कुंकुम तिलकासाठी कोयरी कुंकवाची
अक्षता रोपणासाठी ठेवली सोन्याची अंगठी..
झाली पूर्ण तयारी भाऊरायाच्या आगमनाची ॥३॥

माहेराला धाडण्या भरून ठेवला फराळ
भाऊ करेल नंतर जाण्याची गडबड..
अन्नपूर्णेची थाळी छान भरून ठेवली
देऊ त्याला मान नाही तर करत बसेल बडबड ॥४॥

संभाळा हो देवा माझ्या माहेरचा वारसा
असे एकुलत्या एक भावाचे जन्मनक्षत्र हो पुष्य
भावाच्या काळजीत काळीज तुटते तीळतीळ
औक्षण करताना मागेन देवाकडे दीर्घायुष्य ॥५॥

***

स्वार्थी जग

मुकुंद राजहंस, बुलढाणा

मतलबी ही दुनियादारी
निस्वार्थी आहे कोण इथे?
स्वार्थासाठीच सारे जन्मले
सत्यवादी आहे कोण इथे?

एकमेकांवर कुरघोडी करण्यातच
वेळ चाललाय सर्वांचा,
खलबतं अन् कटकारस्थानातच
नाश होतो सत्कार्याचा

मी मोठा कर तू मोठा
वाद रंगतो आज इथे,
ईश्वराहुनी श्रेष्ठ समजती
मानव स्वतःला आज इथे

मानवाने टाकली बुद्धी गहाण

अन वागू लागला पशुसमान
माणुसकीला ग्रहण लागले
सत्याचे मिटले नामोनिशान

कृष्णकृत्यांची खंत कुणाला
उरली नाही आज ईथे
हरिश्चंद्राचा वारसा चालविण्यास
असमर्थ आज सारे इथे.

***

सोड अहंकार सारा....

दिगंबर इंगळे

सोड अहंकार सारा, सोड मीपणाचा तोरा
जो धरील त्यासी, सर्वनाश ठरला...॥१॥

आले आणि गेले किती, गणतीच नाही,
पद, पैसा, संपत्तीही येथेच राही,
देव आणि दानवाचा हरला गर्व सारा
सोड अहंकार सारा॥१॥

मी, माझे करूनी ना साध्य काही होई...
आम्ही, आपण म्हणता सारे सहजसाध्य होई...
निसर्गाच्या संगतीने चाल बा तू नरा...
सोड अहंकार सारा॥२॥

ज्ञान वा गुण, अधिकार असो काही,
जमीन जुमला बायको पोरे येथेच राही,
अंती तुझ्या साथी नाही, रूप, सोने, शरीरा
सोड अहंकार सारा॥३॥

दिगंबरा आला अनुभव ऐसा,
काळ आला की कामी येई ना पैसा
पद आणि संपत्तीचा, लावू नको तोरा
सोड अहंकार सारा॥४॥

***

माझं स्त्री धन

रमेश गोविलकर, गोरेगांव - रायगड

घाला वैधव्याचा, मजवर अवचित झाला,
सौभाग्याची लेणी सारी, कायमची तो घेऊन गेला ॥१॥
त्यांच्या नावाच कुंकू, मी रोज भाळी लावायची,
संकटावर मात करायची, ताकद मंगळसुत्राने यायची ॥२॥
हिरव्या बांगड्यांची किणकिण, त्यांसी संवाद साघायची,
त्यांच्या आठवणीने मग माझ्या, लाली गालावर यायची ॥३॥
काळ्याभोर लांब केसात, कधी गजरा मी माळायची,

कधी काही चुकल कानांतील, कुडी धरुन क्षमा मागायची ॥४॥
उंबऱ्यात जोडवी बघत, वाट त्यांची पाहायची,
मोत्याची नथ घालून, मी वटपूजा करायची ॥५॥

पदर घेऊन डोईवर कार्यात, सौभाग्यवती म्हणून मिरवायची,
पैजणा ची साथ त्याला, नेहमीच की हो मिळायची ॥६॥

भर्तार माझा जरी आज गेला, स्त्रीधनाने तो जवळ राहिला,
तोच आधार मला पुढे जगाया, नका ओरबडू माझ्या स्त्री धनाला॥७॥
पुर्वजानी सती जाण थांबवेल, आता तुम्ही निदान एवढं तरी करा!
माझ स्त्री धन माझ्या जवळ ठेवा, माझ स्त्री धन माझ्या जवळ ठेवा
॥८॥

***

आयुष्य आपलं म्हणताना...

शारदा लक्ष्मण घोडके

जाणीव होते आहे मला
शुभ्र रुपेरी होत जाणाऱ्या माझ्याच भावनांची
शांत समंजस होताना धवल होणाऱ्या बटांची

टणक कवचाखालचे
शुभ्र फुलोरे होत आहेत हलके
मी ही अशीच होतेय हलकीफुलकी
वाऱ्यावर लहरायला स्वैर...
जपलेल्या आशा आकांक्षा ची बीजं,
आताशा नव्यानं उडु पाहातायेतं..
स्वप्नांचे शुभ्र रुपेरी पंख लेऊन.
सृजनाच्या वाटेवर अशी...

होते आपलीच आपल्या ला ओळख
मनातले सगळे रंग मिसळून
लाभतो असा समावेशी धवलरंग
धुमसणाऱ्या जाणिवेचे शांतवत आहेत कढ..
फक्त प्रश्न घेऊन... छळणाऱ्या
अस्वस्थ होणाऱ्या मनाला
मिळत आहेत उत्तरं...

प्रगल्भतेच्या वळणावर
असे आतुन फुलता यावे निर्मोही धवलफुलांचे
शुभ्र पिसारे होऊन वाऱ्यावर तरंगता यावे..
सोडून देता यावे सल
काळजी आणि विवंचना
माफ करावे कधी स्वतलाच
आयुष्य आपलं म्हणताना...

***

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Delux Rooms

43 A/C & Non AC
Executive Specious Rooms
24 Hours Room Service
Gym / Multi-Cuisine Restaurant
Advance Booking Available

Add. : Hotel Sai Sangam, Sonawane Vasti, Opp. Water Park,
At. Post - Shirdi, Tahsil - Rahata,
Dist. Ahemadnagar, Pin-423 109. Phone : (02423) 255967/258111
Mo. : 9011113344, 9011185111
Visit us at : www.hotelsaisangam.shirdi.com

Hotel Sai Sangam ★★★

An Extension of Comfort

Directors
Bhimashankar Sonawane
Sunil Sonawane
Cell # 9011171111
Sandeep Sonawane

SHIRDI

ऑडिट वर्ग- 'ब'

३१/३/२०२३ अखेरची सांपत्तीक स्थिती

१. वसूल भाग भांडवल	₹ २५३५८५०/-	५. निधी	₹ १४२३३८४/-
२. ठेवी	₹ ९९२४०६८/-	६. गुंतवणूक	₹ ३८७९४९९/-
३. नफा	₹ ३०२४०२/-	७. सभासद संख्या	१६६९
४. कर्जे	₹ १०९६७६४८/-		

ठेवीचे आकर्षक व्याजदर

४६ दिवस ते ९९ दिवस	- ६%	१३ महिने	- १०.५%
१८० दिवस	- ८%	ज्येष्ठ नागरिक १३ महिने	- ११%
दामदुपट ठेव - ८५ महिने (७ वर्ष १ महिना)		पिम्मी ठेवीवर व्याज	- ५%
कर्जाचा व्याजदर - १५%		सेव्हिंग ठेव	- ४%

सौ. सुनिता महादेव यादव (चेअरमन) श्री. चंद्रकांत जयराम कुंभार (व्हा.चेअरमन) उत्तम रामचंद्र शिरसागर (व्यवस्थापक)

सर्व सभासद संचालक मंडळ, कर्मचारी वृंद व पिम्मी एजंट
सर्व सभासद, ठेवीदार, कर्जदार, हितचिंतक सर्व कुंभार समाज बांधवांना हार्दिक शुभेच्छा

आमचे आराध्य दैवत

श्री.महादेव आनंदराव यादव
संस्थापक/चेअरमन/सचिव

सौ.सुनिता महादेव यादव
अध्यक्ष

श्री.संत गोरोबा काका कुंभार नागरी सह.पतसंस्था मर्या. करमाळा

ता.करमाळा, जि.सोलापूर फोन नं.०२१८२-२२०२० कार्यक्षेत्र - करमाळा तालुका

कार्यालय पत्ता : कै.देशभक्त नामदेवराव जगताप ब्यपारी संकुल, जीन मैदान, गाळा नं.४, करमाळा
रजि.नं.एस.यु.आर/के.एल.ए/आर.एस.आर(अए)१६४३ दि.८/३/२०००

एकमेका साहच्य करू, अवघे धरू सुपंथ .....!!!

केंद्रिय लोकसेवा आयोगातर्फे(UPSC) संदिप सदानंद कुंभार यांची तांत्रिक सल्लागार तथा सचिव पदी केंद्रिय बाष्पक मंडळ, नवी दिल्ली, येथे निवड. पहिल्या फोटोट संदिप कुंभार यांचे सर्व कुटुंबिय. दुसऱ्या फोटोट डावीकडून मुलगा चि.सुधांशु, पत्नी सौ.शुभांगी आणि मुलगी कु.सृष्टी(M.B.B.S.)

A Building Flat no. 1301 Puneville, Pharande Project, Kate wasti, Punawale - 411033 Mob.: 9158743668

आमचे प्रेरणास्थान

श्री.पांडुरंग विष्णु कुंभार
निवृत्त उपअभियंता
जलसंपदा विभाग

सौ.ज्योती पां.कुंभार

ओम साई डेंटल क्लिनिक

डॉ.स्वप्निल पां.कुंभार
बी.डी.एस.(पुणे)

डॉ.सौ.सुचेता स्व. कुंभार
बी.ए.एम.एस.

किरण कॉम्प्लेक्स, एस.टी.स्टॅड समोर, कडेगाव, जि.सांगली 415304
मोबाईल 9156397609

महालक्ष्मी अपार्टमेंट, गाळा क्र.2, एस.जी.एम. कॉलेजसमोर,
विद्यानगर, कराड, जि.सातारा 415124
मोबाईल 7447566008

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

चि.आदित्य राजन कुंभार, एम.एस.
(केमिकल इंजिनिरिंग), आणि
अविष्कार राजन कुंभार
(बी.ई.मेकॅनिकल, एम.डेस.)

यांचा समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे
मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक
संजय राजे समवेत इंजिनियर राजन कुंभार व
सौ.शुभांगी राजन कुंभार

घर नं. १२८२/९ वॉर्ड नं. २४, महालक्ष्मी नगर गल्ली नं. ७, शहापुर रोड, इचलकरंजी, जिल्हा कोल्हापूर 8788741739/8625857356

निलेश बाळसराफ :

९३०९१८२५५७

संतोष जाधव :

९९६०८३२४७२

ऑफिस

९०२१०१५९२१

अक्षय शिंदे

७०५७३४३४८४

साखरपुडा वॅकेज : २५०००/-

बर्थ डे वॅकेज : ११०००/-

साई लॉन्स मंगल कार्यालय

हॉटेल साईकृपा अँड आईस्क्रीम पार्लर

दादा गेस्ट हाऊस

राहण्याची उत्तम सोय, २४ तास गरम पाणी

साई मंढीरासमोर, सावरगांव - मुंजाळवाडी रोड, ता. जुन्नर, पुणे

डॉ. गणेश दि. मारुलकर
M.B.B.S., DMRD.
Mob.: 9822213334

शुभम्
डायग्नोस्टिक सेंटर

डिजीटल एक्स-रे, सोनोग्राफी,
कलर डॉपलर

डॉ. सौ. सुषमा मारुलकर
M.B.B.S., DMRE.

जी ८, अजिंक्य प्रेस बिल्डींग, कृष्णा बँक शेजारी, ५१२ बी/१, अजिंक्य कॉलनी, सातारा. फोन (०२१६२) २३२८२१

YOGESH JADHAV

Tax & Legal Consultant

+91 97303 08504

Income Tax | Goods & Service Tax
Business Services | Legal Services

Office 01, Aai Building, Opp.Bhide Hospital, Senadatta Peth, Pune-411030

www.yogeshjadhav.org

yogeshca.jadhav@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रो.प्रा. श्री.अजित चंद्रकांत कुंभार
मो.: 9561667657

॥श्री॥
॥श्री राम समर्थ॥

हॉटेल आपलं मावळ

व्हेज नॉनव्हेज/स्नॅक सेंटर

मेजवानी अस्सल मराठमोळ्या जेवणाची
एकदा अवश्य भेट द्या

प्रो.प्रा. श्री.अमित चंद्रकांत कुंभार
उपसरपंच काले पवनागर
मो.: 9764811021

www.hotelaapalmaval.com

कामशेत ते काव्हे पार्सल सुविधा उपलब्ध

पत्ता : नायगांव कामशेत, ता.मावळ, जि.पुणे, पुणे-मुंबई जुना हायवे लगत.

Santosh Kumbhar

9822631486
7709529999

KUMBHAR ELECTRIC SERVICE

Supervisor & Govt. Licenced Electrical Contractor

Specialist in HT/LT Installation & Errection of 33/11 KV S/Stn.

Off. A/P Perle, Tal. Karad, Dist Satara 415 109

Email : kumbharele@gmail.com

Architect Sagar Sanjay Kumbhar

9960575555

WHAT WE DO

*Design *Building Permissions

*Consultation About Building Permissions For #Indsutrial Shed #Institutional Buildings #Commercial Buildings

Office Address -EPIC,Commercial A-Office 107 & 108, Kesnand Road , Wagholi , Pune . 412207

श्रद्धा ब्युटी पार्लर
समाजातील महिलांना खास सवलत
मेकओव्हर अँड अँकेडमी
सौ. सविता मिननाथ शिंदे
8329466520
9657853811
राजमुद्रा रेसिडेन्सी, १ ला मजला, आळे

**SHOP AND
1 & 2 BHK
LUXURIOUS
FLATS**

Meennath Shinde
Contact :
9860418462
9890363171
9822011156

**SHINDE
DEVELOPERS**

NEAR ATHARVA MANGAL KARYALAY,
ALE, TAL. JUNNAR, DIST-PUNE
Email : rushishinde20033@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Manufacturer of All type of Stickers, Name Plates in Aluminium & SS,

Laser marking, Hard & Soft Anodiser

ENTERPRISES
Flora

Email : floraenterprises@gmail.com

Contact No. **7385206159, 9822796159**

Works : Shed No.3,
Plot No. W-3, F-II Block,
MIDC, Pimpri,
Pune - 411 018
Maharashtra

SANJAY KUMBHAR
Proprietor

आमचे प्रेरणास्थान

कै. तुलसीभाई परमार

प्रो.प्रा.नारायण तुलसीभाई परमार
9422738901

परमार
लस्सी हाऊस

राहुल अपार्टमेंट, बुरुडगांव रोड, आनंदक्रषीजी हॉस्पिटल जवळ, अ.नगर

**PRAJAPATI
ENTERPRISES**

SPECIALIST IN :
HEAT TREATMENT OF WOODEN
PALLET WITH ISPM-15

Approved by Govt. of India

Late Ramnaresh Prajapati

Ramgopal Prajapati
9890586006
8788970208

Abhinandan Prajapati
9850303603

Vinodkumar Prajapati

◆ **Office** : Plot No.17, Gat No. 485/2, Near Saubhagya Lawn,
Papaya Nursery, Trimbak Road, Satpur, Nashik-422007

◆ **Factory** : Gut No.27/A, Plot No.7, Azad Nagar, Satpur Ambad
Link Road, Ambad, Nashik 422010

◆ **Email** : prajapati2008_packing@rediffmail.com

हन्मंत चितलीकर
9928106320

प्रविण ह. चितलीकर
9166801672

कृ.प्राजुल हन्मंत चितलीकर
B.Com., Bachelor in Interior Designing

विनायक ज्वेलर्स
सोने व चाँदी के आभूषणों के निर्माता एवं विक्रेता

छेव सराफ बाजार, हल्दिया जी की गली, बारां(राजस्थान)

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

Balasaheb Kote
9822747777

Anil Kumbhar
9822596694

Rupesh Kote
9561811777

Shubham Kumbhar
7057589381

EXCHANGE | BUY | SELL

All types of car & commercial vehicle sale
& purchase on commission basis
Finance & Insurance Available

**SHREE MAULI
TYRES & BATTERIES**

All Types of Wheels Services &
Exide Batteries Available Here.

All Multy Brand Tyres, 3D wheel Alignment
Wheel Balancing, Air/Nitrogen, Tubeless Repair

WASHING CENTRE

Opp. Hotel Kajava, Near Indian Oil Petrol Pump, Pune Nashik Highway,
Sadgurunagar, Bhosari 411 039 Email : shreemaulityres@gmail.com

श्री.चंद्रकांत कुंभार

संस्थापक अध्यक्ष
मोबाईल नं. 8805120829

संतोषी ग्रंथालय कर्वेनगर

हिंगणे होम कॉलनी
संतोषी सदन, कर्वेनगर, पुणे 411058

सहित्य सेवा सार्वजनिक ग्रंथालय

वारजे माळवाडी, पुणे 411058

सामाजिक, राजकीय, ऐतिहासिक, शैक्षणिक, वैज्ञानिक, बायोग्राफी
व्यक्तिमत्व विकास, स्पर्धा परीक्षांच्या सर्व विषयांची पुस्तके वाचनासाठी
उपलब्ध, तसेच सर्व दैनिके मासिके उपलब्ध, सभासद नोंदणी चालू आहे.

निवास : दोडके पार्क ए/502, वारजे माळवाडी, पुणे 52

प्रेरणास्थान

कै.अर्जुनशेट वामन बोरसे
मा.सरपेच, कनाशी

अनिल अर्जुनशेट बोरसे
9423946438
7798779119

नितीन अर्जुनशेट बोरसे
ग्रा.पं.सदस्य, कनाशी
9960496471

आराध्या वीट उत्पादक सप्लायर्स

आमचेकडे सर्व साईजच्या उत्तम
प्रतीच्या विटा होलसेल भावात मिळतील.
मु.पो. कनाशी, ता.कळवण, जि.निशिक

Suresh P. Jondhale

Sau.Aarti S. Jondhale

Chi.Rushikesh S. Jondhale
B.E. (IT)

Miss Sonal S. Jondhale
BCA, MBA

Asmita

FOODS & SPICES

**Mfg. All types of flours
& spices sugar grinding**

Plot No. B-215, MIDC, Malegoan, Tal. Sinar, Dist. Nashik
Email : asmitanr@gmail.com Mob.: 9404215237

सौ उज्वला काळे
मो. ९४०३०२७५३९

प्रो. संजय काळे

मा. प्राचार्य प्रगत
कला महाविद्यालय अ.नगर
मो. ९८२२८८३३०९

॥ श्री गणेशाय नमः ॥

॥ श्री सातेरीदेवी प्रसन्न ॥

सुशांत फाईन आर्ट

- पेन्टींग • पोर्ट्रेट पेन्टींग • फायबर म्युरल
- ब्राँझ स्कल्पचर • क्रिएटीव्ह स्कल्पचर

स्टुडिओ मु.पो.भाळवनी, ता.पारनेर जि.अहमदनगर

कृष्णा उर्फ दाजी शेटकर

शेटकर आर्ट्स

आमच्या येथे श्री गणेश, दुर्गा मातेच्या सुबक व सुंदर
शाडुमाती, पी.ओ.पी.च्या मुर्ती योग्य दरात मिळतील.

पोरवाल पार्क, टॅक रोड, शांतीनगर, येरवडा, पुणे-6
संपर्क : 9881981310 / 9890662848 / 9833342066

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मा. श्री. सतिश दरेकर

प्रदेश अध्यक्ष-कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेश
मा.सभापति, विधिसमिती पिंचरी चिंचवड महानगरपालिका
मा. सभासद, पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका
मा.उपाध्यक्ष, महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघ
9922501601 / 9422511601

Anita Borde
Partner

Sonali S. Borde
B.E. (Electrical)

Sagar Borde
Central Govt.
Employee

Chi.hrishikesh Borde
Director of Photography

Qual - Comm Enterprises

Design & Mfg. Sheet Metal Dies, Jigs, Fixture
Gauges, Panel Checker & VMC Job Work

Works : Gat No. 169, Shop No. 6,
Talwade Road, Near Saraswati
Vishwavidyalaya, Talwade, Pune - 14.

E-mail : qualcomm_enterprises@yahoo.com

Website : www.qualcommenterprises.co.in

॥ श्री गोरवाकाका प्रसन्न ॥

श्री.बी.एस. कोते
9822747777

मा. अध्यक्ष, श्री ज्ञानेश्वर महाराज देवस्थान ट्रस्ट, आळे

श्री माऊली मोटर्स

आमचे येथे स्पे. महिंद्रा पिक अप,
इंडिका, सुमो, ४०७, ७०९, एल.पी.एस.ई.
जे.सी.बी. गाड्यांची खरेदी विक्री
कमिशनवर केली जाईल

श्री.रुपेश कोते
9561811777

श्री.प्रतिक शिंदे
9850506422

माऊली कोल डेपो

आमचे येथे दगडी कोळसा, राख, भिलाई राख,
बेल्गारी राख, गोवा राख, कोल्हापूर राख टोक
व किरकोळ भावात मिळेल.

श्री.स्वप्निल शिंदे
9860244243
9890709205

मु.पो. आळेफाटा, ओतुर रोड, ता. जुन्नर, जि. पुणे

आमचे प्रेरणास्थान

मधुकर गरवड बोरसे
7588307281

सौ.मंगलाबाई मधुकर बोरसे
मा.सरपंच कनाशी

किरण मधुकर बोरसे
9423546363

सचिन मधुकर बोरसे
9657461943
9021503568

SK TRADERS

General Merchant & Commission Agent

Post Kanashi, Tal.Kalwan, Dist.Nasik

Email : borsesachin321@gmail.com

कुंभश्रीच्या वाटचालीस हार्दिक शुभेच्छा!!

डॉ.सोनवणे डि.पी.

BAMS (Pune)

फॅमिलि फिजिशियन

9096491194 / 7588282381

श्री क्लिनिक

मु.पो.पिंपळगाव(खडकी) ता.आंबेगाव, जि.पुणे

प्रो.प्रा. सुर्यकांत आ.शिर्के
(मा.सरपंच)
९९७०८८९८०५

अतुल सुर्यकांत शिर्के
७७४५००९८३३
९७६७२५३४३४

अंबिका रबर इंडस्ट्रिज

इंडस्ट्रियल व अंटोमोबाईलचे सर्व
प्रकारचे दर्जेदार रबर पार्ट्सचे उत्पादक
मु.पो.वाठार तर्फ वडगांव, ता.हातकणंगले,
जि.कोल्हापूर फोन : ०२३०-२४०७१७६

www.ambikarubber.com

Email : ambikarubber4462@gmail.com

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

प्रेणास्थान
॥ ज्योतिर्लिंग प्रसन्न ॥

नेताजी कुंभार
९८२३८६९४००

विक्रान्त कुंभार
७८२०९३९७४२

सान्वी ज्वेलर्स कुंभार सोनार

आमच्याकडे राशीचे खडे व अंगठी तयार करून मिळेल. सोन्याचे व चांदीचे जोड काम अर्जट पॉलीश करून मिळेल. तसेच सोन्याचे पाणी देऊन मिळेल. साई मंदिर जवळ, खोची रोड, पेठ वडगाव, ता.हातकणंगले, जि.कोल्हापूर महालक्ष्मी कॉम्प्लेक्स, दुसरा मजला, गाळा नं.२, पेठ वडगाव.

उदय कुंभार
मो.नं. ७९८२३७८७९८२

वसुधा

जनरल स्टोअर्स

किराणा मालाचे होलसेल व रिटेल व्यापारी

सुपार मार्केट, गाळा नं.९, मेन रोड, मु.पो. ता.गडहिंग्लज, जि.कोल्हापूर

Madhukar Shirke

Rubber Products Manufactured in Natural, Nitrile, Neoprene, EPDM, Silicon Compounds.

Rubber items used for the following applications:

- ❖ Diesel engine ❖ Submersible pumps ❖ Automobile
- ❖ Hydraulics & Pneumatics Equipments.
- ❖ Packaging machines ❖ Spinning mills ❖ Dairy Units
- ❖ Control Panels ❖ Insulating Applications
- ❖ Food Industries ❖ Special Purpose Machines
- ❖ Testing equipments used in Foundries
- ❖ Printing machines ❖ Rubber to metal bounded items
- ❖ Industrial rubber items as per specifications

Shree Rubber Products

442, Wathar Tarf Vadgaon, NH4 Highway west, Kolhapur 416 112
Cell : 99214 07373 Email : shreerubber1988@gmail.com

अॅड. महेश वाघोलीकर
वकील उच्च न्यायालय

Mob.: 9561302182

हिंदु मॅरेज अॅक्ट, कौटुंबिक हिंसावार कायदा, पोटगी व जेष्ठ नागरीक कायदा विशषज्ञ

बी १०१/न्यू साई विहार को.ऑप.हौ.सो.लि. रमेशवाडी, टाटा कॉलनी रोड, भागीरथी रिजन्सी समोर, बदलापूर(प), पो.कुळगांव, जि.ठाणे ४२१ ७०३
ईमेल : maheshwagholikar1@gmail.com

यश ऑप्टीशियन

बिचकर आय क्लिनिक

मंगळवार बंद

प्रो.प्र. सचिन निवत्ती कुंभार
Mo.7276569798

डी १०, भट्टड कॉम्प्लेक्स,
दत्त चौक, कराड

राजेंद्र मारुती कुंभार
9922985622

चि.वैभव मारुती कुंभार B.A.
9545766737

वैभव वीट सप्लायर्स

आमचे कडे सर्व साईजच्या उत्तम प्रतीचे वीट मिळेल.
मु.पो.गराडे, ता.पुरंदर, जि.पुणे

निवास : भवरापूर, उरळीकांचन, ता.हवेली, जिल्हा पुणे

Dinesh Karanjkar (Owner)
97693 30366
93239 60857

Resort
90672 97680
96374 06134
74481 33763

White House • Residencies AC & NON AC

दिवेआगार

राहाण्याची व जेवणाची उत्तम सोय एम.टी.डी.सी. मान्यता प्राप्त

Add : Mukkam Post Diveagar, Suvarna Ganesh Pakhadi,
Web.: www.whitehouseridencies.in
E-mail : whitehouseridencies1@gmail.com
Google Map Co-ordinates : 18.1641625, 72.9909392

खंडू तुळशिराम गारे
९७६५१२८६५० / ७५०७७२७४०६

सौ.छाया खंडू गारे

विट कारखानदार

आमच्याकडे सर्व प्रकारच्या विटा होलसेल व रिटेल भावात मिळतील.
मु.पो.चाटोरी, ता.निफाड, जि. नाशिक ४२२ २१०

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

श्रीकृपा किराणा अॅन्ड जनरल स्टोअर्स

प्रो.प्रा.विशाल दिगंबर सावरकर

मेन रोड, कोंढाळी, ता.काटोल, जिल्हा नागपूर ४४११०३
मोबाईल : ९०२८९४५१२५

प्रेरणास्थान

दिनकर विष्णू कुंभार

मनोज दि. कुंभार

सौ. ज्योती म. कुंभार

वरदराज आर्ट

आगवेकडे सर्व प्रकारच्या सर्वांग सुंदर गणेश मुर्ती, दुर्गा मुर्ती होलसेल व रिटेल दर्यात मिळतील, तसेच रबर मोल्ड मिळतील.

कारखाना : पी.डी. पाटील नगर, गोवरे रोड, कराड.
निवास : १४१, सोमवार पेठ, कुंभार गल्ली, कराड, जि. सातारा
Mob.: 9823153131, 9823623131, 9545863131, 7057400031

जयवंतराव पुं. जोर्वेकर
मो. : 9822772165

सौ. अनिषा जोर्वेकर
मा. सरपंच, सात्रळ

जे. पी. जोर्वेकर अॅन्ड ब्रदर्स वित्त सप्लायर्स जयवंतराव पी. जोर्वेकर

- संचालक, पद्मश्री डॉ. विठ्ठलराव विखे पाटील सहकारी साखर कारखाना लि. प्रवरानगर
  - मा. सहसचिव, महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघ
- मु.पो. सात्रळ, ता. राहुरी, जि. अहमदनगर

डॉ. सुनिल
पुंजाजी जोर्वेकर
B.A.M.S.
9850292126

प्रा. योगेश
सुनिल जोर्वेकर
M.E. Computer
9970881104

सौ. प्रतिभा
सुनिल जोर्वेकर
B.Com

मु.पो. सात्रळ, ता. राहुरी, जि. अहमदनगर

बाळासाहेब यशवंत जगदाळे

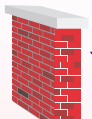
कोळसा व राखेचे
होलसेल विक्रेते

कै. यशवंतराव जगदाळे वित्त कारखानदार मो.: 9422306662

श्रीशा डेहलपर्स
चि. निनाद बा. जगदाळे
B.E. (Civil)
९९०३८९९०९२

निखिल बा. जगदाळे
B.E. (Mech.)
९०९६२९७६७६

मु. पो. नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि. पुणे. मोबाईल : 9860207963.

महादेव य. जगदाळे
9890030337

कै. यशवंतराव जगदाळे

अमोल म. जगदाळे
अध्यक्ष जुन्नर तालुका
कुंभार समाज विकास संस्था
9890030357
9766548222

बालाजी ब्रिक्स बालाजी कोल डेपो महादेव यशवंत जगदाळे वित्त कारखानदार

आमचेकडे सर्व प्रकारच्या विटा होलसेल भावातळ्सील.

निवास : वारुळवाडी (आनंदवाडी) मु.पो. नारायणगाव, ता. जुन्नर, जि. पुणे

HOLISTIC CANCER CLINIC

- Preventive Cancer Therapies to Remain Cancer free
- Holistic Cancer care in Early Stage Cancer Treatment From Root.
- Improve Assured Quality Life of Cancer Patient in end stage.
- Constitution Specific Therapeutic Anticancer Cancer free Diet and Lifestyle Management
- Avoid Reoccurrence, Metastasis in Intermittent Stage.

HAPPY DIPAWALI AND BEST WISHES TO
KUMBHASHREE FAMILY

Dr Mrs Kirti Nandedkar
Dr Sachin Nandedkar (Holistic Cancer Specialist)
Ayurvedacharya, CSDPCC (Cancer, Harvard Medical School, US)

Address : Opp Somvanshi Arya Kshatriya Kanyashala,
641 Narayan Peth, Pune 30

Contact : 9960224989 / 7447556262 www.cancercure.co.in

श्री मोहन दशरथ जगताप
९४०४६४०३२९

दिपावली शुभेच्छा

शैक्षणिक क्षेत्रात

जिद्द, चिकाटी आणि अथक परिश्रमाने आई-वडीलांचे स्वप्न साकार करणाऱ्या सर्व यशस्वी विद्यार्थ्यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन!!

घाटा पिंगरी ता. आष्टी जि. बीड

नोकरदार महिला

सौ. स्वप्नसंध्या माधवराव कुंभार, आकुर्डी, पुणे

जुन्या परंपरा मोडून
मोडून वसा जुना,
संसार आणि नोकरी
संभाळणाऱ्या या ललना॥१॥

तारेवरची कसरत करून
सर्व सावरून जबाबदारी,
घराला हातभार लावणारी
सहनशील सशक्त नारी॥२॥

सकाळ अन् संध्याकाळ
सर्वांना जपणारी ती,
किती तिचे गुण गाऊ
अष्टपैलू सुगरण स्त्री॥३॥

ही सर्कस झेलताना
स्वतःचा देह न जपला,
तिच्यासाठी काही लिहू
जगदंबेचे रूप हे महिला॥४॥

नको शब्द कौतुकाचे
जरी वरवरचा बोलबाला,
सर्व घरदार आनंदो
छोटी अपेक्षा करते अबला॥५॥

कितीतरी तिची रूपे
ताई, माई, आत्या, आई,
पण कोणीतरी समजून घ्या
तीपण आहे एक बाई ॥६॥

तिचे कौतुक किती गाऊ
आणि कवितेत रचू
सर्व घराला घरपण देते
पुसून स्वतःचे अश्रू॥७॥

***

आठवतंय का तुला...?

सौ. रुपाली कौस्तुभ थोरावडे, सांगली

आठवतंय का तुला त्या भेटीत काय घडलं होतं
उगाचच दोन श्वासांमध्ये वादळ मोठं उठलं होतं.... ॥८॥

विरपुरलेल्या नदीला सागर तो भेटला होता
आभाळातही बघ कसा दाटून आला होता
जुळले होते तिथेच आपले ऋणानुबंध

बरसला होता जिथे श्रावण धुंद बेधुंद
आठवतंय का तुला त्या भेटीत काय घडलं होत
दोघांच्याही डोळ्याचं पारणं तिथेच फिटलं होत.... ॥९॥
रचली होती कविता भावनांनी माझ्या
वाटलं अस मला, वाचली डोळ्यांनी तुझ्या
सुटला होता वारा शहारलं होत अंग
दोघांच्याही डोळ्यात फक्त सप्तरूपी रंग
हाती तुझा हात, नाचले मी चंद्र ताऱ्यात
निरागस होतास तू, वेडी झाले होते मी तुझ्या प्रेमात
चहाचा तो ग्लास श्रावणाची मोठी बरसात
खिळल्या नजरा प्रेमाच्या, घातली माझ्या काळजाला साद
आठवतंय का तुला त्या भेटीत काय घडलं होत
उगाचच दोन श्वासांमध्ये वादळ मोठं उठलं होतं.... ॥१२॥
संपत होता दिवस तो मन मात्र भरलं नव्हतं
तुला स्वतःत सामावण्यासाठी हृदय माझं आतुरलं होतं
निरोप तुझा घेताना, पूर्ण दिवस डोळ्यात सामावला होता
अन् तुझ्या प्रेमाचा पुरावा माझ्या जिवाला भेटला होता
आठवतंय का तुला या भेटीत काय घडलं होतं
उगाचच दोन श्वासांमध्ये वादळ मोठ उठलं होतं.... ॥१३॥

***

स्त्रीत्व

सौ. दिपाली सुजितकुमार कुंभार, वाई, सातारा

अजाण ती बालिका,
खेळता खेळता धडपडली,
जखम पाहण्या आधी,
ओढणी तिने सावरली. ॥१॥

तिने पाहिली आहे आई,
सतत वावरताना घरात,
सांगत असते आजी बाई,
न सांगता जाऊ नको अंगणात. ॥२॥

तारुण्याची नवलाई हिची,
रोखून नजरा लाख लाख,
तोंड लपवून निघताना,
मनाची होई राख राख. ॥३॥

कन्यादान करून सांगितले,
तू तर परक्याचे धन,
आशीर्वाद ही तसाच दिला,
कर घराण्याचे नाव रोशन. ॥४॥

नात्यांची सांगड घालता घालता,
तिची ती उरलीच नाही,
सगळ्यांची मन जपता जपता,
स्वतः चे मन समजलेच नाही. ॥५॥

मुलगी, बायको, सून ही झाले,
आली आता आई होण्याची वेळ,
बाळा, साथ देईन रे तुला,
नाही होऊ देणार आयुष्याचा खेळ. ॥६॥

हात राहिले मोकळे,
मोकळी तिची ओंजळ,
नाही काही नेण्याजोगे,
आठवेन तुला सांज सकाळ. ॥७॥

***

सोपा नसे नारी जन्म हा...

श्रीम. सोनाली देविदास रमाळ-घोडके राशीन

सोपा नसे नारी जन्म हा
अनेक तुफाने यात मावली
प्रखर तेजाच्या अग्रिमधूनी
सीता माऊली मूर्त जाहली... ॥ १ ॥

रोजच येथे अग्नीपरीक्षा
मन मारुनी अनेक घटिका
तरीही सामर्थ्याचे पर्वत लेवून
सावरण्या जगास नारी
येथे उभी राहिली... ॥ २ ॥

प्रश्नांनाही प्रश्न पडावे
संकटातही उभे रहावे
भावनांना देऊन फाटा
कर्तव्यदक्षता पार पाडण्या
नारी येथे पुढे जाहली... ॥ ३ ॥

शब्द नसे हा नारी अवघा
सामर्थ्याचा ध्यास नारी
आव्हानांचे उत्तर नारी
मानवतेची आस धरुनिया
नव्या जगाचा स्वप्नाचा श्वास नारी... ॥ ४ ॥

***

दीपस्तंभ

सौ. सुनिता अरविंद खेडेकर, नेरुळ, नवी मुंबई

तिच्या ध्येयाने भेदिले गगनाला
तिच्या आकांक्षेने वेदिले सागराला

तिचा संघर्ष एवढा की शून्यातूनही जग उभारे
तिच्या लेकरांसाठी आकाश पाताळ एक करे ॥१॥

तिच्या चाहली ने मोहरते हे घर
तिच्या श्वासाने दरवळे आनंद
तिची ऊर्जा अणु रेणुत पसरे
तिच्या असण्याने कार्यगतीस चालना मिळे ॥२॥

खांद्यास खांदा मिळवून देई पतीला साथ
संसार रुपी गाड्याचे निभवी सारथ्य
मुलांच्या प्रगती साठी होई कधी कठोर
त्यांची गगन भरारी हेच तिचे इप्सित ॥३॥

तिचे अस्तित्व हेच घरा दाराचे मोठेपण
तिच्या प्रगतीमुळेच सुगंधित होई वातावरण
तिचे कर्तृत्व विशाल महासागरासारखे
जणू सागरा त असणाऱ्या दीपस्तंभा सारखे ॥४॥

***

चान्द्रयान

शशिकांत राजे, मुंबई

भारतानेच दिले होते विश्वाला, गणितात शून्याचे ज्ञान
पुन्हा कळेल जगाला, आपला देश किती आहे महान

सिध्द केले आपल्या शास्त्रज्ञांनी, दूर नही आसमान
ब्रम्हांडालाही कवेत घेऊ शकते, आधुनिक विज्ञान

अंतराळामध्ये वेगाने झेपावला, ईस्रोचा अग्निबाण
सोबतीला घेऊन विक्रम लँडर, अन् रोव्हर प्रज्ञान

वाट पाहतो त्या क्षणाची, डोळ्यात साठवून प्राण
उतरणार आहे आज चंद्रावर, भारताचे चान्द्रयान

मेक इन ईंडीयाचा ध्यास, आणि स्वदेशी तंत्रज्ञान
अंतराळातही निर्माण केले, भारताने आपले स्थान

हेवा करतील आता, अमेरीका-रशिया, चीन-जपान
समस्त भारतवासियांची, अभिमानाने उंचावेल मान

***

व्हाट्सपची काठी ...

डॉ. सागर सर्जेराव कुंभार, कोल्हापूर

म्हातारपणी मिळाली व्हाट्सउपची काठी!
कपाळावरची मिटली आपोआप आठी!!

वेळ कसा जातो आता हेच कळत नाही!
वर्तमान पत्राचं पानसुद्धा हल्ली हलत नाही!!

चहा पिताना लागतो व्हाट्सअप हाताखाली!
डाव्या बोटाने हलके हलके मेसेज होतात वरखाली!!

कुणाचा वाढदिवस आहे? कोण आजारी आहे?
कोण चाललंय परदेशात? अन काय घडतंय देशात?

कधी लताची जुनी गाणी तर कधी शांताबाईची कविता!
बसल्या बसल्या डुलकी लागते कधी एखादी गझल समोर येते!!

टीव्ही वरच चॅनेलसुद्धा हल्ली बदलत नाही
व्हाट्सअप शिवाय आमचं पान जरासुद्धा हलत नाही!!

वय जरी होत चाललं हातपाय जरी थोडे थकले!
तरी व्हाट्सअपच्या औषधाने मन मात्र रिलॅक्स झाले!!

आता फार काळजी करत नाही
आता चिडचिड सुद्धा होत नाही!
व्हाट्सअपचा मित्र भेटल्यापासून आता
मनसुद्धा रडत नाही!!

आनंदी कसे जगायचे याचे आता कळले आहे तंत्र!
व्हाट्सअपच्या या काठीने दिला आहे सुखाचा मंत्र!!

***

वृक्ष

श्रीमंत ढवळे, जालना

चला मित्रांनो नवीन झाडे लावू
नाजूक रोपांना आपण जीवदान देऊ ॥१॥

चला मित्रांनो संकल्प आता करू
वृक्ष लागवडीचा ध्यास सकलजन धरू ॥२॥

चला मित्रांनो निसर्ग फूलवू वनराई
लहान थोर करू लागवडीची घाई ॥३॥

चला मित्रांनो झाडाच्या लावू रांगा
खळखळ वाहतील यमुना गोदावरी गंगा ॥४॥

चला मित्रांनो वृक्ष लावूया सर्वत्र
कधीच नसणारं कोणतचं कोरडं नक्षत्र ॥५॥

***

सुंदर विचार

डॉ. बाबुराव उपाध्ये, श्रीरामपूर

सुंदर विचार, करतो सुखावह जीवन
निर्मळ मनात सद्गुणीशब्द, जीवनमूल्ये होतात जतन

'नाही निर्मळ जीवन, काय करील साबण '
सांगितले तुकोबांनी, मनात हवे समाधान

'जग झाले वन्ही, आपण व्हावे पाणी '
सांगितले मुक्ताबाईंनी, शांत झाली ज्ञानवाणी

'कोरा राहिला नामदेव, नाही भाजला अजुनी '
थापटणे बसे डोक्यावरी, घेई देव सर्वाभूती मनी

'मना सज्जना भक्तपंथास जावे', सांगितले समर्थानी निक्षुणी
व्हावे शुद्ध सात्विक अंतरंगी, ठेवू डोळ्यात निर्मळ पाणी

सुंदर विचार, असावे हाती, माथी, जनी
जो करील इतरांचे भले, देव भेटतो मग अवनी

***

भरारी

ऋतुजा सुभाष कुंभार, कामोठे, नवी मुंबई

तू उड, तू उड खूप दूर दूर

नको बनू स्वतःसोबत क्रूर

तू उड खूप दूर दूर

नको लादवू कोणाची बंधने
स्विकार स्वछंद मनाचे जगणे

गाठ तू अनेक गगन शिखरे

हा आसमंत आहे तुझ्याच अंगणी

तू उड, तू उड खूप दूर दूर

नको बघूस आता पाठी

नको घेउस कोणाच्या आधाराची काठी

लाखोचे बळ आहे तुझ्या हाती

नको ठेवूस मनात आता कोणतीही आडकाठी

तू उड, तू उड खूप दूर दूर

आहेस तू खूप कणखर

मग मनात कशाला कोणाचे डर

घे मोठा श्वास आणि सोड मनातील जरतर

पराक्रम गाजवण्यास अजूनही आहेत तुझे सक्षम कर

तू उड, तू उड खूप दूर दूर

मग आता विलंब कशाचा

वेध आहे फक्त मोकळ्या आकाशाचा

नको आता चिंता कोणा-कशाच्या

गिरव नक्षा आता स्वतःच्या मनाचा

तू उड, तू उड खूप दूर दूर

नको बनू स्वतःसोबत क्रूर

तू उड खूप दूर दूर.

***

महिला संघटनांविषयी थोडेसे...

- अनसूया कुंभार, डोंबिवली

देश स्वतंत्र झाल्यावर महिलांचे समाजातील स्थान आणि त्यांच्या समाजातील भूमिकेत आमूलाग्र बदल झालेला दिसतो. पूर्वीच्या काळात ज्या स्त्रीला घराचा उंबरठा ओलांडण्याची परवानगी नव्हती ती स्त्री आज समाजात ताठ मानेने वावरताना आपण पाहतो. स्त्रियांच्या भूमिकांत झालेला हा बदल त्यांनी स्वतःच्या सक्षमीकरणंसाठी उचललेल्या ठोस पावलांमुळेच घडला आहे. जीवनात प्रगती करण्याचे “शिक्षण” हे अत्यंत प्रभावी साधन बनले. त्यामुळे आज प्रत्येक क्षेत्रात महिला आघाडीवर आहेत.

आज स्त्रिया प्रगतीपथावर आहेत पण त्यांच्यासाठी शिक्षणाची, सुधारणांची कवाडे खोलून अथक परिश्रम घेतले ते महात्मा फुले, सावित्रीबाई फुले, महर्षी कर्वे, राजा राममोहन रॉय इत्यादी समाज सुधारकांनी! भारताच्या स्वातंत्र्ययुद्धावेळी झाशीची राणी, चाँदबीबी, राणी दुर्गावती, अरुणा असफ अली, मादाम कामा इत्यादींनी आपली राष्ट्रीय निष्ठा चोखपणे बजावली आहे. आपल्या करुणेची, दयेची सेवेची चादर दीन, अनाथ, अबलांच्या अंगावर पांघरणाच्या बऱ्याच महिलाग्रणी आपल्या देशात होऊन गेल्या आहेत.

‘नोबेल पारितोषिक’ आणि ‘भारतरत्न’ पारितोषिकाने सन्मानित झालेल्या मानवतावादी समाजसेविका मदर तेरेसा यांनी आयुष्यभर अपंग, पददलित, शोषितांची सेवा केली. पंडिता रमाबाई यांनी परित्यक्ता पतिता, विधवा स्त्रियांच्या सर्वांगीण उद्धारासाठी आपले जीवन खर्ची घातले. भारतातील पहिली स्त्रीशिक्षिका समाजसुधारक, शिक्षणतज्ञ, कवयित्री सावित्रीबाई फुले यांना भारतीय स्त्रीवादाची जननी म्हटले जाते. शिक्षणतज्ञ ताराबाई मोडक आणि पद्मश्री अनुताई वाघ यांनी दुर्गम आदिवासी समाजामध्ये बाल विकास केंद्रे स्थापून शिक्षणाद्वारे क्रांती घडवून आणली. मादाम कामा, इंदिरा गांधी, अहिल्याबाई होळकर, सरोजिनी नायडू यांच्यापासून त्या अलीकडच्या अनाथांची माय झालेल्या पद्मश्री सिंधुताई सपकाळ यांच्यापर्यंत कितीतरी थोर स्त्रियांनी स्वतः हालअपेष्टा सोसत, कष्टांचे डोंगर पार करीत उच्चकोटीची समाजसेवा केली.

आपल्या कुंभार समाजातील महिला-भगिनींनी अशा सच्च्य समाजसेविकांचा आदर्श सतत डोळ्यापुढे ठेवायला हवा. त्यांचे उच्च विचार, जीवन-पद्धती, जिद्द यांचा मागोवा घ्यायला हवा. केवळ आपले कुटुंब आणि आपण एवढाच विचार न करता स्वतः आत्मनिर्भर होऊन, स्वतःच्या पायावर उभे राहून समाजऋणही फेडण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. शिक्षण कला, करिअर घडवित आपल्या समाजातील अनेक महिला कार्यकर्त्या हिरीरीने संस्थांमधून, स्वतःच्या व्यवसायांमधून

विधायक कार्य करताना दिसत आहेत.

उस्मानाबादच्या राष्ट्रपती पदक विजेत्या श्रीमती कमलताई कुंभार यांनी स्वतःला शून्यातून घडवीत महिलांसाठी दहा-बारा व्यवसायांची निर्मिती केली. पाच हजार महिलांना उद्योग व्यवसायात मार्गदर्शन केले. गरीबी आ वासून उभी होती, कोणाची साथ नव्हती. अशा परिस्थितीत बांगडी व्यवसायापासून सुरवात करून शेतीपूरक अनेक व्यवसाय त्यांनी गरजू महिलांना उपलब्ध करून दिले. आर्थिकदृष्ट्या सक्षम केले. महिला विकास कार्याचा आदर्श निर्माण केला.

अभ्यासू, निष्ठावंत आणि कृतिशील नगराध्यक्षा, राष्ट्रपती पुरस्कारप्राप्त श्रीमती सुरेखाताई जाधव यांनी ‘लोणावळा’ शहराचा कायापालट घडवून आणला. महिला पतसंस्था, महिला मंचांची स्थापना करून महिलांसाठी आर्थिक सबलीकरणचा कार्यक्रम सातत्याने राबवला. त्यांना स्वावलंबनाने, स्वाभिमानाने जगण्याचे धडे दिले. लोणावळा हे भारतातील ‘स्वच्छ सुंदर’ दुसऱ्या क्रमांकाचे शहर म्हणून गौरविण्यात आले, त्यात सुरेखाताईंचा सिंहाचा वाटा आहे.

महाराष्ट्राच्या अनेक जिल्ह्यांतून अनेक स्त्रिया हिम्मतबाज, सक्षम, निर्भय बनून आपल्या कर्तृत्वाचा ठसा समाजमनावर उमटवताना दिसत आहेत. काही थोडी परिचित उदाहरणे घ्यायची झाली तर प्रशासन कुशल, कर्तव्यनिष्ठ उपजिल्हाधिकारी, साताऱ्याच्या श्रीम. मनिषाताई कुंभार यांची कारकीर्द खूप वाखाणण्यासारखी आहे. घरची परिस्थिती अत्यंत सामान्य असूनही तीत्र ज्ञानलालसेने त्यांनी ‘यशश्री क्लासेस’ काढून गणिताचे वर्ग चालवले. एक उत्कृष्ट अध्यापिका, उत्कृष्ट गायिका, उत्कृष्ट निवेदिका घडून कठोर परिश्रम आणि जिद्दीने त्यांनी स्पर्धा परीक्षेतही नैपुण्य मिळविले. प्रशासनातील पारदर्शकता, कर्तव्यदक्षता, विश्वासाईता, प्रामाणिकपणा या नीतिमूल्यांवर भर देत मनिषाताई उत्तम देशसेवा करीत आहेत.

संधी आयुष्यात एकदाच दार ठोठावते. तिचा फायदा उठवणारे पुढे जातात. यशस्वी होतात. अशापैकी पुण्याच्या शिल्पकार श्रीम. सीमा खेडकर यांनी आपला कल ओळखून पेंटिंग डिप्लोमा, आर्ट टीचरचे शिक्षण घेतलेच पण पिताश्री ज्येष्ठ शिल्पकार स्व. श्री. बी. आर. खेडकर यांच्या मार्गदर्शनाखाली त्यांनी शिल्पकलेचे धडे घेतले. स्वामी विवेकानंद, छ. संभाजी महाराज, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, छ. शिवाजी महाराज इत्यादी अनेक पुतळे त्यांनी बनवले. फायबर आणि ब्राँझचे पुतळे बनविण्यातही त्यांनी नैपुण्य दर्शविले. नऊ फूट, बारा फूट उंचीचे त्यांचे पुतळे महाराष्ट्रात ठिकठिकाणी पोहोचले आहेत. ‘वूमन्स आर्टिस्ट ग्रुप’ स्थापन करून अनेक महिलांना त्यांनी पुढे

आणले. गरजू व्यक्तींना मदत केली.

‘मरावे परी कीर्तीरूपे उरावे’ या उक्तीप्रमाणे समाजासाठी चंदनाप्रमाणे झिजणाऱ्या स्वर्गीय प्राचार्या श्रीमती सुनंदाताई जामकर यांच्या जीवन कार्याचा सुगंधही लपून न राहता आपणाला प्रेरणा देतो. अनेक वर्षे प्राचार्या म्हणून त्यांनी ज्ञानदान केले. वाचन, लेखन, संस्कृती-संवर्धनाचा ध्यास घेणाऱ्या; सत्वशील कार्यमग्न समाजसेविका म्हणून उत्तमरित्या त्यांनी आयुष्य घडविले व इतरांनाही प्रगती पथावर आणून सोडले. महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघाच्या माजी महिला प्रदेशाध्यक्षा म्हणून त्यांनी यशस्वीरित्या जबाबदारी पार पाडली. महिला संघटन, महिला प्रशिक्षण, महिला उद्धोधकन इत्यादी कार्यक्रम त्यांनी तळमळीने पार पाडले आहेत.

आपल्या समाजातील अनेक स्त्रिया महिला संघटना, महिला आघाडी किंवा इतर काही संस्थांमधून प्रबोधन, विचारमंथन, आणि आपले अस्तित्वही प्रकट करित आहेत. शिबिरे, संमेलनातून धडाडीने बोलून व्यक्त होत आहेत. काहींनी उच्च शिक्षण घेऊन जबाबदारीची पदे भूषविली आहेत. अनेक पदके, मानसन्मान प्राप्त करून विविध क्षेत्रात त्यांनी गरुडझेप घेतली आहे. ही एक प्रकारची समाजसेवाच आहे, कारण स्वतःचा कौटुंबिक, आर्थिक स्तर उंचावर नेऊन माहेर, सासर आणि समाजाला उद्धारण्यास त्यांचा हातभार लागत आहे हे नक्कीच!

तरीही ग्रामीण भागातील महिलांच्या प्रगतीचे चित्र अजून अस्पष्टच जाणवत राहाते. शिक्षणाचा अभाव, पुरुषप्रधानता, असमानता, संधीची कमतरता, नावीन्याची अनास्था, पाठबळाची अनिश्चिती अशासारख्या अनेक समस्या आपल्या समाजातील महिलांच्या सक्षमीकरणास जाचक ठरत आहेत. ध्येयनिश्चितीच्या, प्रखर जिद्दीच्या अभावामुळे ग्रामीण आणि काही शहरी महिला पिछाडीला आहेत. छोटे मोठे लघुद्योग जसे की गणपती, गौरी, पणत्या, माठ, घडे, चित्रे बनविणाऱ्या महिलांना वेळेचे व्यवस्थापन, पैशांची बचत, आधुनिक नव उद्योगांचे मार्गदर्शन होणे गरजेचे आहे. घरगुती उद्योग करणाऱ्या स्त्रियांना कौटुंबिक आघाडीवर आर्थिक नियोजनासाठी फार संघर्ष करावा लागत आहे. तरीसुद्धा आजच्या आपल्या महिला कुंभार कामाव्यतिरिक्त सेवा उद्योग, कापड उद्योग, बचत गटांमार्फत चालणारे अन्न-प्रक्रिया व्यवसाय इत्यादी विविध पातळीवर कार्यरत राहून स्वतःचे स्थान उंचावत आहेत.

स्त्रियांकडे उपजतच गुण असे आहेत की, उत्तम व्यवस्थापन, संघटन कौशल्य, चोख व्यवहार, सहनशीलता, प्रामाणिकपणा, सहकार्यशीलता, संवाद कौशल्य... इत्यादीबाबतीत अग्रेसर असूनही आत्मनिर्भरतेच्या दृष्टीने त्या मागे का पडत आहेत? याचा धांडोळा आपल्या समाजातील महिला आघाडींनी, संघटनांनी प्रामाणिकपणे घ्यायला हवा. हल्लीच्या बऱ्याच महिला संघटना काही ठिकाणी महिला बाल कल्याण समितीची, प्रबोधनाची कामे करित आहेत. तना-मनाने स्त्रियांना स्वावलंबनाच्या पथावर नेण्याचे तळमळीने काम करित आहेत.

परंतु काही महिला मंडळे मात्र हळदीकुंकू, सांस्कृतिक कार्यक्रम, सत्कार समारंभ, पदनिश्चिती, आर्थिक फायदे, मान-सन्मान यात

अडकून पडलेली आढळतात. तेथे खऱ्याखऱ्या प्रामाणिक महिला कार्यकर्त्यांना डावलले जाण्याची शक्यता असते. स्वार्थासाठी राजकारण उभारले जाते. तर तसे न घडता पारदर्शकतेने, सचोटीने कार्य करणाऱ्या महिलांची फळी तयार व्हायला हवी. समर्थ रामदासांनी म्हटल्याप्रमाणे -

काया बहुत कष्टवावी । उत्कट कीर्ती उरवावी ।

चटका लावून सोडावी । काही एक ॥

आघाडी, मंच वा संस्थांच्या रुपाने कर्तृत्ववान स्त्रियांना एक व्यासपीठ मिळते. कल्पना, कला, उद्योग बहरण्यास वाव मिळतो. काहीजणींना पाठीवर प्रशंसेची, शाब्बासकीची थाप मिळते. त्यामुळे अडचणींवर मात करण्याची क्षमता वाढते. यासाठी नवयुवतींनी व कुशल प्रवण स्त्रियांनी आपल्या समाजातील आदर्श व्यक्तिमत्त्वे शोधावीत त्यांच्या अनुभवांचा, कार्यप्रणालींचा फायदा करून घेण्यास तत्पर असावे. माणूस शेवटी जगतो तो दुसऱ्या माणसांच्या सहकार्याने. प्रफुल्लित होतो तो दुसऱ्या माणसाच्या सहवासात. सहजीवन हा मानवी जीवनाचा मुख्य आधार आहे. निराशा, अपयश, दुःखे हे ही जीवनाचे भाग आहेत. त्यामुळे निष्क्रियतेने खाली न बसता चालत राहावे. एडनमधल्या पेट्रोलपंपावर पेट्रोल भरणाऱ्या अंबानीने उद्योगपती बनण्याचे स्वप्न अंमलात आणले, नाही का?

‘नुसते आले आणि मेले?’ असे कुणाही मानवाचे चित्त नसावे.

उत्कट भव्य तेचि घ्यावे । मळमळीत अवघे टाकावे ।

निःस्पृहपणे विख्यात व्हावे । भूमंडळी ॥

असा मोलाचा संदेश श्रीसमर्थानी समाजनेत्यांना, कार्यकर्त्यांना दिला आहे. त्याप्रमाणे काही अंशी तरी आपणाला वागता येईल का? याचा विचार आपण करायला लागूयात!

केवळ खाणे, पिणे मजा करणे, स्वतःसाठीच जगणे म्हणजे आयुष्य नाही हे महिलांनी लक्षात घ्यावे. देवाने आपणाला दिलेली बुद्धिमत्ता, विवेकीपणा, शारीरिक क्षमता, वेळेची उपलब्धता या साऱ्यांचा उपयोग सत्कर्माना आचरताना झाला पाहिजे. अज्ञानी, दारिद्रेषेखालील, निराधार विविध आपर्तींनी ग्रासलेल्या आपल्या समाजातील अनेक स्त्री-पुरुष बालकांना आपण साहाय्यभूत होऊ शकतो, याची जाणीव ठेवावी. उत्तम गृहिणी, उत्तम सुगरण, गृहस्वामिनी, गृह लक्ष्मी असं घरच्या आघाडीवर तिचे स्थान अढळ आहे.

कारण संपूर्ण कुटुंबाचे भरणपोषण, पाहुणेमंडळी, आजारपणे, बाल-वृद्धांची देखभाल, मुलांची शिक्षणे, करिअर, आपत्ती व्यवस्थापन इत्यादी अनेक आघाड्या महिलांना सांभाळाव्या लागतात. आणखीन काही नवीन क्षितिजे धुंडाळू पाहणाऱ्या स्त्रियांना घरच्या मंडळींची मोलाची साथ मिळाली तर दुधात साखर पडल्याप्रमाणे आहे!

ग्रामीण व शहरी भागातील काही कमी शिकलेल्या किंवा सुशिक्षित महिला अजूनही ‘आर्थिक साक्षर’ बनलेल्या दिसत नाहीत. आर्थिक साक्षरतेची पहिली पायरी म्हणजे ‘स्वतः बचत’ करणे होय. यासाठी बँकेत खाते उघडून स्वतःचे पासबुक असणे महत्त्वाचे आहे. परंतु कित्येक स्त्रिया अजून बँकांची पायरी चढलेल्या नाहीत त्यासाठी

स्वतः खातेदाराचं आधारकार्ड, पॅनकार्ड असणं आवश्यक असतं हे ही काहीजणींना उशिरा कळते आहे. मग आधार कार्डाला चालू मोबाईल क्रमांक जोडण्यापासून बँकेत खाते कसे काढायचे याचे शिक्षण तिला घ्यावे लागेल. जर एखाद्या स्त्रीकडे मोबाईल नसेल तर बँकेच्या व्यवहाराच्या नोंदी कळायला तिच्या नवऱ्याचा नंबर तिच्या बचत खात्याला जोडलेला असतो. बँकाची कर्जे कशी मिळतात, बचतगटात सामील कसे व्हावे, बँकांचे व्याजदर कसे आहेत, एफ.डी. सर्टिफिकेट कशी घ्यायची इत्यादी सर्व माहिती महिला कार्यकर्त्यांनी सामान्य स्त्रियांना करून द्यायला हवी.

एवढेच काय पण अनेक ठिकाणच्या महिला असे समजतात की, मी घर सांभाळले म्हणजे झाले! बाहेरची कामे पुरुषमंडळींची! त्यामुळे आपले नवरे बँक व्यवहार, जमीन व्यवहार, शिक्षण अॅडमिशन, जागा खरेदी-विक्री किंवा महागड्या वस्तूंची खरेदी असो सर्व पाहतात ना! आपण त्यात कशाला पडा, अशी मनोवृत्ती बाळगून अनभिज्ञ राहतात. मग भविष्यात मात्र एकटे राहण्याचा प्रसंग तिच्यावर आलाच तर सर्व व्यवहारांना तोंड देण्याचे तिला अवघड होऊन बसते. सर्व कारभार सुरळीत व्हायला खूप त्रास व उशीरही होतो. त्यासाठी क्वचित त्या महिलेला आपले सासरे, दीर, भाऊ यांची मदत घ्यावी लागते. ती प्रामाणिकपणे मिळतेच असे नाही. म्हणून घरातल्या कर्त्या पुरुषाचेही हे कर्तव्य ठरते की, घरातल्या सर्व जीवन व्यवहारांची, कागदोपत्रांची, बँक-कारभाराची, भविष्यकालीन तरतुदींची, जमीन-जुमल्यांची, आर्थिक नियोजनांची, वृद्धापकालीन नियोजनाची अशी सर्व माहिती आपल्या पत्नीला विश्वासाने द्यायला हवी. या बाबतीत सगळ्या महिलांनी अशा स्थावर-जंगम संपत्तीबद्दल सजग राहायला हवे. या बाबतीत दुर्लक्ष करू नये यासाठी महिलामंडळांतून शिबिरे घेऊन उद्बोधन करायला हवे.

स्त्री म्हणजे दया सोशिकता परोपकारिता

अबला न उच्च गुणांकित सबल तन मन समर्पिता

अशी तिची सर्वोच्च पात्रता तिच्या लक्षात आणून देण्याचे काम प्रज्ञावंत महिलाध्यक्षांनी केले पाहिजे, होय ना!

मजेशीर गोष्ट सांगायची म्हणजे बऱ्याच कॉलेज कन्यका, मुली किंवा प्रौढ स्त्रियाही 'मी दिसते कशी' यावर भर देताना दिसतात. व्यवस्थित राहणी तर आवश्यक असतेच पण त्यामध्ये फॅशन, मेकअप, उंची कपडे, चपला यांचा अतिरेक काय कामाचा? 'मी दिसते कशी' यापेक्षा 'मी आहे कशी' याचा शोध महिलांनी घेणे आवश्यक आहे. एखादी सावळी, नकटी दिसायला बेताची आहे परंतु, तिचे व्यक्तिमत्त्व, कर्तृत्व, कार्य कुशलता इतकी सुंदर आहे की तिच्या दिसण्याने इथे फरक पडत नाही. उलट एखादी सुंदर, नटलेली स्त्री कर्तृत्वहीन, अकुशल, आळशी असेल, ती स्वतःसाठी ना जगासाठी काही करू शकेल का? तर सुगुणांनी अलंकृत असलेल्या, ध्यासवेड्या, जिद्द चिकाटी बाळगणाऱ्या आपल्या भगिनींना गरज आहे ती कुणीतरी गॉड मदर, गॉड सिस्टर भेटण्याची! त्यासाठी महिलामंडळींनी मनःपूर्वक कार्य करण्याची

गरज आहे.

काही स्त्रियांच्या प्रगतीतील अडसर म्हणजे व्रतवैकल्यांचा अतिरेक आणि अंधश्रद्धेचा कळस! असोळा सोमवार कर, सोळा गुरुवार कर (शुक्रवार आता मागे पडले) म्हणजे तुझ्या घरात सुखशांती लाभेल, धनदौलत येईल. आजार नाहीसे होतील... इत्यादी अर्थहीन बाबी एकमेकींना सांगून भरीस पाडत असतात. मग उपास तापासांच्या मागे लागून अॅसिडीटी, पित्त प्रकोप, डोके दुखी, अशक्तपणा, रक्तक्षय इत्यादी आजार पाठीमागे लावून घेतात. त्यांच्यापुढे डॉक्टर मंडळींना मनातल्या मनात 'धन्य' म्हणावे लागते?

अंधश्रद्धांबाबत तर काय बोलावे? मुलीचा जन्म नाकारणे (अमानुषता), कुलदीपक म्हणून मुलाचा आग्रह धरणे (बेभरवशीपणा) देवदेवतांना बकरी-कोंबडी अर्पण करणे, यात्रा-जत्रांत बेसुमार गर्दीत सापडणे, बायकांनी नेहमी राहिलेले शिळे अन्न प्रथम संपवणे. मुलगा-मुलीत भेदभाव मानून मुलाचे लाड व संधी प्राप्त करून देणे, मुलगी हे परक्याचे धन तेव्हा तिचे लग्न करून मोकळे झाले की आपली जबाबदारी संपली असे मानणे, तिच्या संकटांच्यावेळी तिला मदतीचा हात न देणे, वडिलांनी आणि भावांनी तिचा वारसाहक्क डावलणे, संपत्ती-सातबाऱ्यातून आमिष दाखवून त्यांची नावे कमी करून घेणे, नवरा-सासू छळत असतील तर तुला ते सोसलेच पाहिजे असे धमकावणे इत्यादी स्त्रियांच्या बाबतीत येणाऱ्या अनेक समस्या महिला संघटन कर्त्यांनी ऐरणीवर आणल्या पाहिजेत, जेणेकरून निराधार, परित्यक्ता, विधवा भगिनींनाही सरकारी कायदेकानून आणि धोरणांचा लाभ घेता येईल नाही का?

आज बरीच मुले व महिला कुपोषित असून रक्तक्षयाने त्यांना गाठले आहे. त्याचे कारण म्हणजे फास्ट फूड आणि स्विगी, झोमॅटो यांचा वावर स्वयंपाकघरांतून वाढलेला आहे. व्यायामाची सवय न करणे, सकस-चौरस आहाराची माहिती नसणे, जंकफूड-चहा-काफी ब्रेड बिस्किटांना प्राधान्य दिले जातेय. स्वयंपाक घर सुद्धीवर जातेय, मोबाईल साक्षरतेपेक्षा निरर्थक मालिका-सिनेमे तासंतास पाहिले जात आहेत... कुठे चाललीय आजची स्त्री? तिला तिचीच गरुडझेप घेता येणे यात जीवनाचे सार्थक आहे.

कोण म्हणेल असहाय अक्षम अपात्र अरिष्ट तू

तूच उभरशी कष्ट, सृजन सबले पृथ्वीमोल तू !!

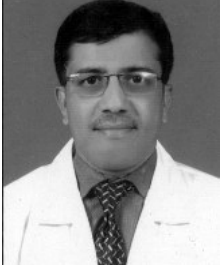
'मोबाईल साक्षरता' आता खूपच महत्वाची बाब झाली आहेत. आपल्या महिला मोबाईलचा वापर कोणकोणत्या कारणासाठी करतात? हे त्यांनी तपासून पहावे. विविध बिले मोबाईलद्वारे भरणे. ई-मेलवरून संपर्क साधणे; नोकरी, लग्नस्थळे, स्पर्धा परीक्षा, रेल्वे-एस. टी. आरक्षण, पर्यटन, वस्तू खरेदी, शेअर मार्केट, प्रवास, प्रवचने, व्याख्याने, महिला-बाल संगोपन, ऑनलाईन कोर्सेस, चर्चासत्रे अशा असंख्य जीवनोपयोगी कारणांसाठी मोबाईलचा वापर कसा करावा याबाबतीतही जाणकार भगिनींनी आपल्या महिलांना सतत मार्गदर्शन केल्यास त्या आधुनिक तंत्रज्ञानात, विज्ञानयुगात जोमाने वाटचाल करतील.

‘मिस वर्ल्ड’ ‘हरियाणा’ची डॉ. मानुषी छिल्लर हिने जेव्हा विजेतेपद पटकाविले होते, तेव्हा एका निर्णायक राऊंडमध्ये तिला प्रश्न विचारण्यात आला होता की, ‘सर्वात जास्त पगार कोणत्या क्षेत्रातील लोकांना मिळाला पाहिजे?’ तेव्हा तिने समर्पक उत्तर दिले होते की “सर्वात जास्त पगार ‘आई’ला मिळाला पाहिजे.” आईच्या कामाचे मोल नाही. या उत्तराने तिने स्पर्धा तर जिंकलीच पण तिच्या उत्तराने जगासमोर भारतीय परिवारातल्या ‘आई’ची भूमिका सर्वासमोर आली. सकाळ-संध्याकाळ असंख्य कामे न थकता बिनबोभाटपणे करून ती प्रसंगी डॉक्टर, टीचर, सल्लागार, ऑफिसर बनू शकते. अशी स्त्रियांची अनेक बलस्थाने लक्षात घ्यायला हवीत. भारतातील अर्धी लोकसंख्या समजा

स्त्रियांची असेल तर त्यांच्या बलस्थानांची, प्रज्ञा-प्रतिभेची, बुद्धी-चातुर्याची प्रचंड क्षमता देशाच्या विकासासाठी उपयोगात आणली गेली तर देशोन्नती प्रभावीपणे घडेल यात शंका नाही.

कुंभार समाजातील महिलांनी स्वतःचा आर्थिक, सामाजिक स्तर उंचावून आपल्या कुटुंबाचा, समाजाचा, देशाचा विकास आपल्या छोट्या-मोठ्या प्रयत्नांनी कसा करता येईल याचा विचार करावा. एक दिवस उमलणारं फूल आपल्या छोट्याशा आयुष्यात दुसऱ्यांना किती आनंद देते, तर आपल्याला लाभलेल्या मोठ्या आयुष्यात आपण जगासाठी काय आणि किती केले पाहिजे बरं!!

***

Karad :

Patil Heritage, Below Union Bank,
Near Datta Mandir, Datta Chowk,
(2 min from ST Stand)
3 pm to 7.30 pm (Sunday Off.)
Ph. (02164) 228209

Dr. Mansing Rajee

M.D. (Hom.)

Homoeopathic Consultant

Mob : 9423828984

Kole :

(12 km. from Karad)
9 am to 2 pm
Ph. (02164) 250209

राजस्थान स्वीट मार्ट

हमारे यहाँ सभी प्रकारकी बढीयां मिठाईयाँ और नमकीन मिलेगा।

मु. पो. सायखेडा, एस.टी. स्टँड के सामने,
ता. निफाड, जि. नाशिक

प्रो. भवरलाल

गोकुलराम प्रजापती

Mo. 9423184307

9503571807

मरुधर स्वीट कॉर्नर

सायखेडा, चौफुली, चाटोरी,

ता. निफाड, जि. नाशिक

मुल पता : डोली, राजगुरा, जि. बाडमेर, राजस्थान.

अंबिका प्लायवुड अँड हार्डवेअर

प्लायवुड, प्लशडोअर,
सनमाईका फिटींग
मटेरिअल योग्य दरात मिळले.

वाघचौरै ब्रदर्स
निमगांव, शिर्डी

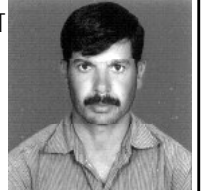
प्रो. श्री. सचिन राजेंद्र वाघचौरै
मो. 9823971293, 8007023200

नगर-मनमाड रोड, मु. निमगाव, पो. लक्ष्मीवाडी शिर्डी, ता. राहता,
जि. अहमदनगर.

विश्वजित वीट सप्लायर्स

दिपक विष्णूपंत राऊत
9921218249

संजय विष्णूपंत राऊत
9922278249

उंबरखेड रोड, सिताराम नगर, पिंपळबांव बसवंत,
ता. निफाड, जि. नाशिक

आहेर ब्रिक्स

बिल्डिंग मटेरियल

अँड सप्लायर्स

श्री. राजेंद्र रंगनाथ आहेर

अध्यक्ष निफाड तालुका कुंभार समाज सामाजिक संस्था

अध्यक्ष कुंभार समाजोन्नती मंडळ

ओझर शहर बारा बलुतेदार महासंघ

M. : 9422249690/9405888687/7588212624

बाणगंगा, मारुती मंदिराजवळ, विटभट्टी, ओझर (मिग),

ता. निफाड, जि. नाशिक 422 206. Mob.: 9423972947

चि. ज्ञानेश्वर राजेंद्र आहेर

डिप्लोमा इन अँग्रीकल्चर

सौ. सुनंदा रा. आहेर

विजय कुंभार : 9767793566

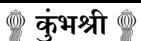
(ललगुणकर)

कृष्णा

अॅल्युमिनीय अँड ग्लास

- अॅल्युमिनीयम स्लायडिंग, विंडो, डोअर, पार्टिशनस् •
- एस.एस. मॉस्क्यूटो नेटींग अँड अॅल्युमिनीयम पॅनल शिट •

नवरत्न मंगल कार्यालय जवळ, महादेवनगर, मांजरी रोड, हडपसर, पुणे

दिवाळी अंक २०२३

पुस्तक छोटी किंवा मोठी असू शकतात, पण ते वाचल्यावर निःसंशय आपले व्यक्तित्व लहान रहात नाही.

१६१

प्रवास वर्णन - ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंड दूरचे

- अजंत भाऊ कुंभार, बंगलोर/पुणेकर

आयुष्याच्या सुंदर वळणावरील वयाचा, साठीप्लसचा सांप्रत काळ. या दिवसांत जर, सदैव साथ देणारी अर्धांगिनी आणि वडिल धाऱ्यांचे आशीर्वाद सोबत असतील व स्वतः सुद्धा योग्य कर्तव्य जबाबदाऱ्या पार पाडून सुखासमाधानाने Life Enjoy करित असलो, तर, हा प्रवास म्हणजे, एक अनमोल ठेवा होऊन जातो आणि हो, दुसरे असे की, Next Generation मधील घरात आलेली सुन/ जावई, मुले-नातवंडे योग्य समंजस असतील तर दुधात साखरच आणि या बरोबरच हवा काहीसा खिसा 'गरम'...

हवी त्या उभयतांना फिरावयाची हौस आणि अर्थात वयानुसार येणारे पथ्यपाणी, दवा दारु न चुकता वेळेवर घेण्याची सवय ही हवी. मग काय, उधळायला मोकळे....

अशा सर्व यथायोग्य पार्श्वभूमीवर २१ मे २०२३ ते ०९ जुन २०२३ (१० रात्री ऑस्ट्रेलिया व ०८ रात्री न्यूझीलंड एकूण १९ दिवस) या दिवसांत, आम्ही झालो सज्ज ऑस्ट्रेलिया आणि न्यूझीलंड नामे देश पादाक्रांत करावयास.

तत्प्रसंगी काही बोलावेसे वाटते आहे, ते असेकी, सन २००० पासून आज सन २०२३ पर्यंत चोवीस देशांमध्ये सवारी करून झालेली आहे आणि आत्ता वरील देशांचा क्रम आहे, पंचवीस व सव्वीस असा. मित्रहो, असा सर्व प्रवास करण्यासाठी आधी असावा लागतो आपला थोडा अभ्यास. असावी लागते काहीशीं इतिहास, भूगोलाची आवड आणि उपलब्ध असलेल्या वेगवेगळ्या दूर कंपन्यांची माहिती, त्यांचे गुडवील व आपली व्यवहारीकता आणि सुध्या सुलभरित्या मिळणारी त्या त्या स्थळांची इंटरनेटवरील माहिती सुद्धा व्यवस्थित लक्षात घ्यावयाला हवी. हे सर्व जुळल्यावर सर्वसाधारणपणे प्रश्न पडतो, "अरे हा मित्र/सखा, हा कुटुंबीय आपल्याबरोबर या दूरला येऊ शकेल का? वगैरे...

मात्र, मला, हा प्रश्न कधीच पडला नाही. यात शिष्टपणा नाही. असा सोबती मिळाला तर उत्तम. नाही मिळाला तर काही बिघडत नाही. कारण, लक्षात घ्या की, जेव्हा जेव्हा आपण वेगवेगळ्या दूर कंपनी बरोबर अशा छोट्या मोठ्या दूरदूर देशांच्या दूर करित असतो, तेव्हा, त्या त्या दूरवर आपल्या सारखेच समवयस्कर कपलस् ही असतात. ती सुद्धा कमी जास्त आपल्यासारखी पार्श्वभूमी घेऊनच प्रवास Enjoy करावयास निघालेली असतात. आजपर्यंतच्या या सव्वीस देशांच्या सफरीत मला दरवेळी हाच अनुभव आलेला. त्या त्या दूरवर जे आम्ही सर्वजण होतो, ते कधी दहा, कधी वीस तर कधी जास्त... हे सर्वजण आम्ही एककुटूंब म्हणून वावरलो. त्या त्या प्रत्येकाला यथायोग्य आदर दिला तर, आपल्याला ही तोच आदर मिळतो. धम्माल येते आणि गंमत्त म्हणजे, हे आपण सर्वजण एका जातीचे, एका धर्माचे, एका वयाचे वगैरे नसतो. तरी सुद्धा जो घरबा निर्माण होतो, तो

लाजवाब.

तेव्हा, स्वतःच्या भोजनाच्या घरच्या आवडीनिवडी, चहा कॉफीच्या वेळा, झोपण्याच्या सवयी, इत्यादींना थोडीशी मुरड घालून, आपल्या सोबत असलेल्या दूर गाईडला, योग्य तो मान देऊन जेव्हा, दूरवरील आपण सर्वजण एकोप्याने प्रवास करतो, तेव्हा तो दूरगाईड ही, दूर कंपनीच्या नियमांना बगल देऊन थोडसे उत्रीस बीस करून, आपणाला दिलेल्या आयटनरीप्रमाणे, ब्रोशर्सप्रमाणे सर्व बाबतीत छान व्यवस्था करतो. मात्र वेळप्रसंग पाहून त्याने आणि आपण सामंज्यस दाखवायला हवे. ताठरपणा नको. मग, अगदी स्मूथली, आपली सफर सुहाना होऊन जाते. हा सर्व अनुभव मला आजपर्यंत सव्वीस ही देशांत प्रवास करताना आलेला आहे आणि तो सुद्धा जवळ जवळ प्रतिथयश, दहा प्लस दूर कंपन्यांन सोबतचा आहे.

जसे की, १९९९-२००० साली श्री ट्रॅव्हलस् ऑपेरा हाऊस, मुंबईस्थित गुजराथी कंपनी सोबत. ही प्रथमची कंपनी आणि नंतर विविध दूर कंपन्यांसोबत, भविष्यात, प्रवास करण्याची माझी ही एक प्रकारची मुहुर्तमेढच ठरली. त्यावेळी, आम्ही खोपोलीकर, त्यावेळेचे नगराध्यक्ष श्रीयुत सोहनराज राठोड कुटुंबीय धरून बाराजण. या इंग्लंड आणि सात युरोपीय देश 'ग्रुपटूर'ने पाहण्यासाठी बारा दिवसांच्या दूर मध्ये सामील झालो. बारा दिवस दूरचे आणि नंतर तीन दिवस जादा वास्तव्य आमचे स्व-खर्चाने लंडन येथे करून, एकूण पंधरा दिवस सुंदर Enjoy केले. आयुष्यातील हा माझा पहिला परदेश प्रवास होता. त्यावेळी दररोजच्या दोन्ही वेळेच्या भोजनाची वगैरे व्यवस्था आमच्या सोबत. जो खानसामा - सर्व सुविधांसह हजर होता व त्याची स्वतंत्र व्हॅन प्रत्येक वेळी त्या त्या ठिकाणी सोबत असावयाची. ज्याला कारवाँ म्हटले जाई. अशी छान सोय होती. बहुवंशी प्रवासी गुजराथी, जैन असल्याने सर्व भोजने पूर्णतः व्हेज होती. स्व-खर्चाने आम्ही वेगळे नॉनव्हेज जेवण घेऊ शकत होतो.

युरोपमध्ये प्रवास करण्याचा योग मला, आजपर्यंत एकदंर तीन स्वतंत्र वेळा आला. सर्वप्रथम वरीलप्रमाणेचा प्रवास, हा माझे बाबा व श्वशुर यांना सोबत घेऊन केला. दुसरा प्रवास, पत्नीसोबत एकवीस दिवसांची अकरा युरोपीय देशांची दूर थॉमस कुक बरोबर केली. ते अकरा देश म्हणजे : पोर्तुगाल, स्पेन, फ्रान्स, स्वीझलँड, लकझेंमबर्ग, इटली, ग्रीस, ऑस्ट्रीया, बेल्जीयम, नेदरलँड आणि इंग्लंड होय. तद्नंतर सुनबाई जॉब निमित्त गॅलस्गो, स्कॉटलंड येथे दोन वर्षे वास्तव्यास असताना, आम्ही उभयता दोन महिने स्वतः आयोजन करून, युनायटेड किंगडमच्या पाच (आर्यलंड, नॉर्थ आर्यलंड, स्कॉटलंड, वेल्स व इंग्लंड) परगण्यापैकी, तीन परगण्यात फिरून आलो, ते म्हणजे इंग्लंड, स्कॉटलंड व नॉर्थ आर्यलंड होय.

ही नोंद झाली वरील अकरा देशांची दोन ट्रॅव्हल कंपन्या

सोबतची. पुढे, आणखीन आहेत. जसे की, इजिप्त, जॉर्डन : SOTC सोबत, सिंगापुर, थायलंड व मलेशिया : केसरी सोबत, श्रीलंका, मालदिव, सचिन ट्रॅव्हल्स मुंबई सोबत नेपाळ मध्ये स्वतः टाटा सुमो ड्रायव्हिंग करीत, एक टूर, मित्राबरोबर दोघांच्या फॅमिलीसह केली. नंतर पत्नी सौ. मीनल हिने तीच्या सांगलीच्या मैत्रिणी सोबत : तिबेट (चीन) ची कैलास मानसरोवर यात्रा ही कैलास पर्वतास ५२ किमी ची बर्फातील यशस्वी परिक्रमेसह पार पाडली. युनायटेड अरब किंगडम मधील, दोन देश : दुबई व अबुधावी, हे मुलाच्या 'मेक माय ट्रिप' च्या अनुषंगाने केले, नंतर व्हियेटनाम व कंबोडिया हॉलीडेज् हे देश पुन्हा थॉमस कुक बरोबर केले आणि आता, हे दोन देश म्हणजे ऑस्ट्रेलिया आणि न्यूझीलंड तूर्त टुलीप हॉलीडेज्, ठाणे यांच्या सोबत नुकतेच सुंदरपैकी पाहून आलो.

आणखीन काही टूर कंपन्यांचा अनुभव म्हणजे, भारतात राजापाटील मुंबई सोबत १९८५ साली स्वतंत्र काश्मीर टूर केलेली. दिल्लीस्थित गुप्ता ट्रॅव्हल्स बरोबर लेह लडाख, कश्मीर, मनाली ही टूर केली. एप्रिल २०२३ मध्ये गिरीकंद ट्रॅव्हल्स पुणे यांजसोबत सेव्हन सिस्टर्स पाहून आलो. टुलीप हॉलीडेज् सोबत काही वर्षांपूर्वी कोलकत्ता, दार्जीलिंग, गंगटोक, सिक्कीम ही टूर केलेली. सौ. जमदग्नी टूरस पुणे, यांजकडून, नैनीताल, लीगकार्बेट पार्क, इ. ही टूर केलेली. भाग्यश्री ट्रॅव्हल्स, पुणे यांजसोबत दोन स्वतंत्र टूरस् केलेल्या - एक चारधाम यात्रा आणि दुसरी अमृतसर धरमशाला, डलहौसी, चंदीगड इ. आणि सौ. बेलसरे, पुणे यांचे सोबत एक छोटीशी अष्टविनायक टूरही फार पूर्वी केलेली.

तसेच, प्रवासाची आवड असलेले आप्तस्वकीय यांस सोबत घेऊन तथा इतर वेळी दुसरा मित्र परिवार सोबत घेऊन त्या त्या टूरचे संपूर्ण यथायोग्य आयोजन करून आपल्या देशात मी विविध ठिकाणी विविध राज्यात आजपर्यंत असंख्य टूरस् केलेल्या आहेत.

आता, आपण वळ्यात अलीकडे केलेल्या आमच्या लेटेस्ट टूरकडे - ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंडकडे. जी टूर, टुलीप हॉलीडेज्, ठाणे यांच्या 'ग्रुपटूर' आयटनरीज प्रमाणे १९ दिवसांची होती. याप्रसंगी, तुम्हां आम्हां सर्वांच्या मनातील एक महत्वाचा प्रश्न की, मी, हीच टूर कंपनी का निवडली? त्यांसाठी काय काय निकष लावले... इ.इ.

मित्रहो, टूर कंपन्यांच्या वृत्तपत्रांतील जाहिराती वाचून किंवा माऊथ पब्लिसिटी वगैरे बाबी लक्षात घेऊन, आपण ठरवितो की, यावर्षी आपण कुठली टूर करावयाची आहे. तसेच या दोन/तीन वर्षांच्या कोरोना पॅंडामीक पिरीअड नंतर, कुठल्या देशांचा व्हिसा वगैरे मिळू शकेल आणि या पिरीयडमुळे सर्वांचे आर्थिक गणित सुद्धा कोलमडलेले आहे. त्या आर्थिक बाबी प्रवासास ही लागू पडतात. दोन वर्षांपूर्वीच्या टूर किंमती आज नाहीत. सर्व बाबतीत किंमतीमध्ये वाढ झालेली आहे. त्याला इलाज नाही.

या सर्वांचा सातत्याने विचार करून, लक्षात आले की, ऑस्ट्रेलियाचा व्हिसा मिळतो आहे, मात्र न्यूझीलंडचा टुरिस्ट व्हिसा

वगैरे तात्पुरता बंद झालेला होता. तो व्हिसा सुरु होताच, मी एकंदर सहा टूर कंपन्यांना अॅप्रोच झालो. समाधानाची बाब म्हणजे, या दोन ही देशांचा व्हिसा, आपली माहिती, व्हिसा अर्ज वगैरे online जर व्यवस्थित भरून दिला तर लगेच मिळत होते. तथा मी ज्या टूर कंपन्यांशी संवाद साधला, त्या सर्व टूर कंपन्यांनी सर्व खर्चासहच्या टूर कॉस्ट्स, खालीलप्रमाणे मला सांगितल्या त्या अशा :

- १) थॉमस कुक, पुणे : १९ रात्री, रक्कम अराऊंड रु. ७,५०,०००/-
- २) SOTC, पुणे - १९ रात्री, रक्कम अराऊंड रु. ७,५०,०००/-
- ३) टूर फॅक्टरी, लॉ कॉलेज रोड, पुणे : १९ रात्री रक्कम अराऊंड रु. ७,५०,०००/-
- ४) केसरी टूरस्, पुणे : १७ रात्री, रक्कम अराऊंड रु. ६,२५,०००/-
- ५) विणावर्ल्ड, पुणे : १७ रात्री, रक्कम अराऊंड रु. ६,२५,०००/-
- ६) टुलीप हॉलीडेज् ठाणे : १८ रात्री, रक्कम रु. ५,१९,८३०/- या प्रमाणे.. टुलीप हॉलीडेज्ने या रक्कमेची फोड अशी केलेली,

Full Tour Cost Rs. 2,05,000 + AUD 5350 (AUD 5350 @ Rs.58/- i.e. Rs. 3,10,300/- Here AUD calculated as on that date Means, Rs. 2,05,000 + Rs. 3,10,300 = Rs. 5,15,300 - Discount Rs. 35000 = Rs. 4,80,300/- (It's Basic Cost)

Then Total GST 5% on Rs. 4,80,300 that is Rs. 24,015/- Then TCS on Foreign Remittance @ 57 of AUD 5350, That is AUD 267.50, Means Rs. 15,515/- Now Total cost to pay for Person is : Rs. 4,80,300 Basic Cost + Rs. 24,015 GST + Rs. 15,515 TCS i.e. to Pay Rs. 5,19,830.00 प्रतिव्यक्ती होय.

आता प्रश्न पडेल की, टुलीप हॉलीडेज्ची टूरकॉस्ट सर्वांत कमी होती, म्हणून ती निवडली का? तर याचे उत्तर आहे फक्त, एवढेच कारण नाही. वरील सहा ही टूर कंपन्या गुडवील सांभाळून निरनिराळ्या देशांच्या आणि भारतात सुद्धा ग्रुप टूरस् वगैरे अॅरेंज करीत असतात. प्रत्येकांचा या क्षेत्रातील अनुभव हा कमी जास्त आहे. काही जगतमान्य आहेत तर काहींचे गुडवील फक्त भारतात आहे. आजच्या मिडीयाच्या जमान्यात, आपण पाहतो की, काही काही गोष्टी, आपल्यावर पेपरस्, TV, पाक्षिके यातील त्यांच्या आकर्षक जाहिरातीद्वारे, वगैरे हे सर्व आपल्यावर हॅमर केले जाते. आणि हे फार खर्चिक ही आहे. हा खर्च भागविण्यासाठी, त्याचा भार शेवटी साहजिकच उपभोक्त्यांवर टाकला जातो. म्हणजे आपल्यावर टाकला जातो, यास्तव वरील बहुअंशी टूर कंपन्यांच्या कॉस्ट, जवळजवळ रु. १ ते २ लाख वगैरेनी प्रत्येकी जास्त दिसतो. टुलीप हॉलीडेज्ने यावर कदाचित भर न देता माऊथ पब्लिसिटीवर भर दिलेला असेल असे मला वाटते. तसेच प्रत्येक टूर कंपनीचा ग्राहकांकडून किती प्रमाणात प्रॉफीट कमवायचा त्याचेही काही गणित त्यांचे असेलच की...

पुढे प्रत्येक टूर कंपन्यांच्या आयटनरी व्यवस्थित अभ्यासल्या असता असे निर्देशनास आले की एखाद दुसरे ठिकाण/city टुरमध्ये Add करून वा वगळून आणि त्याप्रमाणे टुरवरील दिवस कमी वा

केलेले लक्षात आले आणि जवळ जवळ सर्व दूर कंपन्यांची आपणांसाठी दिलेली होटेलस् काही अपवाद वगळता, तीच तीच होटेलस् आहेत, हे समजले.

प्रत्यक्ष दूरकरता, आणखीन एक उमगलेली गोष्ट अशीकी, या सर्व दूर कंपन्या, परदेशांतील त्या त्या देशातील काही प्रतिययश लोकल दूर कंपन्यांशी टायअप असतात. हे अर्थात गरजेचे आहेच. महत्वाचे असे की, आपल्याकडील जवळ जवळ सर्व दूर कंपन्या त्या त्या देशांच्या ज्या विशिष्ट लोकल दूर कंपन्यांशी टायअप असतात, त्या त्या दूर कंपन्या बहुअंशी सर्वांच्या एकच अथवा सारख्याच आहेत. त्या त्या देशांतील त्या त्या शहरांतील दुपारचे वा रात्रीचे भोजन सुद्धा आपल्याकडील बहुअंशी दूर कंपन्यांचे काही अपवाद वगळता जवळ जवळ सर्वांचे भारतीय मेनु असलेली तीच तीच होटेलस् होती.

तरी सुद्धा या दूर कंपन्यांच्या दूर कॉस्टच्या किंमतीतील फरक पहा? आहे की नाही गंमत! सर्व दूर कंपन्यांच्या आयटनरीजची गोळा बेरीज केली तर लक्षात येते की, शेवटी सर्वांची त्या त्या शहरांतील, देशातील आपणाला दाखविण्याची ठिकाणे, एखाद दुसरे स्थळ/शहर वगळता (किंमतीनुसार) आयटनरी सेमच आहेत.

या सर्व दूर कंपन्यांची राहवयाची/रात्रीचा मुक्काम करावयाची होटेलस् सुद्धा जवळ जवळ एक सारखीच असतात. आणि हो त्यांची ग्रेड फोर स्टार वा तत्सम मात्र नक्की असते हे खरे आहे. आणि त्या प्रत्येक होटेल मध्येच रोजचा कॉन्टीनेंटल ब्रेकफास्ट रात्री मुक्कामासह समाविष्ट असतो. तसेच त्या त्या शहरांत वा एका शहरांतून दुसऱ्या शहरांत किंवा काही प्रसंगी एका देशातून दुसऱ्या देशात रोड मार्गे जाताना जे 2 x 2 छान AC कोच आपल्या दिमतीला असतात, ते सुद्धा somewhat जवळ जवळ सारखेच असतात. त्या प्रकारच्या आपल्याकडील भारतीय कोचपेक्षा, यातील बैठक व्यवस्था काहीशी जास्त आरामदायक असते. आणि हे सर्व, आपल्याकडील सर्व दूर कंपन्यांना एकाच ठराविक रकमेत मिळत असते. तो खर्च सुद्धा आपल्या कडील सर्व दूर कंपन्यांचा एक सारखाच असतो.

आता पाह्यात, आपले दर दिवशीचे चोवीस तासांचे प्रवासाचे वेळापत्रक इ. इथे आपल्या कडील प्रवास कंपन्या भारतीयांची प्रवासाची मानसिकता लक्षात घेऊन ते आखत असतात. कुठल्याही दूरवर प्रवास करताना, तो तो देश, ती ती स्थळे वगैरे पाहताना आपण सर्वप्रथम विचार करतो की हे सर्व आपल्याला सर्वच्या सर्व पाहता येईल व ते सुद्धा कमीतकमी पैसे खर्च करून आणि ते सुद्धा ठराविक दिवसांत व असे करताना आपल्या खिशाला मात्र पुन्हा इतर कुठल्याही खर्चाची तोषीश अजिबात नको असते वगैरे... मला सांगा, हे कसे शक्य आहे?

अशावेळी प्रवासी कंपन्या, मधला मार्ग काढतात, तो असा की, सर्वांनी कम्पलसरी पहाटे सहा वाजता उठावयाचे सहा ते सात सकाळची आन्हीके उरकून, सात ते आठ त्या त्या होटेलवरील ब्रेकफास्ट घ्यावयाचा. आज जगात हा सर्व ब्रेकफास्ट व त्याचा मेनु अशा प्रकारच्या

होटेलांतील जवळ जवळ एक सारखाच ठरलेला असतो व तो स्वादिष्ट ही असतो. कधी कधी आपल्या जिभेला त्या चवीची सवय नसते. तेव्हा तो काहीना आवडतो तर काहीना नावडतो. हे अलाहिदा...

आठला नाष्टा उरकून कोचमध्ये बसून त्या दिवशीच्या ठरलेल्या आयटनीप्रमाणे स्थळ दर्शनाचा वगैरे आपला कार्यक्रम हा साधारण दुपारी एकपर्यंत चालू राहतो. वेळ होते दुपारच्या भोजनाची, पुन्हा भारतीय मानसिकता, की बहुअंशी लोकांस लोकल फूड वगैरे नको असते. भारतीय पद्धतीचे सुग्रास भोजन हवे असते. येथे मात्र आपण जिंकतो. कारण आज जगाच्या पाठीवर सर्व देशांतील सर्व शहरांत भारतीय भोजन मेनु असलेले सुग्रास जेवण मिळतेच मिळते. ते व्हेज व नॉनव्हेज दोनही प्रकारचे असते. “ज्या भारतीय वा तत्सम लोकांनी ही काही भोजनालये/होटेल्स प्रत्येक देशात विपुल प्रमाणात चालू केलेली आहेत, त्या सर्वांना मनापासून एक माझा कडक सॅल्युट.”

आता या लंचनंतर, ज्यांना वामकुक्षी घ्यावयाची आहे त्यांनी खुषाल त्या कोचमध्ये बसल्या बसल्या दुपारच्या स्थळदर्शनांच्या दरम्यान प्रवास करतानाच घ्यावी आणि सायंकाळी साधारण सात आठपर्यंत त्या दिवसांचे स्थळ दर्शन संपवून पुन्हा दूर कंपनीचा मोर्चा वळतो, तो भारतीय भोजनगृहांकडे आपली चंगळ म्हणजे आम्हाला सर्व १९ दिवसांत त्या त्या दिवसांच्या दोन्हीही वेळा प्रत्येक वेळी नवीन नवीन भोजनगृहे भोजनास मिळाली. आणि चर्चीचा विचार करता, थोडं उन्नीस बीस होते. मात्र, सर्वांच्या आवडी निवडींचा विचार करता तेवढं चालते. मग, रात्री नऊच्या सुमारास कम्पलसरी झोपावयास जायचे, कारण पुन्हा उद्या पहाटे सहा वाजता उठावयाचे असतेच. ज्यांना त्या देशांतील त्या विशिष्ट शहरांतील जर नाईट लाईफ वगैरे Enjoy करावयाचे असेल, तर तो त्याच्या मर्जीने त्याच्या खर्चाचे तिकडे जाऊ शकतो. मात्र, दुसऱ्या दिवशी तो लौकर उठला नाही, त्यास हॅंगओव्हर वगैरे झाला, तर त्या दिवशीच्या स्थळ दर्शनास तो मुक्तो.

आता मला सांगा, प्रवासाच्या ठराविक दिवसांत, आपले पैसे आपण इकॉनॉमीने खर्चाचे ठरविल्यावर त्या दिवशी इतर कुठलाही खर्च आपल्याला आपल्या अंगावर आलेला आपल्याला नको असतो, मात्र, पुस्तकांत पाहिलेले, युट्युबवर चाललेले, इन्टरनेटवर समजलेले मित्रांनी सांगितलेले तर सर्वच पहावयाचे असते. अशावेळी दूर कंपन्या, काही स्थळे आतून बाहेरून सर्वस्वी दाखवितात. काही फक्त बाहेरून दाखवितात. तेथे कदाचित फोटो काढण्यापुरते आपण कोचमधून उतरतो व लगेच मार्गस्थ होतो. तर काही वेळा कोचमध्ये बसलेल्या अवस्थेतच गाडीतूनच काही स्थळे पाहावी लागतात इ.

बरेचदा, काय होते, की, त्या त्या वेळची त्या त्या देशाची प्राप्त परिस्थिती, हवामान, राजकीय घडामोडी यासर्वांचा सातत्याने विचार करून आपली दूर यशस्वी कशी होईल, हेच प्रत्येक दूर गाईड/दूर ऑपरेटर त्या त्या वेळी पाहत असतो. त्याला त्या त्या ठराविक दूर कंपनीचे गुडवील ही सांभाळावयाचे असते आणि आपल्याला खर्चात

ही पाडावयाचे नसते. अशी सर्व तारेवरची कसरत कधीकधी त्यांस करावी लागते.

मित्रहो, तुम्हा आम्हाला कल्पना आहे, की, आपण घरीदारी, भारतात, प्रवास करताना कसे वागतो? आपण त्या कोचची, त्या मार्गाची, त्या स्थळांची, त्या हॉटलस्ची, त्या प्रसाधन गृहांशी, अशा पुष्कळ गोष्टींची किती अयोग्य प्रकारे हाताळणी करतो, हे काही मी तुम्हांस नवीन सांगावयास नको, नाही कां! या बाबतीत आपण बहुदा सर्वजण नापास आहोत, चूकभूल द्यावी घ्यावी.

आता मला सांगा, एखादा आपला प्रवासी, या आयटनरीज् बर हुकुम पहाटे ६, ७, ८ यावेळां वगैरे पाळावयास तयार नसेल, कुरकुर करत असेल, तर चुक कोणाची आहे? दोष कोणाचा आहे... असो.

आता, वळ्यात ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंड ॲक्युअल टूरकडे. यामध्ये आम्ही इन्टरनॅशनल विमान प्रवास तसेच दोन्ही देशांतील अंतर्गत विमान प्रवास/डोमॅस्टीक विमान प्रवास सुद्धा बरेच केला. विमान तळांवरील त्यांचे इमिग्रेशनचे नियम एकदम कडक. आपली व आपल्या सामानाची कसून तपासणी केल्यानंतरच आपल्याला त्या त्या देशांत सुलभ प्रवेश मिळतो.

भारतातून निघतानाच, कल्पना होती की, भारतीय हवामान आणि या दोन देशांचे हवामान यात बराच फरक आहे. आपली नोव्हें डिसे. ची थंडी, त्यांच्या दृष्टीने अत्यंत सौम्य आहे. कारण, जगाच्या अत्यंत पूर्वेकडील स्वतंत्र खंडातील हे दोन देश अंटार्क्टिक प्रदेशाच्या अत्यंत जवळ असल्याने, आपल्या देशांच्या तुलनेमध्ये अत्यंत थंड आहेत. आपल्याकडील साध्या एव्हेटर्स वगैरेंनी तेथील थंडी आपल्याला सहन होत नाही. त्यात आणखीन काही सॅन्डर्ड गरम कपडे मात्र आपल्या सोबत हवेत. ही अत्यंत महत्वाची गोष्ट आहे. तसेच काही काही शहरांचे तापमान मात्र आपल्याकडील महाबळेश्वर, काश्मीर, नैनीताल, गंगटोक वगैरे सारखे सुसह्य आहे.

जागतिक खंडांचा त्या त्या देशांतील वेगवेगळे “होईमझोनस्” ही एक अत्यंत महत्वाची बाब कुठल्याही परदेश प्रवासात लक्षात घेऊनच आपल्याला आपला त्या त्या देशांचा प्रवास आखावा लागतो.

पूर्वेकडील देशांचा विचार करता, भारतीय प्रमाणवेळेपेक्षा मलेशिया भारताच्या अडीच तास पुढे आहे. ऑस्ट्रेलिया साडेचार तास पुढे आहे. तर न्यूझीलंड साडेसात तास पुढे आहे. जसे की, आता आपल्याकडे सायंकाळचे ८.२० वाजले आहेत, तर मलेशियात रात्रीचे १०.३० वाजलेले असतात, तेव्हाच ऑस्ट्रेलियात उद्याचे दुसऱ्या दिवशीचे पहाटेचे १२.३० वाजलेले असतात, तर न्यूझीलंडमध्ये त्याच समई उद्याचे दुसऱ्या दिवशीचे पहाटेचे ०३.३० वाजलेले असतात. हा टाईम झोनचा फरक कायम ध्यानात घेऊनच जेव्हा या देशांमधून भारतात मोबाईल वगैरेंचा वापर करून आपणाला संवाद साधावयाचा असतो तेव्हा योग्य विचार करूनच प्रयत्न करावा.

आम्ही, ऑस्ट्रेलिया, “मेलबोर्न, क्रेनस्, ब्रिसबेन, गोल्डकोस्ट,

सिडनी, कॅनबेरा व पुन्हा सिडनी” याक्रमाने अनुभवले. भारतीय निरनिराळी राज्ये विचारात घेता, ऑस्ट्रेलियात : वेस्टर्न ऑस्ट्रेलिया (पर्थ शहर), नॉर्वन टेरिटोरी (डार्विन शहर), साउथ ऑस्ट्रेलिया (अॅडलेड शहर), व्हिक्टोरीआ (मेलबोर्न शहर), न्यु साउथ वेल्स (सिडनी शहर) उलुस पर्वत क्वीनस् लॅन्ड (फ्रेम शहर) आणि सातवे अखेरचे टासमानीया (होबर्ट शहर) असे विभागलेले आहे.

भारतीय बहुदा सर्व टूर कंपन्या या विभागांपैकी ऑस्ट्रेलियाच्या क्षेत्रफळाच्या फक्त १/४ क्षेत्रच आपल्याला दाखवून फिरवून आणतात. कारण, लोकसंख्येच्या डेन्सीटीनुसार, उद्योगधंदे, व्यापार उदीम इत्यादी बाबी लक्षात घेता, आम्ही ज्या भागात हिंडलो, तोच ऑस्ट्रेलियाचा आणि आम्ही ज्या ज्या शहरांत गेलो तोच परिसर मुख्यत्वे पर्यटन आकर्षण म्हणून जगात ओळखला जातो.

तर, न्यूझीलंड, “खाईस्ट्रचर्च, क्वीन्सटाऊन, रोटोरुआ आणि ऑफलंड” या क्रमाने आम्ही अनुभवले. न्यूझीलंड मुख्यत्वे नॉर्थ आयलंड (ऑकलेड, वेलीमंटन शहरे) आणि साउथ आयलंड (खाईस्ट्रचर्च, बनीज्स टाऊन शहरे) व शेजारील एक छोटे स्टेवर्ट आयलंड असे तयार झालेले आहे.

सर्व टूर कंपन्या, भारतीयांच्या मानसिकतेच्या दृष्टीने जे जे महत्वाचे आहे ते ते सर्व बहुदा प्रवासात सामावून घेण्याच्या प्रयत्न करतात. एक तिरकस बाब निर्देशनास आली. ती अशी की, काही प्रवाशांना फक्त शेखी मिरवायची असते, की मी सर्व ऑस्ट्रेलिया, सर्व न्यूझीलंड पाहिला. “हे पाहिले... ते पाहिले.” वगैरे. तर काही प्रवासी योग्य तो अभ्यास करून त्या टूरवर सामील झालेले असतात. त्यांना काही ठराविक ठिकाणे डोळे भरून पाहावयाची असतात. त्यावर चिंतन मनन करावयाचे असते. नुसतेच फोटो काढून वा भोज्याला शिवून त्यांचे समाधान होत नसते. हे खरे, प्रवासी. बाकी आहोतच, आपण, तुम्ही, आम्ही... असो.

तर, सुरुवातीची आमची इन्टरनॅशनल दोन देशांतील फ्लाईट - मुंबई - कौलालपुर (मलेशिया) - मेलबोर्न अशी होती. विमान कंपनी होती. मलेशिया पहिली फ्लाईट एअरलाईन्स दुपारी ०१.१५ मुंबई ते रात्री ०९.०५ कौलालपुर (त्यांचा लोकल टाईम) अशी होती. प्रवास कालावधी होता, साडेपाच तास. नंतर दिड तासांचा विसावा कौलालपुर येथे व पुढचे कनेक्टिंग फ्लाईट रात्री १०.१५ कौलालपुर ते दुसऱ्या दिवशी सकाळी ८.०० मेलबोर्न असे होते. हा आठ तासांचा प्रवास करून आमचा एकूण विमान प्रवास साडे तेरा तास अधिक विसावा दिड तास म्हणजे एकूण प्रवास झाला पंधरा तासांचा.

आणि अखेर, पूर्वेकडील एकुलत्या एक अजख खंडावर आमची यशस्वी स्वारी झाली व सकाळी ८.०० वाजता आम्ही मेलबोर्न विमानतळावर सुखरूप पोहचलो.

मित्रहो, इकॉनॉमीचा विचार करता, आता हसायला येते, कारण विमानतळावर उतरल्यापासूनच आमची टूर सुरू होत होती. प्रातः विधी, मुखमार्जन सर्व विमानतळावरच उरकले. नो स्नान. पॅकेड ब्रेकफास्ट

तेथेच खाऊन लगेज वगैरे ताब्यात घेऊन, सुंदर 2 x 2 AC कोच मधील प्रवासाचा स्थल दर्शनाचा कार्यक्रम लगेचच साडेनऊच्या सुमारास सुरु सुद्धा झाला.

येथे, लगेज ताब्यात घेण्या अगोदर आपल्या लगेजची, पुन्हा कडक तपासणी या देशांच्या विमानतळावर फार काळजीपूर्वक होते. वेळप्रसंगी डॉग स्कॉडचा ही वापर करतात. आपले लगेज कुत्र्यांना हुंगावयास देतात संशय आल्यास, आपल्या बॅगेज् कम्पलसरी खोलावयास लावतात. आपणाला आपल्याकडील लूज स्वरूपात असलेले मसाले, लोणचं, खाऊ, इ. गोष्टी तेथे नेता येत नाही. मात्र याच गोष्टी ब्रँडेड व व्यवस्थित पॅक केलेल्या असतील तर मात्र नेता येतात. इव्हन आपल्या चप्पल बुटांना चुकून माती लागलेली असेल व चेकींगमध्ये आपण तसेच प्रवेश करते झालो तर ठराविक दंड होतो तो महाग पडतो. तसेच आणखीन काही नियम व अटी कम्पलसरी पाळव्या लागतात, हे सर्व काटेकोरपणे पाहिले जाते आणि ते आवश्यक ही आहे. या सर्वांची सूचना आपली ट्रॅव्हल कंपनी, आपल्याला अगोदरच देऊन ठेवते. तेथून पुढे, आपण आपण काळजी घेतलेली बरे.

न्याचदा भारतीय टूर कंपन्या, सदर टूरप्रसंगी, आपल्याला ब्रँडेड पॅक “खाऊचा पाऊच” प्रवास सुरु होण्याआधी भारतीय विमान तळावरच देत असतात. तो त्यांनी ह्या सर्वांचा विचार करून बनविलेला असतो. तो, लगेजमध्ये चालू शकतो. तसेच पुष्कळशा टूर कंपन्या त्यांचे त्यांचे कंपनीचे प्रमोशन करताना आपल्याला प्रवास करताना अगोदरच गीफ्ट म्हणून प्रवासी बॅगा, कॅप्स, पासपोर्ट व इतर कागदपत्रांसाठी एक वेगळा सुंदर पाऊच इ. देत असतात. हे सर्व शक्यतो चांगल्या क्वालिटीचे असते, असो.

आता आपली ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंड टूर सुरु...

आज, पहिला दिवस, “मेलबोर्न शहर,” शहरांतील स्थळ दर्शन: सिटी टूरद्वारे, मेलबोर्न शहरातील टाऊन हॉल, जुने पार्लमेंट हाउस, कॅप्टन कुकस्चे कॉटेज, फिटझोरी गार्डन आणि एक सेन्ट पॅट्रिक कॅथेड्रल यासर्व गोष्टी पायी फिरून आतून बाहेरून व्यवस्थित पाहिल्या. सायंकाळी मात्र, पर्वणी होती, “फिलीप आयलंड येथे जाऊन “पेग्वीन परेड” पाहणे ही खरोखरच एक छान गोष्ट होती. आजपर्यंत TV ऑननिमेशन फिल्मस्मधून पाहिलेले पेग्वीन प्रत्यक्ष पाहावयास मिळाले. त्यांचे समुद्रातून जमिनीवर किनाऱ्यावर येणे, त्यांची त्या किनाऱ्यावरील छोटी छोटी बिळे राहवयाची घरे, त्यांचे तुरू तुरू चालणे. समुहाने वा जोडी जोडीने त्यांच्या विशीष्ट आवाजात त्यांचा आपापसातील संवाद सर्वकाही अद्भुत होते.

दुसरा दिवस, पुन्हा एका नव्या पर्वणीचा : जेथे, आमची भेट होती : “ग्रेट ओशन रोड”ला मेलबोर्नवरून पोर्ट कॅम्पबेलला रोडमार्गे जाताना, तो संपूर्ण रस्ता समुद्राच्या कडेकडेने जातो, जसे की, दंडा ते मुरुड जंजिरा त्या प्रवासात समुद्र, जमीन, जमिनींचे काही अलग झालेले भाग, सुळके, ज्याला, “12 Apostles Rock” म्हणून ओळखले जाते, ते सर्व प्रत्यक्ष जमिनीवरून समुद्रसमीप, डोंगर घळीत जाऊन

पाहिलेच... मात्र, खरी मजा होती, ती ते सर्व हेलीकॉप्टर राईडने आकाशातून विहार करत पाहण्याची. ती राईड सुद्धा आम्ही केली. (जी एच्छिक होती व खर्च होता प्रत्येकी रु. ९०००/-). सुंदर दर्शन, नेत्र सुखावले, ही राईड संपूच नये असे वाटत होते.

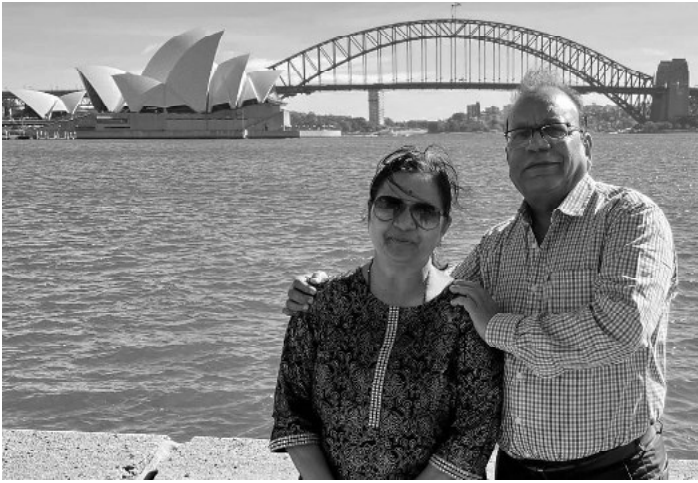
तिसरा दिवस, विमान प्रवास : ऑस्ट्रेलिया अंतर्गत : मोलबोर्न ते क्रेन्स. जो रोड मार्गे ३००० किमी. एवढा आहे. मात्र आम्ही विमानमार्गे चार एक तासात पार केला. क्रेन्स शहराच्या समुद्र किनाऱ्याला लागूनच आमची हॉटेलस होती. जसे की, मुंबई चौपाटी. रुमवर फ्रेश होऊन सायंकाळी मोर्चा त्या चौपाटीवर तेथील Evening walk चौपाटीवरचे नेत्रसुख (!), त्यांचा व्यायाम, इतर खेळ, छोटी छोटी रेस्टॉरंट्स, लंडन आयसारखा एक छोटा पाळणा ही तिथे होता मग काय, मोर्चा : पाळण्यातील गादीवर, झुलण्यासाठी : धम्माल केली. रात्री, रुमवर तीर्थ प्राशनासाठी मैफिली जमल्या... गजाली रमल्या...

चौथा दिवस, Great Barrier Recf. संपूर्ण जगात ऑस्ट्रेलिया आणि हे गांव, क्रेन्स ज्यासाठी सुप्रसिद्ध आहे, त्या रिफच्या दर्शनासाठी, आम्ही एका छोट्या, कुझने पोहचलो, त्या रिफच्या एका आयलंडवर. तेथे पुन्हा आम्हाला तीन तीन ऑपशनस् : सॉनर कर्लींग, स्कुबा डायव्हिंग आणि तळकाचेच्या बोटीतून त्यारीफ मधील मत्स्यजीवन, प्रवाळ खडक इ. जीवसृष्टी पाहणे... आमच्यापैकी जमेल त्याने तीन ही ऑपशन वापरले. आम्ही मात्र आपले तळकाचेच्या बोटीतून मत्स्य/प्रवाळ जीवसृष्टी पाहण्यात रमून गेलो. एक वेगळेच विश्व नजरे समोर उभे राहते. अथकपणे, पापणी न हलवता, सर्व पाहातच रहावे असे सर्वांसुंदर, कल्पनेपलिकडील एक वेगळेच अद्भुत जग.

पाचवा दिवस, “मुरांडा रेन फॉरेस्ट”, आज, क्रेन्स जवळील या ट्रॉपिकल किरू जंगलात जायचे होते. ते, सुद्धा Sky Rail Cable Car द्वारा... तेथे उंचच्या उंच अजख वृक्ष आहेत. कैक वर्षांपासूनचे हे जंगल आहे. तेथे, ऑस्ट्रेलियन सरकारने, टूरिस्ट अट्रॅक्शन म्हणून खास Sky Rail Cable Car निर्माण केलीय. त्या केबलमध्ये बसून आपण अगदी त्या अजख झाडांच्या शेंड्यावर जाऊन ते सर्व जंगल न्याहाळू शकतो. तेथील जैव विविधता, धबधबे, इत्यादीचे दर्शन क्या कऱ्हेने? सुपर्ब! आणि सायंकाळी प्रस्थान, विमानाने : ब्रिसबेनकडे.

सहावा दिवस : “ब्रिसबेन” - सिटी दर्शन टूर, या शहरांतील वेगवेगळ्या पेठां, मॅन्युमेंटासाठी फोटो शूट स्टॉपस्, शहरातील नदीच्या कडेकडेने केलेला प्रवास, सर्वकाही ब्युटीफूल. ब्रिसबेन शेजारीच, आणखीन एक सुंदर शहर आहे, ते म्हणजे गोल्डकोस्ट. आज मुख्यत्वे आमची भेट होती, ऑस्ट्रेलियाचा मानबिंदू : कांगारू.

कांगारू गार्डनमध्ये आम्ही दोन तास त्यांच्या सानिध्यात होतो, त्यांच्या बाललीला, गमतीजमती, बागडणे, पाहण्यात आणि या सर्वांचे वेगवेगळ्या एंगल्स मधून छान छान फोटोज घेण्यात वेळ कसा गेला, ते, लक्षातच आले नाही. तेथे आणिक एक आकर्षण होते Bird Sanctuary सिंगापूर प्रमाणेच शिवाय, लाजाळू, झोपाळू कोअलाज् सुद्धा डोळे भरून पाहिला. नंतर होता एक Live show मुळ ऑस्ट्रेलियन

आदिवासी यांचा सुंदर शो त्यांची वाद्ये, समुहनाच, बुमरँग वगैरेंची माहिती त्यांनी फार छान सांगितली. एक वेगळेच विश्व.

सातवा दिवस : Warner Brothers Movie World, गोल्ड कोस्ट. जगात सर्व आबालवृद्ध ज्याच्यासाठी वेडी आहेत. ते अब्दूत जग. आज संपूर्ण दिवस त्यांच्यासाठी, प्लस तेथे होती मेजवानी, वेगवेगळ्या पोटात गोळा येईल अशा थरारक राईडस्ची, 3D/4D फिल्म ही आहेत. वेगवान कारस्चा थरारक पाठलाग, व्हिलन हिरोंची मारामारी.. कॉमेडीयनस्शी मधूनच हजेरी... हसून हसून लोटपोट. चित्रपटांचे निरनिराळे सेटस् : खरे खोटे शुटींग स्पॉट आणि सर्वांत शेवटी सांगता, एका परेडमध्ये ज्यात हे सर्व कलाकार त्या त्या विविध कपडेपटात चित्रविचित्र गाड्या घोड्या उडवत सामील होऊन आपल्याला सुरेखशी अशी मानवंदना देऊन जातात. मन प्रसन्न/ प्रफुल्ल होऊन जाते, तेथून हलूच नये असे वाटते.

आठवा दिवस : पुन्हा विमान प्रवास : गोल्ड कोस्ट ते सिडनी - सायंकाळी सिडनी होटेलवर रूममधून फ्रेश होऊन रात्रीचा सिडनी दर्शन फेरफटका : लांबवर चमचमणारी हार्बर ब्रीजची रोषणाई. मुंबई /बंगलोर By Night ची आठवण.

नववा दिवस : कॅनबेरा, सिडनी ते कॅजवोरा कोच प्रवास. ऑस्ट्रेलिया देशाच्या राजधानी आखीव रेखीव आकर्षक उत्तम शहर. तेथील पार्लमेंट हाऊस, वेगवेगळ्या देशांच्या एम्बसिज् असलेला भाग, वॉर मेमोरीअल, एक्जीबिशन सेंटर आणि तेथून परतीच्या प्रवासातील Mt. Ainslie चे दर्शन : सर्व छान. आपल्याला प्रेम आपल्या दिल्लीच्या राजभवनाचे, पार्लमेंट हाऊसचे, इंडिया गेटचे, त्यात थोडे काकणभर जास्तच सुंदर आहे, त्यांचा भव्य प्रासाद : पार्लमेंट हाऊस, चक्र सर्व भाग, आतून, बाहेरून, वरून डोळे भरून पाहता येतो. हवे तितके फोटोज् तेथे आपण काढू शकतो. त्यांचा हा आधुनिक मानव निर्मित ठेवा, खरोखरीच सुंदर आहे. एकदा पहावा असाच.

दहावा दिवस : "सिडनी दर्शन" : क्रिकेट पंढरी : सकाळी सकाळी मोर्चा स्टेडियम भेटीकडे. तेथील खेळाडूंच्या चेंजींग रुमस्, वार्ताहार बॉक्स, VIP बॉक्स, कॉमेन्ट्री बॉक्स आणि तुम्हा आम्हांचे जनरल बॉक्स सर्व पोट भरून पाहिले. असंख्य फोटोज् काढले. तेथील इंग्लिश जनट्मन व त्या सोबतच्या लेडीने स्टेडियमची आणि तेथे खेळल्या गेलेल्या क्रिकेट सामन्यांच्या भरपूर गमती जमती आम्हांस सांगितल्या... आमच्या काही फिरक्या ही घेण्याचा प्रयत्न केला, पण आमच्या चमूतील सहकाऱ्यांनी क्रिकेट खेळांतील त्या तिरकस प्रश्नांस जशास तशी उत्तरे देऊन त्या उभयतांस निशब्द केले. शेवटी त्यांनी आमचे तोंड भरून कौतुकच केले.

मग मोर्चा, ऑपेरा हाऊसकडे : तेथील गाईड सुंदरी बरोबर संपूर्ण ऑपेरा हाऊसचे आतून बाहेरून सर्व बाजूने खुलासेकर माहिती सह. उत्कृष्ट दर्शन आमच्या टूर गाईडने नंतर तेथील आवारात, आमच्या रेकॉर्ड केलेल्या मुलाखती... मजा आली.

आता प्रयाण सुप्रसिद्ध हार्बर ब्रीजवर... एकदा या बाजूने, एकदा त्या बाजूने, तसेच डार्लिंग हार्बर, बोन्डी बीच Macq narie's Point आणि क्रिगज्क्रॉसचे ही विलोभनीय दर्शन केले.

आणि रात्री, जीवाची मुंबई... Sorry... जीवाची सिडनी... रात्रीची समुद्रावरील डिनर क्रुज् followed by कॅबरे डान्स, इ.... चंगळच चंगळ... हार्ड ड्रिंक्स ज्याची त्याची... त्यांच्या त्यांच्या खर्चाने... सिडनी बाय नाईट!

दिवस, अकरावा : इन्टरनॅशनल फ्लाईट : ऑस्ट्रेलिया ते न्यूझीलंड : सिडनी ते ख्राईस्टचर्च : विमान प्रवास. तेथे सायंकाळी पोहचल्यावर हॉटेल. बाहेर थोडी चहलपहेल केली. आणि थकून बिछान्यावर पडून गुडूप होऊन गेलो.

दिवस, बारावा : "अंटार्टिका मोहिम" : अहो, खुबू अंटार्टिका नाही, तर आमची भेट होती एका सेंटरला : तेथे होती माहिती संपूर्ण अंटार्टिका खंडाची. अंटार्टिका, पृथ्वीचे शेवटचे टोक, ज्याला आपण साऊथ पोलही म्हणतो. या सर्वांची उष्कृष्टपणे सादर केलेली माहिती सोबत काही फिल्म्स् आणि आपल्यासाठी तयार केलेय, एक सुंदर जग : मायनस डिग्री टेंपरेचर हाउस. अंटार्टिकावर निरनिराळ्या देशांतील, संशोधक काही अभ्यासक वगैरे तेथील अत्यंत कठीण अशा मायनस डिग्री टेंपरेचरमध्ये जाऊन काम करीत असतात, काही भारतीय संशोधक ही आहेत. आपली ही काही स्थळे अंटार्टिकावर आहेत. तर या सर्वांचा त्या विशिष्ट बोटीतील प्रवास, तेथील निराळे प्रकारचे पेग्विन, तीर्थ वापरल्या जाणाऱ्या गाड्या, साधन सामुग्री, बर्फातील घरे, इत्यादीची इथंभूत माहिती तर मिळतेच शिवाय त्या बर्फातील केलेल्या कृत्रिम घरात, मायनस डिग्री टेंपरेचरमध्ये वाहण्याचा लुटुपुटीचा योग ही ते, तेथे आपणांस देतात. त्यांच्या शिकारी कुत्र्यांबरोबर फोटो ही काढता येतात. वेगळेच सुंदर अब्दुत जग.

शिवाय, आज या शहरी दर्शन घेतले ते एक छोटे मुझीयम, उभारलेले जुने गाव, तसेच बोटनिकल गार्डनमध्ये फेरफटका. तेथे आम्ही एका छोट्या वेगळ्या गाडीत सफर घेऊन ती गार्डन आणखीनच Enjoy केली.

दिवस तेरावा : "क्रीन्सटाऊन"! : ख्राईस्टचर्च ते क्रीन्स टाऊन कोचने प्रवास. प्रवासात दर्शन, Lake Tekapo नंतर दर्शन Mt. Cook चे भाग, लांबूनच गाडीतून : लॅन्डस्केप फोटोज्! या लेक परिसरात भयानक थंडी. आपल्याला सहन न होणारी. कोचमधून झपझप लेककडे प्रयाण. डोळे भरून ती लेक डोळ्यात साठविण्याचा प्रयत्न. आणि मग पटकन अबाऊट टर्न, कारण जाम कुडकुडलं होते. जवळच मॉलमध्ये, मॉलच्या उबेत गेल्यावर आराम. कॉफीपान, तर काहींचे धुप्रपान इ.

दिवस, चौदावा : "Milford Sound (fjord) Cruise" क्रीन्स टाऊन ते मेलफोर्ड साउंड : हा प्रवास, अगदी, दिलखेचक... संपूच नये असे भासणारा, कधी जवळून त कधी दुरून साजरी गोजिरी बर्फा-च्छादित हिमशिखरे, त्यावरील छोटे मोठे ओहोळ, धबधबे, आणि

जंगल कापत केलेले सुंदर रस्ते या राज्यांवरील काही बोगदे, त्यास तेथे पुन्हा जवळच दोन सुंदर लेकस् : एक Wakatipu व दुसरे Te Anau हिमाच्छादीत शिखरांची त्या लेक मधील दृश्ये तर अगदी लाजवाब, पिव्चर स्केअर, पाण्यावर लांबलचक पसरलेली त्या त्या शिखरांची हुबेहुब उत्कृष्ट निचल प्रतिबिंब... किती फोटोज काढू... असे सर्व होऊन जाते.

आणि मग, कळस साध्य : Mailford Sound कुज... वा.. क्या बात है! स्वर्ग सात पावलांवर तर नाही नां! मित्रहो, आयुष्यात, चुकवू नये असे जर काही असेल तर, ह्या कुजचा क्रमांक बराच वरचा लागेल.

बर्फाच्छादीत असंख्य शिखरांच्या बेचक्यात, जेव्हा एखादे सरोवर तयार होते, व ते लगेचच जवळच्या सागरास मिळते तेव्हा तो टापू म्हणजे Fjord. तो टापू जेवढा मोठा, विस्तृत तेवढी त्या कुजच्या टूरची मजा जास्त. थंडी मात्र भयंकर. आपल्याला सहन न होणारी. भरपूर उबदार कपडे मात्र हवेत. कुजवर सॅन्डवीचेस्, केक्स, कॉफीपान वगैरे सर्व मिळते. कॉफीचा एक एक सीप घेत डावी उजवीकडे निसर्गाची सर्व किमयागिरी पाहत राहावी अशीच. ते धबधबे, त्या घळी, ते प्रवाह, ते सोबती, प्लस सोबत आपली अर्धांगिनी... अहा..हा.. बात बन जाये...

दिवस पंधरावा : “क्विन्सटाऊन सीटी दर्शन”, आज मोर्चा Arrow town Museum पाहण्यासाठी, तसेच पझलींग वर्ल्ड पाहण्यासाठी : लहान मुलांसाठीचा खजीना : कोडी आणि त्या स्वरुपाच्या इतर बऱ्याच गमती जमती. नंतर झेप, Bungee Jumping कडे.

आज न्यूझीलंड ओळखले जाते, ते या जम्पींगमुळे. जमिनीवरील खोल नदीच्या पाण्यावर विशिष्ट ठिकाणी एखादी मोठी घळ पाहून, घळीच्या दोन्ही टोकांना जोडणारा पूल बांधून झाल्यावर त्या पुलावरून, खाली नदीच्या वाहणाऱ्या खोलवर वाहणाऱ्या पाण्याकडे पाहत, वर त्या पुलावर, तयारी केली जाते. भक्कम दोरखंडाची, त्या दोर खंडाला आपण बांधून घ्यावयाचे आणि पुलावरून द्यायचे झुकुन त्या खोल नदीच्या पात्रात... आणि बसायचे हिंदकळत... कशी वाटली... आयडिया. हीच डेअरिंग बाज कल्पना येथे राबविलेली आहे. आपल्यासारख्या कच्च्या दिलाच्या माणसाचे, तेथे, दोर बांधून हिंदकळणे... शक्य नाही, ते पाहुनच पोटात गोळा येतो. आपण फक्त लांब उभे राहून फोटो मात्र भरपूर काढत बसायचे.

दिवस सोळावा : 'Jet Boat Adventure Ride' आज सकाळी सकाळी Kawarau नदीवर जाऊन ही एक थरारक राईड चित्र विचित्र आवाज करीत आम्ही सर्वांनी केली आणि तुरंत पोहोचते झालो विमानतळावर. कारण आज होता न्यूझीलंड अंतर्गतचा एक विमान प्रवास : क्विन्स टाऊन ते आकलंड. आकलंडला पोहोचताक्षणी कोचचा प्रवास आणि मुक्कामाचे ठिकाण होते. शहर रोडोरोआ. हॉटेलवर

पोहोचताच केला फक्त एक Evening walk त्या हॉटेल बाहेर.

दिवस सतरावा : रोटो रोआ : सल्फरमिश्रित पाण्याचे फवारे असलेले शहर. हे फवारे तरी किती? एक नाही दोन नाही, संपूर्ण शहरभर नुसते फवारेच फवारे... एक प्रकारचा सल्फरचा तो वास आपणाला काहीसा सहन करावा लागतो. चला, हा एक नैसर्गिक चमत्कार याची डोळा पाहिला. तो डोळे भरून पाहिला.

Whakarewarewa thermal reserve या ठिकाणी थांबून, तसेच एक वेगळा शो सुद्धा तेथे त्यांनी आम्हा प्रवाशांसाठी ठेवलेला, तो महत्वाचा शो म्हणजे

मुळ न्यूझीलंड वासीयांचे माओरी नृत्य. पुढे भेट झाली, त्यांचा राष्ट्रीय पक्षी किवी ह्याचीही. एक फार वेगळा पक्षी. नंतर पाहिले तेथील एक छोटेसे मुझीयम, इत्यादी या सर्वांमध्ये येथे आम्हांला, प्राचीन न्यूझीलंडची एक धावती झलकच छानपैकी पहावयास मिळाली.

नंतर मार्गस्थ झालो, ते पका Agro Dome Sheep Shearing Show मध्ये न्यूझीलंडला थंडी भयंकर. मेंढ्या पालन हा प्रमुख व्यवसाय. येथील मेंढ्या या गवत खाऊन खाऊन ह्या गबदुलच्या गबदुल झालेल्या. त्यांच्या अंगावर लोकर ही तशीच... तर, ती लोकर काढण्याची आजची आधुनिक पद्धत पाहावयास मिळाली. निवेदक ढेरपोट्या आणि मोठा मिस्क्रील स्वभावाचा होता. त्याने, आम्हापैकी काहींना स्टेजवर बोलावून, काही प्रात्याक्षिके आमच्या हाताने ही करावयास लावली. धम्माल आली.

दिवस, अठरावा : Waitomo Caves : आज एका गुढरम्य गुहेत जावयाचे होते. Waitomo Caves आणि तिथे होते नैसर्गिकरित्या गुहेमध्ये पाणी झिरपूर झिरपून तयार झालेले चित्रविचित्र सुळके/ आकार तीच ही गुहा आणि त्यासोबत त्या गुहेतूनच बाहेर जाण्याचा पाण्यातीलच दुसरा एक मार्ग होता, त्या मार्गावर आणखी एक चमत्कार आमची वाट पाहत होता. ज्याचे नांव होते Glow Worm Grotto. छोट्या होडक्यातून निशब्द होऊन गुडुप अंधारात काहीसा प्रवास केल्यावर, वर छताकडे पाहिले, तर, त्या गुहेच्या छतावर दिसतात असंख्य चमचमणाऱ्या चांदण्या. आपल्या काजव्यांसारख्या : **Excellant!**

दिवस एकोणिसावा : ऑकलंड सिटी टुर : सिडनी सारखेच, मोठे बंदर असलेले हे शहर - हार्बरब्रीज इ.न्यूझीलंडची आर्थिक भिस्त असलेले शहर. आपल्याकडे आपण जसा स्कुटर पार्क करतो, तथा यांच्या समुद्र सफरींवर जावयाच्या छोट्या छोट्या बोटी, त्यांचे पार्किंग थांबे, त्यांची गॅरेजेस्... जणू काही मॉलचा स्कुटर पार्किंग लॉटच. ही वेगळीच चैन त्या लोकांची आम्हास पहावयास मिळाली. शिवाय शेवटची अजून महत्वाची दोन आकर्षणे आमची वाट पाहत होती.

एक, Under Water World : दुबई धर्तीवरील मत्स्यालय एक वेगळी पर्वणी, छोटेसे सुविनीअर स्टॉल इत्यादी. दुसरे महत्वाचे

ठिकाण म्हणजे, ऑकलंडची Sky Line असलेला sky toner : थोडा कम... ना थोडा जादा... असा हा स्काय टॉवर, बुर्ज खलिफा, आयफोन टॉवरपेक्षा थोडा छोटा, पण मस्तच, फिरणाऱ्या Viewing गॅलरीमधून संपूर्ण ऑकलंड शहराचे विहंगम दृश पाहताना मजा आली. खेटूनच बंदर, त्यामुळे येणाऱ्या-जाणाऱ्या अज्ञात बोटींची सुद्धा चहल पहल वरून पाहता आली. काही ठिकाणी पायाखाली सुद्धा काच बसविली होती. त्यावरून चालताना जेव्हा खाली पाहिले, तर, चक्करच आली. बापरे.. भोवळच येते. अफलातून. चुकवू नये असा हा स्पॉट.

दिवस विसावा : Back to Home : ऑकलंड - कौलांलपुर (मलेशिया) - मुंबई असा परतीचा प्रवास. पुन्हा एक थांबा कौलांलपुर, मलेशिया येथे आणि एकूण प्रवास कालावधी जवळजवळ सतरा अठरा तासांचा. तद्नंतर पुन्हा आमचा एक छोटा विमान प्रवास : मुंबई ते बंगलोर. आणि सरते शेवटी आगमन स्वगृही : बंगलोरच्या घरी. अशी झाली सांगता, आमच्या या ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंडच्या टूरची.

या लेखात, टूरच्या स्थळांची, देशांची माहिती देताना, माझ्या कडून फारच त्रोटक आणि कमी माहिती दिली गेलीय याबद्दल क्षमस्व. कदाचित, ही सर्व माहिती आपण इन्टरनेट वगैरेवर कधीही विस्तृत पाहू शकता. वाचू शकता, असो.

तर या, टूरवरील दोन महत्वाच्या बाबींबद्दल वरील लिखाणात कुठेही उल्लेख आलेला नाही. त्याबाबी म्हणजे १) टूर गाईडस् आणि २) सहप्रवासी. यांबद्दल थोडसं...

ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंडसाठी टूरवर, मालकांपैकी तीन टूर गाईड्स आमच्या सोबत होते, ते म्हणजे श्री. संतोष वागळे, श्री. गौरव कोशे व श्री. यश यादव या तिघांचा टूर कन्डक्ट करण्याचा हसत खेळत आम्हां सर्वांना टूर Enjoy करायला लावणारी अशी ही तीन लोभस व्यक्तीमत्व होय. अत्यंत समंजस आणि सांभाळून घेणारे. प्रत्येक विमानतळांवर योग्य मदत करावयास सदैव तयार असलेले प्रत्येकांस नांवाने संबोधणारे, सर्वांत शेवटी भोजनास बसून, भोजन पटकन आटपून, पुन्हा आमच्या भोजनात काही हवे नको ते जातीने पाहणारे, इत्यादी... आणिक काय बोलू... टुलीप हॉलीडेजची शान आहेत हे तिघे.

सर्वश्री वागळे व कोशे ऑस्ट्रेलियासाठी मुकूर् असलेले आणि सर्वश्री वागळे (पुन्हा एकदा) व यादव न्यूझीलंडसाठी मुकूर् झालेले.

श्रीयुत यश यादव यांचा न्यूझीलंड व्हिसासाठीचा किस्सा मोठा इन्टरेस्टिंग आहे. “पहा बरं, आता टूर सुरू होणार, सर्व प्रवासी विमानतळावर मार्गस्थ होण्यासाठी सज्ज आहेत. तरी सुद्धा इकडे यशचा इन्टरव्ह्यू चालुच होता. यशने मुद्देसुद उत्तरे देऊन, त्या अधिकाऱ्यांची वाहवा मिळविली आणि अखेरीस, त्याला या न्यूझीलंड टुरवर गाईड/कन्डक्टर म्हणून प्रवेश मिळाला... (हे मात्र, आम्हाला, कोणालाच माहित नाही... जेव्हा, यशनेच स्वतः त्याच्या तोंडी हे सर्व सांगितले, तेव्हा, आम्हांला समजले.) असो.

दुसरी बाब आम्ही सहप्रवासी : ऑस्ट्रेलियासाठी आम्ही एकूण होतो वीस जण : सौ. व श्री. अरुण गोलोकर (व्यावसायिक, मुंबई) व त्यांच्या दोन कन्या, कुमारी साक्षी व सई, सौ. व श्री. शिंदे (अॅडव्होकेट, मुंबई) व यांची मुले कुमारी रिमा व मास्टर राज, सौ. व श्री. सुरेश सावरडेकर (डॉक्टर, मुंबई), सौ. व श्री. अरविंद दातार (मुंबई ठाणे इलाख्याचे प्रमुख वृत्तपत्र (व्यावसायिक, ठाणे), सौ. व श्री. मिल्हींद बल्लाळ (ठाणे वैभव दैनिकाचे मालक/संपादक, ठाणे), सौ. व श्री. राजेन्द्र म्हात्रे (बांधकाम व्यावसायिक, भाईंदर) सौ. व श्री. विनायक देवरे (रिटायर्ड ऑफीसर, पुणे) आणि आम्ही सौ. व श्री. अनंत कुंभार (वीट व्यावसायिक, पुणे)

न्यूझीलंडसाठी आम्ही एकूण होतो बारा जण :

सौ. व श्री. अहमद शेख, सौ. व श्री. अशोक कारंडे, सौ. व श्री. चंद्रकांत आंबेडकर, सौ. व श्री. रमेश पाटील (हा आठ जणांचा ग्रुप फक्त न्यूझीलंडला आम्हाला जॉईन झाला आणि हे सर्व मुंबई कॉर्पोरेशन मधील अधिकारी वर्गापैकी होते) आणि, ऑस्ट्रेलिया न्यूझीलंडसाठी कॉमन असलेले चार जीव : आम्ही चौघे म्हणजे : सौ. व श्री. राजेन्द्र म्हात्रे व सौ. व श्री. अनंत कुंभार.

मित्रहो, वरीलपैकी सर्वजण आम्ही या प्रवासा अगोदर एकमेकांस पूर्णपणे अनोळखी होतो. मात्र, टुलीप हॉलीडेजची कृपा - अमुक तारखेलाच आमची त्या त्या टूरसाठी पैसे भरण्याची मनाची तयारी आणि अकल्पितरित्या आमचे एकमेकांच्या सानिध्यात येणे - It's Miracle!

आपली भारतीय मने, घराबाहेर पडल्यावर अशा प्रकारे, जो आपल्या जवळ येतो आणि जेव्हा त्याची व आपली व्हेवलेंथ जुळते, मग प्रवासात जी काही बहार येते ती... अ.. हा.. हा.. हे सर्व आम्ही सर्वांनी अक्षरशः अनुभवलेले आहे.

आणि त्यातल्या त्यात गाठी जुळल्या त्या म्हणजे बल्लाळ, दातार, म्हात्रे या दांपत्यांशी. रात्रौ तीर्थप्राशनाच्या बैठका अशा काही रंगल्या, की पुछो मत... या सर्वांचा जीवन अनुभव, आयुष्याकडे पाहण्याची त्यांची दृष्टी, त्यासंग - बेहतरीन, गप्पांत रमताना, ज्या काही गजाली झाल्या, माहितीचे आदान प्रदान झाले ते अपूर्व.

दोस्त हो, अजून काय पाहिजे? टूरसारखी टूर तर झालीच, पण, जीवाभावाची वरील तीन कुटुंबे ही मिळाली आणि आता, आम्हां सर्वांच्या डोक्यात टूरचे पुढेचे प्लॅन्स घोळू लागले आहेत, की पुढील आपली टूर तुर्कस्थान, ग्रीस अशी करायची आणि एक गुड न्यूज ही आहे, की, आम्हाला US व्हिसासाठी अपॉइंटमेंट सुद्धा मिळालेली आहे, थोडी उशीराची आहे, चक्क, मार्च २०२५ ची. पाहुयात, हे सर्व कसे कसे घडून येईल! तूर्त, अल्पविराम...

***

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

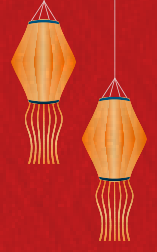
आशिर्वाद

एवन्

टेक्सटाईल

परंपरा सेवेची..परंपरा विश्वासाची

वै. विठ्ठलराव (आण्णा) एकनाथ राऊत
प्रेरणास्थान - संचालक, अध्यक्ष

आपली माणसं...
आपलं दुकान...
आपला अभिमान...

जामखेड मधील पहिले,
संपूर्ण वातानुकुलीत,
४ मजली भव्य वस्त्रदालन

सुटिंग | शर्टिंग | सारीज् | किड्स वेअर |
रेडिमेड | कॅज्युअल | वेडिंग कलेक्शन

शुभ दीपावली

श्री. किरण साधू बोराटे
संचालक, एवन् टेक्सटाईल

श्री. साधू नाना बोराटे
संचालक, एवन् टेक्सटाईल

श्री. महेश विठ्ठलराव राऊत
संचालक, एवन् टेक्सटाईल

श्री. विनायक विठ्ठलराव राऊत
संचालक, एवन् टेक्सटाईल

स्थळ : माऊली संकुल, गोरोबा पतसंस्थेजवळ, बीड रोड, जामखेड, अहमदनगर

9404978177 | 02421-295795

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

बेळगाव : खानापूर येथील सभेत प्रियांका गांधी यांना बुद्ध मुर्ती भेट देताना दिव्यांग कलाकार पुंडलीक कुंभार

सिंधुदुर्ग : सुप्रसिद्ध होमोओपॅथी तज्ञ डॉ.सुखदेव कुंभार यांना डॉ.हॅनीमन जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान

पुणे : सिंगड फार्म अॅण्ड व्हीला प्रकल्पाचे उद्घाटन खा.सुप्रियाताई पवार यांच्या हस्ते संपन्न समवेत संचालक रोहित परीचेकर, दादासाहेब हिंगे व मान्यवर

कुंभारकला सोसायटीच्या संचालकपदी विजयी झालेले विजयराव माडाळकर यांचा सत्कार समवेत पत्नी सौ.किर्ती, श्री व सौ.स्नेहल नांदगावकर,श्री व सौ.पुर्वा नेवरेकर, चि.वेदांत व मंदार अष्टेकर

कोयनानगर येथील जलविद्युत प्रकल्पास भेट-अधिकारी एन.डी.कुंभार, प्रकाश राजे, सौ.व श्री.ओंकार कुंभार, उपजिल्हाधिकारी मनीषा कुंभार, सौ.व श्री.महादेव कुंभार

कळंब : कृषी उत्पन्न बाजार समिती संचालक पदी हरीभाऊ कुंभार प्रचंड बहुमताने विजयी समवेत बंधु पांडूरंग उर्फ तात्या कुंभार

कळंब येथील उद्योजक व सामाजिक कार्यकर्ते महेश इटकर यांचा सत्कार करताना डावीकडून सुरेशराव कुंभार (रोपळेकर)संजय राजे, जयवंत कुंभार व हरीभाऊ कुंभार

कळंब येथील उद्योजक व सामाजिक कार्यकर्ते जयवंत कुंभार यांचा सत्कार करताना डावीकडून हरीभाऊ कुंभार, संजय राजे व सुरेशराव कुंभार(रोपळेकर)

अहमदपूर येथील महात्मा गांधी महाविद्यालयाचे उपप्राचार्य प्रा.प्रभाकर बाभुळगावकर यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे समवेत सौ.शोभा बाभुळगावकर, प्रा.नागनाथ कुमठेकर व मान्यवर

कळंब:कृषी उत्पन्न बाजार समितीच्या संचालक पदी विजयी झालेले डिस्कळ गावचे उपसरपंच हरीभाऊ कुंभार यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे व मान्यवर

वसमत:आदर्शमाता श्रीमती पुषावती बाबुराव सेलुकर यांना कुंभश्री अंक भेट देताना राजे समवेत डॉ.बालासाहेब, व ज्योती सेलुकर, कु.खुशी, चि.अर्पित व सौ.सुनिता राजकुमार सेलुकर

पाथर्डी:यशस्वी उद्योजक व अदर्श पिता गणपतराव मुरुडकर यांचा पुनर्जन्म झाल्याबद्दल सत्कार त्यांची दोन मुले इंजिनियर, एक मुलगी व एक मुलगा एम.बी.बी.एस डॉक्टर आहेत.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

समाजनाही हे चमचम करती ज्ञानाचे तारे... शिष्यवृत्ती देऊन कुंभश्री ज्ञानदान यज्ञात सहभागी व्हा!

‘कुंभश्री’ तर्फे शिष्यवृत्ती ज्ञानदान यज्ञात सर्वांनी सहभागी व्हावे अशी विनंती. आपणा सर्वांच्या सहकार्याशिवाय ते पूर्ण होणार नाही म्हणूनच आप्णी आपणास कळकळीचे आवाहन करतो की सर्वांनी जास्तीत जास्त शिष्यवृत्ती निधी पाठवून द्यावा. “उंची ज्यांची आभाळाएवढी, त्यांनी मधे-मधे खाली यावे, जमिनीवर बसलेल्या आपल्या विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती देऊन उंचच उंच न्यावे, उंचच उंच न्यावे” **कुंभश्री संपादक संजय राजे व कुंभश्री परिवार**

H
I
G
H
E
R

रामभजन प्रजापत
UPSC 667 Rank
Rajasthan

संदिप सदानंद कुंभार
UPSC
(Technical Advisor)

डॉ. स्नेहल गोविंद कुंभार
M.D. Gyan.
Kolhapur

डॉ. दर्शना मधुकर उत्तुरकर
M.D. Gyan.
Gujrat

नंदन पांडुरंग कुंभार
Chartered
Accountant

प्रियांका वामन चिंदरकर
Chartered
Accountant

विरजा विजय कुंभार
Chartered
Accountant

डॉ. नितेश रामचंद्र चिंदरकर
Ph.D. Chemistry
Mumbai

H
I
G
H
E
R

स्वनील चंद्रकांत काळकर
M.S. Engg.

करण सुरेश जगदाळे
M.S. Engg.

तेजस रुपेश बोराडे
Custom Clearance 82%

दिगंबर गुलाब चव्हाण
सेट परिक्षा उत्तिर्ण

अशोक रामभाऊ कुंभार
नेट परिक्षा उत्तिर्ण

डॉ. भागवत अंकुश करडकर
Ph.D. उत्तिर्ण

प्रज्ञा वसंत चव्हाण
सेट परिक्षा उत्तिर्ण

मृदूला अविनाश मंगळकर
नेदरलंडला रवाना

H
S
C

ओम विवेक उकीर्डे
NEET 630-95.00%

सार्थक शिवाजी राजारुपे
Com. 94.17%

तनिषा कैलास बारधिया
Com. 93.83%

अथर्व विकास राजुरकर
Sci. 85.50%

सानिका कड्या कुंभार
Sci. 83.17%

किरण कृष्णकांत तेलंगे
Sci. 79.33%

वैष्णवी अशोक मोरे
Arts 78.83%

दिपाली किशोर झुराव
Sci. 74.00%

H
S
C

लक्ष्मी श्रीहरी दळे
Arts 73.50%

अथर्व महेश वाघचौरे
Sci. 71.67%

प्रथमेश दिलीप पंडित
Sci. 70.83%

तेजस अंकुश जाधव
Sci. 64.40%

कोमल संजय जगदाळे
Sci. 62.00%

काजल नंदलाल पुरणकर
Voc. 61.67%

कुणाल संजय कुंभार
Com. 74.67%

वैशाली धनाजी कुंभार
MSF मध्ये निवड

S
S
C

प्रगती गोविंद कुंभार
98.40%

अपर्णा बावस्कर
98.00%

तन्वी प्रदीप कोल्हाडे
97.40%

शिवानी राकेश जोर्वेकर
97.40%

संस्कृती शिवानंद कुंभार
96.60%

सौरभ नारायण काळे
96.60%

साहिल शाम बुरबादे
96.40%

नयना दशरथ आहिरे
96.20%

S
S
C

विवेक दिलीप शिक्रे
95.60%

आयुष मयुर जोर्वेकर
CBSE 95.60%

कृष्णा संतोष कुंभार
95.20%

संस्कृती अजय लवडेकर
94.60%

चैनाली संजय कापडे
94.60%

सृष्टी विठ्ठल शिंदे
94.60%

तनिशा दत्तात्रय कुंभार
94.60%

अवांती राजेशराव काळकर
94.40%

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

SSC

अथर्वा किरण जोर्वेकर
CISCE 93.80%

अभिनव महादेव कुंभार
93.60%

सायली किशोर जोर्वेकर
93.40%

रोहन अशोक कुंभार
93.40%

रुजल रोहीदास हातनोलकर
93.00%

बाळकृष्ण सुहास कुंभार
92.80%

पुजा पंडित तेलंगे
92.00%

निकिता राजेंद्र माळवेकर
92.00%

SSC

प्रथमेश रा. पांगरेकर
91.80%

सायली म.घोडनदीकर
91.60%

वैष्णवी प्रमोद कुंभार
91.60%

वैष्णवी सुर्यकांत कानुरे
91.40%

सुमेधा विजय पांगरेकर
90.80%

पायल किशोर झुराव
90.40%

हर्षदा खंडू बागुल
90.60%

दिक्षा भास्कर कुंभार
90.40%

SSC

गौरी हेमंत जगदाळे
90.20%

आर्या गणेश बोरवाडकर
90.20%

अमेय मा. बाभुळगावकर
CBSE 90.20%

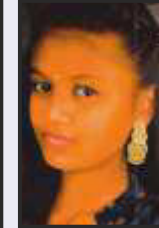
रिचा गोविंद चिंदरकर
90.00%

संध्या संभाजी साळवी
89.80%

निकिता बायमाजी भेगे
89.60%

वैष्णवी गंगाधर रामरुळे
88.40%

ऋतुजा रवींद्र कुंभार
88.40%

SSC

चैतन्य अविनाश मोरे
88.40%

आर्यान संजय खैरनार
88.20%

गौरव उत्तम सपकाळे
87.80%

ओम नामदेव मांडवळकर
87.60%

हर्षद मनोहर कुंभार
87.40%

राधिका सचिन चव्हाण
87.60%

रिखी प्रकाश सोमासे
87.00%

तन्वी कोलाडे
97.40%

SSC

निशांत हेमंत कोते
86.20%

पार्थ चंद्रकांत कुंभार
CBSE 86.00%

अथर्व अमित दळे
85.80%

समर्थ सुरेंद्र धामनेकर
85.80%

श्रेया सुशांत कुंभार
85.60%

व्यंकटेश अ. कानगुले
85.60%

मानसी शिवराम कुंभार
84.80%

निरंजन संतोष कुंभार
84.40%

SSC

ज्योती ध. प्रजापती
84.20%

गायत्री नं.सावीकर
84.00%

श्रेया सुनिल काळकर
83.40%

अथर्व दिपक गोरे
83.20%

तनिष्का प्रशांत कुंभार
83.00%

सौरभ गुलाब कुंभार
82.80%

कृष्णा तुकाराम कुंभार
81.80%

किरण संजय साविकर
81.60%

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

S
S
C

ज्ञानेश्वर अरुण कुंभार
81.00%

जानवी बाबुराव कुंभार
80.20%

ऋशिकेश सुरेश काळे
79.40%

प्रसाद नवनाथ जाधव
79.20%

उर्कीडे देवश्री संतोष
78.83%

हर्षत केशव बोरसे
77.80%

श्रावणी मंगेश बोरसे
77.60%

अनुजा ज्ञानेश्वर नागपुरे
77.20%

S
S
C

दिलीप श्रीपती जामदार
77.00%

आकाश नितीन कुंभार
CBSE 77.00%

परडे निकिता बाबाप्रसाद
76.80%

गायत्री गणेश वाघाडे
76.40%

विजय आ.आरळेकर
75.60%

तेजस अमोल घोडके
75.60%

पार्थ प्रदीप कुंभार
73.00%

उमा श्रीहरी दळे
72.20%

S
S
C

सोहम अभिजीत मोशिकर
71.83%

स्वाती लक्ष्मण पाटणकर
66.60%

यशीका हरोडे विलास
63.20%

ज्योति दशरथ जाधव
61.60%

मुकुंद विश्वनाथ पाटणकर
60.80%

शिवम प्रकाश जाधव
60.00%

परीमल निलेश कुंभार
88.00%

सार्थक निलेश जाधव
ISCE 77.20%

O
T
H
E
R

पार्थ दत्तप्रसाद घुमाडे
S.S.C. 89.40%

भिक्तीजा सुरेश शिर्के
B.E. 8.73 CGPA

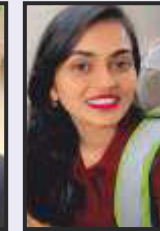
तेजस शैलेंद्र कुंभार
B.Com. 60.28%

आतिश ज्ञानेश्वर भागवत
M.B.B.S.

क्रमणिक वैभव राजे
M.B.B.S.

हर्षदा दयानंद कुंभार
सहा.संचालक औद्योगिक सुरक्षा

माधुरी मोहन खेडकर
राज्य कर निरीक्षक पदी निवड

कुणाल ज्ञानेश्वर कुंभार
Eng. Olympic 3rd in State

O
T
H
E
R

सोमनाथ पांडुरंग थोरात,
सहायक कक्ष अधिकारी पदी निवड

वृशाली दिलीप कुंभार
मंत्रालय लिपीक

अर्जुन सुभाष राजरपल्लु
P.S.I.

व्यंकटेश नागोराव मिरवडे
LIC - D.O.

शुभम शिवाजी पांगरेकर
LIC - D.O.

अभिषेक कुंभार
MCA Under 16

पुजा प्रजापती
High Jump Gold Medal

तनीशा प्रजापती
Archery Bronze Medal

O
T
H
E
R

अनुज अरुण डेंगळे
हॅमर थ्रो ब्राँझ मेडल

सात्वीक अरुण डेंगळे
थकीफेक गोल्ड मेडल

रीना प्रजापती
Dragon Boat
Bronze Medal

डॉ.नागोराव आवडे यांची मराठवाडा
विद्यापिठ व्यवस्थापनशास्त्र मंडळावर निवड

विनायक विठ्ठलराव राजत
नागेश विद्यालय स्कुल क्रिटीवर निवड

सौ.शुभांगि महेश कुंभार
सरपंच तळसंदे

सौ.स्वाति निलकंठ कुंभार
सरपंच भोसरे (कुईवाडी)

सौ.शलून महादेव कुंभार
सरपंच बलवडी, सांगली

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

क्षणचित्रे

मुंबई : भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश अध्यक्षपदाचे नियुक्तिपत्र संजय गाते यांना प्रदान करताना भाजपा प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे व मान्यवर

कोल्हापुर : भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश अध्यक्ष संजय गाते यांचा भव्य सत्कार हस्ते खासदार धनंजय महाडिक समवेत महेश जाधव राहुल चिकोडे, संदिप कुंभार, गायत्री राऊत, आनंद गुरव व मान्यवर

नाशीक : भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश अध्यक्ष संजय गाते यांचा सत्कार हस्ते रमाकांत क्षीरसागर, अशोक जाधव सोमनाथ सोनवणे, बाळासाहेब जोर्वेकर व मान्यवर

कोल्हापुर : भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश अध्यक्ष संजय गाते यांचा सत्कार हस्ते विजयराव पुरेकर समवेत सौ.गातेताई, माजी महापौर मारुतीराव कातवरे, सतीश बाचणीकर व मान्यवर

सांगली : इस्लामपूर येथील अविनाश कुंभार यांची मंत्रालय सहाय्यक पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना प्राध्यापक महेश कुंभार व सौ. प्रतिभा महेश कुंभार.

पुणे : वाघोली येथे मुख्याद्यापक सौ.उज्वला सुखदेव शिंदे यांचा सेवापुर्ती सोहळ्यानिमित्त सत्कार हस्ते माजी सभापती वसुंधराताई उबाळे समवेत श्री.सुखदेव शिंदे व मान्यवर

सातारा : आमदार शिवेंद्र राजे भोसले यांचा सत्कार करताना सातारा खादी ग्रामोद्योग सहकारी संस्थेचे अध्यक्ष भाग्यवंत कुंभार, संचालक जयवंत कुंभार व इतर संचालक मंडळ.

कोपरगाव : संत गौरीबाकाका मंदिर संरक्षण भिंतीच्या लोकार्पण सोहळ्यामध्ये नामदार राधाकृष्णजी विखे पाटील यांचा सत्कार हस्ते विनायकराव गायकवाड, दिलीप जोर्वेकर, जयंतराव जोर्वेकर व मान्यवर

फलटण : तरडगाव येथे कुंभार सशक्तीकरण कार्यक्रमात आमदार दिपकराव चव्हाण यांचा सत्कार करताना बळवंतराव कुंभार समवेत विकास संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष शामशेट राजे व मान्यवर

अकोला : नवनिर्वाजित जिल्हाधिकारी अजित कुंभार यांचा सत्कार हस्ते संजय वाडकर, प्रा.दिलीप अप्पुरकर व अॅड.अरुण सौदागर

धुळे : गरीब गुणवंत विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती वाटप करताना दानशुर उद्योजक सुभाषशेट कुंभार(शिरपूर) समवेत उपस्थित मान्यवर

धुळे : रमाकांत क्षीरसागर यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान समवेत जिल्हाध्यक्ष सुरेश बहाळकर, डॉ.दिलीप मेनकर, भगवान सुर्यवंशी, प्रदेशाध्यक्ष सतीशदादा दरेकर व मान्यवर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मध्यप्रदेश : उज्जैन में अखिल भारतीय प्रजापती (कुम्भकार) महासंघ अधिवेशन संपन्न

भाजपा राष्ट्रीय महासचिव कैलाश विजय वर्गीय एवं म.प्र. उच्च शिक्षामंत्री मोहन यादवजी का सम्मान करते हुए राष्ट्रीय अध्यक्ष आर बी के प्रजापती, राष्ट्रीय महासचिव मनोज प्रजापती(C.A.), सांसद दिनेश अनावडिया, गोवा विधायक प्रेमेश शेट, मांगीलाल रेडवाल, गुलाबचंद प्रजापती एवं मान्यवर

मंचपर विराजमान महामंडलेश्वर शांती स्वरूपानंद, राज्यसभा सांसद दिनेश अनावडीया, गोवा विधायक प्रेमेश शेट, गोवाप्रदेशाध्यक्ष सतिश कुंकलेकर, गतविधायक गोविंदभाई प्रजापती, सोमाभाई प्रजापती, भैरुलाल प्रजापती, नागनाथजी कुंभार, मांगीलाल रेडवाल, कैलाश प्रजापती, कमल नंदवाना एवं मान्यवर

ग्यारह खिलाडी, सोलह प्रतिभावन छात्र एवं छात्राओंका सम्मान किया गया। समवेत उज्जैन महापौर मुकेश टटवाल, चेतन यादव, कैलाश बोबरीया राष्ट्रीय अध्यक्ष आर.बी.के.प्रजापती, महासचिव मनोज प्रजापती प्रदेशाध्यक्ष मांगीलाल रेडवाल, लक्ष्मीनारायण प्रजापती, कमल नंदवाना, गुलाबचंद्र प्रजापती एवं मान्यवर

उज्जैन जिला कार्यकारीणी सदस्योंका सम्मान करते हुए गोवा प्रदेश अध्यक्ष सतिश कुंकलेकर समवेत कैलास उत्तुरकर, प्रेमामंद शेटकर, राष्ट्रीय महासचिव मनोज प्रजापती एवं मान्यवर

नाशिक : कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र राज्य संघटनेच्या कार्यकारीणी सभेच्या उद्घाटन प्रसंगी गोरुबा काकांच्या प्रतिमेचे पुजन करताना प्रदेशाध्यक्ष सतीशदादा दरेकर, सचिव रमाकांत क्षीरसागर, उपाध्यक्ष सुर्यवंशी, नाशिक जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे, रंगनाथ आहरे, सुभाष कुंभार, अशोक जाधव, विलास कर्वे, अप्पा जोर्वेकर, नंदूशेट सोनवणे, पत्रकार गोकुळ सोनवणे व मान्यवर कार्यकारीणी सदस्य

कोल्हापुर : मेरेवाडीचे उपसरपंच संजयराव वास्कर यांचा सत्कार करताना उद्योजक व कुंभार समाजाचे नेते संजय काका निगवेकर समवेत कार्यकर्ते.

पुणे : नारायण कुंभार लिखित गोष्टी गावांशहराकडील पुस्तकाचे प्रकाशन संपन्न हस्ते डॉ.संगीता बर्वे, मल्हार अरणकल्ले समवेत प्रकाशक अनिल शिंदे व मान्यवर

जळगाव पोलीस उपअधिक्षक रामकृष्ण कुंभार यांचा सत्कार हस्ते विकास संस्थेचे अध्यक्ष पदमाकर शिरसाठ, प्रमोद सन्याशी व मान्यवर

सावित्रीबाई फुले विद्यापिठाच्या अभ्यासमंडळावर निवड झाल्याबद्दल सुरेशराव कोते यांचा कुंभार समाजातर्फे सत्कार डावीकडून षोडनवीकर, प्रतिभाताई, पळसदेवकर, अॅड.दरेकर, चांदेकर, नारायणराव, सतीशदादा, अंबवणेकर व फुलगावकर.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्रपरिवाराच्या वतीने प्रासंगिक सत्कार

पुणे : अखिल भारतीय साहित्य संमेलन अध्यक्ष डॉ.रविंद्र शोभणे यांचा सत्कार हस्ते प्रकाशक संघ अध्यक्ष राजीव बर्वे, कुंभश्री संपादक संजय राजे, रवी बेहरे, दत्तात्रय पाष्टे, पराग लोणकर व मान्यवर

कराड : डॉ ऋतुराज अनिल शिर्के यांना एम.एस. साठी प्रवेश मिळाल्याबद्दल कुंभश्री तर्फे अभिनंदन करताना डावीकडून सुरेखा कुंभार, शशीकला शिर्के बीना राजे, करुणा शिर्के, डॉ.ऋतुराज, चि.अमेय, अनिल शिर्के, संजय राजे, सुरेश शिर्के व सत्यभामा कुंभार

चिकोडी : नागरमुनोळी येथील लखवा स्पेशालिस्ट डॉ.महारुद्र कुंभार यांचा मुलगा डॉ.ज्ञानेश्वर एम.बी.बी.एस उत्तीर्ण झाल्याबद्दल उभयतांचा सत्कार समवेत डॉ.उमेशराव व गोपाळ

पुणे : यु.पी.एस.सी. उत्तीर्ण संदीप कुंभार यांचा सत्कार डावीकडून दत्तात्रय व सौ.रुपाली कुंभार, सौ.बीना व संजय राजे, संदीप व सौ.शुभांगी, सुष्टी व सुधांशु कुंभार

पुणे : प्राची लॅडमार्कचे डायरेक्टर जीवन सोमवंशी यांचे अभिष्टचिंतन करताना डावीकडून प्रकाश राजे, डायरेक्टर आनंद गोयल, संजय राजे, जीवन व सौ. शितल सोमवंशी

अहमदपूर : विवेक वर्षिणी कॉलेजच्या प्राचार्यपदी धनाजीराव राजे सरांची नियुक्ति झाल्याबद्दल सत्कार प्रसंगी डावीकडून रघुनाथ कोळमकर, महेश कानगुले सौ व श्री धनाजीराव, संजय राजे, सुरेश कुंभार व प्रभाकर बाभुळगावकर सर

पुणे : आदर्श शिक्षक मोहनराव जगताप व सौ जयश्री जगताप यांचा सत्कार करताना उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार समवेत डावीकडून महादेवराव कुंभार, संजय राजे व प्रकाश राजे

पुणे : आमचे चार नंबरचे मेढणे महादेव कुंभार यांच्या त्रेसष्टाव्या वाढदिवसानिमित्त तसेच लग्नाच्या वाढदिवसानिमित्त त्यांना व बहिण सौ. सुनीता यांना राजे व कुंभार कुटुंबियांतर्फे शुभेच्छा!

पुणे : आमचे भाचे ओंकार कुंभार यांनी नवीन गाडी घेतल्याबद्दल अभिनंदन करताना डावीकडून सुरभी व बीना राजे, सुनीता व समीक्षा कुंभार, ओंकार, संजय राजे, महादेव व अभिजीत कुंभार

पुणे : आकुर्डे येथील जयगणेश मेडिकलचे संचालक गणेश धुमाळ यांची पिंपरी चिंचवड केमिकल्स असोशियशनच्या संचालक पदी निवड झाल्याबद्दल सत्कार हस्ते सौ व श्री संजय राजे समवेत धुमाळ कुटुंबिय

पुणे : आर्किटेक्ट कु.मृदुला मंगळकर सध्या पी.एचडी करत असून नेदरलंड येथे अभ्यास दौऱ्यासाठी तिची निवड झाल्याबद्दल सत्कार करताना संजय राजे समवेत आई शरयु आणि वडील उद्योजक अविनाश मंगळकर

पुणे : सी.ए.परीक्षा उत्तीर्ण विरजा विजय कुंभार हिचा सत्कार करताना डावीकडून सुरेखा, अण्णासाहेब, विजय, माथुरी, विरजा कुंभार, संजय व बीना राजे, उपजिल्हाधिकारी मनीषा कुंभार, पुनम व मित्तींद कुंभार

आठवणीतले पुणे

- डॉ. शशिकांत देशपांडे

१९४० चे दशक असावे ते. आज मागे वळून पाहिले तर पुण्याचे ते रस्ते, ती माणसे, ते पडके वाडे, ते टांगेवाले, त्या सायकली सगळे सगळे नामशेष झाले आहे. उरलेले अवशेषही संपण्याच्या मार्गावरच आहेत.

पर्वती, चतुःशृंगी, शनिवार वाडा हे पुण्याचे मानदंड. आजची शानदार सारस बाग त्या काळी पुण्यात नव्हती. खोल तळ्यात गणपती बुडालेला होता.

पेशवे पार्कचा ऐसपैस प्रदेश आणि तिथली गर्द झाडी थेट निसर्गाच्या कुशीतच माणसांना ओढून न्यायची. संभाजी पार्क त्यावेळी नव्याने आकाराला आले होते. सगळे पुणे संध्याकाळी आणि विशेषतः रविवारी संभाजी पार्ककडे चाललेले असायचे.

गणेश पेटेटून जिमखान्यापर्यंत फक्त १० पैशांत आरामात जाता यायचे. त्या वेळी शनिवार वाड्याचे भव्य पटांगण व्याख्यात्यांना बोलावण्याची एक महत्त्वाची जागा होती. मस्तानी दरवाज्या जवळच्या पिंपळाच्या गर्द सावलीत जादूगार आपली जादू पेश करायचे. ही जादू पाहण्यासाठी खूप गर्दी होत असे. बाहेरून आलेला पाहुणा जेवण्यासाठी हमखास विजयानंद थिएटर जवळ असणाऱ्या, आगगाडीसारख्या लांबच लांब पसरलेल्या 'गुजराथ लॉज' मध्ये जात असे.

डुल्या मारुती, जिलब्या मारुती, पत्र्या मारुती, भिकारदास मारुती अशा वैविध्यपूर्ण आणि पुणेकरांप्रमाणेच अस्सल नावे धारण करणारा हनुमान आपल्या जयंतीला साऱ्या पुण्यातच धुमाकूळ घालायचा.

तुळशी बाग, बेलबाग ही पुणेकरांची खास श्रद्धास्थाने.

धुपारती, दीपारती होताना निर्माण होणारे येथील वातावरण पुणेकरांच्या भक्तीभावनेचेच प्रतीक असे. या ठिकाणी प्रसिद्ध ह.भ.प. कीर्तनकारांची सदाच चालणारी कीर्तने ऐकण्यासाठी घरातल्या आजीबाई हाताने फुलवाती वळता-वळता बुवांच्या सुश्राव्य कीर्तनातील मोक्याच्या जागांना दाद देताना टाळ्या वाजवण्यासाठी हातही जरा मोकळे ठेवीत.

तुळशीबाग म्हणजे लहान मुलांची खेळणी मिळण्याचे एक

महत्त्वाचे ठिकाण होते. राम-लक्ष्मण-सीता यांच्यासमोर उभ्या असणाऱ्या मारुतीच्या उजव्या हाताला लांब सरळ रेषेत जमिनीवरच त्यावेळी बायका हारीने दुकाने मांडून बसलेल्या असत. तसेच पुढे गेल्यावर नगाऱ्याची देवडी असे. त्या बोळकंडीतील अंधाऱ्या जागी दोन्ही कट्ट्यांवर काही माणसे चक्र झोपलेली असायची. त्या काळात चितळ्यांचे प्रस्थ पुण्यात नव्हते.

काका हलवाई व दगडूशेट हलवाई यांनीच पुणेकरांचे तोंड गोड करण्याचा मक्ता घेतलेला होता.

सोन्या मारुती चौकातील कन्हैय्यालाल सराफाची पेढी भलतीच जोशात होती.

एस. पी. कॉलेज समोरचे जीवन रेस्टॉरंट कॉलेज विद्यार्थ्यांची जान होती. सामिष भोजनासाठी त्याकाळी लक्ष्मी रोडवर गोखले हॉल समोर 'सातारकर हेल्थ होम' हे भोजनगृह होते.

प्रसिद्ध पहिलवानांचे फोटो तेथे ओळीने लावलेले असत. त्यांचे पिळदार स्नायू, पिळदार पोट्या दाखवणारी बलदंड शरीरे आम्हां तरुणांच्या डोळ्यांत भरत.

सामिष भोजनाचा हा परिणाम आहे, असे वाटून तेथे तगड्या शरीराचे तरुण यायचे, तसेच काडीपैलवानही मोठ्या आशेने जेवण्यासाठी यायचे!

डेक्कन जिमखान्यावरील कॅफे गुडलक व लकी ही दोन इराणी रेस्टॉरंट समाजातील उच्चभूंचे अड्डेच समजले जात. त्याकाळी उडप्यांची मिरासदारी पुण्यात फारशी जाणवत नव्हती.

सोन्या मारुती चौकात त्याकाळी जुनी दूधभट्टी होती. ती गवळी लोकांनी नुसती भरून जात असे. कोणत्याही कुलुपाची किल्ली हमखास बनवून देणारा 'बाबूलाल किल्लीवाला' याच रस्त्यावर आपले दुकान थाटून बसलेला होता. तेव्हाचे हे डुप्लिकेट किल्ल्या बनवून देणारे एकमेव दुकान पुण्यात होते.

त्या काळात पुण्यात उत्तम जिलब्या 'मथुरा भवन' मध्ये मिळत. पायातल्या चपला हमखास चोरीला जाण्याचे ठिकाण म्हणजे दगडू शेट दत्तमंदिर! आजच्या इतके पुण्याचे ओद्योगिकीकरण झालेले नव्हते.

पुणे हे विद्येचे माहेरघर व शिक्षणाचे केंद्रस्थान असल्याने लांबून-लांबून मुले शिकण्यास येत. त्या काळात आजच्यासारखा जीवनाचा भन्नाट वेग नव्हता. रस्त्यावरून व्यवस्थित चालता यायचे.

झोपडपट्ट्या मोठ्या प्रमाणावर नव्हत्या. रस्त्यावरून जाताना भेटणारे ओळखीचे लोक थांबून मनापासून बोलत. बोलता-बोलता मुलांच्या हातावर ढबू पैसा तरी ठेवत वा शेंगदाणे, खारे दाणे, खारका असा खाऊ मूठभर ठेवत.

त्याकाळात सिमेंटच्या गगनचुंबी इमारती पुण्यात नव्हत्या. आठवते तिथपर्यंत पर्वती, भांबुरडा, कोथरूड गावठाण, एरंडवणे ही त्या काळातली जंगले होती. हल्ली सारेच पुणे सिमेंटचे जंगल झालेले आहे! पोस्टमन, शाळेतला शिपाई आणि फार तर पोलीस हीच ट्रेसवाली मंडळी वेगळी अशी उठून दिसायची. सायकली मात्र अमाप दिसायच्या. कारण पुणेकरांचे जीवनच सायकलवर अवलंबून होते. पुणेरी टांगेवाले हे एक मासलेवाईक प्रकरण होते.

त्यावेळी भल्या सकाळी मोराची पिसे लावलेली उंच टोपी घालून रामनामाचा गजर करीत येणारा 'वासुदेव' पुणेकरांच्या घरातीलच एक झालेला असे. तो सगळ्यांना नवलाख पायऱ्यांवरून थेट जेजुरीला घेऊन जायचा, चंद्रभागेच्या वाळवंटात कीर्तन करणाऱ्या वारकऱ्यांच्या घोळक्यात नेऊन पांडुरंगाचे दर्शन घडवायचा. तेथून तुळजापूरच्या भवानी व कोल्हापूरच्या अंबाबाईच्या पायांवर घालून आणायचा.

'चाईला औरखद, वाताला औरखद' म्हणणाऱ्या वैदू बायका पुण्यात घरोघर हिंडायच्या. जालीम जडीबुटी देणाऱ्या या बायकांची माजघरापर्यंत उठबस असे.

भाकरीच्या तुकड्यावर सागरगोटे देणाऱ्याही काही बायका टोपलीला चहुबाजूनी गोधडी सारखे कापड लावून तीत सागरगोटे, बांगड्या, करगोटे, खडे, अंगठया ठेवीत आणि ती टोपली डोक्यावर व काखोटीला मूल घेऊन पुण्याचे गल्ली बोळ तुडवीत असत.

गर्दीचे पुण्याला वेडच असावं. तीन डोळ्यांचं पोरं लोकांना रस्त्यावर दाखवून त्यातून पैसा मिळवणारे लोक इथेच गोळा होत. मग त्या पोराला पाहायला ही झुंबड उडे.

त्या काळी पुण्यात वाहनांचे अपघात क्वचितच होत. त्यामुळे

एखादा अपघात झाला तरीही ते दृश्य पाहण्यासाठी प्रचंड गर्दी जमे. मला आठवते त्याप्रमाणे ताराचंद हॉस्पिटल जवळ, श्री समर्थ व्यायाम मंदिरा समोरच्या मोकळ्या पटांगणात गोल रिंगणातून सतत सायकल चालविण्याची शर्यत त्यावेळी एक चर्चेचा, आकर्षणाचा विषय झालेला होता. त्या फिरणाऱ्या सायकलवरच आंगोळ करणे, कपडे बदलणे इ. गोष्टी तो इसम करीत असे!

सतत ७२ तास सायकल चालवण्याचा विक्रम पाहण्यासाठी लोक तोबा गर्दी करीत. जादूचे खेळ, डोंबाऱ्यांची कसरत, गारुड्यांचे नागाचे, दरवेशी लोकांचे अस्वलाचे व माकडवाल्यांचे भागाबाईचे खेळ कुठे ना कुठे चालत असत व लोक खुश होऊन पैसे फेकीत.

मुठा नदीला पावसाळ्यात आलेला पूर पाहण्यासाठी होणारी गर्दी व या पुरात उड्या टाकून पोहणाऱ्या धाडसी तरुणांना पाहण्यासाठी व प्रोत्साहन देणाऱ्यांची गर्दी हा प्रसंग अविस्मरणीय असे.

लकडी पुलावर पूर्वी मांडी घालून बसलेली वीतभर उंचीची 'सगुणा' नावाची स्त्री ही बाया बापड्यांचे खास आकर्षण असे. त्यांनी विचारलेल्या अवरुद्ध प्रश्नांना सगुणा बिनधास्त उत्तरे देऊन लीलया टोलवत असे! लोकांची हसून-हसून मुरकुंडी वळे. मग तिला लोक प्रेमाने पैसे देत, खायला आणून देत.

त्या काळात पुण्यातील उंच इमारत म्हणजे विश्रामबाग वाड्यासमोरील बँक ऑफ महाराष्ट्रची इमारत. त्यानंतर मग कॉर्पोरेशनची इमारत आणि तिसरी लकडी पुलाजवळील एल.आय.सी. ची बिल्डिंग.

पुण्याचे हे ६०-७० वर्षांपूर्वीचे रूप आजही माझ्या मनातून पुसले गेलेलं नाही. पुण्यातील गल्ली-बोळ माझ्या पायांनी तुडवले गेले असल्याने व पुढे सायकल वरून आरखे पुणे पालथे घातले असल्याने, मी ते विसरू शकत नाही तो माझ्या जीवनाचा अविभाज्य भाग झाला आहे!

साभार - सादर : विलास पोतदार

('वळणवाटा' या डॉ. शशिकांत देशपांडे यांनी लिहिलेल्या व राजश्री प्रकाशन, पुणे यांनी १९९३ साली प्रथम प्रकाशित केलेल्या आत्मचरित्र पर पुस्तकातून टिपलेला हा आठवणींचा रम्य प्रवास - साभार)

संकलक - दत्ताशेठ नानासाहेब पाषाणकर

***

प्रेरणास्थान

कै. केदु शिवराम
जोधळे

श्रीमती सिंधुताई
केदु जोधळे

नंदकुमार केदू जोधळे

माजी सरपंच शिरूर
अ.म.कुं.स. विकास संस्था
चांदवड तालुका उपाध्यक्ष
Mob. 9850482275 / 7588557011

संजय केदू जोधळे
Mob. 9096936741

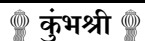

प्रकाश केदू जोधळे
Mob. 7588557010

जोधळे वीट सप्लायर्स

आमच्याकडे 9 x 4 व 6 x 4 बांधकामासाठी
लागणारी फुलसाईज
विट मिळेल.

मु. शिरूर (तांगडी फाटा),
पो. आडगाव टप्पा,
ता. चांदवड, जि. नाशिक
४२३ १०१.

दिवाळी अंक २०२३

जर मागायचे असेल तर देवाकडे त्याचा आधार मागा, जो वाईट काळात आपली साथ देतो.

१८०

आज अभियंता दिनाच्या निमित्ताने आपण भारतरत्न मोक्षगुंडम विश्वेश्वरैया यांचं स्मरण करतो.

या निमित्ताने मी आजवर जवळून पाहिलेल्या, अनुभवलेल्या विश्वेश्वरैयांच्या काही खास अशा वंशजांची ओळख करून देत आहे.

१. २०१६ साली कोल्हापुरात डॉ. डी. वाय. पाटील यांना भेटायला एक

VIP व्यक्ती हेलिकॉप्टरने आली होती. भेट झाल्यावर निघताना हेलिकॉप्टर काही सुरु होईना. पायलट हेलिकॉप्टर कंपनीच्या टेक्निकल टीमशी बोलले पण त्याचा काही उपयोग झाला नाही. त्या VIP नां तत्काळ पुढे निघायचं होतं, त्यात कंपनीच्या टेक्निकल टीमला दुरुस्तीसाठी जागेवर यायला ३ दिवसांचा वेळ लागेल असं कळवलं.

परिसरात दुसरं हेलिकॉप्टरसुद्धा उपलब्ध नव्हतं. मग डी. वाय. पाटील यांचे चिरंजीव संजय पाटील यांनी कोल्हापुरातील एका कार मिस्त्रीला तिथं बोलावलं.

या मिस्त्रीने आयुष्यात कधी हेलिकॉप्टरला हातही लावला नव्हता पण त्या अवलियाने अर्ध्या तासात हेलिकॉप्टरमध्ये झालेला बिघाड दुरुस्त केला.

पायलटने खात्री केल्यावर आलेली VIP मंडळी सुखरूपपणे आपल्या गंतव्यस्थानी पोहोचली. गंमत म्हणजे बेकायदा हेलिकॉप्टर दुरुस्ती केली म्हणून नागरी उड्डयन मंत्रालयाने या मिस्त्रीची चौकशी लावली होती.

याच मिस्त्रीने २००६ साली भंगारात गेलेल्या एका कारमध्ये बदल करून ती कोल्हापुरात रंकाळ्याच्या पाण्यावर चालवून दाखविली होती. 'फिरोज मोमीन' हा तो अवलिया.

२. विजार-शर्ततला ITI शिकलेला इचलकरंजीमधला एक तरुण ५० वर्षापूर्वी ४ सीटर इलेक्ट्रिक कार तयार करून शहरातून चालवत होता. सर्वजण कुतूहलाने पाहत असतांना "ही कार खंडाळ्याचा घाट चढणार का असा टोमणा त्यातील एकाने मारला." त्या तरुणाने कार चार्ज केली आणि दुसऱ्या दिवशी सकाळी ती कार मुंबईत मंत्रालयासमोर उभी केली. पुढे त्यांनी किमान ५० एक नवे शोध लावले, प्रत्येकाची एक इंडस्ट्री उभी केली, त्यातील काही कंपन्या

जागतिक पातळीवर सुद्धा गेल्या.

१९७६ साली एका प्रख्यात जापनीज कंपनीला आपल्या एका प्रोडक्टच्या निर्मितीसाठी २० सेकंद लागणारं cycle time यांने इचलकरंजीमध्ये ते १२ सेकंदात बसवून दाखवलं. जगप्रसिद्ध फाय गुपचे संस्थापक पंडितराव कुलकर्णी हे या अभियंत्याचं नाव.

३. युरोपमध्ये फिरता रंगमंच पाहून "तो मी नव्हेच" या नाटकासाठी ते महाराष्ट्रात बनवायचं स्वप्न घेऊन नटश्रेष्ठ प्रभाकर पणशीकर आले होते. बऱ्याच अभियंत्यांना, रचनाकारांना आणि कंपन्यांना भेटून सुद्धा त्यांना हवं तसं डिझाईन मिळत नव्हतं. कोल्हापुरात एकदा प्रयोग संपल्यावर त्यांच्या एका मित्राने पणशीकरांना एका लोहाराच्या पालावर घेऊन गेले. पणशीकरांनी अगदी अनिच्छेने आपली संकल्पना त्याला समजावून सांगितली. त्या लोहाराने दुसऱ्या दिवशी कुंभाराच्या फिरत्या चाकावर पुली आणि लिव्हर गिअर वापरून फिरता बहुमजली रंगमंचाचा मॉडेल चालवून दाखविला जो पुढे पणशीकर आणि इतर सर्वच नाटककारांनी आपल्या वापरात आणला.

किलोस्करांनी डिझेलवर चालणारा जनरेटर मार्केटमध्ये आणला तेव्हां या लोहाराने कोळश्यावर चालणारा जनरेटर बनवला जो डीझेल जनरेटरच्या दुप्पट कार्यक्षमतेने चालणारा आणि फक्त ३०% किंमतीत बनवला होता. ही असामी म्हणजे इयत्ता दुसरी शिकलेले म्हादबा मिस्त्री अर्थात महादेव शेळके.

४. उद्योगाची आणि अभियांत्रिकी शिक्षणाची कुठलीही पार्श्वभूमी नसलेला पाथरवट (वडार समाजातील एक उपजात) समाजातील एका तरुण दगड फोडता-फोडता, धरणाच्या कालवा खुदाईची कंत्राटे घेऊ लागला. पुढे बंधारे, धरण, रस्ते, पाईपलाईनची कामे घेत वखोद्योग, उर्जा, महामार्ग, बांधकाम सारख्या क्षेत्रात आपला उद्योग विस्तार १००० कोटींच्याही पुढे नेला.

कित्येक उच्चशिक्षित अभियंत्यांना घडवणारा बंडी, धोतर, गांधीटोपी वेशातला हा अशिक्षित पण विद्वान अभियंता म्हणजे रामचंद्र मारुती मोहिते.

५. सांगली जिल्ह्याच्या पेड गावातील चांभार कुटुंबातील एक युवक मुंबईतील माझगाव डॉकवर वेलडरचं काम करणाऱ्या आपल्या मोठ्या भावासोबत शिकावू उमेदवार म्हणून रुजू झाला. तिथे काम करता-करता इंजिनीअरिंगचं शिक्षण पूर्ण केलं. देश-विदेशात काम करून व्यावसायिक अनुभव मिळवला. पुढे स्वतःची कंपनी सुरु केली (त्या कंपनीच्या नावात आपल्या सर्व भावांच्या नावाचा समावेश आहे) जिथे ४५०० लोक काम करतात आणि आजचा टर्नओवर ५०० करोड आहे.

२०१४ ला आपल्या भावाला मिरजेचा आमदार बनवला. बालपणी जाती-व्यवस्थेचे चटके खात ज्या गाव-विहिरीच्या पाण्याला

स्पर्श करायला मनाई होती त्याच गावात त्यांनी सार्वजनिक विहीर खोदून दिली.

हे आहेत मुंबईतील DAS Offshore चे अशोक खाडे आणि DAS चा फुल्लफॉर्म आहे - दत्ता, अशोक, सुरेश.

६. टाटा मोटर्समध्ये काम करणाऱ्या एका इंजिनीअरने टाटा इस्टीम या गाडीच्या निर्मिती प्रक्रियेमध्ये आपलं कौशल्य वापरून कंपनीचे २.५ करोड रुपये वाचविले. त्याच्या बक्षीसापोटी मिळणाऱं प्रमोशन नाकारून आपल्या गावाकडच्या अल्पशिक्षित तरुण मित्रांना कंपनीत नोकरी देण्यासाठी विनंती केली.

टाटा मोटर्सने ती आनंदाने मान्य केली आणि अल्पावधीत याद्वारे ३०० तरुणांना रोजगार मिळाला.

यातूनच २००१ साली सेवा क्षेत्रातील एका नव्या व्यवसायाचा उदय झाला ज्याची मजल आज ७५,००० लोकांच्या रोजगारापर्यंत येऊन पोचली आहे. पंतप्रधान कार्यालय, राष्ट्रपती भवन, संसद भवन, सुप्रीम कोर्ट, १०० एक महत्वाच्या खाजगी कंपन्या, १५ महत्वाची विमानतळे, ५० महत्वाची मंदिरे आणि अजून बरंच काही...

२२ राज्यातील ७० शहरात कार्यालये उघडली. सोबत शेती, Life Science, महाराष्ट्र आणि जम्मू मधील १०८ Emergency Medical Service , मेगा फूड पार्क, न्यूक्लियर सायन्सचे Peace

Applications, शहरी कचरा व्यवस्थापन या आणि अशा अजून बऱ्याच क्षेत्रात भरीव कामगिरी करून दाखवली.

आपल्या वयाच्या १९ व्या वर्षी या युवकाने आपल्या देशाच्या विकासाच स्वप्न पाहून त्याच नावाने कंपनी स्थापन केली होती. आज याची वार्षिक उलाढाल २००० कोटींच्या पुढे आहे.

महाराष्ट्राच्या आजवरच्या प्रगतीत गेल्या ६० वर्षात महत्वाच योगदान दिलेल्या (ह्यात असलेल्या) ६० व्यक्तींमध्ये यांचं नाव अग्रक्रमावर येतं.

आपल्या व्यवसायामुळे १० कोटी लोकांच्या आयुष्यात सका -रात्मक बदल घडले पाहिजेत, १० लाख लोकांना रोजगार मिळाला पाहिजे आणि आपली कंपनी १०० देशात कार्यरत असली पाहिजे या दिव्य स्वप्नपूर्तीसाठी अहोरात्र झटणारे, मानवता जपणारे आणि जगणारे, अत्यंत संवेदनशील आणि सदैव हसतमुख असणारे, मुळचे रहितमपूरचे आणि VIT कॉलेजचे Electronics इंजिनीअर असणारे BVG म्हणजेच भारत विकास ग्रुपचे संस्थापक हणमंतराव गायकवाड.

या सगळ्यांनी आम्हांला प्रेरणा दिली. आमचं जीवन सुखकर केलं आणि देशाच्या निर्मितीत भरीव योगदान दिलं.

माहिती असलेल्या, नसेलेल्या अशा सर्वच विश्वेश्वरै यांच्या खऱ्याखुऱ्या वंशजांना अभियंता दिनाच्या निमित्ताने मानाचा सलाम!

***

राष्ट्रभक्त सोल्जर : प्रवीण देवडे

- जयेश भरणे, नांदेड

प्रत्येक युवक हा त्या त्या राष्ट्राची संपत्ती असतो; किंबहुना राष्ट्राच्या उभारणीत तरुणांचे योगदान महत्त्वपूर्ण असते. त्यासाठी राष्ट्रउभारणीत तरुणांनी योगदान द्यायलाच हवे, असा संदेश स्वामी विवेकानंद यांनी दिला आहे. या विचारानुसार देशसेवा करण्यासाठी आणि राष्ट्राच्या रक्षणासाठी आपल्या प्राणांची बाजी लावून लढणाऱ्या जवानांमध्ये नांदेडचा भूमिपुत्र भारतीय सैन्य दलातील जवान प्रवीण देवडे. याचा उल्लेख अत्यंत सन्मानाने करावा लागेल. जवान हा सुट्टीवर कधीही नसतो तर तो सतत राष्ट्रसेवेत असतो, हे प्रवीण देवडे यांनी कोरोना महामारीच्या काळात सुट्टीवर असतांनाही नांदेड येथे केलेल्या सामाजिक कार्यातूनही दाखवून दिले आहे.

प्रत्येक युवकाने राष्ट्राच्या उन्नतीत योगदान दिले पाहिजे, असे स्वामी विवेकानंद यांनी म्हटले होते. त्यामुळे स्वामी विवेकानंद यांच्या दृष्टिकोनातील प्रत्येक तरुणाने राष्ट्राच्या विकासात आणि राष्ट्राच्या सुरक्षिततेसाठी आपले योगदान देणे आवश्यक ठरते. देशाच्या सर्वांगीण विकासासाठी अत्यावश्यक ठरणारी सुरक्षा यंत्रणा अधिक मजबूत झाल्याशिवाय देश जागतिक महासत्ता होणार नाही, याची जाणीव असणाऱ्या असंख्य युवकांनी देशाच्या सीमेवरती बलिदान देण्यासाठी सदैव तत्परता दाखविली आहे. ऊन, वारा, पाणी-पाऊस कोणत्याही नैसर्गिक आपत्तीचा विचार न करता निधड्या छातीने देशसेवेसाठी सदैव तत्पर असणाऱ्या असंख्य वीर जवानांप्रमाणेच नांदेडचा भूमिपुत्र प्रवीण देवडे आहे. त्यांनी देशरक्षणासाठी स्वतःला झोकून दिले आहे. गेल्या अनेक वर्षांपासून भारतीय सैन्य दलात कार्यरत असलेला हा तरुण सच्चा देशभक्त देशाच्या अंतर्गत आणि बाह्य सुरक्षिततेसाठी प्रयत्न करीत आहे. राष्ट्राच्या

सीमेवरती खडा पहारा देत असतांनाच शत्रूला परतवून लावण्याची निधडी छाती घेऊन लढणारा हा वीरयोद्धा नांदेडचे भूषण आहे. खरं तर सैन्यात गेलेल्या प्रत्येक तरुण राष्ट्रासाठी आपले प्राण अर्पण करण्यासाठी तयार असतो.

त्यामुळे भारतीय सैन्य दलातील प्रत्येक जवानाच्या हृदयात भरलेला राष्ट्रभक्तीचा हुंकार दांडगा असतो. प्रवीण देवडे या उमद्या तरुणाने भारतीय सैन्य दलात नोकरी मिळविल्यानंतर देशसेवा करीत असतांना देशांतर्गत सेवा करण्यासाठी योगदान दिले आहे. देशाची सेवा करून सेवानिवृत्त झाल्यानंतर त्याच्या सेवानिवृत्तीचा सोहळा झाला पाहिजे. सैनिकांच्या अडी-अडचणी सोडविता आल्या पाहिजेत. एखादा जवान शहीद झाला तर त्याच्या कुटुंबियांच्या दुःखात सामील होऊन त्यांचे दुःख कमी करण्यासह त्या कुटुंबाला पुन्हा उभे करण्यासाठी प्रवीण देवडे आपल्या सहकाऱ्यांसोबत सदैव तत्पर असतो. यासाठीच वीर सैनिक ग्रुप त्यांनी स्थापन केला आहे.

कोरोना महामारीच्या काळात सर्वसामान्य नागरिकांचे जगणे महाग झाले असतांना प्रवीण देवडे अगदी देवदूताप्रमाणे त्यांच्या मदतीला धावून आला. दहा हजारांहून अधिक कुटुंबांना अन्नधान्य पुरवठा केला. अनेकांना रुग्णालयात पोहोचविण्यासाठी मोफत रुग्णवाहिका उपलब्ध करून दिली. माध्यमातील प्रतिनिधींसह रस्त्यावर चौकाचौकात बंदोबस्तावर असणाऱ्या पोलीस कर्मचाऱ्यांच्या चहापाणी, नाष्ट्याची व्यवस्था वीर सैनिक ग्रुपच्या वतीने भारतीय सैन्य दलातील जवान प्रवीण देवडे आपल्या सहकाऱ्यांसोबत करीत होता. खऱ्या अर्थाने कोरोना योद्धा, राष्ट्रभक्त आणि सच्चा समाजसेवक असणाऱ्या प्रवीण देवडे यांना वाढदिवसाच्या शुभेच्छा. त्यांच्या हातून अधिकाधिक राष्ट्रभक्ती, राष्ट्रसेवा आणि समाजसेवा घडावी यासाठी त्यांना दीर्घायुष्य मिळो, हीच सदृच्छा!

***

दीपावलीचे अध्यात्मशास्त्र

अज्ञानाच्या अंधःकारातून ज्ञानाच्या प्रकाशाकडे नेणारा सण म्हणजे दिवाळी! दिवाळी हा शब्द दीपावली या शब्दापासून बनला आहे. दीपावली हा शब्द दीप + आवली (रांग, ओळ) असा बनला आहे. त्याचा अर्थ आहे, दिव्यांची रांग किंवा ओळ. दिवाळीला सर्वत्र दिवे लावतात. चौदा वर्षांचा वनवास संपवून प्रभू श्रीराम अयोध्येला परत आले, त्या वेळी प्रजेने दीपोत्सव

केला. तेव्हापासून दीपावली उत्सव सुरू आहे. सनातन संस्थेद्वारा संकलित केलेल्या या लेखात दीपावलीचे अध्यात्मशास्त्र जाणून घेऊया. दीपावलीसारखा सण शास्त्र म्हणून साजरा केला, तसेच तो साजरा करतांना होणारे अपप्रकार टाळले तर आपल्याला चैतन्याची अनुभूती घेता येईल. श्री लक्ष्मी, श्रीकृष्ण आणि यमदेव आदींचे स्मरण करून हा दीपोत्सव शास्त्रानुसार साजरा करून आनंद द्विगुणित करूया!

दिवाळीतील दिवसांचे महत्त्व : आश्विन वद्य त्रयोदशी (धनत्रयोदशी), आश्विन वद्य चतुर्दशी (नरक चतुर्दशी), आश्विन अमावास्या (लक्ष्मीपूजन) आणि कार्तिक शुद्ध प्रतिपदा (बलीप्रतिपदा) असे चार दिवस दिवाळी साजरी केली जाते. काही जण त्रयोदशीला दिवाळीत न धरता, दिवाळी उरलेल्या तीन दिवसांची आहे, असे समजतात. वसुबारस आणि भाऊबीज हे दिवस दिवाळीला जोडून येतात, म्हणून त्यांचा समावेश दिवाळीत केला जातो; पण वस्तूतः ते सण वेगवेगळे आहेत. दिवाळीतील प्रत्येक दिवसाचे अध्यात्मशास्त्रीय महत्त्व थोडक्यात समजून घेऊया.

वसुबारस आणि गुरुद्वादशी : आश्विन वद्य द्वादशी या दिवशी वसुबारस तसेच गुरुद्वादशी हे सण साजरे केले जातात. या दिवशी आपल्या अंगणातील गाईला वासवदत्तेचे स्वरूप प्राप्त होते, म्हणजेच तिचे एकप्रकारे बारसे होऊन तिला देवत्व प्राप्त होते. यासाठीच या दिवसाला वसुबारस असे म्हणतात. समुद्रमंथनातून पाच कामधेनू उत्पन्न झाल्या, अशी कथा आहे. त्यातल्या नंदा नावाच्या धेनूला उद्देशून हे व्रत आहे. याच तिथीला गुरुद्वादशीच्या निमित्ताने शिष्य गुरूंचे पूजन करतात.

धनत्रयोदशी (धनतेरस) : आश्विन वद्य त्रयोदशीच्या दिवशी हा सण साजरा केला जातो. दीपावलीला जोडून येणाऱ्या या सणाच्या निमित्ताने नवीन सुर्वणालंकार विकत घेण्याची प्रथा आहे. व्यापारी वर्ग आपल्या तिजोरीचे पूजनही याच दिवशी करतात. हा दिवस व्यापारी

लोकांसाठी विशेष महत्त्वाचा मानला जातो; कारण धनप्राप्तीसाठी श्री लक्ष्मीदेवीचे पूजन केले जाते. साधनेसाठी अनुकूलता आणि ऐश्वर्य प्राप्त होण्यासाठी या दिवशी धनलक्ष्मीची पूजा करतात.

वर्षभर योग्य मार्गाने धन कमवून वार्षिक उत्पन्नाचा १/६ भाग धर्मकार्यासाठी अर्पण करावा. या दिवशी यमदीपदानाला विशेष महत्त्व आहे.

धन्वंतरी जयंती : धनत्रयोदशी म्हणजेच देवतांचा वैद्य 'धन्वंतरी देवता' यांची जयंती. वैद्य मंडळी या दिवशी धन्वंतरीचे (देवांचा वैद्य) पूजन करतात. कडुनिंबाच्या पानांचे बारीक केलेले तुकडे आणि साखर असे 'प्रसाद' म्हणून लोकांना देतात.

नरक चतुर्दशी : नरकासुर राक्षसाच्या वधाप्रित्यर्थ साजरा केला जाणाऱ्या दिवाळीतील या सणाच्या निमित्ताने पहाटे सूर्योदयापूर्वी उठून अभ्यंगस्नान केले जाते. अभ्यंगस्नानानंतर अपमृत्यू निवारणार्थ यमतर्पण करण्यास सांगितले आहे. हा तर्पणाचा विधी पंचांगात दिलेला असतो. त्याप्रमाणे विधी करावा. या दिवशी ब्राह्मणांना भोजन आणि वस्त्रांचे दानही दिले जाते तसेच प्रदोषकाळी दीपदान करतात. ज्याने प्रदोषव्रत घेतले असेल, तो प्रदोषपूजा आणि शिवपूजा करतो.

लक्ष्मीपूजन : लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी श्रीविष्णूने लक्ष्मीसह सर्व देवांना बळीच्या कारागृहातून मुक्त केले आणि त्यानंतर ते सर्व देव क्षीरसागरात जाऊन झोपले, अशी कथा आहे. प्रातःकाळी मंगलस्नान करून देवपूजा, दुपारी पार्वणश्राद्ध अन् ब्राह्मणभोजन आणि प्रदोषकाळी लतापल्लवींनी सुशोभित केलेल्या मंडपात लक्ष्मी, श्रीविष्णु इत्यादी देवता आणि कुबेर यांची पूजा, असा लक्ष्मीपूजन या दिवसाचा विधी आहे. या दिवशी श्री लक्ष्मीदेवीचे तत्त्व कार्यरत असते. या तत्त्वाचा अधिकाधिक लाभ घेण्यासाठी श्री लक्ष्मीदेवीची पूजा यथासांग करावी.

बलीप्रतिपदा : कार्तिक शुद्ध प्रतिपदा (दिवाळी पाडवा). श्रीविष्णूने ही तिथी बलीराजाच्या नावाने केली, म्हणून या तिथीला 'बलीप्रतिपदा' म्हटले जाते. अत्यंत दानशूर, परंतु दान कोणाला द्यावे याची जाण नसलेल्या बलीराजाला भगवान श्रीविष्णूने वामनावतार घेऊन पाताळात धाडल्याचा हा दिवस. दिवाळी पाडवा साडेतीन मुहूर्तापैकी अर्धा मुहूर्त आहे. हा 'विक्रम संवत' कालगणनेचा वर्षारंभदिन म्हणून साजरा करतात. या दिवशी अभ्यंगस्नान करून स्त्रिया पतीला ओवाळतात. या दिवशी गोवर्धन पूजा करतात. नवीन वस्त्रालंकार

घालून, पकानांचे भोजन करून आनंद साजरा करतात.

भाऊबीज (यमद्वितीया) : कार्तिक शुद्ध द्वितीया हा दिवस म्हणजे भाऊबीज. या दिवशी यम आपली बहीण यमुना हिच्या घरी जेवायला गेला; म्हणून या दिवसाला 'यमद्वितीया' असे नाव मिळाले. या दिवशी मृत्यूची देवता यम आपल्या बहिणीकडे जेवायला जात असल्याने नरकातील जिवांना या दिवशी नरकयातना भोगाव्या लागत नाही, असे म्हटले जाते. तसेच या दिवशी बहीण भावाला ओवाळून त्याच्या दीर्घायुष्यासाठी प्रार्थना करते. या दिवशी भावाने बहिणीकडे जावे आणि बहिणीने भावाला ओवाळावे. एखाद्या स्त्रीला भाऊ नसेल, तर तिने कोणाही परपुरुषाला भाऊ मानून त्याला ओवाळावे. ते शक्य नसल्यास चंद्राला भाऊ मानून ओवाळावे.

हल्ली दिवाळी सणात रात्री उशिरापर्यंत कानठळ्या बसणारे व मोठ्या आवाजाचे फटाके फोडले जातात. यातून ध्वनी आणि वायू

प्रदूषण तर होतेच तसेच जीवित आणि वित्त हानीच्या घटना सुद्धा फटाक्यांमुळे घडतात. फटाक्यांमध्ये लक्ष्मीबार, कृष्णबार, नेताजी सुभाषचंद्र बाँब आदी देवता व राष्ट्रपुरूष यांची चित्रे असलेले फटाके सुद्धा फोडले जातात. देवता आणि राष्ट्रपुरूषांचे चित्र असलेले फटाके वाजवल्यावर त्या चित्रांचे तुकडे इतरत्र पडून त्यांचा अनादर होतो आणि धर्महानी केल्याचे पातक लागते. फटाक्यांवर खर्च होणारे पैसे राष्ट्र आणि धर्मकार्यासाठी अर्पण करा! दिवाळी हा सण पावित्र्याचा, मांगल्याचा, आनंदाचा आहे. दिवाळीच्या दिवसांत अधिकाधिक साधना (म्हणजेच नामजप, प्रार्थना, सत्सेवा, दान आदी) करण्याचा प्रयत्न करावा. याचा साधना करणाऱ्या व्यक्तीला आध्यात्मिक लाभ होईल! सर्व हिंदु बांधवांना दीपावलीच्या हार्दिक शुभेच्छा!

संदर्भ : सनातन संस्थेचा ग्रंथ
'सण, धार्मिक उत्सव आणि व्रते'

***

बालाजी

ऑटोमोबाईल्स

मनोज ज्ञानेश्वर शिंदे
सिव्हिल इंजिनियर व गव्हर्नमेंट कॉन्ट्रॉलर

प्रो.प्रा. ज्ञानेश्वर शांताराम शिंदे
Mob. : 9860159519

Mob. 9822011156
9890453147

टाटा व महेंद्रा गाडीचे ओरिजनल शुट्या भागांचे विक्रेते

आळेफाटा, ओतुर कल्याण रोड, ता. जुन्नर, जि. पुणे.

श्री साईनाथ वीट सप्लायर्स

साहेबराव पुंजाजी सोनवणे   रविंद्र साहेबराव सोनवणे   साईनाथ सोनवणे

Mo. : 09960370331   Mo. : 9767240371   Mo. : 9970967913

मु. पो. मंजूर, ता. कोपरगांव, जि. अहमदनगर

साईराज कल्लेक्शन & फॅशन पॉईंट

चि. आदिनाथ सोनवणे
B.Com
Mo. : 9970968521

- * फॅन्सी साडी * टॉप * जीन्स
- * शर्ट * रेडिमेड * डिझायनर कुर्ती
- * ड्रेस मटेरियल * होजिअरी

लासलगाव-शिर्डी रोड, कोळपेवाडी, ता. कोपरगांव, जि. अ. नगर

दादाभाऊ मारुती उकीरडे
मो. 9011684750

रुपेश दादाभाऊ उकीरडे
मो. 9689915161 / 8605467046

श्री संत गोरोबा वीट सप्लायर्स

आमच्याकडे सर्व प्रकारच्या वीट होलसेल व रिटेल दरात मिळेल.
मु. पो. बेलापुर (बदगी), जाचकवाडी फाटा, ता. अकोले, जि. अहमदनगर.

श्री संत गोरोबा आर्ट्स

आमच्याकडे प्लास्टर ऑफ पॅरिसच्या गणपतीच्या, दुर्गा मातेच्या व महालक्ष्मीच्या सुंदर व आकर्षक मुर्ती रिटेल व होलसेल दरात मिळतील
मु. पो. बेलापुर (बदगी), कुंभार आळी, ता. अकोले, जि. अहमदनगर

आमचे प्रेरणास्थान

स्व. सौ. अनुसया   स्व. निवृत्ती शिर्के   प्रो.प्रा. सुरेश निवृत्ती शिर्के
सिव्हिल इंजिनियर

शिर्के कंस्ट्रक्शन

सर्व प्रकारचे बंगले व स्किमची कामे योग्य दरात करून मिळतील.

मु. पो. नांदलापूर, ता. कराड, जि. सातारा.
फोन : (नि) ०२१६४/२४२०४६ मो. : ०९७६२५२१०८३

नीरव शांतता!

होय, पाहटेची नीरव शांतता! ज्यात रव नाही आवाज नाही सगळं कसं स्तब्ध! अशीच आकाशात धुसर चंद्रबिंब, अंधुक चांदणे, हवेत बोचरी थंडी, गर्द धुके, शुभ दुलई लपेटून घेतलेली अवनी! रातकिड्यांची किरकर, अधूनमधून.

दवबिंदूचा सडा, चहूकडेच पसरलेला. हिरवीगार गवत पाती, त्यावर दवबिंदू चिकटलेले. चंद्रकिरणात मोतीयाचे दाणे होऊन चिकटले होते. जस काही, आपल्याच तोऱ्यात ऐटीत, मिरवीत होते! अगदी अमूल्या दागिनाच त्याच्या कोंदणात बसलेला वाटत होता! अजून रातकिड्यांचे साम्राज्य होतंच, कुठेकुठे फुलू पहाणाऱ्या कुंद कळ्या, सोबत, रातपक्ष्यांची फडफड, थंड गार वाऱ्याची झुळूक, अंगावर काटा आणणारी! ओढ्याच्या पाण्याचा खळ खळणारा आवाज, एकाद्या सवाष्णीच्या चुड्या गत किणकिणत होता! झाडावर वेलीवर चमकणारे काजवे. पश्चिमेला शुभ्र शुक्रतारा, त्याच लोभस चकाकणारे व्यक्तिमत्व, हिन्यांच्या खड्या गत पाझरणारे शुभ्र दुधाळ रेषा! टप्पोरा शुक्रतारा, समवेत असंख्य गगनातील तारका. चमचमणाऱ्या चंद्रकळा साडीगत लखकणाऱ्या, नखशिखांत, शांत श्रांत अवनीच रूप मूक पण बोलकं. गर्द झाडी पलीकडे डोंगर रांगा! आकाशात दिसणारे नक्षत्रे, स्वर्ग च अवतरला असे वाटणारे, विहंगम दृश्य. जे डोळ्यात ही समावत नव्हते!

उगवतीचे साक्ष देणारे, बदलणारे काहीं आकाशी रंग, किंचित जांभळा केशरी, तांबूस छटानी उघडत होता. मध्येच किरमिजी रंग, मावळत जाणारा शुक्रतारा. पाण्यात बर्फ वितळलेल्या सारखा अस्पष्ट होत होता. मध्येच पक्ष्यांची थोडी हालचाल, चुळबुळ, फडफड, शुभ्र उमलणारी तगर, प्राजक्ताचा सडा विखुरलेल्या अवस्थेत लक्ष्य वेधून घेत होता. त्याचा गंध रानोमाळ पसरलेला. मध्येच वटवाघूळ पक्षी आपले अस्तित्व दाखवत, गवसणी घालून आजूबाजूच्या झाडावर लुप्त झालेला!

ओढ्याच्या कडेला मोरांच्या केका साद घालीत, त्यांचे ऐटीत मान वर करून चालणारे पद लालित्य. उगवतीला तांबडं फुटून झुंजु मंजू झालं असेल नसेल तसं, चिमण्यांचा किलबिलाट, घराघरात लागणारे दिवे. आळस झटकून उघडणारे दरवाजे! सडा समार्जन साठी बाहेर आलेल्या ललना. मंदिरातून पलीकडून येणारा घंटा नाद. झोपडीतून येणारा धूर व त्यात मिसळणारे दाट धुके.

टिपेच्या आवाजात येणारी नमाजची बांग व कोंबड्याचे अरवणे, त्यातच घंटा नाद व चिमण्यांचा चिवचिवाट, ध्वनी सरगम, पारव्याची घुटूरघुम ही सर्व अवनीला जाग आल्याची नांदी. शुभ्र धुक्याची चादर व बोचरी थंडी!

- प्रा. डॉ. जी. आर. प्रविण जोशी

सोनेरी किरणांची वरात, सहस्र रश्मीने बाहेर पडत, ऐटीत झाडातून कवडसे धारण करीत. अवनीला आलिंगन देत होती. तिचे चुंबन घेत होती, त्यातच गाई म्हशीचे हंबरणे, त्यांच्या गळ्यातील घुंगरूचे आवाज, शेतीकडे जाणारी काही आकृत्याचे वर्दळ पाणंदमध्ये, धुक्यात भिजलेल्या पाऊल वाटा, शीत वाऱ्याची झुळूक, चिमण्यांचा चिवचिवाट, मध्येच कुटून तरी भारद्वाज पक्षी ह्या फांदीवरून त्या फांदीवर जात, त्याची शोधक नजर, कदाचित दर्शन देण्यासाठी अवतरला असावा. त्याला काय पाहिजे हे न कळणार! विचित्र कोड्यात हरवल्या सारखा, त्याचे तांबडे डोळे व पंख उडून दिसणारे.

कुहकुहू अशी साद आम्रवृक्षावर, आंब्याचा मोहर फुटून त्यातून येणारा सुगंध, कुठंतरी लहान मोठया कैऱ्या लांब देठावर हेलकावे घेत, सगळ्यांची नजर खेचून घेत होत्या. सोबत राघू मैनेची जोडी त्यांच्याच दिमाखात. हिरव्या कच्च्या कैरीवर चोच मारत, विटू विटू मिटू मिटू ची भाषा, लांब बाकदार लाल चोच, पोपटी अंगरखा घातलेली जोडी.

जवळच्याच विहिरीवर येणारा मोटेचा आवाज, बैलांच्या गळ्यातील घुंगरूचा आवाज, पाटात पडणारे पाणी. विहिरीच्या कडेला भिंतीतून फुटलेला पिंपळ, त्याच्या फांद्यांवर लोंबकळणारी कित्येक सुगरणीची अधोमुखी घरटी. घरट्यात असणारे चिमुकले जीव. मध्येच फडफड करत उडणारे मोर त्यांच्या केकापटातील पाण्यात चोच मारणारी साळुंकी व त्यांचा थवा खाद्य आराधना करत.

सकाळ होऊन एक कासरावर आलेला सूर्य तसा हवेत आलेला उबदारपणा पण पाणंदीच्या वाटेवर वर्दळ वाढलेली. मळ्यातील वस्तीवर चाललेली काम झोपडीतून येणार धूर त्याची साक्ष देत होता. वाड्या वस्त्यावर जाग आली तशीच, गावच्या पाणंदीकडे पण वर्दळ वाढीला लागली. एव्हाना सूर्याने धरतीवर लाल रंगाचा मळवट भरला होता. पाणंद ची पायवाट मळलेली. थंडीच्या गार वाऱ्यामुळे जमिनीत ओलावा! ठिकठिकाणी दिसत होताच, धुक्याची चादर आता कमी कमी होत असतानाच, पाणंदीच्या दोन्ही बाजूस शेंड एकमेकांत गुंतून गच्च बसलेली. ते कमी म्हणून की काय त्यातच अनेक वेर्लीनी आपला संसार उभा केलेला! त्या वेलीची पांढरट व लाल चुटुकदार पाने पाहूनच डोळ्यांना समाधान मिळत होतच, शिवाय फुलं पाखरांची गर्दी पण जमा झालेली. रंग लुब्ध पाखरं, रुंजी घालण्यात गुंग झालेली. मध्येच कुठंतरी फडया निवडुंग आपलं अस्तित्व ताठ मानेने करत होताच. बाभळीच्या झाडांची संख्या त्यात भर घालत होतीच. पिवळ्या जर्द फुलांची आरास व बाजूला लांब शेंगा व असंख्य काटेरी जाळ

विणलेला हा प्राणी अगदी तटस्थपणे दिमाखात उभा होता. अगदी प्रौढ असल्यासारखा त्याच्या अंगावर अनेक गांठी मुळे बाभूळ प्रांजळ वाटत होता. त्याच्या गाठीतून झिरपणारा चिकट स्त्राव, त्यावर फिरणाऱ्या शिस्तबद्ध काळ्या मुंग्या!

तशी ही पायवाट तुडवून तुडवून, मळवाटीत धुरळ्याने चिकट झालेली बैलगाडी, जनावर, अधून मधून बकऱ्याचा तांडा घेऊन जाणारे धनगर यांच्या खास परिचयाची व आवडती वाट. जरा वरच्या अंगाला वळलंकी शेतीमळाच फुललेला होता. त्याच्या उजव्या बाजूला अखंड वाहणारा गोड्या पाण्याचा ओढा, झुळझुळ वाहत होता. आजूबाजूला दाट झाडीत लपलेला ओढा. तसा बकळ रंद होता. दाट हिरव्यागार झाडीत, अनेक पक्ष्यांचे घरटी नांदत होतीच. पण मनमोहून घेणारे मोर, लांडोर यांची दाट वस्ती सुखनैव जगत होती. त्यांच्या प्रभात समयीच्या केका व त्याला मिळणारी साद, अवचित उतरणारे त्यांचे दिमाखदार समूह, मन प्रसन्न करीत होती.

ओढ्याच्या दोन्ही कडेला असणारी हिरवीगार शेती व त्यांची घरे सुद्धा तुमदार वाटत होती. मका गहू, हळद, ऊस, सर्व प्रकारच्या भाज्या इत्यादींनी, हिरवं स्वर्गीय आनंद उपभोगणारा बळीराजा त्यात त्यांना मिळालेले निसर्गाचे वरदान. मध्येच कुठं तरी झाडाखाली मयूर नृत्य देखावा हे वैभव त्यांना कायमचंच नशिबी होतं. एवढंच काय चक्र सर्प व सर्पिण यांचं गळ्यात गळा घातलेलं प्रेम शृंगार नृत्य, हे पण कायमचंच!

विविध पक्ष्यांचे आवाज व ओढ्यातील पाण्याचा आवाज यांची जुगलबंदी सुद्धा नेहमीची! त्यांना त्यात काही अप्रूप वाटत नव्हतंच! दोन्ही बाजूला ओढ्यात कपडे धुणी भांडी घासली जात होती व तेथील बायकांचा राबता हा पण नेहमीचाच. मध्येच कोणी बाळ चमू पाण्यात मनसोक्तपणे डुंबत जलक्रीडा करणारा, शैशवं जपणारा. घरातील झाडून सगळी जनावरे इथेच येऊन पाणी पीत असत. ओढ्या कडेने असणारी उतरतीला शेळ्या मेंढ्या बकरी यांचं मुक्त संचार! चुकून एखादेवेळी सर्लाई बाहेर पडत असे! काहीवेळा नागराजच दर्शन पण मिळत असे!

पण कोणत्याही प्राणी मात्रांचं भय कुणालाही नव्हतं व प्राण्यांना पण! "जिओ और जिने दो"च राज्य दिलखुलास पणे मुक्त पद्धतीनं नांदत होत!

साखर कारखाने असलेतरी कैक गुऱ्हाळही गूळ करण्यात पटाईत होती. बाजूने जाताना त्याचा एक विशिष्ट असा वास येत होताच. त्यांचं काम सकाळपासून ते संध्याकाळ पर्यंत चालूच होत. येणारा जाणारा गूळ खाऊन, उसाचा रस पण पिऊन तृप्तीची ढेकर देत होताच.

तसं दिवस कासराभर वर सरकलेला सूर्य डोक्यावर आलेला, राबणारे हात पाय जरा मरगळलेल्या अवस्थेत. अंगावर घामाच्या धारा! अंगावर म्हणाल तर फक्त अर्धी चड्डी, अन मांजरपाटच शिवलेला बनियन उर्फ बदाम! ते पण घामाच्या धारांनी रापलेले, कळकट झालेले. तसं सगळे राबणारी कष्टकरी आपापल्या पाणवठ्यावर आली व यथेच्छ

मनसोक्त गार पाण्यात अंधोळ करीत असत. सोबत अंग घासणीला चपटा दगड असणारच! कुणाचं पंप चालू होता, तर कुणाची स्वतःची विहीर तर कोणी चक्र ओढ्यावर येऊन आंधोळी करत असलेली!

तसं तेवढीच त्यांना आंधोळीने तरतरीतपणा आलेला दिसत होताच. त्यांची पावलं आता झपझप आपल्या पालाकडे वळली. पोटात आगीचा डोंब उसळलेला केव्हा एकदा भाकरी खाईन अस झालेलं. बऱ्याचजणानी घरून बांधून आणलेली शिदोरी सोडलेली. तर काहीजणांच्या बायका डोईवरन बुडूत जेवण बांधून आणलेल्या असत. त्या पण आपल्या धन्या बरोबरच जेवण करत असत. राबणारी गडी जेवण करून सुस्त होत. वामकुक्षी साठी तिथंच, झाडाखाली आडवी होत असत.

काहीजण चंची सोडून सुपारीच खांड तोंडात टाकीत, वर पानांची देठ खुडून त्याला अंगट्याने चुना लावून तोंडाखाली दाबत असत. त्यावर तंबाखू चोळून जिभेवर अलगद सोडत असत. घटकाभर विश्रांती झाली की, परत ताजेतवाने होऊन कामाला लागत. कोण भांगळण, कोण कोळपणी, कोण पाणी पाजवणं अशी सगळी काम झाल्यावर इकडे त्यांच्या बायका शेळ्या मेंढ्या म्हैस काही असतील त्या जनावरांना बांधावर चरण्यासाठी सोडत असत.

काही बायका मळ्यातील माळवा विविध भाज्या तोडून आपली टोपली भरून घेत असत. त्यातील काही घरी खाण्यासाठी ठेवून उरलेली त्या बाजारात विकत. दिवस मावळत होता सावल्या जरा लांबलचक पडत होत्या. मावळतीला सप्तरंगाची उधळण चालू होती. केशरी नारंगी पिवळसर! सूर्य एकदम मोठा लाल भडक होऊन मावळला. पक्ष्यांची गडबड चालू झाली. आपापल्या घराकडे परतण्याची त्यांना घाई झाली. चित्र विचित्र आवाज आसमंतात निघत होताच. मध्येच पांढऱ्या शुभ्र बगळ्यांची माळ मावळतीकडे लयबद्ध सरकताना दिसत होती. जणू लांबलचक शुभ्र फुलांची माळ घेऊन ते रानदेवतेला घालण्यास निघाले होते!

मध्येच खंड्या उच्च स्वरात चित्कार करीत गप्प झालेला. सुतार पक्षाची टकटक थांबलेली. एव्हाना पूर्ण सायंकाळ होऊन थंडीचा गारठा वाढलेला होता. तारांगण सजलं होत मध्येच कुठंतरी वटवाघळाचा समूह आवाज करीत झाडात गप्प होत होता. घुबडाचा विशिष्ट ध्वनी आवाज भय कंपीत करत असतानाच, टिटवीच पण केकाटण शांततेचा भंग करत होते.

बरीच मंडळी आपल्या पाणंदच्या रस्त्याने घर जवळ करत होते. त्याच्या दुतर्फा वाढलेली झाडी व शेंड झाडीत आता रातकिड्यांची किरकिर! रस्त्याने जाणारी जनावर! त्यांच्या गळ्यातील वाजणार घुंगरुचा लयबद्ध आवाज. थंडीने आता धुक्याची चादर घातलेली. मध्येच मोरांचे केकाटणे चालू होतेच. कुत्र्यांचा भुंकण्याचा आवाज गावची वेस आल्याची साक्ष देत होता.

गावात सगळीकडे दिवाबत्ती केल्याने धूसर लाल प्रकाश धुक्यातून दिसत होताच. घरातून धुरांचे लोट बाहेर पडत हवा कुंद

करत होते. घराघरातून चुली पेटल्याची खात्री ती धुरकांडे देत होतीच. जनावर आपापल्या जागी दावणीत गेली. मालकांनी त्यांना तिथंच दोरखंडानी बांधलं. पुढ्यात कडवळची वैरण टाकून दिली. काहीजण धारा काढण्यासाठी चरवीत पाणी घेऊन बसले. समोर पेंड ठेवली व म्हसराच्या पाठीवर थापट मारत, कास धुतली व धारा काढून त्यांनी काही दूध घरी ठेवलं. तर काही दूध डेअरीकडे मोर्च्या वळवला.

दूध घालून झाल्यावर चौकातल्या वडाच्या झाडाखाली जो तो बसकण मारतोच. वडाच झाड हे अबालवृद्धांसाठी नित्याचे ठिकाण झाले होते. जणू आधारवडच! वडाच झाड हे कित्येक वर्षांपासून त्यांच्या सुखदुःखाच्या आठवणीत रमलेला होता. त्यांचा भागीदारी सोबती होता कित्येक गावच्या डोई त्यांनं आपल्या हयातीत बघितल्या होत्याच!

बरीच मंडळी जमली होती. लहान चिल्लीपिल्ली वडाच्या पारंब्या धरून झोके घेत हुंदडत होते. तर कष्ट करून कामानी दमलेली हात चिलमीचा आस्वाद घेत होते. चिलीम एका हातातून दुसऱ्या हातात फिरत होतीच! कोण चंची सोडून पानांची देवघेव करत होता तर कोणी

सुपारी कातरत, शिळोप्याच्या गप्पा मारत होता. कोण तंबाखूचा बार भरत अंतराळी बोलत होता.

एव्हाना थंडीची लाट वाढली होतीच, प्रत्येकजण आपल्या मनातील दुःख ओकत होता. आणि हे सारं गप्पाष्टक तो पुराणपुरुष वड ऐकत होताच. वेळ होईल तस प्रत्येकांनी आपली घर जवळ केली व घरात आल्यावर त्यांनी दरवाजे आतून बंद केले.

वड एकटाच थंडीत स्तब्ध राहिला होता ते पण धुक्याची शाल पांघरून. त्याला ही एकटं राहायची सवय झालेली! उन्ह, पाऊस, वारा, थंडी, धुके, दिवस रात्र, चांदणं, याची त्यांनी तक्रारही कधी केली नाही! त्याचे पण कित्येक डोई इथंच नांदल्या!

तो मात्र आश्रय म्हणून जगण्यात धन्यता मानत होता! कित्येक पक्ष्यांची घरटी त्याने अंगाखांधावर घेतली! सर्प कपी सारखे प्राणी पण अंतकरणाने जवळ केले! तो पुराण पुरुष एकमेव सर्व घटनांचा साक्षीदार होता! आहे! राहिल!

***

पगार

'Miss World' contest मध्ये 'हरियाणा' ची डॉ. मानुषी छिल्लर हिने विजेते पद पटकाविले होते.

शेवटच्या निर्णायक राऊंड मध्ये तिला प्रश्न विचारण्यात आला होता की सर्वांत जास्त पगार कोणत्या क्षेत्रातील लोकांना मिळाला पाहिजे? तेंव्हा तिचे 'winning' उत्तर हे होते की सर्वांत जास्त पगार "आई"ला मिळाला पाहिजे. आईच्या कामाचे मोल नाही!

तिच्या या उत्तराने तिने ती स्पर्धा तर जिंकलीच. बरोबर जगात एक नवीन विषय चर्चेला दिला.

त्यानंतर फोर्ब्सद्वारे संचालित वेबसाईट 'Salary.com' वर research सुरू झाला की एक आई जेवढं काम करते, त्या कामांसाठी जर वेगवेगळी माणसे ठेवली, तर त्यांना किती पगार द्यावा लागेल? तेंव्हा सर्व गोष्टी लक्षात घेता, एका आईचा पगार वर्षाला एक लाख पंधरा हजार डॉलर (१,१५,००० डॉलर) असायला हवा. हा निष्कर्ष निघाला. म्हणजे तिला महिन्याला अंदाजे ९,५०० डॉलर मिळायला हवा. म्हणजे भारतीय आईला ९,५०० x ७५ = ७,१२,५०० अंदाजे एवढा पगार मिळाला पाहिजे दरमहा.

तिच्या उत्तराने जगात ही गोष्ट प्रकर्षाने उजागर झाली. जगासमोर भारतीय परिवार व त्यात आईची भूमिका समोर आली. अनंत काळापासून आई हेच काम करते आहे रोजच, वर्षानुवर्षे. न थकता, न थांबता आनंदाने. कुठेही उपकाराची भावना नाही. अहंपणा नाही. कंटाळा नाही. ती सुखी घराची किल्ली आहे.

एकाच वेळी ती असंख्य departments सहज सांभाळते. सकाळ ते संध्याकाळ असंख्य कामं सहज करते. अगदी काटेकोरपणे बिनबोभाट. ती घरची Administrative officer आहे. वेळ पडली तर डॉक्टर,

टीचर, सल्लागार आहे आणि कधी कधी हिटलरही होते. जवळ जवळ सर्वच मंत्रालये तिच्याकडे असतात. घराची गृह मंत्री, वित्त मंत्री आहे ती. थोडक्यात घराचा भक्कम आधारस्तंभ आहे.

तज्ञ, कोणत्या तरी एकाच क्षेत्रात perfect असतात. तज्ञ असतात व त्यांच्या या expertise चे भरपूर पैसेही मिळतात त्यांना. येथे प्रत्येक घरची आई प्रत्येक department किती कुशलतेने सांभाळते.

I think she is 'The Best CEO' in the world.

जगाची रीतच आहे ही. जुन्या काळापासून चालत आलेली. कुठेही न लिहिलेले नियमच आहेत ते की ही सर्व कामे तिनेच केली पाहिजेत. ही कामे करण्यात तिला आनंदही आहे. समाधान आहे. एखादं काम जरी नीट झालं नाही, तर ती disturb होते. म्हणजे अगदी भरलेला डबा शाळेत जाताना मुलगा विसरला, तरी ती अस्वस्थ होते. माझी कुठे चूक झाली? याचा विचार करते व पुन्हा असे होणे नाही याची काळजीही घेते.

या सर्व कामाचा मला मोबदला मिळावा हा विचार तिच्या मनातही येत नाही.

“प्रत्येक घरी देव पोहचू शकत नाही म्हणून आई असते. आईच्या पायाशी स्वर्ग आहे. आईला केलेला नमस्कार देवाला पोचतो” वगैरे वगैरे हे मोठे, महान विचार पुस्तकात वाचायला मिळतात. काळ कितीही बदलू दे, आधुनिकता किती ही असू दे, “आई” आईच राहणार आहे.

तशीच कर्तव्यदक्ष. आपल्या घराला घरपण देणारी, जीव ओवाळून टाकणारी, सांभाळणारी....!

प्रत्येकाच्या या आईला साष्टांग नमस्कार!

***

संसार आणि परमार्थातील सुख

- अॅड. विजय शंकर राजे

आपला संसार सुखी व समृद्ध असावा असे प्रत्येक माणसाला मनापासून वाटत असते. माणूस त्यासाठी युवा अवस्थेपासून प्रयत्न करीत राहतो. परंतु योग्य गुरुचे जो पर्यंत त्याला मार्गदर्शन मिळत नाही तो पर्यंत तो संसार चक्रामध्ये भरकटत राहतो.

संसार व परमार्थात देखील उत्तम गुरू मिळणे याला चांगले नशीब लागते. विद्यार्थी दशेत शालेय जीवनात माणसाला योग्य शिक्षक गुरू मिळाले तर त्याची उत्तरोत्तर प्रगती होते. तो शालेय व महा विद्यालयीन शिक्षणात यशस्वी होत जातो. शिक्षण योग्यप्रकारे पार पडल्यास त्याला योग्यतेनुसार नोकरी लागते किंवा तो त्याच्या शिक्षणा-नुसार योग्य तो व्यवसाय करू लागतो. त्यानंतर माणूस नोकरी व व्यवसाय यामध्ये एवढा गुंतत जातो कि त्याला आपला जन्म कशासाठी झाला आहे याचा विसर पडतो व खूप पैसा मिळवावा व आनंद मिळवावा हाच आपल्या जीवनाचा उद्देश आहे असे त्याला वाटू लागते. नोकरी-व्यवसाय सुरू झालेनंतर त्याचे लग्न होते, मुले होतात, घर किंवा बंगला घेण्यासाठी त्याचे प्रयत्न सुरू होतात, घरासाठी कर्ज घेतले जाते, घेतलेले कर्ज फेडण्यासाठी त्याची ओढाताण सुरू होते, कुटुंबाचे भरण पोषण, औषध, उपचार यामध्ये त्याचा वेळ व पैसा खर्च होतो व अशा प्रकारे तो संसार चक्रात पूर्णपणे अडकत जातो व आपल्या जीवनाचा मूळ उद्देश तो विसरून जातो.

परमपिता परमेश्वर सर्व मनुष्यांना त्याची आठवण ठेवावी यासाठी सुरुवातीला अडचणी निर्माण करतो परंतु जर माणसाने त्याचे कायम स्मरण ठेवले तर परमेश्वर त्याच्या सर्व अडचणी दूर करतो हे केवळ सत्य आहे. परंतु जीव जेव्हा मातेच्या उदरामध्ये असतो तेव्हा तो जीव मातेच्या मल-मुत्रामध्ये अडकलेला असतो व त्या नरक यातनेतून त्याची सुटका व्हावी म्हणून सतत परमात्म्याची विनवणी करीत असतो. मातेच्या उदरामध्ये असतांना जीव सोऽहम सोऽहम चा जप करीत राहतो परंतु मातेच्या गर्भातून बाहेर पडताच तो कोऽहम कोऽहम म्हणजे मी “कोण-मी” “कोण-मी” असे म्हणतो व मायेच्या उपाधीमध्ये अडकतो व त्याला स्वतःच्या स्वरूपाचा विसर पडतो. वास्तविक तो परमेश्वराचा अंश असून देखील तो मायेच्या प्रभावामुळे स्वतःला विसरतो व स्वतःचे अस्तित्व विसरतो. नंतरच्या आयुष्यात माणसाला असे वाटते की मीच सर्व गोष्टी करतो. मी कष्ट करतो, मी प्रयत्न करतो म्हणून सर्व गोष्टी घडत आहेत असा त्याचा गैरसमज होतो व सर्व परमेश्वर/राम करता आहे हे तो विसरतो. त्याला परमेश्वराचा विसर पडल्यामुळे संसारातील कटकटी असाह्य होतात. खरंतर संसारातील माणसाच्या अडचणी या तात्पुरत्या स्वरूपाच्या असतात व त्या अडचणी कालांतराने निघून जातात केवळ मायेमुळे त्याला संसारातील त्रासाचा भास होत राहतो. परमार्थिक अभ्यासाने असे लक्षात येते की वास्तविक माणूस हा देवा सारखाच सुखी आहे,

परंतु त्याला स्वतःच्या स्वरूपाचा विसर पडल्याने संसारातील त्रास भोगत राहतो.

ज्या माणसाला असे वाटते कि माझ्या संसारातील अडचणी दूर व्हाव्यात त्याने पारमार्थिक गुरुचा शोध घ्यावा. तसे पाहता गुरू देखील आपला शिष्य योग्य व गुणी असावा यासाठी स्वतः शोध घेतात व आपली सर्व पारमार्थिक विद्या अशा गुणी शिष्यास देतात. जेव्हा माणसाला त्याचा पारमार्थिक गुरू भेटतो तेव्हा त्या माणसाच्या जीवनात आमुलाग्र बदल होतात व त्याचे उर्वरीत आयुष्य उज्वल व सफल होते तसेच संसारातील जंजाळातून, संसारात राहून देखील तो बाहेर पडतो. हा असा बदल का होतो कारण सद्गुरू हे खालील मंत्रात वर्णन केल्याप्रमाणे असतो.

मंत्र

ब्रम्हानन्दं परमसुखदं केवलं ज्ञानमूर्ति

पदन्पदातीतं गगनसदृशं तत्त्वमस्यादिलक्ष्यम् ।

एकं नित्यं विमलमचलं सर्वधीसाक्षिभूतं

भावातीतं त्रिगुणरहितं सद्गुरुं तं नमामि ॥

अर्थ : सद्गुरू वर वर्णन केल्याप्रमाणे असतात. सद्गुरू हे कायम ब्रम्हानंदामध्ये व अत्यंत सुखामध्ये असतात. सद्गुरूंना सर्व विद्या व कला यांचे ज्ञान असते. ते सर्व द्वंद्वान्पासून अलिप्त असतात. त्यांच्या अस्तित्वाची द्वंद्वान्पासून जाणीव सर्व चराचरात दिसून येते. ते एकमेव द्वितीय असून सर्व तत्वे त्यांच्या एकमेव द्वितीयमध्ये सामावलेली आहेत. ते एकमेव त्रितीय, विमल व अचल असून चराचरामध्ये भरून आहेत. ते सुखदुःख यापासून अलिप्त व त्रिगुण रहीत आहेत. अशा या सद्गुरूंना माझा नमस्कार.

वरील वर्णन केल्याप्रमाणे सद्गुरू असतात. गुरूंचा अनुग्रह मिळाल्यानंतर माणूस देखील त्यांच्या सारखा होतो. गुरूंचा अनुग्रह झाल्यानंतर ते शिष्याला तात्काळ आपल्यासारखे करतात. गुरूंचा अनुग्रह झाल्यानंतर शिष्याचे सर्व दुःख दूर निघून जातात. एवढी ताकद गुरूंच्या अनुग्रहामध्ये असते. गुरूंच्या मार्गदर्शनामुळे शिष्याच्या संसारातील सर्व दुःख दूर पळून जातात व शिष्यास परमानन्द प्राप्त होतो व त्याचे संसारातील ताप नष्ट होतात.

खरं पाहता माणसाच्या गरजा या अन्न, वस्त्र व निवारा एवढ्या पुरत्याच मर्यादित असतात परंतु माणसाने आपल्या गरजा वाढवून स्वतःसाठी संकटे निर्माण केली आहेत. माणसाची खरी गरज म्हणजे छोटेसे घर किंवा फ्लॅट, योग्य प्रमाणात योग्य अन्न व योग्य ती वस्त्रे एवढीच गरज आहे. परंतु अलीकडच्या काळात माणूस आपल्या आजू-बाजूच्या लोकांशी स्पर्धा करू पाहत आहे म्हणजेच आपल्या शेजाऱ्या-कडे मोठा बंगला किंवा फ्लॅट असल्यास तसाच बंगला किंवा फ्लॅट आपल्याकडे असावा अशी त्याची इच्छा होते. त्यामुळे त्याला दुःख

होते व आपल्याकडे देखील तसा बंगला किंवा फ्लॉट, वखे व अन्न पदार्थ असावे असे वाटते. उच्च प्रतिचे घर, वखे व अन्न मिळविण्यासाठी आपल्याकडे योग्यता आहे का हे त्यामाणसाने तपासणे आवश्यक असते.

आजकाल तर माणसाने स्वतःच्या एवढ्या गरजा वाढविल्या आहेत की त्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी तो वाटेल त्या मार्गाचा अवलंब करून जास्तीत जास्त पैसा मिळविण्याचा प्रयत्न करीत आहे व स्वतःचे व कुटुंबाचे स्वास्थ्य बिघडून घेत आहे. तसे पाहता सध्या मध्यम कुटुंबातील बहुतांश व्यक्तीना अन्न, वखे व निवारा याची चिंता उरलेली नाही, तर माणसाला चिंता आहे ती उच्च प्रतीच्या बंगला/फ्लॉट, उच्च प्रतीची कार, उच्च प्रतीचे फर्निचर, उच्च प्रतीचे अलंकार, उच्च प्रतीचा मोबाईल, उच्च प्रतीच्या घरातील सुखसुविधा इ. आताच्या माणसांना सर्व सुखसोयी उच्च प्रतीच्या हव्या आहेत. परंतु जर बारकाईने विचार केला तर खरंच या गोष्टींची माणसाला गरज आहे का? तर याचे उत्तर नाही असेच असायला हवे. परंतु माणूस याचा विचार करीत नाही. वरील सर्व वस्तू मिळविण्यासाठी माणूस यंत्रासारखा काम करीत आहे. पैसा मिळविण्यासाठी माणूस लांडी-लबाडी करतो, वेळ प्रसंगी खोट बोलतो, इतरांना धमकावतो, वेळ प्रसंगी मारामारी करतो. नंतर आयुष्याच्या शेवटी आपण वरील सर्व गोष्टी कशासाठी केल्या याचा त्याला पश्चाताप होतो परंतु त्यावेळी फार उशीर झालेला असतो. कारण त्यावेळी माणसाचा शेवटचा काळ जवळ आलेला असतो. तसेच आयुष्याच्या शेवटी माणसाला याची ही जाणीव होते की, आपण जो पैसा व संपत्ती मिळविली आहे ती येथेच सोडून जायचे आहे त्यावेळी त्याला या सर्व गोष्टींचा पश्चाताप होतो. परंतु काही माणसे याला अपवाद आहेत. काही माणसांना मरेपर्यंत याची जाणीव होत नाही. तर काही माणसे जन्मताच श्रीमंत घराण्यात जन्म घेतात कारण ते नशीबवान असतात किंवा त्यांचे पूर्व सुकृत चांगले असते.

वरील सर्व गोष्टींचा असा अर्थ नाही की, माणसाने प्रयत्नवादी असू नये. संसारातील माणसाने ईश्वराचे स्मरण ठेवून जर प्रयत्न

केला तर त्याला चांगल्या कामात जरूर यश मिळते. संसाराला परमार्थाची जोड असेल तर माणसाला फार कष्ट पडत नाहीत. ज्या व्यक्तींना गुरू नाही त्यांनी कुलदेवतेचे स्मरण करीत रहावे कालांतराने त्यास कुलदेवतेच्या सहाय्याने गुरूंची प्राप्ती होते. तसे परमार्थाकडे वळल्यानंतर थोडे दिवस ईश्वर परीक्षा घेत असल्याने त्रास होतो परंतु कालांतराने त्या व्यक्तीचे दुःख हळू हळू कमी होत जातात व सुखाची प्राप्ती होते. परमार्थातील व्यक्तींना त्यांच्या कामांमध्ये कधीही खोटे बोलणे, लांडी लबाडी करणे, धमकावणे, मारामारी करणे इ. ची गरज उरत नाही. या जगामध्ये अशी अनेक लोक आहेत की जे देवाचे स्मरण ठेवून आपल्या नित्याची कामे निर्विघ्न पार पाडीत आहेत व अशी माणसे संसारात फार सुखी आहेत व त्यांच्याकडे उच्चप्रतीचा बंगला/फ्लॉट, उच्चप्रतीची कार, उच्चप्रतीचे फर्निचर, उच्चप्रतीचे अलंकार, उच्चप्रतीचा मोबाईल, उच्चप्रतीच्या घरातील सुखसुविधा इ. आहे. मग आपणही आपल्या नित्याची कामे ईश्वराचे स्मरण करून व केलेली कामे त्याला अर्पण का करू नये? असे केल्याने आपल्या संसारात सुख, शांती, समृद्धी, सौख्य, आनंद इ. मिळेल यात तिळमात्र शंका नाही.

प्रत्येक माणसाने संत परंपरेचा अभ्यास करावा. महाराष्ट्राला संत गोरा कुंभार, संत ज्ञानेश्वर, संत तुकाराम, संत एकनाथ, संत नामदेव, संत जनाबाई, संत सावता माळी इ. ची मोठी परंपरा लाभली आहे त्याचा अभ्यास करावा. बऱ्याच संतांनी संसारात राहून प्रगती केली आहे व हा संसार समुद्र सहज पार केला आहे. तसेच प्रत्येक माणसाने भगवद् गीता, ज्ञानेश्वरी, भागवत पुराण, तुकाराम गाथा, एकनाथी भागवत, दासबोध, दत्त पुराण, दत्त महात्म्य, शिव महापुराण, रामायण, महाभारत इ. पैकी एक तरी ग्रंथ वाचावा म्हणजे परमार्थातील पकड घट्ट होण्यास मदत होईल.

वरीलप्रमाणे आपण सर्वांनी अभ्यास केल्यास हा दुःखमय संसार सुखमय होईल यात तिळमात्र शंका नाही.

***

पंचवीसावे व प्रथम पुण्यस्मरण

कै. भगवानराव ज्ञानोबा डेंगळे (मामा)

जन्म - २/६/१९३२ मृत्यू २०/१०/१९९८

कै. नर्मदा भगवानराव डेंगळे (मामी)

जन्म - १/१/१९४१ मृत्यू ५/२/२०२३

संघर्षातून सावरला संसार। परोपकाराची किमया अपार।।

अल्पावधीत नाव कमावणारी मामी। सर्वांच्या येई कामी।।

सर्वांना आपले करणारी आई। आज आपणात नाई।।

सदैव आशिर्वाद असतो, ही श्रद्धांजली तुमच्या चरणी।

* विनम्र अभिवादन *

श्री. विजयकुमार, श्री. विलास, श्री. विकास, श्री. विनायक, श्री. अरुण, श्री. प्रितम, सौ. कमल, सौ. लता, सौ. प्रतिभा, सौ. मिनाक्षी, सौ. स्मिता, सौ. अपेक्षा, सौ. स्नेहल, सौ. शितल, सौ. हर्षल, कु. मानसी, प्रसाद, दर्शन, अनुज, अर्णव, सात्विक.

समस्त डेंगळे परिवार दौंड, बारामती, पुणे.

द्वारा - सिध्दिविनायक एंटरप्रायजेस - "सिध्दिविनायक", स.नं. २०, प्लॉट अ १२, शिवशाही कॉलनी, कर्वे नगर, पुणे. ४११ ०५२. मो. ९८२२१९४१२४ / ९८२२१९४१११.

“ही वाट दूर जाते स्वप्नातल्या गांवा” हे भावगीताचे शब्द कानावर पडले अन मनात सहज विचार आला खरच स्वप्नामधल्या गांवाची वाट प्रत्यक्षात असली तर किती बरे झाले असते. त्या भावविश्वात जाऊन स्वप्नपूर्तीचा आनंद उपभोगता आला असता. पण ही वाट कोठे आहे? तेच तर या वाटांनी भरलेल्या वास्तवात कळत नाही. ती वाट सापडतच नाही. आपल्या जीवनाचा विचार केला तर असे लक्षात येईल की जे जे चल आहे त्याला वाट असावीच लागते नाही तर ते चल असूच शकत नाही. एकाच बिंदूवर स्वतःभोवती भ्रमण हे या सदरात मोडत नाही. ती भ्रमणगती आहे. तिला स्थिर बिंदू आहे. ते स्वकेन्द्री भ्रमण आहे. तेव्हा चल म्हणजे स्थानांतर करणारे आणि स्थानांतर आले की वाट आलीच. तेव्हा वाटेशिवाय जीवन सजीव सचलांचे असूच शकत नाही. तेव्हा या “वाट” या शब्दांनी संबोधित जे आहे त्यावर विचार करता करता “वाट” किती जीवनव्यापी आहे. याबरोबरच ती किती मनोरंजक आहे हे पुढील परिच्छेदांतून जे लिहिले ते वाचता वाचता “वाट” गवसेल विचारांची असे वाटते.

“वाट” म्हणजे दोन ठिकाणांना जोडणारा दुवा. वाट कोठेही जात नाही आणि कोठूनही येत नाही तरीही आपण विचारतो “ही वाट कोठे जाते?” जात आणि येत असतो आपण आणि त्यासाठी हा दुवा आपणच निर्माण केलेला असतो, पण विचारांना मात्र “वाट कोठे जाते?”. वाट म्हणजे पावलांची जा ये करणारी सोय. अर्थात हा अर्थ भौतिक आहे. वाट अस्तित्वात असू शकते तशीच ती मनोव्यापाराचे संचलन करणारी शब्ददर्शित वा शब्दरूपही असते. वाटचरांनी निर्माण होते. चर म्हणजे सजीव, चैतन्य असणारे मग ते द्विपाद असोत वा चतुःष्पाद. पाऊलांची वहिवाट म्हणजे भौतिक वाट. उद्दिष्ट ठेवून केलेली पायपीट वाट निर्माण करू शकते नव्हे वाट ही उद्देशानेच निर्माण केली जाते, होते आणि म्हणूनच काही वेळा ती इतिहासजमा होते. म्हणून तूर्त तरी वाट हे दोन उद्दिष्टांमधील पाऊल बंधन आहे असे समजण्यास हरकत नाही/नसावी. वाट म्हणा, मार्ग म्हणा, पथ म्हणा मूळ “वाट” या शब्दाचीच ही रूप. वाटेचं रूप बदलल की प्रतिष्ठेप्रमाणे गोंडस, राजस नांवे/नामाभिधाने, पण म्हणून “वाट” शब्दकुळाशी नाते थोडेच संपते. वाट मिळाल्याशिवाय कोणासाठी पुढे जाताच येत नाही, मग ते कोणी माणूस असो, जनावर, विचार, वा द्रव, वायू काहीही असो. वाट हवीच हवी त्यांच्या प्रवहनासाठी नाहीतर त्यांचे काय होते? माहीत आहे. साचलेल्या पाण्याची अवस्था जशी होते तशी अवस्था होते, व प्रदूषण नाहीतर विलय ठरलेलाच. अश्याचसाठी “वाट” या विषयावर विचारांना दिलेली वाट म्हणजेच हा लेख असे समजण्यास हरकत नाही.

वाटा किंवा वाट दोन प्रकारची मुख्यत्वे असते. भौतिक आणि आध्यात्मिक किंवा वैचारिक. भौतिक वाटा जंगलातल्या, रानावनातल्या,

कडेपठारावरच्या, ग्रामीण भागातल्या, तसेच शहरी, भुयारी (चोरवाटा) अश्या विविध स्वरूपाच्या असतात. काही वाटा मध्येच एकाएकी संपतात तर काही मध्येच सुरू होतात. काही वाटा सागर व जमिनीच्या किनारवाटा असतात. जंगलातल्या वाटा जंगलातच फिरतात. त्या निर्माण होतात वाटचालीने. त्याच रूप खरं खरं प्राकृतिक असत. त्या वाटांचं निसर्गाशी नात असत. भूपृष्ठाशी गोत्र असत अन प्रकृतीशी सूत्र असतं. दिवसा सूर्यप्रकाशाने त्या उजळतात, तर रात्री चंद्रप्रकाशात न्हाऊन निघतात. अन चंद्रप्रकाश नसला तर तारकाच्या मंद प्रकाशात अंधारात बुडून जातात. झाडांची जीर्ण पाने त्यांच्यावर आच्छादली जातात तर वाऱ्याने ती उडूनही जाऊन वाटांची रूप उघडी करतात. पावसाच्या धारांनी त्या भिजतात, कधी खचतात, कधी वाहूनही जातात वा बुजतात. शिशिरात रानफुलांनी सजतात तर ग्रीष्मात झाडांचे शुष्क पर्णहीन रूप पहात वाट पहातात मेघांची. पावसाळ्याची, वर्षा ऋतुची. हिवाळ्यात दव बिंदूंनी ओलावतात तर कधी धुक्यात हरवतात तात्पुरत्या. कधी त्यांचा काही भाग फलपुष्प मोसमात पडलेल्या फळांनी आच्छादला जातो तर कधी विविध फुलांनीही. सहाही ऋतुत त्या ऋतुमानाप्रमाणे रूपडं थोडसं बदलवतात. त्यांचं नामांकन नसत. त्यांची देखभाल प्रकृती करते. त्यांच्यावरून वाद होत नाहीत. का काही नाही होत. निःशब्द वातावरणांत पक्षांचे संगीत, श्रापद व रानवासींची ये जा यांनी त्या गजबजतात कधी कधी. एरव्ही तटस्थ. निसर्गात रमलेल्या, विसावलेल्या, निसर्गात उगम व विसर्ग पावणाऱ्या. याच मोजमाप वगैरे नसत. ती कोठून आली, कोठून जावी कशी जावी याबद्दल वनचर व वनवासी यांच्यात वादविवाद होत नाहीत. तिची देखभाल निसर्ग करतो त्याबद्दल कधी रानात आंदोलन होत नाहीत. रस्ता रोको वगैरेनी ती कधी कोणी बंद करत नाही. फक्त वापर केला जातो. तिच्यावर वाहतुकीचे नियम नसतात. खऱ्या अर्थाने मुक्त परिवहनाची ती असते. सर्वांना मुक्त प्रवेश/मुक्त वापर परवाना, अहोरात्र खुली सर्वासाठी सर्व काळ. सर्वांची निरपेक्ष पाऊलवाहिनी. प्रकृतीशी, मातीशी, निसर्गाशी इमान राखणारी. तिच्या दोन्ही बाजूला ना टपऱ्या ना पथारीवाले. सारं कसं शांत शांत. या वाटांनाही वाटा फुटतात वा वाटास वाटा मिळतात. याचे हे चौक प्राकृतिक असतात. येथे वाहतुकीचे सिग्नल नसतात ना कोणी पोलीस. येथे कोणाचाही पुतळा वा वाटपाट्या नसतात. शेजारचा भूभागच त्यांची ओळख सांगतो. झाडे वा वृक्ष वाटखुणांसाठी स्वयंभूपणे उभे असतात. किती सुरेख अस्सल प्राकृतिक रंगरूपाची ही वाट असते ते प्रत्यक्ष त्यावरून चालल्याशिवाय कळणे नाही. सारा शिणवटा निघून जाईल. येथे पक्षांचे आवाज, किलबिल, झाडांचे पानांची सळसळ, वाऱ्यावर डोलणारी झाडे, गवताचे रान सारे कसे मन प्रसन्न करणारे वातावरण. या धुंद पदभ्रमणाने मन प्रसन्न होईल. या वाटांवर वाटमारी नसते. क्वचित एखादा हिंख पशू समोर

आला तरी धोका/दगा दरवेळी होईल/करील असे नाही. एखादा अपवाद वगळता बाकी सर्व कस शांत प्रसन्न. ही निसर्गवाहिनी कशी प्रसन्न असते ते शब्दात वर्णन करणे कठीण. प्रत्यक्ष ती वरून वाटचाल करावी व अनुभवावे. ट्रेकिंग (पदभ्रमंती) ला जाणाऱ्यांना याचा अनुभव घेता येईल पण जर त्यांचे जवळ निसर्ग वाचण्याची दृष्टी व मन असेल तरच, आणि तेव्हाच “वृक्षवल्ली आम्हा सोयरी वनचरे । पक्षीही सुस्वरे आळवितो ॥” ह्या संत तुकाराम महाराजांचे अभंगाची प्रचिती व यथार्थता लक्षात येईल.

या रानवाटा सर्व तऱ्हेच्या रानात असतात. घनदाट अरण्यात तर दिवसाही त्यांचेवर सूर्यप्रकाश येत नाही. कधी कधी या वाटांवरून छोटे मोठे जलप्रवाह, ओढे ही वाहतात. भूपृष्ठाप्रमाणे त्या सरळ वा वक्र व चढ उताराच्याही असतात. त्यांचेवर कोठेही पूल नसतात वा विश्रांतीसाठी कट्टे नसतात. सर्व वाटच निसर्गमय.

अश्या या प्राकृतिक रानवाटा अभयारण्यात मात्र थोडं गोंडस राजस रूप घेतात. त्यांचेवरून बंद चारचाकी मोटारीतून, हत्तीवरून वा बसमधून प्राकृतिक/नैसर्गिक वातावरणातील वन्यप्राणी दर्शनासाठी माणसे हिंडत असतात. या रानवाटा प्रशस्त केलेल्या असतात व पृष्ठभागही सपाट केलेला तसेच मुरुमादि खडी वगैरे टाकून कडक/कणखरही केलेला असतो. ही बंदिस्त माणसांची वर्दळ/दर्शन घेऊन वन्यनीव काय म्हणतील वा म्हणत असतील? कोण खरा दुर्बल आणि कोण खरा निर्भय? आहे या निसर्गात, हेच ना? अगदी खरं आहे. ही रानवाट असली तरी तिचं सौंदर्य नागरी असत. आदिवासी वन्य जमातीच्या मुलींना ब्युटीपार्लरमध्ये सजवलं तर त्या कश्या दिसतील तस. ही पुष्कळदा कृत्रिमही असते केलेली. हिचं नातं रानाशी अन गोत्र निसर्गाशी पण सूत्र आधुनिकतेशी सांगणारी थोडी नटरखट रूपडेवाली ही रानवाट.

या खऱ्या रानवाटा कधी खणल्या जात नाहीत, उकरल्या जात नाहीत तसेच त्यांचे अंतर्-भागातून पाण्याच्या शुद्ध व अशुद्ध जलवाहिन्या, वीजेची व दूरभाषेची तारांचीही टाकणी परिगमनत्व इ.इ. काही काही जात नसत, तसेच त्यांच्यावर दुरुस्तीची मलमपट्टीची/प्लॉस्टिक सर्जरीची नक्षी/ठिगळ नसतात. या खऱ्या निसर्गाच्या “फेअर अँड लव्हली” क्रिम न लावलेल्या अभिजात सौंदर्य ल्यालेला वनवाटा. यांच्या प्रकृतीची उत्पत्ती, स्थिती व लय या सर्वावस्थांचा कर्ता करविता निसर्गच. रानाची, रानासाठी, रानवट, रानसौंदर्याची, रानवासींची, रानसुंदरी पाऊलसरखी. रानाच्या कानात सांगणारी, रानाचं कान देऊन ऐकणारी राजकन्या, नाही कोणाची नाही कोणाची. ही तर सरखी सगळ्यांची. निसर्गाचे रंग, रूप, प्रकृती सारं सारं पहाणारी, ऋतु चक्राचे बदल अनुभवणारी व जगणारी. आता या रानवाटा हळूहळू लुप्त होऊ लागल्यात. कारण मानवाने वनेच नष्ट केली, करत आहे व करतच राहिल. निसर्गाचा व निसर्गचक्राचा ताल व तोल दोन्ही ढासळल्यामुळेच या रानवाटांचे अस्तित्व पुसले जात आहे. “कालाय तस्मै नमः!” वनचरांच्या अनेक पिढ्यांच्या या साक्षीदार हळूहळू

काळाच्या पडद्याआड जात आहेत हे न थांबविता येणारे नाही पण हे करणार कोण? कधी? कसे? इ. प्रश्न काळच जसे सोडविले तसेच घडेल. काळाच्या गती गहन एवढेच खरे.

आता या वाटांचं शहरी रूप बघा. केवढ जमीन अस्मानाच अंतर आहे. ही शहरी वाट केवळ मानवनिर्मित. वाटा निर्माण करण्याच्या खर्चातील धनवाटा वाटून घेतल्यामुळे प्रकृतीमान नाजूक असलेल्या व वारंवार आजारी पडल्याची चिन्हे ठिगळांच्या रूपाने सजलेल्या. यातील रहस्य सर्वांना ठाऊक पण कधीही त्यात सुधारणा होत नाहीत. त्यामुळे दुरुस्तीच्या ठिगळांची संख्या कधीच कमी होत नसणाऱ्या या नागरी वाटा.

ही नागरी वस्तीची वाहिनी दोन्ही बाजूला इमारतींनी सजलेली. सर्व तऱ्हेच्या. सर्व आकार प्रकाराच्या सर्व जाती धर्म वंशाच्या प्रकृतीच्या लोकांच्या इमारतींच्या दुतर्फा रांगा व क्वचित थोडी पिंजऱ्यातून कडेला लावलेली झाडे (वृक्ष?) असलेली वा त्यांच्या अस्तित्वाचे रिकामे पिंजरे, दिव्याचे खांब, टेलीफोनचे खांब आणि अंतर्भागातून शुद्ध व अशुद्ध जलवाहिन्या, टेलीफोनच्या तारा, वीजेच्या तारा नेणारी एक नागरी संस्कृती निर्मित नागरपाऊलवाहिनी.

या वाटांच्या निर्मितीपासूनच त्या पुष्कळदा वादग्रस्त ठरतात. त्यांचं रूपडं काळं कुळकुळीत बहुतांशी डांबरीकरणाचे असते. क्वचित काही वाटा सिमेंट कांक्रिटच्या असतात. माणस, वाहनं, जनावर सगळ्यांची विविध भाऊगर्दी. त्यातच पथाऱ्या टाकून पोट भरणाऱ्या पोटाथी धंदेवाले, हातगाडीवाले विक्रेते दोन्ही बाजूला विविध स्वरूपात दिसतील तसेच एखादे देऊळ मंदिर वाटेलगत असेल तर भिकाऱ्यांची गर्दी तसेच पूजासामान इ.इ. धार्मिक वस्तू विक्रेते व दर्शनार्थींच्या रांगा व कधी कधी मोकाट जनावरांनी वाटेवरच ठाण मांडलेले. या वाटांचा पृष्ठभाग रात्रंदिवस गजबजलेला व विविध आवाजांनी ही वाट नादमय असते. यात वाहनांचे आवाज, विक्रेत्यांचे आवाज, ध्वनीक्षेपकांचे आवाज, कुत्र्यांचे आवाज इ. अनेक आवाज मिसळले असतात. काहींना ती वाट असते तर काहींची ती वाट लावणारीही असते. हिच्यावरून रंगयात्रा, रथोत्सव, मिरवणुका ते अंत्ययात्रा असे सगळे सोहळे माणसे नेतात. याचेवरच ते चालतात. जगण्यासाठी, जगविण्यासाठी तसेच जन्म देण्यासाठीही तसेच जन्म संपविण्यासाठीसुद्धा. माणसांची सर्व रूपं, नीतिधर्माची, अनीतिधर्माची इ. सगळी ही वाट चालतात. शेजारील उंच इमारतींमधून हिच्यावर सर्व त्याज्य (कचरा इ. इ.) निर्विकारपणे सहजतेनं टाकलं जातं. हिच्या पावित्र्याची कोणासही ना खंत ना खेद, ना इच्छा. हिच्यावरून जाणाऱ्यांच्या पाऊलांच्या व रहदारीच्या भाऊगर्दीत ती अगदी हरवून गेल्यासारखी असते. आवाज, धूर, आग, सांडलेले विविध द्रव पदार्थ, कचरा काय काय तिला सहन करावं लागतं ते तिलाच माहीत. या वाटांना नागरी संस्कृतीत पथ, रस्ता, मार्ग, रोड असं संबोधल जात असत आणि त्या मागे कोणा थोर पुरुष/स्त्रीच नांव लावलं की ते विशिष्ट नामकरण विशिष्ट वाट ओळखण्याच तिचं गोत्र म्हणा कुळ ठरतं. जसं लो. टिळक मार्ग, म.

गांधी स्ट्रीट, पटेल रस्ता, बाजीराव पथ इ.इ. त्या नामकरणांवरून वादंग माजतात. मोर्चे, निदर्शने इ. आंदोलने होतात. मारामाऱ्या होतात अगदी जीव घेण्यापर्यंतही मजल जाते. शेवटी हा वाद केव्हांतरी संपून संमत नावाच्या पाटीचं अगदी हार घालून या वाटेवर रोपण होतं. तिचा अनावरण समारंभ थाटात वाद्ये वाजवून, फटाके वाजवून मान्यवरांचे हस्ते करण्यात येतो, अन तिच्या बारशाच घोंडं एकदाचं गंगेत न्हातं. काही वेळा ही पाटी आपोआप नाहीशी होते व गुपचूप दुसऱ्याच नावाची पाटी तिच्या दुसऱ्या टोकाला लावली जाते. मग परत संघर्ष परत मोर्चे, इ.इ. नी ते पुनर्नामकरण गाजत व परत कोठे तरी समझोता होऊन कोणतं तरी नामकरण नक्की होतं. कधी कधी हा वाद तिच्या निर्मिती आधीही सुरू होतो. काही वेळा मात्र एक गमतीदार प्रकार अनुभवास येतो. मोठा विचित्र प्रकार आहे हा शहरीपथाचे नामकरणाचा. पण सत्य आहे म्हणून उल्लेख करणे योग्य. एकच एक लांबलचक सडक वा पथ हा दोन, चार भागात विभागून त्या वाटेच विभागवार नामकरण होत. द्रौपदीचे जसे पाच पती होते तसे या वाटेचे/पथाचे एकापेक्षा अधिक नामपती होतात. या मोठ्या लोकांच्या नावानं तिला नामांकित केले जाते विभागवार. नामवंतांची ती नामांकित होते व राज्यकर्ते/प्रशासन बदलले की नवीन नामांकित लोकांच्या नांवे तिचे परत शुभमंगल होते. वाटेला, पथाला वा मार्गाला म्हणा त्याचे काही सोयसरसुतक नसते. वाट ही अखंड कुमारीच असते. नागरी संस्कृतीतली ही वाट नागरी जीवनाचे सर्व प्रकार, स्थित्यंतरे, घडामोडी बघते, अनुभवते पण मूक साक्षीदार म्हणूनच. या वाटेलाही उपवाटा असतात ज्या कधी कधी दोन वाटांना जोडतात तर कधी नाही. यांना गल्ली वा बोळ म्हणतात. या उपवाटा म्हणजे गल्ली बोळ तसेच मुख्य वाटांचे नामकरण पुष्कळदा तेथे चालणाऱ्या व्यवसायावरून व देवस्थान जे तेथे असेल त्यावरूही होतं बरं का? जसे लोहार गल्ली, बोहरे आळी, तपकीर गल्ली, सराफ लेन, खाऊगल्ली तांबट आळी, जोगेश्वरी बोळ, मारुती गल्ली, सिटी पोस्ट रोड, संसद भवन मार्ग, राजभवन पथ, विद्यापीठ रस्ता, हिराबाग रोड, मेन स्ट्रीट, रेसकोर्स रोड, चतुःश्रृंगी रोड, पुणे-मुंबई रोड, सातारा रोड, सिंहगड रोड, विहार लेक रोड, इ.इ. अनेकविध नावे या वाटांना असतात. ती पूर्वापार रूढ झालेली असतात तसेच ती आपोआप रूढ होतात.

ही नामकरणे कोणत्याही प्रकारचा वाद निर्माण करीत नाहीत. ती सर्व जाती धर्म वंश पंथाचे लोकाकडून पिढ्यान् पिढ्या वापरली जातात. हा खरा सर्वधर्मसमभावाचा एक प्रकार म्हणावा लागेल. या उपवाटा वा गल्ल्या, बोळ, यांचेही दोन्ही बाजूस इमारती/वाडे/घरे असतातच. काही वाटांची नांवे दिशां वरूनही असतात बरं. जसं इस्ट स्ट्रीट, नॉर्थ स्ट्रीट इ. अनेकप्रकारे हे नामकरण होत असत. काही वेळा त्याच नांवाची आणखी गल्ली निर्माण झाली तर मूळच्या गल्लीला जुना/जुनी शब्द जोडून तिचे नामकरण होतं. जुनी तांबट आळी, जुनी तपकीर गल्ली, ओल्ड प्रभादेवी रोड इ.इ.

कधी तिचा पन्हा/रुंदी कमी पडते आणि मग ती मोठी करण्याचे

नाटक न्यायालयापर्यंत रंगते. काही घरे, वाडे, इमारती पाडल्या जातात. संसार काहींचे उध्वस्त होतात तर काहींचे चरितार्थ साधन-दुकाने इ. नष्ट होतात. अन वाट मोठी होते. या बलिदानात सावली देणारे वृक्षही जातात. वाट सर्व अगतिकपणे पहात असते. मोठं होण्यासाठी काय व कसे वेदीवर चढते याचे हे नाटय अनुभवते. दिवसाचे व्यवहार पाहते तसेच रात्री, मध्यान्हरात्री चालणारे सर्व काळे धंदे, बाजार, अब्रुचे व्यापार, आकड्यांची लक्ष्मीप्राप्तीसाठीची उलाढाल करणारे अड्डे, मद्यर्पीचे वर्तन, इ.इ. बरेच काही रात्री वाटेस बघावे लागते. सभ्य नागरी संस्कृतीची दुसरी असभ्य काळी संस्कृती-जीवन नाण्याची दुसरी बाजू ही वाट रात्री कधीच निरव शांततेत नसते. सतत या ना त्या प्रकारचा जीवन प्रवाह वहन होतच असतो. कधी कधी रात्री अपरात्री होणारे खून, बलात्कार, अपघाताचीही ती अबोल साक्षीदार असते. कधी कधी ही बंद केली जाते दुरुस्ती वा मोर्चासाठी, मिरवणुकांसाठी वा व्हीआयपींच्या आगमन/निर्गमनासाठी तर कधी काही इमारती पाडण्यासाठी वा मोठा अपघात, दरोडातपास इ. गुन्ह्यांचे कामी. कधी एखादे पथनाट्यासाठी वा सभेसाठीही ही बंद केली जाते. कधी हिच्यावर रांगोळीच्या नक्षा काढून ती सजविली जाते. जीवनाचा संग्राम पहाणारी, माणसांनी माणसांची केलेली प्रगती, कुचंबणा, संग्राम, काळाबाजार, धर्माचा खोटा उदोउदो, धर्माच्या नावाखाली होणारी नासधूस, दंगली, कत्तली, वाहनांचे अपघात, अपघाती मृत्यु, माणसांचा माणसांनी केलेला घात, माणसांनी माणसांना घातलेले हार व केलेले प्रहार, निष्पापांचे बळी व बळी तो कानपिळी धनदांडग्यांचे व्यवहार इ. इ. ची सर्वसाक्षी पण मौन धारण केलेली ही नागरी रूपसुंदरी वाट, नागर संस्कृतीची बिरुदे व लक्करे ल्यालेली अगतिक वाट. किती भिन्न त्या रानवाटेहून. हिच्यावरून हिंख पशू (चतुष्पाद) जात नसले तरी त्याहीपेक्षा हिंख मानवी द्विपाद पशु हिच्यावरून जात येत असतात. रस्त्यावर येऊन निकाल लावणाऱ्या धर्तीगणापासून ते भक्तगणांपर्यंत सर्वांची पाऊले साहणारी नागरी अबलाच म्हणावे लागेल हिला. रहदारीच्या नियमनापासून उल्लंघनापर्यंतच्या मनोवृत्तीची साक्षदायिनी. हिच्यावरून चालणे जीव मुठीत धरून चालण्यासारखे. मृत्युदूतांचे अदृश्य अस्तित्व, नरसिंह ते नरपशू सर्व हिच्यावरून जा ये करतात. पाळीव चतुष्पादांसह. विज्ञानाचे शाप/अभिशाप, वरदान आणि संस्कृतीची गति, उन्नती, अधोगती एकत्र पाहणारी नागरी वाट म्हणजे नागरी जीवनाची वाटचाल वाटमारीसह. सभ्य बगळे, सभ्य कावळे यांनी भरलेली संस्कृती चालविणारी, जुना वाडा, चाळ संस्कृतीपासून बंद दरवाज्यांचे फ्लॉट संस्कृतीपर्यंतची सर्व स्थित्यंतरे, धार्मिक, राजकीय, सामाजिक, नैतिक, सांस्कृतिक, वांशिक, वर्णीय इ. सर्व स्थित्यंतरे पाहत, पर्यायाने सर्वांची वाट लागलेली, वाटेस लावणारी, वाट दाखविणारी, वाट देणारी, वाट घेणारी संस्कृती स्थित्यंतरे पहाणारी ही नागरसुंदरी वाट. रानवासीतून माणुसकी पहाणारी रानवाट आणि मानवता काढून/गेलेली सभ्य प्रगत रानटी प्रवृत्तींच्या सभ्य प्रगत रानमाणसे यांची ही शहरी/नागरी वाट. दोन ध्रुवीय अंतर.

आता या नागरी वाटा भूपृष्ठावरच असतात असं नाही. भूपृष्ठ कमी पडू लागला म्हणून त्या आता भूगर्भवासी/भुयारी पण काढल्या जातात/निघतात. मोठ्या शहरात आता भुयारी वाटा हा एकमेव पर्याय राहिला आहे, वाढत्या वाहतुकीची समस्या सोडविण्याचा. तसेच दुसरा मेट्रो सारखा उच्चस्तरीय पर्यायही येऊ लागला आहे. अर्थात भुयारी वाटा वा उंचीवरून जाणारा मेट्रोचा प्रकल्प हे लोहमार्ग म्हणूनच दोन्ही पर्याय काही शहरात कार्यान्वित आहेत भारतात-कलकत्ता, दिल्ली येथे मुंबई व अन्य शहरी पुढे मागे केव्हातरी येतील अस्तित्वात. पूर्वी भुयारी वाटा असत. संकटप्रसंगी बाहेर पडण्यासाठी त्यांचा वापर होत असे. ठराविक लोकांनाच त्या माहिती असत व त्या ठराविक लोकांनाच वापरण्यासाठी केल्या जात. (पुण्यात शनिवार वाडा ते पर्वती अशी भुयारी वाट होती पेशव्यांसाठी असे जुने/वृद्ध लोक सांगत असे ऐकिवात आहे एवढेच). तश्या त्या गुप्त असल्याने त्यांना भुयारी वा गुप्त वा चोर वाटा म्हणत. आता त्या कालबाह्य झाल्या आहेत. आता त्यांचे स्वरूप नागरी झालेय. भुयारी पदपथ तसेच भुयारी वाहनपथ म्हणून त्या मुख्य वाटेवरचा वाहतूक ताण कमी करण्यासाठी काही प्रमाणात उपयुक्त ठरत आहेत. काही वेळा दोन मुख्य वाटा जेथे परस्परास छेदतात तेथील वाहतूक कोंडी टाळण्यासाठी एक वाट उचलली जाते उड्डाणपूल करून. पण हे उपाय सर्व शहरात करता येत नाहीत केवळ महानगरे व प्रमुख मोठ्या शहरात या योजना राबविल्या जातात. या भुयारी वा उड्डाण पूलवाटा फक्त एका दृष्टीने वेगळ्या. त्यांचे बाजूस इमारती नसतात वा वस्ती नसते. एवढे सोडले तर बाकीचे सगळे नागरी संस्कृतीचे सभ्यासभ्य जवळ सारखेच भूपृष्ठावरील वाटेसारखे त्या पहातात.

या नागरी वाटा जाहिरात फलक, पाट्या, दिवे, तारांची जाळी (वीज, दूरध्वनी, केबल टीव्ही, कमानी), अन काय काय सांगावे यांनी सजलेल्या, नटलेल्या इतक्या की नवखा संभ्रमात पडेल असो हा काळाचा महिमा.

या वाटांखालून सांडपाणी व मैलापाणी वाहणाऱ्या वाहिन्या व जलपुरवठा करणाऱ्या ज्या वाहिन्या जातात. त्यांची देखभाल दुरुस्तीसाठी काही ठराविक अंतरा अंतरावर मोठी माणसाचे उंचीची अंतर्गत चौकोनी वा गोल घरे/बोगदे/खड्डे बांधलेले असून त्यावर लोखंडी वा सिमेंटची झाकणे असतात. ही झाकणे काही वेळा चोरीस जातात वा तुटतात व अपघात होतात तसेच या वाहिन्या तुंबतात व ते सर्व प्रवाही द्रव/पाणी वाटेवर पसरत जाते. हा अनुभव आपण घेतोच, जेव्हा ही गटारे अशी तुंबतात. काही वाटालगत स्वच्छतागृहे (युरीनलस) असतात. तसेच कचरापेट्याही. हे पण लेणे ही वाट मिरवतेच.

शहरी वाटेबद्दल/नागरी वाटेबद्दल खूप काही अजून लिहिता येईल तरी पण थोडे महत्वाचे राहिलेले लिहितो कारण त्याशिवाय वरील भाग अपूर्ण/अधुरा वाटेल म्हणून. या नागरी वाटांचं मोठं वैशिष्ट्य म्हणजे चौक/तिठे/ तिकट्या. या ठिकाणी दोन वाटा एकमेकीस छेदतात व पुढे जातात वा चार वाटा चार दिशांनी येऊन मिळतात. या

चौकात कधी पुतळे, तर कधी कारंजी तर कधी स्तंभ असतात. या चौकांचे नामकरण हा एक वादाचा व राजकारणाचा भाग असतो तसेच तेथे कोणाचा पुतळा उभारावा, कारंजे/स्तंभ काय असावे यावरूनही मोठे रण माजते. या पैकी काही चौकात वाहतूक नियंत्रक दिवे असतात तर काही चौकात वाहतूक पोलीस. हे कधी असतील, किती वेळ असतील हे नामवंत ज्योतिषालाही सांगता येत नाही. अन्य चौकात वाहतूक व पादचारी खोखो सारखे मार्ग काढत ये जा करत असतात. जीव मुठीत धरून पादचारी चालतात व चौक क्रॉस करतात. वाहनांच्या जाण्या येण्यामधून वाहन चालकही असाच मार्ग काढून चौकातून जातात तर कधी एखादे वाहन बंद पडून वाहतूक कोंडी. चारही वाटा हे सर्व पाहतात. चौक व शेजारील असलेली चौकी व तिचे राजकारण हा एक मनोरंजनाचा भाग आहे. या चौकात सभा होतात व या चारी वाटा स्तब्ध होतात अन सभा संपली की दुथडी वाहू लागतात. चौखूर उधळणारी जनावरे तरी बरी अशी ही भाऊगर्दी त्या वाहून नेतात. नागरी असंस्कृत स्वरूपाचे दर्शन येथेच घडले. माणसातला रानटी पशुपणा वा वृत्ती याचे हे दर्शन असते.

यातल्या काही वाटांना फूटपाथ/पादचारी मार्ग असतात. साडीला काठ असावे तसे. कधी एकच काठ असतो. यावर विक्रेत्यांची / पथारीवाल्यांची व कधी भिकाऱ्यांचीही ठाण मांडलेली. त्यामुळे या पादचारी मार्गावरून चालणे हे दिव्य असते, ती एक कसरत असते माणसांच्या भाऊगर्दीतून जाण्याची. या काठपदरी नागरवाटा रात्री काही गरीब बेघर येथे झोपतातही. स्वरूप थोडे वेगळे. बाकी सर्व तेच पाहणे यांच्याही नशिबी.

आता ग्रामीण वाटा या खेड्यापाड्यातल्या. यांच स्वरूप ग्रामीण संस्कृतीशी सुसंगत. ग्रामीण लोकांनी वापरण्यायोग्य. याची घडणजडण थोडी वेगळी. बहुतांशी कच्च्या, ओबडधोबड, यावरून शहरी पावलांना चालणे कठीण जाते. हिच्यावरून जाणारी ग्रामीण माणसे, जनावरे, वाहने थोडी वेगळी पण येथील माणुसकी, सभ्यता, सहज जाणवणारी. कधी ही मातीची व खडीची तर कधी जमिनीच्याच पोताची असते. या वाटांना गर्दी आठवडी बाजाराचे वा यात्रेचे दिवशी पण इतर दिवशी त्या संथ लयीची वाहतूक करणाऱ्या. स्वरूप ओबडधोबड पण ग्रामीण संस्कृतीस जपणारे, मानवणारे. यांच्या बाजूला वृक्ष, झाडे असतात. त्यांची सावली या वाटेवर पडते. पावसाळ्यात मऊ, चिखलांनी त्या घसरड्या होतात, पण त्याचे वावडे त्या संस्कृतीस नाही. या वाटेचे बाजूस एखादा वृक्ष कधी कधी पार बांधलेलाही असतो. त्यावर पादचारी ग्रामस्थ विसावतात. या वाटांना रात्री दिव्यांनी प्रकाशित केले जाते असे नाही. काही काही सुधारलेल्या गावातील वाटावर ही सोय असते जर गावात वीज असेल आलेली तर वा काही वेळा सोलर प्रकल्प राबविला असेल तरच. अन्यथा कंदील वा विजेच्यातूनच वाटचाल करावी लागले. रानवाटापेक्षा थोडी नीटस सुधारलेली आवृत्ती. पावसाळ्यात त्या कधी कधी उखडतात वा काही भाग वाहून वा खचून जातो. प्रकृतीत त्या दणकट असतात बरं का! खेड्यात गेल्याशिवाय,

व या वाटांनी भ्रमंती केल्याशिवाय वा त्यावरून चालल्याशिवाय ते समजणार नाही. चला एकदा तरी खेड्यात राष्ट्रपिता महात्मा गांधी म्हणाले होते ना “भारत खेड्यात आहे म्हणून. मग भारत बघायला चला.” जरा शहरी गावकुस ओलांडा व या ग्रामीण वाटा पायी घाला. शांत वाटा. मन प्रसन्न होतं. कारण कसलीही बंधने, समस्या यांनी न काळवंडलेल्या. कसलाही ताण मनावर येत नाही. या वाटांवर बैल गाडीच्या चाकांचे चर उमटलेले दिसतात कधी कधी. काही विशिष्ट खेड्यात एस.टी. बस पण येते जाते. बाकी सगळे शांत शांत.

आतापर्यंत आपण भौतिक भूपृष्ठ वाटा पाहिल्या. आता आपण एका नवीन वाटांचा थोडा मागोवा घेऊ. या वाटा दिसत नाहीत. त्या आखलेल्या नसतात. त्यांचेवर दिवाबत्ती, इमारती, चौक इ. इ. काही नसते. या वाटा म्हणजे हवाई वाटा व सागरी वाटा. याशिवाय पुढे भविष्यात अंतराळ वा अंतरिक्ष वाटा ही येतील (सध्या त्या मोजक्याच आहेत काही अतिप्रगत राष्ट्रांपुरत्याच मर्यादित. त्यांचे प्रमाण अत्यल्प आहे. या हवा व पाणी या माध्यमातून येतात व जातात पण कधी दिसत नाहीत. यांचा वापर करणारे पक्षी व जलचर त्यांना बरोबर ओळखून त्यावरून जातात येतात. मानव विमान व जहाज या साधनांद्वारे या माध्यमातून (हवा व पाणी) प्रवास करतो पण पक्षी व जलचरांचा मुक्त आनंद तो उपभोगू शकत नाही. तिचं गोष्ट अंतराळ प्रवासी यांची. यांना तर विशिष्ट पोशाखातच कायम बंद रहावे लागते. जरा काही यांत्रिक बिघाड झाला की अंतराळयान व ते अंतराळवीर त्या यानातच अडकलेले दोन्ही नष्ट होतात. पृथ्वीवर त्यांचे काहीही अवशेषही येत नाहीत. जहाज व विमान अपघातातही मृत्यु पावतात. तेव्हा पक्षी व जलचरांच्या या वाटा तेच मुक्तपणे आनंदाने वापरतात. पक्षांचे हवाई मार्ग त्यांनाच कळतात तसेच जलचरांचेही. या मार्गांचे सुख वेगळच पण मानवाला ते उपभोगता येत नाही म्हणून मग “मी पक्षी असतो तर” इ.इ. लेखनाद्वारे अनुभवशून्य कल्पनारंजित असा या वाटांचा वैचारिक/मानसिक प्रवास करून आपली इच्छापूर्ती करतो. या वाटा खऱ्या मुक्त, अदृश्य, माध्यमातच अस्तित्व समावलेल्या. यांच्यावरून चालणे नसते तर असते ते केवळ उडणे वा पोहणे वा तरंगणे व तरंगती वहन. यांचा कधीही भूपृष्ठवाटांशी ना संपर्क, ना संसर्ग, ना संदर्भ, ना संगम, ना सुसंवाद, ना विसंवाद, ना यांना वळणे, ना पूल ना फूटपाथ, ना भुयारी मार्ग, ना चौक, ना पुतळे, ना इमारती शेजारी, ना गल्ल्या, ना बोळ, ना कोणतीही अंतर्गत व बहीर्गत जलवाहिनी, ना दिवे, ना इतर माध्यमांची तारवाहिनी व खांब. ना दुरुस्ती ना रुंदीकरण काहीच नाही. सर्वमुक्त, सर्वत्र, सर्वव्यापी, सर्वांच्या पण अदृश्य असल्याने कधीच ना डागळलेल्या. माध्यमाचेच नैसर्गिक प्रकोपानेच यांचा वापर करणारे दगावतात कधी कधी एवढेच काय ते गालबोट. मानव या केवळ विज्ञाननिर्मित साधनानेच जी त्याने बुध्दीने विकसित केली आहेत, वापरतो. त्या शिवाय त्या वापरणे केवळ अशक्य. चतुःष्पाद प्राणी कधीच वापरू शकणार नाहीत. पक्षांना व जलचरांना निसर्गदत्त देणगीच असते हाच मुख्य फरक. आणि हीच मानवाची

उणीव वा निसर्गतः कमकुवतपणा. मौसमी स्थलांतर करणारे पक्षी वर्षानुवर्षे, पिढ्यान पिढ्या आंतरखंडीय प्रवास बिनचूक कसा करतात हे एक कोडेच आहे. तसेच जलचरांचे उष्णकटीबंधातून शीतकटीबंधाकडे जाणे येणेही असेच कोडे आहे. या वाटांवर कधीही पावले उमटत नाहीत वा ठसेही.

आतापर्यंत आपण प्राकृतिक/भौतिक वाटचाल केली. आता एक वेगळाच प्रकार म्हणजे “वैचारिक वाटा” पाहू. या मनोव्यापाराच्या वाटा. व्यक्ती तितक्या प्रकृती तितक्या वाटा. मनाला वळण लावणाऱ्या या वाटा मानवाचे आयुष्य घडवितात चांगले वा वाईट दोन्ही पैकी एक प्रकारचे आणि यातूनच पुढे माणसे वाटेकरी, वारकरी, वाटमारी, वाटधारी, इ.इ. बनतात. या बुध्दीवळणाच्या वाटा संस्कारीत होतात/ तयार होतात. त्या सांस्कृतिक जीवनाच्या तत्त्वज्ञानाने तसेच वातावरण व परिस्थितीने व संगतीनेही. या वाटा म्हणजेच माणसाचे सांस्कृतिक जीवन. पशूंना मानवासारखे अमर्यादित बुध्दीवैभव नाही, त्यामुळे त्यांच्यात उपजत बुध्दीची जी वर्धन/महत्तम सीमा असते तेवढेच ते करू शकतात. पाळीव प्राणी थोडे जास्त करतात एवढेच म्हणजे शिकवल्याप्रमाणे पण त्यालाही सीमा आहेच. मानवाचे तसे नाही. त्याच्या व्यक्तिमत्त्वाचे आविष्करण म्हणजेच त्याची बौद्धिक वाट/ दर्जा/प्रत त्याच्या बुध्दीची वाटचाल म्हणजेच बौद्धिक वाट. माणसाचा बुध्दीभ्रंश झाला की या वाटेची वाट लागते. तिला फाटे फुटतात. या वाटेवरची प्रवासी असते मानव बुध्दी. मानवाचच नव्हे तर समाजाच राष्ट्रच भविष्य या वाटा घडवतात आणि म्हणूनच उत्तम नागरिकत्वाची वाट बुध्दीला देणारी समर्थ गुरुशक्ती असावी लागते. या वाटा राजस, तामस, सात्विक असतात. हे त्यांचे तीन प्रकार. अर्थात या मुख्य प्रकारातही उपप्रकारांचे जाळे/फाटे असतातच. मानवी चंचल मन स्थिरमती होण्यासाठी फार मोठा प्रयत्न लागतो अन्यथा बुध्दी कशी व कधी कोणत्या मार्गाची वाटचाल करील वा स्थित्यंतर होऊन वाटांतर करील ते सांगणे अशक्य आहे. त्याचा अंदाजही करता येणार नाही. या बुध्दीनिर्मित वाटा त्यामुळे ज्याचे बौद्धिक तेज प्रभावी त्याची प्रभावी वाणी इतरांची बुध्दी आकृष्ट करून आपले वाटसरू/अनुयायी/गुलाम /संप्रदायी बनवते व त्यातूनच पुढे धर्म, वंश, पक्ष, गट, जातपात, संप्रदाय, इ. समूह निर्माण होतात त्या त्या विचारप्रणालीची वाट धरलेले व त्यातून पुढे संघर्ष, कलह इ. ची बीजे जर ती वाट (त्या विशिष्ट प्रणालीची) अहंकार, दांभिकता इ.च्या रंगानी रंगलेली असेल तर उत्पन्न होऊन समाजास, राष्ट्रास बिरुड लागते. माणसाचा पशू या पध्दतीच्या वाटांनीच होतो.

अनेक धर्मग्रंथ, वाङ्मय, विज्ञानशास्त्रे, धर्मशास्त्रे, नीतिशास्त्रे, समाजशास्त्रे, योगशास्त्र, तंत्र मंत्र शास्त्रे, कला शास्त्रे इ. इ. नी जो माणूस घडविला जातो तो या वैचारिक ज्ञानवाटांमुळे. या वाटा दिसत नाहीत पण त्याचे परिणाम दिसतात. जसा सूर्यप्रकाश दिसत नाही पण त्यामुळे सर्व वस्तू दिसतात तसेच या वाटांमुळे माणसे माणसांना ओळखतात त्यांच्या लौकीक व्यवहारावरून की हा याची वैचारिक

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कुंभश्री दिपावली अंक २०२२चे प्रकाशन उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार यांच्या हस्ते संपन्न समवेत डावीकडून वेदांती, वंदना कुंभार डॉ.कल्पना, राजे, ऐश्वर्या, तारुबाई, यशदा कुंभार(मुखपृष्ठ), सौ.बीना राजे, मनिषाताई कुंभार संजय राजे, आनंदा, शशिकांत, ज्ञानेश्वर, संजीव, अभिजीत, बाळासाहेब कुंभार व रोहित खिरोडे.

जामखेड : एवम टेक्सटाईल वस्त्र दालनाचे उद्घाटन अभिनेत्री सोनाली कुलकर्णी यांच्या हस्ते संपन्न या प्रसंगी त्यांचा सत्कार करताना कुमारी भाग्यश्री राजूत समवेत खा.सुजय विखे पाटील व साधु नाना बोराटे.

पुणे : उद्योजक राजेंद्रशेठ जाधव यांचे चिरंजीव सुरज व उद्योजक सुरेश शिंदे यांची पुतणी चि.सौ.कां.सायली यांच्या लग्नाप्रित्यर्थ शुभेच्छा देताना कुंभार समाज उन्नती मंडळाचे अध्यक्ष, कार्याध्यक्ष सचिव व मान्यवर पदाधिकारी

पुणे : उद्योजक रोटरियन दत्ताशेठ पाषाणकर यांच्यातर्फे रोटरी क्लब बॅनर खाली वारकरी महिलांना नवीन साड्यांचे वाटप केले यावेळी चितळे बंधु तर्फे श्रीकृष्ण चितळे यांनी मिठाई वाटप केले यावेळी रोटरीचे पदाधिकारी उपस्थित होते.

अ.नगर : डॉ.ऋषीकेश दत्तात्रय गोरे बी.ए.एम.एस उत्तीर्ण समवेत डावीकडून ऋतुजा गोरे, डॉ.वैष्णवी गोरे(बी.डी.एस) डॉ.दत्तात्रय गोरे व डॉ.संगीता दत्तात्रय गोरे

सातारा : युनियन बँक अधिकारी पदी निवड झाल्याबद्दल सौरभ संजय राजे यांचा सत्कार करताना राजे अकॅडेमीचे संस्थापक संचालक सौ व श्री.दत्तात्रय कुंभार समवेत सौ.अंजली संजय राजे व संजय राजे

नवी मुंबई : कुंभार ऑफिसर ग्रुप स्नेहसंमेलनांमध्ये सिडकोचे लेखाधिकारी सुजित व्यंकटराव कुंभार यांच्या सत्कार प्रसंगी डावीकडून एस के सुरवसे, शशीकांत तळेगांवकर, गंगाधर देवडे व मान्यवर

पुणे : अनिल तुकराम नरवकर यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान करताना चंद्रकांत चिवेलकर समवेत सौ व श्री नरवकर व मान्यवर

कोल्हापुर : चिरंजीव अजिंक्य तनाजी कुंभार व चि.सौ.कां.प्राजक्ता गणेश कुंभार यांच्या साखरपुड्यानिमित्त कुंभश्री तर्फे शुभेच्छा देताना सौ बीना व संजय राजे समवेत तानाजीराव व गणेशराव कुंभार

पुणे : उद्योजक दत्ताशेठ पाषाणकर यांची कन्या प्रिया हिने दिवाळी निमित्त प्रदर्शन शैलेश सभागृहात भरवले होते या प्रदर्शनाचे उद्घाटन पुण्याचे महापौर मुरलीधर मोहोळ यांचे हस्ते संपन्न झाले यावेळी अनेक मान्यवर उपस्थित होते.

केरळ : त्रिवेंद्रम येथे विश्वकर्मा विकास योजने बाबत राष्ट्रीय संमेलन घेण्यात आले. या संमेलनामध्ये महाराष्ट्रातून दत्ता कुंभार (डाळजकर) व नागनाथ कुंभार यांनी भाग घेवून आपले विचार मांडले

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कोल्हापुर : वधुवर मेळाव्यामध्ये कुंभश्री संपादक संजय राजे यांचा सत्कार हस्ते मधुरीमा राजे छत्रपती, समवेत सौ.मनीषाताई वासकर, माजी उपमहापौर विलासदादा वासकर, नगरसेवक प्रकाशराव कुंभार(सरवडेकर)

कोल्हापुर : कोल्हापुर शहर माल उत्पादक सोसायटीच्या नवनिर्वाचित संचालकांचा कुंभश्रीतर्फे सत्कार या प्रसंगी डावीकडून सेक्रेटरी कमलाकर आरेकर, संजय राजे, संचालक विजय पुरेकर महादेवराव कुंभार, चंद्रकांत कुंभार, शांताराम माजगांवकर, अध्यक्ष महेंद्र कुंभार, उपा.सुरेखा माजगांवकर व मान्यवर

शिरूर : नूतन वास्तूप्रवेशानिमित्त सुप्रसिद्ध विट कारखानदार दत्तात्रय काळे, महेंद्र काळे, विठ्ठल काळे यांचा कुंभश्री तर्फे सत्कार करताना संजय राजे व सुरेश कुंभार

सिन्नर : नूतन साईसिखी हॉस्पिटलचे संचालक डॉ.रोहित जाधव व त्यांचे आईवडील सौ.व श्री.अनिल जाधव यांचा कुंभश्री तर्फे सत्कार करताना संजय राजे समवेत डॉ.गायत्री गायकवाड

गगनबावडा: लोंबे येथे तालुका अध्यक्ष रामचंद्र कुंभार यांनी कुंभश्री मित्रपरिवाराचा सत्कार केला याप्रसंगी डावीकडून रामचंद्र कुंभार, डॉ.सागर कुंभार, संजय राजे, महादेव कुंभार, अनिल शिर्के व गुरुमुख कुंभार

पुणे : मुंबई येथील सुप्रसिद्ध उद्योजक उद्योगरत्न अर्जुनशेट कुंभार यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे, बीना राजे, समवेत अर्जुनशेट यांचा परिवार

नवी मुंबई : चि.ओम विवेक उकिर्डे यास १२वी मध्ये ९५ टक्के व नीट मध्ये ६३० गुण मिळाल्याबद्दल कुंभश्रीतर्फे अभिनंदन करताना राजे समवेत डॉ.विवेक व डॉ.गितांजली उकिर्डे.

कोल्हापुर : सुप्रसिद्ध कान नाक घसा तज्ञ डॉ.सागर कुंभार यांचा वाढदिवसानिमित्त सत्कार प्रसंगी डावीकडून वर्षा सागर कुंभार महादेव कुंभार, सौ व श्री.संजय राजे, अनिल शिर्के

पुणे : करमळा येथील गुरोबाकाका पतसंस्थेच्या अध्यक्षा सौ.सुनिता महादेव यादव यांचा ५०व्या वाढदिवसा निमित्त सत्कार प्रसंगी डावीकडून अक्षय, संजय व बीना राजे, यादव सर, दीपांजली व स्वप्नील

पुणे : गोवा येथील सुप्रसिद्ध होमिओपॅथी तज्ञ डॉ.सुखदेव कुंभार यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे समवेत गणेशराव, स्वप्नील, डॉ.शुभम, सौ.लता सुखदेव कुंभार व इतर

पुणे : निवृत्त पोलिस अधिकारी चंद्रकांत कुंभार यांचे जावई केतन शामराव शिंदे यांना नूतन गृह प्रवेशा निमित्त शुभेच्छा देताना संजय राजे व मान्यवर.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

धाराशीव : संत गोरोबा काकांच्या वाड्याच्या नवव्या जीर्णोद्धार वर्धापन दिनी खासदार ओम राजे निंबाळकर यांच्या सत्कार प्रसंगी डावीकडून साईनाथ सोनावळे, मनोहर जाधव, बळवंतराव कुंभार, विश्वनाथ कोळमकर, नागनाथजी कुंभार, ओम राजे, शामशेट राजे, रंगनाथ सुर्यवंशी व ज्ञानेश्वर भागवत

मुंबई : कुंभारकला गृह निर्माण सोसायटी निवडणुकीत समर्थ पॅनलचे सर्व उमेदवार विजयी अध्यक्षपदी भास्कर बोरीटकर यांची निवड.

शिरूर : शककर्ता राज शालीवाहन महाराज जयंती साजरी करताना विजय शिर्के, दत्ताशेट काळे, बाबुराव जामदार, चैतन्य जामदार, योगेश जामदार व मान्यवर

नाशिक : पिंपळगाव बसवंत येथील उद्योजक सुनिलशेट क्षीरसागर यांची कन्या चि.सौ.कां.दिपाली व चि.अमर प्रेम कुंभार, देहुरोड(पुणे) यांचा शुभविवाह थाटात संपन्न.

नाशिक जिल्हा करसलागार संघटनेच्या अध्यक्षपदी संजय सोनवणे यांचे निवड प्रसंगी सत्कार

जामखेड ते तेर पायी (वाहन)दिंडी सोहळा प्रस्थान प्रसंगी उपस्थित वारकरी समवेत महेश राऊत, ज्ञानेश्वर कुंभार सर व मान्यवर

कोल्हापूर : विविध कार्यकारी संस्थांची ग्रामीण विकासात भूमिकेबद्दल कार्यक्रमात आर.बी.आयचे संचालक सतिशमराठे यांचा सत्कारहस्ते कुलगुरु डॉ.डी.टी.शिर्के व डॉ.एम.ए.मुळडकर

सित्रर :साईसिद्धी हॉस्पिटलचे उद्घाटन रामगिरीजी महाराज यांच्या हस्ते संपन्न त्यांच्या समवेत संचालक डॉ.रोहित जाधव, अजिंक्य जाधव सौ.व श्री.अनिल जाधव समवेत डॉ.गायत्री गायकवाड

अहमदनगर : नुतन परमार लस्सी हाऊसचे संचालक नारयण तुलसीभाई परमार यांना कुंभश्री दिवाळी अंक भेट देऊन अभिनंदन करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे व सुरेशराव कुंभार (रोपळेकर)

राहुल गांधी यांच्या भारत जोडो यात्रे मध्ये मातीचे तांब्याभांडे भेट देताना काँग्रेसचे जनरल सेक्रेटरी नंदकुमार कुंभार, (इस्लामपूर) समवेत काँग्रेसचे प्रदेशाध्यक्ष नानासाहेब पटोले.

समृद्धी महामार्गाचे लोकार्पण सोहळ्यात समृद्धी महामार्गचे चीफ इंजिनियर साहेबराव सुरवसे यांचा सत्कार हस्ते मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे व उपमुख्य मंत्री देवेंद्र फडणविस.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कोल्हापूर : वधुवर मेळाव्याचे उद्घाटन हस्ते ना.चंद्रकांतदादा पाटील सौ.मधुरीमा राजे छत्रपती, अरुणअण्णा निगवेकर, संजयकाका निगवेकर, विलासदादा वासकर, सौ.मनीषाताई वासकर, संजय राजे व मान्यवर

वसई-विरार : उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते आय.ए.एस. अधिकारी अजित कुंभार, बीना राजे सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, संजय राजे, महेश सायकर व मान्यवर

मुंबई : तत्कालीन महसूल मंत्री बाळासाहेब थोरात यांचे कडून कुंभार समाजाच्या पाच मागण्या मंजूर, समवेत काँग्रेसचे नाशिक अध्यक्ष शरदभाऊ आहेर, सतिश दरेकर, पांडुरंग कुंभार व मान्यवर

पुणे : कु.यशश्री ओमप्रकाश राजे हीची भारतीय नेमबाजी संघात निवड, कुंभश्री वधुवर मंडळ कार्यध्यक्ष व्ही.एम.कुंभार यांची यक्षश्री नात आहे.

सातारा : आर आर कुंभार सेक्रेटरी कुंभार समाज विकास संस्था यांचा ७५व्या वाढदिवसानिमित्त सत्कार करताना मोहनराव जगदाळे, बळवंतराव, भरत, नितीन, सुरेश कुंभार व आर आर यांचा परिवार

अमरावती : डॉ.अभिलाश नांदुरकर याची एम.डी.मेडीसीनसाठी नागपुर येथील शासकीय महाविद्यालयात प्रवेश मिळाल्याबद्दल हार्दिक अभिनंदन समवेत वडील विलास नांदूरकर व आई सौ.वैशाली

मॉरीशस येथील अंतरराष्ट्रीय हिंदी अधिवेशनासाठी डॉ.नागोराव कुंभार यांना विशेष अतिथी म्हणून निमंत्रण समवेत सौ.नागोराव कुंभार

पुणे : नेहरुनगर येथे गुणवंत विद्यार्थ्यांसमवेत उपस्थित मान्यवर संजय राजे, डॉ.सुरेश काळे, महेश सायकर, सुरेश कोते, प्रतिभाताई ओव्हाळे व मान्यवर

पुणे : नेहरुनगर येथे काशीराम साळवी यांना समाज गौरव पुरस्कार प्रदान समवेत समीश दरेकर, हणुमंतराव भोसले, वैशाली घोडेकर, अरुणा कुंभार.

नाशिक : सुरेशराव कोते यांना जीवनगौरव पुरस्कार नाशिक जिल्ह्यातर्फे प्रदान करताना ना.छगनराव भुजबळ समवेत सोमनाथ सोनवणे, डॉ. मेनकर, सतीश दरेकर, शरद आहेर, वसंत घोडनवीकर व मान्यवर

नाशिक : निवृत्त पोलीस अधिकारी भगवानराव सुर्यवंशी यांना समाजभूषण पुरस्कार नाशिक जिल्ह्यातर्फे प्रदान करताना ना.छगनराव भुजबळ समवेत डॉ. मेनकर, सतीश दरेकर, शरद आहेर व सुर्यवंशी परिवार.

मुंबई : दहीसर येथील सामाजिक कार्यकर्ते व बांधकाम उद्योजक रमेश कुंभार यांच्या हस्ते कुंभश्री संपादक संजय राजे व कुंभश्री वधुवर मंडळाचे उपाध्यक्ष रामचंद्र कुंभार यांचा सत्कार संपन्न

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

मुंबई : संत गोरोबा काका मातीकला मंडळास पंचवीस कोटींचा निधी मंजूर केल्याबद्दल देवेंद्र फडनवीस यांचा सत्कार करताना लोणावळा नगरआध्यक्षा सुरेखाताई जाधव, कुंभार समाज महासंघाचे माजी अध्यक्ष संजयराव गाते, संजयराव जोरले, संतोष कुंभार व मान्यवर पदाधिकारी

पनवेल : प्रजापती विकास मंडळाच्या मेळाव्याचे उद्घाटन करताना राज्यसभा संसद सदस्य संगीता यादव, सी.पी. प्रजापती, अशोकराव सोनावणे व मान्यवर पदाधिकारी

अमरावती : संत गोरोबाकाका प्रवेशद्वार भुमीपुजना निमित्त उपस्थित महिला जिल्हाअध्यक्ष प्रभाताई भागवत, नांदुरकरताई, कोल्हेताई व महिलापदाधिकारी

नाशिक : कु.सु.म. तर्फे महिलादिना निमित्त मेळाव्याचे उद्घाटन प्रसंगी उपस्थित अनिता ताई मेनकर, महिला पदाधिकारी समवेत गंगाधर जोर्वेकर तुळशीराम मोरे, शांतीलाल काळे, जगदीश मोरे व मान्यवर

जुन्नर : जुन्नर तालुका महिला संघटनेतर्फे खेळरंगला पैठणीचा या कार्यक्रमाच्या विजेत्या महिलांसमवेत पुणे जिल्हाअध्यक्ष कल्पनाताई शिंदे, समवेत सुत्रसंचालक रामकृष्ण भागवत व पदाधिकारी

रायगड : रोहा येथे खादीग्रामोद्योग तर्फे महिला कारागिरांना कुंभारकाम प्रशिक्षण व मोफत इलेक्ट्रिक चाकवाटप कार्यक्रम संपन्न

पुणे : राज्यमहिला अध्यक्षा रुपालीताई चाकणकर यांचा सत्कार करताना संत गोरोबा शिक्षण संस्थेच्या सचिव किरणताई तावरे, अध्यक्षा सुरेशराव कोते व मान्यवर

पुणे : नेहरुनगर येथे प्रतिभाताई ओव्हाळे यांचा अमृतमहोत्सवी सत्कार संपन्न हस्ते माजी महापौर वैशालीताई घोडेकर, हनुमंतराव भोसले, सुरेशराव कोते, संजय राजे व सतीशदादा दरेकर

नारायणगाव : वास्तुशांती निमित्त विकास संस्थेचे जुन्नर तालुका अध्यक्ष अमोलशेट व सौ.शीतल जगदाळे यांचा सहकुटुंब सत्कार करताना संजय राजे व सुरेश कुंभार

नारायणगाव : वास्तुशांती निमित्त उद्योजक सचिव व संपिप कचरु विश्वासराव यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे, सुरेश कुंभार समवेत बाळासाहेब व निनाद जगदाळे

यवतमाळ : जिल्हाधिकारी साहेब यांना मातीची गणेश मुर्ती भेट देताना कुंभार समाज विकास संस्थेचे विदर्भ प्रदेशाध्यक्ष के.एन.मोरे समवेत काळेकर, विकी बेहरे व मान्यवर

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

अहमदनगर : अकोले मतदारसंघाचे आमदार डॉ. किरण लहामटे यांचा वाढदिवसानिमित्त सत्कार करताना सुरेशराव कोते, रमाकांत देवळालीकर व मान्यवर

पैठण: संत एकनाथ महाराज मिशन तर्फे श्री संत एकनाथ महाराज ताल मार्तंड पुरस्कार मृदंगाचार्य दासोपंत स्वामी आळंदीकर यांना मान्यवरांच्या हस्ते प्रदान

पुणे : भोसरी येथील सुप्रसिद्ध नोबेल डायकार्स्टींग कंपनीच्या तिसऱ्या युनिटच्या शुभारंभ प्रसंगी उद्योजक नितीन भागवत, पत्नी सौ. विद्या व मुलगा इंजिनियर अक्षय

नांदेड : कुंभार समाज इतिहास पुस्तकाचे प्रकाशन संपन्न हस्ते माजी खासदार भास्करराव पाटील, डॉ. दिलीप मेनकर, उत्तम माजरमकर, संजय गाते, सतीश दरेकर, डॉ. नागोराव कुंभार व मान्यवर

पुणे : पिंपरी येथे कोकणस्थ कुंभार समाज कंभाड संस्थेच्या समारंभात निवृत्त न्यायाधिश के.बी.वाघ यांचा सत्कार करताना अध्यक्ष सुनिल साळवी.

पुणे : सुप्रसिद्ध पाषाणकर गॅरेजच्या अमृत महोत्वसी वर्षानिमित्त संचालक दत्ताशेट व सुरजशेट पाषाणकर यांचा सत्कार हस्ते संजय राजे व शशिकांत कुंभार

दिल्ली : पॉट मेकर इंडीया प्रोड्यूसर कंपनीसाठी मशनरी पहाण्यासाठी खुर्जा येथे पहाणी करताना खादीग्रामोद्योग अधिकारी, दत्ताभाऊ, नंदुभाऊ, राजेंद्र सवाई व संदिय मोरे

जळगांव : धनालालशेट शिरसाठ यांच्या आधुनिक वित्त कारखान्यास शासकीय तंत्रनिकेतनच्या विद्यार्थ्यांची अभ्यास भेट प्रसंगी मार्गदर्शन करताना धनालालशेट

जुन्नर : उद्योजक सुनिलशेट जाधव यांच्या वास्तुशांत समारंभानिमित्त शुभेच्छा देताना कुंभश्री संपादक संजय राजे, सुरेश कुंभार समवेत जाधव परिवार

नागपुर : नामवंत शिल्पकार महेश अंजरलेकर यांनी धातुच्या तुकड्यापासून बनवलेल्या वाघाचे शिल्प डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर विमानतळावर उभारले आहे

पुणे : भारती विद्यापिठ पोलीस स्टेशनचे वरीष्ठ पोलीस निरीक्षक विजयराव कुंभार यांचा सत्कार करताना शंकर राजे व रवीराज राजे.

येवला : खा. छत्रपती संभाजी महाराज शाहू यांचा सत्कार करताना कुंभार समाजाचे नेते भाऊसाहेब जोंधळे समवेत मान्यवर पदाधिकारी

'कुंभश्री' रुपी कल्पवृक्ष हा, लावूनिया आण्णा गेले ।
कल्पवृक्ष हा बहरून्या आला, याल का हो बघायला ॥

प्रेरणास्थान
संस्थापक कै. बाबुराव साळवी उर्फ आण्णा

राष्ट्रीय पत्रिका कुंभश्री मासिक

कुंभश्रीरुपी दिवा प्रत्येकाचे घरी हवाच
(कुंभार समाजाच्या प्रगतीचा आलेख म्हणजे कुंभश्री)

संपादक : संजय पांडुरंग राजे
संचालिका : सौ. बीना संजय राजे
तुफानातील दिवे आम्ही, तुफानातील दिवे ।
तुफान वारा, पाऊसधारा मुळी न आम्हां शिवे ।
जळू परंतू धरती उजळू, प्रकाश समाजास असाच देऊ ।
असेच सांगणे, सुखी नांदणे हेच आम्हाला हवे ।
तुफानातील दिवे, आम्ही तुफानातील दिवे ॥

कुंभश्री वधु-वर सूचक मंडळ सून मनपसंत हवी, जावई मनपसंत हवा,
चला तर मग आम्हाकडे आपल्या मुला-मुलींची नोंदणी करा आणि वेबसाईट मार्गदर्शन मिळवा

Visit us at www.kumbhashree.com • kumbhshree@gmail.com

कुंभश्री वधुवर नोंदणी + द्वैवार्षिक सभासद	रु. १,०००.००
कुंभश्री पंचवार्षिक सभासद	रु. १,१००.००
कुंभश्री दशवार्षिक सभासद	रु. २,१००.००
कुंभश्री आजीव सभासद (२५ वर्षे).....	रु. ५,०००.००

कुंभश्रीची अतुलनिय सामाजिक कामगिरी

- * कुंभश्री विद्यार्थी दत्तक योजनेअंतर्गत अनेक अत्यंत हुषार गरीब विद्यार्थ्यांना उच्च शिक्षणासाठी बीन व्याजी शिष्यवृत्ती
- * कुंभश्री शिष्यवृत्ती योजनेअंतर्गत इ १०वी, १२ वीच्या हजारो गरीब व हुषार मुलांना लाखो रुपयांची शिष्यवृत्ती प्रदान.
- * कुंभश्री वधुवर सूचक मंडळातर्फे आत्तापर्यंत ६५०० पेक्षा जास्त विवाहयोग जुळून आले.
- * कुंभश्रीमध्ये गुणगौरव, अभिनंदन आणि सर्व बातम्या विनामुल्य प्रकाशित केल्या जातात.
- * कुंभार समाजातील लेखक, कवि, कार्यकर्ते व सर्वांसाठी हक्काचे मौल्यवान व्यासपिठ.
- * सुमारे ७००० वर्गणीदार दोन लक्ष जाणता वाचक वर्ग.
- * कुंभश्रीमधील जाहिरातदारांची व्यवसाय वृद्धी होते तसेच त्यांचे समाजातील स्थान व प्रतिष्ठा उंचावते.

आजच आपली वर्गणी किंवा जाहिरात नजिकच्या कुंभश्री प्रतिनिधीकडे जमा करा अथवा खालील बँकेत जमा करावी.
बँकेचे नाव : बँक ऑफ महाराष्ट्र शाखा : निगडी, पुणे
सेव्हींग खाते क्रमांक : 68027587242
ISFC CODE : MAHB0000601 नांव : संजय पांडुरंग राजे
रक्कम बँकेत जमा केल्यानंतर जमेची पावती व आपला
पत्ता ९५०३४२८९८७ या क्रमांकावर त्वरीत वॉट्सअप करावी

PAY ON 9822838169

कुंभश्री मासिक

द्वारा वीर एंटर्प्रायजेस, कगल स्मृति, सेक्टर नं.२४, प्लॉट नं.३४४,
प्राधिकरण, निगडी, पुणे ४११०४४.आर बी एल बँक /सेंट्रल बँके जवळ
मोबा. ९८२२८३८१६९ / ९५०३४२८९८७

कार्यालयीन वेळ

सकाळी ११ ते संध्याकाळी ५ वाजेपर्यंत.

कुंभश्री परिवारांस व सर्व समाज बांधवांस आमच्या हार्दिक शुभेच्छा...!

कर्जत तालुका खरेदी विक्री
संघाच्या संचालकपदी सौ.मंगल
रतन कुंभार यांची बिनविरोध निवड

पुरंदर-केळवडे गा.पं.
उपसरपंच पदी सौ.प्रमीला
पांडुरंग कुंभार यांची निवड

सौ.विजया तनाजी कुंभार
यांची यमगे (कागल)
गा.पं.सरपंच पदी निवड

सौ.मनिषा गोरख कुंभार नवनिर्वाचित
ग्राम पंचायत सदस्य सोनवडे (सांगली)

दिपाली कुंभार यांची मोहर
(शिराळा)- पोलीस
पाटीलपदी निवड

पांडुरंग महादेव कुंभार नवनिर्वाचित
ग्राम पंचायत सदस्य
मांगले (सांगली)

सागर कृष्णा कुंभार नवनिर्वाचित
ग्राम पंचायत सदस्य
वाळवा (सांगली)

राम दयाल प्रजापती
मध्यप्रदेश मातीकला
बोर्ड अध्यक्ष

कमलापती प्रजापती
अप्पर न्यायाधिश सीवील
कोर्ट, झांसी

प्रा.अरुण डेगळे
यांना एज्युकेशन विषयात
डॉक्टरेट प्रदान

श्रीमती अंजना पंडीत, नेपाळ
प्रदेश सभा सदस्य (विधायक)
मनोनित

कळवण : चिंतामण पुंजारव सोनवणे
संचालक महालक्षी पतसंस्था,
अभोणा

कौस्तुभ तावरे, ट्रान्सफॉर्मर
उत्पादक संघटनेच्या
सचिवपदी निवड

अनुष्का कुंभार हीला
साऊथ कोरीया येथे ४००
मीटर रीले स्पर्धेत सुवर्ण पदक

पुणे : कु.श्रावणी कुंभार हीने मॅटल
अॅटीट्युड ऑलिंपियाड
स्पर्धेत तीन लाख विद्यार्थ्यांमध्ये
६ रवा क्रमांक मिळवला.

अभिजीत कुंभार यांची
महापालिका उपआयुक्त
पदी निवड

सौ.शुभांगी कुंभार
यांना डॉक्टरेट
प्रदान

डॉ.अवधुत तानाजी कुंभार
एम.बी.बी.एस उत्तीर्ण

डॉ.विशाल मिरवडे
एम.बी.बी.एस उत्तीर्ण

सानिका गोकुळ जोर्वेकर
नीट-६६६/७२०

मुंबई :क्षितीज माणिकराव तेलंग
एम.एस.सी.
(पेंट टेक्नोलॉजी) ८२.४%

सांगली : तहसीलदार
डी.एस कुंभार यांची
उपजिल्हाधिकारी पदी पदोन्नती

पिंपरी चिंचवड जेष्ठ नागरीक
महासंघाच्या उपाध्यक्षपदी
रामदास जगदाळे विजयी

सार्थक सुधाकर पुरेकर
यास महाराष्ट्र ऑलंपिक
वुशू स्पर्धेत कांस्य पदक

सक्षम बाजीराव कुंभार
मुरगुड झीम ११ मध्ये
एक कोटीचा मानकरी

(पान क्र. १९४ वरून)

वाट कोणती? यात भय, “समानशीले व्यसनेषु सख्यम्” या प्रमाणे या वाटांचे वाटसरू एकत्र येतात. गायक, वादक, चित्रकार, लेखक, कवी, समीक्षक, डॉक्टर, वैद्य, हकीम, कवी, वक्ते, नाटककार, अभिनेते, कारखानदार, इ. इ. चे गट हे उदाहरण.

राजकारण्यांची मूळ वाट कोणती व चालतात ती वाट तरी शाश्वत असेल का हा एक मोठा यक्षप्रश्न आहे. त्यांची वैचारिक वाट स्थित्यंतरे कधी, कशी, केव्हा व का होतात याचे उत्तर नामवंत ज्योतिषीही देऊ शकणार नाहीत. “राजकारणीस्य बुद्धी मार्गम् देवा न जानति कुतो मनुष्यः।” असेच सुभाषित वा म्हण योग्य ठरेल. निर्बुध्द व वेडे यांना वैचारिक वाटच नसते, कारण बुद्धीचा गुंतावळा झालेला असतो तो सोडविता येणे जवळजवळ अशक्य असते. बुद्धीची आंदोलने झाली की वाटचाल संभ्रमावस्थेत जाते व जसे आंदोलन स्थिर होईल त्याप्रमाणे स्थिरावते.

देवमाणसाचा दरोडेखोर व दरोडेखोराचा संत अशी आमूलाग्र परिवर्तने या वैचारिक वाटेची आहेत. भक्तीमार्ग, कर्ममार्ग, योगमार्ग या अध्यात्मातील वाटा साधु संत योगी यांच्या असतात. सज्जनांचा वैचारिक वाटा वेगळ्या त्यावरून चालणारे समाजास सन्मार्गी नेतात. सभ्य लुटारुंच्या वाटा या दांभिक विचाराच्या फसव्या असतात. जनतेला लुबाडणारे हे लोक. समाजास ठगवतात, नागवतात, रसातळास नेतात. हुकुमशहांच्या वैचारिक वाटा जनतेवर अधिराज्य करण्याच्या विचाराच्या

असतात त्याकरता ते वाटेल ते प्रयत्न करतात. दडपशाही, रक्तपात सर्व त्यांना चालते. सामदामदंड भेद सर्वांचा वापर करून ते कसलाही विधीनिषेध न बाळगता आपली लालसा वासना तृप्त करतात. समाजाचा विध्वंस झाला तरी यांना ते चालते. कसलीही नीतिबंधने या वैचारिक वाटेत नसतात. तामस वृत्तीच्या लोकांच्या वाटा तामस, राजस वृत्तीच्या लोकांच्या राजस व सात्विक वृत्तीच्या लोकांच्या सात्विक असतात.

काही व्यक्तीच्या प्रवृत्तीत कधीकधी यांची सरमिसळही दिसते. देशात अराजक, अस्थिरता, दंगे, घातपात, रक्तपात, नासधूस इ.इ. प्रचंड प्रमाणात होऊन जनता हवालदिल होते ती या तामस व राजस वैचारिक वाटांच्या अतिरेकी प्रवृत्तीच्या दुर्जनांकडूनच. देशादेशातील संघर्ष, युद्ध हे सर्व प्रकार यातलेच. तेव्हा या वैचारिक वाटा नष्ट होणेच योग्य पण ते होत नाही.

आज जगाची व भारताची स्थिती पहाता हेच चित्र दिसते म्हणूनच विश्वाला तारक गट दाखविणारा युगपुरुष “यदा यदा ही धर्मस्य... संभवामीयुगे युगे” अश्वसनाप्रमाणे केव्हा येईल व सध्याचे वाट गर्तेत सापडलेल्या मानवजातीस, समाजास, राष्ट्रास व विश्वास उद्धरेल याची वाट पहाणे एवढेच आपल्या हाती आहे. खूप लिहावयाचे राहून गेले आहे तरी कोठे तरी विश्राम/विराम घेणे भाग आहे म्हणून या युगपुरुषाची अवतरण दिवसाची वाट पाहत या लेखाची विचारवाट समाप्ती. इत्यलम.

(अधिक ते सरते, न्यून ते भरते करून घ्यावे ही विनंती.)

***

लिंबू-मिरची एक अंधश्रद्धा

- राधाबाई वाघमारे

घराला, गाडीला, रिक्षा, हातगाडी, दुकानाला बंगल्याला दर शनिवारी लिंबू मिरची बांधायची. पुढच्या शनिवारी काढून रस्त्यावर फेकून द्यायची. परत दुसरी बांधायची. असं रथचक्र प्रत्येक शनिवारी चालूच असतं. अरे, लिंबू मिरची का वाया घालवता? हा एक पर्यावरणाचा व्हास नाही का? एक तर वृक्ष तोड होते. जंगलं नष्ट होतात. शेती अपुरी राहिली आहे, आणि जे आहे ते जतन करण्याऐवजी तुम्ही नायनाट करताय. कुणी दिला तुम्हांला हा अधिकार? अरे माणसा! विचार कर थोडासा. लिंबू झालंय ५ रु. मिरची ३५ ते ४० रु. पावशेर आणि बिब्बा - केवढे औषधी गुण त्याच्यात. आणि त्याच्यासाठी वापरणारी तार ती जर कुणाच्यातरी पायात घुसली तर पायाला जखमा होतात. सायकलच्या टायरमध्ये घुसलीतर सायकल पंक्चर होते. हा तुमच्या मनात का विचार येत नाही? का कळत असून वळत नाही. बरं तुमच्या स्वार्थाकरता जर करत असाल, तर तसं काही होणार नाही. तुमच्या भल्यासाठी नाहीच, उलट नुकसानच आहे. लिंबू हे फळ आपल्या शरीराला किती आवश्यक आहे? त्याचं सरबत करून पिण्याऐवजी तुम्ही ते वाया घालवता. मिरची तर आपल्या जेवणात हवीच. तिच्या शिवाय तर आपलं पान हलणार नाही, ती तुम्ही अशी रस्त्यावर फेकून देता. बिब्बा किती दुर्मिळ झालाय. त्याची

झाडं नष्ट व्हायला लागली आणि जे आहेत त्याचा तुम्ही असा गैरवापर करताय. काय म्हणावं तुमच्या मानव जातीला. अक्कल गहाण टाकणाऱ्या लोकांची मला कीव येते, त्यांच्या सुशिक्षित आणि अडाणीपणाची! तुमच्यापेक्षा अशिक्षित तरी बरे. त्यांना सांगितल्यावर ते ऐकतात तरी. जिथं जिथं मला लिंबू मिरची दिसते तिथं मी जाऊन समजावून सांगण्याचा खूप प्रयत्न करते. रिक्षावाले बिचारे रिक्षा थांबवून आवर्जून सांगतात, “आजी तुम्ही सांगितल्यापासून मी लिंबू मिरची बांधत नाही बरं!” मी धन्यवाद देते. माझं हे कार्य सतत ७ वर्षे चालू आहे. प्रत्येक शनिवारी मी सकाळी फिरायला जाताना रस्त्यावर टाकून दिलेली लिंबू मिरची गोळा करून घरी घेऊन जाते. वाळलेल्या मिरच्यांच्या बिया काढून बागेत टाकते. त्याची रोप तयार झाल्यावर दुसऱ्या कुंडीत लावून त्या झाडाला सुंदर मिरच्या येतात. त्याचा वापर आम्ही पोहे, उपीट व इतर भाज्यांसाठी करतो. माझी हात जोडून तुम्हां सर्वांना विनंती आहे की ही अंधश्रद्धा आहे. नारळ, लिंबू मिरची, बिब्बा व त्याला लागणारी तार असं वाया घालवू नका. विज्ञान किती पुढं गेलंय आणि आपण अज्ञानी का राहतोय, याचा विचार करा. आपल्या कर्तृत्वावर, कामावर विश्वास ठेवा. विज्ञानावर विश्वास ठेवा. अंधश्रद्धेचा नायनाट करा.

- अरुण नरहर नेवे

एकेकाळी सर्वाधिक आतुरतेने ज्याची वाट पाहिली जायची ती व्यक्ती म्हणजे पोस्टमन, कारण सुख-दुःखाचे संदेश तो घेऊन यायचा.

संदेश लिहिण्याचे माध्यम म्हणजे पंधरा पैशांचे पोस्ट कार्ड किंवा मग अंतर्देशीय पत्र. आता ते १५ पैशाचे पोस्ट कार्ड राहिले नाही. ते हरविले आणि ते लिहिणारे आमचे अण्णा मामा प्रभाकर तुकाराम साकळीकर कायमचे काळाच्या पडद्याआड गेले आहेत. परंतु त्यांच्या आठवणी आजही स्मृतीत आहे. सदैव राहतील.

श्री./दिनांक ००/००/१९६०....४०

गाव.....

श्री. तात्या साहेब यांना सा. नमस्कार...

वि.वि.

आम्ही सगळे मजेत आहोत. आपण ही असालच, कालच दिनुचे पत्र होते उन्हे तापायला सुरुवात झालीय... मुलांना सुट्या कधीपासून लागतात ते कळवा म्हणजे मी त्यांना घ्यायला येईन बाकी सर्व ठीक सौ. बाईस सा. नमस्कार सर्व लहान बच्चे मंडळीस आशीर्वाद असे लिहिताना घरातील प्रत्येकाचा नामोल्लेख करायला ते कधीही विसरत नसत. आपला... असे शब्द, असे संवाद आता संपले आहेत. वयाच्या ९० व्या वर्षी त्यांनी अखेरचा श्वास अतिशय समाधानात घेतला.

अण्णांचे अशा मजकुराचे पत्र आले की आम्हास खूप आनंद होई. कारण त्यांचे सोबत आम्हास चाळीसगाव येथे ८/१५ दिवसा-करिता जाता येत असे. चाळीसगाव स्टेशन जवळच्या पोस्ट ऑफिसच्या प्रशस्त ५/६ खोल्यांच्या कार्टरमध्ये ते त्या काळी २५/३० वर्षापूर्वी राहत. खालच्या मजल्यावर पोस्ट ऑफिस होते. पोस्टातील वास, शिक्यांचा धप्प धप्प आवाज सारे नवलाईचे वाटे. वरच्या प्रशस्त मजल्यावर राहण्याची सोय होती.

तेथे गेलो की आम्हाला त्या ब्रिटिशकालीन बंगल्याचे खूप कौतुक वाटायचे. आम्हा ५/६ बालगोपलांचे दंगा मस्तीत आमचा दिवस कसा पार पडत असे ते कळतही नसे. मामी आमच्यासाठी रोज नाश्ता, वेगवेगळ्या स्वादिष्ट भाज्या करीत असत. दुपारी भूक लागली की मामी आज कालबाह्य झालेली रेसिपी तुरीच्या डाळीचा शिजवलेला दाट गोळा घेऊन त्यावर तेल मीठ लोणचे परतून पोळी सोबत घायच्या. ही एक मेजवानी असायची. पत्ते चौपट, मामाचं पत्र हरविले या सारखे खेळ. मुर्लीकरिता सागर गोटया या सारखे घरातील बैठे खेळ या

मध्ये दिवस मावळायचा. अण्णां पोस्टातून घरात आले की प्रत्येकाची चौकशी करायचे कुणाला काय हवयं म्हणून विचारायचे. मामी संध्याकाळी रोज वेगवेगळ्या स्वादाची खिचडी, पापड, लोणचे, कांदा, गाजर, कैरी असा मस्त बेत असायचा. सर्व एकत्र बसून जेवायचे. खूप मजा यायची.

शतपावली करिता सर्व खाली उतरून बंगल्या भोवतीच्या प्रशस्त आवारात फिरायचे. रात्री मामीनी सांगितलेली गोष्ट, गाण्यांच्या भेंड्या यात मध्यरात्र होई. अण्णां पुस्तक वाचता वाचता यायचे आणि झोपा रे आता असा आदेश घायचे. त्यांचा आदेश मोडायची कोणाची ही हिंमत होत नसे.

एखादे दिवशी पोस्टाचे काम लवकर

आटोपले की अण्णां आम्हाला फिरायला घेऊन जायचे. सायकलीवर दोन पुढे एक मागे असे बसवून आम्ही अण्णांसोबत सायकल सफरीचा आनंद घ्यायचो, त्यांची बदली नगरदेवला, पाचोरा, बोदवड, यावल आणखी कुठे कुठे झाली तरी आम्ही त्यांचे सोबत गेलो नाही असे क्वचितच झाले असेल, जळगावला बदली झाल्यानंतर ते जळगावकर झाले. दीक्षित वाडीत भाड्याने घर घेऊन राहू लागले.

आई वडील गर्भ श्रीमंत घराणे. शेतीवाडी गुरे, मोठे कुटुंब होते. शेतीतील नापिकी दुष्काळ यामुळे बाबा आजोबांचा विरोध सहन करून त्यांनी गुलामगिरी का असेना पण सरकारी नोकरी स्विकारली. प्राथमिक शिक्षण साकळी व हायस्कूल इंग्रजी शिक्षण जळगाव येथे पूर्ण केले. बदलत्या सामाजिक आणि आर्थिक काळातील धोके ओळखून त्यांनी दादामामा, दिनुमामा यांना नोकरी करण्याचा आग्रह धरला.

रमा/शकुन्तला या रघुनाथ माधव जीजी यांच्या प्रतिष्ठीत व्यापारी घराण्यातील सुकन्या बरोबर त्यांचा विवाह झाला. मामीनी अतिशय काटकसरीने संसार करून दोन्ही घराण्याचा नाव लौकिक वाढविला. तात्या व माझी आई. बाई बदल मोठी बहीण म्हणून त्यांना फार आदर होता. सुख दुःखाच्या प्रसंगी भाऊ म्हणून ते पाठीराखे असायचे. आमचे सगळ्यांचे विवाह जुळण्यापासून पुढील प्रत्येक प्रसंगी त्यांची भूमिका खूप मोलाची असायची. माझेवर बँकेत नोकरी करताना दाखल झालेला खोट्या खटल्यातून निर्दोष मुक्तता होताच पेढे घेऊन सर्व प्रथम आले होते ते अण्णां आणि मामी. जीवनातील अनेक कठीण प्रसंगी ते दत्त म्हणून उभे ठाकले. संकट दूर होई पर्यंत धीराने लढायला शिकविले.

शाळेत असताना आमचे इंग्रजी चांगले असावे म्हणून जसा वेळ मिळेल तसे ते आमच्याकडून तडखरकर भाषांतर मालेचा अभ्यास करून घ्यायचे. कुठलेही शुभ कार्य असू दे अण्णां भंडार पालाची जबाबदारी चोख पार पाडीत स्वयंपाकी, आचारी ठरला की, हिरवी मिरची कोणती आणायची येथपासून ते मसाले भातासाठी अंबामोहर की बासमती सारे सारे ते ठरवायचे. साबुदाणा खिचडी किती लोकांसाठी करायची असे १०० प्रकारचे बारकावे व त्या वरील उपाय त्यांचे जवळ झटपट तयार असायचे. शेवटची पंगत बसली की कुणाचे तरी आग्रहावरून अण्णां दोन घास खायचे. सुखी माणसाचा सदरा प्रत्येकालाच हवा असतो, पण तो मिळवायचा कसा हा प्रश्न अनेक वर्षांपासून अनुत्तरीत आहे परंतु अण्णांकडे असा सदरा होता अस म्हणता येते. पांढरा शुभ्र बाही दुमडेला सदरा व पायजमा हा त्यांचा बारमाही पोशाख होता. आहे त्यात सुख, आनंद, समाधान असते हे त्यांचेकडे बघितले की लक्षात येत असे. मी कधीही त्यांना संतप्त रागावलेले पाहिले नाही.

‘आनंदाचे डोही आनंद तरंग’ हा तुकाराम महाराजांचा अभंग आपण सर्वजण लहानपणापासून ऐकत आलो आहोत. सुख, आनंद म्हणजे नक्की काय? हा प्रश्न माणसाला आयुष्यभर पडत असतो. अण्णांचे वडिलही तुकाराम होते त्यांचे पासून प्रेरणा घेऊन त्यांनी आनंद मिळवण्याचा प्रयत्न करण्याऐवजी आनंद देण्याचा प्रयत्न केला. आलेल्या अतिथीला भोजनाचा आग्रह समरसतेनं करुन त्यात त्यांना खरा आनंद मिळत असे.

प्रतिकूल परिस्थितीत जळगाव महाबल येथे छोटेसे घर त्यांनी बांधले. त्यांची ज्या ज्या वेळी भेट होत असे त्या वेळी त्यांच्या डोळ्यात लहान सहान कारणांमुळे पाणी येई, परंतु ते कमजोर नाही तर साफ कोमल निःस्वार्थ हृदयाचे होते. आपल्या नाते संबंधांना जपताना हळुवार मनाने दुसऱ्याचे दुःख किती ही कठीण असले तरी त्यातून बाहेर काढण्यासाठी ते जिवापाड तन मन धनाने मेहनत करीत असतात.

गांधी वधानंतर झालेल्या त्रासानंतरही राष्ट्रीय स्वयंसेवकांची भूमिका त्यांनी कधी सोडली नाही. त्यामुळे सासर माहेरचा मोठा

गोतावळा त्यांनी जमविला. दोन तरुण गुणी जावयांचे अकाली निधनातून त्यांनी साऱ्या कुटुंबाला पुन्हा नव्याने जगण्याची उमेद दिली. मार्यांच्या निधनानंतर वार्धक्यातील शारीरिक व्याधीमुळे ते खचले नाही. आपले दुःख विसरून धर्म सहचारिणीचे सहकार्याने संस्कारी मुलगा, मुली, नातवंडे, पंतवंडे, लेकी, सुना यांना मोठा आदर्श घालून दिला आहे. प्रामाणिकपणे सतत कष्ट करण्याची त्यांची आग्रही भूमिका सर्वांना आनंद देणारी ठरली. पाई पाई जमवून बचत करा म्हणून ते बजावत त्यावर पोस्टाचा शिक्का उमटवत.

अण्णांची शेवटची भेट झाली तेंव्हा वार्धक्यातील त्यांचे आवाजात एक हृदयद्रावक कंप होता. आयुष्यातील अखेरच्या दिवसा पर्यंत २/३ दिवसात संपूर्ण पुस्तक वाचून काढण्याचा त्यांचा छंद किंचितही कमी झाला नव्हता. मात्र त्यांचे डोळ्यात तीच ममता, माणुसकी, तेच धैर्य, जिद्द होती. त्यांना वाकून नमस्कार करताना ते आशीर्वाद म्हणून वाचन संस्कृतीचा समृद्ध वारसा जपण्यासाठी नवीन पिढीकडे ते सुपूर्त करीत आहे असे क्षणभर वाटून गेले. मेल व्हाटसअप वरील मसेज एक क्षणात डिलीट होऊन जातात परंतु मामाने लिहिलेले पत्र आठवणी त्यांचा सेवा भाव मनातून कधीही डिलीट होणे शक्य नाही. हरविणे नाही.

आता त्यांचा सहवास आपल्याला लाभणार नसला तरी त्यांचा स्मृति सुगंध, जीवनाच्या प्रत्येक वळणावर आठवण देत राहिल. सायंकाळी रामरक्षा म्हणून झाली की थरथरत्या हातानी उदी देऊन आशीर्वाद देणारे त्यांचे संस्कार प्रेम कायम राहिल. सर्वांना सुखी ठेवणं आपल्या हाती नसलं, तरी आपल्यामुळे कोणाला त्रास होणार नाही, ही त्यांची भावना आपल्या सोबत सदैव असेल हे मात्र नक्कीच. आपल्या सर्वांचे आयुष्यातील हा कठीण प्रसंग आहे त्यांचे जाण्याने पोरके होणे जेवढे कठीण आहे. तेवढेच त्यांचे आदर्श जपणे महत्त्वाचे आहे. देवाकडे इतकीच नम्र प्रार्थना की देव त्यांना शांती देवो. हीच मागणी. प्रार्थना. त्यांचे आशीर्वाद सदैव आपल्या सोबत असतील. त्यांचे हरविलेले पत्र रिडायरेक्ट होऊन नवीन पत्त्यावर परत मिळेल. शुभम भवतु.

***

आमचे प्रेरणास्थान

अप्पासाहेब गंगाराम निंबार कुंभार

श्री. प्रा. रमेश गंगाराम कुंभार
(चव्हाण सर) एम.ए.बी.एड.
उच्च माध्यमिक शिक्षक
मो. 9823363521

श्री. सुभाष गंगाराम कुंभार
तालुकाध्यक्ष कुंभार समाज महासंघ शिरपूर धुळे
मा. संस्थापक अध्यक्ष : संतश्री गोरबाकाका कुंभार
समाज विकास संस्था शिरपूर तालुका शिरपूर धुळे
मो. 9822788149

श्री. प्रकाश गंगाराम कुंभार
मे. बालाजी एंटरप्रायजेस (कोल डेपो)
बॉम्बे आग्रा हायवे, उड्डाण पुलाजवळ,
आमोदा, ता. शिरपूर, जि. धुळे
मो. 9922828071

श्री. अशोक गंगाराम कुंभार
विट सप्लायर्स
खडी, रेती, मुरुम सप्लायर्स,
शिरपूर, ता. शिरपूर, जि. धुळे
मो. 9850129970

आजी आणि आजीचा पदर

- विजय शेंडगे (कवी आणि कादंबरीकार)

आजी दूधभात भरवते....

बाळाचं बरबटलेलं तोंड पदरानेच पुसते.

रात्री झोपताना कुशीत घेऊन गोष्टी सांगते....

आजीचा सुरकुतलेला हात अंगावरून फिरतो.

आजीच्या मायेच्या स्पर्शाने अंगभर पिसारा फुलतो.

आजी कशी असायची याचं एक फार सुरेख चित्र

डिझाईन आढळून येतात. पदर हि कधीच फॅशन नव्हती. ती उन्हापासून बचाव करण्याची सोय होती.

माझ्या आजीने माझ्या लहान भावंडाना अंधोळ घालताना मी बघितलं आहे. ते हातभार मुटकुळं ती पायावर घ्यायची. त्याची टाळू भरायची. त्याला अंगभर तेल चोळायची. मग साडी कमरेला खोचून पाट घेऊन न्हाणीघरात बसायची. पाय पसरायची. बाळाला पायावर घ्यायची. ऊन ऊन पाण्याने

साठी सत्तरीतल्या पिढीच्या डोळ्यासमोर आहे. तिच्या कपाळावर गोंदण असायचं. त्यावर ठसठशीत कुंकू असायचं. हातात हातभार बांगड्या असायच्या. गळ्यात मंगळसूत्र असायचं. अंगभर नऊवारी अथवा गोल साडी असायची. अंगात झंपर अथवा चोळी असायची. नाकात नथ. पायात जोडवी. गंधाने घरातली आजी असेल तर तिच्या दंडावर बाजूबंद. कमरेला कमरपट्टा. नाकात नथ असायची. हातात एखादी दुसरी अंगठी असायची आणि डोक्यावर 'पदर' असायचा.

परंतु परिस्थितीमध्ये अमूलाग्र बदल झाला आहे. एकतर घरात आजीचं नसते. मग मुलांना त्यांचं बालपण पाळणाघरात उंबरठ्यावर घालवावं लागतं तिथं आजीचा स्पर्शही मिळत नाही आणि आजीची मायाही मिळत नाही. तिथे आईच्याच वयाची अथवा तिच्यापेक्षा थोडी मोठी बाई मुलांना सांभाळत असते. अथवा घरातच एखादी केअर टेकर असते. तीच मुलाची काळजी घेते. डोक्यावर पदर नसलेली आजी अधूनमधून मायेचा हात फिरवते. आजीला किटी पार्टी, भिशी, महिलांचं गेट टु गेदर असं काहीतरी असतं. काही नसलं तरी मोबाईल असतो आणि त्यावर ऐसपैस गप्पा मारायच्या असतात. फेसबुक, व्हाट्सअप सारख्या समाजमाध्यमांवर तिला सक्रिय राहायचं असतं.

अलीकडची आजी बोटानी दूधभात भरवत नाही. ती स्पून घेते. बाळाचं तोंड बरबटू देत नाही. थोडंफार बरबटलं तरी हाताशी पदर नव्हे नॅपकिन असतो. अलीकडच्या आज्यांना गोष्ट सांगता येत नाही. तिच्या स्पर्शात माया असतेच. परंतु अलीकडे मायेच्या स्पर्शाने अंगावर पिसारा फुलण्याची शक्यता कमी झाले आहे. अलीकडच्या आज्यांच्या गळ्यात पेण्डम असतं. अंगात पंजाबी असतो. वेळप्रसंगी वनपीस देखील घातला जातो. आजीने वनपीस घालू नये असं कोणीही म्हणणार नाही. तिने तिला वयानुरूप साजेसं ते घालावं एवढंच. परंतु अलीकडे वयाच्या साठीतदेखील मी चाळीशीची दिसायला हवी असा अड्डहास असतो. त्यासाठी आजीने घालू नयेत असे कपडे आजी घालते. आजोबा अगदीच धोतर नेसत नसले तरी ते पॅन्ट शर्ट, फारतर जीन्सच्या पलीकडे बघत नाहीत.

मुळात फॅशनने जन्म घेतला तोच मुळी स्त्रियांना केंद्रस्थानी ठेवून. महिलांच्या हेअरपीन पासून पायातल्या चपलेपर्यंत असंख्य

त्याला मस्त आंधोळ घालायची. मग गंध पावडर व्हायचं. डोळ्यात काजळ घातलं जायचं. गालावर तीट लावला जायचा. मग बाळ पाळण्यात घालून आजी त्याला झोके घायची आणि बाळ गाढ झोपी जायचं.

आजकालच्या आज्यांना बाळाला आंधोळ घालता येत नाही. त्यासाठी कुठली तरी एखादी बाई लावावी लागते. ती अशिक्षित असते. पण तिला बाळाला आंधोळ घालता येत असते. आज पन्नाशी, साठीत असणाऱ्या सुशिक्षित आज्यांना आपल्या नातवाला आंधोळ घालता येत नसेल तर मग शिक्षणाने आपल्याला नेमकं काय दिलं असा फार मोठा प्रश्न पडतो. आकडेमोड करता आली, लिहिता वाचता आलं पण बाळाला आंधोळ कशी घालायची याचा विसर पडला. किती वाईट आहे हे?

फॅशनच्या नावाखाली टीशर्ट घालून फिरणाऱ्या आणि आपल्या बाळाला बाटलीने दूध पाजणाऱ्या आया बघतो तेव्हा वाईट वाटतं. आधुनिकतेच्या नावाखाली आपण आपल्याच मुलांचं जीवन अंधारात ढकलतो आहोत का? असा प्रश्न पडतो. अलीकडच्या आयांना अंगाई म्हणता येत नाही आणि आज्यांना गोष्ट सांगता येत नाही. अलीकडे आजीच्या गळ्यात मंगळसूत्राऐवजी पेंडन्ट असतं. तिच्या डोक्यावर पदर तर नसतोच पण अंगावर ओढणी असेल याचीही शक्यता नसते. अंगात पंजाबी असतो, वनपीस असतो. आजीच्या कमरेचा बटवा तर केवळ सांगण्यापुरता उरला आहे. आता आजीच्या खांद्याला पर्स असते.

अलीकडे फॅशनच्या नावाखाली अधिकाधिक अंग प्रदर्शन करण्याची स्पर्धा लागलेली असते. तंग टी शर्ट घालून उत्तान वक्षस्थळे अधिक ठळक केली जातात. ओढणी नावाचं वस्त्र लज्जा रक्षणासाठी असतं याचा तर अलीकडे सगळ्यांनाच विसर पडला आहे. ओढणी घे असा आग्रह आई करत नाही. आणि बापाने सांगितलं तर ते आईला आणि लेकीलाही पटत नाही. शॉर्ट शर्ट, टीशर्ट घालून कंबर उघडी ठेवली जाते. काही तरुणींना नाभीचं दर्शन घडविण्यात धन्यता वाटते. स्विव्हेलेस ही फॅशन फार जुनी झाली आहे. आता संपूर्ण खांदे उघडे पाडण्याची फॅशन रुजली आहे. शिक्षणातून आपण हेच मिळवलं का?

आधुनिकीकरणाच्या नावाखाली बीभस्तपणा रुजतो आहे. पण आया त्याचं समर्थन करतात आणि बाप नावाच्या माणसाला यासंदर्भात गावंढळ ठरवलं जातं.

पदर हरवत चालला आहे. त्यामुळेच-

‘पदरावरती जरतारीचा, मोर नाचरा हवा,

आई मला नेसव शालू नवा.’ हे गाणंही कालबाह्य ठरलं आहे.

साडीचं शालूचं कौतुक सणासुदीपुरतं. डोक्यावरचा पदर सेल्फीपुरता.

डोईचा पदर आला खांद्यावरी

भरल्या बाजारी जाईन मी

हा संत जनाबाईंच्या अभंगाचा संदर्भ देत संतकाळापासून डोक्यावरचा पदर ढळायला सुरुवात झाली आहे असं कोणी म्हणू नये. त्या पदर ढळण्यातला भाव वेगळा आहे. अलीकडचे समीक्षक आणि कीर्तनकार पदर ढळण्याचा अर्थ लिंगभाव भिरकावून देणे. लिंग, जात, वय या सर्वांची पुटं खरवडून काढली कि खाली जो गाभ्याचा भाव उरतो ते खरं व्यक्तीचं रूप. परंतु स्त्रीला लिंगभेद कधीच विसरता येत नाही. आणि जनाबाई सारखी संत तर कधीही लिंगभेद विसरू शकत नाही. मग त्या अभंगातून तिला सांगायचं आहे ते एवढंच की मी माझ्या विठ्ठलासाठी, त्याच्या भेटीसाठी एवढी वेडीपिशी झाली आहे की मला माझ्या डोक्यावरून खांद्यावर आलेल्या पदराचंही भान राहिलेलं नाही. विठ्ठलाच्या भेटीसाठी ती इतकी कासावीस झाली आहे की तो पदर डोक्यावर घेण्यासाठी वेळ दवडणे तिला गरजेचं वाटत नाही.

जनाबाईंची विठ्ठलाप्रती ओढ ही बालकाला आईची ओढ असावी त्या जातकुळीतली आहे. लहान बाळ जेव्हा आईच्या दिशेने रांगत निघतं तेव्हा वाटेत काय आहे काय नाही याचे त्याला भान उरत नाही. गुडघ्याला काही टोचेल याची फिकीर उरत नाही. कसलाही विचार न करता ते दुडुदुडत आईच्या, आजीच्या दिशेने धाव घेतं. परंतु विठ्ठलाच्या भेटीसाठी कासावीस झालेल्या जनाबाईला आपण बालक नाही याची जाणीव आहे. आपण एक तरुण स्त्री आहोत याची जाणीव आहे. आपण ज्या रितीने विठ्ठलाचा धावा करत त्याच्या दिशेने निघालो आहोत ते बघता समाज आपल्याला येसवा (गणिका) समजेल याची तिला जाणीव आहे. परंतु त्या गोष्टीचीही तिला खंत नाही. समाज आपल्याला येसवा समजला तरी हरकत नाही. परंतु खांद्यावरच्या पदराकडे आणि अवतीभवतीच्या लोकांकडे लक्ष न देता आपण विठ्ठलाच्या दिशेने धाव घ्यायची.

जनाबाईला विठ्ठलाच्या दर्शनाचं वेड आहे. त्याच्या दर्शनासाठी ती देहभान विसरून चराचरात विठ्ठलाचा शोध घेते आहे. आणि असं देहभान विसरून ती विठ्ठलाचा शोध घेत असल्यामुळेच तिला तिच्या डोक्यावरून खांद्यावर आलेल्या पदराची तमा नाही. तो पदर सावरण्याची तिला गरज वाटत नाही.

थोडं विषयांतर झालं असेल. परंतु अभंगाचा संदर्भ आल्यानंतर

मला त्याचा अर्थ स्पष्ट करण्याची गरज वाटली.

पूर्वी लहान बाळाला स्तनपान करताना आई पदराखाली घ्यायची. ऊन असेल तर मुलांच्या डोक्यावर पदर धरायची. पावसात पदर छत्री व्हायचा. झोपताना पांघरून नसेल तर आई तिच्या डोक्यावरचा पदर मुलाच्या अंगावर टाकायची. मुलाला वरण भात खाऊ घालताना आई तिची साडी खराब होईल याचा विचार न करता पदरानेच मुलाचं बरबटलेलं तोंड पुसायची. थकून आलेल्या मुलाचं तोंड पुसताना डोक्यावरचा पदर पुढे घ्यायची. मुलाला आंघोळ घातल्यावर त्याचं अंग पुसण्यासाठी पदराचाच वापर व्हायचा. पावसात भिजून आलेल्या मुलाचं डोकं पुसण्यासाठी आईच्या पदरातल्या मायेचा ओलावा अधीर असायचा. बाबा रागावल्यावर लपवण्यासाठी आईचा पदर पुढे यायचा.

आता स्तनपान करण्यासाठी **breast feeding** गाऊन आले. उन्हापासून बचाव करण्यासाठी आईसोबतच मुलाच्याही डोक्यावर हॅट आली. पावसापासून बचाव करण्यासाठी रेनकोट आले. छत्री आली. पांघरायला रजई आली. वरण भात खाताना बरबटलेलं तोंड पुसण्यासाठी नॅपकिन आले. आंघोळ झाल्यावर अंग पुसायला टॉवेल आले. पावसात भिजून ओलं झालेलं डोकं पुसायला आईच्या पदरापेक्षा कोरडा टॉवेल उतावीळ असतो. आता बाबा फारसे रागवत नाहीत. त्यामुळे रागावलेल्या बाबांचा राग चुकवण्यासाठी कुठे लपवण्याची गरज भासत नाही. सहाजिकच आता पदराची गरज उरली नाही.

पूर्वी मोठ्या माणसांचा मान राखण्यासाठी सुना पदर पुढे घ्यायच्या...

आता शिकलेल्या पिढीला जुन्या पिढीला फारसा मान देण्याची गरज वाटत नाही आणि साडीला पदर असला तरी तो डोक्यावर घेण्याऐवजी अथवा कमरेला खोचण्याऐवजी खांद्यावर पिन करण्यात अधिक आनंद वाटतो.

पूर्वी स्त्रीची ओटी भरली जायची. त्यासाठी पदर पुढे केला जायचा ओटी पदरात घेतली जायची...

आता ओटी भरणं हेच बुरसटलेपणाचं लक्षण मानलं जातं. त्यातूनही कोणी ओटी भरलीच तर अंगावरच्या कुर्त्याचा खालचा भाग पुढे केला जातो. अंगावर ती शर्ट असेल तर मग मोठी पंचाईत होते. ओंजळ पुढे करण्याशिवाय दुसरा पर्याय उरत नाही.

पूर्वी शेल्याची आणि पदराची गाठ मारली जायची...

आता पदराशी शेल्याची गाठ कोणी मारत नाही. शेल्याशी गाठ मारण्यासाठी एक वेगळंच वस्त्र असतं. ते स्त्रीच्या शालूशी तात्पुरतं टाचलेलं असतं.

पूर्वी कामाचा पसारा उरकताना पदर कमरेला खोचला जायचा... आता कामवालीबाई असते. बऱ्याचदा तिलाही पदर नसतोच, पण जमेल तसा कामाचा निपटारा केला जातो.

साडीलाच स्वतःचा पदर असतो. तो पदर डोक्यावर घ्यायचा

कि खांद्यावर टाचायाचा हा निर्णय जिचा तिने घ्यायचा असतो. अलीकडे धावपळीच्या युगात पदर सांभाळणं कठीण होतं हेही आपण स्विकारलं आहेच. आपण एखादी गोष्ट दुसऱ्याला सांगतो ती आपल्या 'पदर'चं सांगत नाही. कपड्याच्या घडीला 'पदर' असतो आणि भावनेला देखील 'पदर' असतो. नात्यांनाही पदर असतात. ऋणानुबंधांचे पदर असतात.

पदर हा निव्वळ शब्द नाही. पदराला अर्थाच्या अनेक पदर आहे. 'पदर' नसता तर पदरी पडलेलं पवित्र कसं झालं असतं? 'पदर'मोड कशी केली असती? 'पदर'चा ऐवज असे म्हणता आले असते का? इतकंच कशाला मानवी त्वचेलाही 'पदर' असतात. वरचा पदर आतल्या पदराचं रक्षण करतो. वरचा पदर जीर्ण झाला की तो गळून पडतो. त्वचेच्या आतला पदर वरच्या पदराची जागा घेतो.

काळाच्या ओघात पदर नाहीसा झाला. ओढणी घेणं हे बुरसलेटपणाचं लक्षण मानलं जाऊ लागलं. पदर कोणी लादला नव्हता. परंतु पदर झुगारून देणं ही काळाची गरज आहे. पुरुषसत्ताक कुटुंब व्यवस्था मोडून काढण्यासाठी पदर नाकारायला हवा हे आधुनिक विचारवंतांनी समाजाच्या मनावर ठसवलं आणि पदर नाहीसा झाला. आता तो कुठे तरी सणावाराला, एखाद्या सोहळ्याला नजरेस पडतो. पण तेव्हाही तो डोक्यावर नसतोच. खांद्यावर असतो. तो किती लांब असावा. कसा घ्यावा यातच धन्यता मानली जाते.

विठ्ठलाच्या भेटीच्या ओढीने निघालेल्या जनाबाईच्या डोक्या-वरचा पदर खांद्यावर आला. कामाच्या रगाड्यात माझ्या आजीचा पदर देखील डोक्यावरून घसरलेला मी अनेकदा बघितला आहे. मग डोक्यावरून घसरलेला पदर ती छातीशी लपेटून घ्यायची. कमरेला खोचायची. काम करत राहायची. पदरापेक्षा तिला काम अधिक महत्वाचं वाटायचं. कामात तिला तिचा विठ्ठल दिसायचा. कोणी बाहेरचं माणूस समोर आलं तर मात्र हातातलं काम सोडून कमरेला खोचलेला पदर काढून डोक्यावर घ्यायची.

हा लेख वाचल्यानंतर अनेक तथाकथित मला जुनाट, बुरसलेलेल्या विचारांचा ठरवतील. कुणाला हा विचारस्वातंत्र्यावरील, व्यक्तिस्वातंत्र्यावरील घाला वाटेल. परंतु डोक्यावर पदर घेतल्याने व्यक्तिस्वातंत्र्यावर घाला कसा होतो आणि त्याहूनही महत्वाचं म्हणजे परंतु मी डोक्यावर पदर घेण्यासाठी आग्रही नाही. मीच नव्हे हिंदू संस्कृतीही डोक्यावरील पदरासाठी आग्रही नाही. हिंदू संस्कृती बदल स्वीकारत आली आहे. परंतु कोणते बदल किती धोक्याचे आहेत याची जाणीव करून देण्याचाही ती प्रयत्न करते.

पदर, ओढणी या आब्रू रक्षणाच्या बाबी आहेत. आता खांदे उघडे टाकण्याची परंपरा रूढ झालेली असताना आब्रू राखण्याची गोष्ट आहे याचंही भान कितीसं उरलं आहे याचा शोध घ्यावा लागेल..

मुस्लिम धर्म बुरखा, हिजाब या गोष्टींसाठी आग्रही आहे. हिंदुत्वाने पदराचा आग्रही सोडून दिला आहे. परंतु आब्रू रक्षणासाठी अशा बाबी गरजेच्या आहेत. हे तरुणींनी लक्षात घ्यायला हवं.

वर्तमानपत्र, टीव्ही यासारख्या माध्यमातून फॅशन विषयीच्या टिप्स दिल्या जातात. सिनेमातलं अंगप्रदर्शन ही कधीही भूमिकेची गरज नसते. पण तरीही अंगप्रदर्शन केलं जातं. त्यासाठी अभिनेत्रींना तंग, अधिकाधिक अंग प्रदर्शन होईल असे कपडे परिधान करायला लावले जातात. पैसा आणि प्रसिद्धीसाठी नायिका ते प्रदर्शन स्विकारतात आणि आमच्या तरुणी त्या फॅशनचं अनुकरण करतात. परंतु अंगप्रदर्शन करण्यासाठी अभिनेत्रींनी लाखो रुपये घेतलेले असतात. आणि आपण अनुकरण करत फुकटात अंग प्रदर्शन करतो याचा कोणी विचार करत नाही.

हे सगळं लिहिण्याला कारण घडलं. माझा मोठा मुलगा आयर्लंडला गेला होता. तिथे त्याने MS चं शिक्षण पूर्ण केलं. एका छानश्या नोकरीवर रुजू झाला. दिवाळीसाठी सुट्टी घेऊन भारतात आला. त्याला घेऊन आम्ही माझ्या आजीला म्हणजे त्याच्या पणजीला भेटायला गेलो. माझ्या आजीचं वय ९३ वर्षे. मूर्ती काहीशी ठेंगणी. गोरीगोमटी. उन्हातान्हात काम करूनही तिचा रंग अजिबात काळवंडला नव्हता. रूपाची खाण म्हणावी अशीच होती ती. त्र्याणव्या वर्षातल्या टोकावरच्या वार्धक्यातही तिचं सौंदर्य लपत नव्हतं. चेहऱ्यावरचं तेज ओसंडून वहात होतं. गोरापान वार्धक्यातही रंग खुलून दिसत होता.

९३ वर्षांचं वय झालं असलं तरी अंगावरच्या सुरकुत्याच ह्याच तेवढ्या वार्धक्याच्या खुणा. वयाच्या मानाने तब्येत अगदी ठणठणीत. श्रवणशक्ती काहीशी कमी झालेली. पण आवाज खणखणीत. दात शाबूत. नजरही चांगली.

आम्ही गेलो तेव्हा ती तिच्या बेडवर जप करीत बसलेली. तिच्या डोक्यावरचा पदर ढळला होता. माझ्या पाठोपाठ माझा मुलगा आणि पत्नीही आत आले. आम्हाला पाहिलं तसं तिने ढळलेला पदर डोक्यावर घेतला. माझ्या पत्नीने माझ्याकडे बघितलं. "बघा, कसा पदर डोक्यावर घेतला ते." असंच तिची नजर सांगत होती. मी माझ्या पत्नीला म्हणालो, 'पाहिलंस! याला म्हणतात संस्कार. वयाची नव्वदी ओलांडली. पण पाहुणे आल्यावर डोक्यावर पदर घ्यावा याचं भान सुटलेलं नाही. नाहीतर अलीकडच्या मुली ओढणीशिवाय वावरण्यात त्यांना धन्यता वाटतं. पदर घेणं तर खूप दूरची गोष्ट.'

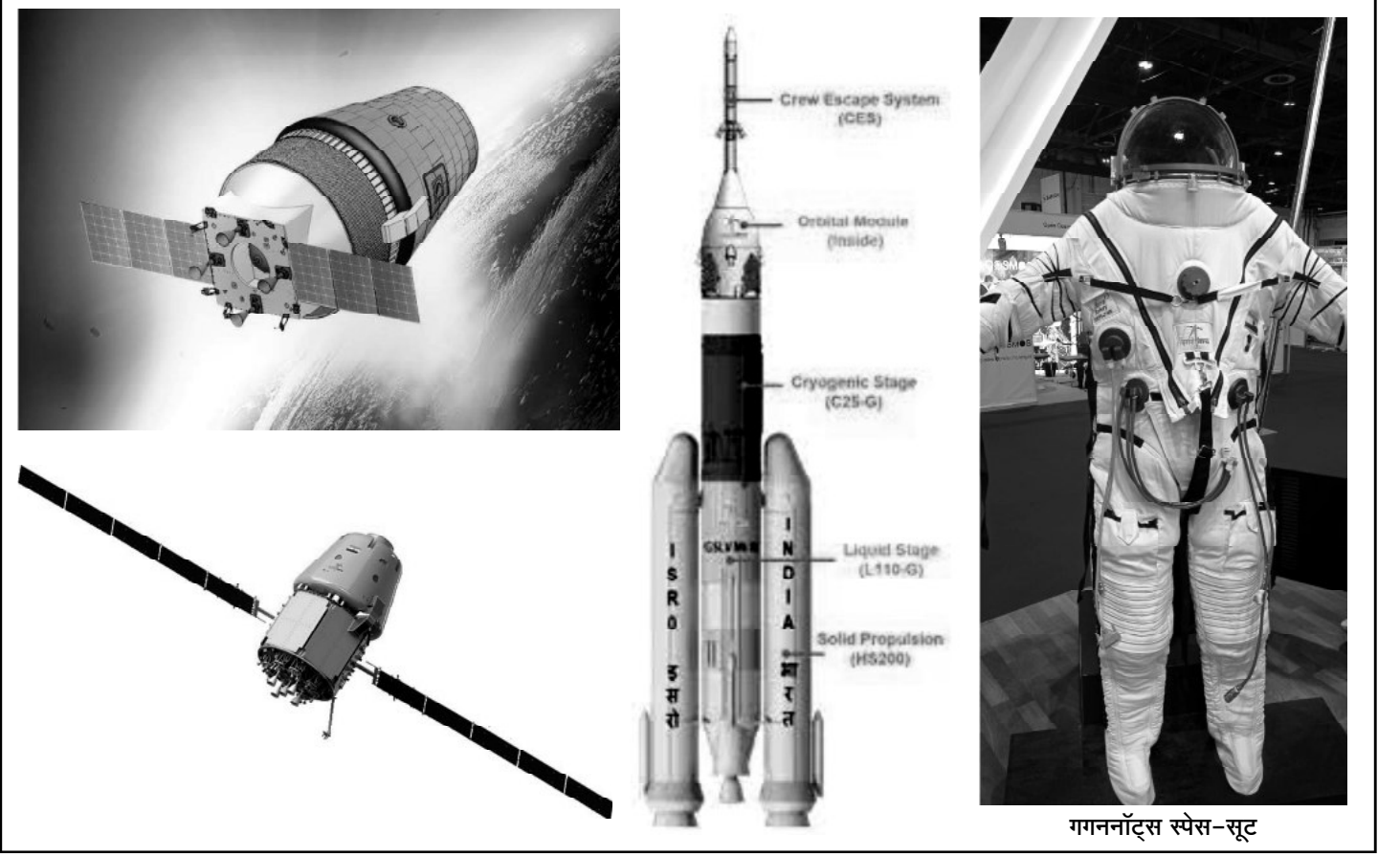
आम्ही बराच वेळ बसलो. खूप गप्पा मारल्या. तिने परदेश कसा आहे ते विचारलं. पगारपाणी विचारला. पणतूच्या चेहऱ्यावरून मायेने हात फिरवला. डोक्यावर आशीर्वादाचा हात ठेवला. आम्ही सगळे तिच्या पाय पडून जायला निघालो. तर ती दारात येऊन निरोप घायला उभी राहिली. पुन्हा या म्हणाली.

पदर तिच्यावर कोणी लादला नव्हता. 'डोक्यावर पदर घे' असं तिला कोणी म्हणालं नव्हतं. माझ्या आजीची आई डोक्यावर पदर घ्यायची. तिचं बघून हिने डोक्यावर घेतला. परंतु वय झालं तरी तिला डोक्यावरच्या पदराचं भान आहे. याला अशिक्षितपणा म्हणायचा की संस्कार?

***

चंद्रयान-३ नंतर गगनयान!

- दिनेश खैरनार, इसरो, अहमदाबाद

गगननॉट्स स्पेस-सूट

२२ जुलै २०१९ रोजी प्रक्षेपित केलेली चंद्रयान-२ मोहिम ६ सप्टेंबरच्या पहाटे चंद्रावर लँडर आणि रोव्हर क्रॅश झाल्यानंतर अंशतः अयशस्वी झाली होती. मात्र त्यानंतर इस्रोने नियोजित चंद्रयान-३ मोहिम हाती घेतली. चंद्रयान-३ चे प्रक्षेपण १४ जुलै २०२३ रोजी झाले. लँडर आणि रोव्हर २३ ऑगस्ट २०२३ रोजी संध्याकाळी चंद्राच्या दक्षिण ध्रुव प्रदेशाजवळ उतरले. या मोहिमेमुळे भारत हा चंद्राच्या दक्षिण ध्रुवाजवळ अंतराळ यान यशस्वीपणे उतरवणारा पहिला देश बनला. याचे संपूर्ण जगाने कौतुक केले. पण चंद्रयान तर झाले आता पुढे काय?

तुम्हाला कदाचित माहित असेल की, राकेश शर्मा हे एकमेव भारतीय नागरिक आहेत ज्यांनी अंतराळ यात्रा केली आहे. सुनिता विल्यम्स आणि कल्पना चावला ह्यांनी देखील अंतराळ यात्रा केलीय पण त्या भारतीय नागरिक नसून भारतीय मूळच्या अमेरिकन नागरिक आहेत. राकेश शर्मा ह्यांनी ३ एप्रिल १९८४ रोजी सोयुझ ढ-११ वर, दोन सोव्हिएत (आजचे रशिया) अंतराळवीरांसह आपल्या वैश्विक प्रवासाला सुरुवात केली. वजनहीनतेमध्ये, त्यांनी अवकाशाची मनमोहक झलक टिपली, वातावरणात योगासने केली आणि इतर वैज्ञानिक प्रयोग केले. पण आजपर्यंत भारतीय भूमीवरून रॉकेट लाँच करून

एकही अंतराळवीराने अवकाश गाठले नाहीये. ही गोष्ट लक्षात घेऊन भारतीय अंतराळ संशोधन संस्था (इस्रो) गगनयान प्रकल्पावर काम करतेय. जसे अमेरिकन अंतराळवीर अँस्ट्रोनॉट्स, रशियन अंतराळवीर कॉस्मोनॉट्स म्हणून ओळखले जातात, तसे भारतीय अंतराळवीर गगननॉट्स (crew - क्रू) म्हणून आळखले जातील.

ह्या प्रकल्पा अंतर्गत, काही दिवसांच्या मोहिमेसाठी ४०० किमीच्या कक्षेत दोन ते तीन गगननॉट्सला रॉकेटच्या साहाय्याने अवकाशात लाँच करून आणि भारतीय समुद्राच्या पाण्यात उतरून त्यांना सुरक्षितपणे पृथ्वीवर परत आणून, भारताचे मानवी अंतराळ उड्डाण क्षमतेचे प्रात्यक्षिक करण्यात येईल. यासाठी इस्रो चे देशभरातील विविध केंद्रांतील वैज्ञानिक रात्रंदिवस घाम गाळत आहेत. त्यापैकी एक 'अंतरीक्ष उपयोग केंद्र' हे अहमदाबाद येथे स्थित आहे. तेथे क्रू केबिन लाइटनिंग, पर्यावरण निरीक्षण प्रणाली, ऑडिओ-व्हिडिओ कम्युनिकेशन सिस्टीम, फायर सप्रेसन सिस्टीम, इत्यादी प्रणालींचा विकास करण्यात येत आहे.

अवकाशात परिक्रमा करण्यासाठी ऑर्बिटल मॉड्यूल (OM) असणार आहे. त्यात क्रू मॉड्यूल (CM) आणि सर्व्हिस मॉड्यूल (SM) यांचा समावेश आहे. मानवी सुरक्षेचा विचार करून पुरेशा

रिडंडंसीसह OM अत्याधुनिक एव्हियोनिक्स प्रणालींनी सुसज्ज आहे. CM हे कूसाठी पृथ्वीसारखे वातावरण असलेले राहण्यायोग्य जागा (केबिन) आहे. यात कू इंटरफेस, मानव केंद्रीत उत्पादने, जीवन समर्थन प्रणाली, एव्हिओनिक्स प्रणाली आहेत. पृथ्वीवर परत येईपर्यंत कूची सुरक्षितता सुनिश्चित करण्यासाठी, CM हे पृथ्वी वातावरणात पुन्हा प्रवेश करण्याहेतू डिझाइन केले आहे. कक्षेत असताना CM ला आवश्यक सहाय्य देण्यासाठी SM चा वापर केला जाईल. ही औष्णिक प्रणाली, उर्जा प्रणाली, एव्हिओनिक्स प्रणाली असलेली एक रचना आहे.

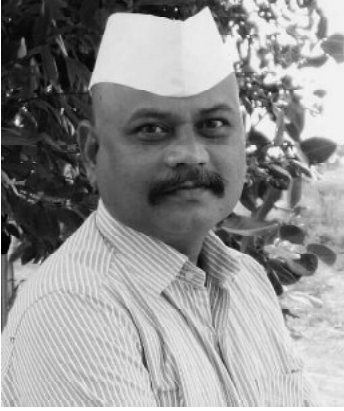
चंद्रयान ३ हे LVM3 (GSLV MK3) च्या साहाय्याने

पाठवण्यात आले होते. पण मानवीय प्रकल्पासाठी Human rated LVM3 (HLVM3) चा वापर करण्यात येईल. HLVM3 मध्ये कू एस्केप सिस्टीम (CES) चा समावेश आहे जे लाँच पॅडवर किंवा चढाईच्या टप्प्यात कोणत्याही आपत्कालीन परिस्थितीत कू मॉड्युलसह गगननाँट्सला सुरक्षित अंतरावर नेले जाईल याची खात्री करते. अशा पद्धतीने गगनयान प्रकल्पासाठी इस्रो चे वैज्ञानिक सगळ्या प्रकारच्या मानवीय सुरक्षितता लक्षात घेऊन काम करत आहेत. जसे चंद्रयान ३ यशस्वी झाले, तसेच येत्या काही वर्षांत गगनयान यशस्वी होईल आणि जगासमोर भारत आपले पुन्हा शक्ती प्रदर्शन करेल.

***

S. S. MAHASHIKARE

Engineers & Quantity Surveyors

**We accept Estimation,
Billing & Tendering Work**

Address : B-2/703, Mantra Majestica Sasaneagar,
Hadapsar, Pune 411 028.

E-mail : shriram_mahashikare@yahoo.co.in
shriram_mahashikare@rediffmail.com

Ph. : 020 - 30474658

Mobile : 9421056402, 7276865164.

गणेश आर्टस्

आमचेकडे सर्वांग सुंदर गणेशमूर्ती
होलसेल भावात मिळतील

श्रीराम मंगल कार्यालय

मु.पो. काशीळ, पुणे-बेंगलोर हायवे, ता. जि. सातारा.

जयवंत रामचंद्र कुंभार

संचालक

मो. ९८२२०५६३२४

अजिंक्यतारा सहकारी साखर कारखाना सातारा

वसंत रामचंद्र कुंभार

मा. पंचायत समिती सदस्य सातारा

मो. ९८५०४१८२२५

Our Inspiration

Rajiv Hiwarkar
Mob.: 9881604647

Sou. Sumita
Hiwarkar
Mob : 9623579804

Pratik Hiwarkar
Partner
Mob.: 8888888260

Twin Tower
1 & 2 BHK Flats
Available

Twin Tower, S. No. 120(P), 118(P), Bhumkar Chowk, Behind My Car,
Wakad, Pune - 411 057. (Maharashtra) Tel. : +91 20 32677751 Email: royalunicorn1@gmail.com

दिलासा साहित्य सेवा संघ, पुणे आयोजित लेखन उपक्रम 'मंदिरांच्या प्रांगणात' ज्योतिर्लिंग भीमाशंकर

लेखक : नारायण नामदेव कुंभार, पुणे

दिनांक : २२ ऑक्टोबर २०२२

॥ जय जय राम कृष्ण हरी ॥

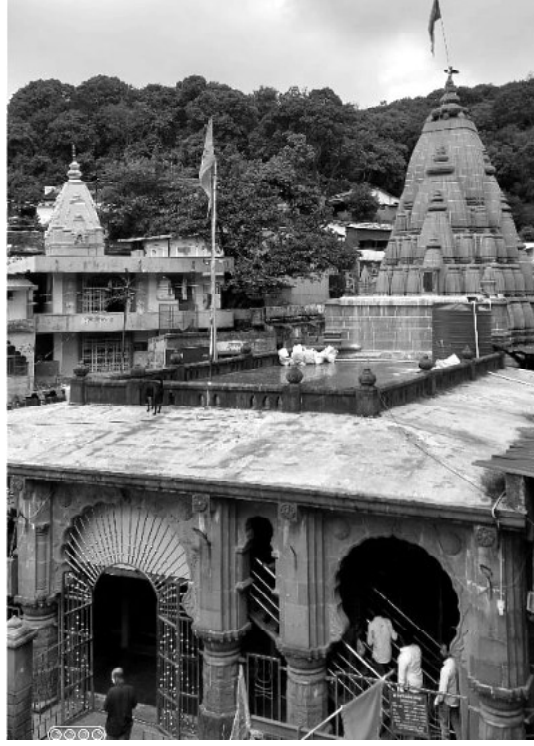
बारा ज्योतिर्लिंगांपैकी त्रंबकेश्वर, घृष्णेश्वर, औंढा नागनाथ, परळी वैजनाथ, आणि भीमाशंकर ही तीर्थक्षेत्रे महाराष्ट्रात आहेत. त्यापैकी पुणे जिल्ह्यातील खेड तालुक्यातील घनदाट जंगलात वसलेल्या भीमाशंकर या मंदिराबाबत जाणून घेणार आहोत.

पुण्याहून १०० किलोमीटर अंतरावर हे तीर्थक्षेत्र असून ते सहावे ज्योतिर्लिंग आहे. पुणे नाशिक या महामार्गावर मंचर या गावाजवळून एक मार्ग आहे, तर अलिकडे राजगुरुनगर पासूनही घाटमार्गाने भीमाशंकर येथे जाता येते. दोन्ही रस्त्याने जंगल लागते. १९८४ मध्ये भीमाशंकर हे सुरक्षित वनक्षेत्र घोषित करण्यात आले.

इथल्या वनात विविध प्रकारची वृक्षसंपदा विशेष करून अनेक औषधी वनस्पती आहेत. इथली देवराई समृद्ध आहे. देवराई म्हणजे देवाच्या नावाने राखलेलं वन. इथले स्थानिक तसेच आदिवासी झाडांच्या संवर्धनासाठी विशेष काळजी घेतात. त्यामुळे या वनात बिबट्या, सांबर, भेकर, रानससे व इतर असंख्य श्वापदे आहेत. इथल्या घनदाट जंगलात आढळणारी मोठ्या आकाराची "शेकरू" ही उडणारी खार हे या परिसराचे प्रमुख वैशिष्ट्य आहे. सरसर झाडावर चढणाऱ्या व तोंडाने मशीनगनच्या गोळ्यांसारखा आवाज काढणाऱ्या शेकरू खारी इथे पाहायला मिळतात.

या मंदिराची आख्यायिका अशी आहे की प्रभू रामचंद्रांनी कुंभकर्णाला मारल्यावर त्याचा पुत्र भीम याने पुढे तप करून ब्रह्मदेवाचे वरदान मिळविले. त्यामुळे तो उन्मत्त होऊन सर्वाना छळू लागला. शेवटी सर्व देवांनी भगवान शंकराचा धावा केला. त्यांनी या ठिकाणी भीमाला मारले. देवांनी विनंती केल्यावर भगवान शंकरांनी इथे वास केला व हे ठिकाण भीमाशंकर म्हणून प्रसिद्ध पावले.

भीमाशंकर हे मंदिर नागर शैलीतील हेमाडपंती मंदिर आहे. याची निर्मिती सुमारे १२०० ते १४०० वर्षांपूर्वी झाली आहे. भक्कम दगडी बांधकाम व नक्षीकाम देखणे आहे. संस्थानिक सावकार भिडे यांनी मंदिराचे काम करून घेतले. छत्रपती शिवरायांनी त्यांच्या काळात मंदिराची नित्य पूजेची व्यवस्था लावून दिली. सुरुवातीला या मंदिराला शिखर नव्हते. १८ व्या शतकात नानासाहेब फडणवीस यांनी इथे

शिखराची स्थापना केली. चिमाजी अप्पा पेशवे यांनी वसईहून आपणून बसविलेली ५ मण वजनाची घंटा या ठिकाणी पाहायला मिळते. त्यावर १७२९ हे वर्ष कोरलेले आहे. अहिल्याबाई होळकर यांनी भाविकांसाठी धर्मशाळा उभारली आहे. मंदिराजवळ गेल्यावर २२५ पायऱ्या उतरून आपण मंदिर प्रांगणात पोहोचतो.

कोणत्याही मंदिराच्या बाह्यांगाचे प्रमुख तीन भाग असतात.

अधिष्ठान - मंदिर ज्या ओट्यावर उभारलेले असते तो भाग.

मंडोवर - ओट्यापासूनचा भिंतीचा भाग. इथून शिखर सुरू होते.

शिखर - शिखर नसेल तिथे वितान किंवा छत असते. शिखरातही अनेक मजले असतात.

ही सारी वैशिष्ट्ये भीमाशंकर मंदिरात पाहायला मिळतात. दगडातील बारीक कोरीव काम पाहून आपण थक्क होतो. जोत्यापासून वितानापर्यंतची (छत) भिंतीची रचना वैशिष्ट्यपूर्ण आहे. या बाह्य भिंतीला मंडोवर म्हणतात. त्यासाठी आयताकृती तासीव पाषाणाचा वापर केला आहे. या भिंतीकडे वेगळ्या कोनातून पाहिलं तर जणू उतरत्या पायऱ्या वाटतात. भिंतीवर देवकोष्ट असून त्यात देवतांची शिल्पे आहेत. देवकोष्टाच्या वरच्या बाजूला सुंदर नक्षीकाम असून वरच्या बाजूला भगवान शंकरांच्या अवतारातील विविध प्रसंगांची शिल्पे कोरलेली आहेत.

या मंदिराचे शिखर आगळे वेगळे आहे. अनेक लहान मोठ्या शिखरांचा समूह पाहायला मिळतो. वरून खाली लहान होत जाणारी व खालून वर जाताना लहान होत जाणारी घंटाकृती तीन तीन शिखरे कोरलेली आहेत. या शिखरांची जोती भक्कम आहेत. शिखर समूहाकडे पाहताना फडकणारा भगवा ध्वज पाहून आपोआप हात जोडले जातात. मंदिराचे विधान (तळाचा भाग) तारकाकृती आहे. विशाल सभामंडप आहे. त्याला भव्य व सुबक अर्धगोलाकार कमानी आहेत. तथापि त्या कमानींचे नंतर बसविलेले लोखंडी दरवाजे जुन्या दगडी बांधकामाशी सुसंगत वाटत नाहीत. गाभारा व सभामंडप यामधील अंतराळ इतर मंदिरांच्या मानाने मोठा आहे. गाभाऱ्याच्या उंबरठ्यावर "कीर्तिमुख" कोरलेला आहे. गाभाऱ्याच्या मध्यभागी असलेले शिवलिंग मोठ्या आकाराचे असल्यानं या क्षेत्रास "मोटेश्वर महादेव" असंही संबोधलं

जातं.

१९६० मध्ये आताच्या देवस्थान न्यासाने मंदिराचा जीर्णोद्धार करून शिखरावर सुवर्णकलश बसविला आहे अशी माहिती मला मंदिराचे पुजारी उदय गवांडे यांनी सांगितली. या शिवलिंगाच्या ठिकाणी भीमा नदीचा उगम आहे. इथून तीन किलोमीटर अंतरावर गुप्त भीमाशंकर आहे. इथेही भगवान शंकराचे छोटे मंदिर आहे. आमच्या बँकेतील माझे एक सहकारी उल्हास तात्याबा बच्चे या परिसरातील हेदुज गावचे. त्यांनी मला सांगितले की गुप्त भीमाशंकर मंदिराचे दर्शन करून काही भाविक आपली भीमाशंकर यात्रा पूर्ण करतात. अर्थात हा ज्याच्या श्रद्धेचा भाग आहे म्हणा!

मी दिलासा साहित्य सेवा संघाच्या सदस्यांसोबत यावर्षी ऐन पावसाळ्यात दिनांक ९ ऑगस्ट २०२२ रोजी भीमाशंकर दर्शनासाठी गेलो होतो. मंचर सोडलं की घनदाट जंगलातील पावसाचं आगर असलेल्या वनराईचं धुक्यातील मोहक रूप मनाला उल्हासित करत होतं. धुवांधार पाऊस पडत होता. दाट धुकं असल्याने दहा फूटापलीकडील काही दिसत नव्हतं. कसाबसा रस्ता कापत आमच्या गाडी चालकाने गाडी पुढे नेली. मंदिराच्या अलीकडे पाच किलोमीटर सर्व गाड्या अडकल्या होत्या. कोणालाही पुढे सोडत नव्हते. सान्या प्रवाशांची पावसाने दैना दैना केली होती. अफाट जनसमुदाय तिथे जमला होता. सहलसंयोजक व दिलासा साहित्य सेवा संघाचे अध्यक्ष सुरेश कंक यांनी तिथूनच परतायचा निर्णय घेतला. हे सांगताना ते आम्हाला म्हणाले, इथूनच आपण शिवशंकराला हात जोडून वंदन करूया. त्या सर्वात्मक ईश्वराने निसर्गाच्या या रौद्ररूपातच आपणां सर्वांना दर्शन दिले आहे. चराचरात परमेश्वर भरला आहे याचा हा प्रत्यय आहे! "आम्ही परत फिरलो, मात्र अजूनही डोळ्यासमोर भीमाशंकराचे हे रूप तसेच तरळते आहे."

भीमाशंकर मंदिरात उगम पावलेली ही पवित्र भीमा नदी तिथल्या जंगलातून झेपावत बाहेर पडून आंध्र प्रदेशापर्यंतच्या सगळ्या भूमीला सुजलाम सुफलाम करते. हीच भीमा नदी पंढरपूर जवळ अर्ध गोलाकार वळण घेते, त्यामुळे तिथे तिला चंद्रभागा या नावाने ओळखतात. या चंद्रभागा नदीकाठी महाराष्ट्राचं आराध्य दैवत विठुरायाचं मंदिर आहे.

मंदिराच्या जवळ कमळजा म्हणजे पार्वती मातेचे मंदिर आहे. तसेच साक्षी विनायकाचेही मंदिर आहे. चार किलोमीटर अंतरावर अंजनी मातेने तप केले ते अंजनी तळे हे ठिकाण आहे. मी पहिल्यांदा १९७७ साली श्रावण महिन्यात भीमाशंकरला आलो असताना दाट धुक्यात जंगलाची वाट तुडवत अंजनी तळ्यावर गेलो होतो. इथे हनुमान मंदिर आहे. बाजूला एक आश्रम असून तिथे अखंड पेटती धुनी आहे. इथल्या एका साधूंनी मला सांगितले की रात्री बिबट्या व इतर श्वापदे पाणी पिण्यासाठी येत असतात.

मंदिर परिसर पाहून मनाला खूप प्रसन्नता मिळते. एका अनामिक ऊर्जेची अनुभूती जाणवते. असं म्हणतात की दिवसाच्या प्रत्येक

प्रहरात मंदिरातील देवता आपल्याला वेगवेगळी भासते.

प्रास्ताविक लेखात मी उल्लेख केला होताच की वास्तुशास्त्रावरील मानसार, मयमत, समरांगण सूत्रधार हे शास्त्रीय ग्रंथ आहेत. मत्स्य, गरुड व स्कंदपुराणातही मंदिर निर्मितीची माहिती दिली आहे. त्यामुळेच आपला हिंदुस्थान वास्तुकप्रशस्त म्हणजे उत्तमोत्तम वास्तू, मंदिरे भव्य व देखण्या शिल्पांनी समृद्ध असा देश आहे.

भीमाशंकर मंदिर पाहून आपण थक्क होतो, त्याचे कारण अशा पध्दतीने उभारलेली मंदिरे भारतीय वास्तुशास्त्रातील एक अंग शिल्पशास्त्र यानुसार आहेत. "शील समाधौ" अर्थात जी वस्तू, कृती माणसाला आनंद देते तिला "शिल्प" असे संबोधतात.

या मंदिरात अंतर्बाह्य अशी विपुल शिल्पे आहेत. आपण भक्तीभावाने देवतेचे जसं डोळे भरून दर्शन घेतो तसं सगळं मंदीर, तिथल्या शिल्पकृती डोळसपणे पाहण्याची गरज आहे.

वास्तुशास्त्र हे आठ अंगांनी युक्त आहे.

यजमान, शिल्पी, भूमी, वास्तोष्पती (धार्मिक कार्य), पदविन्यास (आराखडा), वास्तु (साहित्य), स्थापत्य कला, अलंकरण (सजावट).

आपल्या पूर्वजांनी या सगळ्या गोष्टींचा विचार करून मंदिरे निर्माण केल्यामुळे अनेक शतके उलटली तरी त्यांची भव्यता, सौंदर्य व पावित्र्य अबाधित आहेत.

जाताजाता याच मंदिरात मला भेटलेल्या एका शिल्पकाराचा अनुभव सांगावासा वाटतो. १९८५ मध्ये मी भीमाशंकर मंदिरात गेलो होतो. सकाळची वेळ होती. तिथे एक पाथरवट दगडी खांब घडवीत होता. त्याची एकाग्रता मी पाहात होतो. काम संपवून त्याने वर पाहिल्यावर मी त्याच्याशी संवाद साधला. वंशपरंपरागत कला अवगत असल्याने हे काम करीत असल्याचे त्याने सांगितले.

पुढे तो म्हणाला, प्रातः काळी स्नान, पूजा करून समोर भगवंताची प्रार्थना करून आम्ही काम सुरू करतो. पण ज्या क्षणी मनात कोणताही विकार आला, विषयाचा भाव दाटला, क्लेश वाटला तर त्याच क्षणी आम्ही छिन्नी हातोडा खाली ठेवतो. हातातील शिल्पाला वंदन करून त्या दिवशी पुढे काम करीत नाही. आमच्या पूर्वजांनी एकाग्रतेने व तादात्म भावाने काम करण्याची ही पध्दत आम्हाला घालून दिली आहे, त्यामुळे ती देवताच आमच्या हातून हे भव्य शिल्प घडवून घेते.

याची देही याची डोळा हे वैभव व देशाची वैभवशाली परंपरा पाहता आली किंवा न जाताही जाणून घेतली तर आपण शाळेत घेतो ती प्रतिज्ञा आपल्याला नक्कीच आठवेल!

"माझ्या देशातील विविध परंपरांचा मला अभिमान आहे. या परंपरांचा पाईक होण्याची पात्रता माझ्या अंगी यावी म्हणून मी सदैव प्रयत्न करीन!!"

नारायण नामदेव कुंभार

मिती आश्विन, धनत्रयोदशी, शके १९४४

पुणे, शनिवार दिनांक २२ ऑक्टोबर २०२२

***

कोण होते बुद्ध ?

तथागत सिद्धार्थ गौतम बुद्ध अर्थात बुद्ध पौर्णिमेच्या निमित्ताने, आपल्या सर्वांना मंगलमय शुभेच्छा! आजही आमच्या सुशिक्षित म्हटल्या जाणाऱ्या समाजामध्ये तथागत गौतम बुद्धांबद्दल गैरसमज नाहीत असे नाही. उलट ह्याच लोकांत जास्त गैरसमज आहेत. बुद्धांना एका विशिष्ट समाजाच्या चौकटीत अडकवून आम्हाला आजपर्यंत खरे बुद्ध समजुच दिले गेले नाही. जर आम्हाला खरे बुद्ध समजले असते तर आज भारतावर ही वेळच आली नसती. कोण होते बुद्ध ?

१) बुद्धांचे पुर्ण नाव सिद्धार्थ शुद्धोधन. गौतम शाक्य.

गौतम हे त्यांचे आडनाव आणि शाक्य हे त्यांच्या गणाच नाव कारण बुद्धांच्या काळात म्हणजे इ.स.पुर्व ५६३ च्या पुर्वी भारतात जातीव्यवस्था नव्हती तर गणव्यवस्था होती. भारतीय समाजाचे पाच गण होते. शाक्य, लिच्छवी, कोलियन, द्रविड, गौंड हेच ते पाच गण!

२) पहिला शाक्य म्हणजे शेती करणारा... त्याला त्यावेळेस कणबी असे म्हणत होते. कण म्हणजे मातीचा कण आणि बी म्हणजे बियाणे... मातीच्या कणांत बियाण पेरून जो त्याचा आणि त्याच्या परिवाराचा, समाजाचा उदरनिर्वाह करत होता... त्याला कणबी असे म्हणत होते. कणबीचा पुढे अपभ्रंश झाला कुणबी. कुणबी म्हणजे आजचा ओबिरी! मराठा आणि कुणबी एकच. तथागत गौतम बुद्ध कुणबी मराठा होते. त्यांचे वडील आणि परिवार सर्व शेतकरी होते.

३) जैन धर्माचे संस्थापक वर्धमान महावीर हे लिच्छवी गणातले होते. दैत्यासुर हिरण्यकश्यपुचा मुलगा राजा प्रल्हाद. प्रल्हादाची दोन मुले - कपिल आणि विरोचन! कपिल हा सांख्यदर्शनचा प्रणेता हे आपण आपल्या आयुर्वेदाच्या पहिल्या वर्षाच्या पदार्थ विज्ञान ह्या विषयात दर्शन शास्त्रात बघितले आणि अभ्यासलेले आहे. दुसरा जो विरोचन आहे त्याला वृषभदेव असेही म्हणतात. हाच वृषभदेव म्हणजेच जैनदर्शन प्रणेता. म्हणजेच पहिला तिर्थंकर होय! वर्धमान महावीर हे शेवटचे म्हणजेच २४वे तिर्थंकर!!

४) तिसरा जो गण आहे तो कोलियन म्हणजेच आजचा आपला कोळी समाज! कोळी समाज हा राजा असलेला समाज होता. गौतम बुद्धांची आई देवी महामाया ही कोळी गणाची होती. याचा अर्थ त्यावेळेस कुणबी आणि कोळी यांच्यात आंतरजातीय विवाह होत होते म्हणजेच तेव्हा जातीप्रथा नव्हती.

५) चौथा गण द्रविड! दक्षिणेतले सातवाहन, सातकर्णी हे द्रविड गणातील बुद्धिस्त राजे होते.

६) आणि पाचवा गण गौंड! महापराक्रमी, दशविद्याप्राप्त, प्राच्य विद्यापंडीत राजा रावण हा गौंड गणातील होता. गौंड म्हणजेच आजचा आमचा आदिवासी समाज. आजही मध्यप्रदेशातील बैतुल आणि विदर्भातील अनेक जिल्ह्यातील आमचा आदिवासी समाजाची लोक रावणदहन करत नाहीत तर तिथे रावणाची आमचा आदिपुरुष म्हणून पूजा करतात. झारखंड

राज्यातील आदिवासी समाज राजा रावणाची पूजा करतो. त्याला देव मानतो.

७) बुद्धांनी प्रचलीत वैदिक व्यवस्थेला छेद देत बुद्धीप्रामाण्यवादी, विज्ञानवादी, वास्तववादी अश्या विचारांची, धम्माची आणि त्या विचारांचा प्रचार आणि प्रसार करण्यासाठी संघाची स्थापना केली. चार आर्यसत्ये, पंचशिल, अष्टांगमार्ग ह्या माध्यमातून समाजाला दिशा देण्याच काम केले. याचा परिणाम असा झाला कि बुद्धकाळात भारत सोनेकी चिडीया म्हणून प्रसिद्ध होता. शिक्षणाची कवाडे सर्वांसाठी उघडण्यात आली. स्त्री-पुरुष

भेदाभेद नष्ट झाला. समाज कर्मकांडापासून दुर गेला, नालंदा तक्षशिला विक्रमशीला सारखी विश्वविद्यालये स्थापन झाली. जिथे एका वेळी जगातील ६०,००० विद्यार्थी निवासी शिक्षण घेत होते. योगा शास्त्र हे बुद्धांची देण आहे. पतंजली हा नालंदा विद्यापिठाचा विद्यार्थी होता. तो योगाभ्यासात पारंगत होता. अर्थशास्त्राचे नोबेल पुरस्कार विजेते डॉ. अमर्त्य सेन म्हणतात कि बुद्ध काळात भारताचा GDP (Gross Development Product) हा जगाच्या GDP च्या ३३% होता. यावरून बुद्धकाळात भारत किती प्रगतीशील आणि विकसित होता याची आपल्याला प्रचिती येईल!

८) बुद्ध काळ हा ८०० वर्षांचा! सम्राट चंद्रगुप्त मौर्य हा पहिला सम्राट तर सम्राट बृहद्रथ मौर्य हा शेवटचा दहावा सम्राट! त्याची हत्या त्याच्याच सैन्यातील सेनापती पुष्यमित्र शुंग नावाच्या सेनापतीने कपटाने हत्या केली आणि बुद्धसाम्राज्याला उतरती कळा आली. भारतात जातीव्यवस्था, स्त्री-गुलामगिरी, स्त्री-दास्यता, क्रमिक असमानता (Greded Inequality) आणि मोठ्या प्रमाणात अंधश्रद्धा, रुढी परंपरांची निर्मिती झाली. ह्या गोष्टींना फाटा देण्याच काम भविष्यात लिंगायत धर्माचे संस्थापक संत बसवेश्वर, महानुभाव पंथाचे प्रवर्तक संत चक्रधर, वारकरी पंथाचे प्रवर्तक संत नामदेव महाराज, जगद्गुरु तुकोबाराय, छ.शिवाजी महाराज, छ.संभाजी महाराज, महात्मा जोतीराव फुले, शाहु महाराज आणि सर्वांत शेवटी विश्वरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकरांनी केलेले आहे.

९) ऑक्सफर्ड विश्वविद्यालयाने जगातील १०० महान महा पुरुषांची विश्वाचे निर्माते (Makers Of The Universe) म्हणून एक यादी जाहीर केली. त्यात पहिली चार नाव भारतीय होती. १) तथागत भगवान गौतम बुद्ध, २) वर्धमान महावीर, ३) प्रियदर्शी सम्राट अशोक, ४) विश्वरत्न महामानव डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर. आज जगाला युद्धाची नाही तर बुद्धांची गरज आहे. ज्या ज्या देशांनी बुद्ध स्विकारले ते ते देश आज प्रगतीच्या अत्युच्च शिखरावर विराजमान आहेत. मात्र आम्हाला बुद्ध कधी समजुच दिला नाही आणि आम्हीही कधी बुद्धांना समजुनच घेतल नाही. जगाला शांतीचा आणि क्रांतीचा संदेश देणाऱ्या ह्या महामानवास विश्वनिर्मात्यास कोटी कोटी प्रणाम! बौद्ध पौर्णिमेच्या सर्व भारतीयांना मंगलमय हार्दिक शुभेच्छा!! जय भारत!!

परिवर्तनवादी संत : श्री बसवेश्वर

-बसवराज शिखरे

मध्ययुगातील भारताच्या धार्मिक, सांस्कृतिक, साहित्यिक, शैक्षणिक, राजकीय आणि सामाजिक जीवनातील ज्येष्ठ समाज परिवर्तनवादी युगपुरुष म्हणून श्री वीरशैव बसवेश्वरांची ओळख अवघ्या देशाला आहे. बसवेश्वर हे गरिबांचे कैवारी होते. समता हे तत्त्व त्यांच्या धर्मप्रसाराचे प्रमुख सूत्र आहे. आपण जे कमवतो त्यात ईश्वराचा वाटा आहे. म्हणून त्यातील दीन-दुःखीच्या जीवन कल्याणासाठी दानधर्म केला पाहिजे, यावर त्यांनी भर दिला होता.

महाराष्ट्रालाच नव्हे, तर देशाला संत परंपरेचा थोर वारसा लाभला आहे. भारतामध्ये समाजसुधारणेच्या कार्यात या संतांचे मोलाचे योगदान आहे. त्या काळाच्या जुन्या रूढी-परंपरांमध्ये, बुरसटलेल्या मानसिकतेमध्ये अडकलेल्या समाजाला नवी वैचारिक दिशा देण्याचे काम या संतांनी केले. या संत परंपरेमधील एक महान संत म्हणजे महात्मा बसवेश्वर.

मध्ययुगातील भारताच्या धार्मिक, सांस्कृतिक, साहित्यिक, शैक्षणिक, राजकीय आणि सामाजिक जीवनातील ज्येष्ठ समाज परिवर्तनवादी युगपुरुष म्हणून श्री वीरशैव बसवेश्वरांची ओळख अवघ्या देशाला आहे. इ.स. ११३१ ते ११६७ या काळात बसवेश्वरांनी समाज परिवर्तनवादी विचारांची पताका सर्वसामान्य नागरिकांच्या मनात बिंबवण्याचे कार्य केले. महात्मा बसवेश्वर हे कृतिशील क्रांतिकारक होते. त्यांचा सामाजिक समतेवर विश्वास होता. त्यांनी स्त्री-पुरुष भेदभाव, उन्नती, हक्क, जातिभेद, सामुदायिक विवाह, समाजात अस्पृश्यता, प्रत्येकाला विचार स्वातंत्र्य, सर्वांगीण विकास क्षेत्रात उन्नती यांचा अंगीकार केला होता. त्यांचा बालविवाहास विरोध होता आणि विधवांच्या पुनर्विवाहाला त्यांनी मान्यता दिली.

देवालयापेक्षा देहालयाचे श्रेष्ठत्व प्रतिपादन करणारे संत म्हणून महात्मा बसवेश्वरांकडे पाहिले जाते. आज एकविसाव्या शतकातले समाजचित्र पाहताना बसवेश्वरांच्या तत्त्वांचे पालन करण्याची गरज प्रकर्षाने अधोरेखित होते. प्रामाणिकपणे धनसंपत्ती कमविणे, जास्तीची संपत्ती गुरू, लिंग व जंगम यांच्या सेवेसाठी खर्च करणे ही त्यांनी दिलेली काही प्रमुख तत्त्वे होती. श्रम हाच खरा स्वर्ग हे त्यांचे प्रसिद्ध वचन होते. मानवी उन्नतीचा मार्ग श्रम होय, ही धारणा समाजाच्या गळी

उतरविण्याचे कार्य श्री बसवेश्वरांनी केले.

बसवेश्वर यांचा जन्म विजापूर जिल्ह्यातील इंगळेश्वर-बागेवाडी या गावी ११०५ मध्ये झाला. वडिलांचे नाव मादरस तर आईचे नाव मादलावा. बसवेश्वरांचे वडील विज्ञान पंडित होते. वयाच्या ८ व्या वर्षी मुंजीची तयारी झाल्यावर मला आधीच लिंगदीक्षा मिळाली आहे, असे म्हणून बसवेश्वरांनी मुंज करून घेण्याचे नाकारले होते. ज्ञानप्राप्तीच्या शोधासाठी त्यांनी घराचा त्याग केला.

कृष्णा आणि तिची उपनदी मलप्रभा यांच्या संगमावर वसलेले कुंडलसंगम येथे ते गेले. कुंडलसंगमचे कुलपती जातवेदमुनी (ईशान्यगुरू) यांच्या मार्गदर्शनाखाली सुमारे १२ वर्षे वेगवेगळ्या भाषा, धर्म, तत्त्वज्ञान,

वेद-वेदांतांचे अध्ययन केले. ते नंतर कुंडलसंगम सोडून कल्याण येथे गेले. समाजसेवेच्या प्रचारासाठी लिंगायत धर्माची पंचाचार्याकडून ईष्ट लिंग दीक्षा घेतल्यामुळेच त्यांना वीरशैव हे नाव प्राप्त झाले.

बसवेश्वर हे शिवभक्त होते. शिव हा एकमेव ईश्वर मानून त्यांनी वीरशैव या नावाने संप्रदाय पुनरुज्जीवित व संघटित करून धर्मसुधारणेचे कार्य केले. इष्टलिंग हे अंतःकरणातल्या निर्गुण निराकार शिवाचे प्रतीक आहे, असे ते मानत असत. इष्टलिंगाच्या पूजेबरोबरच माणुसकी, दया, क्षमा, शांती, समता, सत्य, करुणा, शील आणि सौजन्य आदी सदगुण आचारणात आणले तरच शिवाची पूजा होईल, असे ते म्हणत. गळ्यात रुद्राक्ष, चांदीचे लिंग आणि कपाळी भस्म धारण करतो तो वीरशैव होतो, अशी त्यांची विचारधारा होती.

जंगमभक्ती अर्थात समाजसेवा केल्याशिवाय तन, मन, धन अर्पण केल्याशिवाय केवळ लिंगभक्ती करणे निरर्थक आहे. बसवप्रज्ञा म्हणजे जातीभेद, लिंगभेद, वर्गभेद आणि कुळभेद हे सारे मिटवणे व मानव धर्माचा स्वीकार करणे, अन्यायाविरुद्ध आवाज बुलंद करणे, अहंकाराचा नाश करणे ही त्यांची प्रतिज्ञा होती. बसवेश्वर हे गरिबांचे कैवारी होते. आपली संपत्ती लोकसेवेसाठी खर्च करण्याचे त्यांनी ठरविले होते. समता हे तत्त्व त्यांच्या धर्म प्रसाराचे प्रमुख सूत्र आहे. आपण जे कमवतो त्यात ईश्वराचा वाटा आहे. म्हणून त्यातील दीन-दुःखीच्या जीवन कल्याणासाठी दानधर्म केला पाहिजे, यावर त्यांनी भर दिला होता.

***

संत शिरोमणी गोरबाकाका

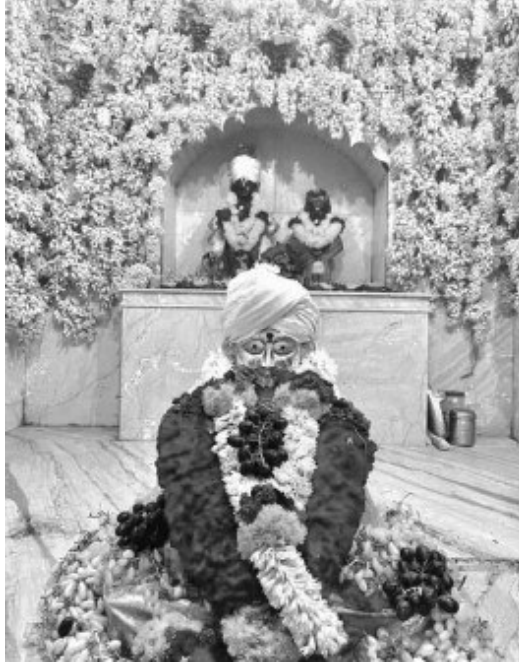
सप्त शताब्दी पुण्यतिथी निमित्त ज्ञानेश्वरी पारायण सप्ताह चैत्र वद्य त्रयोदशी शके १९३९

सोमवार दिनांक २४.४.२०१६ (समाधी चैत्र वद्य त्रयोदशी शके १२३९ सन १३१७)

शनिवार दि. २२.४.२०१७ ते सोमवार दिनांक २४.४.२०१७

रमेश गोविलकर (गोरेगाव)

महाराष्ट्रात उस्मानाबाद जिल्ह्यात तेरणा नदी काठी एकेकाळी समृद्ध असणाऱ्या तेरणा या गावी राहणाऱ्या महादेव कुंभार व रखमा कुंभार यांना शके १२३९ सन १३१७ या साली गोरबांचा जन्म झाला. वंश-परंपरागत असणारी गाडगी मडकी करणेचा व्यवसाय ते करत असत. महादू कुंभार हे शिव भक्त व विठ्ठल भक्त होते. साहजिकच आपला व्यवसाय सांभाळत ते आणि त्यांचे कुटुंब विठ्ठलाचे नामस्मरण करत. गोरबाला ही त्यातून विठ्ठल नामाची गोडी निर्माण झाली. त्याकाळी असणाऱ्या वारकरी संप्रदायात एकनाथ, नामदेव, चोखामेळा, निवृत्तीनाथ, ज्ञानदेव, सोपान, मुक्ताई, विठोबा खेचर, सावतामाळी या दिग्गज संत मंडळीचा कार्यकाळ होता. हे

सारे संतजन दरवर्षी आळंदी, पंढरपूरची वारी करत असत. स्वतःस आलेल्या अनुभवातून ते अभंग रचित आणि वारकरी सांप्रदायाचा प्रचार आणि प्रसार करीत, आपला प्रपंचाचा गाडा रेटत असत. ह्या सर्व संतांमध्ये गोरबा वयाने जेष्ठ होते आणि व्यावसायिक कुंभार कामांमुळे धडधाकट ही होते. त्यांचा इतर सारे संतजन आदर करीत म्हणून त्यांना काका म्हणजेच गोरबाकाका या जेष्ठत्वाच्या नात्याने काका म्हणून हाक मारत असत. मात्र सर्व संत मंडळीत नामदेव अहंकारी होते. त्यांनी विठ्ठलाला बालपणी स्वतः जेवू घातले होते. त्यामुळे ते कोणाला मान देत नसत. नमस्कार करत नसत. इतर सारेजण एकमेकांचे पायावर डोके ठेवून नमस्कार करत, पण नामदेवांना ते जमत नसे. हे निवृत्ती नाथाच्या आणि मुक्ताईच्या लक्षात आले आणि नामदेवांनी गुरू केल्या खेरीज त्यांचा अहंकार जाणार नाही हे त्यांना उमगलं होते. म्हणून एकदा आळंदीच्या सिध्देश्वर मंदिरात सर्व संताचा मेळा जमला असताना मुक्ताईने या सर्व संतांमध्ये कोणाचे मडकं अर्थात डोकं कच्चं आहे आणि कोणाचं पक्कं आहे. याची तपासणी करण्यासाठी सगळ्यात जेष्ठ असणाऱ्या योगी पुरुष म्हणून गोरबांची निवड केली आणि सांगितलं काका तुमचे मडकी घडवणेचं थापटणे घेऊन आमच्या सगळ्याची डोकी तपासा आणि कोण पक्कं आणि कोण कच्चं हे सांगा. काकांनी निवृत्तीनाथापासून सुरुवात केली. निवृत्ती, ज्ञानदेव, सोपान, चोखोबा यांच्या डोक्यावर थापटणे मारले कोणीच हु की चू केले नाही. तेव्हा ते पक्कं आहे पक्कं आहे असं म्हणाले. आता नामदेवांची पाळी आली. त्यांनी नामदेवांच्या डोक्यावर थापटणे मारताच

नामदेव ओरडले आई गं ! काय हो काय करताय हे ? तेव्हा गोरबा म्हणाले अरे हे तर अगदीच कच्चं आहे की, ह्याला चांगलाच भाजायला पाहिजे. ह्याला गुरू करायला हवाय हे ऐकताच नामदेव तेथून पळाले. पांडुरंगाकडे गेले देवाला म्हणाले.

ज्ञानदेवे मज पाठविला कोरे ।

जुनाट म्हातारा जाळो आला ॥

मुक्ताईने माजवली कळी ।

ही संत मंडळी कपटी, तुझी ॥

मात्र या नंतर नामदेवाने विठोबा खेचरां सारखा गुरू केला. हे अस जरी असल तरी गोरबांच्या मनात नामदेवाविषयी आदर होता. प्रेम होत. त्यांना हात आलेवर व त्यांचा मुलगा प्राप्त झालेवर आपल्या अभंगांत म्हणतात,

म्हणे गोरा कुंभार आलया नामदेवा ।

चिद्रूप अवघा दिसशी साथ ॥

कवण स्तुती करू कवळीया वाचे ।

ओघ संकल्पाचे गिळीले चित्ते ॥

मन हे झाले मुके, मन हे झाले मुके ।

अनुभवाचे ते सुख ते लावले ॥

दृष्टीचे पाहणे परतले मागुती ।

राहिलो निवांत नेत्र पाती ॥

म्हणे गोरा कुंभार मौन्य सुख घ्यावे ।

जीवे ओवाळावे नामयासी ॥

नामदेवांवर गोरबाची श्रद्धा होती. भक्ती होती. कारण नामदेवामुळेच पुढे त्यांना त्याच गेलेलं सारं वैभव मिळालं होत ते असं.

काकांच लग्न ढोकी येथे राहणाऱ्या संतीबाई याच्या बरोबर झाला. काका गाढवावरून माती आणत. संती डोक्यावर तेरणेतून पाणी आणत. मातीत पाणी मिसळून काका मातीचा गाडा करून माती पायाने तुडवत आणि त्याची गाडगी मडकी करून आपला उदरनिर्वाह करत असत. हाताने काम करताना मुखाने पांडुरंगाचे अभंग गात हरीनामात तल्लीन होत. असंच एकदा आपल्या रांगणाऱ्या बाळाला अंगणात ठेवून संती पाणी आणणेसाठी तेरणेवर गेली. जाताना मी पाणी आणते बाळावर लक्ष ठेवा अस माती तुडविणाऱ्या आपल्या नवऱ्याला सांगून गेली. काकाच तिकडे लक्ष नव्हतं. ते हातात चिपळ्या घेऊन मुखाने विठ्ठल विठ्ठल करीत माती तुडवत होते. त्यात एकाग्र

झाले होते. त्यांची ब्रम्हानंदी टाळी लागली होती. रांगणार बाळ माती जवळ कधी आलं आणि मातीत कधी मिसळलं ते त्यांना समजल नाही. जेव्हा संती नदीवरून आली पाहते तर बाळ आंगणात नाही. मात्र माती लालेलाल रक्तरंजीत झालेली दिसली. तेथेच तिला बाळाचे अवयव विखुरलेले आणि नवरा त्याला तुडवत विडुल विडुल करतोय.

तिने डोक्यावरची भांडी तशीच टाकली. नवऱ्याला हाका मारल्या त्यांना हलवलं म्हणाली काय केलंत हे. माझ्या पोटच्या मुलाला पायाखाली तुडवून मारलंत. तुमच्या पांडुरंगाच वाटोळं होऊ दे. त्याचा नायनाट होऊ दे. मेली तुमची भक्ती. मेला तो देव ही कसली भक्ती त्याच वाटोळं होऊ दे. आपला मुलगा मारला गेला ह्याच्या दुःखापेक्षा पांडुरंगाला दिलेल्या शिव्या ऐकून गोरोबाला राग आला आणि ते संतीला मारायला धावले. त्यांनी हात उगारला तेव्हा संती म्हणाली माझ बाळ मारलं तर मारलं आता मला मारताय. माझ्या अंगाला हात लावाल तर तुम्हाला तुमच्या पांडुरंगाची शपथ आहे. हे ऐकताच काकांचा हात खाली आला ते मारायचे थांबले यथावकाश पुन्हा संसार सुरू झाला परंतु काका संतीचा स्पर्श टाळू लागले.

सामान्य स्त्री मध्ये असणारी वंशवृद्धीची आस संतीच्या मनी आली आणि यावर उपाय म्हणून तिने ही गोष्ट आपल्या वडिलांना सांगितली आणि त्यांच्या संमतीने तिने आपली धाकटी बहीण रमा हिचे बरोबर गोरोबाचा दुसरा विवाह करून दिला. जग राहाटी प्रमाणे संतीच्या वडिलांनी मुलीची पाठवणी करताना गोरोबांना म्हणाले, "जावई बापु जशी संतीला सांभाळलीत तशी रमालाही सांभाळा. त्यांत भेदभाव करू नका. तुम्हाला पांडुरंगाची शपथ आहे." काका म्हणाले, "तसच होईल. संतीला वागवतो तसेच रमाला वागवीन. मी पांडुरंगाची शपथ घेऊन वचन देतो." पुढे झालही तसच ते रमाला स्पर्श करेनात.

दुसरा विवाह करून उपयोग काहीच झाला नाही. ह्याची जाणीव संती-रमा या दोघींना झाली. आता काहीतरी आपणच वेगळं करायला पाहिजे म्हणून एके रात्री काकांच्या दोन्ही बाजूला दोघींनी घोंगडया टाकल्या आणि त्यांचे हात आपल्या अंगावर ठेवून त्या झोपी गेल्या. जाग आलेवर काका पाहतात तो काय, आपल्या दोन्ही हातानी आपली शपथ मोडली. ह्या हाताना शिक्षा झालीच पाहिजे. त्यांनी क्षणाचाही विचार न करता घरांतील तलवार उलटी करून खांबाला बांधली आणि जोराने दोन्ही हात त्यावर आपटले. तळवे हातापासून वेगळे झाले. रक्ताच्या चिरकांडया उडाल्या, हात रक्तबंबाळ झाले. सती-रमाला जाग आली पाहतात तो काय आपला नवरा थोटा झालेला. हे सार पांडुरंगामुळेच घडलय. त्या देवाला शिव्या देत राहिल्या.

हात थोटा झाल्याने काका गाडगी मडकी करेनात. परिस्थिती बिकट झाली. पंढरपुरी असणाऱ्या पांडुरंगाला याची जाणीव झाली. भक्ताची लाज राखण्यासाठी ते गोरोबाच्या घरी विठू या नावाने येऊन राहिले. त्यांनी गोरोबांची गाढव हाकली, माती तुडवली, गाडगी मडकी केली आणि भट्टी पेटवली. मडक्याची विक्री केली. वारीची वेळ आली. विठू पंढरपूरला गेला. गोरोबाही आपल्या दोन पत्नीसह पंढरपूरला

निघाले. पंढरपूरला पोहचलेवर चंद्रभागेच्या वाळवटांत नामदेवांचे किर्तन ऐकायला सारे जमले. नामदेवांनी किर्तनात सगळ्यांना पांडुरंगाचे नाम घेत हात वर करून टाळया वाजवायला सांगितल्या गोरोबांना आपल्या थोटया हाताची लाज वाटली. तेव्हा नामदेवांनी सांगितले काका हात वर करून टाळी वाजवा. काकांनी मनोभावे देवाचे नाव घेऊन टाळी वाजवली आणि काय आश्चर्य टाळी वाजली. काकांना दोन्ही हाताचे पंजे आले हाते.

त्या वेळी नामदेव म्हणतात,

वरती करा कर दोन्ही । पतकांचे अनुसंधानी
सर्व हस्त करती वरी । गोरा लाजला अंतरी
नामा म्हणे गोरोबासी । वरती करावे हस्तासी
गोरा थोटा वरती करी । हस्ते फुटले वरचे वरी

गोरोबाला हात आलेचे पाहून संती-रमा आणि सारे संतजन सुखावले. विडुलाचे आभार मानू लागले. संती म्हणाली देवा जसे याचे हात दिलेस तसेच माझे मुल ही मला परत दे. आमच्यावर उपकार होतील. तू धन्य आहेस देवा तू धन्य आहेस. हे ऐकताच काय आश्चर्य किर्तनात संतीच रांगणार बाळ आलं. संतीने त्याला उचलून घेऊन छातीशी लावलं. सारा आनंदी आनंद झाला. नामदेव म्हणतात,

नामयाने टाळी पिटली गजरे ।
गोरी यासी कर फुटले ।
रांगत लेकरु आले तया वेळी ।
मातेच्या जवळी आनंदाने ।

त्यावर एकनाथ महाराज ही म्हणतात,
भक्ताचा महिमा वाढवी श्रीपती ।
किर्तनी गोरीया प्रती कर आले
एका जनार्दना पुरला मनोरथ ।
मुलही किर्तनात देखिले ।

काकांनी सगळ्याचे मनोमन आभार मानले. केवळ अखंड हरीनामामुळे काकांचे गेलेले हात आणि गेलेले मुल परत मिळाले. ते सारे धन्य धन्य झाले. सारे जण संताचा आशिर्वाद घेऊन तेरकडे निघून आले आणि पांडुरंगाचे गुणगात आपला दिनक्रम घालवू लागले.

अशा ह्या सगळ्या संतात जेष्ठ असणाऱ्या संत श्रेष्ठ गोरोबाकाका यांचे चैत्र वद्य १३ शके १३१७ रोजी तेरला निधन झाले. सारे संतजन पोरके झाले. त्यांनी रचलेले अभंग आज ही त्याची महती सांगतात. अशा एका थोर संत श्रेष्ठीच्या कुळात आपला जन्म झाला याचा प्रत्येक कुंभाराला अभिमान हवा. त्यांची थोर भक्ती त्यांची एकाग्रता, त्यांची पांडुरंगावरची निष्ठा ही आपण जोपासली पाहिजे तरच जगात, समाजात कुंभाराच कुंभारपणाच जेष्ठत्व त्यांचं श्रेष्ठत्व टिकून राहील.

ह्या थोर संताची आज ७०० ची पुण्यतिथी भारतभर मोठया उत्साहात आणि भक्ती रसात साजरी केली जातेय. अशा ह्या संत श्रेष्ठ, संत शिरोमणी गोरोबा काकांना माझे कोटी-कोटी प्रणाम.

***

दोन हजार बावीस मधील स्त्री - अष्टावधानी

-सौ. मनीषा चिंतामणी आवेकर, वडगाव बु., पुणे

“हॅलो, मी अनिका बोलते. कशी आहेस मनीषा मावशी?”

“अगं मी ठीक आहे. तू कशी आहेस?”

“अगं तुला फोन अशासाठी केला की माझे परवापासून ऑफिस सुरु होतंय. अगं माझं घराचे नूतनीकरण बघायला ये. जेवायलाच ये.”

मला खूप आनंद झाला. माझी मैत्रिण अमेरिकेला मुलाकडे रहायला गेली तरी, हिने आठवणीने बोलावले ह्याचे खूप कौतुक वाटले.

मी गप्पा मारण्यासाठी जरा लवकरच गेले. गेल्या गेल्याच आनंदाने मिठी मारून माझे स्वागत केले.

“आज्जी!!” असे म्हणत छोटू मला बिलगला.

“अगं, तुझं work from होम आहे ना?”

“अगं मी आज पहाटे पाचलाच लाँग इन केलं. मला आज ट्रेनिंग होतं. ते ऐकत ऐकत, एकीकडे स्वयंपाकाची तयारी केली. पोळ्याला बाई आहे. जमून जातं.”

“बाकी सगळं कशी करतेस गं तू?”

“अगं कोविडमधे work from home ची सवय झाली. सकाळी अनिलपण मला शक्य तेवढी मदत करतो. आता पुढच्या महिन्यात सासू सासरेही येतील. आताशा त्यांना रत्नागिरीला राहून, सगळं बघणं जमत नाही. सासरे कधीकधी आजारी असतात. तिथे पुण्याइतके झटपट उपचार मिळत नाहीत.

“सगळं कसं करणार गं तू?”

“आता नर्स ब्युरोतून नर्सला सांगून ठेवलंय. ऑफिसला सध्यातरी आठवड्यातून तीन दिवसच जायचे आहे. करू अँडजेस्ट काहीतरी. माझ्या मुलाला एकतर आजी आजोबांचे प्रेम मिळेल. त्यांनी शिक्षिकेची नोकरी केल्याने त्यांच्याकडे गाणी, गोष्टींचा भरपूर साठा आहे.”

मला तिच्या सकारात्मक विचारसरणीचे खूप कौतुक वाटले.

चल, तुला घर दाखवते. अगं खरंतर एखादा कार्यक्रम करून सगळ्यांना बोलवायचे होते, पण मला नुकतेच ग्रुप लीडरचे प्रमोशन मिळाले. कामाचा व्याप वाढला. हाताखालच्या लोकांशी जमवून घ्यावं लागलं. अगं कधी कोणाच्या genuine अडचणी असतात. मग मी त्यांना चार-पाच तास काम करायला सांगून, उरलेले मी बघते.

मी तिला हसून प्रोत्साहन दिले. घराचे काम सुंदर झाले, म्हणून स्वारी खूप!!

“अगं माझी मैत्रिण इंटरियर डेकोरेटर आहे. तिच्या कल्पना भन्नाट असतात. माझे व तिचे विचार जुळले. तिची टीम खूप विश्वासू आहे, त्यामुळे मला बिनधास्त काम करता आले. महत्वाच्या वेळी आम्ही दोघी विचार विनिमय करायचो व ती टीमला सूचना द्यायची.

मला खरंतर तिचे खूप कौतुक वाटले.

मग आम्ही जेवायला बसलो. वरण भात, बटाट्याची भाजी, ओल्या नारळाची चटणी आणि मधुर चवीचे श्रीराम डेअरीचे श्रीखंड!! आज पोळ्याच्या मावशींना उशीरा यायला सांगितले. गरम गरम पुऱ्या खाताना मस्त मजा आली.

“अगं तू अभ्यास कधी घेतेस अनयचा?”

अनयचा?”

“दुपारचा चहा झाला की माझा एक तास अनयसाठी असतो. कधी मूड असतो, कधी नसतो. कधी खाऊ देऊन, खेळ आणायचे प्रॉमिस देऊन आणावा लागतो. कधीकधी इतका मूड असतो की, शाळेतल्या गंमतीजमती सांगतो. एकदम नॉनस्टॉप गाडी. ब्रेक लावणे कठीणच.”

समोर कामाचा डोंगर दिसत असतो, पण त्याचे अखळ बाल्यही आत्ताच एंजॉय करायचे असते. पुढे थोडाच सांगायला येणार आहे मला? मग रात्री बारा-एक वाजतो झोपायला.

“बाई गं किती व्यस्त जीवनक्रम आहे तुझा.”

“आता परवापासून ऑफिस सुरु. उद्या वन डे ट्रीप, अनयला खायला करून ठेवायचंय. मला कधीकधी वाटतं, दिवस ४८ तासांचा असता तर, किती बरं झालं असतं!”

तिच्याकडून घरी आल्यावर मनात विचारांची आवर्तनं सुरु झाली. किती ठिकाणी ही २२ व्या शतकातील नारी झटते आहे. मला वाटले जणू सर्वांनाच ती काही सांगते आहे.

मी आजची २२व्या शतकातील अष्टावधानी स्त्री घरातीलच नव्हे तर बाहेरीलही खूप जणांचा विचार करते आहे. मी वृद्धाश्रमातल्या आजी आजोबांना नुसते आर्थिकच नाही, तर त्यांच्याशी गप्पा मारून मानसिक योगदानही देते आहे. अनाथ, निराधार स्त्रिया व मुलांना मदत करते आहे. घरातल्यांच्या चवीचा विचार करून, फक्त पोळ्यालाच बाई ठेवते आहे. घरात renovation काढले तर, तिथेही काय अजून चांगले करता येईल ह्याचा विचार करते आहे. नवऱ्याचा व्यवसाय असेल तर बहुतांशी धुरा आपल्या खांद्यावर घेत आहे. प्रेमाचे नातेसंबंध

जपते आहे. घरात ज्येष्ठ असतील तर, त्यांचीही काळजी घेत आहे. बालमनाचा विचार करून, कौटुंबिक सहलीला नेते आहे. हे सगळे हसतमुखाने करते आहे. ही सगळी "घड्याळाच्या काट्यावरची कसरत, मी लीलया करते आहे. समानतेची रेषा, मी कधीच ओलांडली आहे. माझे कर्तृत्व बघून मला काही नवीन हक्क कायद्यानेच दिले आहेत. ज्युडो, कराटे शिकून मी स्वसंरक्षणास सिद्ध झाली आहे. एवढेच नव्हे तर देशाच्या संरक्षण दलामधे मी आता भरती होऊन, देशाच्या संरक्षणास सिद्ध झाले आहे."

माझ्या या चांगल्या बाजू तुम्ही बघितल्यात. आता झाकौळलेली, नैराश्यजनक बाजूही दाखवते आहे. माझे कर्तृत्व काही जणांच्या डोळ्यात खुपते. मग ते मला मागे खेचण्याचा प्रयत्न करतात. रात्रपाळीवरील स्त्रीला परत जाताना, तिच्यावर बलात्कार करतात. हे कोणत्या नीती

नियमांत बसते? पण असे काही आंबटशौकिन जोपर्यंत समाजात आहेत, तोपर्यंत मी सुरक्षित नाही, भय इथले संपत नाही असे मला वाटायचे, पण एक आशादायक अॅप पोलिसांनी मला डाऊनलोड करण्याचे आवाहन केले आहे. त्यात मी हेल्पची कळ दाबताच, पोलिस स्टेशनला मी कुठे आहे ते समजेल आणि त्या प्रांतातील पोलिस ताबडतोब माझ्या मदतीला पाठवतात. त्यामुळे आता मी संपूर्ण सुरक्षित आहे असे म्हणू शकते. आता स्त्रीचे संरक्षण एक महिला पोलीस करू शकते.

शेवटी मला म्हणावेसे वाटते हे २२व्या शतकातील नवयुग ललने, तू अष्टावधानी आहेस. तू आधुनिक युगातल्या अष्टभूजेचेच रूप आहेस. माझे तुला सादर वंदन!

***

“अहकाराला” दूर ठेवण्यासाठी वर्षातून एकदा त्या भाजी विक्रीचं काम करतात.

पैशाने "त्यांची" मूल्ये अजिबात बदलली नाहीत, हे त्यांनी दाखवून दिले आहे. भाजी विकणाऱ्या एका सामान्य महिलेचे हे चित्र आहे, असे अनेकांना वाटेल. पण ती काही सामान्य स्त्री नाही ज्याबद्दल आपण बोलत आहोत त्या सुधा मूर्ती, लेखिका आणि इन्फोसिस फाऊंडेशनच्या चेअरपर्सन आहेत आणि २,४८० कोटी रुपयांपेक्षा जास्त (अंदाजे ३७५ दशलक्ष डॉलर्स) संपत्तीसह भारतातील सर्वात श्रीमंत महिलांपैकी एक आहेत. त्या विख्यात सामाजिक कार्यकर्त्या आणि कुशल लेखिका आहेत. सुधा मूर्ती या मराठी, कन्नड आणि इंग्रजी भाषेमधून लिखाण करतात.

इन्फोसिस फाऊंडेशन या एक सामाजिक कार्य करणाऱ्या संस्थेच्या निर्मितीमध्ये त्यांचा सक्रिय सहभाग होता. या संस्थेच्या त्या सह-संस्थापिका आहेत. तमिळनाडू आणि अंदमान येथे सुनामीच्या काळात त्यांनी विशेष सेवाकार्य केले आहे. महाराष्ट्रातील दुष्काळी भागातील लोकांनाही संस्थेने मदत दिलेली आहे.

श्रीमती सुधा मूर्ती वर्षातून तीन दिवस बेंगळुरुच्या जयनगर येथील राघवेंद्र स्वामी मंदिरात स्वयंपाकघराच्या कामात मदत करण्यासाठी जातात. त्या स्वयंपाकघर आणि आजूबाजूच्या खोल्या साफ करतात; घाणेरडी

भांडी धुणे, शेल्व धूळ फेकणे, भाजीपाला चिरणे, साठा घेणे, अंगणात साफसफाई करणे आणि कचऱ्याचे डबे रिकामे करणे. पैशाने त्यांची मूल्ये अजिबात बदलली नाहीत, हे त्यांनी दाखवून दिले आहे. या फोटोमध्ये सुधा मूर्ती बंगळुरुच्या जयनगरमधील श्री राघवेंद्र स्वामी मठ येथे भाजीपाला विकताना दिसत आहेत. सुधा मूर्ती अहकाराला दूर ठेवण्यासाठी वर्षातून एकदा भाजी विक्रीचं काम करतात. पैसे देणे सोपे आहे, कारण हा एक साधा व्यवहार आहे. पण प्रत्यक्ष सेवा करणे सोपे नाही. देवाच्या दृष्टीने आपण सर्व समान आहोत.

-संतोष द पाटील

मेडिकल स्टोअरमध्ये उपलब्ध नसलेल्या औषधांचे प्रकार तुम्हाला माहित आहेत का...?

- * व्यायाम हे औषध आहे.
- * सकाळ/संध्याकाळ चालणे हे औषध आहे.
- * उपवास हे औषध आहे.
- * कुटुंबासोबत जेवण हे औषध आहे.
- * हसणे आणि विनोद हे देखील औषध आहे.
- * गाढ झोप हे औषध आहे.
- * सर्वांशी मिळून वागणे हे औषध आहे.
- * आनंदी राहण्याचा निर्णय हे औषध आहे.
- * मनातील सकारात्मकता हे औषध आहे.
- * सर्वांचे भले हे औषध आहे.

- * कधी कधी मौन हे औषध असते.
  - * प्रेम हे औषध आहे.
  - * मन:शांती हे औषध आहे.
  - * राजयोग (Meditation) हे औषध आहे.
- आश्चर्याची गोष्ट म्हणजे ही सर्व औषधे पूर्णपणे मोफत आहेत आणि सर्व एकाच ठिकाणी कुठे मिळवायचे? प्रत्येक चांगला मित्र हे एक परिपूर्ण मेडिकल स्टोअर आहे. निरोगी रहा आणि आनंदी रहा आजच्या दिवसाचा आनंद घ्या...!

***

स्तनांचे स्वपरिक्षण; जनजागृती, दृष्टीकोन आणि भारतातील परिस्थिती

अज्ञानात सुख आहे ही आपल्या समाजात खोलवर रुजलेली धारणा, त्यातून उद्भवणारी दुर्लक्ष करण्याची वृत्ती आणि दुर्लक्ष केल्याने जीवावर बेतल्याचे प्रसंग आपल्या परिचयाचे आहेतच.

स्तनांचा कर्करोग म्हणजे शरीर बाह्य अवयवात होणारा आजार. हा शरीरांतर्गत अवयवांच्या आजारांपेक्षा सोयीस्करपणे वेगळा आहे असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. स्तनांचा कर्करोग शरीरात विकसित होत असताना त्याची वाढ किंवा लक्षणं ही दृष्टीक्षेपात येणं किंवा स्पर्शास जाणवणं ही त्यातील सोयीस्कर बाब! शरीरांतर्गत कर्करोगांच्या बाबतीत, 'उशीरा निदान' हे या युक्तिवादामार्फत आपण काही अंशी स्विकारू शकतो; त्या अर्थी स्तनांच्या कर्करोगांचे निदान सुरुवातीच्या टप्प्यात होणे अपेक्षित आहे. उलटपक्षी आमच्याकडे येणारे स्तनांच्या कर्करोगाचे रुग्ण हे आजही तिसऱ्या किंवा चौथ्या टप्प्यात आढळतात. या मागची मूळ कारणं समजून घेणं ही काळाची गरज आहे.

सुरुवातीच्या स्पष्ट लक्षणांना फार महत्त्व न देण्याची दोन संभाव्य कारणं असू शकतात. पहिलं म्हणजे 'अज्ञान' आणि दुसरं म्हणजे 'दुर्लक्ष करण्याची वृत्ती'. या दोन्ही कारणांच्या मुळाशी आहे तो आपला आयुष्याकडे पाहण्याचा एकंदर दृष्टीकोन.

आधुनिक युगात यशाच्या शर्यतीत वेळेचा अभाव असणं ही सामान्य बाब असली तरी आपल्या शरीरात होणाऱ्या असामान्य व घातक बदलांकडे लक्ष देण्यास वेळ नसणे यापेक्षा दुर्दैवी काहीच नाही. शरीरबाह्य अवयवांमधील बदल स्पष्ट लक्षात येऊनही दृष्टीआड केले जाणे हा अक्षम्य गुन्हाचं म्हणावं लागेल. ही परिस्थिती बदलण्याकरता गरज आहे एका प्रगतीशील मानसिक परिवर्तनाची. त्यातूनच शरीरातील घातक बदलांचा शोध घेण्याची, दृष्टीआड न करण्याची आणि वेळीच वैद्यकीय सल्ला घेण्याची सवय अंगवळणी पडू शकेल.

भारतीय स्त्रियांमध्ये जीवनरूपी गौणत्वाचा इतिहास आहे. त्यामुळे प्रामुख्याने कौटुंबिक व व्यावसायिक जबाबदाऱ्यांचे ओझे वाहत असताना स्वतःच्या प्रकृती अस्वास्थ्याकडे दुर्लक्ष करणं ही पध्दत प्रचलित आहे. परंतु वरील नमूद मानसिक परिवर्तनातून ही दुर्लक्ष करण्याची वृत्ती मोडकळीस येणं गरजेच आहे. कारण असं दुर्लक्ष त्यांची तिसऱ्या किंवा चौथ्या टप्प्यातील स्तनांच्या कर्करोगाकडे वाटचाल करणारं आहे.

"मला कामातून डोकं वर काढायला वेळ नाही!", "कौटुंबिक जबाबदाऱ्या संपतच नाहीत!", "कॉर्पोरेट आयुष्य म्हणजे नर्क जणू; मी बारा महिने चोवीस तास कामास जुंपलेली आहे!", "मला स्वतःची वेळ अशी उरलीच नाहीये!" अशा अनेक कारणांची यादी विचारणा करता हजर होते. या कारणांमागे काही अंशी सत्य असेलही पण

डॉ. प्रकाश देवडे एमडी, डीएम,

वरिष्ठ कर्करोगतज्ञ, मुंबई ऑन्कोकेअर, औरंगाबाद

बरेचदा या कारणांच्या आधारे स्तनांच्या कर्करोगाच्या लक्षणांकडे दुर्लक्ष झाल्याचा कांगावा केला जातो. या विषयावर इतकं विश्लेषण करण्याची गरज काय असा प्रश्न येणं फार स्वाभाविक आहे. भारतात स्तनांच्या कर्करोगाचे दरवर्षी २ लाखांहून अधिक रुग्ण सापडतात. त्यातील ६०%-७०% स्त्रीयांचं तिसऱ्या/चौथ्या टप्प्यात निदान होत. वाढत्या रुग्णसंख्येची अनेक कारणं आहेत. जीवनशैलीचं पाश्चात्तिकरण, धूम्रपान आणि मद्यपानाचं स्त्रियांमधील वाढत प्रमाण, वयाच्या तिशीनंतर होणारी बाळंतपणं, स्तनपान पुरेस न करणं अशी अनेक कारणं आहेत.

अलिकडे तीस व चाळीस वयोगटातील तरुण स्त्रियाही स्तनांच्या कर्करोगास बळी पडत आहेत. तिसऱ्या चौथ्या टप्प्यातील कर्करोगांवर कार्यक्षम पध्दतीने उपचार करता येत असले तरीही पहिल्या किंवा दुसऱ्या टप्प्यातील उपचारांच्या तुलनेत रुग्णांकरता इच्छित परिणाम नेहमीच साध्य करणं कठीण आहे. उपचार व रोगमुक्त होण्याच्या दृष्टीने सुरुवातीच्या टप्प्यात स्तनांच्या कर्करोगाचं निदान होणे यापेक्षा सोयीस्कर काहीच नाही.

दिनांक ८ मार्च २०२३, जागतिक महिला दिनाच्या निमित्ताने मी सर्व माता व भगिनींना स्तनांच्या कर्करोगाच्या वेळीच निदानासंबंधी एक कानमंत्र देऊ इच्छितो. स्तनांचे स्वपरिक्षण ही स्तनांमधील असामान्य बदल ओळखण्यासाठी उपलब्ध असणारी प्राथमिक, खर्चहीन, वैद्यकीय क्षेत्रात सर्वमान्य आणि कार्यक्षम पध्दत आहे. स्वपरिक्षण योग्य रित्या केल्यास स्तनांमधील असामान्य व घातक बदल ओळखण्यास आणि वेळीच वैद्यकीय सल्ला घेण्यास मदत होते. या प्रक्रियेस ५ मिनिटांहून अधिक वेळ लागत नाही आणि ही चाचणी महिन्यातून एकदा केली जाणे अपेक्षित आहे. मासिक पाळी होऊन गेल्यानंतर स्तनांचे स्वपरिक्षण केल्यास अधिक फायदा होऊ शकतो. ज्या स्त्रियांच्या कुटुंबात कर्करोगाचा अनुवांशिक इतिहास आहे त्यांनी स्तनांचे स्वपरिक्षण करणे अत्यंत गरजेचे आहे. स्तनांचे स्वपरिक्षण कसे करावे याबद्दल सविस्तर माहिती एमओसीच्या औरंगाबाद शाखेत तज्ञांमार्फत मोफत उपलब्ध केलेली आहे.

स्तनांच्या स्वपरिक्षणादरम्यान काय पहालं ?

१) स्तनांमधे दिसणारी गाठ २) तळहातास किंवा बोटाना जाणवणारी स्तनांतील गाठ ३) काखेतील गाठ किंवा सूज ४) निपल (स्तनाग्र) आत ओढले जाणे ५) निपलमधून (स्तनाग्रांतून होणारा पिवळा स्त्राव किंवा रक्तस्त्राव) ६) स्तनांच्या त्वचेतील बदल, पुरळ, डाग इ. ७) स्तनांच्या आकारात दिसून येणारी विषमता

यापैकी कोणतेही लक्षण आढळल्यास दिरंगाई न करता वैद्यकीय सल्ला घेणे आवश्यक आहे. सर्वांत व्यस्त स्त्रियांकरिताही महिन्यातून ५ मिनीट स्वतःच्या आरोग्यसाठी देणं फारसं अवघड नसावे!

***

मंजुळा काकूचा ऑनलाईन थोंडा

- चंद्रकांत नवले, पुणे

अहो ss ऐकलंत का? मी, काय म्हणते?

ऐकलं, ऐकलं, आतापर्यंत तुमचंच ऐकत आलो! बोला काय हुकूम आहे साहेबाचा?

हुकूम बिकूम काही नाही. पंधरा दिवसांनी 'धोंडमास' आहे, आणि आपल्या लाडक्या लेकीचा हा पहिलाच अधिकमास आहे. आता पंधरा दिवस भरकन निघून जातील, आपल्याला तयारी करायला हवी की नको? मंजुळाकाकू म्हणाल्या.

"अरे हो! विसरलोच मी! पुढचा महिना अधिकमास आहे ममता व जावईबापू यायला हवेत." सीतारामपंत उत्तरले.

मंजुळा काकू म्हणाल्या, "का येणार नाही? त्यांनाही हौस आहे व सणाचे महत्वपण त्यांना कळतं?" रात्री ममताला फोन करा, येण्याचा आग्रह करा, नक्की येतील ते.

ठीक आहे, मी मधूला रात्री फोन करायला सांगतो. मधू - मंजुळा काकूचा मुलगा रात्री ममताला फोन लावतो.

मधू - हॅलो ताई, मी मधू बोलतो, कशी आहेस तू? बाळ कसं आहे? रांगत असेल आता? इकडे आई, बाबा व मी आम्ही मजेत आहोत. 'अधिक महिन्या'बाबत आईला तुझ्याशी काही बोलायचे आहे, हं, आईशी बोल.

ममता - हॅलो, आई कशी आहेस तू? तुझी अन् तू केलेल्या - पुरणपोळ्यांची आठवण येते. तुझ्या हाताला चव आहे. अधिकमासाबद्दल तू काय सांगणार आहेस?

मंजुळाकाकू - हॅलो ममता मी चांगली ठणठणीत आहे, आणि आठवण येते म्हणजे काय विचारतेस? अगं आठवण येणारच तू आमची लाडकी लेकर आहेस ना? बरं! ते जाऊ दे मी काय म्हणत होते? की येणारा पुढचा महिना 'अधिकमास' आहे या अधिकमासांत जावयाला 'वाण' घावे लागते.

मुलीला जावयाला कपडे करावे लागते जावयाला सोन्याची मुदी करावी लागते, अनारसे, बत्ताशे व पुरणाच्या धोंड्याचे वाण घावे लागते. तसेच - तू नीट ऐकतेस ना हं तसेच हा तुमचा पहिला धोंडमास आहे, आणि मला हा धोंडमास धडाक्यात व हौसेनं करायचा आहे. काका-काकू, मामा-मामी, आत्या-मामा या सर्वांना जेवणासाठी मेहूण सांगणार आहे. जवळच्या नातलगांनाही बोलावणार आहे, आणि हे सर्व माझ्या खर्चाने बरं का! ममता तेव्हा दोन दिवसासाठी इकडे येऊन जा.

ममता - अगं आई सॉरी हं, आम्हाला येणं जमणार नाही, दिवाळी साठी आलो होतो. आता सुटी मिळणार नाही, तसेच आमच्या कंपनीमध्ये नवीन प्रकल्प सुरू होत आहे.

मंजुळा काकू - काय गं बाई तुझं असं नेहमीचंच! ममता, असं

कर तुझ्या साहेबांना माझं नाव सांग, अधिकमासाच महत्त्व असतं असं सांग. तुझे साहेब ऐकतील व तुला सुटी मिळेल, तुला काय सांगू ममता, अगं आमच्या पहिल्या धोंडमासाला तुझ्या बाबांनी चांगली चार दिवसाची सुटी काढली होती.

ममता - अगं आई, त्यावेळची परिस्थिती व आजची परिस्थिती यात खूप फरक झाला आहे, तसेच इकडेचे प्रशासन व आपल्याकडेचे प्रशासन यात फार फरक आहे. तेव्हा माझं येणं जमणार नाही. नाहीतर असं करू या, आम्ही दिवाळीला आल्यावर धोंडमास जेवण करू.

मंजुळाकाकू नाराज होऊन फोन ठेऊन देतात.

मधू - आई! फोन कट केला? काय झालं?

ममताचं येणं जमत नाही. दिवाळीला आल्यावर धोंडा करू असे ती म्हणाली. मंजुळाकाकू रागारागातच बोलल्या.

अगदी बरोबर! दिवाळी व धोंडमास जेवण एकाच वेळी करता येतील, सीतारामपंत मध्येच बोलले.

पंतांच्या बोलण्यावर मंजुळाकाकू चांगल्याच चिडल्या, त्या म्हणाल्या, "म्हणे दिवाळीत धोंडा जेवण करू, असे नाही करता येत, दिवाळी वेगळी धोंडामास वेगळा. उद्या तुम्ही म्हणाल की दिवाळीत होळी करू, जमलं का? सांगा सांगा जमलं का? प्रत्येक सणाचं आपलं एक वेगळं महत्त्व असतं, 'बाप तशी लेकर' उगाच चिडवायला लावतात.

मुलगा मधू समजावत म्हणाला, "आई, तिकडेचे लोक सण, उत्सव, कार्यक्रम बहुधा रविवारी किंवा सुटीच्या दिवशी साजरे करतात. त्यांच एक नियोजन असतं, ते लोक करिअरला महत्त्व देतात."

"डोंबल तुमचं करिअर! अन् करिअर, करिअर असं काय नाचता! मंजुळाकाकू फणकाऱ्याने म्हणाल्या. पुढे त्या म्हणाल्या आम्ही सुध्दा करिअर करतो. आमचंही वर्षभराचं नियोजन असतं. उन्हाळ्यात कुरड्या, पापड्या, पापड, खारोड्या, वडे, शेवया, बोटवे, आमरसाच्या पोळ्या असे कितीतरी खाद्य पदार्थ आम्ही गृहिणी करतो, तसेच पहिला पाऊस पडला की बरणीभर लोणचे करतो. गौरी, गणपती, नवरात्र, दिवाळी, पाडवा, वर्षाच्या पौर्णिमा, आषाढी, कार्तिकी असे सर्व सण उत्सव साजरे करतो रितरिवाज पाळतो. हा सुद्धा एक करिअरचा भाग आहे ना?

सीतारामपंत मध्येच म्हणाले, "करिअरचा आहे पण बीन पैशाचा आहे."

तुम्हाला फक्त पैसाच दिसतो, आमचं काम दिसत नाही, मंजुळाकाकू फणफणत, पाय आपटत त्यांच्या खोलीत निघून जातात. त्यांचा चांगलाच विरस होतो, त्या पलंगावर डोळे बंद करून बसून राहतात. त्यांना झोप येत नाही. त्यांना त्यांचा पहिला धोंडामास आठवतो. त्या आठवणी चलचित्ररूपाने त्यांच्या डोळ्यासमोरून सरकू लागतात.

त्यांच्या पहिल्या अधिकमासाला काकूंच्या वडिलांनी त्यांना उभयतांना मूळ लाऊन घरी नेले होते. पंतांनी चांगली चार दिवसाची सुटी काढली होती.

बाबांनी आपल्या पसंतीची पैठणी घेण्यासाठी पैठणीच्या मोठ्या शोरूममध्ये घेऊन गेले होते.

शोरूममध्ये कितीतरी रंगांच्या व किमतीच्या पैठण्या होत्या. पदरावर मोठे मोर छोटे मोर, अंबाकलर, हिरवा मोरपंखी, चिंतामणी कलर त्यावेळी आपल्याला कोणती पैठणी निवडावी हेच सुचेना. शेवटी पंतांनी चिंतामणी कलरची पैठणी पसंत केली. बाबांनी सर्वांना कपडे केले.

दुसऱ्या दिवशी आईने चांदीचे ताट, दोन वाट्या, एक फुलपात्र, दोन निरांजन घेतली. पंतांसाठी एक मुदी व छोट्या ममतासाठी एक ग्रॅमची मुदी घेतली.

धोंडजेवणाच्या दिवशी आपल्या आईने पुरणा-वरणाचा सैपाक केला होता. तळण काढले होते. ३३ पुरणाचे धोंडे, ३३ अनारसे, बत्ताशे आधीच तयार ठेवले होते.

दुपारी पंगत बसली होती, रांगोळ्या काढल्या होत्या, उदबऱ्या लावल्या होत्या. एकापाटावर मी बसले होते. माझ्या उजव्या बाजूला हे बसले होते. आईने सर्वांना मेहूण सांगितले होते. दादा-वहिनी, मामा-मामी, काका-काकू सर्व जेवावयास बसले होते.

वहिनी, मामी, काकू यांनी उखाणे घेतले, मी ही एक लांबलचक उखाणा घेतला. आई-बाबांनी आग्रह करून करून जेवू घातले. एक उत्साहवर्धक आणि आनंदमय वातावरण निर्माण झाले होते.

जेवणे झाल्यावर आम्हा दोघांना कपड्याचा आहेर केला यांना छोट्या ममतास मुदी दिली. चांदीच्या ताटात ३३ पुरणाचे धोंडे, ३३ अनारसे, बत्ताशे ठेवले त्यावर विणलेला रंगीत रुमाल झाकला. चांदीच्या निरांजनी लावल्या मामी, काकू, आत्या यांना पीसेस दिले. ओटी भरली. औक्षण केले.

सीतारामपंतांनी काकूच्या खांद्यावर हात ठेवला तश्या त्या आपल्या विचारातून बाहेर आल्या.

पंत म्हणाले, "मंजुळा, असं निराश होऊ नकोस आपण काहीतरी मार्ग काढू, चल झोप आता बरीच रात्र झाली आहे."

दुसऱ्या दिवशी मधू म्हणाला, "बाबा, आपण अधिकमास- ऑनलाईनने साजरा करू, मी सर्व व्यवस्था करतो, फक्त त्यासाठी आईची तयारी असायला हवी."

सीतारामपंतांनी व मधूने मंजुळा काकूस सर्व व्यवस्थित समाजावून सांगितले, परंतु काकू काही तयार होत नव्हत्या. त्यांनी एक स्वप्न रंगवून ठेवले होते, तसेच त्यांनी जवळच्या नातलगाना आधीच सांगून ठेवले होते. त्यांना वाटत होते की एका दिवसासाठी का होईना जावई लेक यायला हवे होते. हो नाही मध्ये आठ-दहा दिवस निघून गेले.

सीतारामपंत व मधूने परत एकदा काकूंना सर्व समाजावून सांगितले

व त्यांची समजून काढली, मंजुळाकाकूंनीही बराच विचार केला व त्या ऑनलाईन धोंड्यासाठी तयार झाल्या.

दुसऱ्या दिवशी त्यांनी व पंतांनी आवश्यक ती सर्व खरेदी केली. काकूंनी अनारसे तळून ठेवले, बत्ताशे घेऊन ठेवले, पुरण पोळ्या व पुरणाचे धोंडे करून ठेवले.

मधूने रात्री ममतास फोन लावला.

मंजुळाकाकू - हॅलो ममता, आता ऑनलाईनचा बोलाबाला आहे ना? तेव्हा असे ठरले की ऑनलाईन धोंडामास साजरा करायचा. चांदीचे ताट, वाट्या, फुलपात्र, निरांजन आणून ठेवले आहे, अनारसे, पुरणपोळ्या व पुरणाचे धोंडे करून ठेवले आहे. जावईबापूसाठी मुदी व छोट्या बाळासाठी एक ग्रॅमची मुदी घेऊन ठेवली आहे. आता फक्त कपड्याची खरेदी राहिली आहे ती उद्या करून टाकतो. काही साड्यांचे फोटो मधू व्हॉट्स अॅपवर लगेच पाठवतो. त्यामध्ये पैठण्या, इस्कल, गार्डन वरेली अशा साड्यांचे फोटो आहेत तुझी पसंती कळव चांगल्या तीन-चार साड्या घेते.

ममता - अगं आई येवढी दगदग का करतेस ?

इकडे मी साड्या वापरत नाही, जीन्स वापरते, तुझे जावई तेही इकडेच ब्रॅन्डेड कपडेच वापरतात ते आम्ही घेऊ वाटल्यास तू पैसे पाठव.

मंजुळाकाकू - बरं बाई तुझ्या मनासारखं. आता माझं कोणीच ऐकत नाही. सुन आल्यावर ती काय दिवे लाविल ते देवच जाणे, बरं ते जाऊ दे सासू-सासरे तुमच्याकडे असतील तर त्यांना ही कपडे घे. धोंडा कसा दणक्यात झाला पाहिजे.

दोन दिवसानंतर सीतारामपंत व मधूने सर्व साहित्य व्यवस्थित पॅक करून कुरिअरने ममताकडे पाठवून दिले, पैसे ही ऑनलाईन पाठवले.

अधिकमासामधील पहिल्या रविवारी धोंडजेवणाचा कार्यक्रम ठरला. संगणकाच्या स्क्रीनवर सर्व कार्यक्रम व्यवस्थित दिसेल अशी व्यवस्था मधू आणि तेथून ममताने केली होती.

येथून मंजुळाकाकू सूचना देत होत्या व त्या सूचनेप्रमाणे ममता व तिची सासू करत होत्या, आईच्या सूचनेनुसार पैठणी नेसली होती, नाकात नथ व वेणीत फुलांचा गजरा गुंफला होता, हातात हिरवा चुडा, पाटल्या बांगड्या घातल्या होत्या. चादरीची उभी घडी करून त्यावर पंगत बसली होती. ताटाभोवती रांगोळ्या काढल्या होत्या. उदबऱ्या लावल्या होत्या. ताटात वरण भात, पुरणपोळी कुरडई, पापड, भजी वाढली होती. एका वाटीत कढी तर एकावाटीत कटाची आमटी वाढली होती. इतर खाद्य पदार्थ ही वाढले होते.

ममता तू जावईबापूच्या डाय्याबाजूस बस, तुमच्या बाजूला सासू-सासऱ्यांना बसव. पुरणपोळीवर भरपूर तूप घे. भरपूर जेऊन घ्या मी पाठविलेल्या दहा उखाण्यातील एकतरी उखाणा घे.

जेवणे झाल्यावर मंजुळा काकूंनी सूचना केली. ममता, चांदीच्या

ताटात ३३ अनारसे, ३३ पुरणाचे धोंडे, बत्तासे ठेव त्यावर रंगीत रूमाल झाक. निरांजन लाव.

सासूबाईना म्हणावं की त्यांनी माझ्यातर्फे चांदीचं ताट जावई बापूंना द्या म्हणाव. मुदी ही द्या म्हणावं, बाळाच्या बोट्यात मुदी घाल व औक्षण करायला सांग.

आता तुम्ही दोघे सासू सासऱ्यांना आहेर करून नमस्कार करा.

मंजुळा काकूंच्या सूचनेप्रमाणे ममता व तिची सासू हे सर्व करत होत्या व संगणकाच्या स्क्रिनवर इकडे सर्व पाहत होते. सर्व कार्यक्रम व्यवस्थित व आनंदात पार पडला.

सीतारामपंत, मधू व मंजुळाकाकू आनंदीत झाले. मंजुळा काकूंना कृतकृत्य झाल्यासारखे वाटले. कारण ऑनलाईन का होईना त्यांच्या मनासारखा धोंडामास साजरा झाला होता.

***

मैथिली

शुभांगी साळवी, पुणे

आज मैथिलीला रोजच्यापेक्षा जरा लवकरच निघावं लागणार होतं. ऑफिस टाईम च्या आधी एक मीटिंग ठेवली होती... सगळ्या स्टाफ मेंबर्सनी. विषय होता ८ मार्च - जागतिक महिला दिन यावर्षी कसा साजरा करायचा... याविषयी ठरवायचं होतं... म्हणूनच मैथिलीची घाई गडबड चालू होती. पटापट काम उरकून एकदाची ती स्टॉप वर आली. कधी नव्हे ती बस पण आज तिला लगेचच मिळाली. बस मध्ये चढून सीटवर स्थानापन्न झाल्यावर तिला अगदी हुशय झालं! आता पुढची पन्नास मिनिटं शांतपणे खिडकी बाहेर बघत प्रवास सुरू... सध्या मेट्रोच्या कामामुळे वाहतूक व्यवस्था बदललेली होती. सगळीच वाहने वळसा घालून जायची, त्यामुळे त्या रस्त्यावर खूपच रहदारी वाढली होती. रोजच ट्रॅफिक जाम असायचं... याची आता सवय झाली होती म्हणा. आजही नेहमीप्रमाणे मैथिली खिडकीबाहेर बघत होती आणि नेहमीप्रमाणेच मैथिलीला "ती" दिसली... तशी "ती" नेहमीच दिसते... तिला पाहण्याचा... न्याहाळण्याचा मैथिलीला नकळतपणे छंदच लागला होता!! मेट्रोच्या कामामुळे वाहतूक व्यवस्था बदलली, तेव्हापासून बस या रस्त्याने जायला लागली. काही अंतर गेल्यावर एक रेल्वे लाईन लागायची. हो एकच रूळ असणारी पटरी... तिच्यावरून एका मोठ्या कंपनीच्या अवजड सामानांची ने-आण होत असायची. दिवसातून ठराविक वेळी दोनदा ती मालगाडी वजा ट्रेन तिथून जायची. इतर वेळी नेहमीप्रमाणे इतर वाहतूक सुरळीतपणे चालू असायची. या रूळाच्या एका बाजूला कंपनीचं भलं मोठं वॉल कंपाऊंड होतं... तर दुसऱ्या बाजूला एक छोटसं खोपटे वजा पत्र्याची शेड होती. त्यातच दोन खोल्या... एकात बरंचसं भंगार सदृश्य सामान आणि एकात ती राहते. मैथिलीला बसमधून जाताना "ती" नेहमीच दिसते... कधी दारासमोरच्या जागेतला कचरा काढताना... कधी तिने निगुतीने दोन-चार फुलांची झाड लावली होती... त्यांना पाणी घालताना... कधी जवळच्या छोट्याशा देवीच्या मंदिराची साफसफाई करताना... आज तर चक्र दोन लहान मुले घेऊन त्यांच्याशी काहीतरी बोलत त्यांना खेळवत होती!!! एक मात्र खरं ती जे काही करते ते अगदी तल्लीनतेने करते... तिच्या चेहऱ्यावर एक प्रकारचं समाधान दिसतं. कोणत्याच कामाचा ती कधीच त्रागा करत नाही असं मैथिलीच्या लक्षात आलं... तिचा विचार करता करता कधी स्टॉप आला कळलंच नाही...

मीटिंगमध्ये मग एकदम जोरदार चर्चा झाली वेन्चु काय?? मेन्

काय?? ड्रेस कोड काय ठरवायचा?? कोणाला प्रमुख पाहुणे म्हणून बोलवायचं?? जबाबदारीचे खाते वाटप कसे असेल?? एक ना दोन अगदी जोरात चर्चा रंगली... एकदाच माझी रूपरेषा ठरली!!

आज आठ मार्च संध्याकाळी सहा वाजताची कार्यक्रमाची वेळ ठरली होती. मैथिली छान सिल्कची साडी नेसली. मॅचिंग इयर रिंग्स आणि हलकासा मेकअप करून ती बाहेर पडली. खरं तर कॅब करावी का? असा विचार एकदा डोकावला तिच्या मनात.. पण नको असे म्हणून ती स्टॉप वर गेली. ऑड वेळ असल्यामुळे फारशी गर्दी नव्हती स्टँडवर. बस मिळाली आणि मैथिली तिच्या नेहमीच्या सीटवर बसली. नेहमीप्रमाणे बाहेरची दृश्य बघत प्रवास सुरू झाला आणि "ती" दिसण्याचा स्टॉप आला. मैथिलीने पाहिलं तर काय आज तिच्या घराचा लुकच एकदम वेगळा भासत होता!! तिचं नेहमीचं नीटनेटकं असणारं अंगण आज तर आणखीनच सुंदर दिसत होतं!! सुंदर रांगोळी काढली होती!! पताका वजा झुरमुळ्या लावल्या होत्या आणि काहीशी लगबग दिसत होती. काही छानशा कपड्यातल्या... साड्यांतल्या बायका इकडून तिकडे फिरताना दिसत होत्या. बस आज तिथे काही जास्तच वेळ थांबली होती. मैथिलीने तिला शोधण्याचा प्रयत्न केला ...पण "ती" दिसली नाही. मैथिलीच्या मनात कुतुहल जागं झालं आणि पुढच्याच क्षणी मैथिली बस मधून खाली उतरली. थोडं अंतर पार करून मैथिली तिच्या अंगणात पोहोचली आणि जवळच्याच एका बाकड्यावर बसली. आता मैथिलीला "ती" दिसली. नेहमीसारखीच प्रसन्न... समाधानी चेहऱ्याने वावरताना ती सगळ्या बायकांना डिश मधून खायला देत होती... मस्त मोगऱ्याच्या गजराचा वास येत होता... ते सगळ्या एकमेकींना देत होत्या... त्या चौदा-पंधरा जणी अगदी दिलखुलासपणे गप्पा मारत होत्या!!! हसत होत्या! इतक्यात तिने मैथिलीला पाहिलं आणि ती एक गजरा घेऊन मैथिलीकडे आली. तिने मैथिलीला हसून तो गजरा दिला... अगदी जुनी ओळख असल्यासारखा... मग स्वतःच बोलायला लागली, "मॅडम... आज आठ मार्च ना!!! बायकांचा दिवस... मग मीच ठरवलं की या सगळ्या पोरींना आपण आज पार्टी द्यायची!! सतत... वर्षभर कामाने लय पिचलेल्या असतात या... तेवढेच सुखाचे चार क्षण त्यांना मिळतील... या सगळ्या आसपासच्या एरियात जाऊन भंगार गोळा करतात... मग मीच तो सगळा इथं ठेवून घेते... ठेकेदार येतो गाडी घेऊन आणि समदा

नेतो उचलून. रोख पैसे देतो. त्या सगळ्या वाटून घेतात. आपापल्या मालानुसार... त्या कुठं कुठं फिरणार ना... एकाच जागेवर होतंय काम ... आणि काईजणींची पोरं पण आहेत लहान... मी बघते त्यांच्याकडं... माझ्या भरोशावर ठेवून बिनघोर जातात त्या कामावर... काहीजणी पलीकडच्या बिल्डिंगमध्ये जातात बघा... धुन्या भांड्याची कामं करायला... त्यांच्या पण पोरांना मी बघते इथं. शाळेतून आली की थांबतात इथं पोरां... संध्याकाळी आपल्या त्या घेऊन जातात त्यांच्या घरी... मला कळायला लागलं ना तेव्हापासून मी आणि आज्ञी आम्ही दोघीजणी इथे राहतो. मी शाळा पण शिकली आहे बर का सातवीपर्यंत!!! माझी आज्ञी गेली मरून... आजीने तेव्हा सांगितलं होतं कष्टाला घाबरायचं नाही... आणि कष्ट करून आपण जर पैसा कमवत असेल तर आपल्याला कोणाला घाबरायचं कारण नाही... मग तेव्हापासून मी इथेच राहते एकटी आणि... आणि या आहेत कि सगळ्या माझ्या मैत्रिणी...'' असं भडभडून

ती काही बाही सांगत होती... आणि मैथिली विचार करत होती की खरा ८ मार्च महिला दिन साजरा होतोय... तो कुठला ?? आपण ठरवलेला ?? की हिने आपल्या इवल्याशा मिळकतीतून आपल्या नात्यागोत्यातल्या नसणाऱ्या या बायकांसाठी छोटासा खाऊ आणून त्यांचं तोंड गोड केलंय... गजरा देऊन त्यांचा आजचा क्षण सुगंधीत केलाय... तो खरा महिला दिन!!??? आजच का... ''ती'' तर वर्षभर तो महिला दिन साजरा करत असते... आणि... आणि तिच्या या कृतीचा निखळ आनंद फक्त ''ती'' च्याच नाही तर या सगळ्या बायकांच्या चेहऱ्यावर... कदाचित त्यांच्या आयुष्यात पसरून राहिलाय!!! मैथिली विचार करत होती... वेळेंचं भान नव्हतं... सूर्य मावळतीला निघाला होता... आणि आणि... मैथिलीचा मोबाईल फोन खणखणत होता... तसाच... बराच वेळ!!

***

दागिन्यांचे शरीराला होणारे फायदे

-सौ. शैलजा संजय कुंभार, चिंचवड

बांगडी, पेंजण आणि जोडवी केवळ सौभाग्याचे वाण नसून आरोग्यासाठी फायदेशीर आहे. सोन्याचे दागिने उष्णता आणि चांदीचे दागिने थंड परिणाम देतात. कंबरेच्या वरील भागात सोन्याचे दागिने आणि कंबरेच्या खालील भागात चांदीचे दागिने घातले पाहिजेत. हा नियम पाळल्याने शरीरातील उष्णता आणि शितलतेचे संतुलन रहाते.

बांगडी घालण्याचे फायदे

१) बांगडी मनगटावर घासली जाते त्यामुळे हाताचा रक्तसंचार वाढतो. २) हे घर्षण उर्जा निर्माण करते त्यामुळे अशक्तपणा जाणवत नाही. ३) बांगडी घातल्याने श्वासासंबंधी व हृदयासंबंधी आजार होण्याची शक्यता कमी होते. ४) बांगडी घातल्याने मानसिक संतुलन उत्तम ठेवण्यास मदत होते. ५) तुटलेली बांगडी घालू नये याने नकारात्मक उर्जा वाढते.

जोडवी घालण्याचे फायदे

१) विवाहित स्त्रिया पायातल्या तीन बोटांमधे जोडवी घालतात. हा दागिना केवळ श्रृंगाराची वस्तु नाही. २) दोन्ही पायांत जोडवी घातल्याने शरीरातील Hormonal system योग्यरित्या कार्य करते. ३) जोडवी घालण्याने Thyroid चा धोका कमी होतो. ४) जोडवी Acupressure उपचार पध्दतीवर कार्य करतात ज्यामुळे शरीरातील खालील अंगाचे मज्जासंस्था आणि स्नायू मजबूत

होतात. ५) जोडव्यांमुळे एका विशिष्ट रक्तवाहिनीवर दाब निर्माण होत असल्यामुळे गर्भाशयाला रक्तपुरवठा सुरळीतपणे चालू राहतो. या प्रकारे, जोडवी स्त्रियांची गर्भधारणा क्षमता निरोगी ठेवते व मासिक पाळी ही नियमित होते.

पेंजण घालण्याचे फायदे

१) पेंजण पायातून निघणारी शारीरिक विद्युत उर्जा शरीरात संरक्षित ठेवते. २) पेंजण स्त्रियांचे पोट आणि त्यांच्या शरीरातील खालील भागातील Fats कमी करण्यात मदत होते. ३) वास्तुशास्त्रानुसार पेंजणातून येणाऱ्या स्वराने नकारात्मक उर्जा दूर होते. ४) चांदीच्या पेंजणामुळे पायाचे घर्षण होऊन पायाचे हाड मजबूत होते. ५) पायातील पेंजणामुळे महिलांची इच्छा शक्ती मजबूत होते. याच कारणामुळे स्त्रिया स्वतःच्या आरोग्याची काळजी न घेता कुटुंबाच्या सगळ्या गरजा पूर्ण करण्यात दिवस घालवून देते. ६) पायात सोन्याचे पेंजण घालू नये, याने शारीरिक उष्णतेचे संतुलन बिघडून आजार होण्याची शक्यता असते. जागतिक महिला दिनासाठी महिलांना ह्या अलंकाराची माहिती मिळावी यासाठीचा उद्देश आहे. आजकाल महिलांमधे या दागिन्याची कमतरता वाटते. महिलांमधे पेंजण व जोडवी वापरण्याचे प्रमाण फार कमी दिसून येते. त्यामुळे या पिढीला याचे महत्त्व समजणे फार गरजेचे आहे.

***

मुक्ताई व्हेज डायनिंग

श्री. रमेश कुंभार
7798484876
9423234810

श्री. ऋषिकेश रमेश कुंभार
96049 41015
Hotel Management Digree
ITI Hotel Mg. Cert. Course

प्रसाद रमेश कुंभार
9970500282
9422987114

उरुळी कांचन, राममंदिराशेजारी, कुंभार आळी, पुणे ४१२ २०२

सुभाष कौंडा सप्लायर्स

प्रो.प्र. अर्जुन गोविंदराव सरवडेकर
मो. 9049114000

सुभाष ब्रिक्स

दत्तात्रय अर्जुन सरवडेकर

श्री. प्रकाश अर्जुन कुंभार (सरवडेकर)
मो. 9923167272
विशेष कार्यकारी अधिकारी
मा. सभापती परिवहन
मा. नगरसेवक कोल्हापूर महानगरपालिका

हॉटेल दत्तप्रकाश

वहा, कॉफी व फराळाचे ताजे जिन्नस मिळतील.
संत गोरु कुंभार वसाहत,
बापट कॅम्प, जि. कोल्हापूर.

“गुरुंजी! फार मोठ्या अडचणीत आले आहे बघा मी! माझ्या पोराला इथं ठिवून घ्या. फक्त आठच दिवस! तुमचं उपकार कधी विसरणार न्हाई मी!”

एवढी विनंती करीत शेवंतीने घडलेली सगळी हकीगत गुरुजींच्या कानावर घातली. बराच विचार करुन त्यांनी शेवंतीचा मुलगा भानू याला फक्त आठ दिवसांकरिता आपल्या ‘आस्था’या वृद्धाश्रमात ठेऊन घेण्यासंबंधी होकार देताच आल्या पावली अगदी घाईघाईने ‘देवगावच्या’ त्या आश्रमामधून आपल्या सातपूर या गावी निघून जातांना शेवंतीने भानूला बजावले की,...

“पोरा! गुरुजी सांगतील ती सगळी कामे करत त्यांच्या आज्ञेतच रहा बरं का!”

“शेवंतीने आपल्या पोरालाची शाळा चालू असताना, त्याचा तेथील अभ्यासाचा वेळ असा आपल्या वृद्धाश्रमातच का घालवावा?” ह्याचे जरी कारण गुरुजींना कळले होते तरी “तिला दुसरीकडे कोठे जागा मिळाली नाही का? तिला कोणी नात्याचे नाही का?” हा प्रश्न गुरुजींच्या मनात उद्भवलाच.

खरे तर ‘आस्था’ आश्रमाची निवड हा मार्ग शेवंतीने निवडलेला नव्हताच तर त्याची निवड केली होती एका बारा वर्षांच्या मुलाने! होय, त्याच त्या भानूने आणि त्याचे कारणही तसेच होते...!!

देवगावचा नावलौकिक होता तो तेथील ‘आस्था’ या वृद्धाश्रमाच्या कळकळीच्या अशा कार्याबद्दलच. “जे निराधार आहेत, आपल्या वृद्ध आईवडिलांना ज्यांनी विना मदत असे एकाकी सोडून दिलेले आहे अशा व्यक्तींचा एक पालनकर्ता तेथे होता.” ‘विष्णुदास’ हे त्यांचे नाव!

हाडाचा शिक्षक असलेल्या त्या व्यक्तीने शालेय निवृत्तीनंतर अशा प्रकारचे जणु वृद्धांची सेवा करण्याचा वसाच घेतला. वडिलोपार्जित अशा एका छोट्या शेत तुकड्याचे रुपांतर त्यांनी एका सद्नात केले. थोडी फार स्वतःची पुंजी आणि त्याच्या जोडीला स्वतःच्या अविश्रांत कामाची जोड देत विष्णुजींनी ‘आस्था’ या वास्तूची स्थापना केली आणि ठिकठिकाणी हिंडून त्यांनी अगदी गरजू आणि निराधार वृद्ध, अशांना तेथे आश्रय दिलेला होता. आजारी वृद्धांची सेवा, तर बरी तब्येत असलेल्या काही निराधार व्यक्तींकडून आश्रमातील फुलझाडे, फळबागा यांची निगा राखून होते, स्वतःच्या शेतीच्या ज्ञानाच्या आधारे विष्णुजींनी तृण धान्यांची लहानशी शेती सुद्धा उजवून ठेवलेली होती. तेथे जमवून ठेवलेल्या विविध ग्रंथाच्या आधारे त्यांनी तेथील लहानशा हॉलमध्ये वाचनालयाची सुद्धा, मांडणी करुन एक प्रकारचे सर्वोपयोगी असे जणु ‘धाम’ बनविले होते.

ज्या आश्रमवासीयांना डोळ्यांच्या अधुपणाने वाचन करणे जमत नाही अशासाठी विष्णुजी स्वतः वाचन करुन त्यांना “माहिती आणि करमणूक” हा आनंद देत.

निरनिराळ्या शाळांचे प्रमुख शनिवार, रविवार अशा जोडून येणाऱ्या सुट्यांच्या निमित्ताने विद्यार्थ्यांचे लहान लहान गट विष्णुजींच्या आश्रमात “शिक्षण आणि सेवा” या शालेय उपक्रमां अंतर्गत पाठवीत असत. त्या दोन दिवसांच्या निवासी शिबीरासाठी ‘आस्था’ मध्ये जाणारे विद्यार्थी ज्या आनंदात तेथे जात असत त्यापेक्षा चौपट आनंदाने तेथून परतत असत.

यामुळेच तेथे जाऊन आलेल्या मुलांचा तो आनंद तो उत्साह पाहून शाळा शाळांमधील विद्यार्थी गट, “आपल्यालाही तेथे जाण्याची संधी लवकर मिळावी” या प्रतिकेत असत. अशावेळी ‘आदर्श विद्यालयाचे मुख्याध्यापक ‘शिवतारे सर’ हे या बाबतीत मागे कसे रहातील? आपल्या शाळेतील आठवीच्या वर्गातील दहा दहा विद्यार्थ्यांच्या गटाला ते महिन्यातून येणाऱ्या पहिल्या शनिवार, रविवार असे दोन दिवसांच्या निवासी शिबीराला पाठवीत. आणि तेथे परिसर स्वच्छता, पाकगृहात मदत, शेती विषयक ज्ञान आणि बाजारातून आवश्यक खरेदीच्या वस्तूंची निवड आणि त्यांचे भाव यांसारखी महत्वाची कामे शिकून जेव्हा विद्यार्थी परतत असत तेव्हा त्यांच्या पालकांनाही ‘शाळा’ आणि ‘आस्था’ ह्या आश्रमाला शतशः धन्यवाद द्यावेसे वाटत.

त्यावेळी भानूला सुद्धा ‘शिक्षण आणि सेवा’ या प्रकल्पांतर्गत ‘आस्था’ या आश्रमात रहाण्याची संधी मिळालेली होती. परंतु आज मात्र आपल्या आईच्या मदतीने तो येथवर पोहचला होता. ते कारण फारच गंभीर होते.

*

भाग दोन

भानूच्या डोळ्यासमोरुन तो प्रसंग जाता जात नव्हता...

“मास्तर SS! अहो हे काय ऐकतोय मी? माझ्या कृष्णाला डावलून तुम्ही त्या बागुड्यांच्या पोराला दिल्लीला पाठवताय की काय? अहो मी म्हणतोय, तुमची हिंमत कशी झाली असे करण्याची? ते काही नाही, माझा कृष्णाच दिल्लीला गेला पाहिजे. अन् तसे घडले नाही तर तुमची गाठ माझ्याशी आहे. हे पक्के ध्यानात ठेवा!!”

शिवतारे सरांना दम भरुन कुसळगावचे सरपंच, ‘रावसाहेब’ मोठ्या मगरुरीने त्यांनी बरोबर आणलेल्या त्यांच्या रक्षकांसह शाळेतून निघून गेले.

कुसळगावात भर वर्गात घडलेला हा प्रसंग! वर्गातील सर्व मुले त्या घटनेने कावरीबावरी होऊन गेली होती आणि ‘बागुड्यांचा पोर म्हणून

ज्याची निर्भत्सना केली गेली होती तो भानू तर थरथरच कापत राहिला आणि 'माझ्यामुळे शिवतरे सरांचा जीव धोक्यात येणार? नाही, नाही हे नकोच घडायला!' असे कितीतरी वेळा तो मनातल्या मनात घोकू लागला.

पहिली पासून ते आठवीपर्यंत शिवतरे सरांच्या देखरेखीखाली मोठा होत गेलेला भानू घरच्या गरीबीमुळे आई वडिलांपासून दूर अशा कुसळगावच्या विद्यार्थी गृहामध्ये रहात होता. अतिशय अभ्यासू, प्रामाणिक आणि हसत खेळत रहाणारा, भानू शाळा आणि विद्यार्थी गृहात दोन्ही ठिकाणी सर्वांचाच आवडता बनलेला होता. सगळीकडून त्याच्या गुणांची कदर केली जात असतांना सुद्धा त्याने त्याच्या विनम्रपणा टिकवून ठेवला होता.

रावजी साहेबांचा मुलगा कृष्णा आणि भानू हे जिवलग दोस्त! भलेही दोघांच्या परिस्थितीत, रहाणीमानात जमिन अस्मानाचे अंतर असले तरी सुद्धा कृष्णाने कधीही त्याच्या श्रीमंतीचा बडेजाव दाखविलेला नव्हता. भानू त्याला अभ्यासात मदत करीत असे तर कृष्णा त्याची 'शालेय वद्द्या पुस्तके, सहलीसाठी पैसे देणे' या साऱ्या गरजा पूर्ण करीत असे. शाळेत सर्वांचेच दिवस अगदी छान चाललेले होते.

देशातील सर्व सरकारी शाळेतील आठव्या इयत्तेतील मुलांसाठी भारतीय संविधानाच्या पंचाहतराव्या वर्षानिमित्त 'ज्युनियर एन.सी.सी.' हा उपक्रम राबविला जात होता. विद्यार्थ्यांना त्या नुसारच शिक्षण देण्यात येत होते. शनिवार आणि रविवार सकाळी सात ते नऊ असे दोन दोन तासांचे जे शिक्षण दिले जात होते त्यामध्ये पहिल्या तासात कवायत आणि परेड तर मधल्या काहीशा विश्रांतीनंतर धाडसी खेळांचा सराव करण्यात येत होता. कॅडेटसाठीच्या अल्पोपहाराची सोयही शासनाकडूनच केली जात असे. धाडसी खेळांमध्ये वेगवेगळ्या, अडथळ्यांच्या शर्यती, उंच लटकावून ठेवलेल्या दोरावर खालूनवर पर्यंत चढत जाणे, दोन झाडांना बांधून जो दोर घट्ट बांधून ठेवलेला असे त्यावरून सरसर पुढे निघून जाणे इत्यादी खेळांचा समावेश असल्याने हे ज्युनियर कॅडेट्स या खेळांचा अगदी मनसोक्त आनंद लुटत असत.

सहा महिने अशा प्रकारे ट्रेनिंग घेणारे असे त्या एकता विद्यालयाचे पंचवीस विद्यार्थी पुढील दोन दिवस त्यांच्या कौशल्य चाचण्या पूर्ण करणार होते आणि त्यातूनच निवडला जाणार होता एक उत्कृष्ट कॅडेट! आणि त्यालाच दिल्लीला होणाऱ्या खास कार्यक्रमासाठी पाठविले जाणार होते. राज्यातील प्रत्येक शाळेतील "एक उत्कृष्ट कॅडेट कोण ठरणार?" याची सर्वांचीच उत्सुकता आता शिगेला पोहचली होती.

*

भाग तीन

कौशल्य चाचण्यातून निवड करण्यासाठी दिल्ली येथून कॅ. सिन्हा आणि कॅ. अय्यर हे परीक्षक कुसळगावमधील शाळांसाठी पाठविले

गेलेले होते. अवघ्या सहा महिन्यात मुलांनी पूर्ण केलेले ते प्रशिक्षण आणि त्याचा प्रभाव हा प्रत्यक्षच पाहून दोघेही थक्क झाले होते. प्रत्येकानेच कौशल्य चाचणी ही जिवापाड मेहनत घेऊन पूर्ण केलेली होती. त्यामुळेच दोन्ही परिक्षकांना नेमकी एकाची निवड करणे कठीण जात होते. इकडे प्रत्येक कॅडेटच्या मनावरील ताण वाढतच चाललेला होता. कॅ. सिन्हा आणि कॅ. अय्यर यांनी पुन्हा पुन्हा प्रत्येक कॅडेटच्या गुणांची बेरीज करून पाहिली. सगळ्यांचेच गुण जवळजवळ सारखेच होत होते. बऱ्याच वेळानंतर त्यांना थोड्या गुणांनी पुढे असलेले एक नाव आढळले आणि त्यांना हायसे वाटले.

मात्र एका कॅडेटचे नाव 'विजेता' म्हणून जाहीर करण्यापूर्वी आपल्या नेहमीच्या सरावा प्रमाणे कॅ. अय्यर यांनी सर्वच कॅडेटसाठी प्रोत्साहन पूर्ण भाषण केले.

"डियर फ्रेंड्स! तुम्ही जे असामान्य कौशल्य दाखविले त्याबद्दल सर्वप्रथम तुम्हा सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन!" एवढे बोलून त्यांनी पुढे असेही सांगितले की, प्रथम क्रमांकाइतकाच गौरवस्पर्धे असा दुसरा आणि तिसरा क्रमांकही असतोच. त्यामुळे ह्या क्रमांकांना आम्ही कोणीच कमी मानत नाही. फरक फक्त एवढाच की आकडा बदललेला असतो म्हणूनच प्रथम क्रमांक नाही म्हणून कोणीही नाराज व्हायचे नसते! तर मित्रांनो एक एक गुणाने प्रथम आलेल्या त्या कॅडेटच्या यशाला आपण टाळ्या वाजवून प्रोत्साहित करू या! ह्याचे नाव आहे भानू बागुर्डे!"

भानूचे नाव ऐकताच टाळ्यांचा प्रचंड कडकडाटच इतर कॅडेट्सनी केला आणि त्याच्या नावाचा जयजयकारच जसा सुरू झाला.

दोन्ही परिक्षकांनी अगदी तावून सुलाखून परिक्षण केल्यानंतरच जेव्हा भानूचे नाव त्यांनी जाहीर केले त्यातच त्यांचा निःपक्षपातीपणा व सचोटी दिसून आली होती.

भानूच्या निवडीची बातमी तिकडे सातपूरला पोहचण्यास मुळीच उशीर लागला नाही आणि त्यानंतर लगेचच भानूचे तेथील घर हे आनंदात न्हाऊन निघाले. शेतमजुरी करणाऱ्यांच्या त्या घरात कधी नव्हे ती येणाऱ्यांच्या पावलांची चाहूल लागत राहिली. शुभेच्छा आणि आशीर्वाद यांचा जणु भानूवर पर्जन्य वर्षावच होऊ लागला होता.

भानू आता आठ दिवस दिल्लीत रहाणार होता. निवास, जेवणखाण शिवाय दिल्ली दर्शनासह आजूबाजूची प्रेक्षणीय स्थळे बघणे त्याला आणि इतर शाळांमधील प्रथम क्रमांकांच्या कॅडेट्सना प्राप्त होणार होते. तसेच भानू परत आल्यानंतर त्याच्या तोंडूनच दिल्लीतील कार्यक्रमाचे वर्णन ऐकून सर्वजण खुश होणार होते.

इकडे आपल्या घरात पोरान्या यशाची बातमी ऐकून आनंदित झालेले त्याचे बाबा भानूच्या आईला म्हणू लागले, "शेवंते! आपला भानू दिल्लीहून परत आला ना, की त्याची नजर उतरवून टाक बर कां!!"

***

लांबलेले विवाहाचे वय हे समाजाच्या आर्थिक अधोगतीचे लक्षण

प्रवास : गेल्या आठवड्यात काही कामानिमित्त पश्चिम महाराष्ट्रात काही जिल्ह्यांमध्ये प्रवास करण्याचा योग आला. त्यादरम्यान अनेक कुटुंबे व सामाजिक संबंध असणाऱ्या काही जाणकार व्यक्तींची भेट झाली. प्रत्येक गावात सरासरी १०० हून अधिक मुले व मुली ३०-३५ वय ओलांडले तरीही विवाहाच्या प्रतीक्षेत आहेत. ही एक गंभीर समस्या निर्माण झाली आहे.

करिअर अतिउच्च शिक्षण, एमडी, एमएस, पीएचडी, इत्यादी करिअर्स समजू शकतो की वयाची तिशी होईपर्यंत शिकावे लागते, त्यानंतरच विवाहाचा विचार होतो पण पदवीधर, नोकरी, कामधंदा, शेती किंवा पुण्याला नोकरी करणारेही लग्नाविना वयाची तिशी-पस्तिशी गाठत आहेत.

आर्थिक घडी : ३०-३५ वर्षापूर्वीचा काळ पाहिल्यानंतर १०वी नंतर डीएड करून शिक्षक व्हायचे, आयटीआय करून कंपनीत नोकरी, आर्मी किंवा पोलीस भरती व्हायचे व वयाच्या २५-२६ वर्षांचे झाल्यावर लग्ने व्हायची. ३०च्या आत २ मुलंही व्हायची व संसाराचा गाडा सुरु व्हायचा. नोकरी नाही लागली तरी लहानसहान काम व सोबत शेती करायचे त्यांची पण लग्ने लगेच व्हायची. पण आता नोकऱ्या मिळेनात व समाजाला व्यवसायाचा गंध नाही. इथले असंख्य व्यवसाय परंप्रांतीय व्यापारी समाजांच्या हातात आहेत.

व्यावसायिक कुटुंबे : व्यवसाय करणाऱ्या कुटुंबांत हा विवाह लांबण्याची प्रकार तेवढा नाही. तरुण मुलं आपल्या पारंपारिक व्यवसायात सामील होतात व योग्य वयातच त्यांची लग्नेही होतात. वेळेवर लग्न होणे हे प्रत्येक व्यक्तीच्या मानसिक व सामाजिक आरोग्याच्या दृष्टीने महत्वाचे आहे.

अर्थकारण बिघडले : स्वतःच जगायची पंचाईत मग लग्न करून मुलं व बायकोला कसे सांभाळणार? त्यामुळे मुलांची करिअर्स लवकर सेटल होईनात, उत्पन्न लवकर सुरु होईना, वयाची तिशी गाठली तरी कशात काय नि फाटक्यात पाय अशी अवस्था! नोकऱ्या शोधून, स्पर्धा परीक्षा देऊन कित्येकजण दमले. उलटपक्षी सर्वसाधारण कौशल्य आत्मसात करून व्यवसाय सुरु करणारे लवकर कामे करू लागतात व कमविते होतात व त्यांची वेळेवर लग्नेही होतात.

इतर व्यावसायिक जातीत जर व्यावसायिकांना मुली देत असतील मग आपल्याला तरी फक्त नोकरी करणारच हवा असा अड्डाहास कशाला? नोकराला मुलगी देण्यापेक्षा मालाकाला का नको? असा दृष्टिकोन वाढीस लागायला हवा म्हणजे लग्नाचाही प्रश्न सुटेल व उद्योग वाढीस लागून समाजात सधनता येईल.

प्रा. प्रकाश भोसले (उद्योजक, उद्योग सल्लागार, लेखक)

प्रेमविवाह वाढले : समाजातील ही लग्न जुळणीमधली वाढती क्लिष्टता लक्षात घेऊन स्वतःच करिअर बऱ्यापैकी सेटल होतंय असे वाटल्यावर पुणे-मुंबई-बेंगलोर मध्ये नोकरीनिमित्त जाणारी हल्लीची मुलं ज्या ठिकाणी आपण काम करतो तिथेच आपल्याला आवडणाऱ्या मुलाशी किंवा मुलीशी मैत्री करून प्रेमविवाह करण्याचा दृष्टिकोन वाढला आहे. आज समाजात पस्तिशी ओलांडले तरी लग्न ठरेनात, त्यामुळे बाकीच्यांनी धसका घेतला आहे व ते प्रेमविवाहाच्या मार्गाने जात आहेत. दोघेही एकाच क्षेत्रात कामाला, दोघेही पगारदार; मग काय कुणाची फिकीर? हल्ली प्रेमविवाहांना कुटुंबीयांचाही सॉफ्ट कॉर्नर मिळतोय, कारण त्यांनाही कळून चुकलंय ३५-४० वय झालेली आपल्याच भाऊ-बंदकीतले लग्न न झालेले १०-१२ जण आहेत, त्यांनी आपली मुलं प्रेमविवाह करून मोकळी झाली त्यामुळे आनंदाच्या उकळ्या फुटत असतात, फक्त वारंवार विरोध आणि नाराजगी दाखवायची.

दृष्टिकोनात बदल हवा : इथून पुढे सरकारी नोकरी म्हणजे दुर्मिळ बाब होणार असून खाजगी नोकरी म्हणजे अळवावरचं पाणी असाच प्रकार आहे. समाजाने व्यवसाय करणाऱ्या तरुणांकडे सकारात्मकतेने पाहिले पाहिजे व त्यांना मुली देण्यास प्राधान्य दिले पाहिजे व समाजात उद्योजकता वाढीस लागेल. इतर व्यावसायिक जातीत जर व्यावसायिकांना मुली देत असतील तर आपल्याला तरी फक्त नोकरी करणारच हवा असा अड्डाहास कशाला? नोकराला मुलगी देण्यापेक्षा मालकाला का नको? असा दृष्टिकोना वाढीस लागायला हवा म्हणजे लग्नाचाही प्रश्न सुटेल व उद्योग वाढीस लागून समाजात सधनता येईल.

उच्चशिक्षित चिमणीचं ररखडलेलं लग्न

सध्याची घराघरातील सत्य व विदारक सामाजिक परिस्थिती दाखवणारा विचार करण्या योग्य लेख.

शहरात रहाणाऱ्या एका टिपिकल, मध्यमवर्गीय कुटुंबांत जन्मलेली चिमणी लहानपणापासुनच अभ्यासात खूप हुषार. घरात आई वडील दोघेही नोकरी करणारे व एक मोठा भाऊ. भाऊ बी.कॉम. झाला व एका को. ऑपरेटीव्ह बँकेत नोकरीला लागला.

चिमणी हुशार म्हणुन इंजिनियरींगला गेली. बी.ई. कॉम्प्युटर झाली. कॅम्पसमध्येच तिला चांगले ७ लाखांचे पॅकेज मिळाले व वयाच्या बाविसाव्या वर्षी तिचा जॉब सुरु झाला. आता तिच्यासाठी वर संशोधन सुरु झाले.

मुलगा स्व जातीचा, न्यूक्लियर फॅमिलीतला, वेल सेटल्ड 'च' हवा, इंजिनियर 'च' हवा, आय.टी. किंवा सॉफ्टवेअर मधला 'च' हवा या 'च' अटीवर (व मुलाचे आईवडील सोबत नको ही सुप्त अट) मुले बघायला सुरवात झाली.

सुरुवातीलाच एक स्थळ आले ते त्यांच्या 'च' च्या अटीमध्ये फिट्ट बसणारे होते. मुलगा एकुलता एक, आयटी इंजिनियर, १० लाखांचे पॅकेज, देखणा, रुबाबदार व वेलसेटल्ड होता. आई वडील गावी रहाणारे भरपूर शेतीवाडी म्हणजे त्यांचीपण अडचण नव्हती. पण...

मुलाचे वय होते २८ तर मुलीचे वय २३. वयामधे ५ वर्षांचे अंतर. चिमणीच्या आईला हे वयातील अंतर जास्त वाटले. तिच्या मते मुलाच्या व मुलीच्या वयामधे २ ते ३ वर्षांपेक्षा जास्त अंतर नको.

तसेच आता तर सुरुवात केली आहे मिळतील याहून चांगले असा विचार करुन 'पत्रिका जुळत नाही' असे खोटे कारण देऊन मुलाला नकार कळवण्यात आला.

सुरुवातीलाच एवढे चांगले स्थळ चालून आल्याने व भरपूर चॉइस समोर दिसत असल्यामुळे अपेक्षा आणखीन वाढल्या. मुलगी बी.ई. आहे एवढा पगार आहे तर मुलगा तिच्यापेक्षा जास्त शिकलेला हवा. नवऱ्याचे शिक्षण व पगार हे बायकोपेक्षा जास्त असले पाहिजे असे चिमणीच्या आईला वाटू लागले.

त्यामुळे मुलगा एम.ई., एम. टेक. एम.एस. किंवा पी. एचडी. झालेलाच असला पाहिजे अशी नवीन अट लागू झाली. आता या कॅटेगरीतली बहुसंख्य मुले वयाने जास्त, चष्मा लावणारी, टक्कल पडू लागलेली अशी होती. जी सुयोग्य मुलं या कॅटेगरीत बसत होती त्यांच्याही काही अपेक्षा होत्या व त्यांना याहून उत्तम स्थळे चालून येत असल्यामुळे ते चिमणीला नापसंत करत. त्यामुळे जी मुले चिमणीला पसंत पडत त्यांना चिमणी पसंत पडत नसे, आणि ज्या मुलांना चिमणी पसंत पडत असे ती मुले चिमणीला पसंत पडत नसत असा खेळ सुरु झाला.

बघता बघता या खेळात चार पाच वर्षे गेली चिमणीचे वय वाढत चालले. त्यामुळे थोडे कॉप्रोमाईज करुन 'बी. ई. ला बी. ई. चालेल'

अशी अट शिथिल करण्यात आली. पण पाच सहा वर्षांच्या जॉबमध्ये चिमणीचे पॅकेज चांगलेच वाढले होते. सांगुन येणाऱ्या मुलांचे पॅकेज त्यापेक्षा कमी होते. चिमणीच्या आईच्या अटीत ती मुले बसत नव्हती.

बिझनेस करणारी व चिमणीपेक्षा जास्त कमावणारी मुले सांगून आली. पण सहसा बिझनेस म्हटल्यावर जॉइन्ट फॅमिली असते. मुलीच्या संसारात आईवडिलांची व बाकीच्यांची अडचण नको हा सुप्त हेतू मनात असल्याने नोकरीवालाच पाहिजे हे कारण सांगून नकार कळवण्यात आला.

चिमणीचे वय २९ झाले आणि एक मोठ्ठा टर्निंग पॉइंट आला. चिमणीच्या भावाचे लग्न झाले. काही दिवसांतच घरात नणंद भावजयीच्या रोज कटकटी सुरु झाल्या. अशीच आणखीन काही वर्षे गेली...

आता चिमणी तेहतीस वर्षांची झाली असून प्रौढ दिसू लागली आहे. वरसंशोधन सुरुच आहे पण आता समस्या अशी आहे की पस्तीशीतील बहुतेक मुले डायव्होर्स झालेली, काहीतरी प्रॉब्लेम असणारी किंवा काही वाईट व्यसने असलेली आहेत.

आता अटी बऱ्याच शिथिल झाल्या आहेत. आता मुलगा पर जातीतील चालेल बी.ई. ऐवजी एमसीए किंवा एमसीएम असला तरी चालेल. त्याचा पगार कमी असला तरी हरकत नाही. बट... स्टील देअर इज नो लक!

आता चिमणीच्या आईवडिलांनी ज्योतिषांचे ऊंबरठे झिजवायला सुरवात केली आहे. भरपूर पैसे खर्च करुन सगळ्या प्रख्यात ज्योतिषांना चिमणीची पत्रिका दाखवून झाली आहे. प्रत्येक ज्योतिष्यांनी सांगितलेले उपाय शांती व खडे वापरून झाले आहेत. बट... स्टील देअर इज नो लक.

चिमणीने स्वतःचे लग्न स्वतः ठरवावे, म्हणूनही स्वातंत्र्य देऊन झाले, पण लव्ह मॅरेज करण्याचे धाडस चिमणीत नाही. अजुनही चिमणीसाठी मुले पहाणे चालूच आहे.

चिमणी आता ४० वर्षांची झाली आहे. तिच्याजवळ स्वतःचे सुंदर घर, गाडी व भरपूर बँक बॅलन्स आहे. पण आयुष्य नासलंय. काळजी करणारं कोणीही मायेचं माणूस जवळ नाही. वैराण झालंय आयुष्य. आता आई वडील पण वयोमानानुसार थकलेत. (मुलीच्या संसारात सासू सासरे नको, म्हणणाऱ्या आईला आता सूनच सांभाळत आहे.) चिमणी एकटी पडलीय.

कोण चुकले... चिमणी?, चिमणीचे वडील? की चिमणीची 'आई'? अपेक्षा व अटींचा हा खेळ सध्या अनेक चिमण्यांच्या आयुष्यात चालू आहे. विशेषतः उच्चशिक्षित कुटुंबामधे अशा चिमण्यांची संख्या वाढत चालली आहे.

ज्यांना फक्त मुलीच आहेत त्यांनी सुद्धा हे लक्षात ठेवावे की आपण मुलींना आयुष्यभर पुरणार नाही. आपल्यानंतर तिला कोणाचाही आधार असणार नाही त्यामुळे योग्य वयात लग्न होणे आवश्यक आहे.

***

ब्राह्मण समाजातील नागपूरची महिला 'एकता जोशी' म्हणतात....

ब्राह्मण समाजातील नागपूर येथील एकता जोशी या ताईनी स्वतःचे नाव व पत्ता देवून हा लेख लिहिला आहे. अवश्य वाचा तुम्हांला सत्य काय हे माहीत पडेल आणि तुमच्या मनातील शंका दूर होतील. एवढे सर्व बिनदिक्कत सर्वांच्या समोर त्यांनी मांडून शेवटी दुर्दम्य आत्मविश्वास प्रगट केलाय की मी टाहो फोडून जरी हे सांगतेय तरी डोळ्यावर पद्धतशीर कातडे ओढून बसलेला बहुजन समाज हे मानायला तयार होणार नाही! या ताईचे मनःपूर्वक अभिनंदन खूप छान माहिती दिल्याबद्दल धन्यवाद!

मी ब्राह्मण समाजातील नागपूरची महिला एकता जोशी.. आम्हांला हे माहीत आहे की जगात देव वगैरे काही नाही. पण आम्ही सतत लोकांना देवदेव करायला सांगतो, कारण त्याने आमचे पोट भरते.

खरं सांगून दमडीही कुणी देत नाही. खोटं सांगून हजारो रुपये मिळतात. पूजा, पाठ, अभिषेक, आशीर्वाद, वरदान, हस्त, पुण्य, मोक्ष हे सर्व निखालस खोटे आहे, वर स्वर्गही नाही आणि नरकही नाही.

काल्पनिक नरक आम्हीच निर्माण केला लोकांना भीती दाखवण्यासाठी. आम्हीच नवीन पंथाची, नवनवीन पूजांची निर्मिती करतो. लोकांनाही नवीन पाहिजे असते.

खरं सांगू, भारतात इतके मूर्ख लोक आहेत की जगात कुठेही नाहीत. आम्ही जे सांगू ते पटकन् मानतात, थोडीही चिकित्सा करत नाहीत, चौकशी करत नाहीत. आम्ही ब्राह्मण कधीही वारीत जात नाही. आम्हांला माहीत आहे वारीत जाऊन नसलेल्या देवाचे दर्शन घ्यायचे. देव दर्शनाने कधीच काही होत नाही.

जोपर्यंत वेडे लोक हिंदू धर्मात आहेत, तोपर्यंत आमचा धंदा चालणार व आम्ही चालवणार. फुकटचा पैसा मिळतो.

माझे आजोबा माझ्यापेक्षा जास्त पैसे घरी आणतात. मी वकील असूनही कमी पैसे कमावते. आंघोळ करणे संध्यापाठ करणे, सोवळे हे फक्त आमचे महत्त्व वाढविण्यासाठीच असते. आम्हांला दान सर्व थरांतील लोकांचे चालते. मग तो अस्पृश्य असो वा इतर धर्माचा असो. काहीच फरक पडत नाही.

आरत्या, पंचारत्या, गणपती, दुर्गा हे सर्वकाही खोटे आहे. साधा विचार लोक करत नाहीत. आपणच गणपतीला वाजतगाजत आणतो आणि वाजतगाजत पाण्यात बुडवतो. काय हे? पण लोक एवढे अंध झाले आहेत की अजून शंभर वर्षे तरी सुधारणार नाहीत.

आमचा धंदा चालणार. आम्हांला काहीच करायची गरज नाही. कारण सर्व जातीच्या महिला आमच्या ताब्यात आहेत. त्या नवऱ्याचे ऐकत नाहीत, पण आमचे ऐकतात. आम्ही सांगितलेली कोणतीही पूजा त्या करतातच. आम्ही प्रत्येकाच्या डोक्यात देव घातलेला आहे तो कधीच बाहेर निघणार नाही आणि आमची दुकानदारी चालतच राहणार. बरेच देव न मानणारे अलीकडे रात्रंदिवस बॉबलत आहेत. पण त्यांचे त्यांच्या घरातील लोकसुद्धा ऐकत नाहीत.

आम्ही देवाच्या कहाण्या टिव्हीद्वारे, पुस्तकाद्वारे, चॅनेलद्वारे, कार्यक्रमांद्वारे सतत लोकांना... विशेषतः बायकांना ऐकवत असतो व

त्यांच्या डोक्यात देव घालत असतो.

अहो, संगणकाची पूजा करतात यावरून किती आंधळे लोक आहेत या देशाचे हे समजते.

मी ब्राह्मण आहे. ब्राह्मणचा अर्थ आहे कुणालाही ब्र बोलू द्यायचे नाही, फक्त आपलेच म्हणणे ऐकवायचे, म्हणजेच ब्राह्मण...!

नास्तिक लोकांचे देव नाहीत हे १००% खरे आहे, पण त्यांचे ऐकतो कोण! त्यांची बायकोसुद्धा ऐकत नाही.

खरंतर आम्हांला धर्माचे, देवाचे काही देणेघेणे नाही. आम्हांला काबाडकष्ट, मेहनती काम करायचे नव्हते. हिंदू धर्मात अनेक वेडे आहेत, त्यांच्यामुळे आम्हांला फुकटचे खायला मिळते.

आम्ही हिंदू लोकांना आतापर्यंत गेल्या पाच हजार वर्षांपासून मूर्ख बनवत आलो आहोत, अजूनही बनविणे चालू आहे.

कितीही शिकले तरी यांची चौकस बुद्धी जागृत झाली नाही.

आमचा अडथळा इंग्रज होते. ते हिंदूंना शिक्षण देऊन जागृत करू लागले होते. पण आम्ही त्यांना पिटाळून लावले व आमचे राज्य आणले. त्या आंबेडकरांनी थोडा प्रॉब्लेम केला होता. त्यांना आम्ही धर्मातून काढले. झाले काम!

हे हिंदू रोज देव देव करणार! आम्ही ३% आहोत, ९७% हिंदूंनी रोज एक रुपया जरी देवासाठी खर्च केला, तरी आमच्याइतके श्रीमंत जगात कुणीही नाही. किती मूर्ख लोक आहेत, आमच्या पाया पडून दक्षिणा देतात! आम्ही नेहमीच म्हणतो देव सगळीकडे आहे. ते खरंच आहे. गेली ७० वर्षे आमचीच सत्ता आहे. काँग्रेस आमचीच आहे. भाजप आमचाच आहे. शिवसेना आमचीच आहे. कम्युनिस्ट आमचेच आहेत. आम्ही भांडायची नाटके करत असतो. आम्हांला जगावर राज्य करायचे आहे.

आम्ही समोरासमोर कधीच भांडत नाही. आम्ही आतून पोखरतो व खतम् करतो आणि पोखरणारे हात तुमचेच वापरतो. आम्ही सगळीकडे आहोत आणि राहू. परत मी "ब्राह्मण" असून ठासून सांगते, देव नाहीच. पण तुम्ही मानणार नाही. आता तुम्हीच ठरवा.

आम्हांला कुणी शिवीगाळ केली की हेच SC, ST, OBC, VJNT, मराठा लोक आपापसात भिडतात, एकमेकांचे खून करायला मागेपुढे पाहत नाहीत. हेच आमचे बिनपगारी पोलीस आहेत. देव, देऊळ आणि धर्म आमचा हजारो वर्षांपासूनचा एकमेव अर्जेडा आहे.

ही पोस्ट आता जो वाचत आहे त्याचेही डोकं ठणकलं असेल, तर तो आमचा सच्चा बिनपगारी पोलीस आहे आणि ह्या अशा आमच्या भक्तांमुळे आम्ही हजारो वर्षे ह्या देशावर राजकीय, धार्मिक, सांस्कृतिक, आर्थिक, प्रचार प्रसार, औद्योगिक, न्यायविषयक सत्ता भोगत राहू.

एकता जोशी, बंगला नं ८५, रेशीम बाग, नागपूर

संकलक - मंगेश सोनवणे, पुणे व्हाट्सअप वरून साभार

***

हिंदू

१०३० मध्ये मोहम्मद गजनी सोबत भारतात आलेला पर्शियन इतिहासकार अल-बिरूनी याने सर्वप्रथम त्यांच्या लिखाणात हा हिंदू हा शब्द उपयोगात आणला.

हिंदू हा शब्द "गया-उल सौगात" या पर्शियन भाषेतील शब्दकोशातून आलेला आहे. ज्याचा शाब्दिक अर्थ काळा, चोर, बदमाश, काफीर, असभ्य, गुलाम असा आहे.

महंमद तुगलक १३२५ मध्ये दिल्लीचा सुलतान बनला, त्यावेळी तो सर्वात शिक्षित आणि योग्य व्यक्ती होता तो अरबी आणि पर्शियन भाषेचा विद्वान होता, तसेच खगोलशास्त्र, तत्त्वज्ञान, गणित, वैद्यकीय विज्ञान आणि तर्कशास्त्रात पारंगत होता. हा सुलतान सर्व विद्वानांचा आदर करायचा.

त्याच्या दरबारात मोरोक्कोचा प्रसिद्ध विद्वान इब्ने-बतूता होता. इब्ने-बतूता हा मोरक्कन विद्यापीठाचा स्कालर होता, इब्ने बतूताचे वडील आणि आजोबा मोरोक्को मध्ये काजी होते.

महंमद तुघलकाने त्याला दिल्लीचा काजी म्हणजेच दिल्लीचा मुख्य न्यायाधीश बनवले.

त्यावेळी मुस्लिमांसोबत शरीयतनुसार आणि भारतीयांसोबत मनुस्मृतीनुसार न्याय केला जात असे. त्यांच्या न्यायालयात भारतीय लोकांचे अनेक खटले चालत असत. ते मुस्लिमांना शरीयतनुसार व मुस्लिमा व्यतिरिक्त इतर भारतीयांना मनुस्मृतीनुसार न्याय देत असत.

मनुस्मृतीत दिल्याप्रमाणे ते ब्राह्मणाला ब्राह्मणधर्मानुसार क्षत्रियाला क्षत्रियधर्मानुसार आणि वैश्याला वैश्य धर्मानुसार न्याय देत होते पण जेव्हा शुद्रांचे प्रकरण यायचे तेव्हा शुद्र हे अनेक जातींमध्ये विभागल्या गेले असल्यामुळे शुद्रांची प्रकरणे फार गुंतागुंतीची होत असत, तेव्हा या शुद्र समूहाची कायदेशीर ओळख व्हावी म्हणून इब्ने बतूताने यांना सरकारी रेकार्डमध्ये "हिंदू" हे संबोधन दिले. तेव्हापासून सरकारी रेकार्डमध्ये शुद्रांना हिंदू लिहिल्या गेले. ते शुद्रांना हिंदू म्हणू लागले.

याचा हिंदू शब्दासंबंधित उल्लेख दुसऱ्या एका "सत्यार्थ प्रकाश" नावाच्या ग्रंथांमध्ये सुध्दा आढळतो. या ग्रंथाचे लेखक गुजरातचे कट्टर ब्राह्मण महर्षी दयानंद सरस्वती आहेत. हे पुस्तक आहे १८७५ मध्ये प्रकाशित झाले. या पुस्तकात दयानंद सरस्वती लिहितात की, "हिंदू हा शब्द नाही तर ही मुस्लिम राज्यकर्त्यांनी आम्हाला दिलेली शिवी आहे," म्हणून आम्ही स्वतःला हिंदू म्हणवून घेऊ नये. आपण "आर्य" आहोत आणि आपला धर्म "आर्यधर्म" आहे. आपण स्वतःला आर्य म्हणावे असं स्वामी दयानंद सरस्वती म्हणतात.

स्वामी दयानंद सरस्वती हे कट्टर ब्राह्मण होते त्यांनी ब्राह्मणांना "हिंदू" शब्द वापरू नये असे आवाहनही त्यांनी या पुस्तकात केलेले आहे. त्यांची सत्यता तपासण्यासाठी आपण सत्यार्थ प्रकाश हे पुस्तक जरूर वाचावे.

खुद्द महर्षी दयानंद सरस्वती यांनी सत्यार्थ प्रकाश या पुस्तकात

ही गोष्ट मान्य केली आहे की "हिंदू" ही मोगलांनी आपल्याला दिलेली शिवी आहे. त्यामुळे त्यांनी "हिंदू" समाज स्थापन करण्याऐवजी आर्य समाज स्थापन केला.

याचे आणखी एक उदाहरण इतिहासात सापडते जेव्हा भारतात मोगलांनी जीजिया कर लागू केला तेव्हा ब्राह्मणांनी जीजिया कर भरण्यास नकार दिला आणि सांगितले की आम्ही हिंदू नाही, म्हणून आम्ही जीजिया कर देणार नाही आम्ही तुमच्यासारखे बाहेरून आलेले व इथल्या स्थानिक लोकांना जिंकलेले विदेशी आहोत फरक एवढाच की आम्ही भारतात आधी आलेलो आहोत आणि तुम्ही नंतर आलेले आहात. मग त्यांनी इब्ने-बतूताच्या न्यायालयात झालेल्या खटल्याचा तर्क दिला या तर्कावर समाधानी होऊन मुघल शासकांनी भारतातील ब्राह्मणांना जीजिया करातून सूट दिली होती.

हिंदू हा भारतीय शब्द नाही.

हा मराठी शब्दही नाही.

हा संस्कृत शब्दही नाही.

हा इंग्रजी शब्दही नाही.

हा मागदी शब्दही नाही.

हा फारशी शब्द आहे.

बारावी शतकात मुघल जेव्हा भारतात आले तेव्हा ते धर्माने इस्लामिक होते पण त्यांची भाषा आणि लिपी ही फारसी म्हणजे पर्शियन होती जेव्हा ते भारतात आले तेव्हा त्यांनी भारतीय लोकांना पराभूत केले तेव्हा त्यांनी भारताच्या पराभूत मागासलेल्या लोकांना हिंदू हे नाव दिले, तेव्हापासून हिंदू हा शब्द प्रचलित झाला.

हिंदू हा धार्मिक शब्द नसून एक समुहवाचक शब्द आहे. हिंदू हा शब्द बाराव्या शतकापर्यंत कोणत्याही भाषेत किंवा लिखित कागदपत्रांमध्ये आढळत नाही.

हा शब्द रामायण, महाभारत, उपनिषदे, भागवत, गीता, ज्ञानेश्वरी, श्रुती, स्मृती, मनुस्मृति, दासबोध, चार वेद, १८ पुराणे, ६४ शास्त्र आणि भारुड या बहुजन संतांच्या अभंग वाणीतील गाथेत किंवा दोह्यांमध्ये हा शब्द आढळत नाही. हिंदू धर्मातील कोणत्याही धर्मग्रंथात हा शब्द आलेला नाही. ब्राह्मण स्वतःला कधीच हिंदू मानत नाही ते स्वतःला फक्त ब्राह्मण म्हणवतात पण ते शुद्रांना म्हणजेच एससी एसटी ओबीसी आणि जे धर्मातरीत भारतीय आहेत त्यांना हिंदू म्हणतात आणि हिंदू मानतात.

भारतात सर्वात मोठे राष्ट्रीय ग्रंथालय कोलकत्ता येथे आहे. तिथे तुम्हाला पर्शियन शब्दकोशात हिंदू शब्दाचा अर्थ दिसेल.

हिंदू या शब्दाचा अर्थ गुलाम, चोर, काळातोडाचा, घाणेरडा, रहजन (रस्त्यावरील दरोडेखोर) असा आहे. हिंदू हा शब्द दोन शब्दापासून बनलेला आहे.

पहिला शब्द हिन आणि दुसरा शब्द दुन.

हीन म्हणजे नीच, घाण, तुच्छ आणि दुन म्हणजे लोक, प्रजा, जनता. गोस्वामी तुलसीदास यांनी सोळाव्या शतकात रामचरितमानस ग्रंथ लिहिला त्यावेळाचा तो काळ मुघलांचा काळ होता. त्यांनी रामचरित मानसमध्ये मुघलांच्या वाईटाबद्दल किंवा कथित हिंदूधर्माच्या चांगुलपणावर एकही चौपाई सुध्दा लिहिली नाही कारण त्यावेळी हिंदू मुस्लिम संघर्ष नव्हता किंवा हिंदू नावाचा कोणताही धर्म अस्तित्वातच नव्हता. जो होता तो ब्राह्मण धर्म होता. ब्राह्मणधर्मात शूद्र हे नीच होते म्हणून तुलसीदास गोस्वामींनी शूद्रांसाठी चौपायी लिहिली.

“ढोल गवार शूद्र पशु नारी सब ताडकन के अधिकारी.”

ही चौपाई तुलसीदासांनी लिहिली.

त्यावेळी ब्राह्मणधर्म कार्यरत होता आणि ब्राह्मण व मोगल सोबत मिळून राज्य करीत होते एवढेच नाही तर काही काही ठिकाणी त्यांनी मुस्लिमांशी नातेसंबंधही निर्माण केले.

त्याकाळी जाती व्यवस्था सक्रिय होती त्यामुळे कोणतीही भारतीय व्यक्ती हिंदू म्हणून ओळखली जात नसून तीच्या जातीच्या नावाने ओळखले जात होती. वर्ण व्यवस्थेत ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य आणि शूद्र होते. शूद्र सर्व अधिकारांपासून वंचित होते. शूद्रांचे काम फक्त उच्च वर्णियांची सेवा करणे एवढेच होते, म्हणजे सोप्या शब्दात ते ब्राम्हणांचे गुलाम होते या शूद्रांनाच मोगल हिंदू म्हणत होते.

पहिले महायुद्ध जुलै १९१४ मध्ये सुरू झाले आणि नोव्हेंबर १९१८ मध्ये संपले हे युद्ध ऑस्ट्रिया, हंगेरी, जर्मनी, उस्मानिया, आणि बल्गेरिया या देशांविरुद्ध ब्रिटन, फ्रान्स, अमेरिका, रशिया आणि इटली या देशांमध्ये लढले गेले. त्यावेळी ब्रिटनचे प्रधानमंत्री लायड जॉर्ज यांनी युद्धाच्या सुरुवातीला ब्रिटनच्या जनतेला आवाहन केलं होतं की युद्धात जनतेने त्यांना पूर्ण पाठिंबा द्यावा, या युद्धात ब्रिटन विजयी झाला तर तो ब्रिटन च्या नागरिकास प्रौढ मताधिकार देईल जेणेकरून ते आपल्या मताची सरकार निवडून आणतील.

त्यावेळी ब्रिटिश भारतावर राज्य करीत होते, त्यामुळे साहजिकच या आव्हानाचा भारतीय नेत्यांवर परिणाम झाला. त्याकाळी भारतात बाळ गंगाधर टिळक, मदन मोहन मालवीय, विनायक दामोदर सावरकर, केशव बळीराम हेडगेवार आणि बाळकृष्ण शिवराम मुंजे हे ब्राह्मण नेते होते. त्यांनी यावर विचार सुरू केला जर ब्रिटन जिंकले तर ते ब्रिटिश लोकांना प्रौढ मताधिकार देतील आणि लवकरच हा कायदा भारतातही लागू होईल. आणि येथे शूद्र वर्ग बहुसंख्याने असल्यामुळे ते संसदेत निवडून येतील आणि आम्ही ब्राह्मण अल्पसंख्या असल्यामुळे निवडून येवू शकणार नाही. मग त्यांनी या विषयावर खूप विचारमंथन करून त्यातून मार्ग काढला.

मदन मोहन मालवीय यांच्या नेतृत्वाखाली व विनायक दामोदर सावरकर यांच्या अध्यक्षतेखाली सन १९१५ ला हिंदू महासभे ची स्थापन केली. केशव बळीराम हेडगेवार हे त्यावेळी उपाध्यक्ष होते बाळकृष्ण शिवराम मुंजे हे या महासभेचे सदस्य होते.

पुढे सप्टेंबर १९२५ मध्ये केशव बळीराम हेडगेवार यांनी संपूर्ण

भारताला हिंदूधर्म आणि हिंदूराष्ट्राकडे घेऊन जाण्यासाठी राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाची स्थापना केली.

पहिले महायुद्ध नोव्हेंबर १९१८ मध्ये संपले आणि लगेच ब्रिटिश संसदेने दिलेल्या वचनाप्रमाणे प्रौढ मताधिकार कायदा पास केला. या कायद्यामुळे भारतातील ब्राह्मणवाद धोक्यात आला. त्यावेळी ग्रेट ब्रिटन आणि आयर्लंड मध्ये प्रौढ मताधिकार कायदा मंजूर झाल्यानंतर भारतातही तो मंजूर होणार हे निश्चितच होते,

ब्राह्मणांची संख्या साडेतीन टक्के आहे ते अल्पसंख्यांक आहेत मग कसे निवडून कसे येणार? हा प्रश्न ब्राह्मण वर्गापुढे आला.

ब्राह्मणधर्माची सर्व पुस्तके शूद्रांचे हक्क आणि अधिकार हिसकावून घेण्यासाठी शूद्रांची मानसिकता बदलण्यासाठी आणि ब्राह्मणांना श्रेष्ठ घोषित करण्यासाठी लिहिल्या गेलेली आहेत. त्यामुळे शूद्र पूर्णतः ब्राह्मणांपासून वेगळे झालेले होते. प्रौढ मताधिकाराचा मुद्दा आता ऐरणीवर आला आणि इंग्लंडमध्ये मताधिकाराचा कायदा लागू झाला आणि भारतातही हा कायदा लागू करण्याची चर्चा सुरू झाली, यावर टिळक म्हणाले की “हे तेली, तांबोळी कुनबटे संसदेत जाऊन काय करणार आहेत संसदेत काय नांगर चालवायचा आहे काय? आणि तेल्यांना संसदेत जावून तेल काढायचे आहे काय?” संसदेत जाण्याचा अधिकार हा ब्राम्हणांचा आहे, आम्ही संसदेत जाऊ. मग ब्राह्मणांनी स्वतःला संसदेत जाण्याकरता मुसलमानांनी दिलेल्या समूहवाचक हिंदू शब्दाला धर्मवाचक “हिंदूधर्म” शब्द बनविला. आणि स्वतः बहुमताचा एक भाग बनून ब्राह्मणांचा संसदेत जाण्याचा मार्ग मोकळा केला.

आज चा “हिंदूधर्म” हा खरे तर चातुर्वर्ण्यावर आधारीत ब्राह्मणधर्म आहे. आजचा एससी हा पुर्वी शूद्र वर्गाचा मोठा भाग होता त्याला यांनी आधीच अस्पृश्य घोषित केले आणि शूद्रांपासून वेगळे करून शुद्राला कमजोर केले. यापुर्वी सिंधू संस्कृतीला नष्ट करून आदिवासी जाती जमातीचा लोकांना आक्रमक आर्य ब्राह्मणांनी जंगलात हाकलले.

आता मात्र ब्राह्मणांनी हिंदूधर्म हा शब्द विचारपूर्वक वापरला या शब्दाने सर्व हिंदूंना समानतेची भावना तर होते पण हिंदूचा नेता हा ब्राह्मणच राहतो. अशा प्रकारे ब्राह्मणांनी भारतीय समाज व्यवस्थेत ब्राह्मणवाद कायम ठेवला व आपले स्थान मजबूत ठेवले.

त्यांनी ब्राह्मण धर्माचे नामकरण हिंदू धर्म केले यामध्ये जातीयता पूर्वीसारखीच आहे, ह्या जाती या ब्राह्मण धर्माचा आत्मा आहेत जाती नसतील तर ब्राह्मणाचे वर्चस्व संपेल. साडे तीन टक्के ब्राह्मण लोकसंख्येच्या आधारे ग्रामपंचायतचा सदस्यही होऊ शकत नाही परंतु विचारमंथन करून त्यांनी १९१५ मध्ये हिंदू महासभा स्थापन केली आणि स्वतःला हिंदू म्हणवून घेऊन प्रचार व प्रचार व प्रसाराच्या माध्यमाद्वारे बहुसंख्य बनले त्यामुळे सन १९५० पासून आज पर्यंत भारतातला एससी, एसटी, ओबीसी हा मागासवर्गीय समाज यांना हिंदूचा भाग समजून मतदान करीत आहे यामुळे मोठ्या संख्येने ब्राह्मण पार्लमेंट मध्ये निवडून जात आहे व आज सत्ताधारी जमात बनला आहे.

प्रमोद मून २५-१२-२०२२

***

स्त्री जन्मा, ही तुझी कहाणी

- अॅड. रामचंद्र बाहिकर, नाशिक

कुणावरही अन्याय होउ नये म्हणून भारतीय संविधानात मानवी, हक्कांचे संरक्षण करण्यासाठी पुरेशा तरतुदी केल्या आहेत. स्त्रियांना त्यांच्या - संरक्षणाची त्यांच्या अधिकाराची कुचंबना होत असल्याचे दिसते. त्याची सुरवात घरात मुलगी म्हणून जन्माला आल्यापासून होते. कुटुंबात मुलाला जो आदर व सन्मान प्राप्त होतो, तो मुलगी जन्माला आली म्हणून नसतो. मुलीची गर्भधारणा झाली असल्यास, लागलीच भ्रूण हत्या केली जाते. मुलीची गर्भधारणा होऊ नये म्हणून घरातील सर्व काळजी घेतात.

मुलीला घरात जन्माला आलेले ओझे समजले जाते. तिच्या शिक्षणावरील खर्च, व्यर्थ समजला जात असल्याने तिचे शिक्षण मध्येच बंद केले जाते. त्यामुळे ग्रामिण भागातील मुली जास्त निरक्षर आढळतात. निरक्षर राहिल्याने व्यवहारी जीवनात तिला अनंत अडचणीला तोंड द्यावे लागते. शिक्षण बंद झाल्याने तिची आई घरकामाचा भार तिच्यावर सोपवते, व्यवहार समजत नसल्याने तिची हेटाळणी होते. त्यामुळे तिच्यात न्यूनगंड निर्माण होतो. मुलगीच जन्माला येऊ देत नसल्याने, जनगणनेत मुला-मुलींच्या दरात भरपूर विषमता जाणवते.

प्रत्येक व्यक्तिला सन्मानाने, आणि निर्भयपणे जगता येणे हे मानवी हक्कात अभिप्रेत आहे. लग्नात हवा असणारा हुंडा, मान-पान वराकडील सर्वांना न झाल्यास, मुलगी सासरी जाताच, तिचा मानसिक व शारिरीक छळ सुरु होतो, लोभी कुटुंबात, वधूला लग्नात मिळालेले दागदागिने, तिच्या हक्काच स्त्रीधन, तिच्याकडून, हिसकावून घेऊन, घरातून तिला हाकलून लावले जाते. तिच्या चारित्र्यावर संशय घेऊन, तिच्यावर खोटे आरोप लादले जाऊन, तिला जीवन जगणं मुश्किल करतात. काहींना नोकरी, घरसंसार, मुलांची देखभाल, अशा तिहेरी जबाबदाऱ्या सांभाळाव्या लागत असल्याने, आणि खाष्ट सासू, सासरे, ननंदा पती, असल्यास अती ताण तणावामुळे, दगदग आणि धावपळीमुळे, त्यांना हृदयविकाराच्या आजाराची संभावना होऊ शकते.

प्रत्येक वर्षी जागतीक महिला दिवस ८ मार्चला साजरा होतो. स्त्रियांचे समाजातील हक्क, स्त्रियांप्रती समाजाचे कर्तव्य, सासरी स्त्रि (घरातील लक्ष्मी) म्हणून सन्मानाची वागणूक, या विषयी व्यासपिठाहुन मोठमोठी भाषणे होतात, मात्र कृतीत काहीच न आल्याने, स्त्रियांच्या जीवनातील परवड संपत नाही. स्त्रियांच्या संरक्षणासाठी अनेक कायदे अस्तीत्वात आहे. कोर्टात बाजू खरी आहे हे सिद्ध करण्यासाठी ठाम पुरावे, साक्षीदार नसल्याने, गुन्हेगारांना रान मोकळे. त्यांची गुंडगिरी संपत नाही. ते निर्धास्तपणे उजळ माथ्याने समाजात वावरतात. त्यामुळे गुन्हेगारी कमी होत नाही.

स्त्रियांच्या बाबतीत घडणाऱ्या गुन्हेयांची वर्गवारी केल्यास, सासरी घडणारे गुन्हे व त्यांची विवाह बंधनातून मुक्ततासाठी असणारे कायदे. स्त्रियांवर नोकरीच्या ठिकाणी होणारे अत्याचार व त्यावरील कायदे,

समाजाकडून होणारे अत्याचार, विनयभंग, बलात्कार, खून इत्यादी कायद्यासंबंधी माहिती स्त्रियांना असणे आवश्यक आहे. स्त्रियांना मदत करणाऱ्या अनेक सामाजिक संस्था, महिला प्रतिनिधि आहे. स्त्रियांनी चौकस राहणे, गरजेचे आहे. कायदे माहित असल्यास त्यांच्यावर, वा अन्य मैत्रिणींवर संकट कोसळ्यास त्या त्यांना सुद्धा मदत करू शकतील. अशावेळी एकमेकींना मदत करणे अत्यंत आवश्यक आहे. स्त्रियांसाठी, त्यांच्या माहितीसाठी, त्यांना आवश्यक असणाऱ्या कायद्यांची सविस्तर माहिती खाली देत आहे.

१) लग्न झालेल्या पत्नीशी हिंसक व क्रूर वागणूक-

हिंदू विवाह कायदा कलम १३ हिंसक वागणूक दोन प्रकारात मोडते.

(अ) मानसिक क्रूरता- पत्नीला शारिरीक इजा न करता तिच्या मनाला लागेल अशा शिव्या, हुंड्यावरून माहेरचा उध्दार, वा अन्य प्रकारच्या विषयाला अनुसरून तिच्या मनाला लागेल असे टोचून बोलणे, या प्रकारची मानसिक क्रूरता यावर घरगुती हिंसाचार कायदा २००५ नुसार पतीवर अपराधाचा गुन्हा दाखल होऊ शकतो.

(ब) शारिरीक क्रूरता- पत्नीला हाताने किंवा हाती लागले त्या साधनाने मारझोड करून तिच्या शरिरावर, शारिरीक इजा, जखमा, मारझोड करून पत्नीला बेशुद्ध करणे इ. शारिरीक क्रूरता मानली जाते. अशा क्रूरतेला वर उल्लेख केलेल्या कायद्याने पतीला शिक्षा होउ शकते. लग्नात हुंडा दिला नाही म्हणून हुंडा प्रतिबंधक कायदा २०१३ प्रमाणे पत्नीचा छळ केल्यास पतीवर कायद्याने शिक्षा होऊ शकते.

२) नवविवाहीत मुलींच्या हत्या-

समाजात अनेक पतीत, संयम सामंजस्य, संतुलन, सुसंस्कृत-पणाच्या अभावी क्रूरपणे पत्नीची हत्या होते असे पतीसुद्धा भा. दंड विधान कायद्यानुसार शिक्षेस पात्र आहेत. अशा नराधमांसाठी कायदा सुद्धा अपुरा पडतो असे जाणवते.

३) नोकरीच्या ठिकाणी लैंगिक शोषण-

कौटुंबिक खर्चाला सहभाग म्हणून अनेक स्त्रिया नोकरी करतात. त्या ठिकाणी संपर्कात येणारे, कामवासनेने पछाडलेले अनेक सहकारी, वरिष्ठ अधिकारी स्त्रियांच्या असहायतेचा फायदा घेऊन त्यांचे लैंगिक शोषण करतात. स्वतःची बेअबू होउ नये म्हणून त्या वाच्यता करीत नाही.

४) स्त्रियांचा विनयभंग, दागिने, मौल्यवान वस्तू अपहरण-

रस्त्याने एकटी जाणारी मुलगी, अबला यांचा गर्दीचा फायदा घेऊन, जसे यात्रा, बस, मंदीर अशा ठिकाणी विनयभंग केला जातो. दुचाकीवरून पाठीमागून येऊन, गळ्यातील मौल्यवान सोन्याचे दागिने, पोत, खांद्यावरील पर्स, हातातील मोबाइल घेऊन पळ काढला जातो.

अशा घटना वर्तमान पत्रात नेहमी वाचायला मिळतात. एकतर्फी प्रेमातून अॅसिड हल्ला सुद्धा केला जातो.

५) लहान बालकांचे अपहरण करून विक्री- मुलींना मोठे करून अनैतिक व्यवसाय करण्यास धाक व दडपशाही. लहान बालकांचे अपहरण करून मुल असल्यास त्याच्यात शारीरीक व्यंग निर्माण करून त्याला रस्त्यावर गर्दीच्या ठिकाणी भिक मागण्यास भाग पाडून, गुंड प्रवृत्तीचे लोक त्यांच्याकरवी पैसे कमवितात.

६) स्त्रियांची आर्थिक असमानता-

लग्न झालेल्या स्त्रियांना बऱ्याच घरात आर्थिक स्वातंत्र्य नसते. नोकरी करीत नसल्याने आर्थिक अधिकार पतीकडे, सासूकडे, सासऱ्याकडेच असल्याने त्यांची आर्थिक कुचंबना केली जाते. माहेरची आर्थिक परिस्थिती, पाठींबा भक्कम नसल्यास, छळ करून त्यांना सासर सोडावे लागून निरीश्रित केले जाते. त्यांच्या निराधार अवस्थेचा फायदा, त्यांना भुलवून गुंड प्रवृत्तीचे लोक घेत असतात.

७) स्त्रीयांची धार्मिक असमानता-

स्त्रियांना मासिकपाळीच्या काळात मंदिरात जाता येत नाही. शनिशिंंगणापूर मंदिरात स्त्रियांना आतापर्यंत दर्शनास बंदीच होती. त्यासाठी स्त्रियांना आंदोलन करावे लागले.

८) घटस्फोटीत स्त्रियांची अवहेलना-

सासरच्या शारीरीक व मानसिक छळामुळे बऱ्याच स्त्रियांना माहेरी अनेक प्रश्न विचारून भंडावून सोडले जाते. मुलीलाच दोषी ठरविले जात असल्याने, माहेरी दिवस कंदणे त्यांना नकोसे वाटत असल्याने, त्या प्रसंगी आत्महत्या करण्यास तयार होतात. त्यांची मानसिक अवस्था बिघडल्याने, मनापासून कुणाशीच बोलत नसल्याने त्या अबोल बनतात. माहेर सोडल्यास रहाणार कुठे? हा प्रश्न त्यांच्यासमोर उभा ठाकतो.

९) घटस्फोटाची आढणारी प्रमुख कारणे खाली दिल्याप्रमाणे-

* पती अथवा पत्नीचा ताठर, हेकेखोर, घमेंडी व त्यांच्यात अहंपणा असणारा स्वभाव. स्वभावात आपसात जुळवून घेण्याची मानसिकता नसणे, लवचिकता नसल्याने, कुठल्याही परिस्थितीत ते माघार घेत नाही. लग्न बंधनावरील निष्ठेचा अभाव.

* शारीरीक संबंधात असमाधान. * व्यभिचार, आपसात दुरावा, अति क्रोधाने हत्या. * नात्यातील प्रगल्भतेचा अभाव, हट्टी व अहंपणाचा स्वभाव. * कटकटी सासू, सासरा व नवरा. * अवाजवी, अवास्तव अपेक्षा, चैनी, विलासी वृत्ती. व्यसनाधिनता * दुर्लभ संवाद, समजूतीचा अभाव, आपसात गैरसमज. * श्रद्धा व जीवनशैलीतील विसंवाद, परदेशीच नोकरीचा हट्ट. * नात्याहून करिअर, महत्त्वाकांक्षा अधिक वरचढ. * संशयी स्वभाव, त्यामुळे कटूता, कायमचा दुरावा. * एकत्र कुटूंबात रहाण्यास नकार, शहरी जीवनाचा हव्यास. * मुलींच्या सांसारिक जीवनात माहेरच्यांची शिकवण व लुडबूड * दोघांची आपसात घटस्फोटा -साठी संमती असल्यास कोर्टामार्फत फारकत.

१०) पतीपत्नीचा एकमेकांच्या संमतीने हिंदू विवाह कायदा कलम १३(ब) अन्वये घटस्फोट घेता येतो.

अनेक प्रयत्नकरून समोपदेशन करून सुद्धा, २ वर्षांपेक्षा अधिककाळ पती पत्नी एकमेकांपासून दूर रहात असल्यास, न्यायालयात अर्ज करतांना पती-पत्नी यांच्यात घटस्फोटाच्या सहमतीने ठरलेल्या अटी अर्जासोबत जोडाव्या लागतात, त्याप्रमाणे तसे कागदोपत्री नोंदवून न्यायालयात अर्ज करता येतो. घटस्फोट घेण्यापूर्वी त्या अर्जात पतीने पत्नीच्या मागण्यानुसार ठराविक रक्कम व अन्य काही दिल्यास त्याचा उल्लेख, अटी शर्ती न्यायालयात दिलेल्या अर्जासोबत असावा. कोर्ट पती-पत्नीची सहमतीने घटस्फोट घ्यायला तयार आहे किंवा नाही याची खात्री करते. त्याचप्रमाणे कुणाच्या दबावाखाली ते घटस्फोट घेत नाही याची सुद्धा खात्री करून पुढील ६ महिन्यांनंतरची तारीख दिली जाते. ६ महिने संपल्यानंतर असणाऱ्या तारखेला पती व पत्नी दोघांनाही कोर्टापुढे सांगावे लागते, ते दोघेही सहमतीने फारकत घेण्यास तयार आहे. त्यानुसार कोर्ट त्यांचा घटस्फोट मंजूर करते.

आपल्या रुढीग्रस्त सनातनी विचारातून, विषमताग्रस्त मानसिकतेतून बाहेर येऊन, उदार मतवादी आणि विकासाभिमुख प्रागतिक दृष्टीकोन स्वीकारण्याची आजच्या काळात गरज आहे. कोणत्याही परिस्थितीत स्त्रियांच्या मानवी हक्कांचे उल्लंघन होणार नाही, यासाठी सर्व समाजातील स्तरांनी विचारपूर्वक पाठिंबा द्यायला हवा. त्यांना तसा आधार व पाठबळ मिळाल्यास त्यांच्यातील हिंमत वाढेल. तसे झाल्यास कोर्ट कचेरीत जाऊन न्याय मिळविण्याच्या खटपटी करण्याची गरज पडणार नाही. विवाहितांचे कोर्टातून न्याय मिळेपर्यंत थांबण्याचे व दोघांचे त्यांच्या तारुण्यातील अनेक वर्षे वाचतील यासाठी आपसात सामंजस्याने तडजोड करण्याची वृत्ती हवी. आपसातील तडजोडीने फारकत झाल्यास, पतीपत्नी विषयीचे अनेक प्रकरणे कोर्टातून कमी होतील व नवविवाहीत मानसिक ताणतणावातून बाहेर पडतील आणि भविष्यात आनंदी जीवनाची पुढील वाटचाल करतील.

- रामचंद्र सदाशिव बाहीकर, अॅडव्होकेट

६०, यशोदीप, जेलरोड शिवाजीनगर, नासिकरोड

***

	<p>प्रो. केशव धोंडीबा कुंभार मो. 9892616177, 9867833287</p>	
<p>केशव रसवंती गृह हरगंगा महल, प्लॉट नं. ४५, टिळक रोड, दादर टी. टी., मुंबई ४०० ०१४.</p>	<p>श्री. गुरुदेव रसवंती गृह शांती भवन, प्लॉट नं. ४२७, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर मार्ग, माटुंगा, मुंबई ४०० ०१९.</p>	
<p>● शाळेतील मुलांसाठी खास सवलत</p>		

जमीन मोजणी झाली अचूक अन् गतिमान

राष्ट्रीय सर्व्हे दिनानिमित्त झालेल्या समारंभात उपजिल्हाधिकारी मनीषाताई कुंभार यांचा सत्कार करताना विश्वेश्वरय्या व्होकेशनल ट्रेनिंग सेंटर, औंध, पुणेचे प्राचार्य पांडुरंग सुपेकर (कुंभार) व इतर मान्यवर.

काल राष्ट्रीय सर्वेक्षण दिन होता. जमीन हा सर्वांच्या जिवाळ्याचा विषय. नैसर्गिक वाढ, प्रगती आणि वेगाने होणाऱ्या शहरीकरणामुळे जमिनीचे दर दिवसेंदिवस वाढत आहेत. स्थावर मिळकतीमध्ये जमिनीला महत्त्व आहे. जमीन खरेदी विक्रीमध्ये होत असलेली वाढ, नवीन प्रकल्प, विकास आराखडे, प्लॉटींग, हिस्सेवारी इत्यादी कारणांमुळे जमीन मोजणीला खूप महत्त्व आले आहे. पूर्वीच्या काळी राजेशाही, संस्थाने यांच्या हद्दी कशा ठरत असत, जमीन कशी मोजली जात होती. हद्दीचे वाद कसे सोडवले जात होते. अशा अनेक प्रश्नांबाबत कुतूहल निर्माण होणे स्वाभाविक आहे. छत्रपती शिवरायांच्या स्वराज्यात "शिवशाही काठी" हे एकक जमीन मोजणीसाठी वापरले गेले होते. त्यानुसार जमिनीची प्रतवारी करून बघा, चावर मध्ये जमिनीचे क्षेत्रफळ मोजले जात. कालांतराने इंग्रजांची राजवट भारतात प्रस्थापित झाली. राज्य व्यवस्थापन आणि महसूल वसुलीसाठी जमिनीची तांत्रिक पद्धतीने मोजणी सुरू करण्यात आली. भारतातील जमीन मोजणी क्षेत्रातील सर्वोच्च संस्था 'सर्व्हे ऑफ इंडिया'ची स्थापना १७६७ साली करण्यात आली. कॉलिन मॅकेन्झी हे भारताचे पहिले सर्व्हेअर जनरल होते. सार्वभौम भारताच्या जमिनीची मोजणी करून आवश्यक नकाशे अभिलेख उपलब्ध करून देण्याचे काम सर्व्हे ऑफ इंडिया करते. या संस्थेचे मुख्यालय डेहराडून येथे आहे. १० एप्रिल १८०२ या दिवसापासून भारतामध्ये महात्रिकोणमितीय (Great Trigonometrical Survey-GTS) पद्धतीचे सर्वेक्षण विल्यम लॅम्बटन यांनी सुरू केले. तेव्हापासून भारतामध्ये १० एप्रिल हा राष्ट्रीय सर्वेक्षण दिन साजरा केला जातो.

पृथ्वी गोल असली तरी ती चेंडूसारखी गोल नसून काहीशी अंडाकृती आहे. त्यालाच "जिऑईड" असे भौगोलिक नाव आहे. जमीन मोजणी करताना पृथ्वीची गोलाई विचारात घेतल्यास त्यास जिओडेटिक सर्व्हे म्हटले जाते. आणि ज्या मोजणी प्रकारात गोलाईचा विचार केला जात नाही किंवा सर्व जमीन समतल आहे असे समजून मोजणी प्रक्रिया केली जाते त्यास प्लेन सर्व्हे म्हणतात. १९५६ पूर्वी जमीन एकर आणि गुंठ्यामध्ये मोजली जात होती. सध्या हेक्टर, आर आणि चौरस मीटर मध्ये जमिनीचे क्षेत्रफळ नमूद केले जाते. पूर्वी साखळीचा वापर करून मोजणी केली जात असे त्यामध्ये गुंटर, रेव्हेंन्यू मेट्रिक आणि इंजिनिअरिंग साखळी वापरली जात होती. शंकू साखळी

पद्धतीच्या जमिनीच्या मोजणी प्रकारात टिपणबुक महत्त्वाचे असते. वसलेवार पद्धतीने जमिनीचे क्षेत्रफळ काढले जायचे. पुढे समतल फलक (Plane Table) उपकरणाच्या सहायाने जमीन मोजणी करण्यात येऊ लागली. प्लेन टेबल सर्व्हे तुलनेने सोपा असल्याने फार काळ प्लेन टेबलने मोजण्या केल्या जात होत्या. तांत्रिक सर्वेक्षणासाठी थिओडोलाईट हे उपकरण निर्माण झाले. फक्त अंतरे मोजून अचूकता मिळत नव्हती. अंतर्गत कोन मोजणे अनिवार्य झाले. तेव्हा थिओडोलाईट या उपकरणाचे महत्त्व अधोरेखित झाले. थिओडोलाईट हे उपकरण जमीन मोजणी क्षेत्रामधील मैलाचा दगड असलेले महत्त्वपूर्ण उपकरण ठरले. अचूकता हे मोजणी शास्त्रातील महत्त्वाचा मापदंड आहे.

दिवसेंदिवस इंच इंच जागेला किंमत आल्याने मोजणीमध्ये गती व अचूकता यावी यासाठी आधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर केला जाऊ लागला आहे. डिजिटल थिओडोलाईट नंतर टोटल स्टेशन या उपकरणाचा सध्या जमीन मोजणीसाठी मोठ्या प्रमाणात वापर केला जात आहे. टोटल स्टेशन मध्ये इन्बिल्ट डिजिटल थिओडोलाईट EDM (Electronic Distance Meter) असल्याने अचूक मोजणी शक्य होते. महाराष्ट्र शासनाच्या भूमिअभिलेख खात्याने देखील नवीन तंत्राचा वापर मोजणीसाठी सुरू केलेला आहे. मोजणी क्षेत्रात नव्याने GNSS (Global Navigation Satellite System) प्रणालीचा वापर होत आहे. यामध्ये उपग्रहाद्वारे जमिनीचे अक्षांश व रेखांश मिळविले जातात आणि संगणक प्रणालीद्वारे नकाशांचे आरेखन केले जाते. राज्यात सर्व्हे ऑफ इंडियाच्या सहकार्याने ७७ ठिकाणी कॉर्स (Continuous Operation Reference Station) उभारले आहेत. या कॉर्सच्या आधारे जीपीएस रीडिंग ३० सेकंदात घेता येतात. त्यामुळे जमिनीची मोजणी ३० ते ३५ मिनिटांत करता येणे शक्य झाले आहे. मिळकत धारकांना त्यांच्या मिळकतीचे नकाशे, मालमत्तापत्रक लवकर मिळावेत. नवीन मालमत्तांचा शोध यासाठी ड्रोन सर्वेक्षण ही सुरू करण्यात आले आहे. परंतु, त्यासाठी संबंधित खात्यांच्या पूर्वपरवानग्या आवश्यक असतात.

मोजणी केल्यानंतर जमीन मालकांना मोजणीच्या नकाशांची 'क प्रत' भूमिअभिलेख विभागाकडून देण्यात येते. सध्या गाव नकाशे, गट नकाशे, डी.पी. नकाशे संदर्भासाठी वापरले जातात. राज्याच्या पुनर्मोजणीचा प्रकल्प देखील शासनाने हाती घेतला आहे. स्वामित्व योजना सर्व्हे ऑफ इंडिया सहकार्याने सुरू आहे. लहान लहान होत चाललेले जमिनीचे तुकडे, नवीन पायाभूत सुविधा, निवासी प्रकल्प, विकास आराखडे, रस्ते बांधणी यामुळे येणारा काळ हा जमीन मोजणी क्षेत्रासाठी अधिक आव्हानात्मक असणार आहे. या क्षेत्रातील अभियंत्यांनाही रोजगार उपलब्धतेस अधिक वाव देणारा असेल हे निश्चित! - पांडुरंग सुपेकर, (९८८११३०१९९)

प्राचार्य, विश्वेश्वरय्या व्होकेशनल ट्रेनिंग सेंटर, औंध पुणे. स्थापत्य अभियंता (PMRDA Licence Engineer) गेली ३० वर्षे जमीन मोजणी अध्यापनाचे काम करतात.

वापरा किंवा गमवा हे उत्क्रांतीचे सूत्र आहे. शरीराचे जे अंग वापरले जात नाही, ते गळून पडते, हे आपण अनुभवले. माकडाला असलेले शेपूट मानवाला नसणे, हा उत्क्रांतीचाच भाग. मेंदूचा वापर वयोमाना नुसार कमी होतो. पण तसे होऊ नये, यासाठी मेंदू सतत सक्रिय हवा, त्याला काम हवे, नवे शिकण्याची उमेदही हवी. यंत्रमानव कृत्रिम बुद्धिमत्ता माणसानेच तयार केली, पण आपल्यासारख्या सामान्यांनी आपल्या मेंदूने त्याचा वापर केला नाही किंवा कृत्रिम बुद्धिमत्तेविना जगायचे ठरविले, तर भविष्यात आपले जिणे अवघड होईल. त्यासाठी प्रत्येक नवा शोध मेंदूने आत्मसात करायला हवा. ते आता कसं करावं, याचा विज्ञानावर आधारित अनुभव महाराष्ट्रातही घेता येईल.

सर्व घटनांमागचा कार्यकारण भाव मानवी मनच आहे, हे उमगल्या -पासून मानवाने मनाचा अभ्यास सुरू केला. त्यालाही हजारो वर्षांचा इतिहास आहे. मात्र त्याचे शास्त्रशुद्ध दस्तऐवजीकरण काही शे वर्षांपासून सुरू झाले. भारतीय संतांनीही मनाबद्दल भरपूर लिहून ठेवले आहे. जगद्गुरु संत तुकाराम महाराज म्हणतात-

मन करा रे प्रसन्न । सर्व सिद्धीचें कारण ॥

थोडक्यात मन ठीक, तर बाकी सर्व ठीक! समर्थ रामदासांनी 'मनाचे श्लोक' लिहून मनोवस्थांचे सोप्या भाषेत विश्लेषण केले आहे. ते सर्वाना लागू होते.

विदेशी तत्त्ववेत्त्यांनीही मनाचा सखोल अभ्यास करून त्यावर विस्तृतपणे लिहिले आहे. 'माइंड ओव्हर मॅटर'चा सिद्धांत चार्ल्स लाइल यांनी पहिल्यांदा म्हणजे १८६३ मध्ये मांडला. मन सर्वतोपरी आहे, असे हा सिद्धांत सांगतो. खरं तर 'द्वैत-अद्वैत' चर्चा तेव्हापासूनच पुन्हा सुरू झाली असावी. 'चेतना श्रेष्ठ की भौतिक जग' यावर बराच सैद्धांतिक खल सुरू असतो. मात्र मनाचे महत्त्व कोणीही नाकारलेले नाही, हे वास्तव आहे.

प्रसिद्ध ग्रीक तत्त्वज्ञ सॉक्रेटिस म्हणतो, 'The mind is everything. What you think, you become.' थोडक्यात काय तर 'मन' हा अत्यंत महत्त्वाचा, कळीचा विषय आहे. म्हणून त्यावर सातत्याने संशोधन सुरू आहे, सुरूच राहिल. कारण म्हणतात ना, मनाचा तळ कधीच सापडत नसतो. त्यासाठी सुरू झाली मनाची मशागत. मनाच्या क्षमतांचा अभ्यास आणि क्षमता विस्तारण्यासाठी संशोधन.

लोणावळ्यात आपणाला मनाच्या संशोधनाचा पुढचा टप्पा पाहायला मिळतो. हनुमानाला जेव्हा सीताशोधासाठी उड्डाण करावे लागले, तेव्हा जांबुवंताने हनुमानाला, त्याच्या विसर पडलेल्या, उडण्याच्या शक्तीची जाणीव करून दिली होती. स्वतःच्या सुप्तसामर्थ्याची झालेली जाणीव त्याचा आत्मविश्वास जागवून गेली. ही झाली पुराण कथा. आता आपल्या क्षमतांची जाणीव होणे शक्य आहे का? या प्रश्नाचे उत्तर शोधण्याचा ध्यास लोणावळ्यातील एका संस्थेने, मनशक्ती प्रयोग केंद्राने घेतला आहे.

आपल्या सुप्त क्षमतांचे अस्तित्व दृश्य स्वरूपात आपल्याला पाहायला

'माइंड ट्रेनिंग झोन' कशासाठी?

* मूलतः चंचल, शक्तिमान असलेल्या मनाला आवश्यक कौशल्यप्राप्तीसाठी स्थिरतेची, शांतीची, एकाग्रतेची सवय लावणे, हे यातील एक उपाय सूत्र आहे. मनःस्थितीचा परिणाम मेंदूतून सतत बाहेर पडणाऱ्या लहरींमध्ये दिसून येतो.

* मेंदू लहरींचे अल्फा, बिटा, डेल्टा, थिटा यासारखे अनेक प्रकार आहेत. झोप, शांती, एकाग्रता, स्थिरता, सातत्य, तत्परता, चंचलता अशा मनःस्थितींची माहिती मेंदूलहरीतून मिळते.

* 'माइंड ट्रेनिंग झोन'मध्ये व्यक्तीच्या डोक्याला हेडगियर लावून त्यांच्या मेंदूलहरींची माहिती ब्युटूथद्वारे यंत्राला मिळते. कार्य तत्परता, नवशिक्षणासाठी एकाग्रता यासाठी ज्या लहरी आवश्यक आहेत, त्या मेंदूतून बाहेर पडल्या तरच पुढे यंत्राच्या माध्यमातून एखादा खेळ सुरू होतो. पण मनःस्थिती अस्थिर झाली तर मात्र खेळ थांबतो.

मिळावे, त्या क्षमता विकासाच्या युक्त्या माणसाला मिळाव्यात, या अभिनव संकल्पनेतून मनशक्ती प्रयोग केंद्राने लोणावळ्याला निसर्गरम्य अशा एक एकर जागेत 'माइंड जिम' या तीन मजली प्रकल्पाची उभारणी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाच्या आधारे केली आहे. माइंड ट्रेनिंग (प्रशिक्षण), माइंड एक्स्पिरियन्स (अनुभूती) आणि माइंड इन्स्पिरेशन (प्रेरणा) अशी तीन मजल्यांवर तीन दालने आहेत.

मनाला, मेंदूला तत्काळ अशी प्रतिक्रिया मिळाली, की पुन्हा योग्य मनःस्थिती निर्माण करायला तो शिकतो. या प्रशिक्षणाचा सविस्तर अहवाल लगेच मिळतो. त्यामुळे व्यक्तीला अनुभव येतो की, आपण ठरवू त्या गोष्टीवर एकाग्र होऊ शकतो, स्थिर राहू शकतो. अशा तत्त्वावर आधारित मनाला प्रशिक्षण देणारे, विविध क्षमतांचा विकास करणारे अनेकविध उपक्रम अत्याधुनिक तंत्राच्या साहाय्याने विकसित केले आहेत. मुलांना आणि मोठ्यांना खेळाच्या माध्यमातून आपल्या क्षमता वाढवण्यासाठी घरी वापरता येतील, असेही अनेक खेळ निर्माण केले आहेत. याशिवाय 'मन अनुभूती कक्षा'त व्यक्तिमत्त्व, स्वभाव, ताण, भावना यांचा वेध घेणाऱ्या विविध चाचण्या, तसेच मनाला शिथिल, ताणरहित करण्याची प्रात्यक्षिके आणि मर्यादित समुपदेशन अशा सुविधा उपलब्ध आहेत. 'स्व'च्या पलीकडे जाऊन इतरांशी असलेला आपला अविभाज्य संबंध दाखवणारा, मनाची मरगळ घालवून उमेद देणारा, देशभक्ती जागवणारा, कृतिप्रवण करणारा असा 'वंद्य वंदे मातरम्' हा पॅनोरामिक स्फूर्तिदायक कार्यक्रम हे देखील 'माइंड जिम'चे वैशिष्ट्य आहे.

'माइंड जिम'मध्ये मनाला सकारात्मक ऊर्जा देण्याचे, सुप्त क्षमता जाणिवेचे आणि जागृतीचे काम होत आहे. आपल्या क्षमतांचा विकास करण्याचे तंत्र आणि प्रेरणा मुलांना मोठ्यांना त्यातून मिळत आहे.

ज्येष्ठ शास्त्रज्ञ डॉ. रघुनाथ माशेलकरांनी 'माइंड जिम' पाहिल्यावर उद्गार काढले की, मी ४२ देशांत फिरलो आहे; परंतु मनशक्तीसारखे 'माइंड जिम' मी पाहिलेले नाही. 'माइंड जिम' इज माइंड ब्लोइंग!

***

मोबाईलच्या जनकाला संशोधनाचा होतोय पश्चात्ताप !

न्यूयॉर्क : सेलफोनचा जनक म्हणून ज्याचे नाव घेतले जाते त्या मार्टिन कुपर यांनी मोबाईलचा शोध लावल्याचे आपल्याला दुःख होत असल्याची भावना व्यक्त केली आहे. याचे कारण म्हणजे, गरजेपेक्षा खूपच अधिक प्रमाणात मोबाईलचा वापर केला जात आहे. मार्टिन यांनी जगभरातील मोबाईल युजर्सना मोबाईलमध्ये वेळ घालवू नका. त्यापेक्षा खरे आयुष्य जगा, असा कळकळीचा सल्ला दिला आहे. ९३ वर्षीय मार्टिन यांनी लोकांनी आता त्यांच्या आयुष्यातील प्राथमिकता ठरवायला हव्यात, असेही मत व्यक्त केले आहे. १९७०च्या दशकात पहिला मोबाईल बनविणाऱ्या मोटोरोला पथकाचे मार्टिन निरीक्षक होते. १९७३ मध्ये सार्वजनिक स्वरूपात पोर्टेबल मोबाईलचा वापर करणारे ते पहिले व्यक्ती आहेत. एका मुलाखतीत त्यांनी, दिवसातील फक्त पाच टक्के वेळ मोबाईलवर घालवतो, असे स्पष्ट केले होते. मात्र, आजघडीला चीन खालोखाल भारतीय युजर्स जगात सर्वाधिक ॲप्स डाऊनलोड करत आहेत आणि कोरोना काळात मोबाईलचे व्यसन अधिक वाढले आहे, असे सर्व्हेक्षणाने दिसून आले आहे.

भारतीयांचा विचार करायचा तर गेल्या वर्षात भारतीयांनी ६९.९ कोटी तास मोबाईल पाहण्यावर घालविले आहेत. अन्य देशांच्या तुलनेत भारतात इंटरनेट स्वस्त असल्याचे कारण त्यामागे दिले जात आहे. संवाद, मनोरंजन, आर्थिक देवघेवी, यासाठी मोबाईल लोकप्रिय ठरले आहेत. भारतीय व्यक्ती दररोज सरासरी ४.७ तास मोबाईलवर घालवितात.

मोबाईलविना जग वाटे भकास :

जगभराचा विचार करायचा तर, किशोरवयीनांमध्ये मोबाईलचे व्यसन वाढत चालले आहे. तर अन्य लोकांमध्ये अनेक वाईट लक्षणे समोर येत आहेत. उदाहरणार्थ ८७.८ टक्के युजर्स मोबाईल घरी राहिला तर घाबरे होतात. ७३.४ टक्के युजर्स टॉयलेटमध्ये सुद्धा मोबाईल नेतात. ६९ टक्के युजर्स रात्री झोपण्यापूर्वी पाच मिनिटे अगोदरपर्यंत मोबाईल चेक करतात. ९६ टक्के युजर्स फोन जवळ घेऊन झोपतात तर, ४३.५ टक्के युजर्स दिवसाला किमान ५० ते १०० वेळा फोन अनलॉक करतात.

***

लहान मुलांसह मोठ्या लोकांनाही धोका मोबाइल जास्त वेळ पाहिला तर दिवसा दिसतील तारे!

८५%
भारतीय
पालक मुले
जास्त वेळ
मोबाइल
वघत
असल्याने
चिंतीत आहेत.

नवी दिल्ली : मोबाइल स्क्रीनवर सतत पाहण्याचे नवीन दुष्परिणाम समोर आले. एका अभ्यासानुसार मोबाइलच नाही, तर लॅपटॉप, कॉम्प्युटर व इतर उपकरणांच्या स्क्रीनचा अतिवापर डोळ्यांसाठी हानिकारक ठरत आहे. लहान मुलांसह वयोवृद्ध लोकांनाही याचा फटका बसत आहे. गांधी मेडिकल कॉलेजच्या अहवालानुसार, २१-३० वर्षे वयोगटातील तब्बल ६७.५% तरुणांमध्ये ३ तासांपेक्षा जास्त वेळ मोबाइलवर व्हिडीओ अथवा स्क्रीन पाहिल्यामुळे कॉम्प्युटर व्हिजन सिंड्रोम आणि स्क्रीन व्हिजन सिंड्रोमची लक्षणे दिसून आली आहेत. यामुळे रात्री डोळे बंद करताच तारे दिसतात, तेजस्वी रेषा दिसू

...तर मुले जेवतच नाहीत.

- * अनेक घरांमध्ये मुले ताटात दिलेले जेवण खात नाहीत. त्यांच्या हातात मोबाइल देऊन मग त्यांना घास भरवले जातात. मात्र, असे करणे धोक्याचे असल्याचे डॉक्टरांनी सांगितले.
- * मुलांचा स्क्रीन टाइमही प्रचंड वाढला असून, तो कमी करण्यासाठी पालकांनी प्रथम आपल्या हातातील मोबाइल दूर ठेवावा, असे तज्ज्ञांनी म्हटले आहे.

लागतात. अनेक लोकांची झोपण्याची वेळही दोन तासांनी वाढली आहे. यामुळे तरुणांनी मोबाइल स्क्रीन टाइम कमी करण्याचे आवाहन संशोधकांनी केले आहे. रुग्णालयांमध्ये दररोज १० वर्षांखालील दोन ते तीन मुले येत आहेत, ज्यांना 'मायोपिया'ची समस्या आहे. यामध्ये त्यांना दूरचे स्पष्ट दिसणे बंद होते. नेत्रतज्ज्ञांनी सांगितले की, याचे मुख्य कारण म्हणजे मोबाइलचा अतिवापर आहे. मोबाइल ३ तासांपेक्षा जास्त काळ वापरल्याने डोळ्यांवर अनेक दुष्परिणाम होतात. काळजी घेतली नाही, तर डोळेही जाऊ शकतात, असा इशारा तज्ज्ञांनी दिला आहे. स्मार्ट फोन आता आयुष्याचा भाग झाला आहे. पण, योग्य वापराने वाईट परिणाम टाळता येतात. लोकांनी हळूहळू व्यसन सोडणे, मित्रांना भेटणे, लोकांशी बोलणे आवश्यक आहे. डिस्प्लेवर २० मिनिटे सतत काम केल्यानंतर २० सेकंदांसाठी २० फूट दूर असलेल्या वस्तूंकडे पाहा असे नेत्रतज्ज्ञांनी म्हटले आहे.

लॅपटॉप मांडीवर ठेवून वापराने वंध्यत्वाचा धोका !

तिशीनंतर गरोदर होण्याची क्षमता होते कमी, 'आयव्हीएफ' ठरतेय वरदान

नागपूर : 'लॅपटॉप' मांडीवर ठेवून काम करीत असाल तर आत्ताच सावध व्हा. 'लॅपटॉप'मधून निघणाऱ्या रेडिएशनचा मारा कमरेखालील भागावर होतो. परिणामी, शुक्राणूंची संख्या कमी-कमी होत जाऊन वंध्यत्वाचा धोका उद्भवू शकतात. याशिवाय महिलांमध्ये गरोदर होण्याचे वय वाढल्याने सध्या वंध्यत्वाचे प्रमाण स्त्रियांमध्ये ४० टक्के तर पुरुषांमध्ये ६० टक्क्यांवर आले आहे, अशी माहिती तज्ज्ञ देत आहेत.

मूल न होण्याच्या एकूण कारणांमध्ये पुरुष वंध्यत्वाचे प्रमाण वाढत आहे. पुरुषांमध्ये शुक्राणूंचे प्रमाण अगदीच कमी म्हणजे '०.५' मिलियन प्रतिमिली किंवा शून्य राहत असल्याची प्रकरणे समोर येत आहेत. याला अनेक गोष्टी कारणीभूत असल्या तरी तणाव, लॅपटॉप, मोबाईलचा वाढता वापर, प्रदूषण, व्यसन ही मुख्य कारणे आहेत.

तर महिलांमध्ये लग्नाचे वाढलेले वय हे एक कारण आहे.

अशा नैराश्याग्रस्त दाम्पत्यांसाठी 'इन व्हिट्रो फर्टिलायझेशन' (आयव्हीएफ) तंत्रज्ञान मोठा आधार ठरत आहे.

काय आहे 'आयव्हीएफ'

वंध्यत्व निवारण विशेषज्ञ डॉ. सौम्या राठी यांनी सांगितले, सर्वप्रथम स्त्रीअंडाशयात बीजांड निर्मिती करणे, ते बाहेर काढणे, त्याचे शुक्राणू सोबत गर्भधान करणे (फर्टिलायझेशन), नंतर भ्रूणनिर्मिती करणे व हा भ्रूण गर्भाशयात ट्रान्सफर करणे; अशी ही सगळी प्रक्रिया असते. यात जोडप्यांना वंध्यत्वावर मात करण्याची एक संधी मिळते. 'आयव्हीएफ' प्रक्रियेदरम्यान महिलांनी संतुलित जीवनशैली आत्मसात करावी. योग्य आहार, पुरेशी झोप, जंक फूड व व्यसने

टाळणे यासह ताणतणाव व्यवस्थापन, कौन्सिलिंग करवून घेणे देखील आवश्यक आहे. वंध्यत्व आणि गर्भधारणे संदर्भात इतर आव्हानांना तोंड देत असलेल्या जोडप्यांसाठी 'आयव्हीएफ'ने नव्या आशा आणि शक्यता प्रदान केल्या आहेत. 'आयव्हीएफ'ने कृत्रिम गर्भधारणा क्षेत्रात क्रांती घडवून आणली आहे. लाखो जोडप्यांनी या तंत्रज्ञानाच्या साहाय्याने आई-वडील होण्याचे सुख प्राप्त केले आहे.

-डॉ. सौम्या राठी, वंध्यत्व निवारण विशेषज्ञ

विनंती साखर सोडा!

डॉ. म्हणतात लापरवाही वगळता कोणीही कर्करोगाने मरणार नाही. सर्वप्रथम साखर खाणे कमी करावे. शरीरात साखर नसल्यास, कर्करोगाच्या पेशीचा नैसर्गिक मृत्यू होतो.

साखर तयार करण्याचा सर्वात पहिला कारखाना भारतात इंग्रजांनी सन १८६८ मध्ये सुरु केला. त्याआधी भारतीय लोक शुद्ध देशी गुळाचेच सेवन करत होते आणि कधीही आजारी पडत नव्हते. साखर हे एक प्रकारचे विष आहे जे अनेक रोगांना निमित्त ठरते.

हे कसे काय घडते याबद्दल आपण जरा माहिती घेऊ या.

१) साखर बनवण्याच्या प्रक्रियेमध्ये गंधकाचा सर्वाधिक वापर केला जातो. गंधक म्हणजे काय तर फटाक्यांमधील मसाला! २) गंधक हा अत्यंत जड धातू असून एकदा का गंधक शरीरात गेले की ते शरीराबाहेर पडतच नाही. ३) साखर ही कोलेस्ट्रॉल वाढवते. कोलेस्ट्रॉल वाढल्यामुळे हृदयविकाराचा झटका येतो. ४) साखरेमुळे शरीराचे

-डॉ. हिंमत चौटे, अंमळनेर

वजन अनियंत्रित वाढते व त्यामुळे अंगी स्थूलपणा येतो. ५) साखर ही रक्तदाब वाढवते. ६) साखर ही मेंदूला झटका येण्याचे एक मुख्य कारण आहे. ७) साखरेतील गोडपणाला आधुनिक चिकित्सा पद्धतीत सुक्रोज म्हटले जाते. माणसे व जनावरे हे दोघेही सुक्रोज पचवू शकत नाहीत. ८) साखर तयार

करण्याच्या प्रक्रियेमध्ये तेवीस हानीकारक रसायने वापरली जातात. ९) साखर ही मधुमेह होण्याचे एक मुख्य कारण आहे. १०) साखर हे पोटातील जळजळीचे एक मुख्य कारण आहे. ११) साखर ही शरीरातील ट्राइग्लिसराइड वाढवते. १२) साखर हे अर्धांगवायुचा किंवा पक्षाघात झटका अथवा लकवा होण्याचे एक मुख्य कारण आहे. १३) कृपया आपणांस जितके शक्य होईल तितके साखर सोडून गुळाचा वापर आजच्या आज करणे सुरु करा.

***

बोधकथा - शरीर नावाच्या घराकडे दुर्लक्ष करू नका.

संकलन - मीना पाषाणकर

एक शेतजी होते. ते दिवसरात्र आपला व्यवसाय आणि पैसा वाढवण्याचाच विचार करत असत. त्यांना शहरातील सर्वांत श्रीमंत माणूस बनायचे होते. हळूहळू त्यांनी तेही साध्य केले.

श्रीमंत होऊन त्यांनी शहरातील सर्वांत मोठे घर बांधले. गृहप्रवेशाच्या दिवशी त्यांनी भव्य पार्टी केली. सर्व पाहुणे निघून गेल्यावर तेही झोपायला त्यांच्या खोलीत गेले.

थकव्याने कंटाळलेले असतानाच त्यांना एक आवाज ऐकू आला.

मी तुझा आत्मा आहे आणि आता मी तुझे शरीर सोडून देत आहे..!

शेतजी घाबरले आणि म्हणाले, अरे, तू असे नको करू. मी तुझ्याशिवाय मरेन. अनेक वर्षांच्या मेहनतीनंतर मला हे यश मिळाले आहे. आता या यशाचा आनंदाने उपभोग घेण्याची संधी चालून आली आहे. शंभर वर्षे टिकेल असे मजबूत घर मी बांधले आहे. कोट्यवधी रुपयांचे हे घर, सुखसोयींनी भरलेले आहे. आता या क्षणी सोडून जाऊ नकोस.

आत्मा म्हणाला, हे माझे घर नाही. माझे घर म्हणजे तुझे शरीर होते. आरोग्य हे त्याचे सामर्थ्य होते. पण पैसे कमावण्याच्या नादात तू त्या घराच्या देखभालीकडे दुर्लक्ष केलेस. आता रक्तदाब, मधुमेह, थायरॉईड, लठ्ठपणा, पाठदुखी अशा आजारांनी तुझ्या शरीर नावाच्या घराला घेरले आहे. तुला नीट चालता येत नाही. रात्री झोप येत नाही.

तुझे हृदयही कमजोर झाले आहे. आता तूच सांग, अशा जीर्ण घरात राहायला तुला आवडेल का, ज्याच्या आजूबाजूला कमकुवत आणि

असुरक्षित भिंती आहेत..?

शेतजी त्या शब्दांवर विचार करू लागले. आत्मा म्हणाला, ज्याची चौकट ढासळत आहे, वाळवी लागलेली आहे, प्लास्टर आणि पेंट उडून गेले आहे, साफसफाई नीट होत नाही, इकडे तिकडे घाण साचून राहते, छत गळत आहे, खिडक्या-दारे तुटली आहेत... अशा घरात राहायला तुला आवडेल का...? म्हणूनच मी तुझे हे शरीर नावाचे घर सोडून जाणार आहे.

आत्म्याने विचारलेल्या या प्रश्नावर शेतजींकडे समाधानकारक उत्तर नव्हते.

शेतजी भीती आणि पश्चातापाने थरथर कापत होते. पण, आत्म्याला थांबवायची ताकद आणि हिंमतही शेतजींमध्ये उरली नव्हती. एक दीर्घ श्वास सोडत आत्मा शेतजींच्या शरीरातून निघून गेला. शेतजींचा मृतदेह बंगल्यात पडला होता.

तात्पर्य : ही कथा आज बहुतांश लोकांची वास्तविकता आहे. आपण यश जरूर मिळवा, पण तब्येतीकडे दुर्लक्ष करून नाही.

नाहीतर, त्या शेतजींप्रमाणेच आपण इच्छित स्थळी किंवा ठरवलेल्या उंचीवर पोहोचूनदेखील आपण त्याचा आनंद घेण्यापासून वंचित राहू. हे टाळायचे असेल तर आजपासून सुरुवात करा. स्वतःच्या आरोग्याकडे लक्ष द्या. आपले शरीर नावाचे घर मजबूत ठेवा.

***

आई आणि मुलीचा आराम...

संकलक : माधुरी कुंभार

आई मला जरा आराम हवा आहे..

शाळेत जाणारी मुलगी अभ्यास, शाळा, क्लास करून थकून आईला म्हणाली, अगं चांगला अभ्यास कर, नंतर आरामच करायचा आहे. मुलगी उठली, अभ्यासाला लागली आणि आराम करायचा राहून गेला.

आई थोडा वेळ दे आरामाला, ऑफिसच्या कामातून थकून गेलीये मी पार.... अगं लग्न करून सेटल हो एकदाची, मग आरामच करायचा आहे. मुलगी लग्नासाठी तयार झाली आणि आराम करायचा राहून गेला.

अहो इतकी काय घाई आहे, एखादा वर्ष थांबू ना जरा.... अगं मुलं होऊन गेली वेळेवर की टेन्शन नाही, नंतर आरामच करायचा आहे. मुलगी आई बनली आणि आराम करायचा राहून गेला.

अगं तुलाच जागरण करावं लागेल, मला ऑफिस आहे उद्या... थोडे दिवस फक्त, मुलं मोठी झाली की आरामच करायचा आहे. ती बाळासाठी रात्रभर जागी राहिली आणि आराम करायचा राहून गेला.

अहो मुलं आता शाळेत जायला लागली, जरा निवांत बसू द्या की मला.... मुलांकडे नीट लक्ष दे, त्यांचा अभ्यास घे, नंतर आरामच करायचा आहे. ती मुलांचा प्रोजेक्ट करायला बसली आणि आराम करायचा राहून गेला.

आता मुलं स्वतःच्या पायावर उभी राहिली, आता जरा निवांत झाले मी.... आता यांच्या लग्नाचं पाहावं लागेल, ती एक जबाबदारी पार

पाडली की मग आरामच करायचा आहे. तिने कंबर कसून सगळा कार्यक्रम आटोपला आणि आराम करायचा राहून गेला.

मुलं संसाराला लागली, आता मी आराम करणार.... अगं आपली सुधा गर्भार आहे, माहेरी बाळंतपण करायचंय ना तिचं. मुलीचं बाळंतपण आवरलं आणि आराम करायचा राहून गेला. चला, ही पण जबाबदारी पार पाडली, आता आराम....

सासूबाई मला नोकरी परत जॉईन करायची आहे... आरवला सांभाळाल का? नातवाच्या मागे दमली आणि आराम करायचा राहून गेला. चला नातू मोठा झाला, आता सगळ्या जबाबदाऱ्या संपल्या... आता मी आराम करणार....

अगं ऐकलं का, गुडघे दुखताय माझे, उठवलं जात नाही..BP वाढलाय वाटतं, डायबिटीस पण आहे... डॉक्टरने वेळेवर पथ्यपाणी करायला सांगितलंय बरं का. नवऱ्याची सेवा करायला उरलं सुरलं आयुष्य गेलं... आणि आराम करायचा राहूनच गेला.

एक दिवशी देवच आला खाली, आराम करायचाय ना तुला? तिने हात जोडले आणि देव घेऊन गेला... अखेर तिला आराम मिळाला, अगदी दिर्घकाळाचा..!!!

स्त्री जीवनाचे मजेदार रहस्य म्हणजेच आजची कथा! सर्वांना हृदय स्पंदन...!!!

***

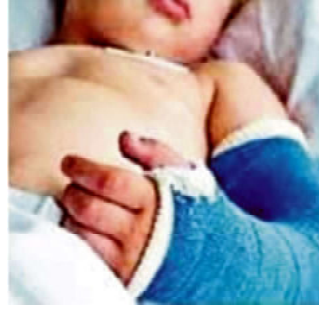

१८ वर्षांपर्यंतच्या सर्वच बालकांवर मोठ्या शस्त्रक्रिया आता मोफत हृदय, न्युरो, क्वाक्लिअर इंप्लान्ट आदी शस्त्रक्रियांचा समावेश

पुणे : शून्य ते १८ वयोगटातील सर्वच बालकांवर मोठ्या स्वरूपाचे उपचार मोफत देण्यासाठी केंद्र व राज्य शासनाचा 'राष्ट्रीय बाल स्वास्थ्य कार्यक्रम' (आरबीएसके) कार्यान्वित करण्यात आलेला आहे. या 'आरबीएसके' अंतर्गत पुण्यात काशीबाई नवले हॉस्पिटल आणि पिंपरी चिंचवड येथील आदित्य बिरला हॉस्पिटल येथे बालकांच्या मोठ्या शस्त्रक्रिया मोफत होणार आहेत. याबाबतचा करार राज्य कुटुंब कल्याण कार्यालयाने नुकताच हॉस्पिटलसोबत केला आहे. यामुळे बालकांसाठी खासगी हॉस्पिटलमध्ये लाखो रुपये खर्च करण्याची गरज पालकांना नाही.

या करारानुसार शून्य ते १८ वयोगटातील बालकांसाठी नव्हे येथील काशीबाई नवले हॉस्पिटलमध्ये जन्मजात हृदयरोग (कंजेनायटल हर्ट डिसिज), अस्थिरोग शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक सर्जरी), प्लास्टिक सर्जरी, मेंदूची शस्त्रक्रिया (न्युरो सर्जरी), दातांची शल्यचिकित्सा (डेंटल सर्जरी), कानाचे उपचार (इएनटी) आणि डोळ्यांचे उपचार (आप्टॉल्मालॉजी) मोफत होणार आहेत.

आदित्य बिरला हॉस्पिटलमध्येही प्लास्टिक सर्जरी (फाटलेली दुभंगलेली टाळू), हृदयशल्यचिकित्सा, अस्थिरोग शस्त्रक्रिया (ऑर्थोपेडिक सर्जरी), मेंदूची शस्त्रक्रिया (न्युरो सर्जरी), दातांची शल्यचिकित्सा (डेंटल सर्जरी), ऐकू येण्यासाठी क्वाक्लिअर इंप्लान्ट आणि डोळ्यांचे उपचार (आप्टॉल्मालॉजी) हे उपचार होणार आहेत. हे उपचार झाल्यावर त्याचे पैसे आरबीएसकेने ठरवलेल्या दरांनुसार

देण्यात येणार आहेत. याबाबतचा करार २३ मे रोजी कुटुंब कल्याण कार्यालयाचे अतिरिक्त संचालक डॉ. रघुनाथ भोये यांनी केले आहे.

कोठे कराल संपर्क ?

यासाठी तुमच्या येथील आरबीएसके डॉक्टर किंवा जिल्हा रुग्णालयात चौकशी करावी.

कोण आहे पात्र ?

या उपचारांसाठी ० ते १८ वयोगटातील सर्व बालके पात्र आहेत. त्यासाठी त्या बालकाचा शाळा शिकत असलेला अंगणवाडी किंवा शाळेचा दाखला, डॉक्टरांचे शस्त्रक्रियेचे अंदाजपत्रक आणि जिल्हा शल्यचिकित्सकांची मंजूरी ही कागदपत्रे लागतील.

मुंबईतही होणार उपचार

पुण्यासह नाशिक, वर्धा आणि मुंबईतही यासाठी हॉस्पिटल देण्यात आले आहेत. तेथेही उपचार होतील. नाशिक येथे सुयोग हॉस्पिटल व चोपडा मेडिकेअर अँड रिसर्च सेंटर, मुंबईतील कोकिलाबेन धीरुभाई अंबानी हॉस्पिटल आणि वर्धा येथे आचार्य विनोबा भावे रुग्ण हॉस्पिटल यांचा समावेश आहे. धीरुभाई अंबानी हॉस्पिटलमध्ये जन्मजात हृदयरोगावर उपचार होतील, तर इतर हॉस्पिटलमध्ये नेहमीप्रमाणे हृदयरोगासह इतरही उपचार होतील.

***

-* जाहिरात *-

काजू बदाम सोडून आता
गुटखा प्रसिद्ध झाला
अजय, अक्षय, शाहरुख सुद्धा
विमलच खा म्हणाला
बंद झाल्या शिक्षण जाहिराती
जुगार प्रसिद्ध झाला
हिंदी मराठी कलाकार सुद्धा
रमीच खेळा म्हणाला
बंद झालेत मैदानी खेळ
मोबाईल वेडा झाला
भर त्यात आय पी एल ची

त्यातही जुगार आला
ख्रिस गेल कपिल सुद्धा
केसरच खा म्हणाला
पामोलीव्ह का जबाब नाही
तो ही विसरून गेला
जॅकी सुद्धा गायछाप खातो
तो ही तेच म्हणाला
गुटख्या मुळेच धारीवाल सुद्धा
इतका श्रीमंत झाला
जुगार, दारू, सिग्रेट, गुटखा
इतका प्रसिद्ध झाला

कुणीच नाही म्हणत याला
तुम्ही आळा घाला
बरबाद होत आहे तरुण पिढी
समाज व्यसनी झाला
नाचवतो आणून गौतमी पाटील
तरीही नेताच महान झाला
विनंती करतोय एक तुम्हाला
स्वतःलाच बंधने घाला
त्यांच्या होतात जाहिराती आणी
समाज बरबाद झाला

-एक भारतीय

सरकारने सर्व ज्येष्ठ नागरिकांना वयाच्या ६५ व्या वर्षीच मारून टाकावे

खा. जया बच्चन यांचा केंद्र सरकारवर घणाघात

नवी दिल्ली : ज्येष्ठांसारख्या राष्ट्र निर्मात्यांकडे सरकार लक्ष द्यायलाच तयार नाही हा मुद्दा खासदार श्रीमती जया बच्चनजी यांनी संसदेत उपस्थित करून केंद्र सरकारवर घणाघात चढवत भारतात ज्येष्ठ नागरिक असणे हा गुन्हा आहे का? असा रोकडा सवालही त्यांनी यावेळी केला. भारतातील ज्येष्ठ नागरिक ७० वर्षांनंतर वैद्यकीय विम्यासाठी पात्र नाहीत, त्यांना कर्ज मिळत नाही. वाहन चालविण्याचा परवाना दिला जात नाही. त्यांना उत्पन्नासाठी कोणतेही काम दिले जात नाही. त्यामुळे ते जगण्यासाठी इतरांवर अवलंबून असतात. त्यांनी सेवानिवृत्तीच्या वयापर्यंत म्हणजेच ६०-६५ पर्यंतचे सर्व टॅक्स, विमा प्रीमियम भरले होते. आता ज्येष्ठ नागरिक झाल्यानंतरही त्यांना सर्व कर भरावेच लागतात. असं असूनही भारतात ज्येष्ठ नागरिकांसाठी कोणतीही योजना नाही. रेल्वेवरील ५० टक्के सवलतही बंद करण्यात आली आहे. उलटपक्षी दुसरी राजकारणातील ज्येष्ठ नागरिक असलेले आमदार, खासदार किंवा मंत्री यांना शक्य ते सर्व लाभ दिले जातात आणि त्यांना पेन्शनही मिळते. इतर सर्वांना (काही सरकारी कर्मचारी सोडून) समान सुविधा का नाकारल्या जातात हे मला समजत नाही. कल्पना करा, जर मुले त्यांची काळजी घेत नसतील तर ते कुठे जातील. ही एक भयानक आणि वेदनादायक समस्या आहे. देशातील वडीलधारी मंडळी नाराज होऊन निवडणुकीत सरकारच्या विरोधात गेल्यास त्याचा परिणाम निवडणुकीच्या निकालावर नक्कीच होईल. सरकारला त्याचे परिणाम भोगावे लागतील. ज्येष्ठांच्या सुविधांबाबत सर्व राजकीय पक्षांना निवडणूक जाहीरनाम्यात घोषणा करावी लागणार आहे. सरकार बदलण्याची ताकद वरिष्ठांकडे आहे, त्यांच्याकडे दुर्लक्ष करू नका. त्यांच्याकडे सरकार बदलण्याचा आयुष्यभराचा अनुभव आहे. कृपया त्यांना कमकुवत समजू नका! ज्येष्ठांच्या फायद्यासाठी अनेक योजनांची गरज आहे. सरकार

कल्याणकारी योजनांवर भरपूर पैसा खर्च करते, मात्र ज्येष्ठ नागरिकांची कधीच जाणीव होत नाही. उलट बँकांचे व्याजदर कमी झाल्याने ज्येष्ठ नागरिकांचे उत्पन्न घटत आहे. जर त्यांच्यापैकी काहींना कुटुंब आणि स्वतःच्या उदरनिर्वाहासाठी तुटपुंजे पेन्शन मिळत असेल तर ते देखील आयकराच्या अधीन आहे. त्यामुळे ज्येष्ठ नागरिकांचा काही फायद्यांचा विचार केला पाहिजे.

- १) ६० वर्षावरील सर्व नागरिकांना पेन्शन मिळणे आवश्यक आहे.
- २) किंवा दोन वेळ पोषण आहार,
- ३) रेल्वे, बस आणि विमान प्रवासात सवलत देणे आवश्यक आहे.
- ४) शेवटच्या श्वासापर्यंत सर्वांसाठी विमा असणे आवश्यक आहे आणि प्रीमियम मात्र सरकारद्वारे भरणे आवश्यक आहे किंवा मोफत उपचार आवश्यक आहे.
- ५) ज्येष्ठ नागरिकांच्या न्यायालयीन खटल्यांचा लवकर निर्णय घेण्यासाठी प्राधान्य दिले पाहिजे.
- ६) प्रत्येक शहरात सर्व सुविधांसह ज्येष्ठ नागरिकांची घरे असणे आवश्यक आहे.
- ७) सरकारने १०-१५ वर्षे जुन्या वापरलेल्या गाड्या स्कॅप करण्याच्या नियमात बदल करावा. हा नियम फक्त व्यावसायिक वाहनांसाठी लागू केला जावा. ही वस्तुस्थिती सरकारला माहित असणे आवश्यक आहे. आमच्या कार कर्जावर खरेदी केल्या आहेत आणि आमचे उपयोग मात्र १० वर्षात फक्त ४० ते ५० हजार कि.मी. आहेत. आमच्या गाड्या नवीन सारख्या चांगल्या आहेत. जर आमच्या गाड्या स्कॅप झाल्या असतील तर आम्हाला नवीन गाड्या दिल्या पाहिजेत. मी देशातील सर्व वरिष्ठ नागरिक आणि तरुणांना विनंती करते की, त्यांनी ही माहिती सर्व सोशल मीडियावर शेअर करावी. ज्येष्ठ नागरिकांचा आवाज सरकारच्या कानापर्यंत पोहोचला जाणे आवश्यक आहे. ज्येष्ठांचा न ऐकलेला आवाज एक भव्य असे जन आंदोलन बनवावे अशी माझी इच्छा आहे. जेणेकरून आपल्या महान देशात सर्व ज्येष्ठ नागरिकांना त्यांचा योग्य आदर आणि सन्मान मिळालाच पाहिजे.

***

दुबई येथे गणेश मंडळ गोवातर्फे 'संत गोरा कुंभार' नाट्यप्रयोग सादर

म्हापसा : श्री गणेश मंडळ गोवा, (दुबई) या मंडळांनी नुकतेच महाशिवरात्री निमित्त सुप्रसिद्ध मराठी पौराणिक संगीत 'संत गोरा कुंभार' नाटक ग्लोबल इंडियन इंटरनॅशनल स्कूल, अलबरशा पोलीस स्टेशनच्यामार्गे अल खेड रोड दुबई येथे सादर केले. हे नाटक जे पं. जितेंद्र अभिषेकी बुवांनी अजरामर केलेले आहे. नाटकाचे लेखक अशोक परांजपे, दिग्दर्शक श्रीकांत काळे असून संगीत संयोजक नाना असोलकर, सहसंगीत संयोजक मेघन श्रीखंडे हे आहेत.

श्री गणेश मंडळ, प्रथमच यूएईमध्ये गोव्यातील नाटक व संगीत प्रेमी मिळून 'संत गोरा कुंभार' या नाटकाचे आयोजन केले आणि या नाटकाला प्रेक्षकांनी भरपूर प्रतिसाद दिला. नाटकाचे काही कलाकार गोव्याचे असून यूएईमध्ये नोकरीनिमित्त स्थायिक झाले आहेत. पुन्हा एकदा नोकरी-व्यवसाय आणि छंद जोपासत या कलाकार मंडळांनी सर्व रसिक प्रेक्षकांना उत्कृष्ट पर्वणी प्रदान केली आहे. या नाटकास जवळ जवळ ३५०-४०० प्रेक्षकांची उपस्थिती होती.

***

देशातील पहिले महिला गॅरेज

इंदूर : नोकरी असो वा व्यवसाय आज महिला प्रत्येक क्षेत्रात पुरुषांच्या बरोबरीने काम करत आहेत. मग ते काम इनडोअर असो किंवा आउटडोअर. अगदी पुरुषप्रधान समजल्या जाणाऱ्या व्यवसायातही महिला समान भूमिका बजावत आत्मनिर्भर बनत आहेत. यातीलच आणखी एक उदाहरण म्हणजे औद्योगिक शहर म्हणून ओळखल्या जाणाऱ्या इंदूरमधील यांत्रिका गॅरेज. कारण हे गॅरेज कोणी पुरुष नाही तर महिला चालवतात. गाडीचे इंजिन उघडून पिस्टोनमधली गडबड दूर करण्यापासून गिअरमध्ये झालेले बिघाड दुरुस्त करणे ही सगळीच कामे या महिला मॅकेनिक करतात. राजेंद्र देशबंधू हे या महिलांना गॅरेजच्या कामाचे धडे देतात. देशातील पहिले महिला मॅकेनिक गॅरेज सुरु करण्याचे श्रेय राजेंद्र यांना जाते.

जीवनात घडलेली घटना ठरली प्रेरणा : सामाजिक कार्यकर्ते असणाऱ्या राजेंद्र देशबंधू यांच्या सोबत एक घटना घडली, ज्यामुळे या यांत्रिक गॅरेजची स्थापना झाली. राजेंद्र यांनी सांगितले की, एकदा माझ्या गाडीचा क्लच लीव्हर तुटला. ती दुरुस्त करण्यासाठी मी एका गॅरेजमध्ये पोहोचलो. गॅरेजमध्ये एक १५ ते १६ वर्षांचा मुलगा काम

-संकलन : मोतीलाल भागवत, पुणे

करत होता. जो दिवसाला ५०० रुपये या अर्थाने महिन्याला १५,००० / - रुपये कमवत होता. त्याच रस्त्यावर एक महिला झाडू मारत होती. जिला आसपासच्या दुकानात झाडू मारून महिना ३००० रुपये हातात मिळायचे. आता तसं पाहिले तर दोघांचे सुद्धा शिक्षण पाचवीपर्यंतचे. पण कमाईत मोठी तफावत होती. आणि यामागचे मोठे कारण म्हणजे स्त्री-पुरुष यातला फरक. राजेंद्र यांच्या म्हणण्यानुसार दोघांची शैक्षणिक पातळी जरी सारखी असली तरी मुलाकडे तांत्रिक ज्ञान होते तर महिलेला नव्हते. हीच गोष्ट त्यांच्या मनाला खटकली. तेव्हापासून त्यांनी महिलेला कुशल बनवण्याचा निर्णय घेतला. याच प्रयत्नातून त्यांनी महिला मॅकेनिकसाठी प्रशिक्षण सुरु करण्यात आले.

प्रथम विरोध : जानेवारी २०२० पासून महिला मॅकेनिक गॅरेज सुरु झाले. आधी लोकांना ऐकायला आणि पाहायला थोडे वेगळे वाटले. अनेकांचे टोमणे खायला लागले. बायकांना गाड्यांमधले काय कळते, त्यांना कुठे हे काम धड जमणारे, असे बोलत लोक इथे येणे टाळत होते. पण आता ग्राहकांची गर्दी वाढत आहे. त्यात लॉकडाऊनमुळे हे काम थांबले होते. बऱ्याच महिला शहर सोडून आपल्या मूळ गावी गेल्या, पण आता ते पुन्हा सुरु झाले आहे.

१९० महिलांना प्रशिक्षण : लॉकडाऊनपूर्वी जवळपास १९० महिलांना मॅकेनिकचे प्रशिक्षण देण्यात आले होते. त्यापैकी ४० महिलांना सर्व्हिस सेंटरवर जोडण्यात आले. इंदूरमध्ये सध्या ३० महिला स्वतंत्र सर्व्हिस सेंटरवर कार्यरत आहेत. त्याचबरोबर यांत्रिकाच्या पिपलियाहाना आणि पालडा सर्व्हिस सेंटरवरसुद्धा रोजगाराच्या संधी उपलब्ध झाल्या आहेत.

***

तुमचा जीवनसाथी कोण आहे ?

-सौ. शुभदा गंगाधर जाधव, चिंचवडगाव

लक्षात ठेवा, तुमचे शरीर हा तुमचा एकमेव कायमचा पत्ता आहे जिथे तुम्ही राहता.

तुमचे शरीर ही तुमची मालमत्ता/दायित्व आहे, जी इतर कोणीही शेअर करू शकत नाही. तुमचे शरीर ही तुमची जबाबदारी आहे. कारण तुम्हीच खऱ्या आयुष्यातील जोडीदार आहात.

तंदुरुस्त रहा. स्वतःची काळजी घ्या. पैसा येतो आणि जातो. नातेवाईक आणि मित्र हे कायमस्वरूपी नसतात.

लक्षात ठेवा, तुमच्याशिवाय तुमच्या शरीराला कोणीही मदत करू शकत नाही.

फुफ्फुसांसाठी- प्राणायाम, मनासाठी- ध्यान, शरीरासाठी- योगा, हृदयासाठी- चालणे, आतड्यांसाठी- चांगले अन्न, आत्म्यासाठी- चांगले विचार आणि जगासाठी चांगले कर्म.

***

तंदुरुस्ती : १० मिनिटे चालणेसुद्धा लाभदायक नियमित चालण्याचा आपल्या शरीराला कसा होतो फायदा?

चयापचय गतिमान करण्याचा सर्वांत प्रभावी मार्ग म्हणजे चालणे. ताशी ८ किमी किंवा त्याहून अधिक वेगाने चालल्याने अनेक गंभीर आजारांचा धोका कमी होतो. विशेष म्हणजे १० मिनिटांच्या चालण्याचाही शरीराला फायदा होतो. दररोज ६० मिनिटे चालण्याचे शरीराला वेगवेगळे फायदे होतात.

१० मिनिटे चालणे : साखर नियंत्रित होते

नियमित १० मिनिटांच्या चालण्यामुळे फास्टिंग आणि पोस्टमील ब्लड ग्लुकोज सुधारते. रात्रीच्या जेवणानंतर ते जास्त फायदेशीर आहे. टाइप-२ मधुमेहावर नियंत्रण ठेवण्यासाठी दररोज किमान ५००० पावले चालणे आवश्यक आहे. यामध्ये ३००० स्टेप्स ब्रिस्क वॉक म्हणजे गाणे गाता न येण्याएवढ्या वेगाने.

२० मि. चालणे : वृद्धत्व प्रक्रिया मंदावते

दिवसातून २० मिनिटे वेगवान चालण्यामुळे मायटोकाँड्रियाच्या कार्यामध्ये तीव्र सुधारणा होते. मायटोकाँड्रिया शरीर आणि विविध अवयवांना ९०% ऊर्जा प्रदान करते. यामुळे वृद्धत्वाची प्रक्रिया मंदावते. रक्तदाब, कोलेस्टेरॉल व मधुमेह या हृदयाला हानिकारक घटकांत सुधारणा होते.

३० मि. चालणे : प्रतिकारशक्ती वाढते

शरीराचे संरक्षण करणाऱ्या बी-सेल्स, टी-सेल्स आणि किलर सेल्सची सक्रियता वाढते. त्यामुळे रोगप्रतिकारशक्ती वाढते. चालताना आकुंचन आणि प्रसरण पावणारे स्नायू पायांमधील नसांवर दबाव टाकतात, त्यामुळे वेगवेगळ्या अवयवांमध्ये रक्तप्रवाह वाहू लागतो.

४० मि. चालणे : तणाव कमी होतो

३ मैल प्रतितास या वेगाने ४० मिनिटे चालणे आपल्या शरीरातील

१० मैल आठवड्याला चालण्याने सरासरी व्यक्ती २२६ किलो कार्बन डाय ऑक्साइडचे उत्सर्जन थांबवते.

४२९७ पावले एक भारतीय दिवसाला सरासरी चालतो, हे ४९६९ या जागतिक सरासरीपेक्षा कमी आहे.

डॉ. उपाली नंदा - एमबीबीएस, डीएनबी, एमएनएएमएस कन्सल्टंट, इंटर्नल मेडिसिन, मेडोर हॉस्पिटल, नवी दिल्ली

तणाव संप्रेरक कार्टिसोलची पातळी कमी करतेच, पण मेलाटोनिनसारख्या स्लीप हार्मोन्सची पातळीदेखील वाढवते. यामुळे चांगली झोप येते. तणाव कमी होतो. याशिवाय स्नायूही मजबूत होतात.

५० मि. चालणे : वजन वेगाने घटते

४ मैल प्रतितास वेगाने चालल्यास ८० किलो वजनाची एखादी व्यक्ती ५० मिनिटांमध्ये सुमारे ३५०-४०० कॅलरीज बर्न करू शकते. आपण दररोज ५०० कॅलरीज जास्त जाळल्या आणि आहार नियंत्रणात ठेवला तर महिन्याभरात १.५ किलोपर्यंत वजन कमी करता येते.

६० मि. चालणे : सरासरी आयुर्मान वाढते

दररोज ६० मिनिटे चालण्याने मेंदू आणि मज्जातंतू दोन्ही शांत होऊन छोटे-छोटे विचार करण्याची क्षमता वाढते. हे व्यक्तीला रणनीतिक दृष्ट्या समृद्ध करते, त्यामुळे सर्जनशीलता वाढते. ६० मिनिटांच्या चालण्याने शरीराच्या जवळजवळ सर्व भागांना फायदा होतो, त्यामुळे सरासरी आयुर्मान वाढते.

***

मानसशास्त्राच्या जपानी प्रोफेसराने आश्चर्यकारक संशोधन केलेले आहे

कोणत्याही रोगाचे खरे कारण

आत्मिक : ५०%, मानसिक : २५%, सामाजिक : १५%, शारीरिक : १०%

१) आम्लता ही फक्त आहार त्रुटीमुळे होत नसून, अधिक मानसिक तणावामुळे वाढते. २) हायपरटेंशन केवळ खारट पदार्थ जास्त प्रमाणात खाल्ले जातात म्हणून होत नाही, तर प्रामुख्याने स्वतःच्या भावनांचे व्यवस्थापन नीट न केल्याने होते. ३) कोलेस्टेरॉल केवळ फॅटी पदार्थां मुळेच वाढत नाही, त्याला अति आळस जबाबदार आहे. ४) दमा होण्याचं कारण फुफ्फुसाला ऑक्सिजनचा कमी पुरवठा होतो हे कारण नाही, तर नेहमी स्वतःची दुःखी भावना फुफ्फुसांना कमकुवत बनवते. ५) मधुमेह केवळ ग्लुकोजच्या अति उपयोगामुळेच नव्हे, तर व्यक्तीची स्वार्थी आणि हट्टी वृत्ती स्वादुपिंडाच्या कार्यामध्ये अडथळा आणते. जर आपल्याला निरोगी व्हायचे असेल, तर

- संकलक : सौ. वंदना कुंभार

आपल्या मनाचे निराकरण केले पाहिजे! यासाठी प्राणायाम, श्वसनाचे व्यायाम आणि ध्यान नियमितपणे केले पाहिजे! तुम्ही तुमच्या आत्म्याकडे लक्ष द्या. आत्म्याच्या स्पंदनांना जाणा आणि मनामध्ये तटस्थता आणि सजगवृत्ती वाढवा.

हे सर्व करण्यासाठी मला वेळ मिळाला नाही हे कारण आणि सबब सांगू नका. तुम्हाला वेळ मिळत नाही याचा अर्थ असा आहे की, तुम्ही आळशी आणि निष्काळजी आहात. तुम्हाला रोगविकारांची भीती वाटून काहीच उपयोग नाही. काय करायचे ते आपल्या हातात आहे. रोगग्रस्त होऊन, चिंताग्रस्त होऊन जगायचे की, रोगमुक्त होऊन आनंदाने जगायचे हे आपल्या हातात आहे. कोणत्याही रोगाच्या बाबतीत दुसऱ्यांना दोष देऊ नका. रोगाला कारण आपणच आहोत. रोगाला जबाबदार आपणच आहोत आणि रोगमुक्ती मिळवण्याच्या सामर्थ्याचे मालकही आपणच आहोत. आपण सर्वकाही आहोत.

***

गोष्टी गावांशहरांकडील - एक सुखद आत्मकथन

‘माणूस कसा घडत जातो’ ही प्रक्रिया म्हटली तर एखाद्या फुलासारखीच असते. पानाआड दडलेली एखादी कळी वेलींवर आपले अस्तित्व दाखवित असते. कळत-नकळत टपोऱ्या झालेल्या त्या कळीच्या पाकळ्या अलगद उघडू लागतात. तुम्ही रात्रभर जागत बसलात तरी कळीचे फूल होण्याची प्रक्रिया तुम्हाला दिसणार नाही. मात्र सकाळी सूर्यनारायणाच्या किरणांचा स्पर्श होताच त्या कळीचे ‘सुखद आणि सुरेख’ फुलात रुपांतर झालेले असते. मोठी गंमतच असते ही.

नारायण कुंभार यांच्या ‘गोष्टी गावांशहरांकडील’ या पुस्तकातून असाच अनुभव येतो. विविध विषयांवरील स्फूट लेख (गोष्टी) असे या पुस्तकाचे स्वरूप असले तरी ते नारायण कुंभार यांचे आत्मचरित्रपर लेखच म्हटले पाहिजेत. जीवनातील विविध अनुभवांचे पदर त्यांनी येथे सुमारे एकतीस लेखांतून उलगडले आहेत.

खेड्यापासून, शहरांतल्या घाईगर्दीतून असे विविध अनुभव सर्वांनाच येत असतात. ते सारे अनुभव ‘टीपकागदा’सारखे टीपत जीवनाची परीक्रमाही करणेही अनेकांना शक्य होते. परंतु आयुष्यभर हिंदोळ्याप्रमाणे कधी सुखावत कधी दुखावत. मागेपुढे होणाऱ्या या आठवणींच्या

फुलांचा गजरा करता येणे हे येऱ्या गबाळ्याचे काम नव्हे. लेखनाचे-लेखनकलेचे मनोवेधक तंत्र साध्य झालेला एखादा लेखकच ते करू जाणे. नारायण कुंभार यांना ही कला साध्य झाली आहे.

‘मटकीची भाजी, आई, माझ्या वडिलांचे घड्याळ, आठवणी नऊ जूनच्या, कंगवा, काव्य ते डोंगार....’, गोष्ट बँकेच्या बोधचिन्हाची हे आणि इतर लेख खरोखरीच वाचनीय आहेत. ‘माणूस’ (नारायण कुंभार) कसा घडत जातो हे आपणासही या लेखांच्या वाचनातून दिसून येते. असो.

कुंभार समाजातील या ‘तरुण’ लेखकाचे अभिनंदन! त्यांनी असेच लेखन यापुढेही करीत रहावे. यासाठी त्यांना ‘कुंभारी’ मित्र परिवारांकडून लाखो शुभेच्छा!

गोष्टी गावांशहरांकडील

लेखक - नारायण कुंभार (एखतपूरकर)

पृष्ठे - १२६

किंमत - २००.०० रुपये

प्रकाशक - सौ. उषा अनिल शिंदे (मोबा. ९८५०६६७४९६)

***

‘अनफिट’ आहे म्हणून नोकरीतून काढता येत नाही ‘मॅट’चा निर्वाळा : निवृत्तीपर्यंत सर्व लाभ देण्याचे आदेश

नांदेड : नोकरीत असताना एखादा कर्मचारी अपघातामुळे अनफिट झाल्यास त्याला नोकरीतून काढून टाकता येत नाही, तर तो सेवेत आहे असे समजून त्याला सेवानिवृत्तीपर्यंत सर्व लाभ देणे बंधनकारक ठरते, असा महत्त्वपूर्ण निर्वाळा मुंबई ‘मॅट’चे न्यायिक सदस्य ए.पी. कुन्हेकर यांनी ९ जून रोजी दिला आहे.

चनबसय्या संगमठ असे या प्रकरणातील याचिकाकर्त्याचे नाव आहे. ते सोलापूर जिल्ह्यातील सदरबाजार पोलिस ठाण्यात नायक पोलिस शिपाई पदावर कार्यरत होते. खाजगी कामाने संगमठ हे रजेवर होते. दरम्यान, देवदर्शन करून परत येताना २८ ऑक्टोबर २०२२ ला अपघात झाला. त्यात पत्नी व ते गंभीर जखमी झाले. दरम्यान, त्यांना काम करता येणे शक्य नव्हते म्हणून सोलापुरातील फौजदार चावडी पोलिस ठाण्यात त्यांची नेमणूक करण्यात आली. त्यातच त्यांना पक्षाघाताचा (पॅरालिसिस) झटका आला. त्यांना मेडिकल बोर्डापुढे पाठविले गेले. तेव्हा बोर्डाने त्यांना अनफिट घोषित केले. हाच आधार घेऊन सोलापूरच्या पोलिस आयुक्तांनी त्यांना नोकरीवरून काढून टाकले. पेन्शन देण्याची तयारी दर्शवून तसा आदेश जारी केला गेला. अखेर संगमठ यांनी या निर्णयाविरोधात अॅड. अरविंद बांदिवडेकर यांच्यामार्फत मुंबई मॅटमध्ये आव्हान दिले. तेथे अपंग कायद्यावर खल झाला. या प्रकरणात संगमठ यांच्या वतीने कुणालसिंग प्रकरणाचा सर्वोच्च न्यायालयाच्या निर्णयाचा हवाला दिला गेला. अखेर मॅटने संगमठ यांना दिलासा देत त्यांचा १८ नोव्हेंबर २०२२ चा इनव्हॅलिड

कायदा काय म्हणतो...

केंद्र शासनाच्या १९९५ व २०१६ च्या कायदानुसार कर्मचाऱ्यांना संरक्षण दिले गेले आहे. कर्मचारी अनफिट असेल तर त्याला नोकरीवरून काढता येत नाही, त्याला हलकी कामे देण्याची तरतूद आहे, शक्य नसेल तर त्याला अतिरिक्त पदावर सामावून घ्यावे, निवृत्तीपर्यंत तो सेवेत आहे असे समजून त्याला घरबसल्या पगार देण्याची तरतूद असल्याकडे मॅटचे लक्ष वेधले गेले.

म्हणे, कर्तव्यावर नसताना अपघात झाला...

शासनातर्फे सादरकर्ता अधिकारी क्रांती गायकवाड यांनी सांगितले की, संगमठ हे अॅक्टिव्ह ड्यूटीवर कार्यरत नव्हते, ते कर्तव्यावर नसताना अपघात झाला आहे. म्हणून त्यांना केंद्राच्या कायदानुसार लाभ देता येणार नाही. मात्र, मॅटने हा युक्तिवाद फेटाळून लावला.

पेन्शनचा आदेश रद्द केला. पेन्शन रूलच्या कलम २०(४) नुसार सरकारी कर्मचारी निवृत्तीपर्यंत नोकरीत आहे असे ग्राह्य धरावे, ते २४ तास नेमणुकीवर असतात असे समजावे, असे स्पष्ट करीत संगमठ यांना सेवानिवृत्त होईपर्यंत सर्व आर्थिक लाभ देण्याचे आदेश जारी केले. शासनाच्या निर्णयाचा एवढ्या सूक्ष्म पद्धतीने अर्थ लावू नये, असेही मॅटने बजावले. याप्रकरणात याचिकाकर्त्यांच्या वतीने अॅड. भूषण बांदिवडेकर, अॅड. गौरव बांदिवडेकर यांनी सहकार्य केले.

कमिशनसाठी अनावश्यक/महागडे चेकअप आणि औषधी

अधिक कमिशनसाठी रुग्णांना अनावश्यक आणि महागडी औषधी लिहून देणे, अनावश्यक महागड्या चेकअप (अधिक कमिशनसाठी) करून घेणे, ५-६ हजार रु. च्या एम आर आय मध्ये ५०% कमिशन, पॅथोलॉजिकल टेस्टमध्ये ४० ते ५०% कमिशन, मेडिकलचे ४०-५० % कमिशन कमी पडते, म्हणून स्वतःचे मेडिकल,

अनेक डॉक्टरांच्या तर स्वतःच्या फार्मा कंपन्यासुद्धा आहेत. रुग्णाच्या एका एसी रूमचे भाडे ५-१० हजार रु. जितक्या वेळा डॉक्टर रुग्णाला बघेल तितक्या वेळांची मोठी व्हिजिट फी, नर्सिंगचा खर्च वेगळा, इन्शुरंस कंपन्या आणि केंद्र व राज्य सरकारच्या अनेक योजनांमधून दररोज निघणारी लाखांची बिले. कोट्यवधी रुपयांची दरवर्षीची बॅलेन्स शिट, फॉरेन टूर, शेअर मार्केट, गोल्ड मार्केट, रिअल इस्टेट, आलिशान बंगला, महागड्या लक्झरी कारचा ताफा आदी. धन कुबेराला लाजवेल असे बहुतांश गरीब आणि विकसनशील भारतात डॉक्टरांचे वैभव.

अनावश्यक हॉस्पिटलायझेशन, ऑपरेशन, सीझर-

अनावश्यक हॉस्पिटलायझेशन, अनावश्यक ऑपरेशन, प्रसूती शस्त्रक्रियेद्वारे करणे, गर्भाशय काढणे हा तर कॉमन मिनिमम प्रोग्राम आहे. हॉस्पिटल्समध्ये रुग्ण आणण्यासाठी दलाल निर्माण झाले. अॅम्ब्युलंस आणि ऑटोरिक्षावाल्याला रुग्ण आणण्यासाठी कमिशन मिळू लागले. रुग्णाला मोठ्या हॉस्पिटलमध्ये पाठविण्यासाठी (रेफर करणे) ४० टक्के कमिशन डॉक्टरांना मिळू लागले. बहुतांश डॉक्टरांनी आपले पीआरओ नेमले. ज्यांचे काम कमिशनवर रुग्ण आणण्याचे आहे. या सर्व कमिशनखोरीमध्ये रुग्ण भरडून निघाला. मात्र, कुणालाही याबाबतीत चिंता वाटली नाही. सेवेचे एक महान क्षेत्र नीच दलालांच्या जाळ्यात सापडले, पतनाची कहाणी इथेच थांबत नाही.

रोग आणि रोगी वाढण्याचे प्रमुख कारण अॅलोपॅथी-

अॅलोपॅथी मानवी आरोग्याचा विकास करू शकली नाही. परंतु, निसर्गदत्त आरोग्याचे रक्षणसुद्धा करू शकली नाही. याउलट नवनवीन रोगांना उत्पन्न करण्याचा स्रोत बनत गेली. हृदयरोग, कॅन्सर, मधुमेह, बीपी, ब्रेन्स्ट्रोक, अर्धांगवात, कंपवात, संधिवात, यौन समस्या, अनिद्रा, डिप्रेशन, डॅंग्यू, स्वाइन फ्लू, कोरोना, लिव्हर, किडनी, फुफ्फुसे फेल

होणे, सांधे खराब होणे, अशा अनंत रोगांची मालिकाच मानवाला संपवू पाहत आहे. मानवता रोगांच्या दुःखाने पछाडली. अॅलोपॅथी मात्र देवी आणि पोलिओ उन्मूलनाच्या, मनुष्याचे आयुर्मान वाढविल्याच्या खोट्या वावड्या उठवत राहिली. अॅलोपॅथीच्या उत्थानासोबत मानवाचे निसर्गदत्त आरोग्य त्याच्या हातातून केव्हा निसटले, त्याला कळलेच नाही. आयुर्वेदाच्या महान संरक्षक भिंतीला भगदाड पाडून सिंथेटिक केमिकल्स, असंवेदनशील डॉक्टर्स, कॉर्पोरेट हॉस्पिटल्स, फार्मा आणि इम्प्लॉंट कंपन्या व मेडिकल दलालांच्या क्रूर हाताने 'ईश्वरदत्त आरोग्य' केव्हा नेस्तनाबूत झाले ते समाजाला कळलेच नाही.

डॉक्टर्सनी रुग्णांना आरोग्याकडे घेऊन जाण्याऐवजी रोगाच्या शेवटच्या अवस्थेकडे नेले-

अॅलोपॅथीमुळे जीवनाची स्वाभाविक स्थिती आरोग्य नसून व्याधी झाली आहे. रोग आणि विषारी केमिकल्सना जीवनाचा अविभाज्य अंग बनविले आहे. एकीकडे विषारी केमिकल्सचे भयंकर दुष्प्रभाव आणि दुसरीकडे आरोग्य रक्षणाच्या नियमांचे घोर उल्लंघन यामुळे मानवाच्या रोगप्रतिकार क्षमतेचा वेगाने न्हास झाला. मानवता व्याधींनी त्रस्त झाली. संपूर्ण जगात हाहाकार उडाला. परंतु, मानवाचे करुण क्रंदन कुणालाही दिसून आले नाही. शासन, प्रशासन, देवासमान डॉक्टर, हॉस्पिटल्स, मेडिकल कौन्सिल ऑफ इंडिया, आयसीएमआर, आयएमए, फूड अँड ड्रग अँडमिनीस्ट्रेशन, आरोग्य विभाग, आरोग्य मंत्रालय किंवा जागतिक आरोग्य संघटना कुणालाही नाही. पैशाचा लोभ डॉक्टररूपी मानवाला केव्हा दानव बनवून गेली समाजाला कळलेच नाही. हावरट डॉक्टर्सनी रुग्णांना आरोग्याकडे घेऊन जाण्याऐवजी रोगाच्या शेवटच्या अवस्थेकडे पोहोचविले. निरोगी मनुष्याला हृदय, किडनी, लिव्हर, सांधे चांगले कसे राहतील हे सांगण्याऐवजी हृदय, किडनी, लिव्हर व सांधे बदलण्यासाठी लोकांना विवश करू लागले. ही मूर्खपणाची पराकाष्ठा असती तर एकवेळ चालले असते. आज ना उद्या लोकांच्या लक्षात आले असते. परंतु, हे एक भयानक षडयंत्र आहे, ज्यात मनुष्यजात अलगद सापडली आणि केव्हा भक्ष्य बनत गेली हे कुणालाही कळले नाही.

***

आदर्श शेतकरी मल्हार कुंभार कृषी प्रेरणा पुरस्काराने सन्मानित

पारोळा : तालुक्यातील चोरवड येथील युवा आदर्श शेतकरी मल्हार कुंभार यांच्या शेती, माती व शेतकऱ्यांकरिता केलेल्या कार्याची दखल घेऊन स्व. वसंतराव नाईक कृषी प्रेरणा पुरस्कार २०२३ ने सन्मानित करण्यात आले. विभागीय कृषी सहसंचालक मोहन वाघ व सिने अभिनेते दीपक शिर्के यांच्या हस्ते मल्हार कुंभार यांना हा पुरस्कार

प्रदान करण्यात आला. यावेळी नितीन पवार, डॉ. प्रमोद रसाळ यांच्यासह आदर्श शेतकरी उद्योजक आदी मान्यवर उपस्थित होते.

ग्रामीण भागातील तरुणांची लग्ने रखडली सिझन संपला तरी नवरी मिळेना : मध्यस्थांचा भाव वधारला

वाटेगाव : सरकारी नोकरी करणाराच नवरा हवा अशी मुलींची आणि त्यांच्या पालकांची मागणी आहे. पुण्या-मुंबईत चांगली नोकरी करणाऱ्या मुलाला मुलगी मिळते. जिल्ह्याच्या ठिकाणी किंवा मोठ्या शहरात नोकरी, व्यापार करणाऱ्या मुलाला फार धडपड करून मुलगी मिळते मात्र शेती करणाऱ्या मुलाला मुलगीच मिळणे अवघड होऊन बसले आहे. यामुळे तिथीच्या पुढे निघालेल्या लग्नाळू मुलांच्या पालकांची डोकेदुखी वाढली आहे. यंदाचा सिझन संपला तरीही लग्न न जमल्याने मुलांच्या निराशेत भर पडली आहे.

मुली शिक्षणाच्या बाबतीत कुठेही कमी नाहीत. सुशिक्षित व शिकलेले असल्यामुळे आपल्याला जोडीदारही असाच हवा अशा अपेक्षा असतात. त्यात गैर काही नाही. परंतु मुलगी व पालकांच्या अवास्तव अपेक्षा वाढल्याने शेतकरी मुलांशी, छोटे व्यवसाय करणारे, सहकारी संस्थेत नोकरी करणाऱ्या मुलांना लग्न करण्यास मुली स्पष्टपणे नकार देत आहेत. शेतकरी कुटुंबातील मुलांबरोबर लग्न करण्यासाठी मुली तयार होत नाहीत. यामुळे ग्रामीण भागातील मुलांची लग्न जमवताना अनेक अडचणी येत आहेत.

पूर्वी घरातल्या मुलीच्या लग्नाची चिंता संपूर्ण कुटुंबाला लागून राहत होती, मात्र आज घडीला ही परिस्थिती बदललेली आहे. लग्नाचे वय झाले तरी मुलांची लग्न होत नसल्याने पालक चिंतेत पडले आहेत. अनेक वेळा खासगी नोकरी किंवा सरकारी नोकरदारांपेक्षा काही शेतकऱ्यांचे उत्पन्न अधिक असूनही मुलांची लग्न रखडली आहेत.

शेतकरी मुलांचे वडील मुलांचा लग्नाचा बायोडाटा घेऊन वधू-वर सूचक मंडळाकडे अपेक्षेने जात आहे. मात्र मुलींच्या अपेक्षेपुढे वधू-वर सूचक मंडळांनी हात टेकले आहेत. लॉकडाऊनच्या काळात अनेकजण बेरोजगार झाले आहेत. अनेकांना नोकऱ्या गमवाव्या लागल्या असल्याने

अशा मुलांसमोर देखील मोठा पेचप्रसंग निर्माण झाला आहे. शिक्षण त्यानंतर नोकरीच्या शोधात असलेले तरुण नोकरी मिळता मिळता तिथी ओलांडतात व नंतर मुली मिळताना आणखी पाच सहा वर्षे अशीच जातात. त्यामुळे लग्नाच्या वेळेला अशा मुलांचे वय आडवे येते. मुला, मुलीच्या वयात जास्त अंतर नसावे. याकारणाने चाळीशी ओलांडलेल्या मुलांना लग्नाकरिता वधू शोधण्यासाठी कसरत करावी लागत आहे.

मध्यस्थांकडून लूट :

काही वधुवर सूचक मंडळ काम प्रामाणिकपणे करत आहेत. मात्र बायोडेटा दाखवतो म्हणत फक्त आपला खिसा गरम करणाऱ्या लोकांचा सुळसुळाट वाढला आहे. नोंदणी फी च्या नावाखाली सरसकट २ हजारांपासून पुढे रकमा पालकांकडून उकळत आहेत. एखादे स्थळ दाखवण्यासाठी जायचे म्हणले तर येण्या-जाण्याचा सगळा खर्च द्यावा लागतोय. प्रत्येक बायोडाट्याला पाचशे हजार रुपये मागितले जात आहेत. लग्न जमलेच तर १० हजारांपासून ते एक तोळा सोने दक्षिणा म्हणून घेतले जात आहे.

सध्याच्या मुलींच्या व त्यांच्या पालकांच्या अपेक्षा :

- * सरकारी नोकरी असावी किंवा खासगी नोकरी असेल तर पॅकेज जास्त असावे.
- * चांगल्या नोकरी बरोबरच जमीनही जास्त असावी.
- * पुणे-मुंबईत नोकरीला असेल तर स्वतःचा फ्लॅट असावा.
- * शेतकरी मोठा जमिनदार असला तरी नोकरीही असावी.
- * व्यवसाय असेल तर खुप मोठा असावा.

***

बारा बलुतेदार महासंघाचा १३वा वर्धापन दिवस साजरा

दि. २६ जुलै रोजी बारा बलुतेदार महासंघाचा १३वा वर्धापन दिवस शर्वित चौकातील भारतरत्न भारतीय घटनेचे शिल्पकार महामानव डॉ. बाबासाहेबांचे पुतळ्याला हार अर्पण तसेच परिसर स्वच्छता

मोहीम राबवून साजरा करण्यात आला. याच दिवशी संघाचे संस्थापक अध्यक्ष मा. कल्याणजी दळे यांचा वाढदिवस असल्यामुळे त्यांना शुभेच्छा देण्यात आल्या तसेच कारगील युद्धात शहीद झालेल्या वीर जवानांना श्रद्धांजली अर्पून कारगील विजय दिवस साजरा करण्यात आला. या प्रसंगी जिल्हा अध्यक्ष डॉ. श्रीराम कोल्हे, कार्याध्यक्ष दिलीप आकोटकर, सचिव प्रविण शेंद्रे, महिला शहर अध्यक्ष श्रीमती प्रभाताई भागवत, विदर्भ कुंभार समाज अध्यक्ष सुधाकर शेंडोकर, सहसचिव मधुकर खांडेकर, उपाध्यक्ष अॅड. तांबटकर, राजेश गवळी, गाजळे, गजानन गोस्वामी, प्रकाश घाटे, अशोक बोरेकर, रविंद्र खराळकर, गौतमभाऊ खंडारे, रमेश अरणकर, गजानन चिंचोळकर, प्रेमदेव शिंगारपूर, विनोद बाभुळकर उपस्थित होते.

***

फ्रीडम रायडर रॅली मध्ये भाग घेणारे 'मोहन बोरसे' यांचे मनोगत

आपल्या बुलेटसह मोहन बोरसे (रायडर)

माझे नांव : मोहन वामन बोरसे, वय : ५५ वर्षे
राहनार : शिवतेजनगर, पेठरोड, पंचवटी, नाशिक ०४.

२०२२ हे वर्ष संपूर्ण भारतात "आजादी का अमृत महोत्सव" साजरा करित आहे. या अंतर्गत भारत सरकारतर्फे अनेक उपक्रम राबवण्यात येत आहेत. याचाच एक भाग म्हणून प्रथमतःच एक मोटरसायकल रॅली आयोजित करण्यात आली होती. अशी रॅली याआधी सरकारमार्फत कधीही आयोजित केली गेली नाही. या आयोजनाची संपूर्ण जबाबदारी खेल मंत्रालय मार्फत sport authority of India यांना देण्यात आली होती. याची प्रक्रिया दिड वर्षांपासूनच सुरु झाली होती. यांत संपूर्ण भारतातून ७५ रायडर्स निवडण्यात आले होते. यांत माझा समावेश असल्याचा मला सार्थ अभिमान आहे. यांत प्रत्येक राज्यातून कमीतकमी एक अनुभवी व कुशल रायडर असावा अशी रचना करण्यात आली होती. यांत ६४ पुरुष व ११ महिला रायडर्सचा समावेश होता.

दि. ६ सप्टेंबरला सर्व रायडर्सना दिल्लीत बोलावण्यात आले. प्रथम सर्व रायडर्स व त्यांच्या मोटरसायकलची प्राथमिक चाचणी करण्यात आली. येथेच सर्वांना रॅलीसाठी आवश्यक रायडिंग गियर्स पुरवण्यात आले. दि. ९ सप्टेंबरला मेजर ध्यानचंद स्टेडियम येथुन भारताचे गृहमंत्री अमित शहा यांच्या उपस्थितीत या रॅलीची सुरुवात झाली.

या रॅलीत पुढे पोलीस escort वॅन नंतर सर्व ७५ रायडर्स दोन रांगेत, व मागे मॅकेनिकल वॅन, सामान वॅन, बॅकअप वॅन, फोटोग्राफर वॅन व अँम्बुलन्स अशा क्रमाने ठेवण्यात आले होते.

हि रॅली दिल्ली, चंदिगढ, अमृतसर, जम्मू, श्रीनगर, कारगिल, लेह, खरदुंगला पास (18380 ft. worlds highest motorable pass), सियाचीन बेस कॅम्प (17900 ft.), Taglang la pass (17582 ft), जिस्पा, मनाली (अटल बोगदा) या मार्गाने गेली. यादरम्यान ठिकठिकाणी

दिल्ली गृहमंत्री अमित शहा यांनी ध्यानचंद स्टेडियम मधुन रॅलीला झेंडा दाखवून शुभेच्छा दिल्या

लखनौ उत्तर प्रदेशचे मुख्यमंत्री योगी आदित्यनाथ यांनी फ्रीडम रॅलीचे स्वागत केले.

आमचे स्वागत राज्य सरकार व स्थानीक नागरीक यांनी केले. वाघा बॉर्डर येथे आमचे विशेष स्वागत करण्यात आले. या मार्गावर शहीद भगतसिंग यांच्या स्मरण स्थळाला भेट दिली. या मार्गात आमच्याबरोबर हरीश नड्डा (भाजपा प्रमुख जे पी नड्डा यांचे पुत्र) यांनी लेह ते सिमला असा सहभाग घेतला. या दरम्यान हरियाना-पंजाब येथील अतिशय गरम वातावरण, लेह लद्दाख येथील अतिशय थंड वातावरण, बर्फवृष्टी, पाऊस अशा वातावरणात प्रवास करावा लागला. यादरम्यान आमच्यातील एक रायडर तरुण विश्वास रा. कलकत्ता यांचा लेह येथे दुर्दैवी मृत्यु झाला. या मार्गात जम्मू, श्रीनगर, कारगिल, लेह या ठिकाणी राहण्याची व्यवस्था आर्मी कॅम्प मध्ये करण्यात आली होती.

मनाली येथुन ही रॅली कुलू, सिमला, देहराडून, लखनौ, पटना, गंगटोक (सिक्कीम) या मार्गाने गेली. यादरम्यान लखनौ येथे उत्तर प्रदेशचे मुख्यमंत्री अदित्यनाथ योगी यांनी आमचे स्वागत मुख्यमंत्री निवासात केले. सर्वांच्या कार्याचे कौतुक करुन सुंदर भेटही दिली. गंगटोक येथे नथुला पास या भारत तिबेट बॉर्डरला भेट दिली.

यानंतर ही रॅली आसाम अरुणाचल प्रदेश, नागालंड, मनिपूर, त्रिपुरा, मेघालय, मिझोराम या राज्यांतून अतिशय खडतर अशा डोंगराळ भागातून नेण्यात आली. या भागात सर्वच रायडर्सचे कसब पणाला लागले. अनेक ठिकाणी वळणावळणाचे, अतिशय खराब रस्त्यांमुळे रायडर्सना अनेक संकटांचा सामना करावा लागला. या

गुजरात - स्टॅचू ऑफ युनिटी येथे सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या पुतळ्यासमोर रॅलीत सहभागी रायडर्स

वाघा बॉर्डर येथे सर्व रायडर्सचे लष्करातर्फे स्वागत करण्यात आले

मार्गात आम्ही भारत म्यानमार, भारत बांगलादेश बॉर्डरला भेट दिली. यानंतर ही रॅली कलकत्ता, जमशेदपूर, जगन्नाथपुरी, रायपूर, नागपूर, हैदराबाद, चेन्नई, कन्याकुमारी, तिरुअनंतपुरम, मदुराई या मार्गाने दक्षिण भारतात आली. यादरम्यान आमच्यासाठीची विशेष पूजा ही काशी श्री विश्वनाथ मंदिर, श्री जगन्नाथ मंदिर, मदुराई येथिल मंदिर येथे आयोजित करण्यात आली होती. या प्रवासात साधारण प्रत्येक राज्य सरकार मार्फत तेथील स्थानिक कला दाखवण्यासाठी सांस्कृतिक कार्यक्रम आयोजित करण्यात आले. यानंतर ही रॅली कोची, बंगलोर, धारवाड, गोवा, पुणे, मुंबई, दिवदमन, सुरत, अहमदाबाद, इंदोर, जयपूर, दिल्ली. या मार्गाने नेण्यात आली. यादरम्यान स्टॅचू ऑफ युनिटी या जागतिक स्थळाला भेट दिली. या रॅलीची सांगता ही दिल्ली

येथे जवाहरलाल नेहरू स्टेडियम येथे दि. २४ नोव्हेंबरला झाली. या रॅलीत आम्ही सर्व आंतरराष्ट्रीय बॉर्डरसला भेट दिली.

या रॅलीत आम्ही ३४ राज्य UT सहीत, २५० जिल्हे, ७५ प्रमुख ऐतिहासिक स्थळे, २०००० कीमी. चा प्रवास पूर्ण केला. ही रॅली प्रमुखतः स्वस्थ भारत व शहीद सैनिकांना नमन करण्यासाठी आयोजित करण्यात आली होती. या रॅलीत मी माझ्या हिमालयन (Royal enfield) या मोटरसायकलसहित भाग घेतला होता. त्याबद्दल भारतसरकारतर्फे विशेष प्रशस्तिपत्रक देवून गौरवण्यात आले.

आपल्या कुंभारसमाजातील एकमेव मला या रॅलीत संधी मिळाल्याचा सार्थ अभिमान आहे. यासाठी मी समाज, माझे कुटुंब, माझा मित्रपरिवार, नातेवाईक व भारतसरकार यांचा शतशः ऋणी आहे. धन्यवाद.

मोहन बोरसे, नाशिक. Mob. No. - 9422091660

***

‘अॅट्रॉसिटी’च्या आरोपाखाली यापुढे तत्काळ अटक नाही!

अटकपूर्व जामीनही मिळणार... सर्वोच्च न्यायालयाचा महत्त्वपूर्ण निर्णय

आरोपांची शहानिशा केल्यानंतरच गुन्हा दाखल होणार. सरकारी कर्मचाऱ्यांबरोबरच सामान्य नागरिकांनाही संरक्षण

नवी दिल्ली : अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती कायद्या अंतर्गत (अॅट्रॉसिटी) दाखल झालेल्या तक्रारीवरून तत्काळ अटकेची कारवाई करता येणार नाही, असा महत्त्वपूर्ण निर्णय सर्वोच्च न्यायालयाने दिला. सर्वांत आधी आरोपांची शहानिशा करूनच एफआयआर दाखल करावा. तसेच आरोपीला अटकपूर्व जामीनही दिला जाऊ शकतो, असा आदेशही न्यायालयाने दिला आहे.

‘अॅट्रॉसिटी’ कायद्याचा दुरुपयोग टाळण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाचा हा निर्णय महत्त्वपूर्ण मानला जातो. महाराष्ट्रातील डॉ. सुभाष काशिनाथ महाजन यांच्यावर दाखल झालेला ‘अॅट्रॉसिटी’चा गुन्हा मुंबई उच्च न्यायालयाने कायम ठेवला होता. त्याविरुद्ध महाजन यांनी सर्वोच्च न्यायालयात धाव घेतली. आज त्यावर न्यायमूर्ती ए.के. गोयल आणि न्यायमूर्ती यू.यू. ललित यांच्या खंडपीठाने निर्णय दिला आहे.

डीएसपींनी चौकशी करावी :

अॅट्रॉसिटी कायद्याअंतर्गत दाखल केलेली तक्रार खरी की खोटी, याची शहानिशा पोलीस उपअधीक्षक (डीएसपी) दर्जाच्या अधिकाऱ्याने करावी, निरपराध व्यक्तींवर चुकीचे आरोप तर केले जात नाही ना? हे

तपासावे, असे न्यायालयाने बजावले.

न्यायालयाने काय म्हटले? :

* अनुसूचित जाती (एससी), अनुसूचित जमाती (एसटी) कायदा १९८९ (अॅट्रॉसिटी) नुसार संरक्षण मिळालेच पाहिजे. मात्र, याचा दुरुपयोग होऊ नये, याचीही खबरदारी घ्यायला हवी. * आरोप जर खरे असतील, तर दोषींवर कारवाई करावी; पण आरोपांची शहानिशा करून गुन्हा दाखल करावा. * ‘अॅट्रॉसिटी’ कायद्याअंतर्गत तक्रार दाखल झाल्यानंतर लगेचच अटक करता येणार नाही. सरकारी कर्मचाऱ्यांविरुद्ध तक्रार असेल, तर वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या मंजूरीनंतरच अटक करता येईल. * आरोप झालेली व्यक्ती जर सामान्य नागरिक असेल, तर वरिष्ठ पोलीस अधिकाऱ्यांच्या लेखी परवानगीशिवाय अटकेची कारवाई करता येणार नाही. * अॅट्रॉसिटी कायद्याअंतर्गत अटक करून न्यायालयात हजर केल्यानंतर दाखल झालेले आरोप खरे आहेत का, याची पडताळणी न्यायाधीशांनीही करावी. * अॅट्रॉसिटीच्या गुन्हात जामीन देण्यास पूर्णतः बंदी घातलेली नाही. आरोपींना अटकपूर्व जामीन मिळू शकतो.

***

प्रबोधनाचा वारसा देणारी आई

शांताबाई कुंभार

माझी आई...

माझी आई तशी खूप शांत स्वभावाची. त्यामुळेच आजीने तिचे नाव शांताबाई असे ठेवले होते. कोल्हापूर जिल्ह्यातील किणी हे तिचे माहेर. सांगली जिल्ह्यातील भोसे हे तिचे सासर. त्यावेळच्या परिस्थिती नुसार तिला फारसे शिकायला मिळाले नाही. मात्र, आम्हा भावंडांना तिच्या-

कडून कित्येक बाबी शिकायला मिळाल्या.

माझे वडील अण्णासाहेब रामा कुंभार हे रयत शिक्षण संस्थेत शिक्षक होते. त्यामुळे सातारा, सांगली, कोल्हापूर, नाशिक, नगर अशा विविध जिल्ह्यातील ऐतवडे, कवलापूर, नांदे, सडोली, चांदोरी, राहाता, सोनगाव आदी गावांत आमचे वास्तव्य राहिले. परिणामी, तिथल्या बाबींशी आम्हाला मिळतेजुळते घ्यावे लागले. त्या काळी कुठेही नळाने पाणीपुरवठा नसायचा. मग विहिरीवरून, नदीवरून अथवा बोरिंगचे पाणी हापसून आणावे लागे. पाण्याचा काळजीपूर्वक वापर करावा लागे. त्यातून आईने अनेक संस्कार आमच्या मनावर रुजविले. पाण्याची नासाडी तिला मान्य नसायची.

माझ्या आईची निसर्गविषयक शिकवण मला आजही महत्त्वाची वाटते. नैसर्गिक वा इतर स्रोतांचा अतिवापर तिला मान्य नाही. ती हे स्रोत स्वतः काळजीपूर्वक वापरत असते. त्यामुळे आम्हाला आणि नातवंडांनाही त्याची सवयच लागली आहे. पाणी, वीज, इंधन जपून वापरावेत. आपल्यासारख्या इतरांनाही ते उपलब्ध व्हावेत, ही तिची अपेक्षा. पंखे, दिवे, टीव्ही कोणी वापरत नसेल तर ती ते लगेचच बंद करते. इंधनाच्या सर्व प्रकारचा वापर तिने आतापर्यंत केलेला आहे. तीन दगडांची चूल, पांढऱ्या मातीची चूल, निर्धूर चूलही वापरली आहे. काही ठिकाणी शेण्या, गोवऱ्या वापराच्या लागत. कोळशाची शेगडी असे. त्यानंतर रॉकेलवर चालणारा वातीचा स्टोव्ह काही काळ वापरला. अजूनही भर्रर आवाजात पेटणारा पितळी स्टोव्ह आठवतोय. त्यानंतर रेग्युलेटरचा आडवा स्टोव्ह आला. त्याच काळात घरी कुकर आला. आईचे काम सोपे झाले. आम्ही बायोगॅस फारसा वापरला नाही. मात्र, धुरापासून तिची सुटका झाली ती, गॅस शेगडी, सिलिंडर आल्यावरच. सिलिंडर काढणे आणि जोडणे तिने अल्पावधीत शिकून घेतले. सौर चुलीचा वापरही तिने करून पाहिला. वेळेचे खूप चांगले नियोजन आम्ही तिच्याकडून शिकलो. कपडे, भांडी धुणे, स्वच्छता करणे अशी कामे ती कधी करायची आम्हाला माहीतही नसायचे. ही कामे तिने लवकर उठून आधीच उरकलेली असायची. त्यानंतर सायंकाळच्या

डॉ. सुधीर कुंभार
(विद्यानगर, कऱ्हाड)

आईला वाचनाची आवड आहे. आजही वर्तमानपत्रातील कोडी सोडविण्यासाठी तिच्याबरोबर बसलो, तर माझ्याआधी तिचे कोडे सोडवून तयार असते. तिच्याकडे भरपूर शब्दसंपत्ती आहे. अंधश्रद्धा निर्मूलन, जटा निर्मूलन आणि प्रथा परंपरा बदलण्याचे, त्यांना विरोध करण्याचे कृतियुक्त धाडस तिच्यामुळेच आमच्याकडे आले.

स्वयंपाकाला ती लागलेली दिसायची.

चविष्ट सांडगे, कुरडया, पापड, दिवाळी साहित्य ती घरीच तयार होत असे. तिचे मोकळ्या वेळात कपडे शिवणेही सुरु असायचे. याच काळात माझी आजी दोन वर्षे पूर्णपणे बेडवर होती. तिची सर्व सेवा आईने केली.

कमीत कमी वेळात स्वयंपाक कसा करायचा, हेदेखील मी आईकडून शिकलो. ग्रामीण भागात काम करायला सुरुवात केल्यावर जेवणाची अडचण नको ही तिची भूमिका. तिनेच मला भाकरी करण्याचे तंत्रकौशल्य शिकवले. आई-वडिलांचे आभार मानायलाच हवेत. त्यांनी केवळ निसर्ग पाहायलाच नाही, तर संवर्धन, संरक्षण करायला शिकवला. त्यासाठी कृती आवश्यक असते याचा आदर्श घालून दिला. वैयक्तिक सवयी आणि त्या वापराच्या कल्पना आईने सुचविलेल्या असत. त्याचा वापर आजही निसर्गाविषयक प्रबोधन करण्यासाठी, प्रचार व प्रसारासाठी, प्रकल्प व उपक्रम राबविण्यासाठी करता येतो.

तिला अजूनही वाचनाची आवड आहे. आजही वर्तमानपत्रातील कोडी सोडविण्यासाठी तिच्याबरोबर बसलो, तर माझ्याआधी तिचे कोडे सोडवून तयार असते. तिच्याकडे भरपूर शब्दसंपत्ती आहे. अंधश्रद्धा निर्मूलन, जटा निर्मूलन आणि प्रथा परंपरा बदलण्याचे, त्यांना विरोध करण्याचे कृतियुक्त धाडस तिच्यामुळेच आमच्याकडे आले.

माझ्या वा माझ्या मुलीच्या लग्नातील मानवतावादी सत्यशोधकी विवाहावेळी ती आमच्या बाजूने उभी राहिली. माझ्या आई-वडिलांनी मिरज मेडिकल कॉलेजवर जाऊन मरणोत्तर देहदानाचा संकल्प एकत्रितपणे केला होता. त्यानुसार वडिलांच्या मृत्यूनंतर त्यांचे देहदान केले. आईनेही असा संकल्प तब्बल पस्तीस वर्षापूर्वी केला. अशा समाजसुधारणेच्या वैज्ञानिक बाबी आईकडून शिकायला मिळाल्या. तिच्या कायमच ऋणात राहीन. तिला दीर्घायुष्य मिळो.

***

मी कार्यकारी अभियंता अनुश्री कुंभार

जेव्हा विषय येतो देखभाल आणि काळजीचा, सर्वप्रथम आठवते तर 'ती'!

मग ती कुठल्याही रूपात असो
तू भार्या, तू भगिनी,
तू दुहिता, प्रत्येक वीराची माता,
तू नवयुगाची प्रेरणा या जगताची
भाग्यविधाता

अशी ही नारी शक्ती तिची विविध कर्तव्याची गाथा

जेव्हा स्त्री तिचे पाऊल पुढे टाकते तेव्हा संपूर्ण कुटुंब, गाव आणि देशाचा विकास घडतो.

मी, अनुश्री अनंत कुंभार, कार्यकारी अभियंता विद्युत, ब प्रभाग चिंचवड, पिंपरी चिंचवड महानगरपालिका येथे कार्यरत आहे. देशाच्या उभारणीत इंजिनीअर्सचा मोलाचा वाटा आहे. तंत्रज्ञान आणि अभियांत्रिकी विकासांमुळे प्रत्येक देश विकसित होत असतो. सध्या प्रत्येक औद्योगिक क्षेत्रात अभियंता कार्यरत असल्यामुळे पायाभूत सुविधा आणि तंत्रज्ञान विकास शक्य झालेला आहे. मागील काही दशकांत अभियांत्रिकी क्षेत्रात महत्त्वपूर्ण बदल घडलेले आहेत. रस्ते, बांध किंवा आधुनिक भारताच्या निर्माणामध्ये केवळ पुरुषांचेच नाही तर महिलांचे योगदानही महत्त्वपूर्ण आहे.

संतश्रेष्ठ ज्ञानेश्वर व तुकाराम महाराजांच्या पावन झालेल्या भूमीत, क्रांतिविर चापेकर यांची जन्मभूमी असलेले, महासाधू मोरया गोसावी यांचे समाधीस्थान म्हणून नावारुपास आलेल्या पिंपरी चिंचवड नगरीत आण्णासाहेब मगर यांनी सन १९८६ साली स्थापन केलेल्या महानगरपालिकेतील मी एक महिला अभियंता ११ मे १९८७ साली अत्यावश्यक सेवेतील विद्युत विभागात वीजपर्यवेक्षक पदावर रुजू झाले. सुरुवातीपासून साईट इंजिनिअर म्हणून काम करत आहे. त्यावेळी इंजिनिअरिंग क्षेत्रात महिलांची संख्या खूप कमी होती. पुरुषप्रधान संस्कृतीमध्ये काम करणे तसे अवघडही जात होते. महापालिका स्थापनेपासूनच तिचे स्वरूप ग्रामीण असल्याने सुविधांचा अभाव होता. कित्येकदा साईटवर जाताना पायी किंवा सायकलवर जावे लागायचे. लोकवस्ती विरळ होती. कामाचे संपर्काकरिता महापालिकेची फक्त दूरध्वनी सेवा होती. प्रत्येक गावांकरिता फक्त मुख्य रस्ते विकसित होत होते. त्या रस्त्यांवर मी स्ट्रीट लाईट उभारणीचे काम केले आहे.

शासन स्तरावरील येणारे विविध उपक्रम, सर्व प्रकारच्या निवडणुकांचे कामकाज केले. राष्ट्रीय संत गाडगेबाबा अभियान असेल, स्वच्छ सर्वेक्षण असेल याकरिता जबाबदारीने कामे पूर्ण केली.

सन १९९७-९८ साली महापालिकेत नविन गावांचा समावेश

झाल्यापैकी पूनावळे, विनोदे, भुजबळ, भूमकर वस्ती, वाकड ग्रामीण आत्ताची मुंबई म्हटले तरी वावगे ठरणार नाही या ठिकाणी मुख्य रस्त्यांवर नागरिकांचे सोयीकरिता प्रकाश व्यवस्था केली. मुंबई बेंगलोर हायवेवर अंधाराचे साम्राज्य होते तेथे स्ट्रीट लाईटची सोय करून नागरिकांची गैरसोय दूर केली.

विद्युत विभागामार्फत पुरविल्या जाणाऱ्या सेवा जसे की म.न.पा. हद्दीतील नवीन रस्त्यांवर दिवाबत्ती व्यवस्था, मनपाचे इमारतीत आवश्यकतेप्रमाणे सबस्टेशन, जनरेटर्स, वातानुकूलित यंत्रणा यांची विद्युत व्यवस्था, वाहतूक नियंत्रक दिवे उभारून त्याची देखभाल व दुरुस्ती करणे. रस्ता रुंदीकरणाला अडथळा ठरणाऱ्या उपस्कर वाहिन्या भूमिगत करणे.

नागरिकांच्या तक्रारी येणार नाहीत याकरिता २४ x ७ काम करीत राहिले. इतकेच काय विद्युत व्यवस्था सुरळित चालू असल्याची खात्री करिता रात्रीचे व पहाटेचे वेळी लाईन पेट्रोलिंगची ड्युटीही केलेली आहे.

या महापालिकेत अनेक मा. आयुक्त साहेब यांच्या बरोबर काम करण्याची संधी मला मिळाली आहे. त्यात मा. प्रविण सिंह परदेशी सर, मा. अनीलजी डिग्गीकर सर यांनी माझ्या कामास कौतुकाची थाप दिली आहे. याची पावती म्हणून मला बेस्ट इंजि. चे प्रशस्तीपत्रक व गुणवंत कामगार म्हणून एक वेतनवाढ मिळाली आहे.

भुयारी गटार योजना विभागात पालिकेच्या हद्दीतील सर्व stp plants, पंप हाऊसचे संपूर्ण विद्युत विषयक काम उपअभियंता पदावर जबाबदारीने पार पाडले.

सन २०१९ चे कोविड कालावधीत संपूर्ण जग बंद भयावह परिस्थितीत असताना जिजामाता हॉस्पिटलचे विद्युत विषयक काम जोखीम घेऊन त्यात स्वतःची व कुटुंबाची काळजी घेत भगवंत कृपेने पार पाडले. कोविडचे दुसऱ्या लाटेला थेरगाव हॉस्पिटलचे काम २४ x ७ कार्यरत राहून माझ्या सहकार्यांचे समवेत पूर्ण केले.

कावेरीनगर, थेरगाव येथे BRTS ला अडथळा ठरणाऱ्या 132 KVA EHV tower लाईनचे काम जोखमीचे व नवीन स्वरूपाचे असल्याने रात्री ११ ते पहाटे पाच वाजेपर्यंत साईटवर थांबून करून घेतले.

ग.प्रभाग अंतर्गत डेकोरेटिव्ह पोलची उभारणी करून शहराच्या सौंदर्यात भर पाडली. मनपाच्या विविध इमारतींवर ऊर्जा बचती करिता सोलर सिस्टीम, थेरगाव बहुउद्देशीय इमारत, दिलिप वेंगसरकर अकादमी, स्मशानभूमी येथे गॅस दाहिनीचे विद्युत विषयक कामे स्थापत्य विभागाशी समन्वय ठेवून पूर्ण केली.

खेळाच्या मैदानावर तरुण पिढीतील खेळाडू विकसित होतील

याकरिता स्टेडियम मास्टची उभारणी करून प्रकाश व्यवस्था केली.

हे करत असतानाच गृहिणी म्हणून संपूर्ण कुटुंबाच्या सुख दुःखाच्या जबाबदाऱ्या पार पाडत आहे. मी पिंपळे निलख येथील स्थानिक रहिवासी आहे. माझी दोन्ही मुले परदेशात उच्चशिक्षित असून त्यांच्या पायावर भक्कमपणे उभी आहेत

आज अखेर साडे छतीस वर्षे महापालिकेची सेवा बजावत असताना पालिकेच्या सात सार्वत्रिक निवडीणुकीचा कालावधी मा. स्थानिक नगरसेवक, मा. खासदार, मा. आमदार यांच्या समवेत पूर्ण केला. महापालिकेच्या नवनवीन कामांचे भूमिपूजन व उद्घाटन सोहळे अनेक मा. मंत्री महोदय यांचे हस्ते होणाऱ्या कार्यक्रमाचे वेळी विजपुरवठा अखंडित सुरळीत ठेवून विद्युत व्यवस्था कर्मचाऱ्यांच्या सोबतीने पार पाडले आहेत.

१९८७ साली काम करत असलेली महापालिका ते आता गेल्या एक दिड दशकात अभियंत्यांच्या कामाने विकसित होऊन जगाच्या नकाशावर पोहचलेली महापालिका जिचा एवढ्या झपाट्याने सर्वांगीण विकास झाला की त्यामुळे संबंध भारतातून इथे कामानिमित्त येणाऱ्या प्रत्येक नागरिकाला पिंपरी चिंचवडला स्थायिक व्हावे असे वाटणे हीच मोठी अभिमानाची गोष्ट आहे. या महापालिकेने औद्योगिक, सांस्कृतिक नगरीत विविध प्रकल्प राबविले. भव्य रस्ते, भुयारी मार्ग, उड्डान पूल करून वाहतुकीचे अडथळे दूर केले. महापालिकेला शासन/केंद्र स्तरावरील खूप सारी बक्षीसे मिळाली त्यात आम्हां सर्व अभियंत्यांचा मोलाचा वाटा आहे. मला माझ्या संस्थेचा सार्थ अभिमान आहे.

राहिलेल्या दिड वर्षांच्या सेवेत ब प्रभागात सध्या तालेरा हॉस्पिटलचे रुग्णांच्या सेवेसाठी विद्युत विषयक काम पूर्ण करणे, क्रांतिवीर चापेकर बंधूंचे ऐतिहासिक निवासस्थान असलेले चापेकर वाड्याचे projection mapping, light and sound show, स्थापत्य संग्रहालय ईमारतीचे नाविन्य पूर्ण विद्युत विषयक कामे, रावेत, मामुर्डी, किवळे हा परिसर मुंबई शहराप्रमाणे विकसित होत आहे त्या भागात आधुनिक पद्धतीचे पोल उभारून नागरिकांकरिता प्रकाश व्यवस्था व शहराचे सौंदर्यीकरण करणे. मनपाचा शैक्षणिक दर्जा वाढविणेसाठी शाळांचे तसेच स्थापत्य विभागामार्फत राबविण्यात येणाऱ्या विविध प्रकल्पांचे आधुनिक तंत्रज्ञान व आकर्षक पद्धतीने विद्युत विषयक कामे करणे.

माझी रुजू सेवा पिंपरी गावातून सुरू झाली आणि आता उर्वरित सेवा चिंचवड येथे श्री मोरया चरणी अर्पण करून वरील कामे पूर्ण करण्याचा व येथे नियत वयोमानानुसार सेवानिवृत्त होण्याचा मानस आहे. म्हणजे खऱ्या अर्थाने संपूर्ण पिंपरी चिंचवड महानगरपालिकेत सेवा केल्याचे सार्थक होईल.

महापालिकेतील कामांचे स्वरूप विविध प्रकारचे आहे, परंतू

माझी ड्युटी मी खरोखर खूप enjoy करत आले त्याचे मला खूप आत्मिक समाधान आहे. हे सर्व करीत असताना स्वास्थ निरोगी राहण्यासाठी दररोज व्यायाम, प्राणायाम, सकारात्मक दृष्टीकोन ही ऊर्जा घेऊन मी आनंदाने कार्य करीत आहे.

सोबत विशेष :

जन्म ८ मार्च जागतिक महिला दिन, संतश्रेष्ठ ज्येष्ठ श्री गोरोबा काकांच्या कुळात मूळगाव नगर जिल्हा, श्रीगोंदा तालुका, बेलवंडी गाव, जन्मले त्या वर्षी गावात लाईट आली.

आजोबांन मी चौथीत असताना, बाई माझी फिरत्या खुर्चीत व चार चाकाच्या गाडीत बसून काम करेल असे भविष्य वर्तवले होते.

इयत्ता दहावी उत्तीर्ण सन १९८२ साल मार्क ८२% अन् १९८५ साली विद्युत अभियंता, प्रसिद्ध वालचंद अभियांत्रिकी महाविद्यालय, सांगली येथून first class with distinction मध्ये उत्तीर्ण झाले. नोकरी छोकरी दोन्ही उंबरठ्यांचा ११ मे या एकाच तारखेला शुभारंभ.

आशिया खंडातील प्रसिद्ध महापालिकेत त्याकाळी साईटवर काम करणारी महिला अभियंता (विद्युत अत्यावश्यक सेवा)

कोविड १९ मध्ये जग थांबलं क्षणात, परंतु अत्यावश्यक सेवा असल्याने भगवंताने त्याचा अंश म्हणून मला त्या काळात सुखरूप कार्यरत ठेवले.

कार्यासोबतच अध्यात्मकाची जोड भगवंतांनी कार्यरत ठेवली आहे याचा आत्मिक आनंद होतो. फिरण्याची आवड आहेच देश परदेशातील पर्यटन स्थळे त्यासोबत देवाधिकांचे धार्मिक स्थळे जसे की भारतातील चारीधाम, बारा ज्योतिर्लिंग, उत्तराखंडातील चारीधाम, नर्मदा परिक्रमा, अष्टविनायक यात्रा दोनदा, अमरनाथ यात्रा, गिरणार पर्वत, संत ज्ञानेश्वर माऊली यांचे पायी वारीच्या पालखी सोहळ्यात माऊलींच्या रथापुढे दिंडी क्रमांक चार मधून आळंदी ते पंढरपूर तीर्थक्षेत्र पायी वारी केली, माता जगत जननीचे साडेतीन शक्तीपीठे, श्री काशी विश्वनाथ, बारा ज्योतिर्लिंग तीर्थक्षेत्र येथे तीन वेळा दर्शन भगवंतांनी करून घेतले.

आता चारोळ्या सुचायला लागल्यात प्रयत्न करत आहे.

जन्मले गोरोबा घरी

पायीवारीची इच्छा व्यक्त केली खरी

त्याने कृपा विठुरायाची मजवरी

श्री क्षेत्र आळंदी ते पंढरपूर

दोन टप्प्यात सुखकर करून घेतली पायीवारी

पुण्याई ही सासर माहेरी

परत फिरले माघारी सुखरूप आले घरी

जय जय रामकृष्ण हरी

भगवंता तुझीच अनुश्री.

***

‘त्याचे’ आर्मी ऑफिसर होण्याचे स्वप्न होणार पूर्ण

नैसर्गिक पालक असतानाही महिलेने स्वीकारले कायदेशीर पालकत्व; आर्मी स्कूलमध्ये तो गिरवतोय धडे

पुणे : वडिलांचे छत्र हरपल्याने गरजा भागविण्यासाठी झगडणाऱ्या ११ वर्षीय विद्यार्थ्यांचे आर्मी ऑफिसर होण्याचे स्वप्न साकार होणार आहे. नैसर्गिक पालक असतानाही ११ वर्षीय मुलाला तो १८ वर्षे पूर्ण होईपर्यंत महिलेला कायदेशीर पालक होण्यास न्यायालयाने परवानगी दिली आहे. जिल्हा आणि सत्र न्यायाधीश जी.पी. शिरसट यांनी हा महत्त्वपूर्ण निकाल दिला. कायदेशीर पालकत्वाला मान्यता दिलेली महिला एका कंपनीची संचालक आहे. तिनेही सामाजिक भावनेने या मुलाचे पालकत्व घेऊन समाजात एक आदर्श निर्माण केला आहे.

कात्यायिनी महेश असे कायदेशीर पालक घोषित केलेल्या पालकाचे नाव आहे. त्यांनी अॅड. हेमंत वाघ यांच्यामार्फत कस्टोडियन अॅड गार्डियन शिप अॅक्ट ७ अंतर्गत या मुलाचे कायदेशीर पालक होण्यासाठी न्यायालयात अर्ज केला होता. कात्यायिनी या सायबरनेटिक टेक्नोलॉजीज कंपनीच्या संचालक आहेत. त्या अविवाहित असून, मागील दहा वर्षांपासून सामाजिक कार्य करतात. माधवी (नाव बदललेले आहे) ही विधवा असून, तिच्या पतीने जून २०१२ मध्ये अपघातामध्ये निधन झाले. त्यांची परिस्थिती हलाखीची होती. स्वयंसेवी संस्थांची मदत आणि घरकाम करून त्या उपजिविका करत. मात्र, कोरोना लॉकडाऊनच्या काळात घरकामे गेली. परिणामी, मुलासह जगायचे कसे? असा प्रश्न त्यांच्यासमोर उभा राहिला. त्यावेळी त्यांनी कात्यायिनी यांच्याशी संपर्क साधला. त्यांनी तिला आर्थिक मदत केली. तिची आणि मुलाची काळजी घेतली. वैद्यकीय खर्च उचलला. दोघांचे दुःख त्या समजू शकत होत्या. त्यांनी १८ वर्षांपर्यंत त्या मुलाचे कायदेशीर

न्यायालयाच्या या निर्णयाचा दुरगामी परिणाम होणार आहे. एका मुलाचे भवितव्य बदलणार आहे. भविष्यात तो आर्मी अधिकारी बनणार असल्याची मला खात्री आहे. – अॅड. हेमंत वाघ, अर्जदारांचे वकील

न्यायालयाकडून कौतुक
नैसर्गिक पालक असताना कायदेशीर पालक नेमता येतो का, असा प्रश्न न्यायालयासमोर होता. मात्र, याबाबत बाजू पटवून दिली. त्यानंतर न्यायालयाने हा अर्ज मान्य केला. न्यायालयाने अर्जदार कात्यायिनी महेश यांचे कौतुक केले. त्या कोणताही स्वार्थ न ठेवता सामाजिक कार्य करत असल्याचे न्यायालयाने म्हटले आहे. या निर्णयामुळे मुलाचे भवितव्य सुखकर बनले आहे.

पालक होण्याचे ठरविले. तिनेही त्याला सहमती दिली. न्यायालयाच्या परवानगीनंतर कात्यायिनी यांनी मुलाला शिवाजीनगर येथील आर्मी स्कूलमध्ये अॅडमिशन मिळवून दिले.

***

मोबाइलमुळे मुले ‘स्मार्ट’ होताहेत की...?

मोबाइल ही काळाची गरज असली तरी त्याचे मुलांवर होणारे मानसिक परिणाम वेळीच ओळखायला हवे...

सुदाम कुंभार (निवृत्त प्राचार्य तथा समुपदेशक) तंत्रज्ञान बदललं, जीवनशैली बदलली... परिणामी अगदी छोट्या छोट्या मुलांच्याही हातात मोबाइल आले. हे मोबाइल अर्थात स्मार्ट फोन स्मार्ट पिढीचा अविभाज्य भागच बनले. पण मोबाइलचा अतिवापर मुलांच्या मानसिकतेवर किती परिणाम करतो? याचा विचार करणे गरजेचे

आहे.

कोरोनामुळे मार्च २०२० मध्ये शाळा बंद झाल्या. त्यावेळी ऑनलाइन शिक्षणाचा पर्याय समोर आला. मुलांच्या हाती मोबाइल देणे ही पालकांची अनिवार्यता बनली. मुलांच्या हातात सतत मोबाइल दिसू लागला. आता पुन्हा ऑफलाइन वर्ग सुरू झाले. पण, मुलांचे मोबाइल वेड काही कमी झालेले नाही.

उपाय काय : मध्यंतरी महाराष्ट्रातील काही गावांमध्ये विशिष्ट वेळेमध्ये मोबाइल वापरण्यास बंदी घातल्याच्या बातम्या वाचल्या. हा उपाय म्हणून चांगला असला तरी सक्तीपेक्षा स्वतःवर घातलेले निर्बंध महत्त्वाचे वाटतात. यात पालक, शिक्षकांची भूमिकाही महत्त्वाची आहे.

घोळक्यांना आवरायचे कसे ?

मुलांमधील मोबाइल वेडाचे परिणाम आता हळूहळू बाहेर रस्त्यावरही दिसू लागले आहेत. शाळा महाविद्यालयांच्या प्रवेशद्वाराजवळ किंवा परिसरात मुलामुलींचे घोळके दिसून येतात. त्यातील मुलांचे वर्तन

पाहता अनेक प्रश्न पडतात.

नजरेस पडतात या गोष्टी....

● पालक व विद्यार्थ्यांसमोर स्वतःचे वा स्वतःबरोबर आलेल्या मित्रांचे फोटो काढणे.

● इतर विद्यार्थ्यांचे लक्ष स्वतःकडे वेधणे.

● मुलींना 'हाय... हॅलो...' असा आवाज देणे.

● बाइकवर बसून राहणे, बाइकचा हॉर्न वाजवित राहणे, मुलींना बाइकवर बसण्याचा आग्रह इत्यादी.

● सर्रासपणे अपशब्दांचा वापर करणे.

शाळांची जबाबदारी काय ?

शालेय प्रशासनसुद्धा पालकांच्या तक्रारी येत नाहीत तोपर्यंत

कारवाई करत नाही. विद्यार्थ्यांच्या सुरक्षिततेच्या दृष्टीने पालक सभामध्ये यावर ठोस उपाययोजना करणे अनिवार्य आहे. शाळेबाहेरील अनावश्यक जमावाला निर्बंध घालणे ही शाळा तथा महाविद्यालयांची जबाबदारी आहे.

शाळा हे करू शकतात.

● स्वतःच्या किंवा मित्राच्या बाइकवरून फिरणारे किंवा शाळा-महाविद्यालयाच्या भोवती घोळक्याने उभे राहणारे विद्यार्थी वारंवार दिसत असतील तर त्यांच्या पालकांना याबाबत माहिती द्यावी.

● शाळेच्या परिसरात विनाकारण जमाव होणार नाही यासाठी स्थानिक पोलीसांचे साहाय्य घ्यावे. माजी विद्यार्थी संघ शाळेशी संलग्न असल्यास त्यांचे सहकार्य घ्यावे.

***

मुलांच्या लग्नापूर्वी शांत विचार करूनच निर्णय घ्यावा.

समाजात नविनच प्रथा पडू लागल्या आहेत. त्याचा मुलांच्या वैवाहिक जीवनावर फार मोठा परिणाम होत आहे. याचा विचार करणे आवश्यक आहे. अवास्तव अपेक्षा असणाऱ्या वर किंवा वधु पित्यानी, आपल्या मुलाचे किंवा मुलीचे स्थळ शोधणे सुरू करण्या अगोदर फक्त एक वेळेस तुम्ही जिथे राहात असाल, त्या तालुक्यातील किंवा जिल्ह्यातील कोर्टात एक वेळेस फेर फटका मारून यावा आणि मग घरी येऊन विचार करावा की, नेमके कसे स्थळ तुम्हाला पाहिजे!

तुमच्या पेक्षा जास्त श्रीमंत स्थळ तुम्हाला हवे की, सर्वसाधारण असले तरी चालेल परंतु चांगली माणसे हवीत. आता सध्या कोर्टात वादविवाद, गुन्हेगारांपेक्षा जास्त प्रकरणे ही घटस्फोट घेणाऱ्या मुला-मुलींची संख्या जास्त दिसायला लागली आहे.

थोडं खोलात शिरण्याचा प्रयत्न केल्यावर घटस्फोट का हवा आहे? तर खूप मजेशीर उत्तर मिळतात मुलगा व मुलीकडून, मागच्या वर्षी लग्न झालेल्या एका जोडप्याला जज साहेबांनी विचारले तुमच्या लग्नाला किती वर्षे झालीत व तुम्ही किती काळ सोबत होते? त्यावर दोघांचे उत्तर होते, आमचे मागील वर्षी लग्न झाले व आम्ही २ महिनेच एकत्र होतो! दोघे ही खूप शिकलेले, त्यात मुलगा प्रायव्हेट जॉब ला चांगल्या पोस्टवर, तर मुलगी शासकीय जॉबला, जज साहेबांनी विचारले मग तुम्हाला वेगळे का व्हायचे आहे? त्यावर दोघांचे उत्तर होते आमचे विचार जुळत नाही!

मुलगा व मुलीच्या तोंडून हे उत्तर ऐकून तर पायाखालची जमीन सरकते, एक वेळ होता आपल्या आई-वडिलांची लग्न झालीत तेव्हा त्यांना मुलगा किंवा मुलगी आवडते का हे ही विचारले जायचे नाही. घरातल्या मोठ्या व्यक्तींनी ठरवले तर विवाह होत असत, आणि ते विवाह शेवट पर्यंत टिकत होते.

मग आजच्या मुला-मुलींना इतके स्वातंत्र्य असल्यावर ही वेळ का येऊ लागली आहे, अजून एक गोष्ट अभिमानाने सांगावीशी वाटते की गरीब कुटुंबातील व हातावर पोट भरणाऱ्या कुटुंबातील मुला-

मुलींचे भांडणे कोर्टात आलेली दिसलीच नाहीत, कोर्टात घटस्फोट घेण्यासाठी जास्त जोडपे असतात ते एकतर खूप शिकलेले, लग्नाच्या वेळी अवास्तव मागण्या केलेली व त्या पूर्ण न होऊ शकल्यामुळे कोर्टात येणारी मंडळी आहेत.

मुलाच्या बापाकडे खूप प्रॉपर्टी आहे व मुलगा खुप शिकलेला असून चांगल्या नोकरीला आहे, म्हणून आमची मुलगी सुखात राहिल म्हणून आम्ही मुलगी दिली! परंतु जावई व्यसनी आहे. तो आता मुलीला रोज त्रास देतो, म्हणून घटस्फोट, जावयाला लाख भर पगार आहे परंतु शहरात मोठा फ्लॅट किंवा गाडी घ्यायची आहे, म्हणून मुलीला सासुरवास केला जातो, तिचा छळ केला जातो, म्हणून घटस्फोट हवा. दोन चार महिने सासरी राहिलेली मुलगी जिच्या अंगावरची हळद ही निघालेली नसते, मुलगी सुखात राहावी म्हणून आपले सर्वस्वी पणाला लावून देणारा बाप जो आपल्या मुलीचे लग्न लावून देताना पार भिकेला लागतो. तो बाप आणि पोर जेव्हा कोर्टात येते त्या वेळेस डोळ्यात पाणी आल्या शिवाय राहत नाही.

म्हणून मुलाचे असो वा मुलीचे स्थळ शोधताना माणसे चांगली शोधावित. पैसे, प्रॉपर्टी पाहू नये, मुलगा टेम्पररी नोकरीला असलेला असो की व्यवसाय करणारा फक्त त्याच्या मनगटात जोर असलेला आणि निर्व्यसनी हवा! आपल्या मुलीला दोन वेळेचे खाऊ घालून सुखात ठेवणारा असावा, नाहीतर महाल विकून झोपड्यात येणारे ही बहादुर समाजात आहेत त्यांना वेळीच ओळखावे.

मुलाच्या परिवारा कडे किती प्रॉपर्टी आहे, हे पाहण्यापेक्षा तो मुलगा स्वतःच्या हिमतीवर काय करू शकतो? हे पारखावे. सुसंस्कृत, निर्व्यसनी, होतकरू, कष्ट करणारा मुलगा असेल आणि गरीब असेल तरी असे स्थळ हातचे जाऊ देऊ नये, नक्कीच तेथेच मुलगी सुखात राहिल हेच खरे आहे. या गोष्टीवर विश्वास ठेवावा. तरी मुलगा व मुलीच्या आई वडिलांनी याचा नक्कीच जरूर विचार करावा.

“कटू आहे, पण सत्य आहे.”

***

रोहिणी आयोगाचा अहवाल राष्ट्रपतींना सादर; वंचित ओबीसींना आरक्षणात प्राधान्य?

नवी दिल्ली : देशातील इतर मागासवर्गीयांच्या (ओबीसी) आरक्षणाचा लाभ त्यातील वंचित घटकांना मिळवून देण्यासाठी केंद्राने नेमलेल्या रोहिणी आयोगाने ओबीसी उपवर्गीकरणाबाबतचा अहवाल राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मूकडे सुपूर्द केला आहे. राजकीयदृष्ट्या अत्यंत संवेदनशील विषयावरील हा अहवाल गोपनीय ठेवण्यात आला असला तरी, आतापर्यंत आरक्षणाचा लाभ न मिळालेल्या वंचित ओबीसी जातींना आरक्षणामध्ये प्राधान्य दिले जाण्याची शक्यता आहे.

ओबीसी समाजाला २७ टक्के आरक्षण दिले जात असले तरी, केंद्रीय सूचीतील सुमारे २६०० जातींना त्याचा समान लाभ मिळालेला नाही. ओबीसी कोट्यातील आरक्षण लागू करताना होणारा हा अन्याय दूर करण्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयातील निवृत्त न्यायाधीश जी. रोहिणी यांच्या अध्यक्षतेखाली चार सदस्यांचा आयोग ऑक्टोबर २०१७ मध्ये नेमण्यात आला. या आयोगाला १४ वेळा मुदतवाढ देण्यात आली होती. ओबीसींच्या जातनिहाय जनगणनेची मागणी तीव्र होत असताना तसेच, लोकसभा निवडणूक अवघ्या दहा महिन्यांवर आली असताना, अखेर रोहिणी आयोगाने राजकीयदृष्ट्या संवेदनशील ठरणारा अहवाल राष्ट्रपतींकडे सुपूर्द केला आहे. रोहिणी आयोगाच्या शिफारशी केंद्र सरकारने जाहीर केल्या नसल्या तरी, बिहारचे अर्थमंत्री विजयकुमार चौधरी यांनी केलेल्या विधानावरून शिफारशीचा अंदाज बांधला जात आहे. "ओबीसी आरक्षणाचा समन्यायी लाभ मिळालेला नसल्याने वर्गीकरण केले जाईल. मात्र, जातनिहाय

सत्ताधारी विरोधकांचे डावपेच

ओबीसी हा केंद्रातील सत्ताधारी भाजपचा प्रमुख मतदार मानला जातो. ओबीसींच्या विकासाला प्राधान्य दिले जात असल्याचा प्रचार भाजपने केला आहे. मात्र, विरोधी पक्ष ओबीसींच्या जातनिहाय जनगणनेची मागणी जोरकसपणे करू लागल्याने भाजपची कोंडी होत आहे. बिहारमध्ये नितीशकुमार सरकारने जातनिहाय जनगणना सुरु केली आहे. विरोधक देशपातळीवर जातनिहाय जनगणनेची मागणी रेटणार असल्याचे चित्र असल्याने त्यांना रोहिणी आयोगाच्या अहवालाद्वारे शह देण्याचा भाजपचा प्रयत्न असल्याचे मानले जाते.

जनगणना केल्याशिवाय ओबीसी जातींना त्याचा लाभ कसा मिळणार, " असा प्रश्न चौधरी यांनी विचारला आहे. ओबीसींच्या केंद्रीय सूचीतील अडीच हजारहून अधिक जातींमध्ये सुमारे दीड हजार जातींना ओबीसी आरक्षणाचा एकदाही लाभ मिळाला नसल्याचे मानले जाते. आरक्षणाच्या लाभापासून वंचित राहिलेल्या अतिमागास ओबीसी जातींना २७ टक्के कोट्यामध्ये सर्वाधिक प्राधान्य दिले जाण्याची शक्यता आहे. ओबीसी आरक्षणामध्ये तीन वा चार गट केले जाण्याची शक्यता असल्याचे मानले जाते. तीन गट केले तर, दीड हजार अतिमागास जातींना १० टक्के आरक्षण, एकदा वा दोनदा आरक्षणाचा लाभ मिळालेल्या सुमारे एक हजार जातींनाही १० टक्के आरक्षण व सातत्याने आरक्षणाचा लाभ मिळालेल्या सुमारे दीडशे जातींना ७ टक्के आरक्षण दिले जाईल, अशी चर्चा आहे. ओबीसी आरक्षणामध्ये ४ गट केले तर अनुक्रमे १० टक्के, ९ टक्के, ६ टक्के व ४ टक्के आरक्षणाचे उप-वर्गीकरण केले जाऊ शकते, असे मानले जाते. मात्र, यासंदर्भात रोहिणी आयोगाने नेमक्या कोणत्या शिफारशी केल्या हे अजून स्पष्ट झालेले नाही.

मुलींच्या संसारात आईची दखल.... अनेक नवविवाहित मुलींचे संसार उध्वस्त

मोबाईल फोनने घराघरात पडताहेत वादाची ठिणगी

वरुड : लग्नानंतर सुद्धा माहेरची मंडळी मुलीच्या सतत संपर्कात असतात. दिवसभरात अनेक वेळा बोलण सुरुच असते. प्रत्येक लहान मोठया गोष्टींमध्ये आईचा हस्तक्षेप राहिल्याने लग्न होऊन नवीन घरात गेलेली मुलगी आपल्या पती व सासर पक्षातील सदस्यांशी नात नाही जोडू शकत. हेच कारण आहे की, माहेरच्या हस्तक्षेपामुळे मुली आपला संसार थाटू शकत नाही.

माहेरच्या हस्तक्षेपामुळेच ती नवविवाहित मुलगी पहिल्या दिवसा पासूनच सासर पक्षाच्या सदस्यांकडे वेगळ्याच नजरने पाहत असते. लग्नाच्या काही महिन्यांनंतर सुद्धा ती आपल्या आईसोबत दिवसभर मोबाईलवर जुडलेली राहते. आईच्या दिशा निर्देशानुसारच ती सासरी वागत असते. ज्यामुळे आज शेकडो नवविवाहित मुलींचे संसार सुरु होण्यापूर्वीच तुटतांना दिसतात.

पति-पत्नी मध्ये फारकती पर्यंतची परिस्थिती निर्माण होते. गाव पंचायत ते कुटुंब न्यायालयात सुद्धा पाहून लक्षात येते की, जास्तीत जास्त प्रकरणात माहेरकडील लोकांच्या सततच्या हस्तक्षेपामुळेच नाते संबंध तुटल्याचे पहायला मिळत आहे. प्रत्येक लहान मोठया गोष्टींमध्ये

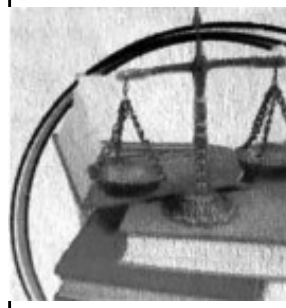
माहेरकडील मंडळी हस्तक्षेप करतात. मोबाईल फोन नाते संबंध जुळण्यापूर्वीच तोडत असल्याचे चित्र अलीकडे पहावयास मिळत आहे. लग्न करून मुलगी सासरी पोहचते तेव्हापासून सर्वात जास्त तिचे बोलणे माहेरकडील मंडळी विशेषतः आई सोबतच सुरु असते. सासू व सासऱ्याच्या प्रत्येक गोष्टी ती आईसोबत शेर करीत असते आणि माहेर कडील मंडळी तिला जास्तीत जास्त अधिकार संपन्न बनविण्यासह प्रत्येकाला बोटंवर नाचविण्याचा सल्ला देत असतात. हेच कारण आहे की, नव-दाम्पत्यांमध्ये सुद्धा नातं तयार होत नाही. जे नातं पति पत्नी करिता आवश्यक असते. या सोबतच पत्नीच्या रुपाने नवविवाहित मुली आपला संसार थाटू शकत नाही. यामुळेच पंचायती व न्यायालयांमध्ये सुरु असलेल्या प्रकरणांमध्ये दिसून येते की, या सर्व प्रकरणात आईची भूमिकाच संशयास्पद असल्याचे दिसून येत आहे. जर तुम्हाला लग्नानंतर आपल्या मुलीचा संसार चांगल्या पद्धतीने थाटला गेला पाहिजे असे वाटत असेल तर लग्नानंतर मुलीसोबत महत्वपूर्ण गोष्टींकरिताच संपर्क करा.

संकलन - सौ. मीना पाषाणकर

बिहारमधील जातीनिहाय सर्वेक्षण वैध

पाटणा उच्च न्यायालयाचा निर्वाळा; सत्ताधारी आघाडीकडून स्वागत

पाटणा : बिहारमधील जातीनिहाय सर्वेक्षण 'पूर्णपणे वैध' असून ते योग्य क्षमतेने सुरु केलेले आहे असा निकाल पाटणा उच्च न्यायालयाने मंगळवारी दिला. उच्च न्यायालयाच्या या निकालामुळे नितीश कुमार यांच्या नेतृत्वाखालील आघाडी सरकारला मोठाच दिलासा मिळाला असून भाजपच्या पदरी काहीशी निराशा आली. दरम्यान, उच्च न्यायालय-याच्या आदेशाला सर्वोच्च न्यायालयात आव्हान देणार असल्याचे याचिकाकर्त्यांनी स्पष्ट केले. पाटणा उच्च न्यायालयाचे मुख्य न्यायाधीश के. विनोद चंद्रन आणि न्या. पार्थसारथी यांच्या खंडपीठाने या सर्वेक्षणा विरोधात दाखल करण्यात आलेल्या याचिका फेटाळून लावल्या. यापूर्वी न्यायालयाने ७ जुलैला या प्रकरणावरील निकाल राखून ठेवला होता. मंगळवारच्या निकालपत्रात उच्च न्यायालयाने असे नमूद केले की, 'आम्हाला असे आढळले आहे की, राज्य सरकारची कार्यवाही पूर्णपणे वैध आहे, न्यायासह विकास प्रदान करण्याच्या रास्त ध्येयाने ती योग्य क्षमतेने करण्यात आली आहे'. निकालाच्या सुरुवातीलाच जात हे वास्तव असल्याचे न्यायालयाने नमूद केले. राज्य सरकारने हे सर्वेक्षण करण्याचे आदेश गेल्या वर्षी दिले होते. या वर्षी त्याची अंमलबजावणी सुरु झाली. त्याविरोधात उच्च न्यायालयात अनेक याचिका दाखल झाल्या होत्या. उच्च न्यायालयाने ४ मे रोजी सर्वेक्षणाला अंतरिम स्थगिती दिली होती. त्याविरोधात राज्य सरकारने सर्वोच्च न्यायालयात याचिका दाखल केली, मात्र सर्वोच्च न्यायालयाने १९ मे रोजी दिलेल्या निकालात उच्च न्यायालयाच्या आदेशामध्ये हस्तक्षेप करण्यास नकार दिला.

उच्च न्यायालयाचे जातीबद्दल निरीक्षण : निकालपत्रात उच्च न्यायालयाने असे नोंदवले की, 'जाती निहाय सर्वेक्षण करण्याची राज्य सरकारची कार्यवाही आणि त्याला विविध कारणांनी देण्यात आलेले आव्हान यातून हे तथ्य उघड होते की, सामाजिक जडणघडणीतून

पुसून टाकण्याचा प्रयत्न केला तरी जात हे वास्तव आहे आणि ती दूर सारता येत नाही, टाळता येत नाही, नाकारता येत नाही किंवा तिची पकडही कमी होत नाही'.

"आमच्या सरकारच्या जातीनिहाय सर्वेक्षणातून प्रामाणिक, विश्वासाह आणि शास्त्रशुद्ध आकडेवारी मिळेल. यातून अतिमागास, मागास तसेच सर्व वर्गातील गरिबांना सर्वाधिक लाभ मिळेल. जातनिहाय गणना आर्थिक न्यायाच्या दिशेने फार मोठे क्रांतिकारक पाऊल असेल."

- तेजस्वी यादव, उपमुख्यमंत्री, बिहा

"निकालपत्राचा अभ्यास केल्यानंतर आम्ही सर्वोच्च न्यायालयात जाऊ."

- दिनू कुमार, याचिकाकर्त्याची वकील

इतर मागासवर्ग महामंडळाच्या कर्ज योजनांचा लाभ घ्या.

महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ इतर मागासवर्गीयांसाठी विविध कर्ज योजना राबवित आहे. याअंतर्गत कृषी संलग्न व पारंपरिक उपक्रम, लघु व मध्यम उद्योग, विक्री व सेवा आदींचा समावेश आहे. तसेच स्वयंरोजगार किंवा रोजगार प्राप्त करण्यासाठी कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना आणि उच्च शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी शैक्षणिक कर्जव्याज परतावा योजना महामंडळातर्फे राबविण्यात येतात. या योजनांचा लाभ घेण्याचे आवाहन महामंडळाचे जिल्हा व्यवस्थापक यांनी केले आहे.

बीज भांडवल कर्ज योजनेत राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत पाच लाखांपर्यंतच्या प्रकल्पासाठी कर्ज उपलब्ध करण्यात येते. कर्ज परतफेडीचा कालावधी ५ वर्षे आहे. यासाठी १८ ते ५० वयोगटातील एक लाख वार्षिक उत्पन्न मर्यादा असलेल्या अर्जदारांची निवड करण्यात येते. थेट कर्ज योजनेत महामंडळाकडून व्यवसायानुसार एक लाख रुपयांपर्यंत कर्ज देण्यात येते. यासाठी अर्जदाराचा सिबिल क्रेडिट स्कोअर किमान ५०० व वार्षिक उत्पन्न मर्यादा एक लाखांपर्यंत असावी. वैयक्तिक कर्ज व्याज परतावा योजनेत गरजू व कुशल व्यक्तींना व्यवसायाकरिता बँकेमार्फत १० लाखांपर्यंत वैयक्तिक कर्ज देण्यात येते. गट कर्ज व्याज परतावा योजनेत बचत गट, भागीदारी संस्था, सहकारी संस्था, कंपनी (कंपनी अधिनियम २०१३ अंतर्गत) अशा शासन प्रमाणीकरण प्राप्त संस्थांना बँकेतर्फे स्वयंरोजगार,

शैक्षणिक कर्ज व्याज परतावा योजना : उच्च शिक्षणासाठी राज्य, देशांतर्गत व आंतरराष्ट्रीय अभ्यासक्रमासाठी प्रवेश घेण्याकरिता बँकेमार्फत उपलब्ध होणाऱ्या शैक्षणिक कर्ज रकमेवरील व्याजाचा परतावा करण्यात येतो. देशांतर्गत अभ्यासक्रमाकरिता १० लाख व परदेशी अभ्यासक्रमाकरिता २० लाखांपर्यंत कर्ज देण्यात येते. राज्य व देशांतर्गत अभ्यासक्रमाकरिता दिलेल्या कर्जांमध्ये शैक्षणिक शुल्क, पुस्तके, साहित्य खरेदी व अर्जदाराचा राहणे व भोजनाचा खर्च यांचा समावेश राहिल.

उद्योग उभारणीकरिता जे कर्ज दिले जाईल, त्यावरील व्याज परतावा महामंडळाकडून अदा केला जातो. महिला स्वयंसिद्धी व्याज परतावा योजनेत राज्यातील महिला बचत गटाच्या वस्तुचे उत्पादन व प्रक्रिया यांवर आधारित उद्योगांकरिता बँकेमार्फत मंजूर १ लाखांपर्यंतच्या कर्जावरील १२ टक्के व्याजाचा परतावा देण्यात येईल. सदर योजना महिला आर्थिक विकास महामंडळाच्या लोकसंचालित साधन केंद्राच्या साहाय्याने राबविण्यात येणार आहे. कौशल्य विकास प्रशिक्षण योजना ही इतर मागासवर्गातील पात्र व्यक्तींना आधुनिक प्रशिक्षणाद्वारे कौशल्यपूर्ण बनविणे व त्याद्वारे त्यांना रोजगार किंवा स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी महामंडळाची ही योजना आहे.

परदेशी शिकताना : इतर मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांसाठी शिष्यवृत्ती योजना

अॅड. प्रवीण निकम

महाराष्ट्रातील अनेक तरुण शिष्यवृत्तीच्या जोरावर पदवीपर्यंत शिक्षण घेतात. याच शिष्यवृत्तीच्या जोरावर परदेशातही शिक्षण घेऊन भरारी घेता येईल, याची अनेकांना कल्पनाही नसते. परदेशी शिक्षणाचा सर्व खर्च पेलवत नसल्यामुळे त्यांना शिक्षणासाठी परदेशात जाता येत नाही.

आपण आज विमुक्त जाती, भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्ग विद्यार्थ्यांसाठी उपलब्ध असणाऱ्या परदेशी शिक्षणा-बाबतच्या शिष्यवृत्ती संदर्भात जाणून घेऊ यात.

शिष्यवृत्ती कोणाला लागू होते ?

* विद्यार्थी हा महाराष्ट्राचा मूळ रहिवासी असावा. * महाराष्ट्रातील विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्गातील गुणवंत विद्यार्थ्यांना परदेशात पदव्युत्तर पदवी आणि पीएचडीसाठी. * प्रवेश घेऊ इच्छित असणारे विद्यापीठ The (Times Higher Education) किंवा QS (Quacquarelli Symonds) या पद्धतीच्या मानांकांमध्ये २०० नंबरच्या आत असावे.

योजनेचा उद्देश विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना परदेशात शिक्षणासाठी शिष्यवृत्ती योजना राबवण्याचा निर्णय महाराष्ट्र राज्याच्या मंत्रिमंडळाने २९ ऑगस्ट २०१८ रोजी घेतला होता.

अर्ज कसा करावा ?

या संदर्भात विमुक्त जाती भटक्या जमाती, इतर मागासवर्ग व विशेष मागासप्रवर्गासाठी असणाऱ्या इतर मागास बहुजन कल्याण विभागाच्या संकेतस्थळावर जाहिरात उपलब्ध होते.

विद्यार्थ्यांने जाहिरातीसोबत प्रसिद्ध करण्यात आलेल्या विहित नमुन्यातील अर्ज विभागाच्या पुढील अधिकृत संकेतस्थळावरून डाऊनलोड करावा.

www.maharashtra.gov.in

<https://mahaeschol.maharashtra.gov.in>

<https://sjsa.maharashtra.gov.in> प्रत्येक वर्षी जून महिन्यामध्ये या शिष्यवृत्ती अंतर्गत अर्ज मागविण्यात येतात.

कोणकोणत्या क्षेत्रासाठी लागू ?

* कला, वाणिज्य, विज्ञान, व्यवस्थापन, विधी, अभियांत्रिकी/ वास्तूकला शास्त्र आणि औषधनिर्माण शास्त्र. * शिष्यवृत्ती देण्याच्या एकूण जागांमध्ये ३० टक्के महिलांसाठी राखीव आहेत. * पदव्युत्तर अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना पदव्युत्तरसाठी किंवा पीएचडी अभ्यासक्रमासाठी अर्ज करताना, यापूर्वी इतर कोणत्याही राज्य शासनाची अथवा केंद्रशासनाची परदेशी शिष्यवृत्ती घेतलेली नसावी. अन्य प्रशासकीय विभागाच्या परदेशी शिष्यवृत्तीच्या योजनेसाठी अर्ज केलेला नसावा.

वयोमर्यादा

* जाहिरात प्रसिद्ध झालेल्या महिन्याच्या पहिल्या तारखेस उमेदवारांचे वय ३५ वर्षांपेक्षा जास्त नसावे. पीएचडीसाठी ४० वर्षे कमाल वयोमर्यादा आहे.

शिष्यवृत्तीसाठी अटी

* विद्यार्थ्यांच्या पालकांचे/कुटुंबाचे व विद्यार्थी नोकरी करीत असल्यास एकूण स्वतःचे उत्पन्न धरून सर्व मार्गांनी मिळणारे मागील आर्थिक वर्षातील उत्पन्न रुपये ८ लाखापेक्षा जास्त नसावे. * विद्यार्थी किंवा पालक किंवा दोन्ही नोकरीत असल्यास आयकर विवरणपत्र, फॉर्म नं. १६ व सक्षम प्राधिकारी यांच्याकडील मागील आर्थिक वर्षाचे कुटुंबाचे सर्व मार्गांनी मिळणाऱ्या उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र. * भारतातील मान्यताप्राप्त विद्यापीठांमधून किमान ६० टक्के गुणांसह पदवी परीक्षा उत्तीर्ण केलेली असावी. पीएचडीसाठी किमान ६० टक्के गुणांसह पदव्युत्तर पदवी किंवा पदव्युत्तर पदविका परीक्षा उत्तीर्ण असावी. * या योजनेचा लाभ एकाच कुटुंबातील एका विद्यार्थ्यांस फक्त एकदाच घेता येतो. * शिक्षणासाठी आवश्यक असलेला कालावधी किंवा त्यापूर्वीचा कालावधीपर्यंतच परदेशात राहण्याचे हमीपत्र राज्य शासन व परदेशातील भारतीय दूतावासास लिहून द्यावे लागते. * परदेशी शैक्षणिक संस्थांकडून अनकॅडिशनल ऑफर लेटर मिळालेले असेल, त्यांनाच ही शिष्यवृत्ती अनुज्ञेय आहे.

(लेखक हे 'समता सेंटर' या स्वयंसेवी संस्थेचे संस्थापक आहेत.)

***

हॉटेल साईलीला

प्युअर व्हेज फॅमिली रेस्टॉरंट

(आजरा शहरातील एकमेव चवदार)

लंच-डिनर * साऊथ इंडियन * महाराष्ट्रीयन

नाष्टा मिसळ * पंजाबी * चायनिज

* तंदूरी * पावभाजी * सॅन्डविच

* ताक * सोलकडी * आईस्क्रीम

* ज्यूसबार

प्रोपा. ज्ञानदेव निवृत्ती कुंभार

मयूर पेट्रोलपंप शेजारी,

आजरा-गडहिंग्लज रोड,

आजरा, जि. कोल्हापुर.

Ph.: 02323-246721

Mo.: 9960189721

जवळच सुप्रसिद्ध शमतीर्थ धबधबा आजरा

यशश्री क्लॉथस्

सुटींग, शर्टींग,

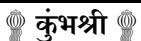
साड्या, रेडीमेंडस् होजिअरी

एन. के. शिर्के

मोबा. ९४२११०६५७१

मेन रोड वाठार तर्फे वडगांव,

जि. कोल्हापुर.

दिवाली अंक २०२३

किसी को गलत समझने से पहले, एक बार उसके हालात को समझने की कोशिश जरूर करना...

२५४

देशातील एक टक्क्यांकडे ४० टक्के संपत्ती

‘ऑक्सफॅम’च्या अहवालातील माहिती, गरीब-श्रीमंत दरी वाढली

दाओस : भारतामध्ये गरीब आणि श्रीमंत यांच्यातील दरी दिवसेंदिवस वाढत चालली असून देशातील केवळ एक टक्का लोकांकडे एकूण संपत्तीपैकी ४० टक्के एवढी संपत्ती असल्याची धक्कादायक बाब समोर आली असून तळातील अर्ध्या लोकसंख्येकडे केवळ तीन टक्के एवढीच संपत्ती असल्याचे दिसून आले आहे. ‘वर्ल्ड इकॉनॉमिक फोरम’च्या वार्षिक बैठकीत पहिल्या दिवशी वार्षिक विषमता अहवाल प्रसिद्ध करण्यात आला असून त्यामध्ये भारतातील स्थिती एका स्वतंत्र पुरवणीच्या माध्यमातून मांडण्यात आली आहे. भारतातील दहा श्रीमंत लोकांवर आणखी पाच टक्के कर लावला तर देशातील सगळ्याच मुलांना शाळेमध्ये शिक्षण घेण्यासाठी जेवढा खर्च लागतो तेवढा त्यातून सहज वसूल होऊ शकतो. अब्जाधीश उद्योजक गौतम अदानी यांच्या २०१७-२०२१ या काळातील अप्रत्यक्ष नफ्यावर एकाचवेळी कर आकारला तर त्यातून १.७९ लाख कोटी रुपये उभे राहतील. त्यातून वर्षभरासाठी पन्नास लाख प्राथमिक शिक्षकांची नियुक्ती करता येईल, असेही या अहवालात नमूद करण्यात आले आहे. ‘श्रीमंतांवरील लक्ष्मीकृपा’ या शीर्षकाखाली प्रसिद्ध झालेल्या या अहवालामध्ये भारतातील अब्जाधीशांवर त्यांच्या एकूण संपत्तीच्या केवळ दोन टक्के जरी कर आकारला तरीसुद्धा त्यातून ४० हजार ४२३ कोटी रुपये उभे राहू शकतात. त्यामुळे पुढील तीन वर्षे कुपोषण निर्मूलन मोहिमेला बळ मिळू शकते असे म्हटले आहे.

विषमतेवरही प्रकाश दहा अब्जाधीशांवर एकाचवेळी पाच टक्के कर लावल्यास त्यातून १.३७ लाख कोटी रुपये उभे राहू शकतात ते आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाच्या ८६ हजार २०० कोटी रुपयांच्या बजेटपेक्षा १.५ पटीने अधिक आहेत. या अहवालामध्ये लिंग विषमतेवर देखील प्रकाश टाकण्यात आला आहे. भारतात ज्या कामासाठी पुरुषांना एक रुपया मिळतो त्याच कामासाठी महिलांना केवळ ६३ पैसे मिळत असल्याचे दिसून आले आहे. अनुसूचित जाती आणि ग्रामीण भागातील कामगारांची स्थिती आणखीनच

अब्जाधीशांची संख्या वाढली

* भारतामध्ये अब्जाधीशांच्या संख्येमध्येही वाढ झाली आहे. २०२० मध्ये ही संख्या केवळ १०२ एवढी होती. २०२२ मध्ये ती १६६ वर गेल्याचे दिसून आले. देशातील शंभर श्रीमंत भारतीयांची एकत्रित संपत्ती ६६० अब्ज अमेरिका डॉलर (५४.१२ लाख कोटी रुपये) एवढी असून ती देशाच्या अठरा महिन्यांच्या केंद्रीय बजेट एवढी आहे.

देशातील दलित, आदिवासी, मुस्लिम, महिला, कामगारांची स्थिती दयनीय आहे. केवळ श्रीमंतांवरच लक्ष्मीकृपा करणाऱ्या व्यवस्थेमुळे गरिबांची आबाळ होते. श्रीमंतांशी तुलना करता गरीब जनता मोठा कर भरते. जीवनावश्यक वस्तू, सेवांवरील त्यांचा खर्च अधिक आहे. श्रीमंतांवर अधिक कर आकारण्याची वेळ आली आहे.

- अमिताभ बेहर, सीईओ, ऑक्सफॅम इंडिया

बिकट असल्याचे दिसून आले.

...तर मोठी रक्कम उभी राहील

भारतातील शंभर आघाडीच्या अब्जाधीशांवर २.५ टक्के आणि दहा आघाडीच्या अब्जाधीशांवर ५ टक्के कर लावल्यास एक मोठी रक्कम उभी राहू शकते त्यातून देशातील सगळ्या मुलांच्या शिक्षणाचा खर्च निघू शकतो. नोव्हेंबर २०२२ मध्ये कोरोनाचे संकट सुरू झाले तेव्हापासून भारतीय अब्जाधीशांच्या संपत्तीमध्ये प्रतिदिन १२१ टक्क्यांची (३ हजार ६०८ कोटी) वाढ झाल्याचे ‘ऑक्सफॅम’ने म्हटले आहे. २०२१-२२ या वर्षाचा विचार केला १४.८३ लाख कोटी रुपयांचा वस्तू आणि सेवा कर (जीएसटी) मिळाला असून त्यातील ६४ टक्के कर हा तळातील ५० टक्के लोकांकडून प्राप्त झाला आहे तसेच केवळ ३ टक्के जीएसटी आघाडीच्या दहा श्रीमंतांकडून मिळाला आहे.

***

पद म्हणजे काय...

-राजेंद्र लाड (आष्टी)

कोणत्याही क्षेत्रातील पद म्हणजे सहकान्यांनी त्या क्षेत्रात समूह हितासाठी उपलब्ध करून दिलेली संधी व काटेरी मुकुट असतो. कोणत्याही माणसाचे महत्त्व हे पद मिळाल्यामुळे कधीच वाढत नाही, तर तो त्या पदाला किती न्याय देतो, तो किती कार्यक्षम, कर्तृत्व, नेतृत्व दाखवतो यावरच त्याचे खरे व्यक्तिमत्त्व समाजाला समजते. कर्तृत्वच नसेल आणि पद मिळाल्यामुळे अहंपणा, स्वार्थपणा, लबाडी व गर्व चढला असेल तर कालांतराने निश्चितच त्याचा गर्व खाली होतो. पदामुळे तात्पुरते महत्त्व वाढते, पण चांगल्या कर्तृत्वामुळे आयुष्यभर महत्त्व राहते. पदामुळे आपल्यावर असलेली जबाबदारी व्यवस्थित वेळ देऊन पार पाडली पाहिजे. चांगली माणसं, सहकारी बरोबर घेऊन त्या क्षेत्रात यश मिळवले पाहिजे, ज्यांनी तुमच्यासाठी त्याग केला आहे, त्यांची जाणीव निरंतर व कायमच ठेवली पाहिजे. व्यक्ती जेव्हा समाजात जितक्या उंचीवर पोहचते ती निव्वळ त्याच्या कर्तृत्वामुळे नव्हे, तर त्या व्यक्तीच्या सोबत असलेल्या बऱ्याच लोकांनी केलेला त्यागाचा सुद्धा त्यात महत्त्वाचा वाटा असतो. म्हणून संबंधितांनी आपल्या स्वतःला मोठं म्हणण्यापेक्षा आपल्याला मोठे करणारी आपली माणसं मोठी असतात याची जाणीव ठेवून वागलेले बरं. ज्या पायरीचा सहारा घेऊन आपण पुढची पायरी गाठली आहे, त्या पायरीला कधीच विसरू नये. कारण त्या पायरीचा आधार घेतला नसता तर आपण पुढची पायरी

कधीच ओलांडू शकलो नसतो...!

लक्षात असू द्या पद क्षणभंगुर असते, पण पद गेल्यावर आपली किंमत कायम राहिली पाहिजे, असे माणसांशी वागले पाहिजे. नाहीतर हाच समाज तुमची कार्यक्षमता, कर्तृत्व, वागणं, प्रामाणिकता व बोलणं पाहत असतो, ऐकत असतो आणि सहनही करत असतो, मात्र लबाडीपणा वाढला तर योग्य वेळी धडा शिकवतो? की तिथं तुमची किंमत रसातळाला जाऊन शून्य होते.

म्हणूनच आपल्या माणसांशी, समाजाशी व विश्वासू मित्रांशी, नीट वागा, नीट बोला व आपले कर्तृत्व निःस्वार्थी व चांगले आहे हे सिद्ध करा, तरच लोक तुमच्या सोबत राहतील. जो दुसऱ्यांना मान देतो, मुळात तोच स्वतः सन्माननीय असतो. कारण माणूस दुसऱ्यांना तेच देऊ शकतो, जे त्याच्या जवळ असते. मनाचा मोठेपणा हा गुण आहे, जो पदाने नव्हे तर संस्कारांनी प्राप्त होतो. म्हणून प्रत्येक व्यक्तीने पद आहे म्हणूनच काम केलं पाहिजे अस नाही, पद हे आपण मागून नाहीतर आपल्या लोकांनी, समाजानी दिलं पाहिजे तरच त्या कर्तृत्वाला मानसन्मान मिळतो. पद म्हणजे मी कुणी मोठा आहे हे ज्या दिवशी मनात येईल त्या दिवसापासून आपली उतरती कळा सुरू झाली हे समजून जा. यामुळे पदाचा गर्व टाळून पदाला न्याय मिळेल असेच काम करा.

***

जातनिहाय जनगणना कृणाच्या हिताची ?

बिहारमध्ये जातनिहाय जनगणना सुरु करण्यात आली आहे. महाराष्ट्रातही ती सुरु करावी, अशी मागणी राष्ट्रवादी काँग्रेसचे नेते छगन भुजबळ यांनी केली आहे. बिहारमध्ये सुरु झालेल्या जातनिहाय जनगणनेला सर्वोच्च न्यायालयात आव्हानही देण्यात आले आहे. त्यानंतर ही जनगणना नाही तर जातीचा सर्व्हे आहे, असे सांगून मुख्यमंत्री नितीशकुमार यांनी यातून पळवाट शोधण्याचा प्रयत्न केला आहे. या पार्श्वभूमीवर कशासाठी हवी जातनिहाय जनगणना. तिचे फायदे-तोटे काय, यावर आता चर्चा सुरु झाली आहे. भारतात दर दहा वर्षांनी जनगणना केली जाते. मात्र, यात जातनिहाय जनगणना केली जात नाही. महाराष्ट्रासह अनेक राज्यांतील नेत्यांची जातनिहाय जनगणना करण्याची मागणी आहे. - **चंद्रकांत किचुरे** (लेखक लोकमत कोल्हापूर आवृत्तीत वृत्तसंपादक आहेत.)

कधी झाली होती जातनिहाय जनगणना ?

देशात १८७१ पासून दर दहा वर्षांनी जनगणना होत आहे. मात्र, स्वातंत्र्यपूर्व काळात १९३१ मध्ये ब्रिटिशांनी जातनिहाय जनगणना केली होती. त्यानंतर १९४१ मध्येही जातनिहाय जनगणना करण्यात आली. मात्र, तिचे आकडे कधीच बाहेर आलेले नाहीत. नाही म्हणायला २०११ मध्ये सामाजिक, आर्थिक आणि जातनिहाय जनगणना करण्यात आली आहे. मात्र, यातील जातनिहाय जनगणनेची आकडेवारी केंद्र सरकारने जाहीर केलेली नाही.

केंद्रातील सत्ताधाऱ्यांचा विरोध

देशात घटनेनुसार ५० टक्केपेक्षा जादा आरक्षण देता येत नाही. अनुसूचित जातीसाठी १५ टक्के आणि जमातीसाठी ७.५ टक्के आरक्षण आहे. मंडल आयोगाच्या अहवालानुसार तत्कालीन पंतप्रधान व्ही.पी. सिंग यांनी ओबीसींना २७ टक्के आरक्षण दिले. ओबीसींची लोकसंख्या ५२ टक्के गृहित धरली गेली.

तीही १९३१ च्या जातनिहाय जनगणनेच्या आधारावरच. ५० टक्क्यांची ही मर्यादा संपल्यामुळे इतर जातींना आरक्षण देता येत नाही. महाराष्ट्रात मराठी समाजाला आरक्षण देण्यातही हीच मुख्य अडचण आहे. जातनिहाय जनगणनेमुळे जातीजातीत तेढ वाढीस लागेल आणि देशाच्या एकात्मकतेच्या दृष्टीने ते घातक ठरेल, अशी भीती असल्यानेच देशाचे पहिले गृहमंत्री सरदार वल्लभभाई पटेल यांचा जातनिहाय जनगणनेला विरोध होता. केंद्रात सत्तेवर असताना काँग्रेस आणि भाजपने जातनिहाय जनगणनेला पाठिंबा दिलेला नाही.

फायदे काय ?

आपल्या देशात अनेक जाती-धर्माचे लोक राहतात; पण कोणत्या जातीचे किती लोक आहेत? त्यांची टक्केवारी किती आहे? कोणत्या जातीचे लोक मागासलेले आहेत, हे या जनगणनेवरून कळेल. त्यानुसार त्यांच्या विकासासाठी योजना बनवता येतील. त्यांना समाजाच्या मुख्य प्रवाहात आणता येईल.

तोटे काय ?

राज्या-राज्यात जातनिहाय लोकसंख्येचे प्रमाण वेगवेगळे असते. एका राज्यात बहुसंख्याक आणि पुढारलेली असलेल्या जातीचे लोक दुसऱ्या राज्यात अल्पसंख्याक, मागासलेले असू शकतात. त्यामुळे केंद्र सरकारला आरक्षणाचे धोरण ठरविताना अडचणीचे ठरते. त्याचप्रमाणे अनेक प्रादेशिक पक्ष आपल्या राज्यात जातीचे राजकारण करत असतात. ती त्यांची व्होट बँक असते. तिला जपण्यासाठी योजना, सोयी, सवलतीची खैरात केली जाण्याचा धोका यात आहे. तसेच ज्या जातीची लोकसंख्या कमी होत आहे, त्या कुटुंबनियोजनाचे धोरण धुडकावून लावून आपली लोकसंख्या वाढविण्याचा प्रयत्न करू लागतील, असाही एक धोका संभवतो. आरक्षणावरून जातीजातीत संघर्ष उद्भवण्याचा धोकाही आहे.

***

मुलांनी निवडली वेगळी वाट : अनेक व्यावसायिक, व्यापाऱ्यांना चिंतेने घेरले वडिलोपार्जित व्यवसाय सांभाळणार कोण ?

औरंगाबाद : मुले-मुली आपल्या आवडत्या क्षेत्रात करिअर करू इच्छितात. अनेकांनी वडिलोपार्जित व्यवसाय टाळून आपल्या पसंतीची वाटही धरली आहे. यामुळे त्यांचे पालक असलेले शहरातील व्यापारी-व्यावसायिक आनंदी आहेत. मात्र, दुसरीकडे त्यांना आपल्या वडिलोपार्जित व्यापार-व्यवसायाची चिंताही लागली आहे. मोठ्या कष्टाने उभा केलेला हा डोलारा आपल्यानंतर सांभाळणार कोण? या विचाराने उतारवयात त्यांना घेरले आहे.

हॉटेल व्यावसायिक, इलेक्ट्रॉनिक्स, ऑटोमोबाईल्स, अडत व्यापारी, सराफा व्यापारी, तेल विक्रेता, मसाले व्यापारी, मोठे कॉन्ट्रक्टर ते अगदी रद्दीचा व्यवसाय करणाऱ्यांसह सर्वच क्षेत्रांतील लहान-मोठ्या व्यापाऱ्यांचा यात समावेश आहे.

मुलांच्या उज्वल भविष्याचे स्वप्न बघत या व्यापाऱ्यांनी त्यांच्या व्यापार-व्यवसायाच्या बळावरच मुलांना उच्चशिक्षणासाठी मुंबई, पुणे, दिल्लीसह विदेशातही पाठवले. अनेकांची मुले-मुली शिक्षणानंतर तिथेच स्थिरावली, आपल्या आवडीच्या क्षेत्रात ते रमले. त्यांना आपल्या वडिलांच्या व्यापार-व्यवसायात रस नाही यामुळे आता अनेक व्यापाऱ्यांची अडचण झाली आहे. मुलांच्या आनंदासाठी त्यांना पिढ्यांपिढ्यांपासून स्थिरावलेल्या, लाखोची उलाढाल आणि नावाजलेला व्यापार-व्यवसाय गुंडाळावा लागणार

आहे. जागतिक स्पर्धेच्या युगात नवीन उद्योग-व्यवसाय सुरु करणे आणि त्यात जम बसवणे सोपे काम नाही. या विचाराची उच्चशिक्षित मुले नोकरीच्या मागे न लागता त्यांचा वडिलोपार्जित व्यवसाय सांभाळत असल्याचीही अनेक उदाहरणे आहे, असेही व्यापारी महासंघाच्या पदाधिकाऱ्यांनी सांगितले.

व्यापाऱ्यांची मुले नोकरीत रमली

उच्च शिक्षणासाठी पुणे, मुंबईसह विदेशात गेलेली व्यापाऱ्यांची मुले चांगली नोकरी मिळाल्याने तिथेच स्थिरावली. ते वडिलांच्या व्यापार-व्यवसायात येण्यास उत्सुक नाहीत. त्यामुळे पिढ्यापिढ्यांपासून स्थिरावलेला व्यवसाय आपल्यानंतर सांभाळणार कोण? अशी चिंता व्यापाऱ्यांना सतावत आहे. याच कारणाने शहरातील काही प्रतिष्ठित व्यापाऱ्यांनी त्यांचा व्यवसाय बंद केला आहे.

- लक्ष्मीनारायण राठी, उपाध्यक्ष, जिल्हा व्यापारी महासंघ

व्यवसाय पुढे बंद करावा लागणार

शहरातील विविध क्षेत्रांतील व्यापारी, मोठ्या दुकानदारांच्या एकुलत्या एक मुला-मुलींनी त्यांच्या आवडीच्या क्षेत्रात करिअर घडवले आहे. तर, काही मुलांना वडिलांच्या व्यवसायात रस नाही. त्यांना स्वतःच्या हिमतीवर नवीन क्षेत्रात नावलौकिक मिळवायचे आहे. त्यामुळे अनेक व्यापाऱ्यांना त्यांचा व्यवसाय पुढे बंद करावा लागणार आहे.

- जयंत देवळणकर, कोषाध्यक्ष, जिल्हा व्यापारी

भाजपा राष्ट्रीय महासचिव कैलाश विजयवर्गीस एवम् म. प्र. शिक्षामंत्री मोहन यादवजी का सम्मान करते हुए राष्ट्रीय अध्यक्ष आर.बी.के. प्रजापति, महासचिव मनोज प्रजापति सांसद दिनेश आनावडीया, गोवा विधायक प्रेमेंद्र शेट, मांगीलाल रेडवाल एवम् मान्यवर

अच्छा कार्य करनेपर केरला महासंघ टीम का विशेष सम्मान करते हुए आर.बी.के. प्रजापति, सतीश कुंकळेकर, सांसद दिनेश आनावडीया, गोवा विधायक प्रेमेंद्र शेट, मनोज प्रजापति एवम् मान्यवर

सर्वोत्तम जिला पुरस्कार स्विकारते हुए उज्जैन जिला अध्यक्ष गुलाबचंद्र प्रजापति, अध्यक्ष कमल नंदवाना, प्रकाश प्रजापति और जिला कार्यकारिणी पदाधिकारी

उज्जैन : अभा प्रजापति (कुम्भकार) महासंघ नई दिल्ली की अगुवाई में अभा प्रजापति महासंघ द्वारा आयोजित राष्ट्रीय/प्रादेशिक अधिवेशन में सात राष्ट्रीय प्रस्ताव पारित हुए। दो दिवसीय महाकुंभ में २८ राज्य व ८ केंद्र शासित प्रदेशों से ८८७ प्रतिनिधियों ने सहभागिता की। राष्ट्रीय अध्यक्ष रामवृक्ष प्रजापति, राष्ट्रीय महासचिव सीए मनोज प्रजापति के मार्गदर्शन में राष्ट्रीय उपाध्यक्ष छगनलाल चक्रवर्ती, राष्ट्रीय संगठन सचिव कैलाश बोरिया के नेतृत्व में समारोह आयोजित किया गया।

अधिवेशन में सात प्रस्ताव समाजहित में पारित हुए, जिनमें राष्ट्रीय माटी कला बोर्ड का गठन, ईट निर्माण पर जीएसटी की दर वृद्धि को वापस लेने के लिए सरकार से मांग करना। प्रजापति समाज के लिए छात्रावास, धर्मशाला, प्रशिक्षण संस्थान, कार्यशाला के लिए भूमि आवंटन। माटी कला एवं मिट्टी से निर्मित वस्तुओं के निर्माण को प्रोत्साहित करने के लिए कार्य योजना। प्रजापति समाज की राजनीतिक भागीदारी के लिए राष्ट्रीय स्तर पर कार्य योजना बनाना। प्रजापति समाज के शैक्षणिक विकास की कार्य योजना तैयार करना। खिलाड़ियों

राष्ट्रीय उपाध्यक्ष नागनाथ कुंभार (महाराष्ट्र) का सम्मान करते समय आर.बी.के. प्रजापति, मनोज प्रजापति तथा मान्यवर

को प्रोत्साहित करने के लिए प्रत्येक प्रदेश में खेल प्रकोष्ठ का गठन करना आदि विषयों पर पदाधिकारियों ने सहमति दी।

उज्जैन को दिया समाज सेवा का पुरस्कार

उज्जैन जिले को पूरे मध्यप्रदेश में समाज सेवा का सर्वश्रेष्ठ जिला घोषित किया गया। जिलाध्यक्ष गुलाबचंद्र प्रजापति व युवा अध्यक्ष कमल नंदवाना का महासंघ की ओर से अभिनंदन कर सर्वश्रेष्ठ जिले की संयुक्त ट्रॉफी दी गई। संचालन राष्ट्रीय महासचिव सीए मनोज प्रजापति, प्रादेशिक महासचिव कैलाश प्रजापति ने किया। आभार युवा जिलाध्यक्ष नंदवाना ने माना।

२८ राज्य और ८ केंद्र शासित प्रदेश से आए ८८७ प्रतिनिधि

आयोजन समिति प्रमुख उज्जैन जिला प्रभारी राधाकिशन प्रजापति के अनुसार कार्यक्रम के सूत्रधार प्रदेशाध्यक्ष मांगीलाल रेडवाल, प्रदेश महासचिव (पार्षद) कैलाश प्रजापति थे। मनोरमा गार्डन में आयोजित समारोह के अतिथि महामंडलेश्वर शांतिस्वरूपानंदजी, भाजपा के राष्ट्रीय महासचिव कैलाश विजयवर्गीय, उच्च शिक्षा मंत्री डॉ. मोहन यादव, राज्यसभा सांसद दिनेश आनावडिया, गोवा के भाजपा विधायक

गुणी छात्रों का यथोचित सम्मान किया गया

अधिवेशन को उपस्थित जन समुदाय

प्रमोद सेठ, केंद्रीय खाद्य बोर्ड अधिकारी शशि प्रसाद, खादी ग्राम बोर्ड अधिकारी राजीव खन्ना, गोवा प्रदेश अध्यक्ष सतीश कुंभलेखर, केरल प्रदेश अध्यक्ष शशि कुमार, लालचंद्र सिनावदिया जोधपुर, एम. शिवानंद तेलंगाना, मीठालाल प्रजापति हैदराबाद, दिनेश प्रजापति मंदसौर टीआई, संस्थापक परसराम केकडिया, गेंदालाल प्रजापति मौजूद थे। अतिथियों का स्वागत सुशील प्रजापति, लक्ष्मीनारायण प्रजापति, प्यारेलाल नकसवाल, रमेशचंद्र भगत, सत्यनारायण सियोट, रमेश मुन्नालाल, राजू बाबा प्रकाश प्रजापति, मोतीलाल प्रजापति, दुलीचंद्र प्रजापति, महिला प्रदेश अध्यक्ष शोभा प्रजापति आदि ने किया।

अ.भा. प्रजापति (कुंभकार) महासंघ नई दिल्ली (मुंबई) के तत्वधान में अ.भा. प्रजापति कु. महासंघ उज्जैन द्वारा राष्ट्रीय, प्रदेश अधिवेशन का समापन २५ जून २०२३ को राष्ट्रीय अध्यक्ष रामवृक्ष प्रजापति, राष्ट्रीय महासचिव सीए मनोज प्रजापति के मार्गदर्शन में राष्ट्रीय उपाध्यक्ष छगनलाल चक्रवर्ती, राष्ट्रीय संगठन सचिव कैलाश बोबारिया जी के नेतृत्व में समारोह महाकाल परिसर मनोरमा गार्डन में आयोजित किया गया। आयोजन समिति प्रमुख, कार्यक्रम मुख्य सूत्रधार उज्जैन जिला प्रभारी राधा किशन प्रजापति, जिला अध्यक्ष गुलाब चंद्र प्रजापति, (संचालक) युवा जिला अध्यक्ष कमल नंदवाना संयुक्त रूप से रहे। कार्यक्रम के मुख्य अतिथि के रूप में महामंडलेश्वर श्री शांति स्वरूपानंद जी. भा.जा.पा. राष्ट्रीय महासचिव कैलाश विजयवर्गीय उच्च शिक्षा मंत्री मोहन यादव, राज्यसभा सांसद दिनेश अनावाडिया, गोवा भाजपा विधायक प्रमोद सेठ, उज्जैन नगर पालिका निगम महापौर मुकेश टटवाल, मध्यप्रदेश कांग्रेस महासचिव चेतन प्रेम नारायण यादव, प्रदेश अध्यक्ष मांगीलाल रेडवाल, प्रदेश महासचिव (पार्षद) कैलाश प्रजापति, केंद्रीय खाद्य बोर्ड अधिकारी शशि प्रसाद, खादी ग्राम बोर्ड अधिकारी राजीव खन्ना, गोवा प्रदेश अध्यक्ष सतीश कुंभलेखर, राष्ट्रीय उपाध्यक्ष नागनाथ कुंभार, कुंभश्री संचालिका बीना राजे, कुंभश्री संपादक संजय राजे, प्रभू गोरे, भगवान कुंभार, राष्ट्रीय ट्रेझरर भैरूलाल प्रजापति, कानुरे (मुंबई), केरला प्रदेश अध्यक्ष शशि कुमार, लुनचंद्र सिनावदिया (जोधपुर), एम. शिवानंद (तेलंगाना), मीठा लाल प्रजापति (हैदराबाद), दिनेश प्रजापति (मंदसौर टीआई), संस्थापक परसराम केकडिया, वरिष्ठ समाजसेवी गेंदालाल प्रजापति द्वारा श्रीयादे माता के चित्र पर माल्यार्पण व दीप प्रज्वलित कर कार्यक्रम का शुभारंभ किया गया।

विशेष अतिथि सुशील प्रजापति, लक्ष्मी नारायण प्रजापति, प्यारे लाल नकसवाल, रमेश चंद्र भगत जी, सत्यनारायण सियोट, रमेश मुन्नालाल, अशोक उदयवाल, राजू बाबा, प्रकाश प्रजापति, मोती लाल प्रजापति, दुलीचंद्र प्रजापति, जीतमल नगरिया, दीपक प्रजापति, मदन मोहन प्रजापति, महिला प्रदेश अध्यक्ष शोभा प्रजापति बतौर विशेष अतिथि के रूप में उपस्थित रहे। अतिथियों का स्वागत जिला व युवा टीम प्रमुख गोकुल प्रजापति, दिलीप प्रजापति, दौलत राम प्रजापति (नागदा), श्याम प्रजापति (नागदा), संदीप प्रजापति, अशोक भदेरा, ऋषि प्रजापति, कमलेश प्रजापति, मनीष प्रजापति, दीपक प्रजापति (महामंगल), निलेश प्रजापति, मनोहर पंडलाय, नितेश प्रजापति, आनंद लुनिया, जितेंद्र प्रजापति, शेखर चक्रवर्ती, तरुण (माधव) प्रजापति, मुकेश प्रजापति, तरुण प्रजापति, शंकर प्रजापति, राहुल गढ़वाल (नागदा) राहुल प्रजापति (सुरासा) राज देवालिया, दीपक प्रजापति, आशीष प्रजापति, दिनेश प्रजापति (ताजपुर) उज्वल प्रजापति, हेमंत प्रजापति, आशुतोष बिलोटिया, भावेश प्रजापति, सचिन प्रजापति, विशाल प्रजापति, आदि अतिथियों का पुष्पमाला व आकर्षित मोमंटो भेंट कर सम्मान किया गया।

आभार युवा जिला महासचिव सुनील चौहान व राज उदयवाल द्वारा व्यक्त किया गया। प्रतिभा सम्मान समारोह में सर्वप्रथम उत्कर्ष खिलाड़ियों में जेसिका प्रजापति, संजना प्रजापति (मुलखम्ब) अनिमेष प्रजापति (बेंच प्रेस), देवेन्द्र प्रजापति बाँडी बिल्डिंग, प्रियांशी प्रजापति, नूपुर प्रजापति, रोहित प्रजापति (कुश्ती) आदि खिलाड़ियों को व प्रतिभा छात्रों १०वीं में अवनी बरान्ना ९३ प्रतिशत, नितिन नारोलिया ८०.२ प्रतिशत, इंदु बाला प्रजापति ८० प्रतिशत, कृतिका चक्रवर्ती (भाटपचलाना) ८४ प्रतिशत ज्योति प्रजापति ८४.५ प्रजापति, लक्ष्मी प्रजापति (झारडा) ९२.६ प्रतिशत, धैर्य प्रजापति ८३.६९ प्रतिशत, काजल चौहान ८९.४ प्रतिशत, महक प्रजापति ८९.८०, उदय प्रजापति, भक्ति प्रजापति, हर्ष प्रजापति ८९.६, लक्की प्रजापति ८६.६ हर्षिता प्रजापति झारडा ९९.४, आदि छात्रों का, साथ ही वरिष्ठ समाजसेवी संतोष बिलोटीया, लाल चंद्र प्रजापति, रमेश प्रजापति, मुन्ना पहलवान, समृद्ध देवलिया, विजय जलवानिया, मोहन प्रजापति, मदनलाल सुवटा, राधा किशन कारवाल, मनोहर पहलवान सुनील प्रजापति, सुभाष पटेल, बाबूलाल कुवांडिया, इंद्र लाल मंडावरा, अशोक बेताडिया,

राधेश्याम मंडावरा, राजेंद्र प्रजापत, भेरू लाल प्रजापत, दुर्गा शंकर प्रजापत, अनोखी लाल प्रजापत, रूपनारायण प्रजापत रुघनाथ प्रजापत, धर्मदास प्रजापत नारायण नगरिया, सोमलाल नारोलिया, प्रकाशचंद्र कुसुंबी वाल आदि वरिष्ठो का सम्मान भी किया गया। जिसमें संरक्षक गायत्री बौबरिया, कलावती देतवाल, दौलत चक्रवर्ती, कमला कसुंदरिया, रामकन्या बेतिडिया, कार्यवाहक अध्यक्ष रेणुका चक्रवर्ती, महासचिव चंद्रिका कोदीवाल, संगीता प्रजापति, हेमलता बेताडिया, सीमा नंदवाना, कोषाध्यक्ष कुसुम प्रजापति, जयश्री प्रजापति, उपाध्यक्ष डाली बाई लुनिया, रमा प्रजापति, मंजू प्रजापति, संगठन मंत्री ललिता प्रजापति, प्रचार मंत्री पुष्पा प्रजापति, सलाहकार मंत्री आशा प्रजापति, सुमन प्रजापति, सचिव कु. अंजली प्रजापति, मंजू प्रजापति, मीडिया प्रभारी

चांदनी प्रजापति, कार्यकारिणी सदस्य सरोज नागरिया, सुनीता प्रजापति, सुनीता प्रजापति, श्रीमती सरिता कुवंडिया नियुक्त किए गए। जिन्हें आकर्षक मोमेंटो, दुपट्टा पहनाकर विशिष्ट अभिनंदन किया गया। इसके अतिरिक्त उज्जैन जिले को पूरे मध्यप्रदेश में समाजसेवा का सर्वश्रेष्ठ जिला घोषित किया गया। जिला अध्यक्ष गुलाबचंद्र प्रजापति व युवा अध्यक्ष कमल नंदवाना का महासंघ द्वारा अभिनंदन कर सर्वश्रेष्ठ जिले की संयुक्त ट्रॉफी प्रदान की गई।

इस अधिवेशन को महाराष्ट्र से नागनाथजी कुंभार (राष्ट्रीय उपाध्यक्ष), भगवान नाझरेकर, कुंभश्री संचालिका सौ. बीना व संपादक संजय राजे, सौ. व श्री. प्रभु गोरे, सुर्यकांत कानुरे उपस्थित थे।

***

केन्द्र सरकार ने ओबीसी को दी करारी मार

UPSC की परीक्षा में टॉप रहे 314 OBC अभ्यर्थियों का नहीं होगा चयन

सोनकच्छ : ओबीसी पिछड़ा वर्ग जिस वर्ग से १९३१ के बाद से अब तक केन्द्र और राज्य सरकार के द्वारा सौतेला व्यवहार किया जाता आ रहा है। जैसा की अभी हाल ही मध्यप्रदेश के पीईबी की एसआई प्लाटून कमांडर परीक्षा में हुए भेदभाव के चलते ओबीसी के अधिक अंक पाने वाले अभ्यर्थियों की नियुक्तियां नहीं हो सकी एवं कम अंक पाने वाले सामान्य वर्ग के अभ्यर्थियों को नियुक्तियां मिल गई। सामान्य वर्ग की सीटों की पूर्ति करने के को लेकर अखिल भारतीय ओबीसी महासभा के पदाधिकारियों के द्वारा मोर्चा खोलते हुए जिला एवं तहसील स्तर पर राष्ट्रपति के नाम एवं कई जगहों पर केन्द्रीय मंत्रियों को ज्ञापन सौंपे गए थे। वहीं केन्द्र सरकार का दुसरा चौकाने वाला झटका लगा ओबीसी को तब लगा, जब देश के प्रधानमंत्री नरेन्द्र मोदी ने क्रिमिलियर के नियमों में बदलाव करते हुए कहा कि ओबीसी की डिग्री के अंदर आने वाले लोगों में से बड़ी संख्या में ओबीसी आरक्षण का लाभ नहीं दिया जाएगा। केन्द्र ने ओबीसी क्रिमिलियर की परिभाषा बदल डाली, जिसका सबसे पहला असर सिविल सर्विस की परीक्षा पास कर चुके उन ३१४ ओबीसी छात्रों पर पड़ा है। जिनमें कई छात्रों को अब सरकार ने ओबीसी कोटे के तहत आरक्षण देने से मना कर दिया है। ऐसे दर्जनों छात्रों का नाम डीओपीटी को भेजी गई लिस्ट में से गायब हैं जिन्होंने ओबीसी आरक्षण के तहत परीक्षा पास की थी। वहीं देश की सबसे प्रतिष्ठित सेवा आईएएस की परीक्षा पास होने के बाद केन्द्र सरकार के निर्णय को लेकर हर किसी ने ईश्वर से प्रार्थना की तो किसी ने पिछड़ा वर्ग आयोग का दरवाजा खटखटाया। वही ओबीसी केटेगिरी के कुछ ऐसे छात्र भी हैं जो मोदी सरकार के फैसले के बाद बेरोजगार हो जाएंगे।

यहा है पूरा मामला :

२०१५ की यूपीपीएससी से होने वाली सिविल सर्विसेस की परीक्षा में कुल १०७८ परीक्षार्थी सफल घोषित हुए, जिसमें से ३१४ ओबीसी केटेगिरी के छात्र भी सफल रहे। यूपीपीएससी ने ओबीसी के सफल हुए ३१४ छात्रों की सूची भी केन्द्रिय कार्मिक मंत्रालय को अलाटमेट के

लिए भेज दी जैसा की आज तक होता रहा है। आईएएस की परीक्षा में सफल होने पर खुशियां मनाने वाले ओबीसी के छात्रों की उम्मीदें कुछ ही दिनों की रही और काफर हो गई जब डीओपीटी के मंत्रालय का एक लेटर उन छात्रों को मिला और डीओपीटी ने उन छात्रों के नाम हटा दिए। डीओपीटी यानी डिपार्टमेंट ऑफ पर्सनल एण्ड ट्रेनिंग की वेबसाइट पर जब सर्विस अलाटमेंट हुआ तब बहुत से ओबीसी छात्रों का नाम सूचि से गायब रहा, वहीं जब परीक्षा में ३४६ नम्बर के उस उम्मीदवार को मेरिट लिस्ट में होने के बाद क्रिमिलियर होने के कारण हटा दिया गया। इसी प्रकार अन्य छात्रों के नाम भी मेरिट लिस्ट में होने के बाद भी हटा दिया गया। वही मोदी सरकार द्वारा फैसला लेते हुए सालाना ६ लाख रुपए वेतन पाने वालो को अब क्रिमिलियर में रख दिया गया। जिससे अब ओबीसी के उम्मीदवारों को आरक्षण का लाभ देने से मना कर दिया गया। मामले में अखिल भारतीय ओबीसी महासभा की राष्ट्रीय महासचिव मीडिया सेल चेतना वर्मा और देवास जिला संयोजक रितेश राठौर ने उक्त मामले को लेकर अपना विरोध जताते हुए जल्द ही संबंधितो से मिलकर ज्ञापन सौंपने की बात कही, वहीं इस आंदोलन के माध्यम से मोदी सरकार के इस फैसले को बदलने के लिए भी प्रयास करेंगे।

***

शरदराव सोपानराव
वाघोलीकर

शांती मेडीकल

मु.पो. वाघोली, पोस्ट ऑफिसजवळ,
ता. हवेली, जि. पुणे - ४१२२०७

प्रोप्रायटर

श्री मेडीकल

विक्रम डेअरीजवळ, मु.पो. वाघोली, ता. हवेली,
जि. पुणे - ४१२२०७

अमित शरदराव
वाघोलीकर
मो. 8007214242

दिनांक ४ एवं ५ जून २०२२ को देहरादून (उत्तराखंड) में संपन्न राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति की मीटिंग के वृतांत

राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति की उपरोक्त मीटिंग राष्ट्रीय अध्यक्ष **आर बी के प्रजापति** की अध्यक्षता में संपन्न हुई और मीटिंग का संचालन राष्ट्रीय मुख्य महा सचिव **मनोज प्रजापति सी ए** द्वारा कार्यक्रम की कार्य सूची के अनुसार किया गया।

१. दीप प्रज्वलन कार्यक्रम :

सर्व प्रथम **मनोज प्रजापति जी** ने समाज के प्रतिष्ठित, आदरणीय सदस्यों एवं महासंघ के वरिष्ठ पदाधिकारियों को मंच पर आमंत्रित किया। इसके बाद सरस्वती देवी की वंदना के साथ मंच पर उपस्थित सदस्यों द्वारा दीप प्रज्वलन का कार्यक्रम सम्पन्न हुआ। इसके साथ ही **मनोज प्रजापति जी** ने कार्यक्रम का शुभारंभ किया।

२. दिवंगत आत्माओं को श्रद्धांजलि :

मनोज प्रजापति जी के अनुरोध पर सभी सदस्यों ने दो मिनट के मौन के साथ खड़े होकर समाज की दिवंगत आत्माओं को श्रद्धांजलि अर्पित की। इस दौरान स्वर्गीय गोविन्द भाई प्रजापति को सम्मान प्रकट करते हुये उनके सुपुत्र **विजय भाई** को मंच पर आमंत्रित किया।

३. मेहसाना (गुजरात) मीटिंग के वृतांत का अनुमोदन :

मनोज प्रजापति के अनुरोध पर **विजय प्रकाश प्रजापति (राष्ट्रीय महासचिव)** ने मेहसाना (गुजरात) में दि. १३ मार्च २०२१ को सम्पन्न मीटिंग के वृतांत पढ़कर सुनाया और उनके अनुरोध पर सभी सदस्यों ने हाथ उठाकर मीटिंग के वृतांत को पारित किया।

४. वर्ष २०२०-२१ एवं २०२१-२२ की बैलेंस शीट एवं आय व्यय एवं अन्य पैसों के लेन देन का विवरण और अनुमोदन :

भेरुलाल प्रजापति राष्ट्रीय कोषाध्यक्ष ने वर्ष २०२०-२१ एवं २०२१-२२ (दो वर्ष) का आय व्यय का विवरण एवं बैलेंस शीट प्रस्तुत किया। इसके साथ ही उन्होंने अंग्रेजी हैण्ड बुक २०१८ में छपे हुये विज्ञापनों का सम्पूर्ण विवरण एवं कोविड-१९ का आय व्यय का विवरण भी प्रस्तुत किया और इसकी प्रतियाँ सभी को वितरित की और सभी सदस्यों से इसे अनुमोदित करने का आग्रह किया। मनोज प्रजापति के अनुरोध पर सभी उपस्थित सदस्यों ने हाथ उठाकर बैलेंस शीट, आय व्यय एवं अन्य विवरणों को सर्वसम्मति से पारित किया।

भेरुलाल प्रजापति ने इस अवसर पर सदस्यों को याद दिलाया कि राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति के सभी सदस्यों को विभिन्न बैठकों एवं मुख्य कार्यालय के संचालन के लिए प्रति वर्ष एक हजार रुपये का योगदान करना आवश्यक है। उन्होंने सदस्यों से यह धनराशि शीघ्र से शीघ्र महासंघ के सेंट्रल बैंक आफ इंडिया, मालाड (प) मुंबई खाता में जमा करवाने का आग्रह किया। उन्होंने खर्च के बारे में और स्पष्टता लाने के लिए बताया कि देहरादून की बैठक के लिए सिर्फ होटलों के

ही १०० कमरों का २ दिन का भाड़ा २ लाख रुपये दिया गया है। इससे महासंघ के द्वारा बैठकों में किए जाने वाले खर्च का आभास मिलता है।

५. उत्कृष्ट कार्यों एवं उपलब्धियों के लिये सम्मान :

१. देहरादून में राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति की बैठक के आयोजन में विशिष्ट भूमिका निभाने के लिए उत्तराखंड की युवा टीम द्वारा महासंघ की "केन्द्रीय प्रबंधन समिति" के सदस्यों का सम्मान किया गया।

बैठक में सम्मिलित श्रीमती विजयलक्ष्मी प्रजापति, श्रीमती अंजू प्रजापति, श्रीमती पूनम आर्य आदि महिला पदाधिकारियों का सम्मान किया गया।

२. महासंघ की प्रगति में विशिष्ट योगदान, बच्चों की शिक्षा एवं क्षत्रावास की सुविधा के लिये आर्थिक सहयोग, सामाजिक एवं कल्याणकारी कार्यों में योगदान के लिये निम्न लिखित सदस्यों का सम्मान किया गया।

सी ए मनोज प्रजापति (राष्ट्रीय मुख्य महासचिव), मनहर भाई प्रजापति (प्रदेश अध्यक्ष गुजरात), नंद लाल प्रजापति (राष्ट्रीय उपाध्यक्ष), डॉ. जितेन्द्र प्रजापति (राष्ट्रीय मुख्य युवा महासचिव), विशाल वर्मा (राष्ट्रीय युवा अध्यक्ष), ललूनचंद सिनवाडिया (राष्ट्रीय कार्यकारी अध्यक्ष), भंवरलाल पॉटर (प्रदेश अध्यक्ष राजस्थान), डॉ. नन्द लाल प्रजापति (मुंबई), श्यामलाल गरवाल (झालरा पाटन), प्रेमेश्वर एम एल ए. (गोवा प्रदेश विधान सभा)

३. श्री नारायणदास प्रजापति (जोधपुर) ने कोविड के दौरान लगभग ४ लाख रुपये की आयुर्वेदिक दवाओं का मुफ्त वितरण किया। सभी सदस्यों ने नारायणदास प्रजापति को इस प्रेरणा दायक एवं कल्याणकारी कार्य के लिये धन्यवाद दिया।

४. मनोज प्रजापतिजी ने मेलाराम प्रजापति को राजनीतिक समिति (Political Committee) (उत्तराखंड) का चेयरमैन के रूप में नियुक्ति पत्र सौंपकर नई ज़िम्मेदारी के लिये शुभकामना दी। विमल मेहरा को प्रदेश अध्यक्ष (उत्तराखंड) बनाया गया है।

५. **मनोज प्रजापति** ने ४ सदस्यों को "राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति" में शामिल करने की घोषणा की, जिसमें श्रीसुधीर आर्य, सुश्री मंजू प्रजापति (महिला प्रदेश अध्यक्ष, उत्तराखंड) एवं जगदीश कुमार प्रजापति का नाम शामिल है।

६. राष्ट्रीय युवा विंग (शाखा) की प्रगति समीक्षा एवं विचार गोष्ठी :

मदनलाल वर्मा (सिरसा) ने मंच संचालन किया और विशाल वर्मा (राष्ट्रीय युवा अध्यक्ष) ने सभी सम्माननीय एवं वरिष्ठ पदाधिकारियों को मंच पर आमंत्रित किया।

मनोज प्रजापति जी ने प्रथम सेशन के सफल आयोजन के लिए संतोष व्यक्त करते हुये सभी को धन्यवाद दिया और युवाओं को आगे बढ़कर युवा ऊर्जा को समाज की सेवा में लगाने के लिए आवाहन किया। उन्होंने बताया कि हम लोग राष्ट्रीय स्तर पर युवा शक्ति का विवरण एकत्रित कर रहे हैं। जिसका उपयोग देश के विभिन्न भागों में फ्री मेडिकल कैंप आदि का आयोजन करने में इस्तेमाल कर सकते हैं और इस कार्यके लिए भोपाल (मध्य प्रदेश) में महासंघ के लिए जमीन लेने का प्रयत्न कर रहे हैं।

डॉक्टर जितेंद्र प्रजापति (राष्ट्रीय युवा मुख्य महा सचिव): डॉक्टर जितेंद्र प्रजापति महासंघ की प्रगति के बारे में अपने विचार प्रस्तुत किये।

मनमोहन प्रजापति (प्रदेश युवा अध्यक्ष मध्य प्रदेश) :

मनमोहन प्रजापति ने कहा कि मध्यप्रदेश में ३४ जिला अध्यक्ष नियुक्त हो चुके हैं। उन्होने मध्य प्रदेश की समस्या के बारे में बताते हुये कहा कि हम सबने मिलकर ईंट बनाने पर लगने वाले टैक्स को माफ कराया है। इसी तरह हम सबने मिलकर युवाओं को नशे से मुक्ति दिलाने के लिए एक संगठन बनाया है। उन्होंने केंद्रीय नेत्रत्व को भरोषा दिलाया कि हम एक वर्ष में १०० आजीवन सदस्य बनाने का लक्ष्य प्राप्त करेंगे।

राहुल राय प्रजापति (बुन्देल खण्ड उत्तरप्रदेश) :

राहुल राय प्रजापति ने कहा कि युवाओं को राजनीति की ओर अग्रसर होना पड़ेगा। हमारे समाज के युवाओं को प्रशासन से कार्य करवाने के बारे में प्रशिक्षण देने की जरूरत है।

धर्मेन्द्र प्रजापति : हमारा समाज शुरू से संघर्षशील रहकर आगे बढ़ रहा है। हमें अपने बच्चों को उचित संस्कार देने चाहिए जिससे वे पढ़ लिखकर परिवार के साथ रहकर समाज की सेवा करने की दिशा में भी सहयोग करना चाहिए।

महेन्द्र कुमार मावर (जोधपुर) : महेन्द्र कुमार मावर ने समाज की प्रगति के बारे में अपने विचार प्रकट किए।

मनोज प्रजापति (उत्तराखंड) : मनोज प्रजापति ने बताया कि अगर इंसान संघर्ष करे तो सफलता अवश्य मिलती है। इस बारे में उन्होंने अपना उदाहरण देते हुये बताया कि कैसे उन्होने क्षेत्र जीवन में छात्र संघ का चुनाव लड़कर जीता और युवा मोर्चा का अध्यक्ष रहा। इस समय ऊधमसिंह नगर में OBC का जिला अध्यक्ष हूं।

अमित कुमार प्रजापति (युवा अध्यक्ष उत्तरप्रदेश) : उन्होंने सभी सदस्यों को आपस में सहयोग के साथ कार्य करने की आवश्यकता पर बल दिया। उन्होने शिक्षा की आवश्यकता पर भी बल दिया।

गोविन्द माधव भाई प्रजापति (पूर्व MLA, गुजरात) : अपना समाज बहुत दिनों से पिछड़ा हुआ है। अब समय बदल चुका है। हमारा बन्धुत्व का भाव सभी लोग स्वीकार करते हैं। लोगों का हमारे समाज पर पूर्ण विश्वास रहता है। यह इस बात से स्पष्ट है कि हमारे समाज के सुरेन्द्र गोयल राजस्थान में ४ बार विधायक रहे हैं।

श्रीदुर्गा प्रसाद प्रजापति (राजस्थान) : उन्होंने बताया कि बिना युवा शक्ति को साथ लिए समाज की प्रगति असंभव है। उन्होंने जोर देकर कहा कि युवाओं को साथ में लाने का प्रयत्न करना चाहिए।

सतीश (युवा अध्यक्ष केरल) : उन्होंने बताया कि बैठक में शामिल होकर मैं अपने आप को गौरवान्वित महसूस कर रहा हूँ। हमारे समाज के कई युवा प्रशासनिक सेवाओं में आ रहे हैं यह बहुत ही खुशी की बात है। हमें अपने समाज के सरकारी कर्मचारियों का डेटा बेस बनाकर उनसे हमें अपने आवश्यक कार्य करवाने में सहायता लेनी चाहिए।

सीताराम प्रजापति (प्रदेश युवा अध्यक्ष छत्तीसगढ़) : उन्होंने समाज के सम्पन्न व्यक्तियों से जरूरतमंद सदस्यों को सहायता करने के लिए आवाहन किया। उन्होंने आगे कहा कि महासंघ को गांव के अंतिम व्यक्ति तक पहुँच कर उसे संगठन में जोड़ने की आवश्यकता है।

के. हेमन्ता (हैदराबाद), सुधीर आर्य (उत्तराखंड), चिमनलाल प्रजापति (हिमाचल) ने भी अपने विचार व्यक्त किये।

७. अखिल भारतीय प्रजापति वेलफेयर फ़ाउंडेशन :

मनोज प्रजापति जी ने "अखिल भारतीय प्रजापति वेलफेयर फ़ाउंडेशन" के संबंध में बोलते हुये इसकी स्थापना, उद्देश्य एवं कार्यक्रमों के बारे में संछिप्त जानकारी दी। उन्होंने आगे बताया कि "अखिल भारतीय प्रजापति वेलफेयर फ़ाउंडेशन" ट्रस्ट की स्थापना आर.बी.के. प्रजापति, लूनचंद सिनाबाडिया आदि ने एक एक लाख रुपये देकर की थी। इस ट्रस्ट में इस समय १९ लाख रुपये की धनराशि उपलब्ध है। इस धनराशि को रु. ५० लाख तक बढ़ाने का विचार है। महासंघ के सदस्य स्वेच्छा से इस ट्रस्ट में आर्थिक सहयोग कर सकते हैं। आर्थिक सहयोग की न्यूनतम राशि रु ११०००/- होगी।

इस ट्रस्ट को "अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ" के साथ सम्बन्ध किया जाएगा। इस ट्रस्ट का मुख्य उद्देश्य प्रजापति समाज के कल्याण के लिये किये जाने वाले कार्यक्रमों में आर्थिक सहयोग देना है जिसमें समाज के गरीब एवं होनहार बच्चों की शिक्षा का कार्यक्रम भी शामिल है।

मनोज प्रजापति जी ने इस संबंध में निम्न लिखित प्रस्ताव कार्यकारिणी समिति के समक्ष विचार एवं पारित करने के लिए प्रस्तुत किया। -

प्रस्ताव क्र. १:

"अखिल भारतीय प्रजापति वेलफेयर फ़ाउंडेशन" द्वारा प्रजापति समाज के जरूरतमंद और होनहार बच्चों की शिक्षा के लिए ब्याज मुक्त कर्ज देने का सुझाव रखा जाता है। यह राशि छात्र अपनी शिक्षा पूरी होने के बाद ट्रस्ट को वापस करेंगे। इस आर्थिक अनुदान को देते समय महासंघ का कोई एक जिम्मेदार सदस्य गारंटी लेगा। इस प्रक्रिया को पारदर्शी तरीके से संचालित करने के लिये एक समिति का गठन किया

जायेगा।”

सभी सदस्यों ने इस प्रस्ताव को सर्वसम्मति से पारित किया।

निम्नलिखित सदस्यों ने अखिल भारतीय प्रजापति वेलफेयर फ़ाउंडेशन के लिए अनुदान देने की घोषणा की :

१) मनोरभाई प्रजापति (मेहसाणा, गुजरात), गोविन्द माधव भाई प्रजापति (पूर्व MLA, गुजरात) एवं डॉ. जितेंद्र प्रजापति (वडोदरा गुजरात) : रु १,११,०००/- (रु एक लाख ग्यारह हजार)

२) मनोज प्रजापति CA (इंदौर म.प्र.) : रु १,००,०००/-

३) विशाल वर्मा (गुरुग्राम हरियाणा) : रु १,००,०००/-

४) सतीश कुंकलीकर (गोवा) : रु १,००,०००/-

५) डॉ. नन्दलाल प्रजापति (मुंबई) : रु ५१,०००/-

६) डॉ. नन्दलाल के सुपुत्र (मुंबई) : रु ५१,०००/-

७) मांगीलाल प्रजापति (जालौर राजस्थान) : प्रतिवर्ष रु ११०००/- (रु ग्यारह हजार प्रति वर्ष)

निम्न लिखित सदस्यों ने रु ११०००/- देने की घोषणा की :

८) श्रीमती कोकिलाबेन प्रजापति (मुंबई)

९) भेरुलाल प्रजापति (मुंबई)

१०) नथमल कुमावत (मुंबई)

११) राजेन्द्र कुमावत (मुंबई)

१२) दयाल चंद दुहारिया (मुंबई)

१३) विजयप्रकाश प्रजापति (मुंबई)

१४) उमाशंकर प्रजापति (मुंबई)

१५) श्रीमती माधुरी प्रजापति (इंदौर म. प्र.)

१६) गुलाब राम प्रजापति (बंगलुरु, कर्नाटक)

१७) गोपाराम मेवाराम प्रजापति (राजस्थान)

१८) देवराव कापडे (अकोला महाराष्ट्र)

१९) मुन्नलाल प्रजापति (कानपुर उ.प्र.)

२०) श्रीमती कैलाश प्रजापति (कोटा राजस्थान)

२१) सुरजीत प्रजापति (गाजीपुर उ.प्र.)

२२) वरिन्द्र कुमार प्रजापति (गोरखपुर उ. प्र.)

२३) शिव प्रकाश प्रजापति (पाली, राजस्थान)

इसके अलावा निम्न प्रस्ताव महासंघ से संबंधित मामलों में पारित किए गये।

प्रस्ताव क्र.२ :

“अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ का मुख्य कार्यालय मुंबई में स्थित है। महासंघ का एक कार्यालय देश की राजधानी दिल्ली में भी होना चाहिये। इसी तरह दिल्ली में भी एक कार्यालय होना चाहिए। लूनचन्द सिनावाडिया के मार्ग दर्शन में दिल्ली में कार्यालय की खोज जारी है।”

सभी सदस्यों ने इस प्रस्ताव को सर्वसम्मति से पारित किया।

प्रस्ताव क्र.३ :

“आर. बी. के. प्रजापति (राष्ट्रीय अध्यक्ष) का विचार है कि जिस

भी प्रदेश में एक हजार से अधिक आजीवन सदस्य हैं, वहां छात्रावास महासंघ कार्यालय अथवा धर्मशाला के लिए महासंघ की तरफ से १० लाख रुपये का आर्थिक सहयोग दिया जायेगा। इस विषय से संबंधित सभी तथ्यों जैसे उपलब्ध जगह का विवरण एवं उपयोगिता आदि का विश्लेषण एवं निर्धारण राष्ट्रीय कोर समिति (NCC) द्वारा किया जायेगा।”

सभी सदस्यों ने इस प्रस्ताव को सर्वसम्मति से पारित किया।

प्रस्ताव क्र. ४ :

“अहमदाबाद (गुजरात) के सिविल हॉस्पिटल में बाहर से इलाज के लिए आने वाले समाज के मरीजों एवं उनके रिश्तेदारों को ठहरने के लिए सिविल हॉस्पिटल के सामने “सर्व प्रजापति धर्मशाला” का निर्माण किया गया है। इसके निर्माण में महासंघ के भंवरलाल पाटर (प्रदेशाध्यक्ष राजस्थान) ने ५१ लाख रुपये का आर्थिक सहयोग दिया है। इस धर्मशाला के निर्माण के लिये महासंघ की तरफ से रु ५ लाख का सहयोग करने का प्रस्ताव है। महासंघ की तरफ से “राष्ट्रीय अध्यक्ष” इसके ट्रस्टी होंगे। धर्मशाला के एक कमरे पर अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ का नाम लिखा जायेगा।”

सभी सदस्यों ने इस प्रस्ताव को सर्वसम्मति से पारित किया।

अहमदाबाद (गुजरात) में निर्मित “प्रजापति धर्मशाला” प्रजापति समाज के लिये गौरव का विषय है। इस धर्मशाला के संबंध में भंवरलाल पाटर (प्रदेशाध्यक्ष राजस्थान) ने संछिप्त जानकारी दी। उन्होंने बताया कि यह धर्मशाला प्रजापति बन्धुओं के सहयोग से एक करोड़ से भी अधिक की लागत से तैयार कराया गया है। सभी ट्रस्टियों ने रु ५ लाख ११ हजार का अनुदान दिया है। इंदौर से ५ सदस्यों ने २१-२१ हजार रुपये का अनुदान दिया है। इसमें चपरासी से लेकर डॉक्टर तक सभी प्रजापति समाज से होंगे। सभी मरीजों को सही मार्गदर्शन मिले, इसका भी ध्यान रखा गया है। अयोध्या में भी अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ की तरफ से एक धर्मशाला बनाने पर विचार किया जा रहा है। अयोध्या में जमीन के लिए महासंघ की टीम उत्तर प्रदेश सरकार से लगातार पत्राचार कर रही है। अगर उत्तरप्रदेश सरकार वहां जमीन आबंटित करती है तो ठीक है, अन्यथा सभी से राय लेकर उस पर आगे की कार्यवाही हेतु विचार किया जायेगा।

देवराम कापडे ने अहमदाबाद (गुजरात) में निर्मित धर्मशाला के लिये २१ हजार रुपये देने की घोषणा की।

प्रस्ताव क्र. ५ :

“अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ द्वारा कोटा (राजस्थान) में प्रजापति समाज की छात्राओं के लिये प्रस्तावित छात्रावास निर्माण के लिये के लिए १० लाख रुपये का आर्थिक सहयोग करने का प्रस्ताव है।”

सभी सदस्यों ने इस प्रस्ताव को सर्वसम्मति से पारित किया।

श्यामलाल गरवाल (झालरा पाटन) ने कोटा में छात्रावास के लिए एक रूम बनवाने की घोषणा की।

भंवरलाल पाटर (जोधपुर) एवं श्रीलूनचन्द सिनावडिया (जोधपुर) ने कोटा में छात्रावास के लिए पाँच पाँच लाख रुपये का आर्थिक अनुदान देने की घोषणा की।

८. अखिल भारतीय प्रजापति (कुंभकार) महासंघ के संविधान के "हिन्दी संस्करण-२०२१" का विमोचन :

मनोज प्रजापति जी ने आर. बी. के. प्रजापति, राष्ट्रीय अध्यक्ष एवं मंच पर उपस्थित अन्य पदाधिकारियों से महासंघ के संविधान के "प्रथम हिन्दी संस्करण-२०२१" का विमोचन करने का अनुरोध किया। इसके बाद मंच पर उपस्थित सभी सदस्यों द्वारा संविधान के "प्रथम हिन्दी संस्करण-२०२१" का विधिवत विमोचन किया गया और इसकी प्रति बैठक में उपस्थित सभी सदस्यों को वितरत की गई।

९. विचारगोष्ठी एवं परिचर्चा

मनोज प्रजापति जी ने सदस्यों से महासंघ से संबंधित किसी भी विषय पर अपना पक्ष रखने के लिये आमंत्रित किया।

विमल मेहरा (प्रदेश अध्यक्ष उत्तराखंड) : विमल मेहरा ने अपनी क्षमता के अनुसार महासंघ की प्रगति में सहयोग करने की बात कही। उन्होंने कथनी के बजाय करनी में ध्यान देने की बात कही।

नन्दलाल प्रजापति, कोटा (राष्ट्रीय उपाध्यक्ष) :

नन्दलाल प्रजापति ने कहा कि कोई भी संगठन बिना युवाओं के आगे नहीं बढ़ सकता है। उन्होंने सभी से ज्यादा से ज्यादा युवाओं को संगठन में जोड़ने का आग्रह किया। उन्होंने बताया कि हमने ४० से ज्यादा युवाओं को महासंघ में जोड़ने का कार्य किया है।

मती मंजू बालियान : मती मंजू बालियान ने अपना उदाहरण देते हुये बताया कि हम सबको जरूरत पड़ने पर सभी की यथासंभव सहायता करने का संकल्प लेना चाहिए। उन्होंने कहा कि वो पुलिस विभाग में रहते हुये दुर्घटनाग्रस्त समाज की एक महिला का सभी से योगदान लेकर १० दिन में ५० हजार रुपये की आर्थिक मदद की थी।

मुन्नालाल प्रजापति (पूर्व राष्ट्रीय अध्यक्ष) : उन्होंने बताया कि वे राष्ट्रीय कार्यकारिणी समिति की कार्यप्रणाली से पूर्णतया संतुष्ट हैं। उन्होंने संविधान के कुछ प्रावधानों के बारे में अपनी राय रखी। उन्होंने ९० वर्ष की आयु में बैठक में सम्मिलित होने पर खुशी जाहिर की और महासंघ की प्रगति के बारे में शुभकामनायें दी।

एडवोकेट शशि कुमार (प्रदेश अध्यक्ष केरल) : शशि कुमार ने पहिली बार बैठक में सम्मिलित होने पर प्रसन्नता जाहिर की। उन्होंने कहा कि केरल देश का सबसे ज्यादा शिक्षित राज्य है और यहाँ पर प्रजापति समाज के सदस्यों की संख्या लगभग दो लाख है फिर भी भारतीय प्रशासनिक एवं पुलिस सेवा में बहुत कम लोग हैं। उन्होंने केरल में भी एक एजुकेशन फंड स्थापित करने का संकल्प लिया। केरल की सम्पूर्ण टीम ने राष्ट्रीय अध्यक्ष आर बी के प्रजापति का सम्मान किया। मनोज प्रजापति जी ने एडवोकेट शशि कुमार के कार्यों की प्रशंसा की।

Adv. Shashi Kumar (Kerala State President) :

Shashi Kumar was delighted to be with members from other parts of the nation and felt prevelged to be with our brothers and sisters from other parts of the country. The Kerala State is well educated state and there is a population of our community of more than two lakhs but still very few persons are in IAS and IPS services. He found the idea of "Education Trust" as unique and promised to set up similar fund in Keral State. **The entire team from Kerala honoured the National President Shri RBK Prajapati.**

रामचंद्र लिम्बा (प्रदेश अध्यक्ष हरियाणा) : उन्होंने बताया कि राजनीति और शिक्षा दोनों ही महत्वपूर्ण हैं। अतः हमें अपने युवाओं को राजनीति एवं शिक्षा दोनों में रुचि पैदा करना चाहिए। उन्होने आगे बताया कि मैं एक शिक्षाविद होने नाते शिक्षा के महत्व को समझता हूँ। हमे इन क्षेत्रों के बारे में अधिक से अधिक प्रचार प्रसार के लिए ध्यान देना चाहिए।

प्रेमेन्द्र शेट एम एल ए (गोवा प्रदेश विधान सभा) : प्रेमेन्द्र शेट जी ने कहा अखिल भारतीय प्रजापति कुम्भकार महासंघ की तरफ से बैठक हो रही है। आज इस सम्मेलन में शामिल होने का सौभाग्य प्राप्त हुआ। प्रजापति समाज भगवान के करीब रहा है। हमारा समाज पूरे भारत में फैला हुआ है। प्रजापति समाज की बहुमुखी प्रगति के लिए मैं शुभकामनायें देता हूँ।

डॉ. सुरजीत प्रजापति (उ. प्र.) : मेरा सुझाव है कि समाज का अभियांत्रिकी कालेज (Engineering College) होना चाहिए। हर कमेटी मेम्बर को प्रतिवर्ष एक लक्ष्य दिया जाना चाहिए।

श्रीमनोज प्रजापति CA : श्रीमनोज प्रजापति ने कहा कि हर स्तर पर अनुशासन का पालन किया जाना चाहिए। ऐसा देखा गया है कि महासंघ के कुछ पदाधिकारी निष्कासित सदस्यों के साथ फोटो खिंचवा कर सोशल मीडिया पर डालते रहते हैं। यह भी अनुशासनहीनता की श्रेणी में आता है। कृपया भविष्य में वे ऐसा न करें।

श्रीमनहर भाई प्रजापति (गुजरात प्रदेश अध्यक्ष) : राष्ट्रीय कार्यकारिणी की मीटिंग में जो भी प्रस्ताव लाये गये हैं गुजरात की टीम की तरफ से मैं सब का समर्थन करता हूँ। राजनीति जितना जरूरी है, शिक्षा भी उतना ही जरूरी है। शिक्षा द्वारा हमारे समाज के लोग IAS, IPS बनकर देश की सेवा कर सकते हैं।

श्रीमती मनीषा शेटकर (राष्ट्रीय युवा महिला अध्यक्ष) :

श्रीमती मनीषा शेटकर ने कहा कि आज मुझे विश्वास हो गया है कि हम शिक्षा के लिए आवश्यक फंड इकट्ठा कर सकते हैं लेकिन इस तरह के फंड का उपयोग सही तरीके से होना चाहिए। हमे अपने बच्चों को प्रशासनिक सेवाओं में भाग लेने के लिए उत्साहित करना चाहिए। आज शिक्षा की पद्धती बदल गई है इसलिए हमें अपने बच्चों की पढ़ाई की तरफ ध्यान देना चाहिए।

श्रीमती रंजनाबेन प्रजापति (महेसाना गुजरात) : मुझे खुशी है कि केरल से काफी महिलायें मीटिंग में शामिल हुई हैं। उन्होंने सभी पुरुष सदस्यों से आग्रह किया अगली बार वो अपनी पत्नियों को भी मीटिंग में लाएँ। इसके साथ ही उन्होंने महिला शिक्षा पर भी विशेष ध्यान देने की बात कही।

श्रीमती विजय लक्ष्मी प्रजापति (कोटा) : उन्होंने एजुकेशन फंड के गठित होने पर मे प्रसन्नता जाहिर की। उन्होने लड़कियों की पढ़ाई पर भी ध्यान देना की बात पर जोर दिया।

विष्णु प्रजापति (गुजरात) : आज कई प्रस्ताव पारित किये गये जो अच्छी बात है। अगर महासंघ के ७ हजार आजीवन सदस्यों में से ७०० भी ११-११ हजार अनुदान देते हैं तो Education Fund के लिए काफी राशि जमा हो सकती है मैं Education Fund तथा कोटा में महिला छात्रावास के लिए ११-११ हजार देने की घोषणा करता हूँ।

दुर्गा प्रसाद प्रजापति (राजस्थान) : दुर्गा प्रसाद प्रजापति ने सुझाव दिया कि महासंघ की हर महीने आन लाइन मीटिंग होनी चाहिए। युवाओं को अधिक से अधिक जोड़ना चाहिए। शिक्षा के लिए प्रत्येक जिले में छात्रावास बनाया जाना चाहिए। हिन्दुस्तान में समाज

के जितने भी बड़े अधिकारी हैं, उनको यहां बुला कर सम्मानित किया जाना चाहिए।

श्रीप्यारे लाल नकसवाल (इन्दौर) : उन्होंने कहा कि एजुकेशन फंड तो बनाया गया है यह एक सराहनीय कदम है लेकिन पढे लिखे युवाओं को भी मार्गदर्शन देने की अवस्यकता पर बल दिया।

सतीश कुंकलीकर (प्रदेश अध्यक्ष गोवा) : सतीश कुंकलीकर अपने अध्यक्षीय भाषण में कहा कि हम महासंघ की तरफ से घोषणा करते हैं कि मनोज प्रजापति CA Prajapati Welfare Foundation के अध्यक्ष होंगे। मैं अपनी तरफ से इस फंड में एक लाख रुपये देने की घोषणा करता हूँ। उन्होंने आगे कहा कि मीटिंग में आए हुये सभी लोग मीटिंग में सक्रिय रूप से हिस्सा लें और समय का सदुपयोग करें।

सतीश कुंकलीकर (कार्यवाहक अध्यक्ष) ने अध्यक्षीय भाषण दिया और सब का आभार प्रकट करते हुए मीटिंग समाप्ति की घोषणा की। इस प्रकार सौहार्दपूर्ण वातावरण में मीटिंग सम्पन्न हुई।

दिनांक : १५ जून २०२३

मनोज प्रजापति CA (राष्ट्रीय मुख्य महा सचिव)

***

सामूहिक विवाह समारोह : ३४ साल पहले श्री सकल पंच मालवीय प्रजापति समाज ने शुरू की थी परंपरा मूक-बधिर बालिका ने लिए ७ फेरे, २८ जोड़ों का हुआ विवाह

जलगांव की मूक बधिर पूजा का शहर के मनोज से विवाह हुआ।

बुरहानपुर : रविवार को श्रीसकलपंच मालवीय प्रजापति समाज का सामूहिक विवाह समारोह हुआ। इसमें २८ जोड़ों ने अग्नि के सात फेरे लेकर विवाह किया। इसमें मूक बधिर बालिका भी शामिल है। प्रजापति समाज ने ३४ साल पहले जिले में सामूहिक विवाह समारोह परंपरा की शुरुआत की थी। रविवार सुबह रेणुका देवी कृषि उपज मंडी में सामूहिक विवाह समारोह शुरू हुआ। सुबह ८.१० बजे हल्दी समारोह हुआ और दोपहर में शादी समारोह हुआ।

कृषि उपज मंडी के डोम में २८ जोड़े एक साथ विवाह के बंधन में बंधे। इसमें जलगांव के यावल की रहने वाली मूक बधिर पूजा जाधव और महाजनापेठ के मनोज भगोरे का भी विवाह हुआ। समाजजनों ने बताया प्रजापति समाज लंबे समय से कुरीतियों को दूर करने और शादियों में होने वाली फिजूल खर्च को रोकने के लिए सामूहिक विवाह

आवेदन देने के बाद भी नहीं मिला मुख्यमंत्री कन्यादान योजना का लाभ - समाज में होने वाले सामूहिक विवाह समारोह में मुख्यमंत्री कन्यादान योजना का लाभ नहीं मिला। समाजजनों ने बताया योजना का लाभ देने के लिए प्रजापति समाज ने प्रशासन को आवेदन दिया था, लेकिन किसी अधिकारी ने इसमें रुचि नहीं ली। ना ही समाजजनों से संपर्क किया। इसके पूर्व के वर्षों में हुए सामूहिक विवाह समारोह में योजना का लाभ मिलता रहा है।

समारोह कर रहा है।

३४ साल पहले सामूहिक विवाह समारोह की परंपरा की जिले में शुरुआत समाज ने ही की थी, अब तक सैकड़ों युवक-युवतियों का विवाह समारोह में हो चुका है। कार्यक्रम में प्रदेश के साथ महाराष्ट्र के कई हिस्सों से दस हजार से ज्यादा समाजजन शामिल हुए।

समारोह में सांसद ज्ञानेश्वर पाटील, पूर्व मंत्री अर्चना चिटनीस, विधायक ठाकुर सुरेंद्रसिंह, भाजपा जिलाध्यक्ष मनोज लघवे, कांग्रेस प्रदेश महामंत्री अजयसिंह रघुवंशी, अध्यक्ष रिकू टांक, पूर्व विधायक मंजू दादू, पूर्व महापौर अनिल भोसले, सांसद प्रतिनिधि आदित्य प्रजापति ने पहुंचकर वर वधु को आशीर्वाद दिया। इस दौरान समाज अध्यक्ष सीताराम प्रजापति, पूर्व अध्यक्ष गोकुल प्रजापति, सचिव रमेश प्रजापति, बालकृष्ण प्रजापति, राजाराम प्रजापति मौजूद थे।

गोविंद प्रजापति को पुरस्कार प्रदान

महाराष्ट्र के प्रदेश कार्याध्यक्ष महेश सायकर को पुरस्कार प्रदान

संस्थापक अध्यक्ष अंजनीकुमार किरोडीवाल को सम्मानित किया गया

समारोह को उपस्थित मान्यवर

राजस्थान : दिनांक ३० जुलाई २०२३ रविवार के दिन अमृत माटी इंडिया ट्रस्ट रजि. जयपुर राजस्थान का राष्ट्रीय स्तर का पुरस्कार प्रतिभा सम्मान समारोह पिक सिटी प्रेस क्लब जयपुर राजस्थान में अमृत माटी इंडिया ट्रस्ट के चैयरमेन अंजनी कुमार किरोडीवाल जी प्रजापति के नेतृत्व में संपन्न हुआ।

जिसमें में पूरे भारतवर्ष से कहीं जानी मानी हस्तियां गणमान्य समाजबंधुओंने शिरकत की और अपने अपने विचार व्यक्त किए और अमृत माटी इंडिया की मुहिम को प्रशंसा की इसमें उत्तर प्रदेश सरकार में मंत्री व माटी कला बोर्ड अध्यक्ष श्रीमान धर्मवीर प्रजापति जी राजस्थान प्रदेश सरकार में माटी कला बोर्ड के चैयरमेन श्रीमान डूंगरराम गेदर साहब संत शिरोमणि श्री सिद्धगिरी जी महाराज, श्रीमान प्रदीप जी प्रजापति चांसलर ऑफ जोधपुर डाक्टर महेंद्र प्रजापति प्रोफेसर अम्बेडकर युनिवर्सिटी दिल्ली डाक्टर संजीव कुमार प्रजापति वरिष्ठ वैज्ञानिक आईआईटी रुड़की उत्तराखंड प्रजापति रमेश जी सिंगोरिया भोपाल अमृत माटी इंडिया ट्रस्टी मध्य भारत प्रभारी विष्णु प्रजापति इन्दौर अमृत माटी इंडिया ट्रस्टी, डाक्टर राज प्रजापति इन्दौर अमृत माटी इंडिया ट्रस्टी गोविन्द प्रजापति मुंबई कोटा युवा सामाजिक कार्यकर्ता जादूगर राजतिलक प्रजापति उदयपुर राजेन्द्र आर्य प्रजापति उत्तरप्रदेश राष्ट्रीय युवा अध्यक्ष अखिल भारतीय कुम्भकार महासंघ हरियाणा से रमेश टॉक प्रजापति हरियाणा समाजसेवी धीरेन्द्र रेडीवाल रामगंजमंडी समाजसेवी ऐडवोकेट राजकुमार प्रजापति देवली,

मदन वर्मा हरियाणा प्रदेश युवा अध्यक्ष महासंघ नुतून प्रजापति रामकुंवर प्रजापति सुरेश चन्द्र प्रजापति दिल्ली रामकरण प्रजापति पूनम फॉउंडेशन संस्थापक मीना प्रजापति दिल्ली मनीषा प्रजापति जोधपुर अंतरराष्ट्रीय खिलाड़ी पूनम वर्मा लालशी प्रजापति नरेश प्रजापति जोधपुर महेंद्र मावर जोधपुर रोहित प्रजापति युवा समाजसेवी उत्तरप्रदेश फूलचंद प्रजापति सवाई माधोपुर अध्यक्ष प्रजापति विकास समिति श्रीमान नवरत्न प्रजापति जी मूर्तिकार श्रीमान रोहित जी पावटा श्रीमान रमेश जी डिडावता श्रीमान ऐडवोकेट गिर्राज जी प्रजापति साहब श्रीमान बजरंग जी श्रीमान धर्मेन्द्र जी श्रीमान हरिनारायण जी गजसिंहपुरा श्रीमान राकेश प्रजापति जी श्रीमान राजकुमार जी श्रीमान सुरेश प्रजापति मुंबई से अखिल प्रजापति कुम्भकार समाज (रजि.) टीम रमेश प्रजापति, नरेंद्र प्रजापति, रमेश प्रजापति संयोजक-उद्योगपति, ओमप्रकाश प्रजापति संपादक - उत्तरशक्ति हिंदी दैनिक, हरीश प्रजापति, महेंद्र प्रजापति, दिलीप प्रजापति, निबुलाल प्रजापति, रामजनम प्रजापति मुम्बई संयोजक श्यामसुंदर प्रजापति, किशन प्रजापति सहित काफी संख्या में भारत वर्ष से पधारे समाजबंधु व माता बहिने व युवाओं ने भाग लिया इस शुभ अवसर पर पधारने पर अमृत माटी इंडिया ट्रस्ट परिवार सभी समाज बन्धुओं का दिल की गहराइयों से बहुत-बहुत धन्यवाद आभार व्यक्त करता है।

गोविन्द प्रजापति मुंबई
कोटा अमृत माटी इंडिया ट्रस्ट जयपुर राजस्थान

प्रजापति समाज विकास मंडल का सम्मेलन संपन्न

प्रतिमा पुजन तथा दीप प्रज्वलन करते हुए संगिता यादव, सी.पी. प्रजापति, अशोकराव सोनवणे, सुरेशजी प्रजापति तथा अन्य मान्यवर

राज्य सभा सांसद सदस्य संगिता यादव का सम्मान करते हुये सी.पी. प्रजापति, सुरेशकुमार प्रजापति, अशोकराव सोनवणे, गोविंद प्रजापति व संस्था पदाधिकारी

होशियार छात्रों का सम्मान संगिताजी यादव कि कर कमलोसे किया

पनवेल : प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. राष्ट्रीय सामाजिक संस्था का १८ वां वार्षिक सम्मेलन रविवार १२ फरवरी २०२३ को आंध्र कला समिति हॉल, सेक्टर-२, नवीन पनवेल, नवी मुंबई में शानदार ढंग एवं धूमधाम से संपन्न हो गया।

सम्मेलन की शुरुआत मुख्य अतिथि संसद सदस्य (राज्य सभा) मा. श्रीमती संगिता यादव जी, सुरेश प्रजापति- राष्ट्रीय अध्यक्ष दक्ष फाउंडेशन, अशोक विठ्ठल सोनवणे-राष्ट्रीय अध्यक्ष ओबीसी सेवा संघ, ममता सैनी जी, विनोद खीमजी प्रजापति फटानिया आदि के द्वारा तालियों की गड़गड़ाहट के बीच दीप प्रज्वलित करके व महाराजा दक्ष प्रजापति, श्रीयादे माताजी, संत गोरा कुंभार जी, महात्मा संतराम बीए जी व पद्मश्री रत्नप्पा कुम्भार जी की फोटो पर पुष्प अर्पित करते हुए किया गया। तदपरांत अतिथियों को सम्मानित व्यास मंच पर सम्मान के साथ बैठाया गया एवं पुष्पगुच्छ, अंगवस्त्र, ट्रॉफी व सम्मान पत्र देकर सम्मानित व स्वागत किया गया।

संस्था के संस्थापक राष्ट्रीय अध्यक्ष- सी.पी. प्रजापति ने शुरुआत में अपने अध्यक्षीय भाषण में संस्था द्वारा किए जाने वाले सामाजिक कार्यों, समाज के लोगों के सहयोग आदि विश यू के बारे में विस्तृत विवरण दिया। उन्होंने बताया कि संस्था समाज के लोगों के बीच सामाजिक चेतना, शैक्षणिक प्रगति, आर्थिक उन्नति, राजनीतिक

होशियार छात्रों का सम्मान संगिताजी यादव कि कर कमलोसे किया

भागीदारी, गरीब छात्रों को आर्थिक मदद, शिक्षा किट का विवरण, मेडिकल कैंप, स्वच्छता अभियान आदि विषयों को लेकर विशेष रूप से कार्य करती है। उन्होंने मांग किया कि महाराष्ट्र में माटी कला बोर्ड का गठन होना चाहिए, महाराष्ट्र में प्रजापतियों को ओबीसी आरक्षण मिलना चाहिए, जातिगत जनगणना होनी चाहिए और राजनीतिक भागीदारी मिलनी चाहिए ताकि प्रजापति समाज के लोग भी समाज की मुख्यधारा में समाविष्ट हो सके।

संसद सदस्य राज्यसभा श्रीमती संगिता यादव जी, ममता सैनी जी, सुरेश भाई प्रजापति जी, अशोक सोनवणे जी, राजेंद्र बाबू प्रजापति जी आदि ने अपना मनोगत व्यक्त करते हुए कहा कि प्रजापति समाज को हर क्षेत्र में उचित भागीदारी मिलने के बारे में समर्थन किया और बताया कि इस समाज के लोगों को भी राजनीतिक भागीदारी मिलनी चाहिए और महाराष्ट्र में जो भी इन लोगों की समस्याएं हैं, मांग हैं वह वाजिब है और पूरा होना चाहिए। अपने संबोधन में संसद सदस्य संगिता यादव जी ने कहा कि प्रजापति समाज की जो भी समस्याएं हैं इनकी जो भी मांग है उस पर उचित ध्यान दिलवाने की कोशिश करेंगी और यथासंभव कोशिश करेंगी उनकी समस्याओं का समाधान हो

प्रजापति समाज विकास मंडल के सभी पदाधिकारी के साथ अध्यक्ष सी.पी. प्रजापति. सके। जो कुछ भी हो सकेगा वह जरूर करेंगी। उन्होंने कहा कि समाज में जिसका जो हक है वह मिलना चाहिए उन्होंने कहा कि प्रजापति समाज संगठित होकर रहेगा तो उन्हें जरूर लाभ मिलेगा और उनको समाज की मुख्यधारा में उचित स्थान मिल सकेगा। राजनीतिक भागीदारी मिल सकेगी।

कार्यक्रम में समाज के बच्चों द्वारा रंगारंग सांस्कृतिक कार्यक्रम भी प्रस्तुत किया गया है। प्रजापति समाज की १०वीं १२वीं के विद्यार्थियों और समाज के विशिष्ट व्यक्तियों को प्रशस्ति पत्र एवं सम्मान चिन्ह देकर सम्मानित व पुरस्कृत भी किया गया।

इस अवसर पर जिला स्तर से लेकर राष्ट्रीय स्तर पर करीब दो दर्जन पदाधिकारियों की नियुक्तियां भी की गई। सम्मेलन को सफल

बनाने के लिए विनोद प्रजापति-राष्ट्रीय मुख्य महासचिव, गजेंद्र प्रजापति, ओम प्रकाश प्रजापति संपादक उत्तर शक्ति, इंद्रजीत प्रजापति, सर्वजीत प्रजापति, एडवोकेट ओम प्रकाश प्रजापति, गोवर्धन प्रजापति, राजेंद्र बाबू प्रजापति, रविंद्र प्रजापति, संजय प्रजापति, राम अशीष सिक्की प्रजापति, चंद्रशेखर प्रजापति, श्रीमती पूनम प्रजापति, श्रीमती नीलम प्रजापति, श्रीमती ज्ञानती प्रजापति, डॉ. ज्ञान प्रकाश प्रजापति, राजेंद्र प्रजापति, सोनू प्रजापति, भगवान दास प्रजापति, शिव प्रसाद प्रजापति, सुनील प्रजापति, बजरंगी प्रजापति, तूफानी प्रजापति, कैलाश प्रजापति, बच्चे लाल प्रजापति, गोविंद प्रजापति, राजेश प्रजापति, चंद्रजीत प्रजापति, रामजीत प्रजापति, सूर्यनाथ परदेसी, विशाल प्रजापति, दिनेश प्रजापति, काशीनाथ परदेसी, सोनू प्रजापति, बंधु प्रजापति, राम अवध प्रजापति, विनोद प्रजापति, लोकनाथ प्रजापति, फूलचंद प्रजापति, केशव राम प्रजापति आदि ने विशेष मेहनत व सहयोग देकर कार्यक्रम को सफल बनाया।

कार्यक्रम का संचालन प्रजापति समाज विकास मंडल के राष्ट्रीय उपाध्यक्ष एवं सर्व प्रजापति शक्ति ट्रस्ट के अध्यक्ष अजय प्रजापति ने किया। आभार विनोद कुमार प्रजापति राष्ट्रीय मुख्य महासचिव ने प्रकट किया।

सम्मेलन में लगभग ३०० सौ समाज बंधुओं ने बढ़ चढ़कर भाग लिया और कार्यक्रम समापन के बाद लोगों ने स्नेह भोजन का स्वाद भी लिया।

***

सरकार माटी कला बोर्ड का गठन जल्द से जल्द करे : प्रजापति

माटी कला बोर्ड गठन की मांग को लेकर मिट्टी के दीपक जलाकर किया प्रदर्शन

नई दिल्ली : में माटी कला बोर्ड गठन की मांग को लेकर मिट्टी के दीपक जलाकर प्रदर्शन किया गया। जिसमें मिट्टी के दीपको से साफ-साफ लिखा गया कि प्रजापति समाज की एक ही मांग माटी कला बोर्ड का हो निर्माण। जिसमें भारतीय प्रजापति हीरोज ऑर्गेनिजेशन युवा प्रदेश अध्यक्ष राहुल प्रजापति, शिवम प्रजापति, रोहित प्रजापति, अजीत प्रजापति, मुकुल प्रजापति, रवि प्रजापति, हरीश प्रजापति, सोनू प्रजापति, दीपक प्रजापति और समाज के लोगों ने मिलकर कहा के प्रजापति समाज ने ठाना है माटी कला बोर्ड का निर्माण करवाना

है। युवा अध्यक्ष राहुल प्रजापति ने बताया के पिछले काफी समय से दिल्ली प्रदेश में माटी कला बोर्ड की मांग चल रही है, जिसको लेकर अब तक समाज का प्रतिनिधित्व करते हुए हमारा चयनहित प्रतिनिधि मंडल बेहद शालीनता एवं सहिष्णुता के साथ दिल्ली सरकार से अपनी मांग की बात रखता आ रहा था, मौखिक तौर पर सरकार का समर्थन भी मिला और एमसीडी चुनाव के बाद मांग को पूर्ण करने का आश्वासन दिया गया था परंतु दिल्ली सरकार ने अभी तक कोई सूद नहीं ली है।

***

प्रदूषण रोकथाम अधिकारियों कि जिम्मेदारी

सांसद कृपाल तुमाने ने पर्यावरणपूरक गणेश मूर्तिकला प्रदर्शनी उदघाटन पर कहा... जागतिक पर्यावरण दिवस पर आयोजित दो दिवसीय पर्यावरणपूरक माटी कि गणेश मूर्तिकला स्पर्धा एवं प्रदर्शनी का समापन

-सुरेश पाठक

नागपूर : शहर मे बढ़ते प्रदूषण पर चिंता व्यक्त करते हुवे सांसद कृपाल तुमाने ने कहा कि सरकार समाज और देश मे सुव्यवस्था के लिए कानून बनाती है उनको वास्तविकता मे अमल लाने कि जिम्मेदारी प्रशासनिक अधिकारीयो कि है। न्यायालय के आदेश तथा पर्यावरण विभाग के दिशानिर्देशानुसार पिओपि मूर्तियो कि निर्मिती, बिक्री एवं संग्रहण पर पूर्णतः पाबंदी है फीर भी बाजार मे पिओपी कि मूर्तिया धडुल्ले से बेची जा रही है। यह न्यायालयीन आदेश के प्रति उदासीनता का परिचायक है। ऐसा सांसद तुमाने ने द. म.सांस्कृतिक के सभागृह मे द.म.सा. केंद्र, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडल, नागपूर महानगर पालिका एवं पारंपरिक मूर्तिकार व हस्तकला कारागीर संघ द्वारा आयोजित दो दिवसीय विदर्भस्तरीय पर्यावरणपूरक माटी कि गणेश मूर्तिकला स्पर्धा व प्रदर्शनी के उदघाटक के रूप मे संबोधित करते हुवे आगे कहा कि, अधिकारी प्रदूषण कि रोकथाम के लिए सक्तीसे कार्यवाही करें तभी हम पूर्णतः प्रदूषण को रोक पायेंगे। पूर्व सांसद पदमश्री डॉ. महात्मे ने प्रमुख अतिथी के रूप मे संबोधन मे आश्चर्य व्यक्त करते हुवे कहा कि, विदर्भ के कलाकारोने प्रदर्शनी के माध्यम से अप्रतीम कलात्मक गणेश मूर्तियों का प्रदर्शन कर अपनी छुपी प्रतिभाका परिचय दिया है, विदर्भ कि माटी, कला एवं कलाकार को सम्मान एवं विशिष्ठ पहचान के लिए तथा शासन कि ओरसे आरक्षित कुम्हार खादानो को अतिक्रमण से मुक्त करणे और पारंपारिक मूर्तिकारों का हक्क दिलाने के लिए मै व्यक्तिगत रूपसे सरकार से फालोअप (पाठपुरावा) करणे का अभिवचन दिया।

जागतिक पर्यावरण दिवस के अवसर पर महाराष्ट्र प्रदूषण मंडल के उप प्रादेशिक अधिकारी यु बी भादूले ने पर्यावरण संवर्धन एवं संरक्षण के लिए अपने सभी ने अपने दैनिक जीवन मे बदलाव लाने तथा परिवार और अपने मित्रों को भी प्रेरित करणे कि शपथ दिलाई।

पर्यावरणपूरक गणेश मूर्तिकला स्पर्धा मे विदर्भ के सभी जिलो से १०६ पारंपारिक मूर्तिकारों ने अपने कलाकृतीयों के साथ सहभागीता कि। बक्षीस वितरण समारोह मे गोपाल बेतावार सहा. संचालक द.मं.सा. के, इनकी अध्यक्षता मे, मा. अशोक करे प्रादेशिक अधिकारी महा. प्र. नि. मं., डॉ. गजेंद्र महल्ले उपायुक्त व संचालक घनकचरा व व्यवस्थापन

विभाग मनपा, प्रादेशिक अधिकारी हेमा देशपांडे, शशांक दंडे कार्यक्रम अधिकारी द.म.क्षे.सा. केंद्र, आनंद काटोले, मूर्तिकार कारागीर संघ के प्रदेश अध्यक्ष सुरेश पाठक, सकल कुंभार समाज के प्रदेश अध्यक्ष संजय गाते एवं मूर्तिकला परीक्षक आर्ट डायरेक्टर प्रशांत वलीवकर इनके प्रमुख उपस्थिती मे नागपूर महानगर पालिका कि ओरसे सर्वोत्कृष्ट मूर्तिकला के लिए प्रथम पुरस्कार २१०००/-

- क्रिश् एकनाथ मराठे, द्वितीय पुरस्कार ११०००/- अक्षय प्रजापती, तृतीय पुरस्कार ७०००/- गोविंदा कपाट, प्रोत्साहन पुरस्कार पुरुषोत्तम मराठे २०००/-, आदर्श अक्केवार २०००/-, विजय करनेवार २०००/-, कृष्ण चव्हारे २०००/-, मयुरेश गुडपल्लीवार २०००/-, जनमत पुरस्कार आमदे ५०००/- प्रमाणपत्र व स्मृती चिन्ह देकर सम्मानित किया गया। तथा प्रदर्शनी मे सहभागी मूर्तिकारो को स्मृतिचिन्ह एवं प्रमाणपत्र देकर सम्मानित किया गया।

इस अवसरपर पर्यावरण संवर्धन एवं संरक्षण के लिए तेजश्विनी महिला मंच कि किरण मुंदडा सह पदाधिकारियों को तथा ब्रम्हपुरी से मनोहर सेवानिवृत्त अभियांत्रिकी सहाय्यक हरिभाऊ वरवाडे इन्हें पर्यावरणस्नेही सम्मानसे पुरस्कृत किया गया। कार्यक्रम के मुख्य अतिथी डॉ. गजेंद्र महल्ले ने अपने संबोधन मे कहा कि नागपूर मनपा, एमपीसीबी एवं मूर्तिकार संघ के साथ मिलकर शहर में गणेशोत्सव सहित सभी त्योहार पर्यावरण पूरक मनाने का संकल्प व्यक्त किया, साथ ही पारंपारिक करिगारो को बाजार की सुविधा सहित अन्य सुविधा भी उपलब्ध कराने का आश्वासन दिया।

प्रदर्शनी को जिल्हा परिषद कि शिक्षणाधिकारी रोहिणी कुंभार सांस्कृतिक स्रोत व प्रशिक्षण केंद्र दिल्ली (CSiR) के अध्यक्ष विनोद इंदूरकर, पर्यावरण प्रेमी विजय जथे ने सदृच्छा भेट देकर उपक्रम कि सरहना कर भविष्य मे कार्यक्रम आयोजन के लिए सहाय्यता का अभिवचन दिया। मूर्तिकला का परीक्षण आर्ट डायरेक्टर प्रशांत वलीवकर, कला शिक्षक संजय धांडे एवं आर्किटेक्ट प्रथमेश वलीवकर ने किया। कार्यक्रम कि प्रस्तावना मूर्तिकार संघ के प्रदेश अध्यक्ष सुरेश पाठक ने किया। संचालन चंदनलाल, प्रजापती ने एवं आभार अमोल देशमुख ने माना। कार्यक्रम कि सफलता के लिए गजानन बुरबादे, राजेश चिकाणे, मनीष गाते, आकाश कपाट, नरेश खंडारे, शुभम वालदे, सुमित वझे, सुनील बुरबादे, राकेश बोरसरे, पप्पू कपाट, मनोज वरवाडे, मयूर गाते, महेश गाते, सुनील कोलूरवार, प्रभाकर वालदे, मुरलीधर वालदे, संदीप चौधरी, संजय गाते, योगेश वझे ने अथक परिश्रम किया।

***

पिण्डवाड़ा-आबू क्षेत्र में मारू प्रजापति समाज के सम्मेलन में कुरीतियों को समाप्त करने पर जोर अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ का विशाल महिला सम्मेलन कोजरागांव में आयोजित

पिण्डवाड़ा : सिरौही जिले के पिण्डवाड़ा के समीपवर्ती कोजरा गांव में प्रजापत वाटिका में अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ का मारू प्रजापत समाज महिलाओं का विशाल सम्मेलन आयोजित हुआ। सम्मेलन में पिण्डवाड़ा-आबू क्षेत्र के मारू प्रजापत समाज के रोई भीतरोट परगना की महिलाओं ने भाग लिया। कार्यक्रम की शुरुआत श्रीपतिधाम के गोविंद वल्लभ महाराज के सानिध्य में मां भगवती को दीप प्रज्वलित कर कार्यक्रम की शुरुआत की। महिला सम्मेलन कोजरा गांव के प्रजापत नव युवक मंडल समाज के द्वारा आयोजित किया गया। कार्यक्रम का मुख्य उद्देश्य अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ के बैनर तले पिण्डवाड़ा-आबू क्षेत्र के मारू प्रजापति समाज रोई और भीतरोट परगने में सामाजिक कुरीतियों, बालिका शिक्षा पर जोर और समाज में व्याप्त महंगे व खर्चीले रीतिरिवाजों पर गहन मंथन किया गया। वहीं सम्मेलन में समाज में व्याप्त कुरीतियों और खर्चीले रीति-रिवाज पर सभी महिलाओं ने विचार विमर्श किया। हजारों की संख्या में महिलाओं ने एक स्वर में बताया कि खर्चीले सामाजिक रीति-रिवाजों व कुरीतियों को जड़ से समाप्त करना होगा। जिससे समाज का विकास हो और समाज आगे बढ़ सके। सम्मेलन में

उपस्थित सभी महिलाओं को सामाजिक कुरीतियों के व्याप्त महंगे रीति-रिवाज और उन पर विचार करने के लिए प्रतिया दी। कार्यक्रम को सफल बनाने के लिए मारू प्रजापत समाज के भामाशाही ने रोई और भीतरोट परगना गांवों से कोजरा गांव लाने और ले जाने के लिए बसों की सुविधा की गई। कार्यक्रम को सफल बनाने के लिए अलग-अलग कमेटी बनाई गई। कार्यक्रम में भामाशाहों का स्वागत किया गया। कार्यक्रम में अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ कोषाध्यक्ष भेरूलाल प्रजापति, सहकोषाध्यक्ष, राजेन्द्र कुमावत सीकर, संगठनमंत्री नथमल कुमावत झुंझुनू, सिरौही जिलाध्यक्ष छोगालाल कुम्हार वासा, पिण्डवाड़ा तहसील अध्यक्ष रमेश कुमार सरूपगंज, महासचिव रतनलाल रोहिड़ा, रोई परगना अध्यक्ष हकमाराम, मारू प्रजापत भीतरोट समूह लग्न सेवा समिति अध्यक्ष कन्हैयालाल परमार सांतपुर, नवयुवक मंडल अध्यक्ष रामलाल कोजरा, भीमाराम नितोड़ा, भूतराम, अचलाराम, शंकरलाल, इंदरमल, बाबूलाल, धर्माराम, निमाराम, दिनेश, महेंद्र, किशोर, नरेश, निकेश समेत काफी संख्या में रोई, भीतरोट परगना के समाजसेवी और हजारों की संख्या में मातृ शक्तियों ने भाग लिया।

***

अमर शहीद रामचंद्र विद्यार्थी प्रजापति जयंती

शहीद रामचंद्र विद्यार्थी का जन्म १ अप्रैल १९२९ को उत्तर प्रदेश राज्य के देवरिया जिले के नोतन हथियागढ़ गांव में हुआ था। माता का नाम श्रीमती मोतीरानी देवी एवं पिता का नाम श्री बाबूलाल प्रजापति था। इनके पिताजी मिट्टी के बर्तन बनाने का काम करते थे। जिनके चार पुत्र गोपीनाथ प्रजापति, रामबड़ाई प्रजापति, रामपरोज प्रजापति एवं रामचंद्र प्रजापति था। बालक रामचंद्र बचपन से ही देश के प्रति समर्पित थे। १४ अगस्त १९४२ को देवरिया ज्वाइंट मजिस्ट्रेट कार्यालय कचहरी पर भारतीय तिरंगा फहराने के लिए स्कूल से विद्यार्थियों को लेकर पैदल ही चल

पड़े, रास्ते में आंदोलनकारियों का जुलूस जुड़ता गया। सभी स्कूल एवं कॉलेज बंद हो गए। सरकारी कचहरी पर पहुंचते ही रामचंद्र विद्यार्थी ने तिरंगा फहराने की घोषणा की। सभी विद्यार्थियों ने पिरामिड बनाकर रामचंद्र विद्यार्थी को कचहरी पर चढ़ा दिया। रामचंद्र विद्यार्थी ने अंग्रेजी झंडे को उतार कर फेंक दिया और भारतवर्ष की जय जयकार करते हुए भारतीय तिरंगे झंडे को फहराया। मजिस्ट्रेट ने गोली चलाने का आदेश दे दिया। रामचंद्र विद्यार्थी ने आगे बढ़कर कहा कि मेरे सीने में चाहे जितनी गोलियां चला दो, मेरा लक्ष्य पूरा हो गया है। अंग्रेजों ने तीन गोलियां इनके सीने में मारी बालक रामचंद्र विद्यार्थी फिर भी भारत वर्ष की जय जयकार करते रहे और तिरंगे की आन बान एवं शान के लिए शहीद हो गये।

-सी.पी. प्रजापति

पद्मश्री डॉ. रत्नप्पा कुम्भार (प्रजापति) जी की ११४ वीं जयंती मनाई गई

१५ सितंबर शुक्रवार, नवीन पनवेल, नवी मुंबई में देशभक्त, संविधान सभा के निर्मात्री सभा के सचिव पद्मश्री डॉ. रत्नप्पा कुम्भार (प्रजापति) जी की ११४ वीं जयंती एवं प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. सामाजिक संस्था का १९ वां स्थापना दिवस संस्था के पदाधिकारियों और सदस्यों द्वारा श्रद्धा एवं उत्साह के साथ मनाई गई। बंधुओं ने डॉ. रत्नप्पा कुम्भार जी की फोटो पर बारी-बारी से श्रद्धा सुमन पुष्प अर्पित किया। इस अवसर पर महानुभावों ने डॉ. रत्नप्पा कुम्भार जी के द्वारा समाज हित में किए गए कार्यों के बारे में लोगों को अवगत कराया और खुशी व्यक्त किया कि डॉक्टर भीमराव अंबेडकर जी के साथ संविधान निर्मात्री सभा में सचिव के रूप में इन्होंने भी

संविधान की रूपरेखा तैयार करने में महत्वपूर्ण भूमिका भी निभाई थी और उस पर हस्ताक्षर भी किया था। उन्होंने समाज हित में बहुत सारे कार्य किया जो समाज के लोगों में एक प्रेरणा के रूप में देखा जाता है। साथ ही साथ संस्था को कार्य करते हुए १९ साल होने पर सदस्यों ने संस्था के १९ वें स्थापना दिवस पर उसके संस्था द्वारा किए गए कार्यों पर प्रकाश डाला एवं प्रोग्रेस के बारे में चर्चा किया और संस्था को कैसे आगे बढ़ाया जाए ताकि समाज के लोगों को अच्छी सुविधा और सहायता मिल सके इस पर विशेष ध्यान आकर्षित किया।

संस्था के १९ वें स्थापना दिवस पर राष्ट्रीय अध्यक्ष एवं राष्ट्रीय मुख्य महासचिव ने ५६ संशोधित पदाधिकारियों और सदस्यों की कार्यकारिणी की नयी सूची भी जारी किया। बैठक में सर्वसम्मति से निर्णय लिया गया कि आगामी प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. सामाजिक संस्था का १९ वां वार्षिक सम्मेलन रविवार ७ जनवरी २०२४ को नवीन पनवेल, नवी मुंबई में कराया जाएगा।

इस अवसर पर संस्था के संस्थापक राष्ट्रीय अध्यक्ष- सी.पी. प्रजापति, राष्ट्रीय मुख्य महासचिव- विनोद कुमार प्रजापति, नवीन पनवेल शहर अध्यक्ष- गोवर्धन प्रजापति, रामेश्वर प्रजापति, पूनम प्रजापति, गौरव, सरोज, राजेश प्रजापति, अंकित प्रजापति, शत्रुघ्न, जयराम, शिवम सहित कई मान्यवर उपस्थित थे।

***

प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. सामाजिक संस्था द्वारा मुफ्त नोटबुक वितरण संपन्न

प्रजापति समाज विकास मंडल रजि. सामाजिक संस्था द्वारा जरूरतमंद बच्चों/छात्रों को संस्था द्वारा मुक्त नोटबुक वितरण पनवेल, नई मुंबई में किया गया। मुफ्त नोटबुक वितरण में जरूरतमंद बच्चों/छात्रों ने बड़ी संख्या में बढ़ चढ़कर भाग लिया। इस अवसर पर छात्रों के अभिभावक एवं संस्था के पदाधिकारी गण तथा अन्य महानुभावो ने भी उत्साह पूर्वक भाग लिया। इस अवसर पर मान्यवरो ने बच्चों का उत्साह बढ़ाते हुए कहा कि यह छोटा सा सहयोग आपके अच्छी शिक्षा में उपयोगी साबित होगी। आपके उत्साह को बढ़ाने के लिए किया जा रहा है वक्ताओं ने संस्था के कामकाज पर प्रकाश डालते हुए कहा कि संस्था ऐसे अनेक सामाजिक काम समय-समय पर करती रहती है।

जैसे वृक्षारोपण, मेडिकल कैंप लगाना, स्वच्छता अभियान चलाना, बच्चों के अनाथालय, वृद्धा आश्रम में सहयोग करना तथा अनेक जरूरतमंद लोगों मुश्किल समय पर मदद करना आदि काम हमेशा करती रहती है। इस अवसर पर संस्था के राष्ट्रीय अध्यक्ष सी.पी. प्रजापति, राष्ट्रीय मुख्य महासचिव विनोद कुमार प्रजापति, महाराष्ट्र प्रदेश उपाध्यक्ष सर्वजीत प्रजापति, सचिव रविंद्र प्रजापति, पनवेल अध्यक्ष राजेंद्र प्रजापति, पनवेल शहर युवा अध्यक्ष विशाल प्रजापति, लव कुमार प्रजापति, रोहित प्रजापति, रामजन्म प्रजापति, राकेश कुमार प्रजापति, पी.एन. प्रजापति, राकेश आर. प्रजापति, शैलेश प्रजापति व संजय प्रजापति आदि मान्यवर उपस्थित थे।

देवस्थान विभाग : ब्राह्मणों के साथ ही दलित, पिछड़े वर्ग को भी मिली नियुक्ति, ९ महिलाएं भी पुजारियों के पद पर अन्य जातियों की नियुक्ति के विरोध में उतरा विप्र समाज

हिन्दू एकता को दूसरे धर्म के लोग कहाँ नुकसान पहुंचा रहें हैं। पूजा करने कराने न करने ना कराने का हक सबको संविधान ने दिया है।
गैर ब्राह्मण पुजारियों की नियुक्ति बर्दाश्त नहीं करेंगे, विप्र को ही सेवा-पूजा का अधिकार मिले : सर्व ब्राह्मण

जयपुर : देवस्थान विभाग की २०१३ में निकली भर्ती की हाल ही हुई पुजारियों की नियुक्ति को लेकर विप्र समाज विरोध में आ गया। राज्य सरकार ने देवस्थान विभाग के मंदिरों में ब्राह्मणों के अलावा एससी-एसटी, ओबीसी वर्ग के अभ्यर्थियों को बतौर पुजारी नियुक्त किया है। इनमें महिलाएं भी शामिल हैं। इन्हें ज्वाइनिंग के बाद शुरुआत में करीब १३ हजार रुपए मानदेय मिलेगा। २०१३ में निकली भर्ती की परीक्षा २०१४ में हुई थी। इसका परिणाम ८ साल बाद २०२२ में आया और पिछली २२ अप्रैल को पात्र अभ्यर्थियों को नियुक्ति पत्र भेजा गया। इनमें ब्राह्मणों के साथ ही दलित, पिछड़े वर्ग और महिलाओं ने भी भगवान की सेवा-पूजा की इच्छा जाहिर की। हाल ही सफल अभ्यर्थियों को हाल ही पुजारी, सेवागीर, प्रबंधक पद पर ज्वाइनिंग करवाकर प्रशिक्षण दिलाया गया है।

* बता दें कि वर्ष १९८९ के बाद २०१४ में पुजारियों की ६५ पदों के लिए परीक्षा हुई थी।

* इनमें से संभाग मुख्यालयों पर सात मैनेजर, मंदिरों में ४७ पुजारी और ११ सेवागीर हैं।

* ८,७९२ आवेदनों में से ६८०४ अभ्यर्थी परीक्षा में बैठे थे। उधर, ब्राह्मण समाज इन नियुक्तियों के विरोध में आ गया है। सर्व ब्राह्मण महासभा ने राज्य सरकार से मांग की है कि देवस्थान विभाग के मंदिरों में सिर्फ ब्राह्मण पुजारियों को ही नियुक्ति दी जाए। अन्य वर्ग के पुजारियों की नियुक्ति बर्दाश्त नहीं करेंगे।

महासभा के प्रदेश उपाध्यक्ष दिनेश शर्मा ने बताया कि राज्य सरकार की ओर से देवस्थान विभाग के मंदिरों में पुजारी के २२ पदों पर ब्राह्मणों के साथ अन्य वर्ग के अभ्यर्थियों की भी नियुक्ति दी जा रही है। इसका सर्व ब्राह्मण महासभा ने कड़ा ऐतराज जताया है और राज्य सरकार को चेतावनी दी है कि इस तरह की भर्ती को किसी भी

जयपुर को मिले २९ पुजारी, ३ मैनेजर, ६ सेवागीर
कुल ६५ पदों में से ३८ पदों पर नियुक्ति जयपुर में मिली है। इनमें ३ मैनेजर, २९ पुजारी सहित ६ सेवागीर लगाए गए हैं। पुजारियों में ९ महिला पुजारी हैं। इनमें से कुछ पीएचडी डिग्रीधारी भी हैं। इनके साथ ही चार दलित, दो पिछड़ा वर्ग के हैं। जो बीएड, एमएड, पीएचडी की शिक्षा ली है।

जयपुर के सभी ३८ पदों पर नियुक्ति दी गई है। इनकी ट्रेनिंग पूरी हो चुकी है और इन्होंने अपनी ड्यूटी ज्वाइन कर ली है। -
रतन योगी, सहायक आयुक्त, देवस्थान विभाग, जयपुर प्रथम

सूरत में बर्दाश्त नहीं किया जाएगा।

शर्मा ने कहा कि सरकार को इन नियुक्तियों को देने से पहले कानून के साथ-साथ यह भी ध्यान रखना चाहिए था कि अनेक कार्य कुछ समुदाय या जाति विशेष ही करता आ रहा है। हाल ही में सफाई कर्मचारी भर्ती में अन्य जातियों को शामिल करने के खिलाफ वाल्मीकि समुदाय ने हड़ताल कर दी थी और सरकार को भर्ती प्रक्रिया रद्द करनी पड़ी। भर्ती में वाल्मीकि समुदाय को ही प्राथमिकता देने का लिखित समझौता करना पड़ा है। जिस प्रकार मस्जिद और गिरजाघर में सेवा और देखरेख करने का कार्य उन्हीं के धर्म के व्यक्ति कर सकते हैं, उसी प्रकार हिंदू मंदिरों में सेवा और पूजा का कार्य ब्राह्मण ही करते आए हैं।

महासभा ने राज्य सरकार से तत्काल प्रभाव से इन नियुक्तियों को रद्द करने की मांग की है। अन्यथा ब्राह्मण समाज प्रदेश स्तर पर बड़ा आंदोलन करेगी। साथ ही पूरे प्रदेश में जिला कलेक्टर को ज्ञापन दिया जाएगा।

बहुत-बहुत बधाई व शुभकामनाएं !!!

भाजपा ओबीसी मोर्चा के नवनियुक्त चंपालाल प्रजापत प्रदेशाध्यक्ष का किया भव्य स्वागत ।

जयपुर : भारतीय जनता पार्टी ओबीसी मोर्चा के नवनियुक्त प्रदेशाध्यक्ष चंपालाल प्रजापत के प्रदेशाध्यक्ष बनने पर प्रथम बार जयपुर आगमन पर भाजपा ओबीसी मोर्चा, जयपुर शहर द्वारा भाजपा प्रदेश कार्यालय में माला, साफा, दुपट्टा पहनाकर व पुष्पगुच्छ भेंटकर

राजस्थानी परम्परा के अनुसार स्वागत किया गया। इस अवसर पर अनेक भाजपा पदाधिकारी व कार्यकर्ता मौजूद रहे। स्वागत से अभिभूत प्रदेशाध्यक्ष चंपालाल प्रजापत ने शीर्ष नेतृत्व के प्रति आभार व्यक्त करते हुए कार्यकर्ताओं को धन्यवाद दिया और कहा कि यह मेरा परम सौभाग्य है कि मुझ जैसे साधारण कार्यकर्ता को नेतृत्व ने इतनी महत्वपूर्ण जिम्मेदारी दी।

***

प्रशासन में भागीदारी चाहिए तो हमें शिक्षा की डगर पर चलना होगा : राज्यमंत्री डूंगरराम गेदर कुम्हार छात्रावास का शिलान्यास समारोहपूर्वक सम्पन्न, दो करोड़ की लागत से बनेगा आलिशान भवन

सूरतगढ़, २५ जून : कुम्हार समाज के छात्रावास का शिलान्यास समारोह रविवार को समारोहपूर्वक सम्पन्न हुआ। इस अवसर पर समाज के सैकड़ों लोग मौजूद थे। कार्यक्रम के मुख्य अतिथि भामाशाह प्रहलाद राय टाक थे जबकि कार्यक्रम की अध्यक्षता राज्यमंत्री शिल्प एवं माटी कला बोर्ड के अध्यक्ष डूंगर राम गेदर ने की। बलराम वर्मा, दौलत राम पेंसिया, जिलाध्यक्ष महेंद्र बागड़ी, एडीईओ वेद प्रकाश जलंधरा, अमरजीत लहर एसडीएम रवि नंदीवाल, श्याम वर्मा, सीआई इन्द्र कुमार मारवाल, पीसीसी सदस्य सुरेन्द्र लाम्बा, एसआई शारदा खटोड़, प्रिंसिपल आरके वर्मा, भामाशाह कालूराम लिम्बा समारोह के विशिष्ट अतिथि के रूप में मौजूद थे। कार्यक्रम में समाज की महिलाओं ने भी बढ़-चढ़ कर भाग लिया। भोजेवाला रोड पर स्थित इस छात्रावास के निर्माण पर तकरीबन दो करोड़ की लागत से आलिशान छात्रावास भवन तैयार किया जायेगा। समारोह में छात्रावास में कमरा

निर्माण में सहयोग राशि देने वाले सभी भामाशाहों व अतिथिगणों को स्मृति चिन्ह भेंट कर सम्मानित किया गया। मुख्य अतिथि प्रहलाद राय टाक ने अपने संबोधन में कहा कि शिक्षित बनो संघर्ष करो और आगे बढ़ो। अध्यक्षता कर रहे राज्यमंत्री डूंगरराम गेदर ने इस अवसर पर समाज को संबोधित करते हुए कहा कि प्रशासन में भागीदारी चाहिए तो हमें शिक्षा की डगर पर चलना होगा। हमें समाज में सामाजिक कुरीतियों को त्याग कर शिक्षा के क्षेत्र आगे बढ़ना होगा। कार्यक्रम में पूर्व कार्यकारिणी सदस्यों व वर्तमान सदस्य पोखरराम सिंगाटिया, ओमप्रकाश कारगवाल, जैसाराम माहर, ओमप्रकाश कारगवाल, रामकुमार टाक, सूरजभान माहर गुरदीप नोखवाल, ओमप्रकाश मंगलाव, अनिल रोकणा, सतपाल लिम्बा, सुभाष भोभरिया, धर्मपाल भोभरिया को स्मृति चिन्ह भेंट कर सम्मानित किया गया। मंच संचालन पोखरराम सिंगाटिया एवं डॉ. कृष्णा पेंसिया ने किया।

अ.भा. प्रजापति कुंभकार महासंघ के राष्ट्रीय अध्यक्ष रामवृक्ष प्रजापति जी जन्मदिन अवसर पर कोटा में वृक्षारोपण कर केक कांटा

कोटा : १९ जून अखिल भारतीय प्रजापति कुंभकार महासंघ नई दिल्ली मुंबई के राष्ट्रीय अध्यक्ष पूर्व इनकम टैक्स कमिश्नर मुंबई (RTD. IRS) वक्त अध्यक्ष रामवृक्ष प्रजापति मुंबई के जन्मदिन के अवसर पर निर्माणाधीन प्रजापति महिला छात्रावास श्रीनाथपुरम कोटा पर वृक्षारोपण कर केक काटकर बनाया। महासंघ कोटा संभाग के अध्यक्ष नंदकिशोर कुस्तला ने बताया कि कार्यक्रम में मुख्य रूप से उपस्थित महासंघ के राष्ट्रीय उपाध्यक्ष नंदलाल प्रजापति ने कहा कि श्री राम वृक्ष प्रजापति पिछले ५० वर्षों से प्रजापति समाज में देर पूरे देश में घूम घूम कर संगठन को मजबूत करने पर महासंघ की शाखाओं का विस्तार करके प्रजापति समाज की जमीन से जुड़ी समस्याओं को दूर करने एवं

जागृति पैदा करने में प्रयासरत है। इस अवसर पर प्रजापति शिक्षा प्रसार सभा कोटा के अध्यक्ष कांतिलाल पोटर् महिला अध्यक्ष श्रीमती मीना प्रजापति, महामंत्री नरेंद्र पाल प्रजापति, प्रजापति महासंघ के प्रदेश मंत्री अमृत लाल प्रजापति, संभाग उपाध्यक्ष सूरजकरण प्रजापति, जिला अध्यक्ष तुलसीराम प्रजापति, जिला मुख्य महासचिव किशोर प्रजापति, एडवोकेट पूर्व प्रदेश उपाध्यक्ष जगन्नाथ प्रजापति, वरिष्ठ समाजसेवी खेमचंद गालव किशन सीरोटा, उपाध्यक्ष जगदीश प्रजापति, कंपाउंडर देवी राम जी प्रजापति, राधेश्याम प्रजापति सभी उपस्थित थे।

नंदकिशोर कुस्तला, कोटा संभाग अध्यक्ष

अ.भा.प्र. कुंभकार महासंघ नई दिल्ली मुंबई परिवार सदस्य

लाखों की संख्या मे कुम्हार / प्रजापति समाज हुआ लामबंद लाखों की संख्या मे कुम्हार समाज के लोग हुए इकट्ठे

संवादाता रामनिवास प्रजापति जयपुर : जयपुर के विद्याधर नगर स्टेडियम में रविवार को आयोजित कुम्हार प्रजापति समाज के महाकुंभ में राजस्थान के अलावा देश के विभिन्न क्षेत्रों से आए लाखों की संख्या में कुम्हार समाज की भीड़ ने हर राजनीतिक दल को चौंका दिया। सुबह १२ बजे शुरू हुआ यह कुंभ शाम ३ बजे तक चला। इस महाकुंभ की शुरुआत श्रीयादे माता की तस्वीर पर दीप प्रज्वलित कर की गई। इस महाकुंभ में कुम्हार ने अपनी विभिन्न मांगों को लेकर हुंकार भरी। लाखों की संख्या में पधारे कुम्हार समाज के युवा, बुजुर्ग के अलावा नारी शक्ति भी बड़े उत्साह व दुगुने जोश के साथ के नजर आई। इस महाकुंभ में श्रीयादे प्रजापति उत्थान के गोविंदराम प्रजापति ने संबोधित कर कहा की आज पुरे प्रदेश में बड़ी तादाद में जगह जगह कुम्हार जाति निवास कर रही है लेकिन कुम्हार कौम को देश आजाद हुआ तब से लेकर आज तक नजर अंदाज करती आ रही है लेकिन अब कुम्हार समाज अपने हक अधिकारो के लिए सड़कों पर उतरकर संघर्ष करना जान चुका है यदि अब कुम्हार समाज को तवजो नहीं दी गई तो आगामी चुनाव में हर पार्टी को इसका भारी खमियाजा भुगतना पड़ेगा। वही समाज के वक्ताओं ने कहा कि हम उस कौम से ताल्लुक रखते हैं जो मिट्टी से दीपक उसी दीपक से सुराई और सुराई का आकार चंद मिनटों में बदल देते हैं इस महाकुंभ में विशाल तिरंगा यात्रा भी निकाली गई। आगे वक्ताओं ने कहा की जो पार्टी कुम्हार समाज को प्रतिनिधित्व देगी समाज उसी का साथ देगा। इस दौरान नारायण प्रजापति नागौर ने कहा कि राजस्थान में माटी कला बोर्ड का गठन को आज १५ साल से ज्यादा का समय हो चुका है लेकिन प्रदेश के एक भी कुम्हार की इस बोर्ड से किसी भी प्रकार का कोई फायदा नहीं मिला है बात यही खत्म नहीं होती पूर्व में कुछ नेताओं ने इस बोर्ड में शिल्प शब्द जोड़कर कुम्हार समाज के साथ बड़ा धोखा किया गया है राजस्थान मे आज भी लाखो कुम्हार परिवार मिट्टी कला से जुड़े हैं लेकिन मिट्टी कला बढ़ावा व प्रोत्साहन के लिए सरकार ने आज तक कोई योजना नहीं बनाई। इस महाकुंभ में कुम्हार समाज के विभिन्न संगठन, संस्था एक मंच पर नजर आये। यह मांगे पुरजोर तरीके से रखी गई - आगामी विधानसभा चुनाव में कुम्हार समाज को दोनों मुख्य पार्टी से १०/१० टिकट कुम्हार समाज को देने - ओबीसी आरक्षण को बढ़ाने, - माटी कला बोर्ड के साथ जुड़े शिल्प शब्द को हटाने, - राजस्व रिकार्ड में कुम्हार प्रजापति के साथ जोड़े कुमावत शब्द को हटाने, - श्रीयादे बोर्ड का गठन करने सहित कई महत्वपूर्ण मांगे राजनीति दलों के सामने खुलकर रखी। इनकी रही उपस्थिति इस महाकुंभ में प्रजापति युवा शक्ति संगठन के राष्ट्रीय अध्यक्ष नारायण प्रजापति नागौर, पुर्व प्रधान भैरूलाल प्रजापति, राजु बाँक्सर, बुद्धराम प्रजापति, थानागाजी प्रधान रामसहाय सहित बड़ी संख्या में विभिन्न संगठनों के पदाधिकारी, कार्यकर्ता व गणमान्य लोग मौजूद थे।

ओबीसी आरक्षण में ७ प्रतिशत आरक्षण और १०-१० विधानसभा

चुनाव में टिकट और दो लोकसभा टिकट की मांग को लेकर विद्याधर नगर स्टेडियम में रविवार को प्रजापति समाज का महाकुंभ हुआ। श्रीयादे प्रजापति उत्थान संयुक्त मोर्चा के बैनर तले मुख्य संरक्षक गंगाराम प्रजापति की अध्यक्षता में हुए इस महाकुंभ में समाज के वक्ताओं ने कहा कि समाज की जनसंख्या करीब नौ प्रतिशत से ज्यादा है। कुम्हार प्रजापति समाज बहुसंख्यक में नौ प्रतिशत प्रतिनिधित्व के हिसाब से दोनों पार्टियां १०-१० टिकट विधानसभा व दो टिकट विधानसभा व दो टिकट लोकसभा चुनाव में दें। हम कुम्हार और कुमावत अलग-अलग जातियां हैं। इतने दिन कुमावत कुम्हार बनके प्रजापति समाज का हक छीन रहे थे और राजनीतिक पार्टियों को गुमराह कर रहे थे कि प्रजापति और कुमावत एक होते हैं। उन्होने राजनीतिक पार्टियों को चेताया कि इस समाज की ताकत और जनसंख्या बल संख्यक हैं। हमें राजनीतिक हिस्सेदारी मिलनी चाहिए। सर्व कुम्हार महासभा, युवा प्रकोष्ठ के पूर्व प्रदेशाध्यक्ष पप्पूलाल प्रजापति ने मुख्यमंत्री अशोक गहलोत का संदेश पढ़कर सुनाया गया। पूर्व मुख्यमंत्री वसुंधरा राजे के दिल्ली जाने के कारण पूर्व भाजपा प्रदेशाध्यक्ष अशोक परनामी महाकुंभ में शामिल हुए। उन्होने राजे का संदेश पढ़कर सुनाया। संयोजक गोविंद राम प्रजापति, सचिव देवीलाल प्रजापति, कोपाध्यक्ष अमरचंद, कार्यालय सचिव भानु प्रकाश प्रजापति, सदस्य भगवानराम प्रजापति, पुखराज प्रजापति और संयुक्त मोर्चा की टीम सहित राज्यभर से आए प्रजापति समाज के हजारों लोगो ने शिरकत की।

ये रखी मुख्य मांगे -

माटी कला बोर्ड का गठन देवनारायण बोर्ड की तर्ज पर करने, ओबीसी गजट नोटिफिकेशन में कुम्हार प्रजापति समाज के साथ जुड़े हुए कुमावत एवं सुआरा नाम को हटाने, आबादी के अनुपात में सात प्रतिशत आरक्षण प्रजापति समाज को देने सहित अन्य मांगे की गई। पदाधिकारियों ने कहा कि राजस्थान में कुम्हार प्रजापति श्रीयादे माता एवं महाराजा दक्ष प्रजापति के जन्मोत्सवों पर सार्वजनिक अवकाश घोषित करने सहित अन्य मांगे रखी जाएंगी। नंदलाल प्रजापति कोटा ने समाज बंधुओं से हाथ उठवा कर मांगो का अनुमोदन समर्थन किया। महाकुंभ में प्रजापति कुम्हार स्वास्थ्य कार्ड भी लॉन्च किया गया। कार्ड लॉन्च डॉ. पंकजसिंह ने किया। इंडियन फार्मासिस्ट एसोसिएशन के प्रदेश अध्यक्ष सर्वेश्वर शर्मा ने बताया कि इस कार्ड के माध्यम से प्रजापति कुम्हार समाज की महिलाओं का निम्स हॉस्पिटल में निःशुल्क नार्मल और सिजेरियन प्रसव होगा। साथ ही कन्या जन्म पर ११ हजार का चेक और निम्स विवि में प्रथम कक्षा से एकेडमिक कॉलेज तक शिक्षा मिलेगी। उन्होने बताया कि स्वास्थ्य कार्ड महिलाओं के सम्मान और स्वास्थ्य की रक्षा के लिए किया गया है। प्रजापति कुम्हार समाज के आर्थिक रूप से असक्षम व्यक्ति का इलाज मुफ्त किया जाएगा।

***

मां श्रीयादें जिला शिक्षा समिति द्वारा जिला स्तरीय पंचम् प्रतिभा सम्मान समारोह एवं
१४वां रक्तदान शिविर सफलतापूर्वक हुआ संपन्न

टोंक (राजस्थान) : दिनांक ०८/१०/२३ रविवार को आयोजित टोंक में प्रतिभा सम्मान समारोह में मुख्य अतिथि के रूप में पधारे भरत राम कुम्हार करौली पूर्व अध्यक्ष माध्यमिक शिक्षा बोर्ड अजमेर, गोविन्द प्रजापति मुंबई निवासी कोटा रामविलास प्रजापति चौथ का बरवाड़ा सरकारी अधिकारी विषिष्ठ अतिथि नारायण प्रजापति नागौर, गोपाललाल कुम्हार, गणेश कुम्हार, सेवानिवृत्त, प्रधानाचार्य, मलिकपुर भंवरलाल कुम्हार सिसोला, रामफूल प्रजापति सवाईमाधोपुर, प्रजापति विकास समिति अध्यक्ष, रोडू प्रजापति आदि रहे।

सभी अतिथियों का स्वागत सम्मान समिति संस्था के अध्यक्ष बाबूलाल कुम्हार महुआ ने किया गया। इस उपरांत श्रीयादें प्रजापति शिक्षा समिति धर्मशाला बनाने में सहयोग करने वाले भामाशाहों का एवं विभिन्न, सरकारी पदाधिकारियों का भी सम्मान किया गया सभी को प्रतिचिन्ह देकर, व टुपटे से सभी का सम्मान समिति संस्था के अध्यक्ष बाबूलाल कुम्हार महुआ ने एवम् समिति के पदाधिकारियों ने किया।

इसके उपरांत प्रतिभाशाली उत्तीर्णी ५५०, मेधावी छात्र - छात्राओं विद्यार्थी सबसे ज्यादा अंक लाने वालों को सीमित संस्था की तरफ से सम्मान पत्र, प्रतिचिन्ह और टुपटे से सभी को सम्मानित किया गया। और रक्तदान करने वाले सभी युवाओं को टुपटे से और टी शर्ट प्रतिचिन्ह देकर सम्मान सम्मान किया गया।

सभी अतिथियों व वरिष्ठ समाजसेवी समाजबंधुओं ने समाज को आगे बढ़ाने के लिए प्रोत्साहित करने के लिए, शैक्षणिक, प्रगति, आर्थिक उन्नति, सामाजिक चेतना, राजनीति भागीदारी, व्यवसाय, रोजगार, आदि विषयों पर जोर देने को कहा, और सभी अतिथियों ने श्री यादें शिक्षा समिति प्रजापति धर्मशाला टोंक निर्माण कार्य में सभी से तन मन धन से सहयोग करने का आग्रह किया।

इस प्रतिभा सम्मान समारोह कार्यक्रम का मंच संचालन युवा सुरेश प्रजापति, मनोज प्रजापति, व सुश्री रेखा प्रजापति ने किया।

इस भव्य रक्तदान शिविर में १६१, यूनिट रक्त एकत्र किया गया।

***

Our Inspiration
Late Onkar S. Mangalkar

Prop. : Avinash O. Mangalkar

ROMSAM ENGINEERS

TEXTILE M/C MANUFACTURING & CONSULTING ENGINEERS (WEAVING PREPARATORY)

WORKS :
GALA NO. 11, KAMAT INDUSTRIAL COMPLEX, NR. HOTEL SAI PALACE, PHILIPS-TELCO ROAD, BHOSARI PUNE 411026

Ishan Sanskriti, Building No. 3, RH -13, Near Chaitanya Nagari, Warje, Pune 411 058 ● MOBILE : 09823114804
● E-MAIL - romsam@bsnl.in

ALHAD TANDALE SUNSHINE PAINTS & ALLIED CHEMICALS COMPANY

OFF. & FACT.:
W/90/A, M.I.D.C. Ambad, Nashik 422010
Allhad S. Tandale B.Sc., B.Sc.(Tech)
Mobile : 9225112961
Office : (0253) 2382991, 2380879 Resi. : (0253) 2581627

Range of Our Product

- * Epoxy & Polyurethane Paints
- * Stoving & NC Paints
- * Synthetic & Acrylic Distempers
- * Plastic Emulsion Paints
- * 100% Acrylic & Semi-Acrylic Paints
- * All Kinds of Primers, Enamels & Thinners

रोग पास नहीं आयेंगे

(ओ.पी. प्रजापति गंजबासोदा जिला विदिशा म.प्र.)

योग करेगा जो भी निसदिन, रोग से मुक्ति पायेगा ।
काया उसकी निरोगी होगी, जीवन स्वर्ग बन जायेगा ॥
योग करेगा...

स्वर्ग यही ओर नर्क यही हैं, इससे न घबराओं तुम ।
उछल कूद, और हंस गाकर के, जीवन सफल बनाओ तुम ॥
योग करेगा...

कपाल भाति को करने से, काया कल्प हो जायेगी ।
अनुलोम विलोम से इस जीवन की बगिया फिर लहरायेगी ॥
योग करेगा....

भ्रामरी प्राणायाम किये जा, एकाग्रता बढ़ जायेगी ।
ध्यान लगाकर जो बैठेगा, चिन्ता पास न आयेगी ॥
योग करेगा...

बने निरोगी हर मानव, योगा सबको सिखलायेंगे ।
योग को जीवन में अपना लो, रोग पास नहीं आयेंगे ॥
योग करेगा...

***

फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं

(ओ.पी. प्रजापति गंजबासोदा जिला विदिशा म.प्र.)

देश में कुछ अधिकारी नेता मिलकर भारी भ्रष्टाचार फैला रहे हैं।
बिना सोर्स, पेसो के काम नहीं करते और
गरीबों को दर-दर भटका रहे हैं।

फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।
कई वर्षों से दबंग लोग गरीबों की जमीने हड़पते आ रहे हैं।
अगर न्याय मांगने थाने कचहरी जाओ तो धमका रहे हैं ॥

फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।
पीढी दर पीढी कई लोग सरकारी नौकरी करते आ रहे हैं।
उनके लोग नीचे से उपर तक बैठे हैं वे तभी लाभ उठा रहे हैं॥

फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।
अमीरों के पोलिथीन जहरीले रसायनों के कारखाने
धड़ल्ले से चलाये जा रहे हैं।

परन्तु पी.ओ.पी. की मुतीज बनाने वाले
कुम्हार पर प्रदूषण फैलाने के आरोप लगाये जा रहे हैं।

फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।
मध्यान्ह भोजन का लालच देकर गरीब बच्चों को
विद्यालय में बुलाये जा रहे हैं।

उन्हे कच्चा पक्का भोजन खिलाकर चहेतो को
मालामाल बनाये जा रहे हैं।
फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।

झोपड पट्टी में रह रहे गरीबों को वोट बैंक बनाये जा रहे हैं।
शराब के ठेके भी उन्ही के पास खुलवाये जा रहे हैं।
फिर भी नेता कह रहे हैं, अब अच्छे दिन आ रहे हैं।

***

घायल हुआ लोकतंत्र

(संकलित)

राजनीति बनी व्यापार, कुर्सी पहला प्यार ।
दल बदल की राजनीति, दल दल की सरकार ॥
सब नेता के सपनों में, केवल कुर्सी और कार ।
शेर बकरी एक घाट पर, सांप नेवला संग ॥
राजनीति का रंग देखकर, जनता हो गई दंग ।
नेता करे घोटाले और मामले होते दर्ज ॥
फजनता ही चुकाएगी करोड़ों, अरबों का कर्ज ।
कुर्सी की खींचतान में घायल हुआ लोकतंत्र ॥
राजनीति में अब जायज हुआ, छल बल और षड्यंत्र ॥

***

कहकर नहीं करके दिखलाओ

(डॉ. शोभा ओमप्रकाश प्रजापति, इंदौर मध्य प्रदेश)

कहकर नहीं करके दिखलाओ...
उपदेशों से काम न चलाओ ॥
कुछ काम करो कुछ काम करो,
क्या होगा ऐसा कहने से ।
संकट तभी मिटेगा जबकि,
स्वयं को आगे लाने से ॥

कहकर नहीं करके दिखलाओ...
 अंधकार को यदि भगाना चाहो
 तब कहकर नहीं करके दिखलाओ ।
 तुम पहले कोई सबक तो सीखो,
 फिर ओरो को सबक सिखाओ ॥
 कहकर नहीं करके दिखलाओ...
 लोकोक्ति यह नहीं बनी यूँ ही,
 स्वर्ग देखने से पहले मरना होगा ।
 दुनिया को भला बनाने से पहले,
 खुद को थोड़ा सुधरना होगा ॥
 कहकर नहीं करके दिखलाओ...
 कथनी करनी है यदि आपकी मौन,
 यही सदगुण ही होगा चोखा ।
 अपने सदकर्मों से हमको समझाओ
 फिर कभी न खार्येंगे हम धोखा ॥
 कहकर नहीं करके दिखलाओ...
 इसीलिए तो करबद्ध हो कहती है शोभा,
 पहले अपने आपकी चमकाओ तुम आभा ।
 कहकर नहीं करके दिखलाओ,
 उपदेशो से काम न चलाओ ॥

***

प्यास लगी थी गजब की.... मगर पानी में जहर था....

(अमन मालवीय पलटवाड़ा छिन्दवाड़ा मध्यप्रदेश)

प्यास लगी थी गजब की... मगर पानी में जहर था...
 पीते तो मर जाते और ना पीते तो भी मर जाते
 बस यही दो मसले, जिंदगीभर ना हल हुए!
 ना नींद पूरी हुई, ना ख्वाब मुकम्मल हुए!
 वक्त ने कहा... काश थोड़ा और सब्र होता!
 सब्र ने कहा... काश थोड़ा और वक्त होता!
 सुबह सुबह उठना पड़ता है कमाने के लिए साहेब ॥
 आराम कमाने निकलता हूँ आराम छोड़कर ॥
 'हुनर' सड़कों पर तमाशा करता है
 और 'किस्मत' महलों में राज करती है!!
 शिकायते तो बहुत है तुझसे ऐ जिन्दगी,
 पर चुप इसलिये हु कि, जो दिया तूने,
 वो भी बहुतो को नसीब नहीं होता...

अजीब सौदागर है ये वक्त भी!!

जवानी का लालच दे के बचपन ले गया.
 अब अमीरी का लालच दे के जवानी ले जाएगा
 लौट आता हूँ वापस घर की तरफ... हर रोज थका-हारा,
 आज तक समझ नहीं आया की
 जीने के लिए काम करता हूँ या काम करने के लिए जीता हूँ
 'थक गया हूँ तेरी नौकरी से ऐ जिन्दगी
 मुनासिब होगा मेरा हिसाब कर दे..!!'
 भरी जेब ने 'दुनिया' की पहचान करवाई और
 खाली जेब ने 'अपनो' की
 जब लगे पैसा कमाने, तो समझ आया,
 शौक तो मां-बाप के पैसों से पुरे होते थे,
 अपने पैसों से तो सिर्फ जरूरतें पुरी होती है।

***

बच्चों का दोष नहीं

(डॉ. शोभा ओमप्रकाश प्रजापति, इंदौर मध्य प्रदेश)

बच्चों को तुम यूँ ही दोषी ना ठहराओ,
 अपने घर में सुसंस्कार-संस्कृति तो लाओ ।
 कर्तव्यपरायणता, उदारता, मानवीय मूल्यों को अपनाओ,
 तभी तो तुम अपने हर एक क्षेत्र में सफलता को पाओ ।
 जरा रुकिए ! बच्चों के सामने मनमानी ना करिए,
 अपने ही माता-पिता को यूँ ओछे शब्द ना कहिए ।
 हुई जो गलती तरुणावस्था में यदि कहकर दोहराहोगे,
 सुन-मुन लिया नौनिहालों ने तो फिर तुम्हें पछताओगे ।
 हर माता-पिता को अब यह संकल्प लेना होगा,
 संतानों में संस्कारों का बीजारोपण स्वयं ही करना होगा ।
 हमारे शास्त्रों में कहा गया है यथा बीज तथा निष्पत्ति,
 अतः संभलो, समझो सबजन फिर ना आए कोई विपत्ति ।
 बच्चे यदि बिगड़ गए तो लूट सकती है सब संपत्ति,
 थोड़ा बने कठोर तों तनिक भी नहीं कोई आपत्ति ।
 बच्चों का कोई दोष नहीं जरा अपनी तह में जाओ,
 सुधारों कुछ आदतों विचारों को तो स्वयं शांति पाओ ।

***

नफरत नहीं प्यार फैलाएं

(ओपी प्रजापति गंजबासोदा जिला विदिशा म.प्र.)

तुम्ही आफत करो हरदम, तुम्ही हल खोज न पाते ।
लड़ाते आए कोमो को, लगा के आग छिप जाते ॥

न इंसाफ अब मिलता, रहे ना सच बोलने वाले ।
डूबते आ रहे हरदम, उन्हीं का बोलबाला है ॥

हुकूमत जुल्म जब करती, दर्द होता उन्हें भारी ।
अनदेखी रोज ही होती, जिंदगी बोझ लगती है ॥

जब मेरी जरूरत थी, बुलाकर वाहवाही की ।
मतलब निकल जाने पर, मुझे पहचान ना पाए ॥

नफरत ही लोग फैले हैं, लगाते आग हरदम ही ।
बचाने जब कोई आता, उसे वो मार देते हैं ॥

***

जिंदगी

(अमन मालवीय पलटवाड़ा छिन्दवाड़ा मध्यप्रदेश)

जब तक चलेगी जिंदगी की सांसे
कहीं प्यार कहीं टकराव मिलेगा ।

कहीं बनेंगे संबंध अंतर्मन से तो,
कहीं आत्मीयता का अभाव मिलेगा ।

कहीं मिलेगी जिंदगी में प्रशंसा,
तो कहीं नाराजगियों का बहाव मिलेगा ।

कहीं मिलेगी सच्चे मन से दुआ तो,
कहीं भावनाओं में दुर्भाव मिलेगा ।

कहीं बनेंगे पराए रिश्ते भी अपने,
तो कहीं अपनों से ही खिंचाव मिलेगा ।

कहीं होगी खुशामदें चेहरे पर,
तो कहीं पीठ पे बुराई का घाव मिलेगा ।

तू चलाचल रही अपने कर्मपथ पे,
जैसा तेरा भाव वैसा प्रभाव मिलेगा ।

रख स्वभाव में शुद्धता का स्पर्श तू
अवश्य जिंदगी का पड़ाव मिलेगा ।

***

सफलता की कुंजी लक्ष्य

(हेमा कन्हैया लाल कुम्भकार, बी.एस. सी. थर्ड ईयर (मैथ्स))

लक्ष्य हूँ मैं, निर्धारण मेरा है आसान,
यदि प्रबल है तेरा, केंद्रित ध्यान ।

जला आशा का दीप मन मंदिर में,
अंधियारे भी मिट जाएंगे ।

लक्ष्य साध अर्जुन की भांति,
कृष्ण तुझे राह दिखाएंगे ।

फंसा वीर अभिमन्यु जिसमे, ऐसा चक्रव्यूह भी आएगा,
है विश्वास मुझे, तू कांटो में राह बनाएगा ।

रख आत्मविश्वास, एक नया सवेरा आएगा,
एक दिन तू अनंत को भी पा जाएगा ।

भर उड़ान, दे पंख सपनों को
हासिल कर मंजिल, छू ले गगन को ।

निष्काम कर्म किए जा निश्चित ही मिलेगा फल,
आज नहीं तो कल, होगा तू सफल ।

***

प्रजापति समाज हमारी

(कवि पेंटर प्रेम प्रजापति भूमका महादेव जिला राजगढ़ मध्यप्रदेश)

प्रजापति समाज हमारी । यहाँ वहाँ बिखरी है सारी ॥
कोन किसी को भगा रहा है । कोन किसी को रुला रहा है ।
वाह वाह में ही भूल रही है, सुध बुध अपनी भी सारी ।
प्रजापति समाज हमारी । यहाँ वहाँ बिखरी है सारी ॥

जगह जगह कथा कराते । समाज को इकट्ठा करते ॥
संगठन की बात न करते । सर्वे नहीं समाज का करते ॥
भोजन करके भागे सारी ।
प्रजापति समाज हमारी । यहाँ वहाँ बिखरी है सारी ॥

पढ़े लिखे समाज को भूले । प्रजापति नाम को बदलें ॥
परिवार को भी दूर भगाएं । पिछड़े को ना गले लगाए ॥
ब्रह्मा की वंशज है सारी ।
प्रजापति समाज हमारी ॥ यहाँ वहाँ बिखरी है सारी ।

मिट्टी में ही जन्म हमारा । मिट्टी से ही कर्म हमारा ॥
मिट्टी से नाता जोड़ रहे हैं । रिश्ते में अफसर ढूँढ रहे हैं ॥
गरीब के लड़के को दे दो । सुखी रहेगी कन्या तुम्हारी ॥
प्रजापति समाज हमारी । यहाँ वहाँ बिखरी है सारी ॥

***

महिला पदाधिकाऱ्यांच्या वतीने खा. नवनीत राणा यांचा सत्कार संपन्न

भाजपा ओबीसी सेलचे प्रदेश अध्यक्ष संजयराव गाते यांचा पदाधिकाऱ्यांचे हस्ते सत्कार

सौ. संगिता जगदाळे व भगवानराव सुर्यवंशी यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान करताना खा. नवनीत राणा

खा. नवनीत राणा यांचा सत्कार करताना भगवान सुर्यवंशी, डॉ. श्रीराम कोल्हे, नीता व प्रशांत सुर्यवंशी

अमरावती : दि. ३१.१०.२०२३ कलेचा उपासक कुंभार समाजातील विद्यार्थी गुणवान, हुशार व मेहनती असून कुंभार समाजातील विद्यार्थी गुणवत्तेची खाण असल्याचे प्रतिपादन अमरावतीच्या लोकप्रिय खासदार सौ. नवनीत राणा यांनी केले. त्यांच्या हस्ते कुंभार समाजातील गुणवंत विद्यार्थ्यांचे गौरव प्रमाणपत्र, स्मृतिचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला, त्याप्रसंगी संबोधित करतांना त्या बोलत होत्या. व्यासपीठावर अध्यक्षस्थानी विदर्भ कुंभार विकास समिती अमरावतीचे अध्यक्ष डॉ. सुधाकर शेंडोकार, सचिव सुरेंद्र सरोदे, प्रमुख पाहुणे म्हणून भाजपा ओबीसी महामोर्चाचे प्रदेशाध्यक्ष संजय गाते, विजयकुमार सोनोने, भगवान सुर्यवंशी, बबनराव जगदाळे, रमेशराव तांबट, समाजोन्नती समितीचे अध्यक्ष पंजाबराव काकडे, सचिव डॉ. श्रीराम कोल्हे, महिला अध्यक्ष श्रीमती प्रभाताई भागवत, गोरोबा काका नागरी सह.पत संस्थेचे अध्यक्ष भगवान जामकर, प्रा. सुरेश नांदुरकर यांची प्रामुख्याने उपस्थिती होती.

खा. राणा पुढे म्हणाल्या, कुंभार समाजाच्या मागण्या पूर्ण करण्यासाठी मी कटिबद्ध आहे. समाज मंदिरा समोरील मुख्य रस्त्यावर लवकरच भव्य प्रवेशद्वाराच्या बांधकामाला सुरुवात होणार असून समाजभवनाच्या बांधकामासाठी निधी सुध्दा उपलब्ध करून देणार असल्याचे आश्वासन त्यांनी याप्रसंगी दिले. अमरावती जिल्ह्याच्या विकासासाठी कटिबद्ध असून अनेक विकासात्मक कामे केल्याचे

खा. नवनीत राणा यांचे समवेत व्यासपीठावर उपस्थित के.एन. मोरे, डॉ. कोल्हे, इंजि. बबनराव जगदाळे, डॉ. सुधाकर शेंडोकार, प्रभाताई भागवत व मान्यवर

सांगून त्यांनी गुणवंत विद्यार्थ्यांना भावी यशासाठी शुभेच्छा दिल्यात. **कुंभार समाजाचा आमदार व्हावा - संजय गाते :** भाजपा ओबीसी महामोर्चाचे प्रदेशाध्यक्ष संजय गाते म्हणाले, कुंभार समाज एकजूट झालेला आहे. समाजाच्या अनेक समस्या आहेत. शासन स्तरावरील समस्या सोडविण्यासाठी मी सातत्याने प्रयत्न करीत आहे. विश्वकर्मा योजनेचा लाभ समाजबांधवांनी घ्यावा असे आवाहन करून कुंभार समाजामधून आमदार स्वरूपी नेतृत्व मिळावे अशी अपेक्षा त्यांनी व्यक्त केली.

समाजभूषण व समाजगौरव पुरस्कार वितरित : भाजपा ओबीसी महामोर्चाचे प्रदेशाध्यक्ष संजय गाते यांचा समाजभूषण पुरस्कार देऊन,

कार्यक्रमाचे शिल्पकार महिला पुरुष पदाधिकार्यांसोबत संजयराव गाते.

तर कु. सरिता पुनासे, डॉ. प्रवीण खोपे, श्रीमती कांचनताई मानकर, डॉ. चैताली मेहरे, प्रा. दिलीप आमुरकर, के. एन. मोरे, हरिचंद्र चिल्लोर, भगवान सूर्यवंशी, शुभम काओकार, यशवंत खोपे, सौ. संगिता जगदाळे, कु. प्रतिभा चांदुरकर, डॉ. मनिष अमूरकर, डॉ. सविता म. अमूरकर व डॉ. पलाश भातकुलकर यांचा समाजगौरव पुरस्कार, शाल, श्रीफळ, गौरवप्रमाणपत्र व स्मृतिचिन्ह देऊन सन्मान करण्यात आला.

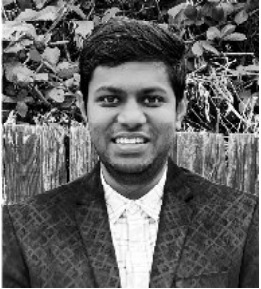
आपल्या अध्यक्षीय भाषणात कार्यक्रमाचे व विदर्भ कुंभार समाज सुधार समितीचे अध्यक्ष सुधाकर शेंडोकार यांनी कुंभार समाजाच्या वेदना व मागण्या मा. खासदार सौ. नवनित ताई राणा यांचे समोर मांडल्या व कुंभार समाजाच्या विकास व्हावा अशी विनंतीवजा अपेक्षा व्यक्त केली. सोबतच श्री संत गोरोबा काका प्रवेशद्वाराची समाजाची मागणी येत्या काही काळात पूर्ण होवू घातली आहे याबद्दल मा. आ.

रविभाऊ राणा व मा. खासदार सौ. नवनित ताई राणा यांचे आभार मानले. श्री.संत गोरोबा भवनाच्या वरच्या मजल्याच्या बांधकामासाठी विकासनिधी मिळावा ही देखील विनंती करण्यात आली.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सुरेंद्र सरोदे, संचालन प्रा. सुरेश नांदुरकर व डॉ. विलास नांदुरकर यांनी, तर आभार अॅड. गजानन तांबटकर यांनी मानले. कार्यक्रमाला सतिश गावंडे, मधुकर खांडेकर, सुनिल भागवत, विलास धामणकर, विनायकराव तायडे, नंदकिशोर नांदुरकर, नंदुभाऊ काळकर, रमेशराव अ. अंबुलकर युवक अध्यक्ष रमेश ह. अंबुलकर, शंकरराव धामणकर, मोहनराव नांदुरकर, गजानन वडुरकर, रुपराव खोपे, सौ. निर्मला नांदुरकर, राजेंद्र भागवत, विनोद मेहरे, श्रीमती प्रभाताई भागवत, यांच्यासह कुंभार समाजातील गणमान्य नागरिक, विद्यार्थी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

***

उत्कर्ष पाषाणकर यांची ब्रुनेल युनिव्हर्सिटी स्टुडंट संघटनेच्या कार्यकारिणीवर निवड

संतोष नारायणराव पाषाणकर – सरचिटणीस राष्ट्रवादी काँग्रेस पार्टी पुणे शहर आणि वरिष्ठ कार्याध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था महाराष्ट्र राज्य यांचे कनिष्ठ चिरंजीव कु. उत्कर्ष संतोषशेठ पाषाणकर यांनी Mech BE Engineering करून परदेशात म्हणजे

इंग्लंड Brunel University लंडन येथे उच्चशिक्षणासाठी MS करण्यासाठी जानेवारी २०२३ रोजी प्रयाण केले आहे.

चि. उत्कर्ष याने Brunel University लंडन या युनिव्हर्सिटी मध्ये 'स्टुडंट असेंबली सदस्य' पदासाठी निवडणुकीत उभे राहून Brunel University भरघोस मतांनी निवडून आला. पंधरा स्टुडंट्स असेंबली सदस्या मध्ये चौथ्या स्थानी प्रचंड मतांनी निवडून आला.

आपल्या समाजातील या मुलाने आपल्या मोठा भाऊ शुभमप्रमाणे उच्चशिक्षणासाठी परदेशात जावून आपल्या पाषाणकर कुटुंब आणि कुंभार समाजाची मान उंचावली आहे. आता Brunel Universtiy

London सारख्या प्रतिष्ठीत उच्च युनिव्हर्सिटीमध्ये विद्यार्थ्यांचे प्रतिनिधित्व करत आहे. आणि आपल्या समाजाची शान प्रतिष्ठा वाढवली आहे. त्याबद्दल चि. उत्कर्ष संतोषशेठ पाषाणकर यांचे हार्दिक अभिनंदन!

***

अॅड. बी. के. राजे
हायकोर्ट मुंबई मो. **9819280091**
कायदेविषयक सल्लागार कुंभारी मासिक पुणे

* कार्यालय *

३८५, जगन्नाथ शंकरशेठ रोड, चीराबाजार, मुंबई ४०० ००२
फोन : (022) 22012751

मोशी येथे वधू-वर मेळावा, विद्यार्थी गुणगौरव व जनगणना अभियान विशेष पुरस्कार सोहळा संपन्न

दिप प्रज्वलन करताना मा. आमदार विलास लांडे, अनंत कुंभार, ज्ञानेश्वर सोमवंशी, सतिशदादा दरेकर, सुधीर चांदेकर व पदाधिकारी

सुरेशराव कोते यांचा सत्कार करताना डावीकडून वसंत घोडनदीकर, संजय राजे, प्रकाश कुंभार, हेमंत खटावकर, ज्ञानेश्वर सोमवंशी, सतिशदादा दरेकर, हरमलकर व चांदेकर

गुणी विद्यार्थ्यांचा सत्कार करताना डावीकडून पांडुरंग तात्या, अशोक सोनावणे, संजय रुईकर, नंदकुमार कुंभार, रमाकांत व मान्यवर

उत्कृष्ट सुत्रसंचालक मच्छींद्र जगदाळे यांचा सत्कार करताना अशोकशेट कुंभार, सतिशदादा, ज्ञानेश्वर सोमवंशी व मान्यवर

सौ. व श्री. राजाभाऊ मोरे यांना पुरस्कार प्रदान करताना अनुश्री कुंभार, माधुरी दरेकर, वीरकर ताई, भिगवणकर ताई, राजकर ताई, अध्यक्ष अरुणाताई कुंभार व मान्यवर

उत्कृष्ट जनगणना पुरस्कार बबनराव व संगिताताई जगदाळे यांना प्रदान करताना डावीकडून हेमंत खटावकर, सोमवंशी, सतिशदादा, अनंतराव, सतिश बाचणीकर व मान्यवर

दिनांक २७/८/२०२३ रोजी साधुराम मंगल कार्यालयाच्या प्रशस्त प्रांगणामध्ये झालेल्या कुंभार समाज सामाजिक संस्था आयोजित वधू-वर परिचय मेळावा, विद्यार्थी गुणगौरव, समाज जनगणना पारितोषिक वितरण समारंभ आयोजित करण्यात आला. अतिशय उत्तम नियोजन, उत्साही कार्यकर्ते, पदाधिकारी महाराष्ट्र राज्यातील सर्व समाजबांधव उपस्थित होते. कौतुक करावे तेवढे कमीच, शब्दशः खूपच कठि सर्वांचे आभार. सर्व समावेशक समाजातील पदाधिकारी, कार्यकर्ते उपस्थित होते. सर्व पदाधिकारी आणि कार्यकर्ते आपले आभारी आहोत. सर्वांचे धन्यवाद...

कुंभार समाज सामाजिक संस्था, पुणे जिल्ह्याच्या वतीने दिनांक २७/०८/२०२३ रोजी साधुराम मंगल कार्यालय, मोशी, पिंपरी चिंचवड येथे वधू वर मेळावा, विद्यार्थी गुण गौरव व जनगणना अभियान विशेष पुरस्कार सोहळा संपन्न झाला. कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान कोल्हापूर नगरीचे मा. महापौर मारुतराव कातबरे साहेब यांनी भुषविले. मा. आमदार विलासराव लांडे यांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन करण्यात आले. कार्यक्रमाचे उद्घाटन प्रदेश सरचिटणीस नंदकुमार कुंभार यांनी केले. प्रास्ताविक पुणे जिल्हा अध्यक्ष ज्ञानेश्वर सोमवंशी यांनी केले. स्वागत

हेमंत खटावकर व अरुण कुंभार यांनी केले. सतिश दादा यांनी आपल्या भाषणात....

राष्ट्रवादी काँग्रेसच्या महिला शहराध्यक्षा कविता ताई आल्हाट, स्थायी समिती सभापती संतोष लोंढे, शरद दरेकर, कल्याण कुंभार, नंदकुमार कुंभार, शाम राजे यांनी मनोगत व्यक्त केले. कुंभार समाजाच्या वतीने राबविण्यात येत असलेल्या जनगणना अभियान अंतर्गत सर्व प्रथम राज्यांमध्ये नंदुरबार जिल्ह्यांत व नांदेड जिल्ह्यात जनगणना पूर्ण केली त्याबद्दल मा. अतिरिक्त जिल्हाधिकारी डॉ. सदानंद जाधव साहेब

कार्यक्रमास उपस्थित समाज भगिनी-बंधु

यांच्या हस्ते सन्मान चिन्ह देऊन त्यांचा सत्कार करण्यात आला तसेच सौ. ज्योती ताई बावस्कर यांनी जवळपास शंभर गावांमध्ये जाऊन कुंभार समाजातील कुटूंबाची जनगणना केली त्याबद्दल त्यांचा व्यक्तिगत स्वरूपाचा जनगणना पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

या कार्यक्रमात पुणे जिल्ह्यातील १० वी, १२ वी, पदवी, पदवीत्तर मध्ये ज्या विद्यार्थ्यांनी सन २०२३ या शैक्षणिक वर्षात, ६०% च्या पुढे गुण संपादन केले आहे अशा विद्यार्थ्यांचा गुण गौरव करण्यात आला. तसेच या कार्यक्रमात महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त आणि विकास महामंडळाचे वतीने ओबीसी समाजातील व्यक्तींसाठी अनेक कर्ज योजना, प्रशिक्षण योजना बाबतची माहिती देण्यात आली आहे तसेच याबाबत मार्गदर्शनही करण्यात आले. कुंभार समाज सामाजिक संस्था प्रदेश सोशल मीडियाचे वतीने नागपुर, लातूर, जालना, अमरावती

जिल्ह्याचे अध्यक्ष यांची नियुक्ती करण्यात आली. त्यावेळी सोशल मीडिया प्रदेश अध्यक्ष मोरे, कार्याध्यक्ष अमोल शिर्के हे उपस्थित होते. अमरावती येथील कुंभार समाजाचे नेते डॉ. संजयजी सदाशिवराव साळीवकर यांची कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या विदर्भ विभाग अध्यक्ष म्हणून कुंभार सामाजिक संस्था प्रदेश अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर व इतर पदाधिकारी यांचे हस्ते नियुक्ती पत्र देऊन सत्कार करण्यात आला.

सदर कार्यक्रमात राज्यस्तरीय वधू वर मेळावा घेण्यात आला. २३५ इच्छुकांनी संस्थेच्या अधिकृत वधू वर नोंदणी फॉर्म भरून नोंदणी केली. कुंभार समाजातील सर्व इच्छुकांनी व त्यांच्या पालकांनी वधू वर मेळाव्याचा लाभ घेतला. सुत्रसंचलन मच्छिंद्र जगदाळे व सौ. उर्मिला राजे यांनी केले.

***

मंदार आर्टस्

सर्वांग सुंदर गणेश मुर्ती व
आर्टिकल्सचे उत्पादक

सुनिल कुंभार : 9423224147 विनिल कुंभार : 9422567430

सिद्धिविनायक आर्टस्

अणेश मुर्ती व आर्टिकल्स

मंदार सुनिल कुंभार

96 73 11 39 73, 78 75 116113

केदार आर्टस्

अणेश मुर्ती व आर्टिकल्स

केदार सुनिल कुंभार

7875116113, 9673 11 39 73

दत्तवाडी, उरुळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे ४१२ २०२

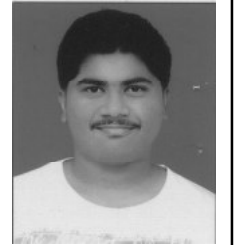
प्रेरणास्थान

राम रखमाजी शिर्के
मो.: 9822549376

कै.रखमाजी शिर्के

चि. भूषण राम शिर्के
(D.C.E.)

राम वीट कारखाना

आमचेकडे चार व सहा इंची साईजच्या
विटा होलसेल भावात मिळतील.

* निवास *

मेदनकरवाडी, पो. चाकण, ता. खेड,
जि. पुणे-४१०५०१ मो.: ९७६३६९११०७

कुंभार ऑफिसर ग्रुप स्नेहसंमेलन संपन्न

- महेश सायकर

सिडको मधील लेखाधिकारी सुजित व्यंकट कुंभार यांचा सत्कार समवेत मान्यवर अधिकारी

डॉ. संतोष कानगुले यांचा सत्कार हस्ते पी.आय. गंगाधर देवडे समवेत एस. के. सोनावणे व मान्यवर

अधिकारी महिलांचा सत्कार करताना शशिकांत तळेगांवकर व मान्यवर

व्यासपिठावर विराजमान महिला व पुरुष अधिकारी वर्ग

नवी मुंबई : थेंबाथेंबाने संचय होतो... हाताहाताने कार्यक्रम फुलतो... जे आहेत आजच्या कुंभार समाज ऑफीसर ग्रुपच्या स्नेहमिलन सोहळ्याचे शिल्पकार त्यांचे मानलेच पाहिजेत आभार!

निष्कर्मान्त राहण्यापेक्षा उपयुक्त कर्म करून प्रकाशमान व्हा असा आदर्श घालून देत ज्या समाजात जन्मलो त्या समाजाचे ऋण जाणिवपूर्वक शिरावर घेऊन फेडण्याचे व्रत स्वीकारलेल्या महनीय थोर व्यक्तिमत्त्वांच्या उपस्थितीत हा सोहळा संपन्न झाला. मोजक्याच स्वरूपात करावे असे ठरले असल्यामुळे जवळपास १०० च्या वर समाजातील अधिकारी वर्ग उपस्थित होता. प्रत्येक अधिकारी यांनी आपापली ओळख करून दिली.

एखादा सूर असा यावा ।

क्षितीजाचा पार दिसावा ॥

एखादा आलाप असा खुलावा ।

सारा आसंमत उजळून यावा ॥

असा हा स्नेहमेळावा.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीस उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन झाले व श्री संत गोरोबा काकांच्या प्रतिमेचे पुष्पहार अर्पण करून पूजन केले. कुमार सोहम शशीकांत चांदेकर यांच्या सुस्वर बासरी वादनाने झाली. गोरोबाकाका यांच्यावर आधारीत सुंदरगीताने कार्यक्रमाची सुरुवात

दणक्यात झाली.

एखादा संत दीप लावून जातो. त्याचा प्रकाश अंधारातून वाट काढणाऱ्यांना सतत मार्ग दाखवित राहतो. अशी ही सर्व महान व्यक्तिमत्त्वे येथे उपस्थित होती. कार्यक्रमात प्रमुख पाहुणे Retd IAS ए.टी. कुंभार साहेब, प्रसिद्ध उद्योगपती बिल्डर राजेश प्रजापती उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे अध्यक्षपद Retd ACP मा. शशिकांत तळेगावकर साहेबांनी भुषविले.

जगन्नाथाचा रथ ओढण्यासाठी सर्वांचा हात लागला आहे.

श्रेय ज्याचे त्यास द्यावे या विंदा करंदीकर यांच्या काव्यपंक्तीची दखल घ्यावीच लागेल.

सांधूसंत येती घरा, तोचि दिवाळी दसरा ।

समाज बांधव येती मेळा, तोचि आनंद सोहळा ॥

असा हा सोहळा सर्वांना आनंदाची पर्वणी ठरला.

“दिव्याने दिवा लावत गेलं

कि दिव्यांची एक ‘दिपमाळ’ तयार होते,

फुलाला फूल जोडत गेलं कि,

फुलांचा एक ‘पुष्पहार’ तयार होतो.. आणि

माणसाला माणूस जोडत

गेलं की ‘माणूसकीचं’ एक

प्रवेश करणाऱ्या अधिकाऱ्यांचे तुतारी वाद्याने सहर्ष स्वागत करण्यात आले

डॉ. ए.टी. कुंभार सन्मान करताना अध्यक्ष शशिकांत तळेगावकर समवेत बांधकाम उद्योजक राजेश प्रजापति व मान्यवर

कार्यक्रमास उपस्थित पुरुष व महिला अधिकारी वृंद

सुंदर नातं तयार होतं..

अशी चिरकाल टिकणारी सुंदर नाती या मेळाव्यात अधिकच दृढ झाली.

सर्व व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय सर्वांना आदर्शवत ठरला. प्रत्येक ऑफीसर यांचा यथोचित सन्मान करून ट्राफी देण्यात आली.

ध्येयाचा ध्यास लागला तर कामाचा त्रास वाटत नाही याच भावनेतून सर्वजण आनंदाने, निष्ठेने, श्रद्धेने, उत्साहाने या मेळाव्यात सहभागी झालेल्यांनी देण्यात काय आनंद असतो हे मनापासून अनुभवले.

वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक शशिकांत चांदेकर, पोलीस अधिकारी गंगाधर देवडे आणि आमचे आदरणीय शशिकांत तळेगावकर सरांनी मला प्रोत्साहन देऊन आपण एक चांगला Get Together करू या का असे सुचविल्यानंतर लगेचच कामाला लागलो. त्याचेच फलित आज महाराष्ट्रातील दर्जेदार कार्यक्रम झाला असे मला वाटते.

आपला कुंभार ऑफीसर ग्रुप म्हणजे...

आनंदी जीवनाचा निर्झर,

मनातल्या माणुसकीचा पाझर आहे.

प्रेम, स्नेह, आग्रह, मायेचे घर

अहंकार विरहीत जीवनाचा धडा देणारे संस्कार क्षेत्र आहे.

दया, क्षमा, शांतीचे देवालय, निरपेक्ष सहकार्य, कठोर परिश्रम यांचे भांडार आहे.

पुन्हा एकदा सर्वांचे मनःपूर्वक आभार! कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी नियोजन कमिटीची मेहनत अफाट होती या कमिटीत

कार्यक्रमास उपस्थित मान्यवर अधिकारी वृंद

सर्वश्री Retd ACP शशीकांत तळेगावकर साहेब, वरिष्ठ पोलीस निरीक्षक शशीकांत चांदेकर साहेब, कर्तबगार पोलीस अधिकारी गंगाधर देवडे साहेब आणि महत्वाचे आमचे डॉक्टर बजरंग कुंभार यांनी संपूर्ण तयारी करून शेवटी आभार प्रदर्शन केले. संपूर्ण कार्यक्रमाचे सुत्र संचालन लेखक कवी जयवंत पंदिस्कर आणि सौ. निर्मलाताई भागवत यांनी छान नियोजन केले. कार्यक्रमाची सांगता गोरोबाकाका यांच्या सुंदर आरतीने झाली. आपला सर्वांचा लोभ, प्रेम आहेच. ते वाढत जावो ही श्री संत गोरोबा काकांच्या चरणी प्रार्थना!

ही आभाराची सारी फुले तुम्हां सर्वांसाठी आहेत.

आमुच्या मनामनात रंगतो कुंभार !

आमुच्या नसानसात नाचतो कुंभार !!

***

॥श्री॥

सिद्धी आर्टस्

* गणपती मुर्ती * आर्टिकल्स
* लक्ष्मी मुर्ती * गौरी मुखवटे

**दत्तवाडी, उरुळी कांचन,
पुणे ४१२ २०२**

रोहन (भैया) कुंभार
Mo. 9011321000/9156321000

नाशिक येथे गुणगौरव समारंभ संपन्न

मातीकला बोर्डाला चालना देणार : छगन भुजबळ

सुरेश कोते यांना जीवनगौरव पुरस्काराने सन्मानित करताना ना. छगनराव भुजबळ समवेत सतिशदादा, शरदभाऊ आहे, रमाकांत क्षिरसागर, सोमनाथ सोनवणे, डॉ. दिलीप मेनकर व पदाधिकारी

ज्येष्ठ समाजसेवक विश्वनाथशेट आहेर यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान करताना ना. छगनराव भुजबळ समवेत सुरेशराव कोते, बापू गोरे व पदाधिकारी

पत्रकार गोकुळ सोनवणे यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते ना.

छगनराव भुजबळ व मान्यवर

निवृत्त पोलीस अधिकारी भगवान सुर्यवंशी यांना समाजभूषण पुरस्कार हस्ते ना. छगनराव भुजबळ व मान्यवर

सातपूर : माती कला बोर्ड पूर्ण क्षमतेने कार्यान्वीत करण्यासाठी प्रयत्न केले जातील. तसेच कुंभार समाजाला ५०० ब्रास माती मोफत कशी मिळेल यासाठी मंत्रालयात बैठक घेऊन हा प्रश्न मार्गी लावण्यात येईल असे ठोस आश्वासन अन्न, नागरी पुरवठा मंत्री छगनराव भुजबळ यांनी दिले.

नाशिक जिल्हा व महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास समितीच्यावतीने लक्ष्मीनारायण भवन, राणेनगर येथे राज्यातील समाज बांधवांना समाजभूषण पुरस्कार व विद्यार्थी गुणगौरव सोहळ्याप्रसंगी ते बोलत होते. भुजबळ यांनी पुढे सांगितले की, कुंभार समाजाला नवीन तंत्रज्ञान देण्यासाठी प्रशिक्षण केंद्राची गरज आहे. त्यासाठी शासन दरबारी पाठपुरावा करण्यात येईल. कुंभार समाज ओबीसी समाजात मोडतो. ओबीसी घटकांमध्ये कुंभार समाज लोकसंख्येने मोठा समाज असून ओबीसींच्या प्रश्नावर लढा देण्यासाठी पुढं आला पाहिजे. अध्यक्षस्थानी महाराष्ट्र कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे अध्यक्ष सतीश दरेकर होते. तर प्रमुख पाहुणे म्हणून आमदार देवयानी फरांदे, महेश हिरे, सुरेश कोते, शरद आहेर, डॉ. दिलीप मेनकर, के.के. चव्हाण, वसंतराव घोडनदीकर, सुरेश बहाळकर, उत्तमराव काळे, रमेश उपाध्ये, गणेश आहेर, अशोक सोनवणे आदिसह राज्य पदाधिकारी उपस्थित होते.

प्रास्तविक राज्य कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षिरसागर यांनी केले. स्वागत जिल्हाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे यांनी केले. सूत्रसंचालन पुंडलिक सोनवणे यांनी केले. शहराध्यक्ष गणेश आहेर यांनी आभार मानले. यावेळी आप्पा जोर्वेकर, प्रवीण सोनवणे, अरविंद क्षीरसागर, अशोक जाधव, सुभाष कुंभार, वसंत गाडेकर, अरविंद क्षीरसागर, शामराव जोंधळे, राधेश्याम गायकवाड, रमेश राजापुणे, अंजली सोनवणे, सुवर्णा जाधव, सविता जगदाळे, रत्ना सोनवणे, मारुती रसाळ, रोशनी सोनवणे, बाळासाहेब जोर्वेकर आदिसह जिल्ह्यातील पदाधिकारी उपस्थित होते. नाशिकला प्रथमच कुंभार समाजाचे दैवत असलेल्या राष्ट्रसंत श्री गोरा कुंभार यांचे भव्यदिव्य मंदिर उभारण्यात येणार आहे. त्यासाठी शासनाकडून एक कोटी रुपयांचा निधी मंजूर करून घेतला आहे. लवकरच मंदिर कामाचे भूमिपूजन करण्यात येणार असल्याची माहिती आमदार देवयानी फरांदे यांनी यावेळी दिली.

लिज्जत पापड उद्योग समूहाचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी सुरेश कोते (पुणे), विश्वनाथ आहेर (ओझर), किसनराव जाधव (सिन्नर) यांना जीवनगौरव तर सेवानिवृत्त शासकीय अधिकारी नारायण करंगळे, पत्रकार गोकुळ सोनवणे (नाशिक), सुभाष कुंभार, रतिलाल कुंभार (शिरपूर), सेवानिवृत्त पोलीस अधिकारी भगवान सूर्यवंशी यांना समाजभूषण पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

कुंभार कला सोसायटीच्या निवडणुकीत समर्थ पॅनलचा दणदणीत विजय

अध्यक्षपदी भास्कर बोरीटकर यांची निवड

मुंबई - कुंभारकला को. ऑप. हौसिंग सोसायटी लि. चारकोप, कांदिवली (प) या गृहनिर्माण संस्थेची पंचवार्षिक निवडणूक अलिकडेच पार पडली. या निवडणुकीत श्री समर्थ पॅनलचे सर्वच्या सर्व १५ उमेदवार एकतर्फी भरघोस मतांनी विजयी झाले.

श्री समर्थ पॅनलच्या सर्व उमेदवारांना भरघोस मतांनी निवडून दिल्याबद्दल सर्व सन्माननीय श्री समर्थ पॅनलतर्फे आभार मानण्यात आले.

समर्थ पॅनलचे सर्व विजयी उमेदवार आनंद व्यक्त करताना

मुंबई चारकोप येथील कुंभार कला गृहनिर्माण हौसिंग सोसायटीच्या समर्थ पॅनल निवडून आणण्यात सिंहाचा वाटा असणारे जेष्ठ नेते नव निर्वाचित संचालक विजयराव मांडाळकर यांचा समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्रपरिवारातर्फे सत्कार करताना संपादक संजय राजे समवेत सौ. किर्ती विजयराव मांडाळकर, सौ. स्नेहल पंकज नांदगावकर, सौ. पूर्वा प्रणव नेवरेकर, चि. वेदांत प्रणव नेवरेकर डावीकडून मंदार आष्टकर, पंकज नांदगावकर व अॅड. प्रणव नेवरेकर

पार पाडण्यासाठी मेहनत घेतली त्या सर्वांचेही श्री समर्थ पॅनलतर्फे आभार मानण्यात आले.

तसेच निवडणूक निर्णय अधिकारी अॅड. श्री किरण निकम व त्यांचे सहकारी यांनी केलेल्या सहकार्याबद्दलही कुंभारकला को. ऑप. हौसिंग संस्थेतर्फे त्यांचेही आभार मानण्यात आले. यावेळी निवडणूक निर्णय अधिकारी अॅड. श्री. किरण निकम यांनी तसेच उपस्थित सभासदांनी विजयी श्री समर्थ पॅनलला शुभेच्छा दिल्या.

माजी सचिव विजयराव मांडाळकर यांचा पुणे येथे संजय राजे यांचे निवासस्थानी सत्कार करून नुतन कार्यकारिणीस शुभेच्छा दिल्या. यावेळी अपात्र १८० लोकांचा प्रश्न मार्गी लावू असे आश्वासन त्यांनी दिले.

समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे मनःपूर्वक अभिनंदन व प्रकल्प पुर्ण करण्यासाठी हार्दिक शुभेच्छा!

***

नालासोपारा येथे गुणगौरव समारंभ संपन्न

दिपप्रज्वलन प्रसंगी डावीकडून महेश सायकर, विद्या पेंडलकर, अजित कुंभार, संजय राजे, सतिश दरेकर, डॉ. महारुद्र कुंभार व मान्यवर

वसई : नालासोपारा - विरार (शहर) कुंभार समाज मंडळाच्या स्नेहमिलन सोहळ्याचे शिल्पकार त्यांचे मानलेच पाहिजेत आभार! निष्कर्मान्त राहण्यापेक्षा उपयुक्त कर्म करून प्रकाशमान व्हा असा आदर्श घालून देत ज्या समाजात जन्मलो त्या समाजाचे ऋण जाणिवपूर्वक शिरावर घेऊन फेडण्याचे व्रत स्वीकारलेल्या महनीय थोर व्यक्तिमत्त्वांच्या उपस्थितीत हा सोहळा संपन्न झाला.

एखादा सूर असा यावा। क्षितीजाचा पार दिसावा।।

एखादा आलाप असा खुलावा। सारा आसंमत उजळून यावा।।

याप्रमाणे सदगुरू वामनराव पै यांच्या अनुयायांनी (शाखा - नालासोपारा) आपल्या सुमधुर आवाजाने सारे सभागृह उजळून काढले. सारे भक्तीमय वातावरण तयार झाले होते.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीस उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते दीप प्रज्वलन झाले व श्री संत गोरोबाकाकांच्या प्रतिमेचे पुष्पहार अर्पण करून पूजन केले. मंडळाचे अध्यक्ष या नात्याने महेश सायकर यांनी प्रास्तविक केले. पाहुण्यांना शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ देऊन स्वागत केले.

कुंभार समाज सामाजिक संस्था, महाराष्ट्र प्रदेशचे अध्यक्ष समाजभूषण सतिशदादा दरेकर कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी होते. अचूक निर्णयक्षमता, ध्येयपूर्तीचा अखंड ध्यास ज्यांच्या ठायी आहे असे IAS अधिकारी समाजभूषण अजित कुंभार, सहआयुक्त दक्षता विभाग बृहन्मुंबई महानगर पालिका व सेव्हन हिल्स हॉस्पिटल अंधेरी येथे विशेष कार्यभार सांभाळत असलेले कर्तव्यदक्ष अधिकारी डॉ. महारुद्र अच्युतराव कुंभार प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते.

ज्येष्ठ नागरीक संघाचे प्रमुख डॉ. यशवंत कुंभार, जीवदानी देवी मंदिर ट्रस्टचे अध्यक्ष प्रदीपजी तेंडोलकर, वसई - विरार शहर महानगर पालिकेचे माजी नगरसेवक, सहकार्यातून सहजीवनाचा मंत्र देणारे सुनिलजी आचोळकर, महिला आघाडी प्रमुख सल्लागार सौ. स्नेहल जामसुदकर ताई, आरोग्य शिबीराची जबाबदारी पार पाडणारे डॉ. पी. व्ही. कुंभार, डॉ. सुरेश काळे, मॅरेथॉन अम्बेसिटर प्रदीप कुंभार, कुंभारी मासिकाचे संपादक संजयजी राजे या सर्व प्रमुख मार्गदर्शक सल्लागारांच्या उपस्थितीने आजचा हा सन्मान सोहळा आनंदाची पर्वणी ठरलाच. या सर्वांच्या हस्ते दिनदर्शिकेचे प्रकाशन करण्यात आले. वय झालं म्हणून थकायचं कशाला,

मान्यवर पाहुण्यांसमवेत गुणी विद्यार्थी डावीकडे बबन जगदाळे, उजवीकडे सुनिल आचोळकर, महेश सायकर व मान्यवर

कार्यक्रमास उपस्थित पुरस्कारार्थी व समाज बंधू-भगिनी

आयुष्याच्या आनंदाला मुकायचं कशाला असा संदेश देणारे जीवनगौरव प्राप्त कृष्णा आप्पा धोंडू सोनावळे व प्रभाकर शिवराम चिंदरकर यांनी जीवनगौरव पुरस्कार स्विकारून आम्हांस आशीर्वाद दिले.

एखादा संत दीप लावून जातो. त्याचा प्रकाश अंधारातून वाट काढणाऱ्यांना सतत मार्ग दाखवित राहतो. अशी ही सर्व महान व्यक्तिमत्त्व आमचे सदैव मार्गदर्शक आहेत.

कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी स्टेज व्यवस्था, सरस्वती पूजन, बक्षीस व्यवस्था, ट्रॉफीज, सन्मानपत्र, पुष्पगुच्छ, नाष्टा व जेवण ही सर्व व्यवस्था चोखपणे पाहणारे सचिव जयवंत पंदिरेकर, उपाध्यक्ष प्रकाश पाटील, सहसचिव विजय पेंडलकर, खजिनदार प्रभाकर चिंदरकर, संजय साळवी संपर्क प्रमुख संदिप कुंभार, अनंत आंगवलकर, गिरकर, विद्याधर हिंदळेकर, विलास वर्देकर, रमेश पेंडकलकर, राजू कोलाटकर, लक्ष्मण कुंभार सर, बळवंत कुंभार व महिला आघाडी सौ. विद्या पेंडकलकर, सौ. मानसी बागावडे, सौ. अर्पणा गावखडकर, सौ. साक्षी कुंभार, सौ. चित्रा कोंलबेकर, सौ. क्रांती भेंदावडेकर, सौ. साळवी या व इतर सर्व कार्यकारिणीचा हात हा जगन्नाथाचा रथ ओढण्यासाठी लागला आहे.

श्रेय ज्याचे त्यास द्यावे या विंदा करंदीकर यांच्या काव्यपंक्तीची दखल घ्यावीच लागेल.

सांधूसंत येती घरा, तोचि दिवाळी दसरा ।

समाज बांधव येती मेळा, तोचि आनंद सोहळा ।।

असा हा सोहळा सर्वांना आनंदाची पर्वणी ठरला.

दिव्याने दिवा लावत गेलं कि दिव्यांची एक दिपमाळ तयार होते, फुलाला फूल जोडत गेलं कि फुलांचा एक फुलहार तयार होतो आणि

ज्येष्ठ समाजसेवक कृष्णा आप्पा सोनावळे यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान हस्ते सतिश दरेकर समवेत अजित कुंभार, सुनिल आचोळकर, संजय राजे, सुरेश काळे

उपजिल्हाधिकारी मनिषाताई कुंभार यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते अजित कुंभार समवेत बीना राजे, सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, महेश सायकर

संजय कलमकर यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते अजित कुंभार समवेत महेश सायकर, अजित कुंभार, सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, संजय राजे

विशाल गुडेकर यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते अजित कुंभार समवेत गजानन खानजोडे, सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, संजय राजे व मान्यवर

इंजि. बबनराव जगदाळे यांना समाजभूषण पुरस्कार हस्ते सतिश दरेकर, समवेत अजित कुंभार, प्रदिप कुंभार, सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, संजय राजे, महेश सायकर व मान्यवर

वरिष्ठ तुरुंग अधिकारी विलास कापडे यांना समाजभूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते गजानन खानजोडे समवेत अजित कुंभार, सतिश दरेकर, सुनिल आचोळकर, संजय राजे, डॉ. पी.व्ही. कुंभार व मान्यवर

माणसाला माणूस जोडत गेलं की माणुसकीचं एक सुंदर नातं तयार होतं. अशी चिरकाल टिकणारी सुंदर नाती या मेळाव्यात अधिकच दृढ झाली. समाजभूषण प्राप्त उपजिल्हाधिकारी मनिषाताई कुंभार, वरिष्ठ तुरुंगाधिकारी (जेलर) विलासजी कापडे, इंजि. बबनराव जगदाळे, उद्योजक संजयजी कलमकर, समाजसेवक विलासजी गुडेकर, प्रकाशजी साळवी या सर्व व्यक्तिमत्त्वाचा परिचय सर्वाना आदर्शवत उरला.

ध्येयाचा ध्यास लागला तर कामाचा त्रास वाटत नाही याच भावनेतून सर्व हितचिंतक, मार्गदर्शक, कार्यकर्ते आनंदाने, निष्ठेने, श्रद्धेने, उत्साहाने या मेळाव्यात सहभागी झाले. देण्यात काय आनंद असतो हे मनापासून अनुभवतात असे दातृत्व अंगी असणाऱ्या, उजव्या हाताने दिलेले दान डाव्या हातालाही कळू न देणाऱ्या सर्व दानशूरांचे, जाहिरातदारांचे, हितचिंतकांचे अनेक जिल्ह्यातून व तालुक्यातून आलेले अध्यक्ष, पदाधिकारी यांचे मनापासून आभार! आपला कुंभार परिवार म्हणजे

आनंदी जीवनाचा निर्झर, मनातल्या माणुसकीचा पाझर आहे. प्रेम, स्नेह, आग्रह, मायेचे घर, अहंकार विरहीत जीवनाचा धडा देणारे संस्कार क्षेत्र आहे. दया, क्षमा, शांतीचे देवालय निरपेक्ष सहकार्य, कठोर परिश्रम यांचे भांडार आहे. या सर्वांची प्रचिती दुपार सत्रात झालेल्या वधू-वर मेळाव्यात दिसून आली. सचिव जयवंत पंदिरेकर यांच्या ओघवत्या सूत्र संचलनाने सर्वाना मोहित केले.

पुन्हा एकदा सर्वांचे मनःपूर्वक आभार! आपला सर्वांचा लोभ, प्रेम आहेच ते वाढत जावो ही श्री संत गोरोबा काकांच्या चरणी प्रार्थना! ज्यांच्या नावांचा उल्लेख राहिला आहे त्यांच्यासाठी क्षमस्व आहे. ही आभाराची सारी फुले तुम्हां सर्वांसाठी आहेत.

आमुच्या मनामनात रंगतो कुंभार! आमुच्या नसानसात नाचतो कुंभार !! महेश सायकर, अध्यक्ष वसई नालासोपारा विरार (शहर) कुंभार समाज मंडळ

***

कुंभार समाजाचा वधु-वर मेळावा कोल्हापुरात मोठ्या उत्साहात

वधू-वरांचे समुपदेशन करण्यासाठी समाजाने पुढाकार घ्यावा- ना. चंद्रकांतदादा पाटील

कुंभश्री संपादक संजय राजे यांचा सत्कार हस्ते मधुरिमा राजे छत्रपती समवेत डावीकडे सौ. मनीषा वासकर, उजवीकडे प्रकाश कुंभार सरवडेकर, विलास वासकर व मान्यवर.

मेळाव्याचे उद्घाटन करताना मा.ना.चंद्रकांत दादा पाटील (उच्च व तंत्रशिक्षण वस्त्रोद्योग मंत्री महाराष्ट्र राज्य) यांचे हस्ते झाले. समवेत सौ. मधुरिमा राजे छत्रपती, अरुण आण्णा निगवेकर (माजी उपमहापौर) विलासदादा वास्कर (माजी उपमहापौर), सौ.मनीषा संजय वास्कर (माजी जि.प.सदस्या), संजय काका निगवेकर (माजी चेअरमन)

मार्गदर्शन करताना मधुरिमा राजे छत्रपती, मनीषा वासकर, विलास वासकर, प्रकाश कुंभार मागे संजयकाका निगवेकर, संजय राजे व मान्यवर

कार्यक्रमाचे प्रमुख पाहुणे मंत्री महोदय चंद्रकांतदादा पाटील, अध्यक्ष मधुरिमा राजे व मागे संजय राजे

कोल्हापूर : येथील कुंभार समाजाचा वधू-वर पालक परिचय मेळावा संत गोरा कुंभार वसाहतीमध्ये पार पडला. मेळाव्याचे उद्घाटन उच्च व तंत्रशिक्षण मंत्री चंद्रकांत पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आले. यावेळी अध्यक्षस्थानी मधुरिमा राजे होत्या.

अशा मेळाव्यातून लग्नगाठी जोडल्या जातात. वाढते घटस्फोट रोखण्यासाठी विवाहापूर्वीचे वधू-वरांचे समुपदेशन करण्यासाठी समाजाने पुढाकार घ्यावा, असे आवाहन यावेळी पाटील यांनी केले. मेळाव्याला गोवा, कर्नाटक, करमाळा, मुंबई, ठाणे, रत्नागिरी, सांगली, सावंतवाडी, सोलापूर येथून वधू-वर व पालक उपस्थित होते.

मेळाव्याचे आयोजन कुमावत को-ऑप. क्रेडिट सोसायटी, कोल्हापूर शहर कुंभार माल उत्पादक सोसायटी व कुंभार समाज विकास फाउंडेशन यांच्या संयुक्त विद्यमाने करण्यात आले होते.

यावेळी माजी नगरसेवक प्रकाश कुंभार सरवडेकर, विलास वास्कर, अरुण निगवेकर, मनीषा वास्कर उपस्थित होते. संभाजी आरेकर यांनी

स्वागत केले. विलास कुंभार यांनी सूत्रसंचालन केले. यावेळी तीनशेहून अधिक वधू-वरांची नोंदणी झाल्याचे दिनकर कुंभार यांनी सांगितले.

छत्रपती व पश्चिम महाराष्ट्र कुंभार समाजाचे अध्यक्ष सोमनाथजी कुंभार, कुंभश्रीचे संपादक संजय राजे इतर सर्व मान्यवरांच्या उपस्थित वधू वर मेळावा पार पडला.

संजय राजे यांनी मार्गदर्शनपर भाषणात सांगितले की तडजोड ही विवाह मधील यशाची गुरुकिल्ली आहे. ज्या पालकांचे आपणास स्वतःहून आपल्या पाल्याविषयी फोन येतात त्यांच्याकडे आपण दुर्लक्ष करतो आणि आपण मात्र दुसऱ्या पाल्याच्या पालकांकडे फोन लावत असतो, ते पालक ही आपल्याकडे दुर्लक्ष करित असतात. हा पाठशिवणीचा खेळ अनेक वर्षे चालल्यानंतर आपण ज्यावेळी मागे वळून बघतो तेव्हा आपल्याकडे चौकशी करणाऱ्या पाल्यांची लग्ने झालेली असतात. अश्या गोष्टी आपण टाळून आपल्याकडे स्वतःहून फोन करणाऱ्यांकडे सकारात्मक नजरने पाहून योग्य ती तडजोड केल्यास विवाह योग नक्की येतो.

***

नांदेड येथे कुंभार समाज : इतिहास आणि परंपरा पुस्तकाचे प्रकाशन

गोरोबाकाका प्रतिमा पूजन व दीप प्रज्वलन प्रसंगी उपस्थित मान्यवर डावीकडून रमाकांत क्षीरसागर, डॉ. नागोराव कुंभार, डॉ. मेनकर, सतिश दरेकर, भास्करराव पाटील, संजय रुईकर, उत्तम मांजरमकर, संजय गाते व मान्यवर

कार्यक्रमाचे अध्यक्ष माजी खासदार भास्करराव पाटील यांचा सत्कार करताना डावीकडून डॉ. मेनकर, उत्तम मांजरमकर, सतिश दरेकर व संजय रुईकर

कुंभार समाज इतिहास आणि परंपरा या पुस्तकाचे प्रकाशन मान्यवरांचे हस्ते संपन्न

नांदेड : विचार आणि ज्ञानाला मानवी जीवनात महत्वाचे स्थान असून समाजासाठी ती एक महत्वपूर्ण शक्ती आहे. माणूस आणि समाज बदलण्याचं सामर्थ्य केवळ शिक्षणात आहे, म्हणून कुंभार समाजातील युवकांनी शिक्षणाची कास धरावी, असे प्रतिपादन महाराष्ट्रातील ज्येष्ठ विचारवंत, तत्वज्ञ व प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार यांनी केले.

हॉटेल सिटी प्राईड येथे उत्तम गोरडवार मांजरमकर व उद्योजक अॅड. संजय रुईकर यांच्या संयुक्त संपादनातून कुंभार समाज : इतिहास आणि परंपरा या प्रसिद्ध झालेल्या पुस्तकाच्या प्रकाशन समारंभ प्रसंगी प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार बोलत होते. अध्यक्षस्थानी माजी खासदार भास्करराव पाटील खतगावकर, नांदेड दक्षिणचे आ. मोहन हंबर्डे, कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष सतीश दरेकर, भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश सरचिटणीस संजय गाते, नाशिक मनपाचे सेवानिवृत्त अतिरिक्त आयुक्त डॉ. दिलीप मेनकर, इंजि. सुभाष तेटवार, रमाकांत क्षीरसागर, अनंत कुंभार, वसंत घोडनदीकर, प्रकाश भालेराव, बाळासाहेब कुंभार, रामदास कुंभार, सोमनाथ सोनवणे, धनराज शिरूळे, बालाजी भोसीकर, शेवाळकर. पिंपळडोहकर, गणेश आंबेकर आणि कुंभार समाजातील अनेक कार्यकर्ते उपस्थित होते.

प्रा.डॉ. कुंभार म्हणाले की, शिक्षणातून व्यक्ती परिपूर्ण बनतो

कार्यक्रमास उपस्थित समाज बंधू-भगिनी

आणि व्यक्ती बदलला की, आदर्श समाजाची बांधणी होते. कुंभार समाज इतिहास आणि परंपरा हे पुस्तक म्हणजे कुंभार समाजाच्या विविध समस्यांचा वेध घेणारा ग्रंथ असून समाजाला वैचारिक दिशा आणि दृष्टी देणारा ग्रंथ आहे. समाजातील युवा पिढीला सर्वांगीण विकासाची प्रेरणा देणारा आहे. हे पुस्तक कुंभार समाजाच्या उत्थानासाठी 'माइल स्टोन' ठरेल अशी खात्री आहे.

खतगावकर म्हणाले की, कुंभार समाजाला एक आदर्शवंत असा इतिहास असून सांस्कृतिक आणि ऐतिहासिकदृष्ट्या ओळख असलेल्या या कुंभार समाजाने भारतीय संस्कृती संवर्धन तसेच वारसा आणि वसा जोपासण्यात महत्वाची भूमिका बजावली आहे. श्री संत गोरोबा काकांनी वारकरी संप्रदायाबरोबरच समाज प्रबोधनाचे ही महत्वाचे कार्य त्यांनी केले. याप्रसंगी आ.हंबर्डे, संजय गाते, डॉ. मेनकर, सतीश दरेकर आदिंचीही भाषणे झाली. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक पुस्तकाचे संपादक उत्तम मांजरमकर यांनी केले. श्री सरस्वती व संत गोरोबा काकांच्या प्रतिमा पूजन व दीपप्रज्वलनाने कार्यक्रमाचा प्रारंभ झाला. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन बाळासाहेब पांडे तर आभार अॅड. संजय रुईकर यांनी मानले.

***

संत शिरोमणी गोरोबाकाका समाज सेवा संस्थेचे रौप्य महोत्सवी वर्धापन सोहळा संपन्न

समाज गौरव पुरस्कार काशिराम साळवी यांना प्रदान हस्ते सुरेशराव कोते समवेत हणुमंतराव भोसले, वैशालीताई घोडेकर, अरुणाताई कुंभार, सतिशदादा दरेकर, शिवाजी साळवी व मान्यवर

जेष्ठ समाजसेविका प्रतिभाताई ओव्हाळे यांच्या अमृत महोत्सवी वर्धानिमित्त त्यांचा सत्कार करताना डावीकडून संजय राजे, सतिशदादा दरेकर, ओव्हाळे ताई, वैशाली घोडेकर, हणुमंतराव भोसले व सुरेशराव कोते

कार्यक्रमास उपस्थित मान्यवर डावीकडून डॉ. सुरेश काळे, महेश सायकर, हणुमंतराव भोसले, वैशालीताई घोडेकर, सतिशदादा दरेकर, अरुणाताई कुंभार, अनिल नरवणकर व मान्यवर

गुणी विद्यार्थ्यांसमवेत मान्यवर डावीकडून संजय राजे, डॉ. सुरेश काळे, महेश सायकर, काशिराम साळवी, सुरेशराव कोते, संजना शिंदे, प्रतिभाताई ओव्हाळे, अनिल नरवणकर, प्रभाकर गुडेकर व मान्यवर

पिंपरी दि. २६ जानेवारी २०२३ रोजी सायंकाळी ४ वाजता, संत गोरोबाकाका विठ्ठल रुक्मिणी मंदिर नेहरुनगर पिंपरी चिंचवड येथे संस्थेचे रौप्य महोत्सव वर्धापन दिनानिमित्त कोकण खेड गाव कुंभाड मधील कुंभार ज्ञाती बांधवाचा कौटुंबिक स्नेहमेळावा संपन्न झाला. पुणे, पिंपरी, चिंचवड शहरात स्थाईक असलेले कुंभार समाज बांधव मोठ्या संख्येने एकत्र आले होते. कोकणातून खेड, कुंभाड मधील ग्रामस्थ बांधव, अहमदनगर, पनवेल, कल्याण, मुंबई येथील चाकरमानी समाज बांधव या मेळाव्याला आवर्जून उपस्थित होते. मुंबईतील सुप्रसिद्ध गायक श्री. संजय व सौ. शिवानी साळवी यांच्या सुमधुर आवाजात देशभक्तीपर गीतांनी मंदिर सभागृहातील वातावरण गजबजून गेले होते.

निष्कर्मात राहण्यापेक्षा उपयुक्त कर्म करून प्रकाशमान व्हा. असा आदर्श घालून देत ज्या समाजात जन्माला आलो त्या समाजाचे ऋण जाणिवपूर्वक शिरावर घेऊन फेडण्याचे व्रत स्वीकारलेल्या थोर व्यक्ती महत्वांच्या उपस्थितीत हा सोहळा संपन्न झाला. कार्यक्रमाच्या सुरुवातीस उपस्थित मान्यवरांच्या हस्ते दिप प्रज्वलन झाले व श्री. संत गोरोबाकाका, विठ्ठल रुक्मिणी मूर्तींना पुष्पहार अर्पण करून पुजन करण्यात आले.

मा. महापौर हनुमंतराव भोसले (आण्णा) यांनी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष स्थान भुषविले. सौ. वैशालीताई घोडेकर मा. महापौर नगरसेवक पि.चिं. मनपा संस्थेचे मार्गदर्शक, सतिशदादा दरेकर-प्रदेशाध्यक्ष कुंभार

समाज सामाजिक संस्था (महा.), जेष्ठ विचारवंत सुरेशराव कोते साहेब महा व्यवस्थापक लिज्जत पापड गृहउद्योग, समाज भुषण महेशजी सायकर-कार्याध्यक्ष महाराष्ट्र, समाज भुषण डॉ. सुरेश काळे सर हृदयरोग तज्ञ के.ई.एम. हॉस्पिटल मुंबई, संतोष कुंभार-अध्यक्ष पुणे जिल्हा कुंभार समाजज्ञोती मंडळ, श्रीमती प्रतिभाताई ओव्हाळे प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित होते. शिशुगट ते पदवीधर पर्यंतच्या पच्च्यांन्नव विद्यार्थ्यांना मान्यवरांच्या हस्ते गुणवंत पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.

संजय राजे- संपादक कुंभश्री मासिक, अजय विरकर- कार्या. सचिव, समाज गौरव काशिराम साळवी, सुभेदार सखाराम परबते साहेब, सत्यवान साळवी- शहराध्यक्ष कोकणस्थ कुंभार समाज पिं.चिं., सुनिल नरवणकर- अध्यक्ष ग्रामस्थ कमेट्री गाव कुंभाड, सतिशशेठ परबते हॉटेल उद्योजक पिं.चिं. शहर, सुरेश कुंभार- सदस्य कार्यसमिती मेबर दारुगोळा फॅक्टरी देहुरोड, सतिश मोरे- एच.डी.एफ.सी. ब्रॅन्च मॅनेजर, अजय पाताडे अध्यक्ष सिंधूदूर्ग जिल्हा उत्कर्ष मंडळ पिं.चिं. या सर्व प्रमुख मार्गदर्शकांच्या उपस्थितीने हा रौप्य महोत्सव सोहळा आनंदाची पर्वणी ठरलाच.

समाज अध्यक्ष शांता राम गुडेकर, संस्था अध्यक्ष प्रभाकर गुडेकर यांच्या हस्ते मान्यवरांना शाल श्रीफळ, पुष्पगुच्छ आणि विठ्ठल रखुमाईचे मुर्ती भेट देऊन स्वागत करण्यात आले. संस्थेचे माजी अध्यक्ष अनिल

कार्यक्रमास उपस्थित बंधू-भगिनींचा जनसमुदाय

नरवणकर यांनी कार्यक्रमाचे सुत्रसंचालन केले.

वय झालं म्हणून थकायचे कशाला, आयुष्याच्या आनंदाला मुकायचे कशाला असा संदेश देणारे मा. सैनिक सन्मा. काशिराम साळवी यांनी समाजगौरव पुरस्कार स्विकारून संस्थेला आशिर्वाद दिले. या वर्षापासून दिला जाणारा समाजगौरव सन्मानाचे ते प्रथम मानकरी ठरले.

भारतमातेच्या रक्षणासाठी आयुष्यातील उमेदीची वर्ष खर्च करून आपलं सारं आयुष्य देशसेवेसाठी कारणी लावून सैन्यदलातून निवृत्त

झालेल्या माजी सैनिकांचे तसेच सरकारी आणि खाजगी आस्थापनेतून निवृत्त झालेल्या तेरा समाज बांधवांना संस्थेच्या वतिने शाल, श्रीफळ, पुष्पगुच्छ आणि विठ्ठल रखुमाईची मूर्ती भेट देऊन सन्मानित करण्यात आले. हळदी कूंकु व तिळगुळ वाटप करून सायंकाळी ७.३० वा. स्नेह भोजनाचे कार्यक्रमाचे समारोप करण्यात आले.

कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी काशिराम साळवी, शांताराम गुडेकर, प्रभाकर गुडेकर, तुकाराम परबते, अनिल नरवणकर, नारायण साळवी, सतिशशेठ परबते, संतोष गुडेकर, मनोहर साळवी, दिशांत साळवी, मनोज साळवी, सचिन चिपळणकर, बबन परबते, संतोष परबते, जयवंत परबते, मधुकर साळवी, शरद साळवी, अनिल दिविलकर, कु. ओमकार साळवी या कार्यकर्त्यांनी प्रचंड मेहनत घेतली.

– अनिल नरवणकर,

माजी अध्यक्ष संत शिरोमणी गोरोबाकाका समाजसेवा संस्था नेहरुनगर पिंपरी

प्रजापती समाज विकास मंडळाचे संमेलन उत्साहात

प्रतिमा पूजन व दीप प्रज्वलन करताना संगिता यादव, सी.पी. प्रजापति, अशोकराव सोनवणे, सुरेशजी प्रजापति व मान्यवर

पनवेल : प्रजापती समाज विकास मंडळ नॅशनल सोशल ऑर्गनायझेशनचे १८वे वार्षिक संमेलन दि. १२ रोजी नवीन पनवेलमधील आंध्र कला समिती हॉलमध्ये झाले. प्रमुख पाहुण्या खासदार संगिता यादव, दक्ष फाऊंडेशनचे राष्ट्रीय अध्यक्ष सुरेश प्रजापती, ओबीसी सेवा संघाचे राष्ट्रीय अध्यक्ष अशोक विठ्ठल सोनवणे, ममता सैनी, विनोद खिमजी प्रजापती फटानिया आदींच्या हस्ते कार्यक्रमाची सुरुवात झाली.

संस्थेचे संस्थापक राष्ट्रीय अध्यक्ष सी. पी. प्रजापती यांनी महाराष्ट्रात माती कला मंडळाची स्थापना करावी, प्रजापतींना महाराष्ट्रात ओबीसी आरक्षण मिळावे, जातीची जनगणना व्हावी, प्रजापती समाजातील लोकांनाही समाजाच्या मुख्य प्रवाहात सामील करून घेता येईल, यासाठी राजकीय सहभाग मिळावा, अशी मागणी केली. कार्यक्रमात समाजातील

मुलांनी रंगीत सांस्कृतिक कार्यक्रमही सादर केला. प्रजापती समाजाचे १०वी व १२वीचे विद्यार्थी व समाजातील प्रतिष्ठित व्यक्तींचाही सन्मानचिन्ह देऊन गौरव करण्यात आला. या वेळी जिल्हास्तरापासून राष्ट्रीय स्तरापर्यंत पदाधिकाऱ्यांची नियुक्तीही करण्यात आली.

संमेलन यशस्वी करण्यासाठी राष्ट्रीय मुख्य सरचिटणीस विनोद प्रजापती, गजेंद्र प्रजापती, ओम प्रजापती संपादक उत्तर शक्ती, इंद्रजित प्रजापती, सर्वजित प्रजापती, अधिवक्ता ओम प्रजापती, गोवर्धन प्रजापती, राजेंद्र बाबू प्रजापती, रवींद्र प्रजापती, संजय प्रजापती, राम आशिष प्रजापती, चंद्रशेखर प्रजापती, पूनम प्रजापती, नीलम प्रजापती, ग्यानती प्रजापती, डॉ. ज्ञानप्रकाश प्रजापती, राजेंद्र प्रजापती, सोनू प्रजापती, भगवान दास प्रजापती, शिव प्रसाद प्रजापती, सुनील प्रजापती, बजरंगी प्रजापती, तोफनी प्रजापती, बच्चे लाल प्रजापती, गोविंद प्रजापती, राजेश प्रजापती, चंद्रजित प्रजापती, रामजीत प्रजापती, सूर्यनाथ परदेशी, विशाल प्रजापती, दिनेश प्रजापती, काशिनाथ परदेशी, सोनू प्रजापती, बंधू प्रजापती, राम अवध प्रजापती, विनोद प्रजापती, लोकनाथ प्रजापती, रामजीत प्रजापती, फुंडकर प्रजापती, प्रजापती आदींनी परिश्रम घेतले.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन व प्रजापती समाज विकास मंडळाचे राष्ट्रीय उपाध्यक्ष व सर्व प्रजापती शक्ती ट्रस्टचे अध्यक्ष अजय प्रजापती यांनी केले. कृतज्ञता विनोदकुमार प्रजापती राष्ट्रीय मुख्य सरचिटणीस यांनी व्यक्त केली. परिषदेत सुमारे ३०० समाज बांधवांनी उत्साहाने सहभाग घेतला होता.

***

‘वेणूताई’च्या नम्रता कुंभारला सुवर्णपदक

कऱ्हाड : येथील वेणूताई चव्हाण कॉलेजची नम्रता कुंभार हिने शिवाजी विद्यापीठ आंतर विभागीय पावर लिफ्टिंग स्पर्धेत ७६ किलो वजन गटात १६० किलो वजन उचलून प्रथम क्रमांक प्राप्त केला. तिला सुवर्णपदक देऊन सन्मानित करण्यात आले. या नेत्रदीपक यशाबद्दल संस्थेचे सचिव प्रकाश पाटील, प्राचार्य डॉ. एल. जी. जाधव यांनी नम्रताचा सत्कार केला.

देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार स्मारक ट्रस्ट

-* विनम्र आवाहन *-

देशभक्त रत्नाप्पा भस्माप्पा कुंभार, रा. निमशिरगांव, जि. कोल्हापूर हे एक महान क्रांतीकारक, संविधान शिल्पकार, विकास पुरुष व दृष्टे विचारवंत होते. त्यांच्याबाबत कुंभार समाजातही मोठे अज्ञान आहे. त्यांच्या मृत्यूस यावर्षी २५ वर्षे पूर्ण होत आहेत. या थोर पुरुषांने कोणतीही वैयक्तिक इस्टेट केली नाही किंवा आपल्या वारसांना राजकारणात सुस्थापित केले नाही. केवळ कुंभार समाजातील असल्याने राज्यकर्त्या जातीनी त्यांच्याकडे मरणोत्तर दुर्लक्ष केले व कुंभार समाज जागृत नसल्याने देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार यांचे गेल्या पंचवीस वर्षात स्मारक उभे राहू शकले नाही ही अत्यंत खेदाची गोष्ट आहे.

आदरणीय रत्नाप्पा कुंभार यांचे कार्य संपूर्ण देशामध्ये अतुलनीय आहे, याची कल्पना खालील गोष्टींवरून येईल.

१) २५ डिसेंबर १९३८ रोजी त्यांनी शेतसारा कमी करण्यासाठी कोल्हापूर ते जयसिंगपूर येथे शेतकरी मोर्चे काढले.

२) ६ जून १९३९ मध्ये जयसिंगपूर येथे प्रजा परिषदेची स्थापना करून संपूर्ण स्वातंत्र्याची मागणी केली त्याबद्दल त्यांना पहिला तुरुंगवास घडला.

३) १९४२ च्या चलेजाव आंदोलनात संपूर्ण कोल्हापूर जिल्ह्यातच नव्हे तर पूर्ण महाराष्ट्रातील चळवळीला गती दिली. रेल्वे स्टेशन जाळणे, तारा तोडणे दारूचे गुते जाळणे आदी घातपाती कारवाया करीत त्यांनी इंग्रज सरकारला जेरीस आणले. बार्शी रेल्वे लूट, जेजुरीच्या जामदार खान्याची लूट हे क्रांतीकारी कार्यासाठी राजकीय दरोड्याची उदाहरणे आहेत. त्यांचे सर्व सहकारी पकडले गेले पण २० हजार रुपयांचे बक्षिस लावूनही रत्नाप्पा यांना सरकार शेवटपर्यंत पकडू शकले नाही. स्वातंत्र्य मिळाल्यावरच ते कोल्हापूर येथे प्रकट झाले.

४) भारतीय राज्यघटनेच्या सुकाणू समितीचे ते सदस्य होते व १९५० साली भारतीय लोकांच्यावतीने ज्यांनी घटना स्वीकारली त्यातही रत्नाप्पांचा सहभाग होता तसेच घटनेच्या मूळप्रतीवर त्यांची सही आहे.

५) ते चार वर्षे खासदार व २८ वर्षे आमदार होते. दोन वेळा त्यांनी महाराष्ट्राच्या मंत्रिमंडळात गृहराज्यमंत्री व अन्न आणि नागरी पुरवठा मंत्री म्हणून कार्य केले आहे.

६) शिरोळ व हातकणंगले तालुक्यात त्यांनी २८८ वाचनालये स्थापन करण्यात आर्थिक मदत केली व १९९० मध्ये त्यांच्या अध्यक्षतेखाली महाराष्ट्र राज्य सार्वजनिक महासंघाची स्थापना झाली.

७) इचलकरंजी येथे देशातील दुसऱ्या सहकारी साखर कारखान्याची

स्थापना केली.

८) ५२ सहकारी उपसा जलसिंचन योजना सुरु करून त्यांनी हातकणंगले व शिरोळ तालुक्यातील ५९ हजार एकर जमीन ओलीताखाली आणली. त्यासाठी पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांच्या हस्ते काळम्मावाडी धरणाच्या उभारणीची मुहूर्तमेढ रोवली.

९) साखर कारखान्याबरोबरच औद्योगिक वसाहती, बँका, सूतगिरणी, जनता बझार (सहकारी मॉल) बाजार समित्या, महाविद्यालये व ग्रामीण रस्ते बांधणी या सर्व क्षेत्रात मूलभूत कार्य केले.

१०) कापूस एकाधिकार महासंघाचे ते पहिले अध्यक्ष होते. तसेच डेक्कन शुगर इस्टिट्यूट च्या उभारणीत त्यांचा सिंहाचा वाटा होता.

११) १९६७ साली त्यांनी सत्यवादीकार बाळासाहेब पाटील यांच्या बरोबर सुदर्शन नावाचा चित्रपट काढला.

देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार यांच्या रौप्यमहोत्सवी पुण्यस्मरणानिमित्त व संविधानाच्या अमृत महोत्सवाच्या पार्श्वभूमीवर त्यांचे भव्य स्मारक व्हावे व त्याची महत्वपूर्ण जबाबदारी कुंभार समाजाने स्विकारावी असे आमचे आवाहन आहे. सदर स्मारकाचा आराखडा सोबत जोडला असून त्याचा अंदाजे खर्च साडे पाच कोटी रुपये होणार आहे. या स्मारकात देशातील पहिले संविधान व स्वातंत्र्य संग्रहालय असेल त्याचबरोबर लोकशाही प्रशिक्षण केंद्र, युवा प्रशिक्षण केंद्र, रत्नाप्पा कुंभार यांचे कार्यदर्शक संग्रहालय व कुंभार कला इतिहास प्रदर्शन यांचा समावेश आहे.

या स्मारकासाठी देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार यांच्या कन्या मा. रजनीताई मगदूम व त्यांच्या कुटुंबियांनी दोन एकर जमीन व २५ लाख रुपये देण्याचे कबूल केले आहे. यापूर्वी तीन वेळा स्मारक समित्या होऊनही त्यामध्ये कुंभार समाजाचा सहभाग नसल्याने व इतर राजकारणी लोकांना कुंभार समाजातील नेत्याबद्दल कळकळ नसल्याने हे काम तडीस जाऊ शकले नाही.

२६ जानेवारी २०२५ रोजी भारतीय संविधानाचा अमृत महोत्सव सुरु होत आहे. त्यापूर्वी हे स्मारक पूर्ण व्हावे व मा. राष्ट्रपती किंवा सुप्रिम कोर्टाचे मुख्य न्यायाधिष यांचे हस्ते त्यांचे उद्घाटन व्हावे अशी इच्छा आहे. म्हणजे संपूर्ण देशाला आपल्या कुंभार समाजाच्या महानायकाचे कर्तृत्व ज्ञात होईल. तरी समस्त कुंभार बांधवांनी या स्मारकास मदत करून हे कार्य तडीस न्यावे ही नम्र विनंती.

प्राचार्य डॉ. राजेंद्र कुंभार

देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार स्मारक ट्रस्ट, कोल्हापूर.

***

**देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार स्मारक व संविधान संग्रहालय.
सदर स्मारक मा. रत्नाप्पा कुंभार यांचे निमशिरगांव या गावी होत आहे.**

निमशिरगांव (ता. शिरोळ) येथे दे.भ. रत्नाप्पाणा कुंभार यांच्या स्मारकाचे भूमिपूजन बसवलिंग पट्टदेवरु यांच्या हस्ते झाले. यावेळी रजनीताई मगदूम, आमदार राजेंद्र पाटील-यड्गावकर, खासदार धैर्यशील माने उपस्थित होते.

कोल्हापुर : देशभक्त रत्नाप्पाणा कुंभार यांनी स्वराज्य आणि स्वराज्यासाठी आपले आयुष्य वेचले. सामान्य माणूस हा त्यांच्या विचारकार्याच्या केंद्रस्थानी होता. त्यांचे स्मारक स्वातंत्र्यलढ्याचा गौरवशाली वारसा, संविधान साक्षरता, लोकशाही मूल्यांचे प्रशिक्षण आणि सर्वांगीण विकासाचे केंद्र होईल, असे प्रतिपादन बिदर येथील भालकी मठाचे परमपूज्य बसवलिंग पट्टदेवरु यांनी केले.

निमशिरगांव (ता. शिरोळ) येथे देशभक्त रत्नाप्पाणा कुंभार यांचे स्मारक आणि संविधान संकुलाचे भूमिपूजन बसवलिंग पट्टदेवरु यांच्या हस्ते झाले. अध्यक्षस्थानी रजनीताई मगदूम होत्या. याप्रसंगी खासदार संजय मंडलिक, धैर्यशील माने, आमदार विनय कोरे, राजेंद्र पाटील

यड्गावकर, उल्हास पाटील, दत्त साखर कारखान्याचे चेअरमन गणपतराव पाटील, अशोक स्वामी आदींनी मनोगत व्यक्त केले. स्मारक पूर्ण करण्यासाठी सर्वतोपरी मदतीचे आश्वासनही मान्यवरांनी दिले.

डॉ. विश्वनाथ मगदूम यांनी स्वागत केले. याप्रसंगी प्राचार्य राजेंद्र कुंभार, पुंडलिक जाधव, राजवर्धन निंबाळकर, विजय भोजे, नीता माने, रमेश चौगुले, पद्माकर पाटील, भोला कागले, बाबगोंडा पाटील, अशोक पाटील उपस्थित होते. सूत्रसंचालन प्रा. डॉ. अरुण शिंदे व सुनील स्वामी यांनी केले. स्वस्तिक पाटील यांनी आभार मानले.

स्मारक खर्चाचे सर्वसाधारण अंदाजपत्रक

१) मा. देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार यांचा पूर्णाकृती पुतळा	}	रु. १०,००,०००.००
२) भारतीय संविधान संग्रहालय	}	रु. २,३२,००,०००.००
३) भा. स्वातंत्र्य चळवळीचे संग्रहालय		
४) मा. देशभक्त रत्नाप्पा कुंभार स्मृती संग्रहालय		
५) कुंभार कला इतिहास प्रदर्शन व प्रवेशद्वार		रु. २०,००,०००.००
६) लोकशाही प्रशिक्षण केंद्र		रु. २५,००,०००.००
७) युवा प्रशिक्षण केंद्र व स्पर्धा परिक्षा मार्गदर्शन केंद्र		रु. १,१३,००,०००.००
८) संदर्भ ग्रंथालय	}	रु. ५०,००,०००.००
९) संशोधक वसतीगृह व गेस्ट हाऊस		
१०) प्रेक्षागृह व ऑफिथिएटर		
एकूण अंदाजित रक्कम		रु. ६,००,००,०००.००

श्री संत शिरोमणी गोरोबा काकांच्या वाड्याचा ९वा वर्धापण दिन सोहळा संपन्न

खा. ओम राजे निंबाळकर यांच्या हस्ते गोरोबा काकांच्या वाड्यामध्ये पूजन संपन्न समवेत नागनाथ कुंभार, विश्वनाथ कोळमकर, कुंभश्री संपादक संजय राजे

वाड्यामध्ये भजन किर्तनात दंग पदाधिकारी व वारकरी

खासदार ओम राजे निंबाळकर यांच्या सत्कार प्रसंगी डावीकडून बळवंत कुंभार, कोळमकर, नागनाथजी, ओम राजे, शामशेट राजे, सुर्यवंशी व भागवत

मनोगत व्यक्त करताना प्रदेश अध्यक्ष शामशेट राजे

पुढील वर्धापण दिन कार्यक्रमाचा पूर्ण खर्च करण्याची घोषणा केल्यानंतर बळवंत कुंभार त्यांचा सत्कार करण्यात आला

कुंभार (उपाध्यक्ष अखिल भारतीय प्रजापती कुंभकार महासंघ दिल्ली), कोळमकर साहेब (मराठवाडा विभाग प्रमुख), ज्ञानेश्वर भागवत (संपर्क प्रमुख अखिल महाराष्ट्र), राजेंद्र सावंदे (प्रवक्ता अखिल महाराष्ट्र), मनोहर जाधव (सचिव अखिल महाराष्ट्र), साईनाथ सोनावळे खजिनदार, रंगनाथ सुर्यवंशी कार्याध्यक्ष, धर्मेद्र राऊत खडवली ठाणे, कुंभश्रीचे संपादक संजय राजे, नथुशेट कुंभार (पुणे जिल्हाध्यक्ष), महादेवराव खटावकर (धाराशिव जिल्हाध्यक्ष), पद्माकर शिरसाठ (जळगाव जिल्हाध्यक्ष), रामदास कुंभार (बीड जिल्हाध्यक्ष), योगेश हिवरकर उत्तर महाराष्ट्र संपर्क प्रमुख इत्यादी मान्यवरांच्या उपस्थितीमध्ये महाआरती करण्यात आली व दिपक महाराज खरात यांनी श्री संत गोरोबा काकांच्या जीवन चरित्राविषयी सविस्तर माहिती समाज बांधवांना दिली.

नंतर दिवसभर भजन व धार्मिक कार्यक्रम घेण्यात आले व महाप्रसादानंतर कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली.

सदरचा कार्यक्रम यशस्वी पार पाडण्यासाठी नागनाथ अण्णा कुंभार (उपाध्यक्ष अखिल भारतीय प्रजापती महासंघ दिल्ली), महादेवराव खटावकर (जिल्हाध्यक्ष धाराशिव), नामदेवराव कुंभार (जिल्हासचिव धाराशिव), भागवत तात्या कुंभार (तुळजापूर तालुकाध्यक्ष), भगवान कुंभार (जिल्हासदस्य), कृष्णा कुंभार (तालुकाध्यक्ष धाराशिव) लिंबराज कुंभार, माऊली कुंभार, अमृत कुंभार व तेर पंचक्रोशीतील कुंभार समाज बांधवानी परिश्रम घेतले.

मोहरे येथून आलेले उद्योजक मच्छींद्र कुंभार, संदीप कुंभार, शरद कुंभार जळगाव येथून पद्माकर शिरसाठ व अनेक कार्यकर्ते मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

***

व्यासपीठावर विराजमान मान्यवर

प्रतिवर्षाप्रमाणे दि.१० जून २०२३ शनिवार रोजी तीर्थक्षेत्र तेर याठिकाणी श्री संत परीक्षक, वैराग्य महामेरु, संत शिरोमणी गोरोबा काकांच्या वाड्याचा ९वा वर्धापण दिन सोहळा साजरा करण्यात आला. सदरचा कार्यक्रम अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था महाराष्ट्र राज्य व धाराशिव जिल्हाच्या वतीने घेण्यात आला.

सकाळी ७ वा श्रींच्या समाधीस महाअभिषेक, महापूजा करण्यात आली. श्री संत गोरोबा काकांच्या वाड्यामध्ये सकाळी ११ वा. खा. ओमप्रकाशजी दादा राजेनिंबाळकर साहेब खासदार धाराशिव व श्यामशेट राजे, (प्रदेशाध्यक्ष अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था रजि) अशोकराव सोनवणे (अध्यक्ष कुंभार समाज महासंघ), नागनाथअण्णा

कोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघाचा गुणगौरव सोहळा संपन्न

-उमेश काजुळकर, सचिव

प्रतिमा पूजन व दिप प्रज्वलन प्रसंगी मान्यवर डावीकडून चंद्रकांत चिविलकर, प्रतिभाताई ओव्हाळे, निवृत्त न्यायाधीश के.बी.वाघ, सुनिल साळवी, कोंडिराम साळवी व उमेश काजुळकर

निवृत्त न्यायाधीश के.बी. वाघ यांचा सत्कार करताना संस्थेचे अध्यक्ष सुनिल साळवी व मान्यवर

व्यासपीठावर विराजमान मान्यवर डावीकडून प्रतिभाताई ओव्हाळे, संजय राजे, के.बी. वाघ, चंद्रकांत चिवेलकर, कोंडिराम साळवी व मान्यवर

विद्यार्थ्यांचा सत्कार करताना के.बी. वाघ समवेत उपस्थित मान्यवर

पिंपरी चिंचवड, पुणे : दिनांक २६ जानेवारी रोजी सालाबाद प्रमाणे प्रजासत्ताक दिनी "कोकणस्थ कुंभार ग्रामविकास संघ कुंभाड संस्था पुणे" चा विद्यार्थी गुणगौरव कार्यक्रम व स्नेह मेळावा २४ व्या वर्धापनदिन वल्लभ नगर येथील 'विरंगुळा केंद्रातील सभागृह' दिमाखात साजरा करण्यात आला.

दत्तकृपेने दत्त मंदिरात रुजलेल्या या लहान संस्थेतील विद्यार्थी आज साता समुद्रापलीकडे जाऊन स्वतःची नवीन ओळख निर्माण करत आहेत.

कार्यक्रमाची सुरुवात "संत शिरोमणी गोरोबाकाका व स्वराज्य संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराज" यांच्या प्रतिमेच्या पूजनाने झाली. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष व प्रमुख मार्गदर्शक निवृत्त न्यायाधीश काशिनाथ वाघसाहेब सहकुटुंब हजर राहून विद्यार्थ्यांच्या कलागुणांचे कौतुक केले. विद्यार्थ्यांनी "आत्मनिर्भरपणा" कसा जोपासावा या विषयावर सखोल मार्गदर्शन केले.

प्रमुख पाहुणे समाजरत्न व शिल्पकार बी. आर. खेडकर प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा प्रतिभाताई ओव्हाळे व कुंभश्रीचे संपादक संजयजी राजे यांचेही अनमोल विचार लाभले. कोरोना काळात थांबलेली कुंभश्रीची स्कॉलरशीप योजनेची नव्याने सुरुवात केल्याचे संजय राजे यांनी आपल्या भाषणात सांगितले. निवृत्त न्यायाधीश काशिनाथ वाघ यांचे

गुणी विद्यार्थ्यांसमवेत उपस्थित मान्यवर पाहुणे

अनमोल मार्गदर्शन सर्वांना लाभले. पुणे जिल्हा कोकणस्थ कुंभार समाजाचे अध्यक्ष चंद्रकांत चिवेलकर काका, संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष कोंडिराम साळवी व नव्याने अध्यक्षपदी निवडून आलेले सुनील साळवी यांचे ही मार्गदर्शन व शुभेच्छा मिळाल्या. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व सूत्रसंचालन सचिव उमेश काजुळकर यांनी केले. विशेषतः पाहुण्यांचे अप्रतिम स्वागत परिचयाचे काम सौ. शुभांगी साळवी यांनी पार पाडले. विद्यार्थी बक्षीस वितरणाचे शिवधनुष्य उचलण्याचे धाडस महेश साळवी व संपत गुडेकर यांनी पार पाडले. संपूर्ण कार्यक्रमाचे यशस्वी आयोजन-नियोजन कार्याध्यक्ष सागर साळवी व संपूर्ण कार्यकरणीच्या अथक परिश्रमाने पार पाडले. कार्यक्रमाची सांगता महिलांच्या हळदी कुंकू-तिळगुळ समारंभ व सस्नेह भोजनाने झाली.

***

धुळे जिल्हा खान्देश कुंभार विकास समितीचा वर्धापन दिन सोहळा संपन्न !

रमाकांत क्षीरसागर यांना जीवन गौरव पुरस्कार

जगदीश मोरे

जीवन गौरव व समाज भूषण पुरस्कार विजेत्यां समवेत अध्यक्ष सुरेशराव बहाळकर, सतिशदादा दरेकर, डॉ. दिलीप मेनकर, जगदीश मोरे व मान्यवर

गरीब व गरजू विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती शिरपूर येथील उद्योजक सुभाषशेट कुंभार व परिवाराच्यावतीने वितरीत करण्यात आली

धुळे : दि. ३०/७/२०२३ अगदी तळागाळातील सामान्यातील सामान्य समाज बांधवांशी विचारपूस करून त्यांच्या पाठीवर कौतुकाची थाप देणारे व त्या समाज बांधवांच्या अडीअडचणी सोडवण्यासाठी अग्रेसर भूमिका घेणारे, सामाजिक संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष मा. सतीशदादा दरेकर यांच्या खांद्याला खांदा लावून तसेच सुरेशजी हिरे साहेब व संजयजी गाते साहेब व राज्यातील पदाधिकारी यांच्या सहवासात महाराष्ट्र राज्यात एक आगळे-वेगळे स्थान निर्मित करणारे, अनेक पुरस्कार प्राप्त, असे नाशिकचे तसेच राज्याचे भूषण असे आमचे नाशिक जिल्हा कुंभार विकास समितीचे संस्थापक अध्यक्ष तसेच सामाजिक संस्थेचे कार्याध्यक्ष सन्माननीय रमाकांतजी क्षीरसागर यांना धुळे जिल्हा खान्देश कुंभार विकास संस्थेने धुळे जिल्ह्याचे अध्यक्ष तडफदार, झुंजार असे नेतृत्व असणारे सुरेशजी बहाळकर साहेब व त्यांच्या संपूर्ण पदाधिकारी, कार्यकारणीने, "जीवन गौरव" पुरस्काराने सन्मानित केले. हा त्यांचा व नाशिककर तसेच कुंभार समाजाचा गौरव आहे. रमाकांतजी क्षीरसागर यांच्या कार्याला सलाम व त्यांच्या नेतृत्वाला.

तसेच वधू-वर आघाडीचे आमचे मित्र पुंडलिकराव सोनवणे हे आपली नोकरी, प्रपंच सांभाळून वधू-वर टीमच्या सहकार्याने वधू-वर सुचक विवाह जुळवणीच्या कार्यात त्यांची खूप मोलाची भूमिका असते. त्यांनाही आज "समाजभूषण" पुरस्काराने सन्मानित केले. त्यांचाही कुंभार समाजाला अभिमान आहे व नाशिककरांनाही.

तसेच धुळे जिल्हा खान्देश कुंभार विकास समितीचे सन्माननीय अध्यक्ष सुरेशजी बहाळकर साहेब व त्यांच्या पदाधिकारी टीमने रमेश पितांबर कुंभार, अण्णासाहेब सुखदेव तुकडोजी वाघ व माननीय मनसुखभाई कोशिया या समाजातील पदाधिकारी यांना उद्योगरत्न, समाजभूषण या त्यांच्या कार्याची दखल घेऊन पुरस्काराने सन्मानित केले. त्या सर्व पुरस्कारार्थी यांचे अभिनंदन.

वरील कार्यक्रमप्रसंगी गुणवंत विद्यार्थी, पालक, माता, भगिनी,

समाज बांधव पुरस्कारार्थी उपस्थित होते. गुणवंत विद्यार्थी तसेच अनेक पदाधिकारी यांच्या नियुक्तीचे पत्रक वाटप करण्यात आले.

धुळे जिल्ह्याच्या महापौर सन्माननीय सौ. प्रतिभा ताईसाहेब चौधरी व राज्यातील अनेक सन्माननीय अनेक पदाधिकारी यांनी धुळे जिल्हा खान्देश कुंभार विकास संस्थेचे सुरेशजी बहाळकर साहेब व त्यांच्या पदाधिकारी कार्यकारणीचे टीमचे उत्कृष्ट कार्यक्रमाचे नियोजन केल्याबद्दल कौतुक केले. सूत्रसंचालन, नियोजन, भोजन व्यवस्था, सर्वच काही उल्लेखनीय होते.

(टीप : वरील कार्यक्रमाप्रसंगी कार्यक्रम पत्रिकेतील मान्यवर, प्रमुख पाहुणे तसेच नाशिक, पुणे, चाळीसगाव, धुळे तसेच विविध भागातून पदाधिकारी, मान्यवर मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. नावांची यादी मोठी असल्याने सर्वांची नावे लिहू शकत नाही.)

महिला कार्यकारणीचे सुद्धा अभिनंदन. फोटोग्राफी, धुळे जिल्हा मीडिया पत्रकार, चॅनलवाले, धुळे जिल्हा व नाशिक जिल्हा/ तसेच समस्त कुंभार समाज/कुंभार सामाजिक संस्था सामाजिक संस्थेचे प्रदेश अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर व सर्वच पदाधिकारी यांच्या वतीने अभिनंदन व खूप खूप शुभेच्छा.

कार्यक्रमात खालील गरजू विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती (५००० रु.) रोख स्वरूपात देण्यात आली.

१) दिगंबर रविंद्र कुंभार - इ. ८वी, शिरपूर (सदर विद्यार्थ्यांचे वडील मयत झालेले असून आई मजुरी काम करते) हस्ते - रमेश गंगाराम कुंभार (चव्हाण सर, शिरपूर)

२) जयेश दत्त कुंभार - कॉस्मेटिक फार्मसी, २२ वर्ष शिरपूर (सदर विद्यार्थ्यांचे वडील मयत झालेले असून आई रांजण, चूल इ. परंपरागत व्यवसाय करते) हस्ते - सुभाष गंगाराम कुंभार, शिरपूर

३) विकास सुकदेव कुंभार - १२वी, भाटपुरा, शिरपूर (सदर विद्यार्थ्यांचे आई वडील मयत झालेले आहेत) हस्ते - प्रकाश गंगाराम

कुंभार व नथु देविदास पाटील

४) नंदिनी कैलास कुंभार - FY BSc होळनांथा, शिरपूर (सदर विद्यार्थीनीच्या वडिलांना गेल्या ३ वर्षांपासून पॅरालेसिस झालेला असून आई शेतमजुरी करते व भाड्याच्या घरात राहतात) हस्ते - अशोक गंगाराम कुंभार

प्रोत्साहन बक्षीस (प्रत्येकी ५०० रु. रोख)

१) मनिषकुमार रतीलाल कुंभार, शिरपूर १०वी ८८% २) कुनिका सुनिल पंडित, धुळे, B Com ८५% ३) रोशनी महेश मोरे, शिरपूर, १०वी ८७% ४) दिव्यानी विलास पवार, पिंपळनेर,

१०वी ८४% ५) मृणाल प्रदिप सोनवणे, १२वी ८३% ६) चेतन सुधीर पंडित, धुळे १०वी ८७% ७) नंदिनी शंकर शिरसाठ, पिंपळनेर १०वी ९०% हस्ते - सौ. सरिता सुभाष कुंभार व सौ. रेखा अशोक कुंभार

सामाजिक बांधिलकी, समाजसेवा या निरपेक्ष भावनेतून गरजू महिलांना साडीवाटप, शिलाईमशीन वाटप तसेच गरजू विद्यार्थ्यांना दरवर्षी रोख शिष्यवृत्ती या स्वरूपात सदर मदत आदरणीय सुभाष भाऊ व चव्हाण परिवार, शिरपूर गेल्या १० वर्षांपासून कोणत्याही प्रकारचा गाजावाजा न करता अखंडपणे सेवा देत आहेत.

***

तेर येथील गोरोबा काका समाधी मंदिर परिसराचा आराखडा मंजूरीसाठी तयार

धाराशिव : श्री संत गोरोबा काकांची जन्म भूमी व कर्म भूमी तेर ही आपल्या सर्व कुंभार समाज बांधवांसाठी एक पवित्र तिर्थक्षेत्र असून तेर नगरीचा विकास व्हावा चांगले मंदिर व परिसर विकसित व्हावा हे प्रत्येक समाज बांधवाचे स्वप्न असून यासाठी कै. विठ्ठल अण्णा राऊत, नागनाथ अण्णा कुंभार, महादेवराव खटावकर, मोहनराव जगदाळे आदि विकास संस्थेच्या अनेक पदाधिकाऱ्यांनी सतत पाठपुरावा केलेला आहे. मध्यंतरीच विकास संस्थेच्या शिष्टमंडळाने माननीय तानाजीराव सावंत, पालक मंत्री, उस्मानाबाद जिल्हा यांची भेट घेऊन निवेदन ही दिलेले होते व त्यांचे बरोबर सविस्तर चर्चा ही केलेली होती.

जिल्हा नियोजन मंडळाने काकांचे मंदिर विकासाच्या कामी निधी ही मंजूर केलेला होता. तेरचे माननीय आमदार राणा जगजितसिंह पाटील यांनी याकामी विशेष लक्ष घातले असून मंदिराच्या विकासाचा अंदाजे १५ कोटी रकमेचा आराखडा बनवून मंत्रालयामध्ये पुढील मंजूरी साठी तयार केलेला आहे. सोबत समाज बांधवाचे माहिती करिता दोन प्रकारचे आराखडे जोडले आहेत. कृपया समाज बांधवांनी ते पहावेत.

दिनांक १३ ऑगस्ट रोजी उस्मानाबाद येथे माननीय आमदार राणा जगजितसिंह पाटील साहेब यांनी काही निवडक निमंत्रकांसमोर सदर दोन्ही आराखडे सादरीकरण करून त्यावर सविस्तर चर्चा करणेत आली. यावेळी तेर नगरीचे सरपंच, उपसरपंच, स्थानिक ग्रामस्थ व विकास संस्थेचे राज्य अध्यक्ष शामशेठ राजे, नागनाथ अण्णा कुंभार, विनायक राऊत व दत्ता कुंभार डाळजकर यांनी उपस्थित राहून चर्चेत सहभाग घेतला.

माननीय पालक मंत्री तानाजीराव सावंत साहेब, माननीय आमदार राणा जगजितसिंह पाटील साहेब यांचे समाजातर्फे खूप खूप हार्दिक अभिनंदन व आभार!

- दत्ता कुंभार डाळजकर

गणराज हार्दवेअर

डिलर

उदय एच.डी.पी.ई.पाइपि

श्री. हेमराज बोराराम प्रजापति

श्री. गोपाल हेमराज प्रजापति

फिनोलेक्स पाईप, पी. व्ही. सी. पाईप फिटींग, जी. आय. पाईप फिटींग, रस्सी, ताडपत्रीचे व सर्व प्रकारचे मोटर होलसेल आणि रिटेल विक्रेते.

उत्तम प्रकारच्या सर्व साईजच्या विटा होलसेल भावात मिळतील.

श्री छत्रपती शिवाजी मार्केट, गाळा नं. ४३, सासवड, पुणे. मो. ९०११४९२९४३.

संजय नारायण कुंभार

(मा. उपसरपंच, राजगुरुनगर, खेड)

बालाजी ब्रिक्स

आमच्याकडे उत्तम प्रतिच्या विटा

होलसेल भावात मिळतील

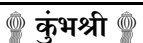
मु. पो. शिरोली, खरपुडी रोड,

ता. खेड, जि. पुणे.

निवास : कुंभारवाडा, राजगुरुनगर,

ता. खेड, जि. पुणे.

मो. : ९८२२३४९०८४

दिवाळी अंक २०२३

गोड खोट बोलण्यापेक्षा चांगले आहे, कटू सत्य बोलावे. यामुळे तुम्हाला खरे शत्रु नक्की मिळतील, परंतू खोटे मित्र नाही.

२९७

कुंभार समाजाचा जिल्हास्तरीय विद्यार्थी गुणगौरव समारंभ कर्जत, जि. रायगड येथे संपन्न

कुंभार समाज सामाजिक संस्था जिल्हा रायगड यांच्यावतीने रायगड जिल्ह्यातील कर्जत, खालापूर, पनवेल, पेण, उरण या पाच तालुक्यातील १०वी, १२वी शालांत परीक्षेमध्ये प्राविण्य प्राप्त विद्यार्थ्यांचा तसेच विशेष कामगिरी करणाऱ्या समाज बांधवांचा गुणगौरव समारंभ रविवार, दिनांक १६ जुलै २०२३ रोजी कर्जत येथील रॉयल गार्डन मंगल कार्यालयामध्ये पार पडला. कार्यक्रमाची सुरुवात दीप प्रज्वलन व प्रतिमा पूजन करून करण्यात आली. कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेशचे अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर हे होते.

सर्व प्रमुख मान्यवरांचे स्वागत झाल्यावर जिल्हाध्यक्ष अनंत महाडकर यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सादर करताना रायगड जिल्ह्यात संस्थेने मोठ्या प्रमाणात केलेले आर्टिसन कार्डवाटप व यांत्रिक चाकाने कुंभारकामाचे प्रशिक्षणवर्ग, अतिवृष्टी व निसर्ग चक्रीवादळात समाज-बांधवांना केलेले मदतीचे वाटप, जनगणना काम इत्यादी कार्यांचा आढावा दिला आणि कार्यक्रमाचा उद्देश समाजासमोर मांडला.

माजी शासकीय अधिकारी तथा कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेशच्या शासकीय कामकाज व स्पर्धापरीक्षा आघाडीचे अध्यक्ष शरद वाडेकर यांनी गावोगावी कुंभार समाजाच्या विद्यार्थ्यांचे अभ्यासगट (कुंभार स्टडी सर्कल्स) स्थापन करणेबाबत तसेच स्पर्धापरीक्षेचा अभ्यास करताना विविध कौशल्ये विकसित होऊन व्यक्तीमत्त्व विकास कसा होतो याबाबत मार्गदर्शन केले. तसेच या कार्यक्रमाचे औचित्य साधून उपस्थित विद्यार्थ्यांमध्ये स्पर्धापरीक्षा नमुना प्रश्नसंचांचे वाटप केले.

कोकण विभागीय अध्यक्ष राजेंद्र मांगरूळकर यांनी आपल्या मनोगतातून विद्यार्थ्यांना पुढील वाटचालीसाठी शुभेच्छा दिल्या. महिला प्रदेशाध्यक्ष सौ. रसिकाताई खेडेकर यांनी आपल्या मनोगतामध्ये विद्यार्थ्यांचा पहिला गुरु आई असते असे सांगून मातापित्यांनी आपल्या

मुलांकडे जागरूकपणे लक्ष दिल्यास आपल्या समाजातील मुलांचे सुद्धा उज्वल भविष्य तुम्ही घडवू शकता असे विचार मांडले. कुंभविकास, स्पर्धावार्ता, मातृरक्षा या नियतकालीकांचे मुख्य संपादक व युनीक करिअर अकॅडमीचे दिगंबर इंगळे सर यांनी विद्यार्थ्यांना स्पर्धापरीक्षा संबंधात, पुणे येथे त्यांनी गरीब विद्यार्थ्यांसाठी केलेल्या मोफत निवास व्यवस्थेसंबंधात, तसेच विद्यार्थ्यांनी आपल्या करिअरबाबत करावयाच्या आगाऊ नियोजनासंबंधात अनमोल असे मार्गदर्शन केले.

अध्यक्षीय भाषणामध्ये सतीशदादा दरेकर यांनी कुंभार समाजातील पुण्यामध्ये राहून MPSC/UPSC चा अभ्यास करणारे तसेच इतर शिक्षण घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी सर्व सुखसोयींनी युक्त असे भव्य निवासी अभ्यासकेंद्र कम प्रशिक्षणकेंद्र ते उभारणार असून कुंभार समाजाच्या विद्यार्थ्यांना त्यांच्या आर्थिक स्थितीनुसार मोफत/ नाममात्र शुल्कावर उपलब्ध करून देणार असल्याचे सांगितले.

या कार्यक्रमासाठी प्रमुख अतिथी म्हणून कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेशच्या पारंपारिक आघाडीचे अध्यक्ष प्रकाश भालेराव, प्रदेश उपाध्यक्ष गजानन चौलकर, प्रदेश महिला उपाध्यक्ष सौ. अक्षदा सोनावळे, प्रदेश सरचिटणीस सौ. प्रियाताई झोरे, कोकण विभागीय महिला अध्यक्ष सौ. मीनाताई चौलकर, रायगड जिल्हा महिला अध्यक्ष सौ. प्रतिभा वाडेकर तसेच कोकण विभागीय पदाधिकारी, रायगड जिल्हा कार्यकारिणी पदाधिकारी तालुकाध्यक्ष, युवक व महिला अध्यक्ष आणि समाज बांधव मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

या कार्यक्रमांमध्ये दहावी, बारावीच्या ८५ विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव करण्यात आला तर १५ विशेष सत्कार करण्यात आले. रायगड जिल्हा युवक अध्यक्ष शरद कुंभार सर यांनी आपल्या खुमासदार शैलीत सूत्रसंचालन करून कार्यक्रमांमध्ये रंगत आणली तर सचिव दिलीप साळवी यांनी आभार प्रदर्शन केले.

***

संघ संस्कारामुळे कार्याची ऊर्जा

भाजपा ओबीसी मोर्चाचे नवनिर्वाचित प्रदेशाध्यक्ष संजय गाते यांचा जाहीर सत्कार

संजय गाते यांना ओबीसी मोर्चा प्रदेशाध्यक्ष पदाचे पत्र देताना भाजपा प्रदेश अध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे

सत्कार समारंभात मनोगत व्यक्त करताना संजय गाते व मान्यवर

पुलगाव : राष्ट्रीय स्वयंसेवक संघाचे कार्य करीत असताना संघटन उभे करण्याचे बाळकडू आपोआप मिळते. त्यामुळे संपर्कातील व्यक्तीला संघटनेच्या प्रवाहात जोडता येते. जोडलेल्या व्यक्तीला दायित्वाच्या माध्यमातून समोर करणे व संघटन वाढविणे, यामुळे कार्य करण्याची ऊर्जा मिळते असे प्रतिपादन नवनियुक्त भाजपा ओबीसी मोर्चा महाराष्ट्र प्रदेश अध्यक्ष संजय गाते यांनी केले.

नियुक्तीनंतर प्रथम नगर आगमनानिमित्त रविवार ९ रोजी शहरात त्यांचे दणदणीत स्वागत करण्यात आले. यावेळी झालेल्या छोटेखानी सत्कार समारंभात संजय गाते बोलत होते. देशात ओबीसी समाजाला न्याय देण्याचे कार्य केवळ भाजपा शासनकाळात झाले. ३५३ समाजाचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या ओबीसी समाजाला न्याय मिळवून देण्यासाठी कार्य करणे हे कोणत्याही जाती किंवा समाजाच्या विरुद्ध काम नसून वंचितांना मुख्य प्रवाहात आणण्याचे कार्य आहे. 'पथ का अंतिम लक्ष नही है, सिंहासन चढते जाना, सब समाज को लिये साथ मे आगे है, बढते जाना' या संस्कारातून आल्यामुळे सर्व स्तरातील लोकांना संघटनेशी जोडण्याचे मोठे दायित्व आहे. 'असू आम्ही सुखाने पत्थर पायातील' या भावनेने अनेक संघर्षांना तोंड देत कार्य करीत राहिल्याने पक्षाने मोठी जबाबदारी दिली आहे. अभावप व संघ कार्यातील

अनुभवाच्या शिदोरीवर हे शिवधनुष्य यशस्वीपणे पेलवेल व महाराष्ट्रात भाजपा ओबीसी मोर्चा आघाडीचे कार्य सर्वात आघाडीवर ठेवील, असे ते सत्काराला उत्तर देताना म्हणाले. पुलगाव स्टेशनवर मुंबई हावडा एक्सप्रेसने आगमन झाल्यावर ढोल नगराच्या निनादात मोठ्या संख्येने विदर्भातून आलेल्या कार्यकर्त्यांनी त्यांचे जल्लोषात स्वागत केले. यावेळी भाजपा जिल्हाध्यक्ष सुनील गफाट, माजी खासदार सुरेश वाघमारे, ज्येष्ठ नेते गुंडू कावळे, प्रदेश कार्यकारिणी सदस्य राजीव बतरा, BJP OBC चे ओबीसी मोर्चा पुर्व विदर्भ प्रमुख रविंद्र चव्हाण, जिल्ह्यातील, तालुक्यातील व नगरातील भाजपा व विविध आघाड्यांचे पदाधिकारी, कार्यकर्ते तसेच विविध संस्थांचे पदाधिकारी उपस्थित होते. संजय गाते यांचे मार्गात विविध संघटना, व्यापारी, नागरिक यांनी उत्स्फूर्त स्वागत केले. ठिकठिकाणी सुहासिनींनी ओवाळले. मिठाई वाटण्यात आली. मार्गात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, शहीद भगतसिंह यांच्या पुतळ्याला माल्यार्पण करण्यात आले. मिरवणूक गाते यांच्या घरी पोहोचल्यावर सत्कार समारंभ उत्साहात संपन्न झाला. यावेळी प्रदेश सचिव राजेश बकाने, महाराष्ट्र कामगार आघाडी अध्यक्ष संजय जोरवे, माजी खा. सुरेश वाघमारे यांनी संबोधित केले. प्रास्ताविक शहर अध्यक्ष नितीन बडगे तर संचालन मंगेश झाडे यांनी केले.

सिन्नर येथे अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेतर्फे कुंभार सशक्तीकरण प्रशिक्षण संपन्न

गोरोबाकाका प्रतिमेचे पुजन करताना महिला भगिनी

कार्यक्रमात भाग घेतलेले शिबीरार्थी

इलेक्ट्रिक चाकावर प्रशिक्षण घेताना समाज बंधु व भगिनी

सिन्नर : खादी ग्रामोद्योग आयोग यांनी मंजूर केलेल्या ८० चाके इलेक्ट्रिक चाकावर ट्रेनिंग संपन्न.

कार्यक्रमाची सुरुवात मुसळगाव येथील संत गोरोबाकाका मंदिरात मूर्तीचे पूजन करून दीप प्रज्वलन करण्यात आले.

कार्यक्रमाला स्थानिक सरपंच, पोलीस पाटील, ग्रामपंचायत सदस्य, ग्रामविकास अधिकारी व स्थानिक गोरोबाकाका कमिटीचे सर्व कुंभार समाज बांधव उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन संघटनेचे उत्तर महाराष्ट्र संपर्कप्रमुख मेजर रमेश सोनवणे यांनी केले. कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व उद्देश या संदर्भात माहिती संघटनेचे जिल्हाध्यक्ष कृष्णा सोनवणे यांनी मांडले. अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे ज्येष्ठ सल्लागार सोमनाथशेठ सोनवणे व संघटनेचे राज्य कार्याध्यक्ष रंगनाथशेठ सूर्यवंशी, महाराष्ट्र प्रदेश संघटनेचे अशोक नाना जाधव, स्थानिक पंच कमिटी सदस्य काशिनाथ जोंधळे, ट्रेनर दादाभाऊ शिरसाट यांनी आपले मनोगत व्यक्त करून कार्यक्रमा संदर्भात सर्व समाज बांधवांना कार्यक्रमाचे महत्त्व पटवून दिले.

कार्यक्रमाला पुढील मान्यवर उपस्थित होते. सोमनाथसेठ सोनवणे (वरिष्ठ सल्लागार), रंगनाथसेठ सूर्यवंशी (कार्याध्यक्ष महाराष्ट्र राज्य),

कृष्णा सोनवणे (नासिक जिल्हाध्यक्ष), मेजर रमेश सोनवणे (उत्तर महाराष्ट्र संपर्कप्रमुख), अशोक नाना जाधव (उपजिल्हाध्यक्ष महाराष्ट्र प्रदेश संघटना), किरण शिकारे (युवक जिल्हाध्यक्ष), रामभाऊ कदम (सिन्नर तालुकाध्यक्ष), नंदू भाऊ जोंधळे (चांदवड तालुकाध्यक्ष), नंदू भाऊ सोनवणे (येवला तालुका अध्यक्ष), ज्ञानेश्वर पप्पू रसाळ (युवक तालुकाध्यक्ष निफाड), राजेंद्र मोरे (जिल्हाध्यक्ष लाड प्रजापती संघटना), अंबादास अष्टेकर (ज्येष्ठ संघटक), लक्ष्मण राजापुणे (ज्येष्ठ संघटक)

या कार्यक्रमासाठी लाभलेले ट्रेनर वाल्मीकि शिरसाट, दादाभाऊ शिरसाट, सुनील शिरसाट, वामन जोंधळे, हिरामण जोंधळे, बाळासाहेब जोंधळे, भारत जोंधळे, बबन जोंधळे, काशिनाथ जोंधळे, संदीप जोंधळे, राजू जोंधळे, भास्कर जोंधळे.

विशेष करून मुसळगाव येथील स्थानिक सर्व जोंधळे परिवारांनी या कार्यक्रमासाठी महत्त्वाचे योगदान दिले. आयोजक : अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था सर्व पदाधिकारी

कृष्णा त्र्यंबक सोनवणे (नासिक जिल्हा अध्यक्ष)

अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था

***

छत्रपती संभाजीनगर येथे गुणगौरव समारंभ संपन्न

केंद्रीय मंत्री भागवत कराड यांचा सत्कार करताना अध्यक्ष मनोहर मरकड, संजय जोरले, सतिश दादा दरेकर व मान्यवर

सूर्यभान घोडके यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान हस्ते ना. भागवतजी कराड समवेत मान्यवर

सुरेशराव हिरे यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान करताना ना. भागवतजी कराड समवेत उपस्थित मान्यवर

व्यासपीठावर विराजमान ना. भागवत कराड, ना. संदिपान भुसरे, ना. अतुल सावे व मान्यवर

ना. संदीपान भुसरे यांचा सत्कार हस्ते मनोहर मरकड, संजय जोरले, ना. भागवत कराड व मान्यवर

सोशल मिडीया प्रदेश अध्यक्ष जगदीश मोरे यांचा सत्कार हस्ते रमाकांत क्षीरसागर, सुरेश बहाळकर व मान्यवर

कुलस्वामिनी मंगल कार्यालय, छत्रपती संभाजीनगर येथे कुंभार समाज सामाजिक संस्था, महाराष्ट्र प्रदेश यांच्या वतीने आयोजित जीवनगौरव, समाज भूषण, सेवानिवृत्त व विद्यार्थी गुणगौरव पुरस्कार सोहळा कार्यक्रमास उपस्थित होतो. यावेळी विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी केलेल्या सुरेशराव हिरे, सूर्यभान घोडके, गंगाधर नारायणकर, चांगदेव झोजे, निवृत्ती काका जाधव, सुरेश संत्रे आदी मान्यवरांना पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

या प्रसंगी केंद्रीय अर्थराज्यमंत्री मा. भागवतजी कराड राज्याचे रोजगार हमी योजना मंत्री तथा छत्रपती संभाजीनगर जिल्ह्याचे पालकमंत्री मा. ना. संदीपान भुसरे, गृहनिर्माण मंत्री मा. ना. अतुल सावे, भाजपा प्रदेश सरचिटणीस मा. संजय केनेकर, कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे अध्यक्ष मा. सतीश दरेकर युवा प्रदेशाध्यक्ष संजय जोरले यांनी प्रास्ताविक केले तर वरिष्ठ उपाध्यक्ष उमाजी सुर्यवंशी यांनी मागण्या मांडल्या. शहराध्यक्ष प्रमोद जाधव यांनी सूत्रसंचलन केले. आभार जिल्हा अध्यक्ष मनोहर मरकड यांनी मानले.

यावेळी भाजपा शहराध्यक्ष शिरिष बोराळकर, राजु शिंदे, माजी महापौर मा. भगवान (बापू) घडामोडे जी अर्थ नियोजन समिती अध्यक्ष ज्ञानेश्वर म्हस्के, उपाध्यक्ष मनोहर तांगडे, संपर्क प्रमुख ज्ञानेश्वर जोरले, प्रल्हाद निमगावर, अंजली ताई मांडवकर, मीराताई जाधव, डिंगबर पेरे, शहर कार्याध्यक्ष दत्तात्रय तोडकर, अविनाश कोल्हाडे युवा शहराध्यक्ष राजु गोधेकर, जालना जिल्हा अध्यक्ष बद्रीनारायण भंसडे, प्रदिप कोल्हाडे, संजय चव्हाण, युवा जिल्हा अध्यक्ष गणेश जाधव, कार्याध्यक्ष किशोर जाधव, गणेश आहिल्ये, माणिक झोजे, अनिल सिरसाठ, सुरेश घोडके, योगेश पवार, रावसाहेब देशमुख, संतोष जाधव, सोपान सिरसाठ, प्रदिप वाडेकर, अनिल चव्हाण, सर्व तालुकाध्यक्ष युवा अध्यक्ष यांच्यासह कुंभार समाज बांधव भगिनी गौरी जाधव, तनवी कोल्हाडे, साक्षी माळशिखरे, निर्मला कोल्हाडे, सिद्धी जाधव, स्वाती कोल्हाडे, वर्षा जाधव यांचे विशेष सहकार्य लाभले व मोठ्या संख्येने समाज महिला व बंधू-भगिनी उपस्थित होते.

***

सटाणा येथे गुणगौरव समारंभ संपन्न

सतीशदादा यांचा सत्कार करताना अध्यक्ष अशोक सोनवणे समवेत रमाकांत क्षीरसागर उद्योजक धनलाल शिरसाठ व मान्यवर

चिमणीभट्टी उद्योजक धनलाल शिरसाठ यांना उद्योग भूषण पुरस्कार प्रदान करताना अशोकराव सोनवणे, डॉ. दिलीप मेनकर व मान्यवर

डॉ. दिलीप मेनकर यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान करताना अशोकराव सोनवणे, सोमनाथ सोनवणे, रमाकांत क्षीरसागर, सतीशदादा दरेकर, राजेंद्र आहेर व मान्यवर

निवृत्त पोलीस अधिकारी भगवान सूर्यवंशी यांना समाज भूषण पुरस्कार प्रदान करताना सोमनाथ सोनवणे, रमाकांत क्षीरसागर, जगदीश मोरे व मान्यवर

नासिक (सटाणा) : श्री संत शिरोमणी गोरोबाकाका बहुउद्देशीय संस्था सटाणा यांच्या वतीने आयोजित दि. २/१०/२०२३ रोजी, गुणवंत विद्यार्थी गुणगौरव, पदविका, सेवानिवृत्त, समाजभूषण, जीवनगौरव, जीवन गौरव (मरनोत्तर), उद्योग भूषण, कुशल प्रशासक, बागलांची कन्या, अशा विविध पुरस्कारांचा वितरण सोहळा राधाई मंगल कार्यालय सटाणा येथे मोठ्या उत्साहात संपन्न झाला.

सर्वप्रथम प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते संत शिरोमणी गोरोबा काका यांच्या प्रतिमेचे तसेच राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले.

वरील कार्यक्रमाप्रसंगी लोकनियुक्त सटाणा नगरपालिकेचे माजी नगराध्यक्ष सुनील दोधा मोरे व बागलानचे आमदार, विधानसभा सदस्य मा. दिलीप बोरसे साहेबांनी देखील पूजन केले. संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष अशोक नाना सोनवणे यांनी आमदार साहेबांचा व नगराध्यक्ष साहेबांचा सन्मानपूर्वक सत्कार केला. व त्यावेळी मा. आ. साहेबांनी सटाणा येथील भुखंडाच्या वॉल कंपाऊंडसाठी ३० लाखांचा निधी देण्याची घोषणा केली.

मा. आमदार साहेब व नगराध्यक्षांना अचानक दुसरीकडे जावे लागल्यामुळे त्यांनी कार्यक्रमास शुभेच्छा दिल्या.

व्यासपीठावर कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश अध्यक्ष तसेच कार्यक्रमाचे अध्यक्ष मा. सतीश दादा दरेकर, कार्याध्यक्ष रमाकांतजी

क्षीरसागर, डॉ. दिलीपजी मेनकर, सोमनाथजी पुंजाराम सोनवणे, गणेश आहेर, प्रकाशजी भालेराव, धनलालशेठ शिरसाठ, सुरेशजी बहाळकर, आप्पासाहेब जोर्वेकर, इंजि. बबनराव जगदाळे, हृदयेश चव्हाण, उत्तमराव काळे, गोकुळ कुंभार, गोकुळ सोनवणे, चंद्रशेखर वाडीले, प्रभाकर कापडे, वाघमारे साहेब, पुंडलिक सोनवणे, रमेश राजापुणे, भरतशेठ शिरसाठ, वसंतराव कुंभार, रमेश गायकवाड, जगदीश मोरे, तसेच सौ. सुवर्णाताई जाधव, सौ. आशाताई सोनवणे, सौ. संगीताताई जगदाळे, सौ. शकुंतलाताई जोर्वेकर उपस्थित होते. प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते समाज्यात विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या मान्यवरांचा पुरस्कार, ट्रॉफी, सन्मानपत्र, शाल, पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करण्यात आला.

खालील मान्यवरांना पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले.

नासिक म.न.पा. चे सेवानिवृत्त उपायुक्त माननीय डॉ. दिलीपजी मेनकर साहेब यांना कुशल प्रशासक पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले. समाजभूषण पुरस्कार ह.भ.प. अशोकजी महाराज खेडगाव (दिंडोरी). समाजभूषण पुरस्कार नाशिक जिल्हा अध्यक्ष व सामाजिक संस्थेचे वीट उत्पादक आघाडीचे प्रदेशाध्यक्ष सोमनाथ पुंजाराम सोनवणे (नाशिक, अभोगा). समाजभूषण पुरस्कार चंद्रशेखर वाडीले (उर्फ पुनम शेठ कुंभार) (नंदुरबार). समाजभूषण पुरस्कार गोकुळजी कुंभार (शिरपूर). समाजभूषण

मान्यवरांसमवेत गुणवंत यशवंत विद्यार्थी

पुरस्कार प्रभाकरजी कापडे (जळगाव). जीवन गौरव पुरस्कार पूनम बुधा वाघ (नाशिक). जीवनगौरव पुरस्कार निंबाजी रामभाऊ हिवरकर (जळगाव). जीवन गौरव पुरस्कार यादव मालजी जगदाळे (नेर). जीवन गौरव पुरस्कार कैलास दयाराम मोरे (मंगरूळ ता. अमळनेर). उद्योग भूषण पुरस्कार रामदासजी शिरसाठ (नासिक). उद्योग भूषण पुरस्कार छोटूभाई प्रजापती (नंदुरबार). बागलांची कन्या पुरस्कार श्रीमती जिजाबाई वसंत जाधव. जीवन गौरव (मरणोत्तर पुरस्कार) कै. संगीताताई भगवान सूर्यवंशी (बहाळ-ठाणे). जीवनगौरव (मरणोत्तर पुरस्कार) कै. बापू निंबा सोनवणे (सटाणा). सेवानिवृत्त सत्कार दशरथजी बावस्कर (जळगाव). सेवानिवृत्त पुरस्कार बाळासाहेब श्रावण अहिरे (वडेल). तसेच ट्रॉफीचे प्रायोजक धनलालशेठ शिरसाठ (आव्हाने-जळगाव) वरील सर्वांना पुरस्कार देऊन सन्मानित करण्यात आले. प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते सौ. शकुंतलाताई व आप्पासाहेब जोर्वेकर, (नाशिक), सौ. संगीताताई व इंजि. बबनराव जगदाळे (नवापूर) यांचाही विशेष सत्कार करण्यात आला.

मंचावरील सर्वच मान्यवरांचा प्रमुख पाहुण्यांचा संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष अशोक (नाना) सोनवणे, शामरावजी चव्हाण, रमाकांत अशोक सोनवणे, विनायक रोकडे तसेच त्यांच्या पदाधिकाऱ्यांच्या तर्फे सन्मान व

नाशिक जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे यांना समाभूषण पुरस्कार प्रदान समवेत मान्यवर

सत्कार करण्यात आला. उत्कृष्ट योजन, कार्यक्रमाचे छान पद्धतीचे पद्धतीने आयोजन केल्याबद्दल संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष अशोक (नाना) सोनवणे व सौ. सुरेखाताई अशोक सोनवणे यांचे सर्वातर्फे मा. सतीशदादा दरेकर (कार्यक्रमाचे अध्यक्ष) व रमाकांतजी क्षीरसागर यांच्या हस्ते त्यांचा सन्मान करण्यात आला. तसेच कार्यक्रमाचे अध्यक्ष व सामाजिक संस्थेचे प्रदेश अध्यक्ष सतीशदादा दरेकर व कार्याध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर व डॉ. दिलीप मेनकर यांनी कार्यक्रमाचे आयोजकांचे कौतुक करून विद्यार्थ्यांना व समाज बांधवांना मार्गदर्शन केले.

तसेच कुंभ विकास साप्ताहिकाचे मुख्य संपादक दिगंबर इंगळे हे आपल्या कुंभार समाज्याच्या कार्यक्रमाची माहिती व इतरही सामाजिक पोस्ट नेहमी प्रसिद्ध करीत असतात. कार्यक्रमाची प्रस्तावना व रूपरेषा व इतर राबविलेले उपक्रमाबद्दल माननीय अशोक सोनवणे यांनी माहिती दिली. सूत्रसंचालन विनायक रोकडे, शामरावजी चव्हाण यांनी केले. शेवटी मान्यवरांच्या उपस्थितीत सर्वांचे आभार मानून कार्यक्रमाची सांगता झाली. नंतर सर्वांनी स्नेहभोजनाचा आनंद घेतला.

- श्री जगदीश मोरे

बदलाची गरज

अजित आणि मुग्धा ह्यांच्या लग्नाला सात वर्षे होऊन गेली तरी अजून घरात पाळणा हलला नव्हता. खूप औषधोपचार झाले करून तरी काहीच उपयोग झालाच नाही. अजितच्या मित्रांचं उमेशचं लग्न झाल्यावर उमेश ने अजित ची व्यथा बायको उमाला सांगितली. उमेश चा अजित वर असलेला जीव त्याच्या बोलण्यातून उमाला लक्षात आला. सतत अजित ची काळजी करणारा आपला नवरा हळूहळू उमेला उलगडू लागल्यावर उमेला पण अजित आणि मुग्धा विषयी आपुलकी वाटू लागली होती. उमेने उमेशला लवकरच गोड बातमी दिली आणि आपले हे बाळ अजित मुग्धाला देऊ असं ही सांगितलं. उमेशला त्याच्या कानावर विश्वास बसत नव्हता. त्याने उमेला, खरंच तू आपलं बाळ त्यांच्याकडे सोपवणार का? असं परत परत विचारले. तेव्हा उमाने हो म्हणून होकार सांगितल्यावर उमेशने लगेच अजितला फोन करून ही बातमी सांगितली व उमेचा निर्णय सुद्धा सांगितला. त्यावेळी अजितकडे बोलायला शब्द नव्हते. त्याने हे सर्व मुग्धाला सांगितल्यावर तिलाही काय बोलावे समजत नव्हते. तिला उमेशी एकदा झालेले बोलणे आठवले तिने अजितला उमाला काय वाटत होत, तिचे विचार काय होते ते सांगितल्यावर त्या दोघांना ही आपली

चूक लक्षात आली हे खरंतर यापूर्वीच आपण करायला हवं होते असं ते एकमेकांना म्हणाले. उमा पुढारलेल्या विचारांची होती तिला अनाथ मुलांविषयी कनव, आपुलकी होती म्हणूनच ती एका अनाथाश्रमात जाऊन तिथल्या मुलांबरोबर वेळ घालवत होती, त्यांच्याबरोबर खेळणं त्यांची सुश्रुर्षा करणे तिला आवडत होतं. तिला ही मुलाला जन्म न देता एक मूल दत्तक घ्यायचं होतं पण अजित आणि मुग्धाने इतके वर्षे थांबल्याच्या कारणाने तिला त्यांचे विचार लक्षात आले होते तिने ही त्यांच्या मताचा आदर करून त्यांना समजवण्यात वेळ घालवून नात्यात कडुपणा आणायचा नव्हता. अजित ने वेळ न घालवता लगेच उमेशला फोन केला व त्याने आणि मुग्धा ने घेतलेला निर्णय सांगितला. अशाप्रकारे एका कोमेजलेल्या वेलीवर फुल उमलले. जे फुल वाईट परिस्थिती आलेल्या एका आई ने अनाथाश्रमात सोडले होते. त्या फुलाला ही नव चैतन्य लाभले. अजित, मुग्धा यांचा संसार सुखान-आनंदाने उजळून निघाला. त्यांच्या बरोबर उमेश व उमेने ही एक बाळ दत्तक घेतले. अशाप्रकारे विचारातील हा सकारात्मक बदल नात्यात कडवटपणा न आणता उमेला करता आला.

***

चाळीसगाव येथे गुणगौरव सोहळा संपन्न

गोरोबाकाका प्रतिमापुजन समयी मान्यवर

मान्यवरांचे हस्ते समाजबांधवांना पुरस्कार प्रदान

मान्यवरांचे हस्ते समाजबांधवांना पुरस्कार प्रदान

गुणी विद्यार्थ्यांना बक्षीस देताना मान्यवर

चाळीसगाव : दि.८/१०/२०२३, कुंभार समाज बहुउद्देशीय संस्था चाळीसगाव, जि. जळगाव यांच्या वतीने आयोजित विद्यार्थी गुणगौरव, उच्चशिक्षित, पदवीधर, इंजिनियर, संशोधक अश्या ५० विद्यार्थ्यांचा तसेच ३ "समाज भूषण" पुरस्कार, ३ सेवानिवृत्त तसेच ९ समाज बांधवांचा विशेष सत्कार समारंभ. पुरस्कारांचा छोटे खानी पुरस्कार वितरण सोहळा स्थानिक जिल्हा पातळीवर आदर्श माता शेवंताई व्यासपीठ ४० येथे संपन्न झाला.

प्रमुख पाहुणे माननीय योगेश भाऊ अग्रवाल, माननीय दादासाहेब जोर्वेकर, पोलीस निरीक्षक माननीय संदीप पाटील तसेच चाळीसगाव बहुउद्देशीय संस्थेचे पदाधिकारी यांच्या हस्ते संत शिरोमणी गोरोबा काका व राष्ट्रपिता महात्मा गांधी यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले.

व्यासपीठावरील प्रमुख पाहुण्यांचा संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांच्या वतीने सत्कार करण्यात आला.

प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते १) जयराम सोनूजी चित्ते, हरेश्वर पिंपळगाव. २) वसंत आप्पा वाघ, बात्सर. ३) प्रकाश अर्जुन बोरसे, कोळगाव वरील तीनही मान्यवरांचा प्रमुख पाहुण्यांच्या हस्ते पुरस्कार ट्रॉफी, सन्मानपत्र, शाल, गुलाब पुष्प देऊन "समाजभूषण" पुरस्काराने सन्मान करण्यात आला.

तसेच १) राजेंद्र आनंदा चित्ते २) शालिग्राम बंकट कुंभार ३) श्रीकृष्ण सोनजी राऊत यांना सेवापूर्ती बद्दल सन्मान ट्रॉफी, सन्मानपत्र,

पुष्पगुच्छ, शाल देऊन सन्मानित करण्यात आले.

तसेच १) योगेश हिरामण करंकाळ २) निलेश जगन्नाथ सूर्यवंशी ३) ज्ञानेश्वर पवार ४) नाना गबा सूर्यवंशी ५) डॉ. स्वप्नील काळे ६) मल्हार कुंभार ७) सौ. प्रतिभा संजय महाले ८) विशाल प्रकाश कुंभार ९) राहुल भीमराव बोरसे वरील सर्वांना विशेष सत्काराने सन्मानित करण्यात आले. इंजिनियर निलेश जगन्नाथ सूर्यवंशी यांनी गुणवंत विद्यार्थ्यांना बहूमोल मार्गदर्शन केले.

वरील कार्यक्रम अतिशय सूत्रबद्ध व शांततेत पार पडल्याबद्दल कुंभार समाज बहुउद्देशीय संस्था चाळीसगाव, यांच्या वतीने तसेच संस्थेचे निमंत्रक (उत्तमराव भगवानराव काळे सर चाळीसगाव. विभागीय संपर्कप्रमुख खानदेश विभाग. सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेश) तसेच कुंभार समाज बहुउद्देशीय संस्था चाळीसगाव अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सन्माननीय पदाधिकारी, यांच्यावतीने सर्वांचे आभार मानण्यात आले.

शेवटी सर्वांनी स्नेहभोजनाचा आस्वाद घेतला.

कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेशचे प्रदेश अध्यक्ष सतिश दादा दरेकर, व पदाधिकारी, तसेच नाशिक जिल्हा कुंभार समाज विकास समितीचे संस्थापक अध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर व पदाधिकाऱ्यांच्या वतीने आयोजकांचे, पदाधिकाऱ्यांचे, कार्यकर्त्यांचे, अभिनंदन व शुभेच्छा.

- जगदीश मोरे (सोशल मीडिया)

***

**लॉयन्स क्लब खामगांव व धन्वंतरी चॅरिटेबल मेडिकल फाऊंडेशनचा उपक्रम
स्व. श्री.स. बावस्कर गुरुजी स्मृती आदर्श शिक्षक पुरस्कार वितरित.**

पुरस्कार प्रदान करताना उपस्थित मान्यवर

दीप प्रज्वलन प्रसंगी उपस्थित मान्यवर

मनोगत व्यक्त करताना डॉ. अशोक बावस्कर

पुरस्कार प्राप्त गुणवंतासमवेत डॉ. बावस्कर व मान्यवर

खामगांव : लॉयन्स क्लब खामगांव व धन्वंतरी चॅरिटेबल मेडिकल फाऊंडेशनच्या वतीने स्व. श्री.स. बावस्कर गुरुजी स्मृतीप्रित्यर्थ देण्यात येणाऱ्या दहाव्या आदर्श शिक्षक पुरस्काराचे वितरण शनिवार दि. ३० सप्टेंबर २०२३ रोजी नगर परिषद लॉयन्स आय हॉस्पिटल सभागृह, जीएसटी ऑफीस समोर, नांदुरा रोड, खामगांव येथे आयोजित कार्यक्रमात संपन्न झाले.

या कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थानी लॉयन्स क्लबचे अध्यक्ष लॉ. निखिल लाठे, प्रमुख पाहुणे मा. अशोकजी थोरात (अप्पर पोलीस अधिक्षक, खामगांव), प्रमुख उपस्थिती व वक्ते म्हणून मा. डॉ. ज्ञानेश्वर मिरगे (राष्ट्रपती पुरस्कार प्राप्त, साहित्य व किर्तनकार समिक्षक, शेगांव), मा.अशोकभाऊ सोनोने (नेते, वंचित बहुजन आघाडी), मा.लॉ. मुरलीधर उपाध्याय (रिजन चेअरपर्सन, रिजन ६), मा.लॉ. देवेश नवगजे (झोन चेअरपर्सन झोन-३, रिजन ६), लॉयन्सचे माजी प्रांतपाल तथा अध्यक्ष, धन्वंतरी चॅरिटेबल मेडिकल फाऊंडेशन लॉ.डॉ. अशोक बावस्कर, लॉयन्सचे सचिव लॉ. नंदकिशोर देशमुख, कोषाध्यक्ष लॉ. कुलबिरसिंग पोपली, लिओ अध्यक्ष लिओ- अमित बोरा यांची मंचावर प्रमुख उपस्थिती होती.

सरस्वती पूजन, राष्ट्रपिता महात्मा गांधी व माजी पंतप्रधान

लालबहादूर शास्त्री, क्रांतिज्योती सावित्रीबाई फुले, माजी राष्ट्रपती डॉ. सर्वपल्ली राधाकृष्णन व स्व. श्रावण स. बावस्कर गुरुजी यांच्या प्रतिमेस माल्यार्पण, दिप प्रज्वलन व राष्ट्रगीताने कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. लॉयन अध्यक्ष लॉ. निखिल लाठे यांनी स्वागतपर भाषण केले. प्रकल्प प्रमुख व माजी प्रांतपाल लॉ. डॉ. अशोक बावस्कर यांनी स्व. श्री.स. बावस्कर गुरुजी स्मृतीप्रित्यर्थ देण्यात येणाऱ्या आदर्श शिक्षक पुरस्काराचे स्वरूप, निवड प्रक्रिया, मागील नऊ वर्षात वितरित केलेल्या पुरस्कारा बाबत माहिती दिली व पुरस्कार प्राप्त सर्व आदर्श शिक्षकांचे अभिनंदन केले.

दहाव्या जिल्हास्तरीय आदर्श शिक्षक पुरस्काराचे मानकरी प्राथमिक ग्रामीण विभागातून गोविंद काशिनाथ गायकी, सहा. अध्यापक (जि.प. मराठी प्राथ. ब्राम्हणवाडा, ता. शेगांव), प्राथमिक शहरी विभागातून प्रविण गजानन जमदाडे, सहा. अध्यापक (श्री. अ.खि. नॅशनल हायस्कूल, खामगांव), माध्यमिक शहरी विभागातून प्रविण रामचंद्र क्षिरसागर, सहा. अध्यापक (श्री. अ.खि. नॅशनल हायस्कूल, खामगांव), अंध, अपंग, कर्णबधीर व आदिवासी विभागातून सौ. पुनम रत्नदिप समदूर, सहा. शिक्षिका (सर्वोदय पारधी समाज आश्रम शाळा, सजनपुरी, ता. खामगांव), सेवानिवृत्त विभागातून सेवानिवृत्तीनंतरही सदैव कार्य करणारे

ज्ञानेश्वर भानुदास मिरगे, सेवानिवृत्त शिक्षक (जि.प. बुलडाणा), तसेच वरिष्ठ महाविद्यालयीन प्राध्यापक विभागातून प्रा. गणेश जगन्नाथ दांडे, सहा. प्राध्यापक (स्व. कृष्णराव रामजी पाटील विद्यालय व महाविद्यालय, बोरी अडगांव) यांची निवड करण्यात आली आहे. पुरस्कारप्राप्त आदर्श शिक्षकांना रु. ५,००९ रोख, स्मृतिचिन्ह व सन्मानपत्र देऊन मान्यवरांचे हस्ते सपत्नीक शाल व श्रीफळ देऊन सत्कार करण्यात आला.

सत्कारास उत्तर देतांना पुरस्कार प्राप्त शिक्षकांनी त्यांच्या विशेष सेवाकार्याची माहिती दिली व त्यामुळे विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी झालेल्या फायद्याची योग्य दखल आयोजकांनी घेतल्याबद्दल समाधान व आभार व्यक्त केले. तसेच या पुरस्कारामुळे भावी आयुष्यात अशा प्रकारचे कार्य करत राहण्याची प्रेरणा मिळाल्याचे मनोगत व्यक्त केले.

या जिल्हास्तरीय पुरस्काराचे मूल्यमापन टिळक राष्ट्रीय विद्यालयाचे माजी मुख्याध्यापक डॉ. पी. आर. उपर्वट व राज्य शासनाचा आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्राप्त शिक्षक के.ओ. बावस्कर, बुलडाणा यांनी केल्या-बद्दल त्यांचा मान्यवरांच्या हस्ते स्मृतिचिन्ह देऊन सत्कार करण्यात आला.

याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे मा. अशोक थोरात यांनी आपल्या भाषणातून लॉयन्स क्लब खामगांव व धन्वंतरी चॅरिटेबल मेडिकल फाऊंडेशनच्या या उपक्रमाचे कौतुक केले. अशा कार्यक्रमाच्या माध्यमातून शिक्षकांना अधिक चांगले कार्य करण्याची प्रेरणा मिळते व या उपक्रमाद्वारे संपूर्ण

बुलडाणा जिल्ह्यातील कानाकोपऱ्यात उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्या शिक्षकांची दखल घेऊन त्यांच्या कार्याचा यथोचित सन्मान होत असल्याबद्दल समाधान व्यक्त केले. प्रमुख वक्ता मा. डॉ. ज्ञानेश्वर मिरगे गुरुजी यांनी 'शिक्षकांचे सामाजिक दायित्व' या विषयावर उपस्थितांना मार्गदर्शन केले. शाळा व शिक्षक हा पेशा न राहता शिक्षकी वृत्ती निर्माण व्हावी ज्याद्वारे सर्व गुण संपन्न व भारतीय संस्कारक्षम उत्तमोत्तम विद्यार्थी व राष्ट्रप्रेमी नागरिक निर्माण होतील असे अधिष्ठाण व्हावे अशी भावना व्यक्त केली. मा. अशोकभाऊ सोनोने यांनी सर्व पुरस्कारप्राप्त शिक्षकांचे अभिनंदन केले व त्यांच्याद्वारे होत असलेल्या समाजपयोगी कार्याबद्दल समाधान व्यक्त केले व पुढील वाटचालीसाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा दिल्या.

कार्यक्रमाचे संचलन ऍड. अनिल व्यास, आभार प्रदर्शन लॉ. नंदकिशोर देशमुख यांनी केले. लॉ. डॉ. अपर्णा बावस्कर यांनी पसायदान गायिले व तद्नंतर कार्यक्रमाची सांगता झाली. या कार्यक्रमास आदर्श शिक्षक पुरस्कार प्राप्त शिक्षक, त्यांचे कुटुंबीय, लॉयन्स व लिओ क्लबचे सदस्य शासनाच्या कोविड विषयक नियमांचे पालन करून मर्यादित संख्येने उपस्थित होते.

अशी माहिती लॉयन्स क्लबचे अध्यक्ष लॉ. निखिल लाठे, सचिव लॉ. नंदकिशोर देशमुख व प्रसिध्दी प्रमुख लॉ. डॉ. परमेश्वर चव्हाण व लॉ. डॉ. चेतन साटोटे यांनी कार्यक्रमासाठी अथक प्रयत्न केले.

***

साहित्यिक डॉ.बाबुराव उपाध्ये यांचे साहित्य आणि जीवन प्रेरणादायी - निलेश भागवत

श्रीरामपूर : श्रीरामपूर येथे वाचन संस्कृती प्रतिष्ठानतर्फे साहित्यिक डॉ.बाबुराव उपाध्ये हे १९७८ पासून समर्पित भावनेने साहित्यिक योगदान देत असून त्यांच्यावरील 'बाबुराव पासणी' हा डॉ.रामकृष्ण जगताप यांनी संपादित केलेला गौरवग्रंथ व त्यांचे साहित्यजीवन प्रेरणादायी असल्याचे मत सहायक तंत्रज्ञान व्यवस्थापक निलेश निवृत्ती भागवत ह्यांनी व्यक्त केले.

श्रीरामपूरमधील इंदिरानगर भागातील डॉ.बाबुराव उपाध्ये यांच्या 'बाबुराव पासणी' पुस्तक भेट व चर्चा प्रसंगी निलेश भागवत बोलत होते. दत्तात्रय देशमुख यांनी स्वागत केले. निलेश भागवत पुढे म्हणाले, डॉ.उपाध्ये यांनी विद्यार्थी दशेपासून सामाजिक व साहित्यिक कार्याला

वाहून घेतले आहे. असे सांगून त्यांनी 'बाबुराव पासणी' हे पुस्तक आणि सदृच्छा भेट देऊन देशमुख परिवाराने केलेला सन्मान हा माझ्या प्रामाणिक कामाला प्रेरक ठरेल असे सांगितले. प्रसाद देशमुख यांनी डॉ.बाबुराव उपाध्ये यांच्या कार्याचा परिचय करून दिला. डॉ.उपाध्ये यांनी परिवर्तन मंचच्या माध्यमातून श्रीरामपूरमध्ये अनेक उपक्रमातून सामाजिक कार्ये केले. १९८५ मध्ये त्यांचे 'पोरका' आत्मकथन लोकप्रिय ठरले. त्यांनी लिहिलेली पन्नास पुस्तके वाचनीय आणि प्रबोधपर आहेत, ती सर्व पुस्तके सुभाषराव देशमुख यांनी अनेक व्यक्ती व वाचनालयास मोफत भेट दिली आहेत, त्यातून वाचन संस्कृती वाढेल. ही पुस्तके वाचनीय असल्याचे सांगितले. तसेच निलेश निवृत्ती भागवत हे परिश्रमशील व्यक्तिमत्व असून ते कुंभार समाजात चांगले कार्य करतात असे सांगितले. निलेश भागवत यांनी आत्मा व स्मार्ट योजना सन २०२२-२३ अंतर्गत कृषीविषयक आणि कृषी क्षेत्रात नाविण्यपूर्ण उत्कृष्टपणे उपक्रम राबविल्याबद्दल त्यांचा प्रसाद उर्फ सुमित सुभाष देशमुख यांच्या हस्ते शाल श्रीफळ देऊन सत्कार करण्यात आला. बाबुराव पासणी हे पुस्तक भेट देण्यात आले, यावेळी दत्तात्रय देशमुख, तुषार मंदिलकर, आणि देशमुख परिवार व मित्रमंडळ उपस्थित होते. संघर्ष ग्रुप वाहन चालक, मालक संघटन महाराष्ट्र राज्य सहसचिव सुभाषराव देशमुख यांनी आभार मानले.

आ. हंबर्डेच्या उपस्थितीत कुंभार समाजातील गुणवंतांचा सत्कार

नांदेड : स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था शाखा नांदेडच्या वतीने प्रदेशाध्यक्ष विजय देवडे लहानकर यांच्या मार्गदर्शना खाली गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार सोहळा कै. दिगंबररावजी देवडे उच्च माध्यमिक विद्यालय सांगवी येथे १६ ऑगस्ट रोजी सकाळी ११ वाजता आयोजित केला होता.

यावेळी आ. मोहन हंबर्डे उपस्थित होते. कृउबाचे सभापती संजय लहानकर कार्यक्रमाचे अध्यक्ष होते. पोलीस निरीक्षक नागनाथ आयलाने, श्याम कोकाटे यांची प्रमुख उपस्थिती होती. दहावी, बारावी, डिग्री, पीजी, इंजिनिअर, मेडिकल व इतर क्षेत्रातील पात्र विद्यार्थ्यांचा मान्यवरांच्या हस्ते ट्रॉफी, प्रमाणपत्र, पुष्पहार, शाल व समाजाच्या जनगणनेचे पुस्तक देऊन सत्कार करण्यात आला. तसेच चालू वर्ष २०२३ मध्ये शासकीय नोकरीमध्ये निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांचा सत्कार करण्यात आला. समाजाचे दैवत संत शिरोमणी गोरबाकाका यांचा आशीर्वाद घेऊन श्री गणेशाचे स्तवन करून कार्यक्रमाला सुरुवात करण्यात आली. विजय देवडे यांनी प्रास्ताविक केले. शिवाजीराव पांगरेकर व बालाजी घुमलवाड यांनी सूत्रसंचालन केले. नरहरी चौकटे यांनी आभार मानले. कोकाटे, आयलाने यांनी मार्गदर्शन केले.

अध्यक्षीय समारोप संजय लहानकर यांनी केला. आ. हंबर्डे यांनी कुंभार समाजाला निधी कमी पडू देणार नाही, आपला समाज इमानदार असून एकनिष्ठ असल्याचे सांगितले. तसेच पाठीवर शाबासकीची थाप देऊन एक दिवस समाजाची मोठ्या प्रमाणात प्रगती झाल्याशिवाय राहणार नाही, असे सांगितले. विश्वनाथराव कोलमकर, प्रदेशाध्यक्ष विजय देवडे, मुख्य मार्गदर्शक पुंडलिकराव घुमलवाड, बालाजी घुमलवाड, व्यंकटेश गोत्रम, राजकुमार गोरगिळे, माधवराव पदमपेंटे, गंगाधर रामरुळे, संघटक लक्ष्मणराव शिरोळे, सौ. कविता राजे, सौ. छाया कानगुले, सौ. प्रियंका देवडे, सौ. मीरा पिंपळढवकर, सौ. कालिंदी देवडे, सौ. आशा पांगरेकर, अशोक तहाडे, रमेशराव घुमलवाड, विठ्ठलराव किवळेकक्षर, कार्याध्यक्ष बालाजी भोसीकर, रमेशराव देगावकर, नरहरी चौकटे, बाबुराव चिलवंतकर, शंकरराव कुर्णापले, बालाजी कुर्णापले, संतोषराव कानगुले, डी. आय. मरकंटे, रमेश आरेवार, विजयकुमार वादे, साहेबराव मिर्झापुणे, विजयकुमार घुमाडे, लक्ष्मणराव मरकंटे, शंकरराव इजगीरवाड, अॅड. कृष्णा सोनुले, बालाजी चक्रधर, धोंडबा गोत्रम, सायलू पाशावार, वीर सैनिक ग्रुपचे अध्यक्ष प्रवीण देवडे, प्रा. डॉ. गणेश देवडे, संजय राजे, गंगाधरराव आमेटवार, गंगाधर राजरवाड, विठ्ठलराव आचार्य, शिवाजीराव नरसीकर, तुकाराम तेलंग, साईनाथ शिराळे, सुभाष तेलंग, माधवराव राजारपले, तिरुपती जोगपेटे, मारोती नागपुरे, गणेश येरपेवार, संतोष नागपुरे, साईनाथ नागठाणकर, भगवान निरदोडे, लक्ष्मीकांत डुमपले, हणमंत कानगुले भुक्कारीकर, बालासाहेब देवडे, विठ्ठलराव राजुरे, सुभाष देवडे, ज्ञानेश्वर देवडे, इतर पदाधिकारी उपस्थित होते. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या सर्व पदाधिकाऱ्यांनी सहकार्य केले.

मृत्युपत्र कसे लिहावे ?

कोऱ्या कागदावर लिहिलेलं मृत्युपत्र ग्राह्य धरले जाते का ? की फक्त नोंदणी झालेले मृत्युपत्रच लागते ? - जन्माला आलेल्या प्रत्येकाला मृत्यू अटळ आहे. त्यामुळे मृत्युपत्र किंवा इच्छापत्र करणे सोयीचे असते. वारसनोद करण्याच्या कायद्यामध्ये वारसाहक्क ठरविण्यासाठी नोंदणी केलेले मृत्युपत्र अत्यंत उपयुक्त ठरते. मृत्युपत्र साध्या कोऱ्या कागदावर देखील करता येते. त्यासाठी स्टॅम्पपेपर किंवा विशिष्ट प्रकारचा कागदच वापरण्याची आवश्यकता नाही. टाइप केलेले नसले तरी चालते, मात्र सुवाच्य हस्ताक्षरात लिहिलेले असावे. मृत्युपत्रासाठी कोणत्याही प्रकारचा फॉर्मट नाही. मृत्युपत्र करणाऱ्याने आपले नाव, पत्ता, वय आदी माहिती मात्र द्यावी. त्यानंतर आपल्या स्थावर व जंगम मालमत्तेचा तपशील देऊन त्याबद्दल आपल्या इच्छा स्पष्टपणाने लिहाव्यात. मालमत्तेच्या वाटपाबाबतचा तपशील लिहिल्यावर मृत्युपत्रावर दोन साक्षीदारांच्या सह्या घेतल्या पाहिजेत. मृत्युपत्राची अंमलबजावणी आपल्या मृत्यूनंतर होणार असते. त्यामुळे आपल्यापेक्षा वयाने लहान असणारे साक्षीदार घेणे सोयीचे! साक्षीदार विश्वासार्ह असावा, मुख्य म्हणजे मृत्युपत्राचा लाभार्थी नसावा.

मृत्युपत्र करताना आपली शारीरिक आणि मानसिक स्थिती निर्णय घेण्याला योग्य होती, हे सिद्ध व्हावे यासाठी एखाद्या डॉक्टरची सही देखील मृत्युपत्रावर असली पाहिजे. त्या सहीबरोबरच त्यांचा नोंदणी क्रमांक आणि शिक्षा असला पाहिजे त्यांनी असे प्रमाणपत्र स्वतःच्या लेटरहेडवर दिलेले असेल तर ते अधिक चांगले असते. मृत्युपत्राची नोंदणी सक्तीची नाही; पण नोंदणी केली तर ते जास्त उपयुक्त ठरते.

आपण केलेले एक मृत्युपत्र बदलून नवे मृत्युपत्र करता येते. प्रत्यक्ष वारसांमध्ये संपत्तीचे वाटप होईल तेव्हा जे अखेरचे मृत्युपत्र असेल तेच प्रमाण व आधारभूत मानले जाते. मालमत्ता लाभार्थ्यांच्या नावावर हस्तांतरित करण्यासाठी मृत्युपत्राची तपासणी होणे आवश्यक आहे. नोंदणी नसलेल्या इच्छेचा कोर्टातून घेतलेला प्रोबेट मृत्युपत्राच्या अंमलबजावणीसाठी आवश्यक असतो. मृत्युपत्र करताना एखाद्या चांगल्या वकिलाचा सल्ला व सहाय्य घेतले तर खूप सोयीचे होते.

- ग्राहक प्रबोधन आणि संशोधन संस्था, नाशिक तुमचे प्रश्न/अडचणी पाठवण्यासाठी ई-मेल पत्ता : tarkaikaral@gmail.com

**स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्यावतीने पुरस्कारांचे वितरण व गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार
शिवाजीराव रामरुळे आणि जगन्नाथ मृगजळे यांना समाजभूषण पुरस्कार**

उदगीर : मराठवाड्यातील कुंभार समाजातील गुणवंत विद्यार्थी, विविध क्षेत्रातील तज्ज्ञ यांना नुकताच स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या वतीने पुरस्कार प्रदान करण्यात आला.

छत्रपती संभाजीनगर येथे २२ ऑक्टोबर रोजी सदरील कार्यक्रमाचे आयोजन करण्यात आले होते. स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश अध्यक्ष तथा संस्थापक विजयराव देवडे लहानकर, तसेच शिवाजी पांगरेकर (स्वा.कुं.स.सा.सं.महा. प्रदेश सचिव) बालाजी घुमलवाड, (स्वा.कुं.स.सा.सं.महा.युवा प्रदेश अध्यक्ष) यांच्या अध्यक्षतेखाली गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार तसेच समाजभूषण पुरस्कार सोहळा झाला. छत्रपती संभाजीनगर मधील स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश उपाध्यक्ष व्यंकटेश गोत्राम यांच्या नेतृत्वामध्ये स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे काम चांगल्या प्रकारे सुरु आहे. कुठलेही काम करत असताना वरिष्ठांचे मार्गदर्शन आणि साथ असणं खूप मोलाचे असतं त्याच पद्धतीने छत्रपती संभाजी नगर मधील संघटनेच्या सर्व टीमला व्यंकटेश गोत्राम यांची भक्कम साथ लाभली आहे. तसेच कार्यक्रमासाठी केरोजी आचार्य (स्वा.कुं.स.सा.सं.महा.

प्रदेश कार्याध्यक्ष), श्रीराम तेलंग (स्वा.कुं.स.सा.सं.महा. युवा संपर्क प्रमुख) यांचे विशेष योगदान लाभले. कार्यक्रमाची सुरुवात प्रथम प्रमुख पाहुणे डॉ. प्रकाश देवडे (वरिष्ठ कर्करोग तज्ञ मुंबई अंको केअर सेंटर) प्रल्हाद निमगाकर (नगरसेवक संभाजीनगर) जी.जी. नारायणकर (मुख्य मार्गदर्शक) लक्ष्मण शिरोळे (जिल्हा उपाध्यक्ष नांदेड) आदी प्रमुख पाहुणे उपस्थित होते.

यावेळी स्वाभिमानी कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र राज्य शाखा छत्रपती संभाजीनगरच्या वतीने शिवाजीराव रामरुळे तसेच जगन्नाथ मृगजळे समाज भूषण पुरस्कार देण्यात आला. यानंतर मारोती पासेवार साहेब (एक्सलंट इंग्लिश क्लासेस) चंद्रकांत मल्हार गजानन कानगुले (परिवर्तन क्लासेस विटावा) यांना ज्ञानरत्न पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. तर, सुरेश देवडे, माधव बाभुळगावकर, माधव पदमपेंटे, स्वप्निल गोत्राम, गंगाधर रामरुळे, माधव निरदुडे साहेब, बालाजी मुरपुरे, गणेश मृगजळे, द्रोपदा कानगुलकर ताई यांना उद्योग रत्न पुरस्कार, तर अशोक अंबुलगेकर, पांडुरंग कुंभार, आनंदा मल्हारे, जमुना के. आचार्य आदी सेवानिवृत्तांचा सत्कार करण्यात आला. यावेळी नवनियुक्त पदाधिकारी निवडण्यात आले. प्रल्हाद निमगावकर (राज्य ज्येष्ठ सल्लागार) राजकुमार गोरगिळे (मराठवाडा युवक अध्यक्ष) प्रविण वैद्य (जिल्हा प्रवक्ता) उत्तमराव मल्हारे (जिल्हा उपाध्यक्ष) अनिताताई शंकरराव मल्हारे (महिला जिल्हाअध्यक्षा) अनुराधाताई मारोतीराव पासेवार (महिला जिल्हा सचिव) यांची निवड करण्यात आली. यानंतर मान्यवरांचे मार्गदर्शन तसेच विद्यार्थ्यांच्या पाठीवर थाप देऊन गुणवंत विद्यार्थ्यांच्या पाठीवर थाप देऊन गुणवंत विद्यार्थ्यांचा सत्कार करण्यात आला. या कार्यक्रमास कुंभार समाज बांधव तसेच भगिनी सहभागी झाले होते.

***

**सेवानिवृत्ती समारंभास खर्च करण्याऐवजी सामाजिक, पर्यावरणपूरक कामांना,
संघटनांना, साप्ताहिक, वृत्तपत्रांना मदत.**

मी शासकीय सेवेतून डिसेंबर २०२२ ला सेवानिवृत्त झालो. खात्यामार्फत शासकीय निरोप समारंभ मुंबई येथे झाला. नवापूर येथे निरोप समारंभाचे आयोजन न करता, पेन्शनच्या रक्कमेतून, २०२३ मधे होणाऱ्या कुंभार समाजातील गुणगौरव समारंभांना रिकाम्या हाती न जाता, स्वतःहून फुल-ना-फुलांची पाकळी म्हणून तालुका-जिल्हा संघटनांना वर्गणी, देणगी देणे, माझ्या माहितीतील संत शिरोमणी श्री गोरोबाकाका मंदिर निर्माण बांधकामास मदत करणे, जनगणना अभियान साठी पदरमोड करणे व कुंभार समाजात जनजागृती सोबत विद्यार्थी मुला मुलींना शैक्षणिक मदत करणाऱ्या कुंभारीच्या श्री. संजय व सौ. बिनाबेन राजे, कुंभारविकास व स्पर्धा वार्ताचे सौ. स्वातीबेन इंगळे व श्री.

दिगंबर इंगळे, कुंभारविश्वदर्शन व दैनिक महाराष्ट्र संकल्पचे श्री. दिलीपराव खांडेकर, आपला कुंभार मित्र श्री. कमलाकर केंबूलकर अशा रात्र-पहाट जागून साप्ताहिक, मासिक चालविणाऱ्या मंडळींना मदत करण्याचा, तसेच पर्यावरणपूरक कामांना मदत करण्याचा निर्णय मी व माझी पत्नी सौ. संगिता व दोघे इंजिनियर मुलांनी घेतला. अशीच आर्थिक मदत २०१५ मधे माझ्या मुलीच्या विवाहप्रसंगी केली होती.

इंजि. बबनराव काशीराम जगदाळे, सौ. संगिता बबनराव जगदाळे, इंजि. परेश बबनराव जगदाळे, इंजि. धिरज बबनराव जगदाळे, नवापूर जि. नंदुरबार, खान्देश. जय गोरोबाकाका.

***

समाजवास्तव दाखविण्यासाठीच चित्रपट निर्मिती विलास रकटे; जेजुरीकर प्रतिष्ठानतर्फे वाईत संत गाडगे महाराज पुरस्कार प्रदान

वाई : स्वातंत्र्यसैनिक शंकरराव जेजुरीकर प्रतिष्ठानच्या वतीने अभिनेते विलास रकटे यांना पत्रकार विजय मांडके यांच्या हस्ते संत गाडगे महाराज पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. यावेळी उपस्थित उदय कुंभार, अॅड. लीलाचंद जेजुरीकर, विनायक जेजुरीकर, विलास रकटे व राजश्री पाटील

पसरणी : येशू ख्रिस्त, सॉक्रेटिस व महात्मा गांधी यांना समाजातील विघ्नसंतुष्टांकडूनच मारण्यात आले. बंद डोळे, बंद कान, खाली मान, सावधान आणि तुम्हालाही सलाम हे समाजाचे वास्तव दाखविण्यासाठी मी चित्रपटाची निर्मिती केली, क्रांतिकारकांचा विचार पोचविण्यासाठी क्रांतिपर्व सिनेमाची संहिता लिहिली. दुष्काळ निर्मूलनाचे काम करीत असतानाच खेळ, कुस्ती आणि सिनेमाचीही परंपरा जपली असल्याचे प्रतिपादन अभिनेता विलास रकटे यांनी केले.

वाई येथील स्वातंत्र्यसैनिक शंकरराव जेजुरीकर यांच्या ३० व्या स्मृतिदिनानिमित्त जेजुरीकर प्रतिष्ठानतर्फे विलास रकटे यांना संत गाडगे महाराज पुरस्काराने ज्येष्ठ पत्रकार विजय मांडके यांच्या हस्ते सन्मानचिन्ह, शाल व ग्रंथ भेट देऊन सन्मानित करण्यात आले. याप्रसंगी मांडके यांनी त्यांची प्रकट मुलाखत घेतली, त्यावेळी ते बोलत होते. श्रीराम लागू, निळू फुले, अरुण सरनाईक अशा श्रेष्ठ अभिनेत्यांसोबत काम केलेल्या रकटे यांनी बिराजदार, मारुती माने, मारुती वडार यांच्याबरोबर कुस्तीचे सामनेही खेळले. कुस्तीत महाराष्ट्र चॅम्पियन ठरलेल्या रकटे यांनी प्रतिकार, सामना, प्रतिडाव अशा ५० हून अधिक मराठी चित्रपटांत, तसेच नाटक आणि हिंदी चित्रपटांत ताकदीने भूमिका साकारल्या. मुलाखतीमध्ये त्यांनी अन्यायविरोधात लढणारा नायक उभा करून प्रतिकार चित्रपटाच्या निर्मितीचा आपला चंदेरी प्रवास सांगत पडद्याबाहेरील प्रतिकूल जगणेही मांडले. या वेळी त्यांच्या पत्नी अरुणा रकटे व त्यांच्या भगिनी राजश्री पाटील यांचाही सन्मान करण्यात आला.

मुलाखतीच्या माध्यमातून रकटे यांचा जीवन प्रवास उलगडला

स्वातंत्र्यसैनिक जेजुरीकर यांच्या समाधीस्थळी वाई पोलिस ठाण्याचे पोलिस निरीक्षक बाळासाहेब भरणे व सहाय्यक पोलिस निरीक्षक आशिष कांबळे यांनी पुष्पचक्र वाहताना

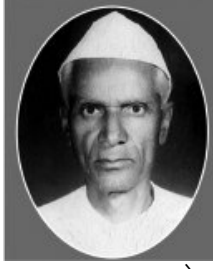
गेला. प्रतिसरकार चळवळ व चलेजावची चळवळ यावर, तसेच क्रांतिसिंह नाना पाटील, क्रांतीवीर नागनाथ अण्णा नायकवाडी, क्रांती अग्रणी जी.डी. बापू लाड, यशवंतराव चव्हाण, किसन वीर यांचा जीवनपट उघडून दाखवणारा क्रांतिपर्व हा चित्रपट लिहून तयार आहे. त्याला जर कोणी निर्माता मिळाला, तर तो हिंदीतल्या शोले इतकाच मराठी चित्रपटसृष्टीही गाजवून सोडेल, याची मला खात्री आहे, असेही विलास रकटे यांनी एका प्रश्नाला उत्तर देताना सांगितले. दरम्यान, सकाळी स्वातंत्र्यसैनिक जेजुरीकर यांच्या समाधीस्थळी वाई पोलिस ठाण्याचे पोलिस निरीक्षक बाळासाहेब भरणे व सहाय्यक पोलिस निरीक्षक आशिष कांबळे यांनी पुष्पचक्र वाहिले. श्यामराव कर्णे यांनी प्रास्ताविक केले. विडुल माने यांनी सूत्रसंचालन तर विनायक जेजुरीकर यांनी आभार मानले. कार्यक्रमाला वाई परिसरातील विविध क्षेत्रातील मान्यवर व नागरिक मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

***

थोर स्वातंत्र्यसेनानी व कृतिशील सत्यशोधक विचारवंत दलितमित्र शंकरराव दगडूजी जेजुरीकर हे सत्यशोधक चळवळ व वाई ब्राह्मोसमाजाचे सक्रिय कार्यकर्ते होते. त्यांनी महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे, कर्मवीर भाऊराव पाटील व संत गाडगे महाराज यांच्या प्रत्यक्ष सहवासातून सामाजिक कार्याची प्रेरणा घेतली. विद्यार्थीदशेत असताना १९३० साली त्यांनी जंगल सत्याग्रहात भाग घेतला. म्हणून त्यांची शिष्यवृत्तीबंद करण्यात आली होती. कोल्हापूर येथील राजाराम कॉलेज येथे शिकत असताना त्यांना रत्नाप्पा कुंभार हे वर्गमित्र लाभले, त्यामुळे शिक्षणाबरोबर समाजसेवा करण्याची इच्छा त्यांच्या मनात निर्माण झाली. पुढे वकिलीच्या अभ्यासासाठी त्यांनी कोल्हापूर येथेच प्रवेश घेतला. शंकरराव अण्णांनी आपले शिक्षण पूर्ण करून वकिली करावी अथवा प्रशासकीय सेवेत काम करावे अशी कुटुंबीयांची अपेक्षा होती, मात्र देशप्रेमाने भारावलेल्या अण्णांनी आपले वकिलीचे शिक्षण अर्धवट ठेवून स्वातंत्र्यलढ्यात सहभाग घेतला.

शंकरराव अण्णा यांचे सामाजिक कार्याबरोबर राजकीय कार्यही सुरु होते. १९३७ साली ते वाई तालुका काँग्रेसचे सेक्रेटरी बनले. १९४२ च्या लढ्यात त्यांना विसापूर कारागृहात वर्षभर स्थानबद्ध व्हावे लागले. १९४३ पासून प्रतिसरकारच्या भूमिगत चळवळीत ते सहभागी झाले. १९४७ साली त्यांच्याकडे वाई तालुका काँग्रेसचे अध्यक्षपद आले. वाई नगरपालिकेचे ते काही काळ सदस्यही होते (१९५०). बाळासाहेब खेर, यशवंतराव चव्हाण यांचे वाई तालुक्यातील डोंगराळ भागात दौरे आयोजित करून त्यांनी अनेक विकास कामांना मदत मिळवून दिली. वंचित घटकांसाठी त्यांनी वाई येथे लाखानगर व गणेश लो इन्कम वसाहत उभारून अनेकांना घरे बांधून देण्याचे कार्य

केले. वाई तालुक्यात कुंभार व कोल्हाटी समाजाच्या उन्नतीसाठी ठिकठिकाणी सोसायट्या स्थापून जागा व कर्जे मिळवून दिली. सातारा जिल्ह्यातील अनेक विकास कमिट्यांवर त्यांनी काम केले. वाई परिसरात त्यांनी सत्यशोधक पद्धतीने शेकडो लग्ने लावली. याकामी मिळणारा मोबदला ते रयत शिक्षण संस्थेला देत. मांडरदेव यात्रेत पशुहत्या थांबावी म्हणून त्यांनी संत गाडगे महाराजांबरोबर प्रबोधनाचे कार्य हाती घेतले. वाई तालुका होमगार्ड कमांडंट, स्वातंत्र्यसैनिक संघटनेचे सेक्रेटरी, ब्राह्मोसमाजाने चालविलेल्या वसतिगृहाचे अधीक्षक आदि ठिकाणीही त्यांनी काम केले. 'एक गाव-एक पाणवठा' चळवळीतही त्यांचा सहभाग राहिला. त्यांच्या कार्याची दखल घेत केंद्र शासनाने त्यांना ताम्रपट (१९७२) बहाल करून व महाराष्ट्र शासनाने दलितमित्र (१९७६) पुरस्कार देऊन सन्मानित केले.

त्यांच्या नावे त्यांच्या कुटुंबीयांनी वाई येथे प्रतिष्ठान स्थापन केले आहे. शंकरराव अण्णा यांनी ज्यांच्या प्रेरणेने प्रबोधन व अंधश्रद्धा निर्मूलनाचे भरीव कार्य हाती घेतले होते, त्या संत गाडगे महाराज यांच्या नावाने वंचित घटकांसाठी काम करणाऱ्या तसेच सामाजिक, सांस्कृतिक, साहित्य, कला, क्रीडा व शैक्षणिक क्षेत्रातील सत्यशोधक व पुरोगामी विचारवंत कार्यकर्त्याला शंकरराव जेजुरीकर प्रतिष्ठानतर्फे ५ मे या यांच्या स्मृतिदिनी 'संत गाडगे महाराज पुरस्कार' सन्मानपूर्वक दिला जातो. ज्येष्ठ विचारवंत व प्राच्यविद्यापंडित डॉ. आ.ह. साळुंखे, ज्येष्ठ साहित्यिक, उपराकार पद्मश्री लक्ष्मण माने तसेच ज्येष्ठ सत्यशोधक विचारवंत डॉ. बाबा आढाव यांना या पुरस्काराने गौरविण्यात आले असून २०२३ सालच्या पुरस्कारासाठी ज्येष्ठ सिनेअभिनेते व कुस्तीगीर विलास रकटे यांची निवड करण्यात आली आहे.

***

कुंभार समाजातर्फे वारकऱ्यांना अल्पोपहार

पिंपरी : कोकण खेड कुंभाड-कुंभार समाज संघटना-पिंपरी, चिंचवड, पुणे यांच्यावतीने दि. १२/०६/२३ रोजी सकाळी ५ वा. श्री. हनुमान मंदिर, जुना मुंबई पुणे रस्ता, चिंचवड, पुणे येथे जगद्गुरु संत श्री. तुकाराम महाराज ३३८ व्या पालखी प्रस्थान सोहळ्यानिमित्त वारकरी अल्पोपहार वाटप सेवेचे आयोजन करण्यात आले होते. गतवर्षापेक्षा जास्त संख्येने सदर सेवेत कुंभाड गावातील बांधव मोठया

उत्साहाने सहभागी झाले होते.

भोसरी येथील निवासी रुपेश साळवी सहपरिवारानी हरिपाठ दिंडीचे आयोजन केले होते. हरिनामाच्या गजरात प्रांतसमयीच्या वारकरी अल्पोपहार सेवेने परिसरात नवचैतन्य निर्माण झाले होते. भेटी लागी जिव्हा लागलीसे आस!! या जगद्गुरु संत तुकाराम महाराजाच्या पवित्र अभंगातील ओवीचा साक्षात्कार सर्व सेवेकऱ्यांना अनुभवयास मिळाला.

अविनाश पवार यांची कन्या युगंधराचा वाढदिवस अल्पोपहार अन्नदान सामुग्री सेवेत अर्थिक सहभाग घेऊन प्रत्यक्ष कुटुंबियांनी उपस्थित राहून साजरा केला. या प्रसंगी समाजाच्या वतीने युगंधराला श्यामची आई पुस्तक भेट देऊन वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा देण्यात आल्या. डॉ. तृप्ती मंगेश सागळे जेष्ठ वैद्यकिय अधिकारी पिं.चि. मनपा, सुनिल लोंढे बायो मेडीकल इंजिनियर पिं.चि. मनपा, हनुमान मंदिर ट्रस्टचे अध्यक्ष गोवर्धन तेलंगे, विश्वस्थ सचिव अविनाश ताकवले

तसेच सुप्रसिध्द सुत्र संचालक/निवेदक, टि व्ही मालिका कलाकार संदिपजी साकोरे आदी मान्यवर उपस्थित होते.

शिवाजी साळवी, अनिल नरवणकर, सुरेश साळवी, मनोज साळवी, संतोष नरवणकर, रुपेश साळवी, अरुण साळवी, अविनाश पवार, संपतशेट परबते, शरद साळवी, सुभाष साळवी, संजय साळवी, योगेश साळवी, कु. अनिकेत तळदेवकर यांनी सदर सेवा यशस्वी करण्यासाठी उत्तम मेहनत घेतली.

विजय कुंभार या उच्चशिक्षित तरुणाचा पुढाकार; स्पर्धा परीक्षा अभ्यासासाठी तरुणांना द्वार खुले सलगरेत तरुणांच्या भवितव्यासाठी उभारले वाचनालय!

सलगरे (ता. मिरज) येथील मोफत वाचनालयाचे उद्घाटन झाले. यावेळी विजय कुंभार भाविक पटेल, चेतन शेंबेकर, मनोहर पाटीदार उपस्थित होते.

सांगली : वाचनाची सवय कमी होत तरुणांच्या हाती आलेल्या मोबाईलमुळे सर्वचजण चिंतीत आहेत. तरुणांच्या हाती पुस्तकाऐवजी स्मार्टफोन दिसत आहे. यातूनच बाहेर काढत तरुणांना पुस्तक देत त्यांनी स्पर्धा परीक्षेत यश मिळवावे यासाठी गावातीलच तरुणाने केलेल्या प्रयत्नाला यश आले असून, आता सलगरेत वाचनालय सुरु करण्यात आले आहे. विजय कुंभार या ध्येयवेड्या तरुणाने पुढाकार घेत प्रत्यक्षात आणलेल्या उपक्रमाचे आता कौतुक होत आहे.

सलगरे (ता. मिरज) येथील उच्चशिक्षित असलेल्या विजय कुंभार यांना तरुणांनी पुस्तकांचे वाचन करावे, त्यांनीही स्पर्धा परीक्षा द्याव्यात असे वाटत होते. मात्र, तरुणांना सुविधा उपलब्ध करून देण्यात

तरुणांना पुस्तकांचे वेड : विजय कुंभार यांनी स्वतः चांगले शिक्षण आणि नोकरी असली तरी आपल्याप्रमाणेच गावातील तरुणही यशस्वी व्हावेत यासाठी हा उपक्रम सुरु केला आहे. यासाठी सुरेश कोळेकर, राहुल पाटील यांचे त्यांना सहकार्य मिळत आहे.

सव्वा दोन लाखांची पुस्तके मिळविली : सलगरेतील तरुणांना मोफत खुले वाचनालय सुरु करण्यास पुढाकार घेणारे विजय कुंभार सध्या आनंद (गुजरात) येथे कार्यरत आहेत. चांगल्या पदावर असतानाही गावासाठी त्यांची धडपड, काम अनुकरणीय आहे. त्यांनी तब्बल सव्वा दोन लाख रुपयांची पुस्तके वाचनालयासाठी मिळविली आहेत. पुस्तके नसल्याने स्पर्धा परिक्षेची तयारी करणाऱ्या तरुणांना याचा लाभ होत आहे.

अडचणी येत होत्या. अखेर त्यांनी नोक्सकडे पाठपुरावा केला व मोफत पुस्तके मिळवली. पुस्तकांची अडचण दूर होत अभ्यासासाठी द्वार खुले झाले आहे.

सलगरेचे ग्रा.पं. सदस्य सुरेश कोळेकर यांनी गावात राजमाता अहिल्यादेवी शिक्षण व शेती संशोधन संस्थेची स्थापना केली आहे. याच संस्थेच्या पुढाकारातून आता वाचनालय सुरु झाले आहे.

***

अभिजित कुंभार यांची महानगर पालिका उपायुक्तपदी निवड

शिराळा : अंगी जिद्द आणि चिकाटी असली की आत्मविश्वासाच्या जोरावर यश खेचून आणता येते हे नालंदा अभ्यास केंद्राचे मांगरूळ ता. शिराळा येथील ध्येयवादी युवक अभिजित वसंत कुंभार यांनी कृतीतून दाखवून दिले आहे. नुकत्याच झालेल्या राज्यसेवा आयोगाच्या परीक्षेत अभिजित कुंभार यांनी राज्यसेवा आयोगाच्या परीक्षेत अभिजित कुंभार यांनी कृतीतून दाखवून दिले आहे. नुकत्याच झालेल्या राज्यसेवा आयोगाच्या परीक्षेत अभिजित कुंभार यांनी कृतीतून दाखवून दिले आहे. नुकत्याच झालेल्या राज्यसेवा आयोगाच्या परीक्षेत अभिजित कुंभार यांनी कृतीतून दाखवून दिले आहे.

सध्या ते उपशिक्षणाधिकारी म्हणून जिल्हा परिषद सातारा येथे कार्यरत असून नागपूर येथे प्रशिक्षण घेत आहेत. नुकत्याच झालेल्या राज्यसेवा आयोगाच्या सन २०२१ च्या परिक्षेचा निकाल जाहीर झाला. अभिजित कुंभार यांनी त्यांच्या

अपेक्षेप्रमाणे यश खेचून आणत महानगर पालिका उपायुक्तपदाला गवसणी घातली. त्यांना आई, वडील व नालंदा अभ्यास केंद्राचे संस्थापक दिपकभाऊ कांबळे यांचे मोलाचे मार्गदर्शन आणि सहकार्य लाभले. त्यांच्या यशाबद्दल मांगरूळ गावातील तरुणांनी तसेच नालंदा अभ्यास केंद्रातील विद्यार्थ्यांनी गुलालाची उधळण करीत, फटाके लावून आनंद व्यक्त केला.

यावेळी अभिजित कुंभार यांनी महाराष्ट्र मराठी न्यूज शी बोलताना, 'विद्यार्थ्यांनी ध्येय समोर ठेवून अभ्यास करावा. मनात जिद्द अभ्यासात सातत्य ठेवल्यास यश निश्चितच मिळते. ग्रामीण भागातील युवकांनी अभ्यासाचे योग्य नियोजनातून यश खेचून आणावे आणि आपल्या आई वडील गावाचे नाव मोठे करावे. आपल्या यशात ज्यांचे, ज्यांचे योगदान आहे त्यांना कधीही विसरू नका.' अशी प्रतिक्रिया दिली.

***

‘गोष्ठी गावांशहरांकडील’ पुस्तक प्रकाशन सोहळा संपन्न चित्त शुद्ध करतं ते साहित्य - मल्हार अरणकल्ले

दिप प्रज्वलन प्रसंगी उपस्थित मान्यवर डावीकडून सुरेश कंक, अरणकल्ले, सौ. शिंदे, डॉ. संगिता बर्वे, सौ. व श्री. नारायण कुंभार, प्रकाशक अनिल शिंदे

डावीकडून सौ. प्रतिमा कुंभार, नारायण कुंभार, सौ. उषा शिंदे, डॉ. संगिता बर्वे, मल्हार अरणकल्ले व सुरेश कंक

पुस्तक प्रकाशन मान्यवरांचे हस्ते दिमाखात संपन्न

लेखकांचा सत्कार करताना कुंभश्री संचालिका सौ. बीना राजे व संपादक संजय राजे

“खेड्यातला माणूस मातीचा ओलावा काळजात घेऊन शहरात येतो. तिथली साधी माणसं, प्रेमळ भाषा आठवताना जणू तो आपलं गाव शहरात वस्तीला आणतो. त्याला गाव विसरता येत नाही. गावातील निसर्ग, पोथी पुराणात ऐकलेली प्रासादिक भाषा तुम्हाला समृद्ध करतं. नेमकं हेच काम साहित्य करतं. विनोबा भावे म्हणतात, ‘चित्त शुद्ध करतं ते साहित्य.’ साहित्य नवी दृष्टी देते. मनामध्ये माधुर्य आणि हर्ष निर्माण करून मानवी आयुष्य सुगंधित करते.” असे विचार ज्येष्ठ पत्रकार व संपादक मल्हार अरणकल्ले यांनी व्यक्त केले. नारायण नामदेव कुंभार (एखतपूरकर) लिखित व उषा अनिल प्रकाशन निर्मित गोष्ठी गावांशहरांकडील या पुस्तकाच्या प्रकाशन कार्यक्रमात त्यांनी अध्यक्षीय भाषण करताना हे विचार मांडले.

या प्रसंगी प्रमुख पाहुण्या म्हणून कवयित्री व साहित्य अकादमी पुरस्कार प्राप्त लेखिका डॉ.संगिता बर्वे उपस्थित होत्या. दैनिक सकाळचे माजी संपादक मल्हार अरणकल्ले यांनी कार्यक्रमाचे अध्यक्षस्थान भूषविले होते. दिलासा संस्थेचे अध्यक्ष सुरेश कंक हे विशेष अतिथीही या सोहळ्यास उपस्थित होते. दीपप्रज्वलन व सरस्वती पूजनानंतर केदार पटवर्धन यांच्या बासरीवरील पहाडी रागाच्या बहारदार सादरीकरणाने कार्यक्रमाचा प्रारंभ झाला. सौ. प्रतिमा कुंभार यांनी प्रास्ताविकानंतर प्रकाशक अनिल शिंदे यांनी आपले मनोगत व्यक्त केले. ह. भ. प. अशोक गोरे महाराज यांनी दिलासा संस्थेच्या साहित्यिक उपक्रमाची माहिती आपल्या भाषणातून दिली. पर्यावरणतज्ञ तानाजी एकोंडे,

कुंभश्री मासिकाचे संपादक संजय राजे आणि दुर्गअभ्यासक संदीप तापकीर यांचीही यावेळी भाषणे झाली. व्यासपिठावरील मान्यवरांच्या हस्ते पुस्तकाचे प्रकाशन झाल्यावर सौ. प्रतिमा कुंभार यांनी या पुस्तकातील एका लेखाचे अभिवाचन केले. लेखक नारायण कुंभार यांनी आपल्या मनोगतात लेखनासाठी वाचन किती आवश्यक आहे हे प्रतिपादन केले. डॉ. संगिता बर्वे यावेळी म्हणाल्या, “ग्रामीण भागातील माणसाची तिथल्या मातीशी नाळ कायमच जोडलेली असते. आपलं सारं बालपण गावातच गेलं असल्याने तिथल्या आठवणी तो मनात जतन करून ठेवत असतो. लेखक नारायण कुंभार यांनी याच आठवणी पुस्तकात शब्दबद्ध केल्या आहेत. त्यांनी ग्रामीण आणि शहरी जीवनाचे सुंदर चित्रण यात रेखाटले आहे.”

सुरेश कंक यांनी आपल्या मनोगतात सांगितले की, “दिलासा संस्थेने राबविलेल्या लेखन उपक्रमात गेल्या तीन वर्षात अनेक नव्या लेखकांना लिहिण्याची संधी मिळाली. नारायण कुंभार हे त्यातीलच एक की ज्यांचे आज पुस्तक प्रकाशित झाले आहे. संस्थेच्या या कामा मुळे वाचन चळवळीस हातभार लागत आहे.” चैतन्य एखतपूरकर यांनी सर्वांचे आभार मानले. सौ. अद्वैता उमराणीकर आणि सौ. प्रियंका एखतपूरकर यांनी सूत्र संचालन केले. सामूहिक पसायदानानंतर सुरुची भोजनाने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

***

आठवणीतील वर्ष श्राद्ध (प्रथम पुण्यस्मरण)

-जगदीश मोरे (सोशल मिडिया)

जीवनसाथी या स्मरणिकेचे प्रकाशन मान्यवरांच्या हस्ते संपन्न

आदर्श माता पुरस्कार प्रदान करताना डावीकडून भगवानराव सुर्यवंशी, बबनराव जगदाळे व शामराव वाघ

आदर्श माता पुरस्कार प्रदान करताना डावीकडून उत्तमराव काळे, भगवान सुर्यवंशी, आप्पा जोर्वेकर व मान्यवर

आदर्श माता पुरस्कार प्रदान करताना तुळशीराम मोरे समवेत धुळे जिल्हाध्यक्ष सुरेश बहाळकर

हस्ते प्रदान करून त्यांचा सन्मान करण्यात आला.

१) श्रीमती पुष्पाताई देवराम पाटील रा. कळवा ठाणे/ह.भ.प. चेतन महाराज व तुळशीराम मोरे सर यांच्या हस्ते.

२) श्रीमती सुरेखा विठ्ठल रोकडे निफाड/सुरेश वाडकर व सिताराम बच्छाव सर यांच्या हस्ते.

३) श्रीमती लक्ष्मीबाई तुकडू वाघ/प्रा. उत्तमराव काळे, शिवाजी चव्हाण सर यांच्या हस्ते.

४) श्रीमती कल्पना लक्ष्मण वाघ/आप्पासाहेब जोर्वेकर व शामराव वाघ यांच्या हस्ते.

तसेच मरणोत्तर आदर्श माता पुरस्कार श्रीमती ढगूबाई जगन्नाथ सुर्यवंशी बहाळकर, धुळे यांना/प्रा. हिरामण करंकाळ सर, भगवान

देह त्यागीता कीर्ती मागे उरावी या उक्तीला सार्थ ठरविणाऱ्या स्वर्गीय सौ. सुनीताताई भगवान सुर्यवंशी राहणार बहाळ रथाचे, ता.चाळीसगाव, जि.जळगाव येथे दिनांक १४/४/२०२३ रोजी भगवान सुपडू सुर्यवंशी (सेवानिवृत्त पोलीस उपनिरीक्षक मुंबई) यांनी त्यांच्या प्रिय पत्नीचे प्रथम पुण्यस्मरण निमित्त आगळ्यावेगळ्या कार्यक्रमाचे आयोजन केले होते.

सर्वप्रथम कुंभार समाज्याचे दैवत श्री संत शिरोमणी गोरोबा काकांच्या प्रतिमेचे पूजन सर्व मान्यवर पाहुण्यांच्या हस्ते केले. पूजनाचा उद्देश असा की स्वर्गीय सुनीताताई मागच्या वर्षी गोरोबा काकांच्या पुण्यतिथी निमित्त भजन कीर्तनाचा कार्यक्रम सुरू असताना त्यांनी आपला प्राण सोडला, हे भाग्य त्यांना लाभले.

ह.भ.प. चेतन महाराज मालेगावकर यांचे सुश्राव्य प्रवचनातून मनुष्य जन्म ते मृत्यूच्या अवस्था व त्यातून स्वर्गवासात मनुष्यास मिळणारी चिरशांती याचे महत्त्व विशद केले. याशिवाय स्वर्गीय सुनीताताईचे प्रथम पुण्यस्मरण कायमस्वरूपी लक्षात राहावे म्हणून सुर्यवंशी परिवाराने एक स्मरणिका व पत्रक तयार केले. ज्यात स्वर्गीय सुनीता ताईच्या जीवनात त्यांच्याकडून ज्या चांगल्या गोष्टी घडल्यात व त्यांच्या संपर्कात आलेल्या व्यक्तींचे अनुभव, प्रसंग याचे चित्रासहित संकलन करून प्रकाशन करून आलेल्या पाहुण्यांना भेट देण्यात आले.

प्रकाशन प्रसंगी ह.भ.प. धनंजय महाराज ह.भ.प. चेतन बोरसे महाराज यांच्या हस्ते प्रकाशन करण्यात आले. या प्रकाशन सोहळ्यास इं.जि. बबनराव जगदाळे, आप्पासाहेब जोर्वेकर, सुरेश बहाळकर, शामराव वाघ, तुळशीराम मोरे, जगन्नाथ सुर्यवंशी, रघुनाथ कुंभार, जगदीश मोरे, शिवाजी चव्हाण, गुलाबराव सोनवणे, हिरामण करंकाळ, भगवान सुर्यवंशी व इतर मान्यवर सहभागी होते.

प्राध्यापक उत्तमराव काळे सर यांनी स्मरणिका उद्देश व महत्त्व विशद केले. तसेच स्वर्गीय सुनीता ताईच्या पुण्यस्मरण कार्यक्रमास चार विधवा महिलांचे कर्तृत्व लक्षात घेऊन त्यांना कर्तृत्वान महिला पुरस्कार व एक मरणोत्तर आदर्श माता पुरस्कार, साडी, शाल, सन्मानचिन्ह, स्मरणिका, विशेष पत्र व पुष्पगुच्छ खालील मान्यवरांच्या

आदर्श माता पुरस्कार प्रदान करताना तुळशीराम मोरे, भगवान सूर्यवंशी सूर्यवंशी, इंजि. बबनराव जगदाळे, सौ. जयश्री कुंभार मॅडम, यांच्या हस्ते प्रदान करण्यात आला. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन गुलाबराव सोनवणे यांनी तर आभार प्रशांत सूर्यवंशी यांनी केले. कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र प्रदेशचे प्रदेश अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर व सर्व

आदर्श माता पुरस्कार प्रदान करताना भगवान सूर्यवंशी पदाधिकाऱ्यातर्फे तसेच नाशिक जिल्हा कुंभार समाज विकास समितित्चे संस्थापक अध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर व जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे व पदाधिकारी यांच्यातर्फे व कुंभार समाज उत्कर्ष मंडळ. कुसूमतर्फे स्वर्गीय सुनीताईना भावपूर्ण श्रद्धांजली.

***

महात्मा बसवाणा यांचे कार्य सर्व समाजास प्रेरणादायी

पालकमंत्री सुरेश खाडे : बसवरत्न पुरस्काराचे वितरण; अनुभव मंडपसाठी निधी मंजूरीचे आश्वासन

लिंगायत बसवरत्न गौरव पुरस्कार वितरणप्रसंगी बोलताना पालकमंत्री सुरेश खाडे. व्यासपीठावर मंगेश चिवटे, समित कदम, प्रदीप वाले, संजय विभुते, राजेंद्र कुंभार आदी.

कुपवाड : महात्मा बसवेश्वर महाराजांनी १२ व्या शतकात समाजातील वंचित व उपेक्षित घटकास बरोबर घेऊन लिंगायत धर्माची स्थापना केली. बारा बलुतेदारांना सोबत घेऊन महात्मा बसवाणा महाराजांनी केलेले कार्य सर्व समाजास प्रेरणादायी आहे, असे उद्गार कार्यक्रमाचे अध्यक्ष पालकमंत्री सुरेशभाऊ खाडे यांनी लिंगायत बसवरत्न गौरव पुरस्कार वितरण व सत्कार समारंभ सोहळ्याप्रसंगी काढले.

कुपवाड (सांगली) येथील लिंगायत माळी मंगल कार्यालयात राष्ट्रीय लिंगायत संघ यांच्यावतीने महात्मा बसवाणा जयंतीनिमित्त लिंगायत बसवरत्न गौरव पुरस्कार व सत्कार समारंभाचे आयोजन रविवारी करण्यात आले होते, त्यावेळी ते बोलत होते.

यावेळी बोलताना प्रमुख पाहुणे मंगेश चिवटे म्हणाले की, हातात हात घालून लिंगायत समाजाच्या प्रगतीसाठी सर्वांनी प्रयत्न करण्याची गरज आहे. मुख्यमंत्री वैद्यकीय साहाय्यता निधी कक्षाच्या माध्यमातून पालकमंत्री खाडे यांच्या माध्यमातून सर्वाधिक मदत गरजू रुग्णांना झाली आहे. आपण सर्वांनी या योजनेची माहिती जास्तीत जास्त गरजू रुग्णांपर्यंत पोहोचवा, जेणेकरून गरजू रुग्णांना याचा लाभ घेता येईल व महात्मा

वाचनालय उभारणी लवकरच.... कुपवाडमधील वॉर्ड क्रमांक आठमध्ये तुळजाईनगरमधील महापालिकेच्या १६ गुंठे खुल्या जागेत भव्य बसवेश्वर महाराज अनुभव मंडप, वाचनालय व उद्यान उभारणीसाठी दोन कोटी निधीची गरज आहे. याचा प्रस्ताव तयार आहे. या निधीसाठी नगरसेवक राजेंद्र कुंभार यांनी पालकमंत्री खाडे व मंगेश चिवटे यांना निवेदन दिले. खाडे यांनी आपल्या भाषणात या अनुभव मंडपासाठी तात्काळ मुख्यमंत्र्यांकडे पाठपुरावा करून निधी मंजूर करू असे आश्वासन दिले.

बसवाणा यांना अभिप्रेत कार्य आपल्या हातून घडेल, माझे या कार्यक्रमाला आल्याचे सार्थक होईल. लक्ष्मी मंदिर लिंगायत माळी मंगल कार्यालयात हा पुरस्कार वितरण सोहळा पार पडला. या सोहळ्याप्रसंगी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष पालकमंत्री सुरेश खाडे, प्रमुख पाहुणे मंगेश चिवटे यांच्या हस्ते राजशेखर कापसे, उमाकांत होनराव (लातूर), राजश्री सावर्डेकर (कोल्हापूर), आनंद कर्णे (नांदेड), गंगाधर लकडे (विटा), राष्ट्रीय बसव दल खोजानवाडी (जत) यांना बसवरत्न पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.

याप्रसंगी विशेष कामगिरीबद्दल सुरेंद्र बोळाज, जयराज सगरे, रवींद्र वाकने, सुभाष तोडकर, प्रिया सावळे, अदिती हारगे, आर्यन हारगे, प्रा. रविकिरण कोरे यांचा विशेष सत्कार करण्यात आला.

यावेळी जनसुराज्यचे प्रदेशाध्यक्ष सुमित कदम, डॉ. विनोद परमशेट्टी, राष्ट्रीय लिंगायत संघाचे अध्यक्ष प्रदीप वाले, राजशेखर तंबाखे, मिलिंद साखरापे, तहसिलदार दगडू कुंभार, संजय विभुते, संजय हिरेकर, ज्ञानेश्वर खाडे, नगरसेवक राजेंद्र कुंभार, आयुषचे अमोल पाटील प्रमुख उपस्थित होते. स्वागत व प्रास्ताविक प्रदीप वाले यांनी केले. आभार नगरसेवक राजेंद्र कुंभार यांनी मानले.

कुंभार समाजाचा वधु-वर मेळावा अंकलीत मोठ्या उत्साहात संपन्न

वधुवर मेळाव्यास उपस्थित मान्यवर डावीकडून डॉ. उत्तम कुंभार, तहसिलदार डी. एस. कुंभार, डॉ. राजेंद्र कुंभार व मान्यवर

मेळाव्यात उपस्थित बंधू-भगिनी व वधुवर

सांगली : (प्रतिनिधी) श्री लिंगायत कुंभार समाज सेवाभावी संस्था, अंकली यांचे वतीने २५ डिसेंबर रोजी वधू वर सूचक परिचय मेळावा अंकली येथील लिंगायत कुंभार भवन येथे आयोजित करण्यात आला होता. यावेळी प्रमुख पाहुणे मिरजचे तहसीलदार डी. एस. कुंभार, मिरजचे प्रसिद्ध अस्थिरोग तज्ञ डॉ. उत्तम कुंभार, उद्योजक रमेश व उमेश कुंभार उपस्थित होते. अध्यक्षस्थानी प्रसिद्ध व्याख्याते प्राचार्य डॉक्टर राजेंद्र कुंभार होते.

संस्थेचे कार्याध्यक्ष सोमनाथ कुंभार यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक व स्वागत केले. समाजाला आव्हान केले की आपल्या पाल्यापासून मोबाईल व टीव्हीचा वापर कमी करून संसारामध्ये गोडी कशी निर्माण करावी हा वधू वर यांना सल्ला देण्याचे काम त्यांच्या आई आणि वडिलांनी करावं, नववधू वर यांच्यामध्ये दुजाभाव न निर्माण करता त्यांचा संसार कसा सुखाने होईल. याकरिता प्रयत्न करावा. त्यातूनच त्या दोघांच्या मधील अंतर, भावना व्यक्त होऊन त्यांचा संसार सुखी होईल असे सांगितले. यावेळी संस्थापक राजेंद्र कुंभार यांनी वधू वर सूचक मेळावा याचे उद्दिष्ट स्पष्ट केले. प्रमुख पाहुणे उत्तम कुंभार यांनी आपले मनोगत व्यक्त करताना मुलांच्या मध्ये शैक्षणिक प्रगती व मुलांचे शिक्षण चांगल्या व योग्य रीतीने पूर्ण करून कुंभार समाजातील मुले स्पर्धा परीक्षा, डॉक्टर, व्यापार, शेती व्यवसाय असे पर्याय निवडावेत व आपली प्रगती करावी असे सांगितले. तहसीलदार डी. एस. कुंभार यांनी १२ व्या शतकातच संत बसवेशर यांनी स्त्री पुरुष समानतेचा पाया घातला व लिंगायत समाजातील स्त्री पुरुषांना समान हक्क दिला. अंधश्रद्धा, वाईट चालीरीती, याला बसवेशरांनी मूठमाती देऊन लिंगायत समाजाची

मूल्ये जोपासली. महादेव कुंभार यांनी आज मुलींनी वराची निवड करताना शेतकरी, कर्तृत्ववान, निर्व्यसनी, होतकरू मुलगा पाहूनच लग्न करावे असे सांगितले. यावेळी कार्यक्रमाचे अध्यक्ष डॉक्टर राजेंद्र कुंभार यांनी देशभक्त स्वातंत्र्यसेनानी रत्नाप्पाअण्णा यांचे पवित्र स्मारक व्हावे, अशी अपेक्षा त्यांनी व्यक्त केली. यासाठी आणणांच्या कुटूंबाकडून निमशिरगाव येथे १ एकर शेती व २५ लाख देणगी देण्यास तयार आहेत. आपण सर्वांनी तन मन धनांनी स्मारकासाठी द्यावेत असे आवाहन डॉक्टर राजेंद्र कुंभार यांनी केले. यावेळी बाळू कुंभार आरग यांनी कुंभार समाजातील उच्च शिक्षित मुलीने कुंभार समाजातील शेतकरी मुलाबरोबर लग्न केल्यास १० हजार रुपयाचे बक्षीस जाहीर केले.

या कार्यक्रमाला महाराष्ट्र, कर्नाटक राज्यातील कुंभार बांधव, भगिनी, युवक युवती, संस्थेचे कार्याध्यक्ष किरण कुंभार, उपाध्यक्ष लक्ष्मण कुंभार, सचिव दत्तात्रय कुंभार, खजिनदार भरत कुंभार, संचालक प्रकाश कुंभार, विठ्ठल कुंभार, अनिल कुंभार, दत्तात्रय कुंभार, राहुल कुंभार, श्रीनाथ शालबिंद्री, महादेवी कुंभार, सा. कुंभारशिल्पचे संपादक नितीन कुंभार, कार्य. संपादक प्रकाश कुंभार उपस्थित होते. आभार ज्येष्ठ संचालक बाळू कुंभार यांनी मानले. कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन पांडुरंग कुंभार यांनी केले.

***

हाडाचे कलाकार, देती मातीला आकार
कुंभार समाज : ७० टक्के पारंपरिक व्यवसायात, वेगळ्या क्षेत्रातही आघाडीवर
बेळगावच्या वाटचालीत समाजांचे योगदान : कुंभार समाज

बेळगाव : समाज स्थापना दिन कार्यक्रमात सहभागी पदाधिकारी, महिला व लहान मुले.

बेळगाव : मानवी जीवनात अन्न शिजवून खाण्याचा शोध लागल्यानंतरच्या काळात मोठी क्रांती झाली. अन्न शिजवण्यासाठी आवश्यक साधन म्हणून मातीच्या भांड्यांची निर्मिती झाली. अन् ती बनवण्याची कला एका समाजाने प्राप्त केली. अशा साधनांच्या निर्मितीत एक महत्त्वाची भूमिका पार पाडणारा आणि बारा बलुतेदारांपैकी एक समाज म्हणजे कुंभार समाज. प्रत्येकाच्या दैनंदिन जीवनात या समाजाचे महत्त्वपूर्ण योगदान आहे. आज या समाजातील ७० टक्के लोक पारंपरिक व्यवसाय करत आहेत. तर अन्य विविध क्षेत्रात कार्यरत आहेत. बदलत्या काळानुसार त्यांनी वेगवेगळ्या क्षेत्रातही आपली चुणूक दाखवली आहे. - संदीप तारिहाळकर

कुंभार समाजाच्या मागण्या : * बेळगाव शहरात समाज भवनासाठी जागा. * माती कला बोर्डकडून जादा योजना मिळव्यात. * व्यवसायासाठी सवलतीने कर्ज सुविधा द्यावी. * जातीचे दाखले मिळण्यातील अडचणी दूर कराव्यात.

कुंभार हा समाजातील एक महत्त्वाचा घटक आहे. छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या काळातही कुंभार समाजाने मोठी जबाबदारी पार पाडली आहे. संत गोरा कुंभार यांच्यामुळे समाजाची ओळख आणखी दृढ झाली. बेळगाव जिल्ह्यातील बहुतांश सर्व गावात कमी अधिक प्रमाणात कुंभार समाजाचे लोक आढळतात. जिल्ह्यात एक लाखांवर हा समाज आहे. मात्र, विखुरलेला असल्याने त्यांची संख्या सहज लक्षात येत नाही. बेळगाव शहरात सुमारे चार हजार लोकसंख्या आहे. त्याशिवाय या भागात लिंगायत कुंभार समाजही असून त्यांची लोकसंख्या ३००च्या

सर्व समाजाला एकत्र करत आहोत. बेळगावात कुंभार कला व वस्तुंचे प्रदर्शन भरवण्यास प्रारंभ केल्याने कर्नाटक, गोवा, महाराष्ट्रातील कुंभार समाज एकत्र येत आहे. एकमेकांच्या आचारविचार तसेच कलेची देवाण-घेवाण होत आहे. - दिगंबर गुंजीकर, अध्यक्ष, कुंभार समाज, बेळगाव

समाज संघटीत राहिला तर समस्या शासनाकडे मांडू शकतो. बेळगावात कुंभार समाजातर्फे विविध उपक्रम सुरू आहेत. याचा आम्हाला अभिमान आहे. बेळगावात समाजभवनासाठी जागा मिळावी यासाठी आम्ही प्रयत्न करत आहोत. - ईश्वर गुंजीकर, सल्लागार, कुंभार समाज, बेळगाव

समाजातील महिलांना संघटित करत आहोत. महिलांनी पारंपरिक व्यवसायाबरोबर अन्य लघुउद्योगांकडे वळावे, यासाठी आगामी काळात प्रयत्न करणार आहोत. सांस्कृतिक कार्यक्रमातून महिलांना मार्गदर्शन केले जात आहे.

- विद्या कुंभार, अध्यक्षा, कुंभार समाज महिला मंडळ, बेळगाव.

कुंभार समाजाचे अनेक लोक पुढारलेले आहेत. त्यांनी पुढे येत कुंभार समाजातील तरुणाईला दिशा देण्याची गरज आहे. समाज संघटित झाला तर अनेक समस्या मार्गी लागण्यासह समाजाचा सर्वांगीण विकास होण्यास मदत होते.

- मोहन कुंभार, उद्योजक, उद्यमबाग

आसपास आहे.

खानापूर तालुक्यात सर्वाधिक

जिल्ह्यात कुंभार समाजाची सर्वाधिक लोकसंख्या खानापूर तालुक्यात आहे. तिथे समाजाचे सुमारे १७ हजार लोक राहतात. काही गावात तर कुंभार समाजाचे प्राबल्य आहे. तालुक्यात खानापूरसह गर्लगुंजी, तोपिनकट्टी, डुक्करवाडी, निडूर, गणेबैल, नंदगड, जांवोटी, विश्रान्तवाडी, घोटगाळी, देवाचीहट्टी, हेमडगा आदी गावात या समाजाचे लोक मोठ्या संख्येने आहेत. त्यातील बहुसंख्य लोक शेतीसह परंपरागत व्यवसायात कार्यरत आहेत.

मूर्तीकलेतही पारंगत

कुंभार समाज फक्त मातीच्या वस्तू बनवत नाही. तर मूर्तीकलेतही पारंगत आहे. गणेशोत्सव या समाजाशिवाय साजराच होऊ शकत नाही. पारंपरिक शाडू मूर्तीसह प्लास्टर ऑफ पॅरिसच्या मूर्ती समाजाकडून बनविल्या जातात. या माध्यमातून समाजातील कारागिरांच्या हाताला वर्षभर काम मिळते. त्याशिवाय नाग, दुर्गामातेसह विविध सण, उत्सवांना लागणाऱ्या मूर्ती बनवण्याचे काम समाजाचे लोक करतात. समाजाने तयार केलेल्या वस्तू व मूर्ती कारवार, गोवा, धारवाड, हुबळी व महाराष्ट्रात विक्री होते. त्यावर या समाजाचे मोठे अर्थकारण चालते. या समाजाला व्यावसायिक मार्गदर्शन मिळावे, म्हणून केंद्र सरकारने खानापूरमध्ये सेंट्रल व्हिलेज पॉट्री इन्स्टिट्यूट सुरू केले आहे. त्याचा लाभ या समाजाला मिळत आहे.

समाजाचे संघटन

पसारा सर्वत्र असला तरी हा समाज फारसा संघटीत नव्हता. बेळगावात २०१७ मध्ये समाज संघटीत झाला. ईश्वर गुंजीकर, मोहन कुंभार, एन.डी. कुंभार, अशोक कुंभार, विजय गुंजीकर यांच्यासह अन्य काही जणांनी पुढाकार घेत कुंभार समाजाची स्थापना केली.

यानंतरच्या काळात सामाजिक बांधिलकी मानून विविध उपक्रम

सुरू आहेत. हिंदूंचे सर्व सण व उत्सव हा समाज साजरे करतो. प्रामुख्याने समाजाचे संत गोरोबाकाका कुंभार यांच्या पुण्यतिथीनिमित्त विविध कार्यक्रम होतात. खानापूरात तालुका समाजामार्फत अध्यक्ष भैरू कुंभार यांच्या मार्गदर्शनाखाली वर्षभर विविध कार्यक्रम होतात.

समाजाचे उपक्रम

कुंभार समाजामार्फत वर्षभर विविध कार्यक्रम आयोजित केले जातात. त्यात गुणवंत विद्यार्थ्यांचा गौरव, ज्येष्ठ नागरिकांचा सत्कार, रोपलागवडीसह बिजरोपण कार्यक्रम, रक्तदान शिबिरे, स्वातंत्र्य दिन व प्रजासत्ताक दिनानिमित्त विद्यार्थ्यांना खाऊ वाटप, मातीच्या वस्तूंचे प्रदर्शन व विक्री आदींचा समावेश आहे.

कुंभार समाजाचे पदाधिकारी

अध्यक्ष दिगंबर गुंजीकर, उपाध्यक्ष संतोष गुंजीकर, खजिनदार संतोष साळवी, सेक्रेटरी प्रसाद असूकर, संचालक सागर गुंजीकर, जोतिबा कुंभार, दिनेश साळवी, सुजित गुंजीकर, दीपक कुंभार, संदीप कुंभार, शंकर साळवी, संचालिका विद्या कुंभार.

समाजातील कर्तबगार व्यक्ती

निवृत्त शिक्षणाधिकारी पा.बा. वारनुळकर, मारुती वारनुळकर, बीएसएनएल अधिकारी एम.टी. कुंभार, राष्ट्रपती पदकप्राप्त शिक्षक एम.एम. कुंभार, एस.एम. गडकरी, अॅड. पांडुरंग असूकर, डॉ. दर्शना उत्तुरकर, उद्योजक मोहन कुंभार, कृष्णा कुंभार, अमित कुंभार, मूर्तीकार मारुती कुंभार, भरत कुंभार, यल्लाप्पा पालकर, जोतिबा कुंभार, धनश्री साळवी, संतोष गुंजीकर, राष्ट्रपती पुरस्कारप्राप्त कारागीर लक्ष्मण गावडे, बळीराम कुंभार, व्यंकट कुंभार, पुंडलिक कुंभार, सोमनाथ कुंभार.

***

दीड वर्षाची गार्गी ओळखते ४० देशांचे ध्वज

नाशिकरोड : सध्याचे जग हे स्मार्ट पिढीचे आहे. लहान मुलांची स्मरणशक्ती किंवा अद्ययावत ज्ञान भल्याभल्यांना चकित करते. जेल रोडच्या चिमुकल्या गार्गी शिंदे हिने एक आगळावेगळा विक्रम

रचला. अनेक वस्तू बिनचूक ओळखण्यासाठी इंडिया बुक ऑफ रेकॉर्डमध्ये तिची नोंद झाली आहे. एक वर्ष सहा महिने वय असलेली गार्गी विविध वस्तू ओळखते.

४० देशांचे ध्वज, १६ प्रकारच्या गाड्या, २१ प्रकारच्या भाज्या, २५ प्रकारची फळे, २८ प्रकारचे प्राणी, ६ प्रकारची फुले, ८ देवता, ८ प्रकारच्या किचन वस्तू, ३३ वेगवेगळ्या वस्तू ती ओळखते.

शहरामध्ये बालवयात अशा प्रकारचा रेकॉर्ड करणारी ती पहिली मुलगी आहे. दोन महिन्यांची असताना आईने तिला पुस्तके दाखविण्यास सुरुवात केली. आजोबांनी पहिल्या वाढदिवसाला गेम दिला. त्यामुळे गार्गीची स्मरणशक्ती तल्लख झाली. महालक्ष्मीनगरमधील भास्कर शिंदे यांची नात आणि नीलेश व कांचन शिंदे यांची ती मुलगी आहे. माजी नगरसेवक शैलेश ढगे यांनी गार्गीचा सत्कार केला.

***

ह.भ.प. श्री. किसनराव दादा गंगाधर जाधव. सिन्नर यांचा शतक पूर्वी सोहळा संपन्न !!

सिन्नर दि.२३/७/२०२३ : जेमतेम परिस्थितीतून संघर्ष करीत, परिस्थितीशी दोन हात करीत, विडी बांधण्यापासून ते मातीकाम, विट व्यवसाय करून सामाजिक तसेच राजकीय क्षेत्रात आपला ठसा उमटविणारे, ब्रिटिश काळातील घटनेचे साक्षीदार. त्यांच्या धर्मपत्नी स्वर्गीय राधा माऊली यांच्या साथीने आज वयाची १००वी, कुठलाही आजार कुठलीही गोळी न घेता अगदी हसत खेळत पूर्ण केली. त्या शताब्दी महोत्सव निमित्ताने सिन्नर येथील ज्वालामाता लॉन्स येथे अति भव्य अशा सोहळ्याचे आयोजन करण्यात आले .

रायगड येथील ह.भ.प. किरण महाराज कुंभार यांच्या मधुर वाणीच्या कीर्तनाचा सर्वांनी आनंद घेतला. वीटभट्टीची प्रतिकृती असलेला सुरेख असा केक कापून वाढदिवस साजरा करण्यात आला. त्यांच्या वजनाची

लाडूची तुला करण्यात आली.

तसेच त्यांची मुले नाशिक जिल्हा उपाध्यक्ष, तसेच सिन्नरचे माजी नगरसेवक अशोक नाना जाधव, विठ्ठलराव जाधव, अनिलराव जाधव, मुलगी सौ. जोर्वेकर ताईनी तसेच जावई, नातू, नाती, सुना यांनी शंभर दिवे लावून दादांचे औक्षण केले.

याप्रसंगी सिन्नरचे माजी आमदार राजाभाऊ वाजे तसेच नाशिक जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे, कार्याध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर तसेच सरचिटनीस सुभाषजी कुंभार व विकास संस्थेचे नेते रंगनाथसेठ सूर्यवंशी, यांनी मा. किसनराव दादा यांना पुढील दीर्घायुषी आयुष्यासाठी संत शिरोमणी गोरोबा काकांच्या चरणी प्रार्थना केली.

नाशिक जिल्हाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे यांनी किसनराव दादा जाधव यांना नाशिक जिल्ह्यातून ऑगस्ट २०२३ मध्ये "जीवनगौरव पुरस्कार" देण्याचे घोषित केले.

त्यांची नात अॅडव्होकेट अंकिता जाधव तसेच डॉ. गायत्री मुकुंद गायकवाड व जाधव परिवारातील अनेकांनी आपल्या मनोगतातून किसन दादांना पुढील दीर्घायुषीसाठी प्रार्थना केली. वरील कार्यक्रमाप्रसंगी कुंभार समाजातील पदाधिकारी, नातेवाईक, माता-भगिनी, सिन्नर परिसरातील मित्रपरिवार मोठ्या संख्येने उपस्थित होते. कुंभार समाजाचे ज्येष्ठ असे भीमरावराव चव्हाण यांच्या सामुदायिक पसायदानाने कार्यक्रमाची सांगता झाली. सर्वांनी नंतर भोजनाचा आस्वाद घेतला.

- जगदिश मोरे

आमचे दादा किसनराव जाधव

-अनिल जाधव

सिन्नर : माझे वडील ह भ प किसनराव गंगाधर जाधव यांचा आज १०० वा वाढदिवस साजरा करतांना आम्हा सर्व परिवाराचा आनंदाचा व अभिमानाचा क्षण!

दादांचे संपूर्ण आयुष्य कष्ट करण्यात गेले त्यांचे शिक्षण तिसरी पास होते परंतु आजही ते स्वतः सही करतात. दादांनी पन्नास वर्ष विड्या बांधण्याचे काम केले तसेच विटाचा व्यवसाय ही केला. कुंभार काम ही ते करत. दादांना राजकारणाची ही आवड आहे ते काँग्रेसचे सक्रीय कार्यकर्ते होते ते आजही १९३० पासूनचा इतिहास सांगतात. इंग्रजांच्या काळातील काही घटना आजही सांगतात भारत स्वतंत्र झाला त्या क्षणाचे ते साक्षीदार आहे. त्यांना तालमीचीही आवड होती.

श्री संत गोरोबाकाका मंदिर उभारणीत त्यांचा सिंहाचा वाटा आहे तसेच आज जी गोरोबा काका मंदिराची जागा आहे ती केवळ दादांमुळेच आहे.

दादांचे लग्न लहानपणीच झालेले होते तेव्हा आमच्या आईचे वय होते ९ वर्षांचे. दादांचे नाव किसन व आईचे नाव राधा होते. जणुकाही राधाकृष्णाचीच जोडी शोभत होती.

आम्ही पाच भावंड कै. तुकाराम, विठ्ठल, अनिल, अशोक व नंदा त्यांच्या संस्कारात वाढलो हे आमचे परमभाग्य असे आम्ही समजतो. त्यामुळेच नातु राहुल हा फॉरेस्ट ऑफीसर. दुसरा नातु डॉ. रोहीत व डॉ. अजिंक्य MBBS. तसेच सागर बी. फॉर्मसी झाले. एक नात अंकीता B A LLB. अनुजा BSC.DMLD झाली तसेच मोठा नातु राहुल, अश्विनी, मोहीनी, रोहिणी व सुजाता यांचे पदवीपर्यंत शिक्षण झाले.

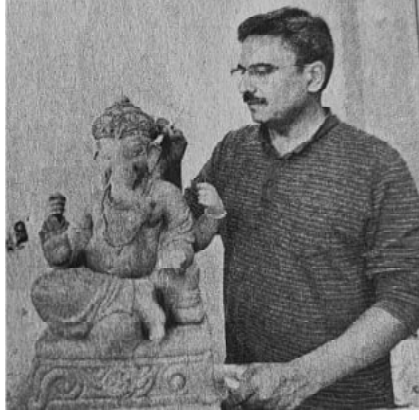
दादांना चार सुना, दहा नातु, दहा पंतु व दोन नात सुना, एक नात सुनही डॉक्टर आहे. (डॉ. गायत्री) असा मोठा परिवार दादांचा आहे अशा आमच्या दादांचा १००वा वाढदिवस साजरा करताना आम्हाला आनंद व अभिमानही आहेत.

त्यांना वाढदिवसाच्या हार्दिक शुभेच्छा व पुढील जीवन सूखकर होवो ही ईश्वर चरणी प्रार्थना!

***

गणेशमूर्तीच्या पर्यावरणपूरक मिश्रणाला पेटंट

गाळाची माती, शाडू माती, भाताचे मऊ तूस किंवा लाकडाचा बारीक भुसा योग्य प्रमाणात वापरून केलेल्या प्रयोगाला २०१९ मध्ये यश मिळाले. या मिश्रणाची क्षमता, विरघळण्याचा कालावधी अशा विविध चाचण्याही केल्या. २०१९ मध्ये नोंदणी केलेल्या पेटंटला ६ एप्रिल २०२३ मध्ये मान्यता मिळाली. या पेटंटला वडिलांचे नाव दिले. - अभिजित धोंडफळे, शिल्पकार

गणेशमूर्तीसह शिल्पकार अभिजित धोंडफळे

पुणे : गाळाची माती, शाडूची माती आणि तांदळाचा तूस या घटकांच्या मिश्रणापासूनही पर्यावरणपूरक बाप्पांची मूर्ती साकारली असून, या अनोख्या प्रयोगाला यशही आले आहे. पुण्यातील शिल्पकार अभिजित धोंडफळे यांनी विविध प्रयोगा अंती हे मिश्रण तयार केले असून, या 'रवींद्र' मिश्रणाच्या 'पेटंट'ची नोंदही त्यांच्या नावावर झाली आहे. मागील काही वर्षांपासून गणेशोत्सव पर्यावरणपूरक पद्धतीने साजरा होण्यासाठी आग्रह धरला जात आहे. प्लास्टर ऑफ पॅरिसच्या (पीओपी) मूर्तींवर आलेल्या निर्बंधानंतर शाडू माती, लाल माती, कागदाचा लगदा अशा घटकांपासून घडविलेल्या गणरायाच्या मूर्तीची प्रतिष्ठापना करण्याला नागरिक पसंती देतात. पर्यावरणास अनुकूल घटकांपासून मूर्ती घडविण्यासाठी शिल्पकारांकडूनही प्रयत्न करण्यात येत आहेत. याबाबत शास्त्रीय पद्धतीने प्रयोग आणि संशोधन करून तयार केलेल्या मिश्रणाच्या 'पेटंट'ची नोंदही झाली आहे.

धोंडफळे कलानिकेतनच्या माध्यमातून १९४० पासून धोंडफळे कुटुंबीयांच्या चार पिढ्या बाप्पांची सेवा करत आहेत. आजोबांनी १९५५ मध्ये पर्यावरणपूरक कागदाच्या लगद्यापासून तयार केलेली पांगुळ आळीची गणेश मूर्ती अजूनही सुस्थितीत आहेत. माझे वडील

या मिश्रणाची वैशिष्ट्ये :

- * वजनाने शाडू मातीपेक्षा हलके, लवकर वाळते.
- * सुबक रेखीव काम आणि रंगकाम करणे सोपे.
- * विसर्जनानंतर मिश्रण झाडांसाठी वापरायोग्य
- * पाण्यात लवकर विरघळते.

रवींद्र यांनीही कागदापासून मूर्ती घडविल्या. मी पर्यावरणपूरक गणेशोत्सवाच्या चळवळीच्या निमित्ताने

कार्यशाळा घेत आहे. याची पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 'मन की बात' या कार्यक्रमात २०१६ मध्ये दखल घेतली होती. यातून प्रेरणा घेऊन नवीन मिश्रणाच्या अभ्यासाला सुरुवात केली असल्याचे अभिजित धोंडफळे यांनी सांगितले.

मिस्ट कॉल द्या, मुख्यमंत्री सहायता निधी मिळवा

मुंबई : विविध आजारांवरील उपचारांसाठी मुख्यमंत्री सहायता निधीतून मदत दिली जाते. यासाठीचा अर्ज कुठे मिळतो, तो कसा भरायचा किंवा तो मुख्यमंत्री कार्यालयातूनच घ्यावा का, अशा विविध शंका सर्वसामान्यांच्या मनात आहेत. यावर तोडगा काढण्यात आला असून फक्त एका मिस्ट कॉलवर आता हा निधी मिळणे शक्य होणार आहे. यासाठी ९६५०५६७५६७ हा मोबाईल क्रमांक उपलब्ध करून देण्यात आला आहे. या क्रमांकावर मिस्ट कॉल देताच तत्काळ मुख्यमंत्री सहायता निधीचा अर्ज आपल्या मोबाइलवर उपलब्ध होणार आहे.

अरविंद राणे लिखित 'ग्रेट आयडॉल्स' पुस्तकाचे प्रकाशन

पुणे : 'आदर्श व्यक्तिमत्त्व एका दिवसात घडत नाही. त्यासाठी भरपूर कष्ट असतात. प्रतिकूल परिस्थितीतून वाटचाल करावी लागते. सध्या समाजाची परिस्थितीत पाहिल्यास, आदर्श व्यक्तिमत्त्वांवरील पुस्तकांची आवश्यकता आहे. अशा वेळी 'ग्रेट आयडॉल्स' हे पुस्तक नक्कीच अनेकांना उपयोगी पडणार आहे,' असे मत स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठाचे माजी कुलगुरु डॉ. पंडित विद्यासागर

यांनी व्यक्त केले. अरविंद राणे लिखित आणि उत्कर्ष प्रकाशनाने प्रकाशित केलेल्या 'ग्रेट आयडॉल्स' पुस्तकाचे प्रकाशन डॉ. विद्यासागर यांच्या हस्ते झाले.

यावेळी सिम्बायोसिसचे संस्थापक डॉ. शां. ब. मुजुमदार, विद्यापीठ अनुदान आयोगाचे माजी उपाध्यक्ष डॉ. भूषण पटवर्धन, डॉ. वसंत वाघ, गोखले एज्युकेशन सोसायटीचे विभागीय सचिव राम कुलकर्णी, उत्कर्ष प्रकाशनाचे सु.वा. जोशी आदी उपस्थित होते.

डॉ. पटवर्धन यांनी पुस्तकाच्या प्रकाशनानिमित्त शुभेच्छा दिल्या. डॉ. वाघ यांनीही मनोगत व्यक्त केले. राणे यांनी पुस्तकाच्या निर्मितीचा प्रवास सांगितला. या पुस्तकात शां. ब. मुजुमदार, डॉ. एम.एस. गोसावी, डॉ. वाघ, बॅरिस्टर अप्पा पंत, डॉ. डी. एम. सरवटे, प्रा. राम करवा, डॉ. मंगेश कश्यप, उदय खरे, दिलीप धवन, गोपी मानकर, प्रशांत सकपाळ, रवींद्रनाथ जोशी अशा व्यक्तिमत्त्वांची माहिती आहे. प्रास्ताविक जे.पी. देसाई यांनी केले.

सविता कुंभार यांच्या आत्मकथनाचे प्रकाशन संकटे समोर आली की आपल्यातील स्त्री जागी होते !

पुणे : लहान वयात लग्न झाले. पतीचे निधन झाले तेव्हा मूल पदरात होते. मीच रडत बसले तर मुलीला शिकवणार कसं? असा प्रश्न समोर होता. ना शिक्षण, ना कौटुंबिक पार्श्वभूमी ना व्यावहारिक समज; पण पिलूसाठी तर करावे लागणार म्हणून मग पडदे विकले, कपड्यांना इस्त्री केली. पायपुसणे करून विकले. शिलाई मशीन घेतले आणि मग रिक्षा चालवायला घेतली. संकटे समोर आलीकी आपल्यातील स्त्री जागी होते..., अशी भावना लेखिका सविता कुंभार यांनी व्यक्त केली.

जागतिक महिला दिनानिमित्त सविता कुंभार यांनी लिहिलेल्या 'तू चालं पुढं' या पुस्तकाचा प्रकाशन सोहळा 'लोकमत'चे संपादक संजय आवटे यांच्या हस्ते वीर बाजी पासलकर सभागृह येथे नुकताच पार पडला.

निर्भीड तू, कर्तव्यनिष्ठ तू, अवतार रणरागिणीचा आदर्श आम्हा जनसामान्यांचा अभिमान तू, असे म्हणत अनेक महिलांना प्रेरणा पुरस्कार देण्यात आला.

टामूबाई कुंभार, पुष्पाताई भिगवणकर, अनुराधा कुंभार, प्रतिमा कुंभार, सविता कुंभार या रणरागिणींना महिला प्रेरणा पुरस्कार देऊन गौरविण्यात आले.

यावेळी कुंभार समाजोन्नती मंडळ पुणे जिल्हाध्यक्ष संतोष कुंभार, कार्याध्यक्ष विशाल कुंभार, प्रताप शिंदे, बाबाजी शिंदे, कुंभार महिला

'तू चालं पुढं' पुस्तकासह लेखिका सविता कुंभार.

अडचणींचे डोंगर माझ्यासमोर उभे होते; मात्र पिलूसाठी धावत राहिले. मला मदत करण्यासाठी जो समाज उभा राहिला, त्याच्यासाठी आता काही करण्याची माझी इच्छा आहे.

- सविता कुंभार, लेखिका

आघाडीच्या अध्यक्ष कल्पना शिंदे, उपाध्यक्ष सुधा कुंभार, सचिन सविता कुंभार, रेखा जाधव, ज्योती शिंदे, प्रतिभा ओव्हाळे, कविता धानेपकर, अॅड. प्रार्थना सदावर्ते, शंकर वाव्हाळे, गजानन भागवत उपस्थित होते.

बाई दुबळी आहे असे पुरुषांना अजिबात वाटत नाही. उलटपक्षी ती जास्त भक्कम आहे, असे पुरुषांना वाटते म्हणूनच भीती वाटते. अनेकदा काय होते आपण जगत नाही, पण इतरांच्याच गोष्टी लिहितो. सविता ही जगली आहे. जगते आहे. हेच सर्व तिचे तिच्या शब्दांत या पुस्तकात मांडले आहे. अशा शब्दांत संजय आवटे यांनी लेखिकेच्या प्रयत्नांचे कौतुक केले. विद्या सोनवणे यांनी प्रास्ताविक केले तर कल्पना शिंदे यांनी आभार मानले.

रश्मिका कुंभार हिला महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाची डॉक्टरेट

वाई : पसरणी, ता. वाई येथील रश्मिका आनंदा कुंभार हिला अहमदनगर येथील राहुरीच्या महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाने कृषी कीटकशास्त्र विषयातील डॉक्टरेट (आचार्य) ही पदवी देऊन नुकतेच सन्मानित केले.

भारतासारख्या कृषिप्रधान देशात शेती आणि शेतीतील समस्या हा शेतकऱ्यांच्या अत्यंत जिद्दाळ्याचा विषय आहे. शेतकरी

म्हणून शेतात राबत असताना आणि विविध पीक घेत असताना अनेक नैसर्गिक कारणांमुळे शेतीतील पिकांचे प्रचंड प्रमाणात नुकसान होते. अशा अनेक कारणांमध्ये प्रामुख्याने विविध पिकांवर होणारा अळ्यांचा प्रादुर्भाव हे एक प्रमुख कारण आहे. त्यामुळे अशा प्रकारच्या पीकभक्षी अळ्यांवर संशोधन होणे आणि त्यांचा बंदोबस्त करण्यासाठी उपाययोजना करणे ही काळाची गरज बनलेली आहे.

याच महत्त्वपूर्ण विषयाचा वेध घेत पॉप्युलेशन डायनॅमिक्स बायोलॉजी अँड मॅनेजमेंट ऑफ सिट्रेला स्टॅटन ऑन असिड लाइम या

विषयावर संशोधन करून पाने पोखरणारी अळी ही लिंबूवर्गीय फळझाडांवरील महत्त्वाची कीड असून तिच्यामुळे झाडांची वाढ मंदावते आणि उत्पादनावर व पर्यायाने उत्पन्नावर कसा परिणाम होतो व त्यासाठीच त्या अळीवर नियंत्रण करणे कसे गरजेचे आहे यावर संशोधन करणाऱ्या रश्मिका आनंदा कुंभार हिला नुकतीच अहमदनगर येथील राहुरीच्या महात्मा फुले कृषी विद्यापीठाने डॉक्टरेट अर्थात कृषी कीटकशास्त्र विषयातील आचार्य पदवीने सन्मानित केले आहे.

अलीकडेच झालेल्या विद्यापीठातर्फे आयोजित दीक्षांत समारंभात रश्मिका हिला डॉक्टरेटचा सन्मान प्रदान करण्यात आला. या संशोधना साठी महात्मा फुले कृषी विद्यापीठातील प्राध्यापक डॉ. संतोष कुलकर्णी यांनी तिला मार्गदर्शन केले.

भारतात कागदी लिंबू लागवडीच्या बाबतीत महाराष्ट्र अग्रेसर असून रश्मिका कुंभार यांच्या संशोधनाचा त्याच अनुषंगाने शेतकऱ्यांना चांगला फायदा होऊ शकतो. या यशाबद्दल रश्मिका कुंभार हिचे आ. मकरंद पाटील यांच्यासह विविध क्षेत्रातील मान्यवरांनी अभिनंदन केले.

***

डॉ. बाबुराव उपाध्ये लिखित 'फिरत्या चाकावरती' आत्मकथनास पुरस्कार

श्रीरामपूर : चंद्रपूर येथील शब्दांगण बहुउद्देशीय ज्ञानवर्धिनी संस्थेचा राज्यस्तरीय उत्कृष्ट साहित्यकृती पुरस्कार डॉ. बाबुराव उपाध्ये लिखित 'फिरत्या चाकावरती' या आत्मकथनास घोषित केला असल्याची माहिती संस्थेचे अध्यक्ष डॉ. अनंता सूर यांनी दिली.

डॉ. बाबुराव उपाध्ये हे १९७७-७८ पासून साहित्य, सामाजिक, शैक्षणिक क्षेत्रात कार्यरत आहेत. १९७९ ला त्यांची 'आम्ही तुटलेले तारे', 'भाकरीशिवाय' ह्या कविता शब्दागण, पूर्ती मध्ये प्रकाशित झाल्या. १९८५ मध्ये त्यांचे 'पोरका' आत्मकथन शब्दालय या पहिल्या दिवाळी अंकात प्रकाशित झाले. १९९६ला ते एम.फिल. तर २००२ ला ते पीएच.डी. झाले. त्यांची विविध वाङ्मय प्रकारात ४२ पुस्तके प्रकाशित असून त्यांना राज्यस्तरीय ६२ पुरस्कार मिळाले आहेत. राज्य, राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय नियतकालिकेत त्यांचे

७५ शोधनिबंध प्रकाशित आहेत.

६५ पुस्तकांना त्यांनी प्रस्तावना लिहिल्या आहेत. ग्रामीण भागात अनेक साहित्य संस्था उभारण्यात त्यांनी योगदान दिले. ते श्रीरामपूर शाखा महाराष्ट्र साहित्य परिषदेचे उपाध्यक्ष आहेत. ९ मे १९९० ला साहित्य प्रबोधन मंच तर २००६ ला वाचन संस्कृती प्रतिष्ठान सुरु केले. संत गोरा कुंभार सेवाभावी संस्था त्यांनी १९९० पासून सुरु केली, ते परिवर्तन मंच, जेष्ठ नागरिक आनंद मेळावा, माजी विद्यार्थी स्नेहग्रुप, विश्वलक्ष्मी ग्रामीण प्रतिष्ठान, भूमी फाऊंडेशन आदी सेवाभावी संस्थेत कार्यरत आहेत. १९८४ ते २०१७ या काळात त्यांनी रयत शिक्षण संस्थेत मराठी विषयांचे प्राध्यापक, मराठी विभाग प्रमुख, एम.फिल. पीएच.डी. मार्गदर्शक म्हणून कार्य केले. त्यांच्या मार्गदर्शनाखाली १७ एम.फिल. तर ८ विद्यार्थी पी.एच.डी. झाले. विद्यार्थ्यांनी त्यांच्यावर ७ गौरवग्रन्थ प्रकाशित केले. डॉ. उपाध्ये यांना पुरस्कार घोषित झाल्याबद्दल त्यांचे अनेकांनी अभिनंदन केले.

***

नेपाळ येथे 'शारदा घोडके' यांचा सन्मान

नेपाळ : कवियत्री शारदा लक्ष्मण घोडके, मु.पो.देऊळगाव, ता.श्रीगोंदा, जि.अहमदनगर. यांचे शिक्षण जवाहर नवोदय टाकळी ढोकेश्वर येथे दहावी पर्यंत झाले, पुढे एच.एस.सी. (प्रवरा लोणी) येथून तर डी. एड. (अहमदनगर) झाले.

शारदा यांनी एम.ए. (मराठी) पदवी प्राप्त केली असून त्या संगीत विशारद सुद्धा आहेत. जि.प.प्राथ.शाळा खांडगाव येथे सध्या त्या शिक्षिका म्हणून कार्यरत आहेत. शालेय जीवनापासून त्यांना काव्य लेखन व गायन यात रूची आहे. विविध काव्यप्रकारात त्यांनी लेखन केले आहे. मुक्तछंद स्फुटकाव्य, चारोळी, अष्टाक्षरी, षडाक्षरी असे विविधांगी काव्यप्रकार हाताळले आहेत. ललितलेखन व स्फुटलेखनही केले आहे. "जांभळ्या घनास..." या काव्य संग्रहाचे शॉपिझेन या अॅपवर नुकतेच प्रकाशन झाले.

सातव्या शब्द साहित्य संमेलन नेपाळ येथे त्यांनी काव्यवाचन केले तसेच त्यांच्या "स्मृतिगंधाची फुलं..." या काव्यसंग्रहाचे नुकतेच प्रकाशन झाले.

डॉ. आशिष सोनवणे डी.जी.ओ. उत्तीर्ण

पुणे - संगमनेर येथील सुप्रसिद्ध लेखक प्राध्यापक दिलीपराव सोनवणे यांचे सुपुत्र डॉ. आशिष दिलीप सोनवणे एम.बी.बी.एस. संगमनेर हे डी.जी.ओ. परिक्षा चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण झाले आहेत. त्यामुळे आपल्याला आणखीन एक स्त्रीरोग तज्ञ उपलब्ध झाले आहेत.

नालासोपारा मुंबई येथील डॉ. उषा अशोक कुंभार यांचे ते जावई

असून वसई-नालासोपारा कुंभार समाज संघटनेचे संस्थापक अध्यक्ष ज्येष्ठ समाज सेवक डॉ. यशवंतराव विठोबा कुंभार (मुळ गाव इस्लामपुर, जि. सांगली) यांचे ते नात जावई आहेत. डॉ. आशिष यांच्या पत्नी डॉ. विशाखा आशिष सोनवणे बी.डी.एस. झाल्याअसून त्या देखील सध्या एम.डी.एस. करीत आहेत.

डॉ. आशिष कुंभार यांच्या या यशाबद्दल त्यांचे हार्दिक अभिनंदन व पुढील वाटचालीसाठी त्यांना खुप साऱ्या शुभेच्छा.

शेतकरी कुटुंबातील मुलगा बनला मंत्रालयात सहाय्यक कक्ष अधिकारी आत्मविश्वासच्या जोरावर काष्ठीच्या सोमनाथ पांडुरंग थोरात (कुंभार)चे यश

श्रीगोंदा : जिद्द, मेहनत आणि यशा-बदलचा आत्मविश्वास या त्रिसूत्रीच्या जोरावर काष्ठी गावातील (तालुका श्रीगोंदा जिल्हा अहमदनगर) एका सामान्य गरीब कुटुंबातील मुलाने मंत्रालयात सहाय्यक कक्ष अधिकारी पदापर्यंत मजल मारत तरुणांसमोर आदर्श निर्माण केला आहे. सोमनाथ पांडुरंग थोरात या गरीब शेतकरी कुटुंबातील मुलाने यावर्षी झालेल्या महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाच्या परिक्षेत हे यश संपादित केले आहे. त्याचे हे यश ग्रामीण भागातील विद्यार्थ्यांतही गुणवत्ता ठासून भरली असून त्यांना योग्य मार्गदर्शन लाभल्यास ते स्पर्धा परीक्षेत उज्वल यश मिळवू शकतात हे दाखवून देणारे आहे.

अहमदनगर-पुणे जिल्ह्याच्या सीमेवरील काष्ठी या गावातील सोमनाथ पांडुरंग थोरात याचे प्राथमिक शिक्षक काष्ठीतीलच जिल्हा

परिषदेच्या शाळेत झाले. जनता विद्यालय काष्ठी येथून माध्यमिक शिक्षण घेतल्यानंतर अकरावी बारावीचे शिक्षण त्याने दौंड येथील शेट ज्योतिप्रसाद विद्यालयातून घेतले. बारावीला चांगले गुण मिळवून माळेगाव येथून बीएस्सी अॅग्री व पुणे येथून एमएस्सी अॅग्री हे उच्चशिक्षण घेतले मात्र वडील पांडुरंग थोरात यांची मुलाने कलेक्टर व्हावे अशी इच्छा होती. आपल्या वडिलांची इच्छा पूर्ण करण्यासाठी मग सोमनाथने रात्रीचा दिवस करून स्पर्धा परीक्षेची जोरदार तयारी केली आणि पहिल्याच प्रयत्नात मंत्रालयातील कक्ष अधिकारी पदापर्यंत मजल मारली. अआपल्या यशाबद्दल बोलताना सोमनाथ म्हणाला, आई वडिलांची हलाखीची परिस्थिती हीच माझी प्रेरणा आहे. यासर्व प्रवासात चुलते प्रा. बाळासाहेब शंकर थोरात व संभाजी शंकर थोरात (मुख्याध्यापक) यांचे बहुमोल मार्गदर्शन लाभल्याचे सांगायलाही तो विसरला नाही. सोमनाथच्या यशाचे सर्वत्र कौतुक होत आहे. सोमनाथचे यश ग्रामीण भागातील मुलांसाठी प्रेरणादायी आहे.

***

ज्येष्ठांचा कुंभार समाज उत्कर्ष मंडळातर्फे सन्मान

नाशिक : कुंभार समाज उत्कर्ष मंडळ (कुसुम) संस्थेच्या वर्धापन दिनानिमित्त हुतात्मा स्मारक येथे ज्येष्ठ नागरिकांच्या सहस्रचंद्रदर्शन सोहळा झाला. यानिमित्त ज्येष्ठांना सन्मानित करण्यात आले. ज्येष्ठांसाठी असलेल्या सरकारी योजनांचा लाभ मिळवून देण्याबरोबरच समाजात त्यांना सन्मानाची वागणूक देणे गरजेचे असल्याचे नेस्कॉमचे

प्रादेशिक अध्यक्ष केदुपंत भालेराव यांनी सांगितले. अध्यक्षस्थानी हुतात्मा स्मारक समितीचे अध्यक्ष उत्तम तांबे होते. प्रमुख पाहुणे काँग्रेसचे शरद आहेर, कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर, जिल्हाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे, कुसुम संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. तुळशी राम मोरे, के.के. चव्हाण, पुंडलिक सोनवणे, डॉ. प्रेमराज खैरनार, आप्पासाहेब नावेंकर आदी उपस्थित होते. समाजातील ७५ वर्षावरील ज्येष्ठ नागरिकांचा सहस्रचंद्रदर्शन सोहळा साजरा करून त्यांचा सत्कार करण्यात आला. प्रास्तविक अध्यक्ष तुळशी राम मोरे यांनी केले. सूत्रसंचालन सचिव गुलाबराव सोनवणे यांनी केले. रघुनाथ कुंभार यांनी आभार मानले. जगदीश मोरे, गोकुळ सोनवणे, राजेंद्र मोरे, काशीनाथ सोनवणे, नामदेव सोनवणे, सविता जगदाळे, उषा चित्ते, ज्योती मोरे, प्रवीण सोनवणे उपस्थित होते.

***

सातान्यात सेवागौरव, पेन्शनर डे निमित्त सुधाकर जोर्वेकरांचा सत्कार

सातारा : जिल्हा सेवानिवृत्त संघटनेच्या वतीने (ता. १८) दुपारी एक वाजता सेवा गौरव समारंभ आणि पेन्शनर डे आयोजित केला आहे. त्यात जिल्हा सेवानिवृत्त संघटनेचे कार्याध्यक्ष सुधाकर जोर्वेकर यांचा विशेष गौरव करण्यात येणार आहे. जोर्वेकर यांचे वय ८८ पूर्ण आहे, तरीही जिल्ह्यातील सेवानिवृत्तांच्या संघटनेत पदाधिकारी म्हणून कार्यरत आहेत. वार्धक्य व शारीरिक हालचालीच्या मर्यादेमुळे त्यांनी आता सक्रिय पदावरून दूर राहण्याचा निर्णय घेतला आहे. जिल्हा संघटनेने तो मान्य केला आहे. जोर्वेकर

यांच्या योगदानाबद्दल त्यांचा या कार्यक्रमात विशेष गौरव करण्यात येईल. जिल्हा परिषदेचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी ज्ञानेश्वर खिलारे कार्यक्रमास प्रमुख पाहुणे म्हणून उपस्थित राहतील. उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी मनोज जाधव, मुख्य लेखाधिकारी विकास सावंत, प्राथमिकच्या शिक्षणाधिकारी शबनम मुजावर, अप्पर कोषागार अधिकारी सुहास पवार उपस्थित राहतील. पुणे येथील महाराष्ट्र राज्य पेन्शनर असोसिएशनचे अध्यक्ष एन.डी. मारणे, सरचिटणीस लक्ष्मण टेंभे, कार्याध्यक्ष अपर्णा कुलकर्णी उपस्थित राहतील. येथील प्राथमिक शिक्षक बँकेच्या मुख्य कार्यालयात हा कार्यक्रम पार पडला.

***

इतर मागासवर्गीय उपेक्षित! राजकीय दबाब निर्माण करण्याची आवश्यकता

नागपूर : मराठा समाजाने राजकीय दबाब निर्माण केल्याने राज्य सरकारला या समाजासाठी अनेक कल्याणकारी योजना हाती घेणे भाग पडले. मात्र, बहुसंख्य आणि तुलनेने मराठा समाजापेक्षा सर्वच बाबतीत मागासलेल्या इतर मागासवर्गीया (ओबीसी). सरकारने उपेक्षित ठेवल्याचे चित्र आहे. गेल्या काही वर्षात मराठा समाज आणि ओबीसींसाठी सुरु झालेल्या योजना, उपक्रमावरून पुन्हा स्पष्ट झाले आहे की राजकीय दबाब निर्माण केल्याशिवाय राज्य सरकार काहीच देत नाही.

वर्षानुवर्षे आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिकदृष्ट्या मागास राहिलेल्या ओबीसी समाजासाठी स्वतंत्र मंत्रालय आणि महाज्योती संस्था स्थापन करण्यात आली आहे. परंतु, त्यांच्याकडे योजनांचा अभाव आहे. ज्या योजना आहेत त्याच्या अंमलबजावणीसाठी मनुष्यबळ नाही, अशी अत्यंत दयनीय अवस्था आहे. तर, राजकीय दबाब निर्माण झाल्याने राज्य सरकारने मराठा समाजासाठी मंत्रिमंडळाची उपसमिती स्थापन करून कल्याणकारी योजना सुरु केल्या आहेत. यामध्ये मराठा समाजातील विद्यार्थ्यांना ६० हजार रुपये निर्वाह भत्ता देण्याचा निर्णय घेण्यात आला.

अशी सुविधा ओबीसी, व्हीजे, एनटी, एसबीसीसाठी नाही. मराठा समाजाच्या विद्यार्थ्यांसाठी सारथी संस्थेने सर्व जिल्ह्यांमध्ये डिसेंबरपासून १०० मुलांचे वसतिगृह सुरु करण्याचा कालबद्ध कार्यक्रम आखला आहे. हे वसतिगृह राज्य सरकार उभारणार आहे. तर, ओबीसी समाजासाठी ७२ वसतिगृहांची घोषणा केली. पण या वसतिगृहांसाठी ६० टक्के रक्कम केंद्राकडून मिळेल, तेव्हाच ते उभारण्यात येतील. राज्य सरकार केवळ ४० टक्के रक्कम देणार आहे. त्यामुळे हे वसतिगृह नजिकच्या काळात उभे होणे शक्य नाही.

केंद्र सरकारच्या एनसीईआरटीमार्फत घेतल्या जाणाऱ्या शिष्यवृत्ती परीक्षेत उत्तीर्ण झालेले व शिष्यवृत्ती न मिळालेल्या मराठा समाजातील विद्यार्थ्यांना सारथीमार्फत दरमहा ८०० प्रमाणे वार्षिक ९ हजार ६०० रुपये लाभ देणारी छत्रपती राजाराम महाराज सारथी शिष्यवृत्ती योजना सुरु करण्यात आली आहे. अशी शिष्यवृत्ती ओबीसींसाठी नाही. देशांतर्गत उच्च शिक्षणासाठी डॉ. पंजाबराव देशमुख सारथी उच्च शिक्षण योजना सुरु करण्यात आली आहे. या योजनेतर्गत अभ्यासक्रम व शैक्षणिक साहित्य याकरिता रुपये ५० हजार देण्यात येणार आहे. अशी कोणतीही योजना ओबीसींसाठी नाही. याशिवाय मराठा समाजासाठीच्या आर्थिक विकास महामंडळातर्फे व्यवसायाकरिता १५ लाखांचे बिनव्याजी कर्ज देण्यात येत आहे. तर ओबीसी समाजातील युवकांना व्यवसायाकरिता एक लाख रुपये दिले जाते. आर्थिक तरतूद नसल्याने हे महामंडळ कागदावर आहे, असे राष्ट्रीय ओबीसी महासंघाचे सरचिटणीस सचिन राजुरकर म्हणाले.

विकास संस्थेचे सचिव 'आर.आर. कुंभार' यांचे ७५ व्या वर्षात पदार्पण

आर.आर. कुंभार, सेक्रेटरी, कुंभार समाज विकास संस्था सातारा यांचे वाढदिवस प्रसंगी अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे अध्यक्ष मोहनरावजी जगदाळे तसेच वित्तभट्टी विभागाचे अध्यक्ष व कुंभार समाज विकास संस्था साताराचे कार्यकारी अध्यक्ष बळवंतराव कुंभार तडवळेकर व कुंभार समाज विकास संस्था साताराचे अध्यक्ष भारत श्रीमंत कुंभार, दहिवडी यांचे हस्ते शाल श्रीफळ पुष्पगुच्छ देऊन सत्कार करणेत येऊन शुभेच्छा देणेत आल्या. यावेळी अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था सातारा तालुका अध्यक्ष नितिन कुंभार, वेचलेकर, प्रशांत व सुरेश कुंभार, तांबवे ता. फलटण ईश्वर कुंभार, दहिवडी व आर.आर. कुंभार यांचे कुटुंबीय उपस्थित होते.

आर.आर. कुंभार (दादा) सातारा, कुंभार समाजाचे जेष्ठ समाजसेवक, कुंभार समाज विकास संस्थेचे संस्थापक सदस्य सेक्रेटरी,

सातारा जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँकेचे सेवानिवृत्त प्रथम श्रेणी अधिकारी व अखिल भारतीय कुंभार समाजासाठी कार्यरत असलेल्या कुंभारी मासिकाचे सातारा जिल्हा प्रतिनिधी यांनी दि. २८/११/२०२२ रोजी ७५ व्या वर्षात पदार्पण केले आहे.

संजय राजे व सौ. बीना राजे यांनी कुंभारीचे माध्यमातून सुरु केलेल्या शिष्यवृत्ती निधीतून सातारा जिल्ह्यातील कुंभार समाजातील गरीब व हुशार विद्यार्थ्यांना १०वी व १२वी च्या गुणवत्तेनुसार आज अखेर प्रत्येकी रुपये १०००/-प्रमाणे रु. ४.५० लाख रकमेचे वाटप केले आहे. शिवाय कुंभार युवा साताराच्या माध्यमातून विचारांची देवाणघेवाण व सातारा कुंभार समाज वधू-वर सूचक गुपच्या माध्यमातून समाजातील वधू-वर व त्यांचे पालकांना विवाह जमविण्यासाठी एक चांगले व्यासपीठ उपलब्ध करून देण्यात आले असून समाज बांधवांना त्याचा फायदा होत आहे. अशा या कार्यप्रवण दादांना त्यांच्या वाढदिवसाच्या या आनंददायी प्रसंगी हार्दिक शुभेच्छा. आपणास उदंड आयुष्य लाभो हीच ईश्वरचरणी प्रार्थना. आपले जीवन निरामय व सुखमय जावो ही प्रार्थना.

***

नागेश विद्यालयाच्या 'स्कूल कमिटी'वर उद्योजक विनायक विठ्ठलराव राऊत

जामखेड : रयत शिक्षण संस्थेच्या मॅनेजिंग कौन्सिलने नागेश विद्यालयाच्या स्कूल कमिटी सदस्यपदी उद्योजक विनायक विठ्ठलराव राऊत यांची सन २०२२ ते २०२५ या कालावधीसाठी निवड केली आहे. प्राचार्य बी.के. मडके यांनी राऊत यांना निवडीचे पत्र दिले. यापूर्वी राऊत यांचे वडील कुंभार महासंघाचे संस्थापक अध्यक्ष विठ्ठलराव राऊत ऊर्फ डेप्युटी अण्णा हे नागेश विद्यालयाचे स्कूल कमिटीचे ३६ वर्षे सदस्य होते. त्यांचा व राऊत कुटुंबाचा विद्यालयाच्या उभारणीत मोलाचा वाटा आहे. दरम्यान अण्णांचे निधन झाल्यामुळे स्कूल कमिटी सदस्याची एक जागा रिक्त झाली होती. संस्थेने अण्णांच्या योगदानाचे स्मरण ठेवत त्यांचे ज्येष्ठ सुपुत्र विनायक राऊत यांची स्थानिक स्कूल कमिटीच्या सदस्यपदी निवड केली. यानिमित्ताने संस्थेने राऊत कुटुंबाच्या योगदानाबद्दलची कृतार्थता व्यक्त केली, असे म्हटले तर वावगे ठरणार नाही.

विशेष म्हणजे, विनायक राऊत याच शाळेचे विद्यार्थी आहेत. त्यांनी व्यवसायाच्या माध्यमातून स्वतःची वेगळी ओळख निर्माण केली आहे. संत गोरोबा काका चित्र मंदिरचे संचालक, संत गोरोबाकाका पतसंस्थेचे चेअरमन म्हणून विनायक राऊत जबाबदारी सांभाळत आहेत. त्यांच्या निवडीने विद्यालयाला कल्पक, सर्जनशील युवा सदस्य

रयत शिक्षण संस्थेने नागेश विद्यालयाच्या स्कूल कमिटी सदस्यपदी काम करण्याची दिलेली संधी सार्थ ठरवू. विद्यालयाच्या सर्वांगीण विकासासाठी स्व. विठ्ठलअण्णांनी पाहिलेले स्वप्न पूर्ण करू. शाखेच्या उभारणीसाठी तन मन धनाने काम करू. - विनायक राऊत, नवनिर्वाचित सदस्य, स्कूल कमिटी. नागेश विद्यालय.

लाभले आहे. रयत शिक्षण संस्थेचे जनरल बॉडी सदस्य व आमदार रोहित पवार, मॅनेजिंग कौन्सिल सदस्य तुकाराम कन्हारकर, नागेश विद्यालय स्कूल कमिटी ज्येष्ठ सदस्य हरिभाऊ बेलेकर, राष्ट्रवादीचे सरचिटणीस राजेंद्र कोठारी, राष्ट्रवादी काँग्रेसचे नेते प्रा. मधुकर राळेभात, जिल्हा उपाध्यक्ष सुरेश भोसले, ज्येष्ठ नेते प्रकाश सदाफुले, कन्या विद्यालयाच्या मुख्याध्यापिका चौधरी मॅडम, विश्वदर्शनचे गुलाब जांबळे, प्रहार संघटनेचे तालुकाध्यक्ष जयसिंग उगले, संदीप भालेराव, प्रा. कुंडळ राळेभात, प्रा. मयूर भोसले, जामखेड तालुका वीट उत्पादक संघटना, कुंभार महासंघ, संत गोरोबाकाका पतसंस्थेच्या संचालक मंडळाने राऊत यांचे अभिनंदन केले आहे.

कुंभार समाजाच्या प्रश्नांवर लवकरच बैठक

भाजप प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे यांची ग्वाही

कोल्हापूर : भारतीय जनता पक्षाच्या कुंभार समाज संवाद कार्यक्रमात बोलताना प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे. सोबत संदीप कुंभार, राहुल चिकोडे, मारुतराव कातवरे, सतीश बाचणीकर आदी.

कोल्हापूर : कुंभार समाजाच्या विविध प्रलंबित प्रश्नांबाबत लवकरच मुख्यमंत्री, उपमुख्यमंत्र्यांशी चर्चा करून बैठक लावू, अशी ग्वाही भारतीय जनता पक्षाचे प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे यांनी दिली.

भाजपतर्फे आयोजित कुंभार समाज संवाद मेळाव्यात ते बोलत होते. बापट कॅंप येथील संत गोरोबा कुंभार वसाहतीत शनिवारी रात्री हा कार्यक्रम झाला.

बावनकुळे म्हणाले, कोरोना महामारीत जागतिक महासत्ता हतबल असताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली भारताने स्वदेशी लस निर्माण करून लोकांचे संरक्षण केले आहे. मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली २०२५ मध्ये भारत जगाचा महागुरू बनविण्याचे ध्येय आहे. यासाठी

नवीन शिक्षण प्रणाली आणली आहे. आपली पुढील पिढी उच्च विद्याभूषित करून देशाचे भवितव्य घडविण्याची प्रत्येक समाजाची जबाबदारी आहे.

ते म्हणाले, भविष्यात जगातील ७० टक्के देशांत ४५ वयोगटावरील नागरिक असणार आहेत. आपल्या भारत देशात मात्र २३ वयोगटातील तरुण पिढी असणार आहे. त्यामुळे जगातील प्रत्येक क्षेत्रात भारतीय युवकांना प्रतिनिधित्व करण्याची संधी मिळणार आहे. युवापिढी मजबूत झाल्यास आपले कुटुंब, समाज आणि देश मजबूत होणार आहे.

माजी महापौर मारुतराव कातवरे यांनी कुंभार समाजातील विविध समस्यांची मांडणी केली. पीओपीवरील बंदी उठवावी, गोरोबा कुंभार वसाहतीतील मिळकती हस्तांतरास परवानगी असावी आणि बी टेन्यूअरचा प्रश्न मार्गी लावावा, या प्रमुख मागण्यांसह विविध मागण्यांचे निवेदन बावनकुळे यांना दिले. प्रदूषण नियंत्रण मंडळाचे अधिकारी छळत असल्याचे कातवरे यांनी सांगितले.

यावेळी कुंभार समाजातील विविध संस्थांतर्फे बावनकुळे यांचा सत्कार करण्यात आला. यावेळी संदीप कुंभार, राहुल चिकोडे, अरुण निगवेकर, प्रकाश सरवडेकर, अमोल सांगावकर, संभाजी माजगावकर आदींसह कार्यकर्ते उपस्थित होते.

कुंभार खाणी शोधासाठी चौकशी करणार

महसूलमंत्री विखे पाटील : कुंभार समाज व अधिकाऱ्यांची लवकरच बैठक

बेरोजगारीचे संकट - कुंभार व्यवसायासाठी आरक्षित केलेल्या मातीच्या खाणीच अस्तित्वात नसल्याने कुंभार व मूर्तिकार कारागिरांपुढे उदरनिर्वाह व बेरोजगारीची मोठी समस्या निर्माण झाल्याची बाब शिष्टमंडळाने निदर्शनास आणून दिली. यावर विखे पाटील यांनी याबाबत जिल्हाधिकाऱ्यांकडून तातडीने अहवाल मागविण्यात येईल तसेच कुंभार खाणी शोधण्यासाठी उच्चस्तरीय चौकशी करण्यात येईल, अशी ग्वाही दिली.

कुंभार खाणी संदर्भात महसूलमंत्री राधाकृष्ण विखे पाटील यांच्याशी चर्चा करताना संजय गाते, अध्यक्ष सुरेश पाठक व इतर.

नागपूर : कुंभार खाणी शोधण्यासाठी उच्चस्तरीय चौकशी करण्यात येईल. याबाबत तातडीने जिल्हाधिकाऱ्यांकडून अहवाल मागविण्यात येऊन अधिकारी व कुंभार समाजाच्या नेत्यांची बैठक घेण्यात येईल, अशी ग्वाही महसूलमंत्री राधाकृष्ण विखे पाटील यांनी आज दिली. 'सकाळ'ने १८ हजार एकरातील कुंभार खाणी कुणाच्या घशात? या ठळक मथळ्या खाली वृत्त प्रकाशित केले. या वृत्तातून गावांमध्ये आरक्षित कुंभार खाणी गायब झाल्याने समाजातील मूर्तिकार, माठ, सुरई, पणत्या आदी वस्तू बनविणाऱ्यांना माती मिळत नसल्याकडे लक्ष वेधले होते.

या वृत्ताची दखल घेत भाजप ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश सरचिटणीस संजय गाते यांच्या नेतृत्वात पारंपरिक मूर्तिकार संघाचे अध्यक्ष सुरेश पाठक, कार्याध्यक्ष चंदन प्रजापती, सहसचिव सुनिल कोलूरवार, अविनाश ठाकरे, गंगाधर चिकाणे, सुमित गाते यांच्या शिष्टमंडळाने महसूलमंत्री राधाकृष्ण विखे पाटील यांची भेट घेतली. महाराष्ट्रातील ६० लाख कुंभार कुटुंबाचा उदरनिर्वाह वीट, कवेलू व मूर्ती यासह मातीपासून निर्माण होणाऱ्या कलावस्तूवर अवलंबून आहे. परंतु समाजाच्या हक्काच्या कुंभार खाणीवर महसूल अधिकाऱ्यांच्या संगनमताने भूमाफियांनी अतिक्रमण केल्याने कुंभार खाणी शासकीय रेकॉर्ड वरून गायब असल्याची बाब पाठक यांनी पाटील यांच्या निदर्शनास आणून दिली.

***

'ओबीसी'च्या जातनिहाय जनगणनेबाबत केंद्राला नोटीस सर्वोच्च न्यायालयाकडून सर्व प्रलंबित याचिका संलग्न

आगामी जनगणनेत इतर मागासवर्गीयांसाठी (ओबीसी) जातनिहाय जनगणना करण्याचे आदेश द्यावेत, अशी मागणी करणाऱ्या याचिकेवर सर्वोच्च न्यायालयाने केंद्र आणि अन्य संबंधितांकडून उत्तर मागितले आहे.

सरन्यायाधीश धनंजय चंद्रचूड आणि न्यायमूर्ती पी.एस. नरसिंहा यांच्या खंडपीठाने केंद्र, सामाजिक न्याय मंत्रालय आणि इतरांना नोटीस बजावून त्यांचे उत्तर मागितले आहे. याच प्रकरणी यापूर्वी प्रलंबित असलेल्या याचिका खंडपीठाने संलग्न केल्या आहेत.

सर्वोच्च न्यायालयात वकील कृष्णकन्हैया पाल यांनी दाखल केलेल्या याचिकेवर सुनावणी सुरू होती. या याचिकेत नमूद केले आहे, की जातनिहाय सर्वेक्षण आणि जात आधारित जनगणनेच्या अभावामुळे सरकार

मागासवर्गीयांमधील सर्व घटकांना कल्याणकारी योजनांचे लाभ योग्यरीत्या देऊ शकत नाही. इतर मागासवर्गीयांसाठी हे अत्यंत गरजेचे आहे. या संदर्भात योग्य आकडेवारीची माहिती नसल्याने निश्चित धोरणे आखता येत नाहीत, असा युक्तिवादही या याचिकेत करण्यात आला होता. पाल यांनी नमूद केले, की २०१८ मध्ये तत्कालीन केंद्रीय गृहमंत्री राजनाथ सिंह यांनी २०२१ च्या जनगणनेदरम्यान 'ओबीसी' लोकसंख्येची गणना केली जाईल, असे जाहीर केले होते. तथापि सरकारने या संदर्भात २०१७ मध्ये स्थापन केलेल्या रोहिणी आयोगाचा अहवाल सादर करण्याचे टाळले.

***

'निलेश रघुनाथ कुंभार' एम.एस. उत्तीर्ण

रघुनाथ रामदास कुंभार मूळगाव कळमसरे, ता. अमळनेर, जि. जळगांव राहणार डोर्बीवली ठाणे यांचे पुत्र निलेश रघुनाथ कुंभार रा. Washington DC (USA) यांनी FLORIDA मध्ये MS (Master of Science) in CYBER SECURITY AND INFORMATION ASSURANCE ही पदवी संपादक करून कळमसरे व कुंभार समाजामध्ये नाव उज्वल केले.

WESTERN GOVERNORS UNIVERSITY मध्ये १९/११/२०२२ त्यांचा सत्कार करण्यात आला. त्यांनी त्यांच्या आई वडिलांचे व सासू सासरे या दोन्ही कुटुंबाचे व कुंभार समाजाचे नाव उज्वल केले. त्यांच्या सामाजिक व शिक्षण क्षेत्रातून व कुंभार समाजाकडून अभिमानाचा व अभिनंदनाचा वर्षाव होत असून त्यांनी पुढे अशीच प्रगती आपल्या हातून घडो त्यांचे खूप खूप अभिनंदन !

शुभेच्छूक भगवान सुपडू सुर्यवंशी Retired उपनिरीक्षक ठाणे. निलेश हे यांचे जावई आहेत.

डॉ. श्रीराम कोल्हे यांचे अमूल्य विचार

डॉ. श्रीराम कोल्हे यांचे अमूल्य विचार समाजाला योग्य दिशा देण्याचे दृष्टीने दोन पर्याय आहेत.

(१) ज्या मंडळींना राजकारणात रस आहे, ज्यांची राजकिय पाळेमुळे मजबूत आहेत. त्यांनी कोणत्याही पक्षात राहून पुढेपुढे जात राहावे. पक्ष विसरून केवळ

समाजबांधव म्हणून समाजाने त्यांचे पाठीशी खंबीरपणे उभे राहून तनमन धनाने त्यांना मोठे होण्याकरीता आवश्यक सहकार्य करणे.

(२) समाजाच्या सर्वांगीन विकासाचे दृष्टीने मिशन यु.पी.एस.सी./ एम.पी.एस.सी. गाव, तालूका, जिल्हा व राज्यपातळीवर संघटीत पणे राबविणे. गरीब होतकरु विद्यार्थ्यांना शिक्षणाकरीता आर्थिक सहकार्य करणे. नुसत्या सुचना करून थांबलो नाही. तर गेल्या सहा वर्षात एकूण १०० विद्यार्थ्यांना १६ लक्ष रुपयाचे शैक्षणिक सहायता निधीचे वितरण केले. यापैकी १५ विद्यार्थी चांगल्या नोकरीवर लागले. पर्यायाने १५ समाजाचे घरांची व त्यांचे नातेवाईकांची आर्थिक स्थिती सुधारण्यास मदत झाली. आता मिशन युपीएससी, एमपीएससी राबविण्याचे दृष्टीने

तरुण, निस्वार्थी, धडाडीचे कार्यकर्त्यांनी समोर यावे. प्रत्येक जिल्ह्यात एक संपर्क प्रमुख, तालूका संपर्क प्रमुख व गावपातळीवरील संपर्क प्रमुख नेमायचे आहेत. त्यांनी वर्ग ८ पासूनचे हुशार विद्यार्थ्यांचा शोध घेऊन तो संस्थेला कळवावा. राज्य स्तरावरून निवड समितीच्या माध्यमातून असे १०० विद्यार्थी निवडून ते ग्रॅज्युएट होऊन यूपीएससी, एमपीएससी होईपर्यंत त्यांना आवश्यक ते मार्गदर्शन व आर्थिक सहकार्य समाजाने करायचे. बिहार सारखे राज्य एकेकाळी गुंडागरदी व मजूरांचे राज्य म्हणून हिनवल्या जायचे. त्यांनी शैक्षणिक क्रांती करण्याचे ठरविले आणि मागील दहा वर्षात बिहारचे विद्यार्थी बँक, रेल्वे, राज्य व केंद्राचे सेवेत रुजू होऊन कार्य करीत आहे. आपण सर्वांनी ईगो, जातपात, प्रांत, जिल्हावाद बाजूला ठेऊन फक्त कुंभार समाजाचा विद्यार्थी डोळ्यासमोर ठेऊन कार्य करायचे ठरविले तर पुढील दहा वर्षात समाजाचे चित्र पालटण्यास वेळ लागणार नाही. पण मनावर कोण घेईल. आम्हाला कमी श्रमात भरपूर प्रसिध्दी आणि उदोउदो करून घेण्याची सवय जडली ना! ती गेली तर काही करता येईल. पाहू किती मंडळींना विचार रुजतो ते. नाही तर चालू द्या जसे आहे तसे.

***

१२०१ आजारांवर मोफत उपचार; 'आयुष्यमान'चे ई-कार्ड काढले का?

जनजागृतीचा अभाव; नागरिकांपर्यंत पोहोचनेनात आरोग्य योजना

आयुष्यमान भारत योजना आरोग्याच्या दृष्टीने महत्वाकांक्षी असून, या योजनेतर्गत ५ लाखांपर्यंत मोफत उपचार केला जातो. हिंगोली जिल्ह्यातही या योजनेतर्गत उपचार करण्यात येत असून, याचा गोरगरीब, सामान्य रुग्णांना फायदा होत आहे.

- डॉ. शिवाजी पवार, जिल्हा आरोग्य अधिकारी

हिंगोली : आयुष्यमान भारत योजना ही केंद्र सरकार पुरस्कृत योजना असून, या योजनेतर्गत १ हजार २०१ आजारांवर तसेच ५ लाखांपर्यंत मोफत उपचार मिळू शकतात. लाभ घेण्याकरिता मात्र ई कार्ड असणे गरजेचे आहे; परंतु जनजागृतीअभावी ई कार्ड काढणाऱ्यांचे प्रमाण अत्यल्प आहे. केंद्र सरकारने आयुष्यमान भारत योजना, प्रधानमंत्री जनआरोग्य योजना आणि राष्ट्रीय आरोग्य संरक्षण योजना या तिन्ही योजना केंद्र सरकार पुरस्कृत आहेत. आरोग्य आणि कुटुंब कल्याण मंत्रालयाच्या आयुष्यमान भारत मिशन अंतर्गत २०१८ मध्ये या योजना सुरु केल्या आहेत. स्थानिक आरोग्य विभागाच्या वतीने रुग्णांना या योजनेतर्गत लाभ देण्यात येत असून, जिल्ह्यातील हजारो गोरगरीब रुग्णांना उपचार सोयीचे झाले आहेत.

१४,५०० जणांनी काढले कार्ड :

जिल्ह्यात आतापर्यंत १४ हजार ५०० जणांनी ई कार्ड काढले असून, त्यापैकी काहीना आयुष्यमान भारत योजनेचा लाभही देण्यात आल्याची माहिती आरोग्य विभागाने दिली.

ई कार्ड काढण्यासाठी काय कराल ? : आयुष्यमान कार्ड मिळविणे सोपे असून, जवळच्या जनसेवा केंद्राला भेट द्यावी किंवा शासकीय जिल्हा रुग्णालयातही आयुष्यमान कार्ड संदर्भात माहिती दिली जाते. संबंधित अधिकाऱ्यांमार्फत अर्ज करता येतो.

आयुष्यमान ई कार्ड कोणाला काढता येणार ? : आयुष्यमान भारत योजनेतर्गत दुर्बल घटकातील लोकांना ई कार्ड काढून घेता येते. यामध्ये जवळपास सर्वच लोकांचा यामध्ये समावेश होतो. त्याकरिता मात्र ई कार्ड काढणे आवश्यक आहे. त्याशिवाय लाभ घेता येत नसल्याचे आरोग्य विभागाचे म्हणणे आहे.

लाभ काय ? : आयुष्यमान योजनेतर्गत १ हजार २०१ आजारांवर मोफत उपचार केले जातात. ५ लाख रुपयांपर्यंत या योजनेतून उपचार होतात. याची जनजागृती मात्र होत नसल्याचे चित्र आहे.

मोफत उपचार, शस्त्रक्रिया : कोणत्याही आजारावर उपचार, शस्त्रक्रिया अगदी मोफतपणे करण्यात येते. त्यासाठी विशिष्ट रुग्णालयांची निवडही करण्यात आलेली आहे.

मोती चौक ते गोलबाग- संताप आणि खेद

खूप दिवस कुंभार काम करणाऱ्या समाज बांधवांसाठी काहीतरी लिहावे असे वाटत होते. विशेषता कुंभार बंधू माती कामाची कला शिकण्यासाठी बेळगाव नजिक खानापूर केंद्रावर बसेसने जाऊ लागले होते तेव्हापासून, सबसिडीवर मिळत आहेत म्हणून मातीकामास सहाय्य होणारे इलेक्ट्रिक चाके समारंभात स्वीकारत होते तेव्हापासून आणि आता केंद्राकडून आलेली जात आधारित विश्वकर्मा योजना जाहीर झाल्यापासून.

यातून २०५० मधील किंवा पुढील कालावधीत कुंभार समाज कसा असेल असे विचार सातत्याने मनात येत असतानाच आज त्याचा एक मनात स्फोट झाला कारण आज सातारा शहरात फिरताना विशेषता गोल बागेजवळ आपल्या समाजातील माता-भगिनी दसऱ्याला लागणारे कुंभारकला साहित्य विकत असताना दिसून आल्या. जणू संपूर्ण कुंभारवाडा त्या मोती चौकापासून गोल बागेपर्यंत एकत्रित आला आहे की काय असे वाटू लागले. येथे कुंभार कला साहित्य विक्री करण्यासाठी महिलावर्ग मोठ्या प्रमाणात उभा होता मात्र घरातील पुरुष मालक वर्ग अभावानेच आढळला. आज भारत चंद्रयान तीन अंतर्गत चंद्रावर जाऊन पोहोचला जग चॅट - जीपीटी व A.I. याकडे निघाले असताना आपला समाज मोहंजोदडो - हडप्पा संस्कृती मधून अजूनही का बाहेर पडू इच्छित नाही हा एकच प्रश्न आहे असे मला वाटू लागले.

भारतामध्ये मनुस्मृतीने मूल जन्माला येण्याअगोदर त्याने जाती धंदा कोणता करावा हे निश्चित केले आहे. या मनुस्मृतीला गाढण्याचे काम डॉक्टर बाबासाहेब आंबेडकरांनी केलं आणि प्रगती करायची असेल तर जातीचे धंदे सोडा हे निक्कल सांगितले. बौद्ध समाजाने त्यांचे ऐकले आणि आज शिक्षण अधिकार संपत्ती राहणीमान यामध्ये ते आपले पेक्षा खूपच प्रगत आहेत. सातारा शहरात आलेले परंप्रांतीय लोकांनी मोक्याचे ठिकाणी जागा घेऊन त्यांचे व्यवसाय स्वतःच्या

वास्तूत, पंख्याखाली किंवा एअर कंडिशनर मध्ये सुरू केले आहेत. परंतु जातीचा पगडा आपल्या मनावर खोल बिंबवून घेतलेले आपले समाज बांधव शिक्षणाकडे पाठ करून आपल्याच माता-भगिनींना दर सणाला रस्त्यावर कुंभारांचे साहित्य विक्री करण्यासाठी उभे करत आहेत. वाचण्यासाठी कदाचित हे खूप वेदनादायक, त्रासदायक वाटेल परंतु हे कटू सत्य आहे जे आपण नाकारू शकत नाही.

आज आपल्या समाज नेत्यांनी खानापूर बेळगावला माती कला शिकण्यासाठी घेऊन गेले समाज बांधव असतील किंवा ज्यांना सबसिडी मिळते म्हणून माती कामासाठी इलेक्ट्रिक चाके घेऊन दिली असतील. याचा प्रकट आणि सत्यार्थ एवढाच आहे की तुमची मुले, नातवंडे, पणतू व पुढील पिढ्या या कुंभार कामाच्या मातीकलेतच अडकलेले असतील व तुमचे वारसदार गोल बागेजवळच मातीकाम विक्री करण्यासाठी उभे असतील. आज आपल्या समाजातील ज्या धुरंधरांनी शिक्षणरूपी वाघिणीचे दूध प्यायले ते अनेकजण उच्च पदस्थ झाले. गोल बागेजवळून लांब गेले. आज पंतप्रधानांनी विश्वकर्मा योजना बारा बलुतेदारांसाठी आणली आहे ती उच्च वर्गासाठी नाही. त्यांना आहे नीट NEET - JEE - I.I.T. - UPSC व इतर वार्षिक करोडो रुपये उत्पन्न मिळवून देणाऱ्या योजना. पण आज कोणीही कोणाचेही ऐकण्याच्या मनस्थितीत नाही. मी करतोय तेच बरोबर असे प्रत्येक जणाला वाटत असतानाच सातारा शहरातील मोती चौकापासून - गोल बागेपर्यंत फिरताना मी कुंभार आहे असं वाटत नाही तर मी पण एक कुंभारडा आहे असंच वाटत राहतं. भविष्यात ही परिस्थिती बदलायची असेल तर गावोगावी असणारे मोती चौक आणि गोल बागेजवळची कुंभारांची स्थिती बदलण्यासाठी अधिक प्रगत शिक्षण घ्यायला हवे प्रयत्न व्हायला हवेत आणि करायला हवेत असे मला मनापासून वाटते.

- प्रा. दत्तात्रय डी. कुंभार
(राजे अॅकॅडमी सातारा)

***

माणसं मनातली..!!

मोगऱ्याचं फूल ओंजळीत घेतलं की त्याचा गंध मनाला, शरीराला प्रसन्न करून जातो. सहवासातील माणसाचं देखील असंच असतं. काही माणसं काही क्षणातच मनाला खूप आवडतात, आपली होऊन जातात. तर, काही कितीही सहवासात राहिली, तरी त्यांची आतून ओढ नसतेच.

चेहरा बघण्यापेक्षा नेहमीच समोरच्याच्या मनात उतरून बघावं. शोधूनही तिथं माणूसपण सापडत नसेल, तर त्याचं सुंदर दिसणंही मग किळसवाणं वाटतं. शरीराची सुंदरता वया बरोबर संपते, तर मनाची सुंदरता शेवटपर्यंत टिकून राहाते. शरीराला वय असतं, मनाला ते कधीच नसतं. शेवटी काय, आपण व्यक्तीच्या स्वभावाच्या प्रेमात

असतो, शरीर तर निमित्त मात्र असतं.

माणसाच्या स्वभावात गोडवा, शालीनता, प्रामाणिकपणा, आणि विनयशीलता असेल, तर त्याची काही क्षण जरी सोबत मिळाली तरी ती हवीहवीशी वाटते. म्हणूनच बाहेर लक्ष दिव्याची सुंदर आरास असूनही, देवघरातील समईच्या तेजापुढं आपण नतमस्तक होतो.

आयुष्यात अशी माणसं कधी भेटली तर त्यांच्यावर जीवापाड प्रेम करावं! आपल्या आवडत्या माणसाचं आपल्या सोबत असणं, ही आयुष्यातील सगळ्यात मोठी कमाई. ती प्रत्येकाच्या वाट्याला येतेच असं नाही. आजकाल अशी माणसं भेटतात तरी कुठे? नशिबानं कधी भेटलीच तर हळुवार जतन करून ठेवावीत! कदाचित, पुन्हा भेटतील, न भेटतील?

- व. पु. काळे

दे. भ. रत्नाप्पाणांचे विचार व कार्याची जपणूक करण्याची जबाबदारी पार पाडू - पी.एम. पाटील

निमशिरगांव : स्वातंत्र्य चळवळीतील सक्रिय सहभाग, संविधान निर्माण, सहकार, शिक्षण, राजकीय व सामाजिक या सर्वांचा क्षेत्रामध्ये देशभक्त रत्नाप्पाणा कुंभार यांनी दिलेले योगदान मोठे आहे. त्यांचे विचार व कार्य पुढच्या पिढीला दिशा देणारे व ऊर्जा देणारे असल्यामुळे त्यांच्या विचार व कार्याची जपणूक करण्याची आपली सर्वांची जबाबदारी असून ती जबाबदारी आपण पार पाडू असे मत पंचगंगा सहकारी साखर कारखान्याचे चेअरमन पी.एम. पाटील यांनी मांडले.

देशभक्त रत्नाप्पाणा कुंभार यांची जन्मभूमी असलेल्या निमशिरगांव गावात आण्णा कुटुंबिय व ग्रामस्थांच्यावतीने स्मारक बांधकामास सुरुवात केली आहे. यावेळी बोलताना ग्रामपंचायत सदस्य स्वस्तिक पाटील म्हणाले की, या स्मारकामध्ये आण्णांचा पूर्णाकृती पुतळा, आण्णांच्या जीवनचरित्रातील महत्त्वपूर्ण फोटो, संविधान विषयक संग्रहालय, व्यायाम शाळा, शेती व जलसिंचन प्रशिक्षण, लोकशाही प्रशिक्षण केंद्र, सुसज्ज ग्रंथालय, बहुउद्देशीय सभागृह, डिजिटल पद्धतीचे प्रदर्शन, स्वतंत्र वसतीगृह, संविधान संकुल, यासह सर्व अद्यावत स्मारक याठिकाणी उभारले जाणार आहे.

या स्मारकासाठी शासनाकडेही प्रस्ताव सादर करण्यात आला असून याबाबत महाराष्ट्रातील आण्णा प्रेमी लोकप्रतिनिधी यांच्या माध्यमातून पाठपुरावा करण्यात येत आहे. यामुळे सदरचे स्मारक हे

शासनाच्या मिळणाऱ्या निधीबरोबर आण्णा प्रेमी कार्यकर्ते, व्यक्ती व संस्था यांच्या लोकवर्गणीतून उभा करण्याचे नियोजन करण्यात आले आहे. यामुळे या स्मारकास पंचगंगा कारखान्याच्या माध्यमातून चालू गळीत हंगामातून प्रतिटन १० रुपये कपात करून या स्मारकास निधी देण्याची मागणी करण्यात आली.

यावेळी कारखान्याचे चेअरमन पी.एम. पाटील यांनी सकारात्मक भूमिका मांडत संपूर्ण सहकार्य करण्याची भावना व्यक्त केली. त्याबरोबर शासनाकडूनही निधी मिळविण्यासाठी जे काही सहकार्य लागेल त्याकरिता सोबत राहण्याचे आश्वासन दिले. यावेळी निमशिरगांव सरपंच सौ. अश्विनी गुरव, ग्रामपंचायत सदस्य प्रा. डॉ. नंदकुमार कुंभार, सौ. रुपाली मोरे, सौ. वैशाली पाटील, सौ. पूनम धनवडे, मा. सरपंच शिवाजी कांबळे गावातील सर्व सोसायटी, दुध संस्था व पतसंस्थांचे पदाधिकारी, तंटामुक्ती अध्यक्ष दादा पाटील, महावीर पाटील, सुरेश पाटील, आदगोंडा लखणे, शंकर चौगुले, पैलवान अमोल चौगुले, सतीश सावंत, शैलेश गुरव यांचेसह ग्रामस्थ उपस्थित होते.

***

खान्देश कुंभार समाजाचा मेळावा संपन्न

कल्याण : खान्देश कुंभार समाज कल्याणच्या वतीने सामाजिक मेळावा रविवारी सिद्धिविनायक हॉल भोईरवाडी येथे आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमासाठी अनेक समाज बांधव उपस्थित होते. लहान मुलांसाठी चित्रकला स्पर्धा, आरोग्य तपासणी, विद्यार्थी गुणगौरव, करियर मार्गदर्शन अश्या अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन करण्यात आले होते. या कार्यक्रमासाठी प्रमुख पाहुणे इस्रो येथील तंत्रज्ञ दिनेश खैरनार हे उपस्थित होते.

तसेच भगवान सूर्यवंशी, महेश सायकर, रघुनाथ कुंभार, संदीप सोनवणे इ. प्रमुख पाहुणे होते. अध्यक्षस्थानी मधुकर कुंभार हे होते.

मंडळाचे अध्यक्ष रमेश मोरे, उपाध्यक्ष भगवान कुंभार, सचिव प्रकाश बोरसे, खजिनदार अशोक वाघ, अर्जुन बोरसे, देवानंद चव्हाण, विलास मोरे, संदीप सोनवणे, महाले आदी मान्यवर मंचावर उपस्थित होते. सामाजिक बांधिलकी जपणे कसे महत्वाचे आहे, समाजातील विविध घटक एकत्र येऊन समाज उपयोगी कार्य केली पाहिजेत असे मत

मान्यवरांनी मांडले.

इस्रोचे दिनेश खैरनार यांनी विद्यार्थ्यांना विविध विषयावर मार्गदर्शन केले. समाजातील अनेक महिला, बंधू व मुले उपस्थित होते. कार्यक्रमाचे

सूत्रसंचालन अनिरुद्ध चव्हाण, निता जगदाळे व कल्पना बोरसे यांनी केले. आभारप्रदर्शन भगवान कुंभार यांनी केले.

***

नरेंद्राचार्य महाराजांच्या प्रेरणेतून रुक्मिणी कुंभार यांचे देहदान

मुंबई : जगद्गुरु रामानंदाचार्य स्वामी नरेंद्राचार्य महाराज यांच्या प्रेरणेतून, मरणोत्तर देहदान उपक्रमांतर्गत ४१ वे देहदान शुक्रवारी (दि.८) साकिनाका, मुंबई येथे झाले. रुक्मिणी संपत कुंभार (६२) यांचे पार्थिव त्यांच्या इच्छेनुसार मुंबईतील टोपीवाला मेडिकल कॉलेज, नायर चॅरिटेबल रुग्णालयाकडे देण्यात आले.

जगद्गुरु नरेंद्राचार्य महाराज यांच्या भक्त रुक्मिणी संपत कुंभार यांचे शुक्रवारी निधन झाले. त्यानंतर त्यांच्या इच्छेनुसार त्यांचे पती संपत बाबूराव कुंभार, मुलगा समीर संपत कुंभार यांनी त्यांचा देह महाविद्यालयाच्या शरीरशास्त्र विभागाकडे दिला. तेथील डॉ. युवराज भोसले, डॉ. लक्ष्मण धुरी यांनी तो स्वीकारला.

जगद्गुरु नरेंद्राचार्य महाराज यांनी स्वस्वरूप संप्रदायाला मृत्यूनंतरही देहदान करून समाजाच्या उपयोगी पडण्याचे आवाहन केले होते.

आपल्या प्रत्येक प्रवचनातून त्यांनी हे आवाहन केले होते.

देहदानावेळी रुक्मिणी यांचे पती संपत कुंभार, मुलगा समीर, भाऊ महादेव कुंभार, स्वस्वरूप संप्रदायाचे मुंबई जिल्हा निरीक्षक मनोज पाडावे, मुंबई जिल्हाध्यक्ष विलास कुळे, सामाजिक उपक्रम प्रमुख समीर कडव, तालुकाध्यक्ष संजय बरजे, विकास भोसले, दिलीप जाधव उपस्थित होते. यावेळी डॉक्टरांच्या हस्ते देहदान प्रमाणपत्र नातेवाईकांना देण्यात आले.

***

श्री

संभाजी पा. कुंभार

Mob.:

9224805428
9702448280

देवनार मेडिकल आणि जनरल स्टोअर्स
DEONAR MEDICAL & GENERAL STORES
Chemist & Drugist

"Human Care & Health Care"

Shop No. 1 & 2, Aastha II, Opp. Lakme Co.,
Govandi Station Road, Govandi,
Mumbai - 400 088.

Tel. : 022 - 25550020

Email: mrunalipharmacydeo@gmail.com

Free Home Delivery

मोतीबिंदू आपरेशन करण्यासाठी गरजवंतांना मदतीचा हात

फक्त गरजवंतांसाठी हा उपक्रम राबविला जाणार आहे तरी आपल्या समाजातील गुपमध्ये किंवा आपल्या जवळच्या नातेवाईकांना कोणालाही डोळ्यांचे मोतीबिंदूचे ऑपरेशन करायचे असल्यास त्यांची आर्थिक परिस्थिती कमकुवत असल्यास कळवा. त्यांच्या डोळ्यांचे मोतीबिंदूचे ऑपरेशन रोटरी क्लब साऊथ पुणे व देसाई हॉस्पिटल महम्मदवाडी हडपसर पुणे यांच्या सहयोगाने पूर्णपणे मोफत उपलब्ध करून दिलेले आहे. कालावधी मर्यादित आहे. तरी निःसंकोचपणे रोटरीयन दत्तशेठ पाषाणकर यांना मोबाइलला संपर्क साधा. गरजवंतापर्यंत हा मेसेज पाठवा.

संपर्क - रो.दत्ताभाऊ पाषाणकर, मोबा. ९८२२०००५०३

संपर्क वेळ - सकाळी १० ते सायंकाळी ५ पर्यंत

कृपया रविवारी संपर्क करू नये.

***

अमरावती येथे सुक्ष्म, लघु व मध्यम उद्योग मंत्रालय, भारत सरकार अंतर्गत कुंभार कामाचे प्रशिक्षण कार्यक्रम संपन्न

मनोगत व्यक्त करताना खादी ग्रामोद्योगचे अधिकारी व उपस्थित मान्यवर

कार्यक्रमास उपस्थित बंधू-भगिनी

अमरावती - विभागीय कार्यालय खादी व ग्रामोद्योग आयोग नागपूर व विदर्भ कुंभार समाज सुधार समिती अमरावती यांचे संयुक्त विद्यमाने आयोजित कुंभार सशक्तिकरण कार्यक्रमांतर्गत इलेक्ट्रिक पॉटर व्हील दहा दिवसीय प्रशिक्षण कार्यक्रम दि. २४/०७/२३ ते ०२/०८/२३ पर्यंत श्री संत गोरोबाकाका भवन शशीनगर बडनेरा रोड अमरावती येथे सुधाकर शेंडोकार अध्यक्ष, विदर्भ कुंभार समाज सुधार समिती अमरावती यांचे अध्यक्षतेखाली आयोजित करण्यात आला. या कार्यक्रमाचे उद्घाटन मा. गजाननराव तामटे साहेब पोलीस अधिकारी सायबर सेल, आयुक्त कार्यालय अमरावती यांचे हस्ते श्री संत गोरोबाकाकाच्या प्रतिमेचे पूजन व दीपप्रज्वलन करून संपन्न झाला.

या प्रसंगी तामटे साहेब यांनी आपल्या भाषणात कुंभार समाज बांधवाचा सर्वांगीण विकास व्हावा व विविध शासकीय योजनांचा लाभ मिळावा अशी अपेक्षा व्यक्त केली तसेच समाजाला आवश्यक तेथे त्यांचे योग्य सहकार्य करण्याची ग्वाही दिली. खादी ग्रामोद्योग आयोगाचे अधिकारी, प्रतिनिधी व जिल्हा समन्वयक मा. जितेश पवार व राघवेंद्र

मिश्रा साहेब यांनी कुंभार काम प्रशिक्षण कार्यक्रमाची व कुंभार काम करणाऱ्या बांधवाकरीता खादी ग्रामोद्योग आयोगांतर्गत उपलब्ध असलेल्या विविध शासकीय लाभाच्या योजनांची माहिती दिली. तसेच प्रशिक्षणाचे मास्टर ट्रेनर सतीश बोरसरे, श्री संत गोरोबा काका समाजोन्नती बहुउद्देशीय समितीचे अध्यक्ष पंजाबराव काकडे, सचिव डॉ. श्रीराम कोल्हे, कार्याध्यक्ष सुरेशराव नांदुरकर, विदर्भ कुंभार समाज सुधार समितीचे सचिव सुरेंद्र सरोदे, कोषाध्यक्ष सतीशराव गावंडे, महिला अध्यक्ष श्रीमती प्रभाताई भागवत यांची समयोचित भाषणे झालीत.

याप्रसंगी संस्थेचे पदाधिकारी सर्वश्री मधुकरराव खांडेकर, रूपरावजी खोपे, मोहनराव नांदुरकर, अरूणराव पोहनकर, राजेंद्रजी भागवत, नितीन घाटोळे, निर्मलाताई नांदुरकर, वैशालीताई सरोदे, श्वेताताई माहुलकर, समाजातील गणमान्य व्यक्ति व सर्व प्रशिक्षणार्थी समाजबांधव उपस्थित होते.

प्रशिक्षणार्थींचे दहा दिवसीय प्रशिक्षण पूर्ण झाल्यानंतर त्यांना प्रमाणपत्र व ईलेक्ट्रिक पॉटर व्हील देण्यात येईल. शेवटी पाहुण्यांच्या आभार प्रदर्शनाने कार्यक्रमाची सांगता झाली.

कुंभार समाज व युवा आघाडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित

दहावी/बारावी, पदवीधर विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव समारंभ

***

लांजा : तालुका कुंभार समाज व युवा आघाडी यांच्या संयुक्त विद्यमाने आयोजित दहावी/बारावी, पदवीधर विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव समारंभ दि. २५.६.२०२३ रोजी संत शिरोमणी गोरोबाकाका मंदिर लांजा कुंभारवाडी येथे उत्साहात संपन्न.

या कार्यक्रमात कु. तन्वी संजय साळवी दहावी (९५.६०%), कु. आरती रमेश कुंभार बी.कॉम. आदी २५ विद्यार्थ्यांचा गुणगौरव करण्यात आला. या कार्यक्रमाला जिल्हाध्यक्ष सुभाषजी गुडेकर, महाराष्ट्र

प्रदेश कार्याध्यक्ष महेशदादा सायकर, डॉ. सुरेशजी काळे, जिल्हा उपाध्यक्ष सुनिलशेठ साळवी, जिल्हा सचिव प्रकाशशेठ साळवी, राजापूर तालुकाध्यक्ष विजय खांडेकर, लांजा तालुकाध्यक्ष संतोष तुलसणकर, पतसंस्था चेअरमन तुकाराम बाबा साळवी, उपाध्यक्ष प्रकाशमहाराज निवळकर, रविशेठ साळवी, जनार्दन मालवणकर, बबनशेठ पडवेकर, तुकारामशेठ साळवी, अमोल पिरदनकर, जिल्हा युवा सरचिटणीस प्रदिप शिरकर, सोशल मिडिया जिल्हाध्यक्ष रविंद्र शिरकर, अनिल पडवेकर, प्रतिक साळवी आदी मान्यवर उपस्थित होते. या कार्यक्रमात डॉ. सोनल म्हेतर, निळकंठ साळवी, दिपक साळवी, निवृत्त शिक्षक तुळसणकर गुरुजी, सोहम् तुलसणकर आदी मान्यवरांचा सत्कार करण्यात आला. लांजा तालुका युवा आघाडी अध्यक्ष श्री पंढरीनाथ मायशेटये आणि सहकाऱ्यांचा यथोचित सत्कार करण्यात आला.

***

चिपळूण : तालुका कुंभार समाजाने समाजातील समाज बांधवांसाठी स्थापन केलेल्या पतसंस्थेचा रौप्य महोत्सव रविवार दि. ४.६.२०२३ रोजी सकाळी ११ वा. संत शिरोमणी गोरोबाकाका सभागृह खेडी चिपळूण येथे उत्साहात संपन्न.

प्रथमतः दिप प्रज्वलन व संत गोरोबाकाकांच्या मुर्तीला मान्यवरांच्या हस्ते पुष्पहार घालण्यात आला. या कार्यक्रमात २५ वर्षे उत्कृष्ट कार्य करून पतसंस्था नावारूपात आणली अशा समाज बांधवांचा सन्मानचिन्ह देऊन मान्यवरांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. पतसंस्था संस्थापक चेअरमन व ज्येष्ठ नेते श्री. बा.धों. कुंभार गुरुजी, पतसंस्था माजी सचिव सोमाशेट गुडेकर, जिल्हाध्यक्ष व मा. चेअरमन सुभाषजी गुडेकर, कोकण विभाग कार्याध्यक्ष व चिपळूण तालुकाध्यक्ष प्रकाशशेट साळवी, नवनिर्वाचित चेअरमन तुकाराम बाबा साळवी, व्हा. चेअरमन तुकाराम टेरवकर, माजी कर्मचारी सुबोध कुंभार, सचिव सुशिल काजवे आदी.

घर तेथे गोरोबा काका फोटो अभियान व रत्नागिरी जिल्हा कुंभार समाज जनगणना शुभारंभ प्रदेशअध्यक्ष सतिशदादा दरेकर यांच्या हस्ते करण्यात आला. या कार्यक्रमाला महाराष्ट्र प्रदेश सामाजिक संस्था अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर, महिला प्रदेशाध्यक्षा सौ. रसिकाताई खेडेकर, कार्याध्यक्ष महेशदादा सायकर, उपाध्यक्ष वसंतराव घोडनदीकर, अनंत कुंभार, पतसंस्था संस्थापक श्री कुंभार गुरुजी, हृदयरोग तज्ञ डॉ.

सुरेश काळे सर, डॉ. पी.व्ही. कुंभार, पुणे जिल्हाध्यक्ष ज्ञानेश्वर सोमवंशी, रायगड जिल्हाध्यक्ष अनंत महाडकर, सिंधुदुर्ग जिल्हाध्यक्ष प्रा. शिरोडकर सर, ठाणे जिल्हाध्यक्ष भास्कर कल्याणकर, सरचिटणीस विलास गुडेकर, उपाध्यक्ष शेंदुळकर, कोकण अध्यक्ष राजूशेट मंगळूरकर, सरचिटणीस रमाकांत गोरे, उपाध्यक्ष संतोष साळवी, प्रकाश कुंभार, रामदास कुंभार, जिल्हा उपाध्यक्ष मिलिंदशेट इवलेकर, रत्नागिरी माजी सभापती मंगेशशेट साळवी, दापोली तालुकाध्यक्ष विलास जालगांवकर, खेड तालुकाध्यक्ष अनंत पालकर, मंडणगड तालुकाध्यक्ष शंकर म्हाप्रळकर, रत्नागिरी तालुकाध्यक्ष प्रकाशशेट साळवी, रत्नागिरी महिला जिल्हाध्यक्षा सौ. रुक्मीणी कुंभार, चिपळूण तालुकाध्यक्षा सौ. ऋतुजा शिरकर, पतसंस्था संचालिका सौ. सुमन साळवी, सौ. विमल साळवी, गुहागर संपर्क प्रमुख नाना पालकर, प्रमोद साळवी, महेश जामसूतकर, युवा नेते उमेश खैर, सौ. दिपा कोलतेकर, चिपळूण उपाध्यक्ष प्रकाश महाराज निवळकर, रविशेट साळवी, सचिव अमोल पिरदनकर, खजिनदार जनार्दन मालवणकर, पतसंस्था संचालक बबनशेट पडवेकर, सुनिल टेरवकर, संजय गुडेकर, युवा आघाडी अध्यक्ष महेश पडवेकर, तंटामुक्ती अध्यक्ष अण्णा गुडेकर, सोशल मिडिया जिल्हाध्यक्ष रविंद्र शिरकर, तालुकाध्यक्ष अनिल पडवेकर, प्रदेश अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर यांनी समाज बांधवांना मार्गदर्शन केले.

***

अकोला जिल्हाधिकारी पदी अजित कुंभार

अकोला - सरुड जिल्हा कोल्हापूरचे आदर्श शिक्षक बाळासाहेब कुंभार यांचे सुपुत्र व कुभश्री संपादक संजय राजे यांचे भाचे मा. अजित कुंभार (आयएएस) ह्यांची प्रशासकीय प्रामाणिक आणि हुशार अधिकारी अशी त्यांची ओळख आहे.

संपूर्ण कुंभार समाजाला सार्थ अभिमान वाटावा असे व्यक्तिमत्व, अतिशय शांत स्वभाव, विनम्र, साधी रहाणी उच्च विचारसरणी, सेवाभावी वृत्ती, परिस्थितीचे भान असणारे अधिकारी म्हणून ते प्रसिद्ध आहेत.

डॉ. जुईली यांचे पती, वसईतील प्रसिद्ध व्यवसायिक माजी नगरसेवक मा. सुनीलदादा आचोळकर आणि सौ. निता यांचे ते जावई आहेत. आयएएस अजितजी कुंभार यांची अकोला जिल्हा अधिकारी पदी पदोन्नती झाली आहे त्याबद्दल समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन आणि त्यांच्या पुढील यशस्वी

वाटचालीकरीता मनःपूर्वक शुभेच्छा.

फलटण येथे वधू वर मेळावा संपन्न

विकास संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष शामशेट राजे यांचा सत्कार प्रसंगी डावीकडून महेश कुंभार (सर), बळवंत कुंभार व मान्यवर

मान्यवरांचा सत्कार हस्ते शामशेट राजे समवेत बळवंत कुंभार, आर.आर. कुंभार व मान्यवर

विकास संस्था वीट आघाडी प्रदेश अध्यक्ष बळवंत कुंभार यांचा सत्कार

मेळाव्यास उपस्थित वधू-वर व पालक

फलटण : दिनांक २८/५/२०२२ रोजी फलटण येथे राज्यस्तरीय कुंभार समाज वधूवर मेळावा संपन्न झाला. यामध्ये २०० हून अधिक वधूवरांनी नावनोदणी करून हजेरी लावली. या कार्यक्रमाचे नेटके आयोजन कृष्णात कुंभार सर, संभाजी कुंभार, सागर कुंभार, विजय कुंभार, नितीन कुंभार यांनी केले. कुंभार समाजाचे राज्याध्यक्ष, जिल्हा अध्यक्ष, तालुका अध्यक्ष व पदाधिकारी उपस्थित होते. यावेळी संत गोरोबाकाकांच्या प्रतिमेस पुष्पहार घालून दीपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाची सुरुवात झाली. उपस्थित वधूवरांनी व पालकांनी आपला परिचय करून देवून आपल्या अपेक्षा व्यक्त केल्या. मा. शाम कुंभार, आर आर

कुंभार, पापडकर सर, कृष्णात कुंभार सर, र. ना. कुंभार सर, नाना कुंभार, पोपट कुंभार, प्रा. महेश कुंभार सरांनी लग्न व समाज विकास व विविध योजनांची मार्गदर्शन केले. यावेळी डॉ. विकास कुंभार, ह.भ.प. गोरखनाथ महाराज, अंजली कुंभार, प्रतिभा कुंभार, विक्रम कुंभार यांना कुंभार समाज भूषण म्हणून गौरवण्यात आले. कार्यक्रमाबद्दल मान्यवरांकडून कौतुक करण्यात आले. उत्तम स्नेहभोजनानंतर अडीअडचणी विषयी व स्वतंत्र पालकांनी आपापसांत चर्चा केली. कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी युवकांनी सहकार्य केले. कृष्णात कुंभार सरांनी सूत्रसंचालन केले व धनाजी कुंभार सरांनी आभार मानले.

दिपाली कुंभार यांची मोहरेगावच्या पोलीस पाटील पदी निवड

बिळाशी : दीपाली कुंभार यांचा सत्कार नरेंद्र पाटील यांच्या हस्ते करण्यात आला. यावेळी एम.एस. कुंभार, गणेश कुंभार व इतर

शिराळा : मोहरे, तालुका शिराळा, जिल्हा सांगली गावातील पोलीस पाटील पदी सौ. दिपाली गणेश कुंभार यांची नुकतीच प्रांत अधिकारी इस्लामपूर यांचेकडून नियुक्ती करण्यात आली. यासाठी घेण्यात येणाऱ्या लेखी व तोंडी परीक्षेमध्ये सर्वोत्कृष्ट मार्क मिळवून त्यांनी मोहरे गावातील पहिली महिला पोलीस पाटील होण्याचा बहुमान मिळवला.

अनेक वर्षांपासून रिक्त असणाऱ्या पोलीस पाटील पदी निवड झाल्यामुळे सर्वत्र आनंदाचे वातावरण आहे. सौ.दिपाली गणेश कुंभार यांचे एम.ए.डी.एड., बी.एड. मराठी असे शिक्षण झाले असून समाज कार्याची आवड व आपल्या ज्ञानाचा समाजासाठी सदुपयोग व्हावा या हेतूने प्रेरित होऊन त्यांनी पोलीस पाटील पदाची परीक्षा देण्याचा निर्णय घेतला. सदर गावच्या पोलीस पाटील पदासाठी ओबीसी (इतर मागास प्रवर्ग) महिला असे आरक्षण पडले होते. ग्लुकोज सहकारी साखर कारखाना शिराळाचे संचालक माननीय एम. एस. कुंभार आप्पा यांच्या त्या सुनबाई आहे.

पोलीस पाटील पदी सौ. दिपाली कुंभार यांची निवड झाल्यामुळे मोहरे गावामध्ये शांतता व सुव्यवस्था राखणे बरोबरच समाज हिताच्या गोष्टी घडून येण्यासाठी मदत होणार आहे असे मत माजी पोलीस पाटील यांनी व्यक्त केले.

महर्षी वाल्मिकी विद्यालयात बाबासाहेब कुंभार यांचा सेवापूर्ती गौरव सोहळा

वाल्हे : वाल्हे (ता. पुरंदर) येथील रयत शिक्षण संस्थेच्या महर्षी वाल्मिकी विद्यालयातील पर्यवेक्षक बाबासाहेब कुंभार यांचा सेवापूर्ती समारंभ रविवार पार पडला. ३० वर्षांच्या प्रदिर्घ सेवेनंतर ते सेवानिवृत्त झाले. सेवानिवृत्त समारंभ प्रसंगी खासदार श्रीनिवास पाटील व पुणे जिल्हा बँकेचे अध्यक्ष प्रा. दिगंबर द्रुगाडे यांच्या हस्ते पर्यवेक्षक बाबासाहेब कुंभार व विजया कुंभार यांचा सपत्निक सन्मान करण्यात आला.

बाबासाहेब कुंभार यांनी उपशिक्षक म्हणून पंचवीस वर्षे तर पर्यवेक्षक म्हणून पाच वर्षे सेवा पूर्ण केली. या सेवेतुन त्यांनी आपल्या जीवनात अनेक विद्यार्थी घडविले.

याप्रसंगी रायगडचे नवनिर्वाचित उपजिल्हाधिकारी संदेश शिर्के, पुण्याचे सहाय्यक आयुक्त संतोष हराळे, सचिन लंबाते, दत्ता चव्हाण, सरपंच अमोल खवले, आडाचीवाडी सरपंच दत्तात्रय पवार, माजी सभापती गिरीष पवार, प्रमोद शहा, सुर्यकांत पवार, विक्रम पवार, हनुमंत पवार, रामदास भुजबळ उपस्थित होते.

यावेळी पद्मश्री भुजबळ, आम्रपाली गडवे, दत्ता चव्हाण, गिरीष पवार, प्रा. दिगंबर द्रुगाडे, समदास भुजबळ, संतोष हराळे आदिंनी मनोगत व्यक्त केले. विशांत ठाकुर, अजित फंड, अतुल गायकवाड, हरिष अस्वार, विशाल चितळे, अनिल द्रुगाडे, अर्चना सासवडे, प्रियांका कणेरे, शैला गवारी, निता कांबळे, राजेंद्र माने, प्रदिप जगताप आदिंनी कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी परिश्रम घेतले. प्राचार्य अब्दुल गफारखान पठाण यांनी प्रास्ताविक केले. अंकिता ठाकुर व गीतांजली मोरे यांनी सुत्रसंचालन केले. राजेंद्र डोंगरे यांनी आभार मानले.

***

डिंगोरेच्या सरपंच सीमा सोनवणे यांना राष्ट्रीय प्रेरणा गौरव पुरस्कार

बनकर फाटा : डिंगोरे गावच्या विद्यमान सरपंच सिमा रमेश सोनवणे व उपसरपंच निलेश शिवाजी लोहोटे यांना त्यांनी केलेल्या प्रेरणादायी सामाजिक कार्य, विकास व दातृत्व याची दखल घेऊन राज्यस्तरीय, राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय पुरस्कार संस्था कै. बसवंत नागू शिंगाडे सामाजिक सेवाभावी संस्था (ट्रस्ट) - बेडकिहाळ, जिल्हा बेळगाव, कर्नाटक राज्य राष्ट्रीय प्रेरणा गौरव पुरस्कार २०२३ सन्मानचिन्ह व पारितोषिक देऊन गौरवण्यात आले.

याप्रसंगी संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष विक्रम शिंगाडे, प्रीती कोळी, सरोज पाटील, सुनीता मोडक, कार्यक्रम अध्यक्ष सुमित्रा पाटील, दुबई-मलेशिया मिस युनिवर्स संगीता खैरनार यांचे हस्ते सन्मानचिन्ह

व पुरस्कार देण्यात आला.

या प्रसंगी माजी जिल्हा परिषद बबन तांबे, युवा उद्योजक योगेश आमले, तंटामुक्ती अध्यक्ष राजेश सुकाळे, सोसायटीचे अध्यक्ष जालिंदर उकिरडे, गणेश आमले, सुजित लोहोटे, कुणाल भिसे, सुनील उकिरडे, मयुर सुकाळे, महेश सोनवणे, ग्रामशिक्षण समिती उपाध्यक्ष श्रीकांत सुकाळे, प्रदीप उकिरडे आदी मान्यवर उपस्थित होते.

हा कार्यक्रम नुकताच एट्रिया हॉल कोल्हापूर येथे पार पडला. सदर पुरस्काराची दखल घेऊन खासदार अमोल कोल्हे, आमदार अतुल बेनके व मा.जि.प. सदस्य अंकुश आमले यांनी सरपंच व उपसरपंच यांचे कौतुक करून त्यांना शुभेच्छा दिल्या.

***

डाक (कुंभार क्रिया विधी) परिसंवाद संपन्न

डाक क्रिया परिसंवादात व्यासपिठावर विराजमान महेश सायकर, किसन बुवा दिवेकर व मान्यवर

मुंबई : जय संतशिरोमणी गोरोबाकाका डाक (कुंभार क्रिया) परिसंवाद या कार्यक्रमाचे आयोजन महेशजी सायकर यांनी फक्त एका दोन दिवसांच्या कालावधीत केले असताना सुध्दा कुंभार क्रिया करणाऱ्या समाज बांधवांची उपस्थित पाहून फार आनंद झाला. त्याबदल महेशजी सायकर यांचे कौतुक करावे तेवढे कमीच आहे.

या कार्यक्रमाला रायगड, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग, पालघर, ठाणे तसेच मुंबईतील समाज बांधव आवर्जून उपस्थित होते. संतशिरोमणी गोरोबाकाका यांच्या फोटोची पुजा व दीप प्रज्वलन मा. किसनबुवा

परिसंवादास उपस्थित डाक क्रिया करणारे समाज बांधव

दिवेकर, गोपाळ पाभरेकर, विश्वास नांदगावकर, अॅड. साधनाताई साळवी इतर मान्यवरांच्या हस्ते करण्यात आली. उपस्थित मान्यवरांनी डाक या विषयावर अतिशय महत्त्वाचे मार्गदर्शन केले. खुप आत्मीयतेने सामाजिक भान ठेवून परिसंवाद रंगला.

तसेच या कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन नंदकुमार बा. गोविलकर यांनी केले. या कार्यक्रमाचे आयोजक लेखक दिग्दर्शक प्रविण कमळे (कुंभार), सौ. किमया कराडकर (कमळे) आणि संपूर्ण महाराष्ट्रातील लोकप्रिय समाजातील नेतृत्व मा. महेशजी सायकर यांचे मनःपूर्वक आभार आणि धन्यवाद!

***

अकोला जिल्हाधिकार्यांसोबत कुंभार समाजाची चर्चा

अकोला : अकोल्याचे नवनियुक्त जिल्हाधिकारी अजित कुंभार

यांची कुंभार समाजाच्या पदाधिकाऱ्यांनी भेट घेऊन त्यांच्यासोबत महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर चर्चा केली. तत्पूर्वी जिल्हाधिकारी यांचा कुंभार समाजाच्या वतीने रोपटे भेट देऊन सत्कार करण्यात आला.

कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे जिल्हाध्यक्ष संजय वाडकर, प्रा. दिलीप आमुरकर, अॅड. अरुण सौदागर, मनोज बनचरे, मेहरे, आयस्कर, राज वाडकर, गजानन लाहुडकर, रावरकर, महादेव लाहुडकर, शैलेंद्र वाकर, रामदास आयस्कर, दिलीप गोठवाल, सुनील सोनोने, मंगेश बावस्कर, रामचंद्र मेहरे उपस्थित होते.

***

आदर्श शिक्षिका श्रीमती गीता सुभाष खोपे - कुंभार (आदर्कीकर) यांचा सत्कार

पुणे : आदर्श शिक्षिका श्रीमती गीता सुभाष खोपे-कुंभार (आदर्कीकर) यांचा सत्कार करताना संत शिरोमणी गोरोबाकाका

सेवा मंडळ, नागपूरचे अध्यक्ष अॅड. श्रीधर काळकर, समवेत सौ. शकुंतला कृष्णराव खोपे,

गीता यांनी पती सुभाषराव यांच्या निधनानंतर पाच वर्षांचा मुलगा दर्शन याला सासू सौ. शकुंतला व सासरे कृष्णराव यांच्या साथीने चांगले शिक्षण व संस्कार दिले.

चि. दर्शन आता इंजिनियर झाला असून के पी आय टी कंपनीत सॉफ्टवेअर इंजिनियर आहे ही अभिमानास्पद बाब आहे.

गीता व त्यांच्या परिवाराचे मनःपूर्वक हार्दिक अभिनंदन, आम्हाला तुमचा अभिमान आहे.

डॉ. अवधूत तानाजी कुंभार M.B.B.S. उत्तीर्ण ! अवधूत कुंभार यांच्यावर शुभेच्छांचा वर्षाव !!!

डॉ. अवधूत यांचा सत्कार करताना डावीकडून रोहित कुंभार, महेश सुतार, बाळासाहेब कुंभार, सौ. शोभा बाळासाहेब कुंभार व इतर

डॉ. अवधूत यांच्या आई व आजीचा सत्कार करताना संजयकाका निगवेकर व प्रकाश सरवडेकर

कोल्हापूर : कोल्हापूर जिल्ह्यातील पन्हाळा तालुक्यातील माजगाव या गावातील मा. तानाजी ईश्वरा कुंभार यांचे सुपूत्र चिरंजीव अवधूत तानाजी कुंभार हे M.B.B.S. ची परीक्षा चांगल्या गुणांनी उत्तीर्ण झाल्याबद्दल मा.प्रकाश कुंभार सरवडेकर संस्थापक अध्यक्ष, कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास संस्था आणि मा. संजयकाका निगवेकर संस्थापक कार्याध्यक्ष कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास फाँडेशन यांच्या शुभहस्ते डॉ.अवधूत यांच्या मातोश्री, आजी आणि वडील मा. तानाजी ईश्वरा कुंभार यांचा सत्कार करण्यात आला. डॉ. अवधूत हे बाहेरगावी गेल्यामुळे त्यांचा सत्कार वडिलांनी स्विकारला.

तसं पहायला गेलं तर शहरापासून दूर असणाऱ्या माजगाव गावातील सर्वसामान्य कुंभार कुटुंबातील मुलाने वैद्यकीय क्षेत्रातील मिळवलेले यश कौतुकास्पद आहे. त्यांचे यश आपल्या समाजातील मुलामुलींना दीपस्तंभाप्रमाणे मार्गदर्शक ठरेल.

डॉ. अवधूत यांचा परिचय : डॉ. अवधूत यांचे पहिली ते चौथी पर्यंतचे प्राथमिक शिक्षण त्यांच्या माजगाव या गावात झाले. पाचवी ते दहावी पर्यंतचे शिक्षण कोल्हापूरातील न्यू हायस्कूल येथे झाले. अकरावी आणि बारावीचे शिक्षण संजय घोडावत कॉलेजमध्ये झाले. एमबीबीएसचे शिक्षण सोलापूर येथील शासकीय मेडिकल कॉलेजमध्ये झाले. मेरीटने प्रवेश घेऊन मेरीटने डॉक्टर झाले. याचा आम्हा सर्वांना सार्थ अभिमान वाटतो.

वडील तानाजी ईश्वरा कुंभार हे मन्युग्राफ कंपनी एमआयडीसी

कोल्हापूरमध्ये नोकरी करतात. आई घरची असणारी थोडीशी शेती करतात.

आईवडिलांनी उपसलेल्या कष्टाचे चीज अवधूतने करून दाखवले आहे. डॉ. अवधूतना पुढील उच्च शिक्षण घेऊन आरोग्य सेवा करावयाची आहे. तळागाळातील समाजातून आल्यामुळे तळागाळातील लोकांच्या

व्यथा माहित आहेत. त्यांची सेवा ही ईश्वर सेवा समजून त्यांनी कार्य करीत रहावे. तसेच पलूसचे माजी उपसरपंच, पलूस तालुका ओबीसी संघटनेचे अध्यक्ष, कुंभार समाजाचे धडाडीचे कार्यकर्ते मा. बाळासाहेब कुंभार यांच्या साडूचा मुलगा अवधूत आहे. मा.सौ. शोभाताई कुंभार नगरसेविका पलूस नगरपालिका यांच्या बहिणीचा अवधूत हा मुलगा आहे. मा.बाळासाहेब आणि सौ.शोभाताई यांचे सामाजिक कार्य कौतुकास्पद आहे. पुनः एकदा कुंभार समाज बांधवांच्यावतीने डॉ. अवधूत यांचे हार्दिक अभिनंदन आणि पुढील कार्यास खूप खूप शुभेच्छा!

शुभेच्छुक : मा.प्रकाश कुंभार सरवडेकर संस्थापक अध्यक्ष, कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास फाँडेशन, मा. संजयकाका निगवेकर संस्थापक कार्याध्यक्ष, कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास फाँडेशन, मा. संतोष कुंभार कोल्हापूर जिल्हाध्यक्ष, अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था, मा.चंद्रकांत कुंभार राज्य संपर्क प्रमुख कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास फाँडेशन आणि कोअर कमिटी सदस्य, अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्था, कोल्हापूर जिल्हा कुंभार समाज विकास फाँडेशनचे सर्व पदाधिकारी कार्यकर्ते, अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, संचालक व कर्मचारी वर्ग कुमावत को ऑप क्रेडिट सोसायटी कोल्हापूर.

तळसंदे गावच्या लोकनियुक्त सरपंच सौ. शुभांगी महेश कुंभार यांचा अभूतपूर्व निर्णय...

गावाच्या भल्यासाठी रात्री ७ ते ८.३० पर्यंत सर्व नागरिकांनी आपल्या घरातील टेलिव्हीजन व सर्वांचे मोबाईल फोन बंद ठेवण्याचे आवाहन केले आहे. तसेच यासाठी रोज सायंकाळी ७ वाजता गावात भोंगा वाजविण्यात येणार आहे.

यामागची भूमिका विषद करताना त्यांनी सांगितले की, आज लोकांना एकमेकांशी बोलायला देखील वेळ दिला जात नाही. तसेच मुला मुलींना अभ्यासासाठी देखील पुरेसा वेळ आणि शांतता मिळत नाही. म्हणून ही कल्पना त्यांनी राबविण्याचा निर्णय घेतला आहे.

सरपंच सौ. शुभांगी महेश कुंभार यांचे मनःपूर्वक अभिनंदन!

***

जागतिक होमिओपॅथी दिनानिमित्त डॉ. सुखदेव कुंभार यांना जीवन गौरव पुरस्कार प्रदान

होमिओपॅथीचे जनक डॉ. हॅनेमॅन यांच्या प्रतिमेचे पुजन करताना डॉ. सुखदेव कुंभार व पदाधिकारी

सिंधुदुर्ग : कुडाळ येथे दरवर्षीप्रमाणे या वर्षाची जागतिक होमिओपॅथी दिनाची संकल्पना 'सर्वजण स्वास्थ्य' ही असून जनसेवा प्रतिष्ठान सिंधुदुर्ग, सिंधुदुर्ग होमिओपॅथिक डॉक्टर्स असोसिएशन आणि आरोग्य विभाग, जिल्हा परिषद, सिंधुदुर्ग यांच्या संयुक्त हा कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. या कार्यक्रमात 'कर्करोग आणि होमिओपॅथिक उपचार' या विषयावर होमिओपॅथिक तज्ञ डॉ. सुखदेव कुंभार तर 'होमिओपॅथिक उपचार आणि सर्वसाधारण व्याधी' या विषयावर होमिओपॅथिक तज्ञ डॉ. जगदिश तेंडुलकर हे मार्गदर्शन केले.

जागतिक होमिओपॅथी दिनाचे औचित्य साधून या कार्यक्रमात डॉ. सुखदेव कुंभार यांना जनसेवा प्रतिष्ठानतर्फे होमिओपॅथिक वैद्यकीय क्षेत्रातील भरीव कामगिरी बद्दल 'डॉ. सॅम्युअॅल हॅनेमॅन जनसेवा जीवनगौरव

पुरस्काराने' सन्मानित करण्यात आले.

यावेळी व्यासपीठावर जनसेवा प्रतिष्ठानचे अध्यक्ष डॉ. संजीव लिंगवत, सिंधुदुर्ग होमिओपॅथिक डॉक्टर्स असोसिएशनचे डॉ. अरुण गोडकर, डॉ. शरद काळसेकर, डॉ. प्रशांत सामंत, सोनोग्राफी तज्ञ डॉ. सतिश पवार, पणदुर प्राथमिक आरोग्य केंद्राचे वैद्यकीय अधिकारी डॉ. होडमत माळी, डॉ. माधवी कशाळीकर, डॉ. शिवाजी चव्हाण, डॉ. प्रभाकर शेळके, डॉ. प्रसाद प्रभु साळगांवकर उपस्थित होते.

डॉ. सुखदेव कुंभार यांना डॉ. हॅनेमॅन जनसेवा पुरस्कार प्रदान करताना मान्यवर

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचलन डॉ. रेवती लेले यांनी केले, स्वागत डॉ. रश्मी कार्लेकर यांनी तर आभारप्रदर्शन डॉ. लक्ष्मण येजरे यांनी केले.

***

शुभांगी कुंभार यांना पी.एच.डी. प्रदान

सातारा : जयसिंगराव मल्हारी करपे हायस्कूल मधील उपक्रमशील शिक्षिका, लेखिका शुभांगी तानाजी कुंभार यांना शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर मराठी विषयांतर्गत 'भाषा अभ्यासात ज्ञानरचना वादाची भूमिका' या प्रबंधासाठी नुकतीच पीएच.डी. पदवी जाहीर केली आहे. त्यांना प्रा. डॉ. तानाजी ज्ञानदेव पाटील, सद्गुरु गाडगे महाराज कॉलेज, कराड यांनी त्यांना मार्गदर्शन केले. शिक्षण विस्तार अधिकारी श्रीमती प्रतिभा भराडे यांचे विशेष मार्गदर्शन उपयुक्त ठरले. प्रा.डॉ. सुभाष वाघमारे, प्रा.डॉ. तुषार साळुंखे तसेच ज्येष्ठ साहित्यिक प्रदीप कांबळे यांचे मार्गदर्शन उपयुक्त ठरले. लिंब बीटच्या शिक्षण विस्तार अधिकारी जयश्री गुरव, कण्हेर बीटच्या शिक्षण विस्तार अधिकारी जयश्री शिंगाडे, राजेंद्र साळुंखे, सुरेस भुरकुंडे यांनी त्यांचे विशेष अभिनंदन केले. कुंभार या लिंब गावच्या माहेरवाशीण असून त्यांनी लेखणीने साहित्यिक क्षेत्रामध्ये नावलौकिक उंचावलेला आहे.

त्यांच्या आई-वडिलांचे ग्रामस्थांकडून कौतुक होत आहे. तसेच त्यांचे मूळ गाव वेचले असून गावचे सरपंच, उपसरपंच, ग्रामस्थांनीही

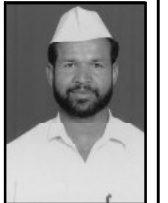
त्यांचे कौतुक केले आहे. कुंभार यांचे सासरे आनंदा कुंभार, पती प्राथमिक शिक्षण बँकेचे विद्यमान संचालक तानाजी कुंभार यांचेही ग्रामस्थांकडून व परळी मतदारसंघ तसेच सर्व शिक्षक परिवारातून कौतुक होत आहे. जयसिंगराव मल्हारी करपे हायस्कूल, वर्ये पंचक्रोशीतील सरपंच, उपसरपंच, ग्रामस्थ, पालक, विद्यार्थी यांनीही त्यांचे कौतुक केले. दिव्यनगरीचे सरपंच, उपसरपंच आणि सर्व ग्रामस्थांनीही त्यांचे अभिनंदन केले.

प्रो.प्रा. अशोक मुरलीधर कुंभार.मो. 9822640375.

(अध्यक्ष. अ. महा. कुंभार समाज विकास संस्था पुरंदर तालुका)

श्रीनाथ वित सप्लायर्स

बिल्डिंग मटेरियल सप्लायर्स
मु. पो. काळेवाडी, ता. पुरंदर, जि. पुणे.

राधिका फ्रुट अँड फ्रॉझन सप्लायर्स

फ्रुट : चिकू पल्प, मॅंगो पल्प, सिताफळ पल्प, ग्लिनपिस, स्विकॉन, पनिर.

श्री. हरीश कुंभार मो. 9922349291

मु. पो. काळेवाडी, ता. पुरंदर, जि. पुणे.

लाड प्रजापती विकास मंडळातर्फे महिला दिनानिमित्त कार्यक्रम संपन्न

गोरोबाकाकांच्या प्रतिमेचे पूजन करताना आय.पी.एस. छायाताई देवरे व महिला पदाधिकारी

नाशिक : श्री संत शिरोमणी गोरोबा कुंभार (लाड प्रजापती) सामाजिक सांस्कृतिक विकास मंडळ नाशिकतर्फे महिला कार्यकारी मंडळाच्या वतीने आयोजित करण्यात आलेला जागतिक महिला दिनाचा कार्यक्रम दि. ८/३/२०२३ रोजी जेष्ठ नागरिक सभागृह हॉल, साई पेट्रोल पंपाच्या समोर येथे उत्साहात साजरा करण्यात आला. नाशिक मधील सर्व कुंभार समाजाच्या महिलांनी सहभागी होऊन कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडला. आलेल्या पाहुण्यांचे स्वागत सौ.शोभा प्रजापती, सौ. संगीता सोनवणे, सौ. कल्पना सावंदे यांनी केले. कार्यक्रमाचे अध्यक्ष योगतज्ञ कु. प्रतिमा राजेंद्र फड, प्रमुख मार्गदर्शक वाहतूक नियंत्रण शाखा IPS सौ. छायाताई देवरे, मार्गदर्शक डॉ. कु. काजलताई गायकवाड हे उपस्थित होते.

प्रथम श्री संत शिरोमणी गोरोबा महाराज व सावित्रीबाई फुले यांच्या प्रतिमेचे रणरागिणी यांच्या हस्ते पूजन करण्यात आले व दिपप्रज्वलन करून कार्यक्रमाची सुरुवात करण्यात आली. प्रस्ताविक सौ. कल्पना सावंदे यांनी केले. पाहुण्यांचा सत्कार करण्यात आला. IPS सौ. छायाताई देवरे, डॉ. काजलताई गायकवाड, कु. प्रांजल राजेंद्र कुंभार, सौ. संगिताताई

राजेंद्र सावंदे

सोनवणे यांनी महिलांना मार्गदर्शन केले. समाजातील चार रणरागिणी यांचा परिचय सौ. वैशाली संतोष सपकाळे यांनी केला. सौ. उज्वला किरण न्हावकर, सौ. रंजना किशोर धाडे, सौ. निर्मला अनिल सिरसाळे, सौ. रेखा सुनिल हरणकर यांना संस्थेच्या वतीने मान्यवरांच्या हस्ते रणरागिणी गौरव पुरस्कार प्रदान करण्यात आला. कार्यक्रमाच्या अध्यक्ष कु. प्रतिमाताई फड यांनी महिलांना मार्गदर्शन केले व योगा करून महिलांना मोबाईलमुळे होणारे नुकसान व फायदे याबद्दल माहिती दिली.

सुत्रसंचलन राजेंद्र सावंदे यांनी केले व आभारप्रदर्शन सौ.नयना सोनवणे यांनी मानले. अल्पोहाराने कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली. उपस्थित सर्व महिला यांचा गुलाब पुष्प देऊन सन्मान करण्यात आला

कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार करण्यासाठी सौ. मनिषा रविंद्र कुंभार, सौ. लता राजेंद्र मोरे, सौ. मनिषा दीपक खैरनार, सौ. विमल विष्णू कुंभार, सौ. कविता कुंभार, गं.भा. जनाबाई कुंभार, गं.भा. आशाताई सोनवणे, सौ. मंदाकिनी आमटे, सौ. संगीता मालखेडे, सौ. रेखा ठाणकर, सौ. उषाताई महाले अशा बहुसंख्य महिला कार्यक्रमासाठी उपस्थित होत्या. मोलाचं कार्य राजेंद्र मोरे, कैलास कुंभार, संजय ठाणकर, रविंद्र कुंभार, सुभेदार मेजर रमेश सोनवणे, विष्णू कुंभार, चंद्रकांत आमटे, दिपक खैरनार, प्रभाकर प्रजापती, मधुकर मालखेडे, राजेंद्र कुंभार, भिमराव महाले, पुंडलिक सोनवणे आदी मान्यवर उपस्थित होते.

सर्व महिलांनी सहभागी होऊन महिला दिनाचा कार्यक्रम यशस्वीरित्या पार पाडला त्याबद्दल सर्वांचे महिला आयोगाच्या वतीने मनःपूर्वक आभार. श्री संत शिरोमणी गोरोबा कुंभार (लाड प्रजापती) सामाजिक सांस्कृतिक विकास मंडळ नाशिक महिला कार्यकारी मंडळ

***

विद्यार्थी आणि समाज

मार्च, एप्रिल, मे, जून या नुकत्याच संपलेल्या महिन्यांमध्ये विद्यार्थीवर्गाने विविध 'परीक्षा' दिल्या आहेत. या सर्व परीक्षांमध्ये आपल्या कुंभार समाजाच्या मुलांनीही भरघोस यश संपादन केले आहे. मुलींनी तर अनेक ठिकाणी बाजी मारली आहे. या सर्व यशस्वीतांचे गुणवंतांचे 'कुंभश्री' परीवारातर्फे मनःपूर्वक पुन्हा पुन्हा अभिनंदन! त्रिवार अभिनंदन!!

परंतु मित्रांनो यशाच्या शिखरावर असतानाच, सुवर्ण कलशाला स्पर्श करतानाच आपण जमिनीकडेही पाहायला शिकले पाहिजे. ज्या पायऱ्यांनी आपण उत्तुंग शिखरावर पोहोचलो त्या शिखराच्या परमोच्च स्थानी जरी आपण पोहोचलो तरी त्या 'पायऱ्यांना' कधीच विसरायचे नाही. त्या पायऱ्यांना लाथाडण्याचा चुकूनही मनात विचार आला तर त्याक्षणी मनाला इतकाच प्रश्न विचारायचा की, 'या पायऱ्यांवरून इतका उंच मी आलो, इतका यशस्वी झालो... तेव्हा या पायऱ्याच नसत्या तर...!! त्या पायऱ्या लाथाडण्याची हिंमत मग आपल्याला कधीच होणार नाही. या पायऱ्या म्हणजे आपले घर, आई-वडील, नातलग, आसस्वकीय, मित्र, शिक्षक आणि आणखी बरेचजण आहेत.

मित्रांनो, 'व्यक्तीचा समुह म्हणजे राष्ट्र (देश) नाही- तर 'व्यक्तिमत्व' असलेल्यांची समुह म्हणजे राष्ट्र होय. आपले व्यक्तिमत्व फुलायला आता तर

कोठे सुरुवात झाली आहे. आपण आता यापुढे काय व्हायचे त्याची खुणगाठ स्वतःच्या मनाशी बांधा. कोणाचेही अंधानुकरण करू नका. उदा. तुम्हाला डॉक्टर व्हायचे आहे का? मग तुमच्या सभोवतालच्या यशस्वी आणि अयशस्वी डॉक्टरांचा यशअपयशाचा काळजीपूर्वक अभ्यास करा, निरीक्षण करा. लक्षात घ्या कोणताही व्यवसाय, नोकरी, अन्य कोणतेही क्षेत्र घ्या- तेथे प्रचंड मेहनत घेतल्याशिवाय तुम्हाला तुमच्या मनासारखे यश मिळणार नाही. त्या त्या क्षेत्रात प्रचंड कष्ट केले की 'यश'च तुमचा पत्ता शोधत तुमच्या घरी येईल. कष्टाचे डोंगर ओलांडल्याशिवाय सुखाची हिरवळ जवळ येत नाही. गोरोबा काकांचेच जीवन बघा. 'ज्या काळात तंत्रज्ञानाचा पुरेसा विकासही झाला नव्हता त्या काळात त्यांनी पाण्यावर तरंगणाऱ्या मातीच्या विटा तयार केल्या' यातील चमत्काराचा भाग सोडा- मात्र त्यांनी केलेल्या प्रचंड मेहनतीमुळेच त्यांना हे यश प्राप्त झाले हे मात्र विसरू नका.

असो. सर्व विद्यार्थी वर्गाने असेच कष्ट करून आणखी प्रचंड यश मिळावे. कुटुंबाची, समाजाची आपल्या देशाची विशेषतः समस्त विश्वाची सेवा करण्याचे सामर्थ्य परमेश्वर तुम्हाला देवो हीच त्या विश्वनियंत्याजवळ प्रार्थना. पुन्हा एकदा सर्वांचे शतशः अभिनंदन!!!

रोहा येथे कुंभार कारागिरांना प्रशिक्षण व मोफत चाक वाटप संपन्न

महेश सायकर

आदितीताई तटकरे यांचा सत्कार करताना महिला पदाधिकारी

कारागिर महिलांना प्रमाणपत्र व इलेक्ट्रीक चाक प्रदान

प्रशिक्षण घेतल्यानंतर प्रशिक्षित कारागिरांना प्रमाणपत्र वाटप करण्यात आले

रायगड : भारत सरकार वस्त्र मंत्रालय, हस्त शिल्प विभाग ministry of textile यांच्या कडून रोहा दमखाडी येथील कुंभार कारागिर ३० यांना प्रशिक्षण यशस्वीपणे पूर्ण केल्याबद्दल त्यांना शासनाच्या वतीने certificate आणि मातीच्या वस्तू बनविण्यासाठी इलेक्ट्रीक चाक मोफत वाटप करण्यात आले. तसेच प्रशिक्षण पूर्ण केल्याने त्यांना मानधन मिळणार आहे. रायगड जिल्ह्यात प्रथमतः एवढ्या मोठ्या प्रमाणात चाक वाटप करण्यात आले.

कारागिरांनी केलेल्या विविध वस्तू समवेत कारागिर व पदाधिकारी

कार्यक्रम प्रमुख पाहुणे माननीय आमदार अदितीताई तटकरे आणि शासकीय अधिकारी आशीष तरडे आणि मानजी चव्हाण उपस्थित होते. तसेच रोहामधील अनेक मान्यवर आवर्जून उपस्थित होते.

कार्यक्रम यशस्वी केल्याबद्दल रोहा दमखाडी नगरसेवक महेशदादा कोल्हटकर, बबन घाटावकर तसेच इतर सर्व पदाधिकारी आणि महिला तसेच पुरुष कारागिर यांचे मनापासून धन्यवाद! आभार!

***

१०० महिलांना आर्थिक साक्षरतेचे धडे

कुसुम सखी मंचतर्फे महिला दिनानिमित्त उपक्रम, व्यवसायासाठीही टिप्स

गोरोबाकाका प्रतिमापूजन करताना महिला व पुरुष पदाधिकारी

कर्तृत्ववान महिलांचा सत्कार करताना गंगाधर जोर्वेकर

सातपूर : कुंभार समाज उत्कर्ष मंडळ (कुसुम) संचालित कुसुम सखी मंचच्या वतीने महिलांसाठी संगणकीय आर्थिक साक्षरता विषयावर कार्यशाळा आयोजित करण्यात आली. यात जवळपास १०० महिलांनी सहभाग घेतला. कुसुम सखी मंचच्यावतीने कल्याणी बोरसे यांनी संगणकीय आर्थिक साक्षरता विषयावर मार्गदर्शन करताना महिलांनी ऑनलाईन व्यवहार करताना घ्यावयाची काळजी, सायबर सुरक्षा, बँकेचे व्यवहार करताना होणारी फसवणूक कशी टाळावी, डिजिटल व्यवहार कसे हाताळावेत याची सविस्तर माहिती दिली.

कार्यक्रमाच्या अध्यक्षस्थानी अनिता दिलीप मेनकर होत्या. प्रमुख

पाहुणे म्हणून कुसुम संस्थेचे अध्यक्ष प्रा. तुळशीराम मोरे, सचिव गुलाबराव सोनवणे, पुंडलिक सोनवणे, आप्पा जोर्वेकर, जगदीश मोरे, प्रा. पोपट बोरसे, प्रा. शांतिलाल काळे उपस्थित होते. यावेळी मंगला भालेराव, तेजस्विनी बागूल, निर्मला खैरनार, मंदाकिनी जोर्वेकर, उज्वल न्हावकर, सुरेखा बागूल आदी कष्टकरी महिलांचा सत्कार करण्यात आला. सूत्रसंचालन सविता जगदाळे यांनी केले. प्रास्ताविक उषा चित्ते यांनी केले. स्वागत मनीषा जगदाळे यांनी केले. ज्योती मोरे यांनी आभार मानले. यावेळी सुरेखा जाधव, लक्ष्मी सोनवणे, दीपाली वाघमारे, रेखा चव्हाण आर्दिसह महिला उपस्थित होत्या.

एकलहरे स्टेशनमधून कुंभार समाजाला राख मिळावी कुंभार समाज संघटनेची मागणी

केंद्रीय आरोग्यमंत्री भारती पवार व भा.ज.पा. प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे यांना निवेदन देताना ज्ञानेश्वर भागवत, रंगनाथ सूर्यवंशी, सोमनाथ सोनवणे, कृष्णा सोनवणे, किरण शिकारे व पदाधिकारी

कुंभार समाजावर उपासमारीची वेळ येत असल्याने एकलहरे येथील थर्मल पावर स्टेशनमधून पूर्वीप्रमाणेच प्राधान्याने समाजाला व्यवसायासाठी राख देण्यात यावी अशी मागणी अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांनी भाजपाचे प्रदेशाध्यक्ष चंद्रशेखर बावनकुळे तसेच केंद्रीय आरोग्य मंत्री भारती पवार यांची भेट घेऊन केली आहे. महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे वरिष्ठ सल्लागार सोमनाथ सोनवणे, कार्याध्यक्ष रंगनाथ सूर्यवंशी, राज्य संपर्कप्रमुख ज्ञानेश्वर भागवत, जिल्हाध्यक्ष कृष्णा सोनवणे, युवक जिल्हाध्यक्ष किरण शिकारे, निफाड तालुकाध्यक्ष बाळासाहेब बाहिकर यांच्या शिष्टमंडळाने भेट घेऊन निवेदन देत मागणी केली आहे. केंद्रीय पर्यावरण व वन मंत्रालयाच्या अधिसूचने नुसार लघुउद्योगांसाठी २० टक्के कोठा राखीव असताना एकलहरे थर्मल पावर स्टेशनने राखेसाठीचे ई टेंडर काढले आहे. त्यामुळे कुंभार समाजावर अन्याय होत आहे. कुंभार समाजास २० टक्के राख अल्प दराने उपलब्ध करून देण्यात यावी व सहा महिन्यापासून वितरण बंद असल्याने ते सुरु करण्यात यावे अशी मागणी त्यांनी केली आहे. सध्या हजारो कामगार व कारागिरांवर उपासमारीची वेळ येत आहे. त्यामुळे तातडीने कुंभार समाजास याचे वितरण करण्यात यावी अशी मागणी यावेळी करण्यात

आली.

दरम्यान, बावनकुळे यांनी हा प्रश्न समजून घेत तात्काळ ऊर्जामंत्री देवेंद्र फडवणीस यांच्याबरोबर फोनवर चर्चा केली. तसेच पूर्वी कुंभार समाजाला ज्या पद्धतीने राख देत होते. त्या पद्धतीने तात्काळ त्यांना राख देण्यात यावी अशा सूचना संबंधितांना केल्या. तसेच पुढील महिन्यात नाशिक येथे कुंभार समाजाचा एक राज्यस्तरीय मेळावा घेण्याचे आश्वासन देखील देण्यात आले. तसेच आरोग्य मंत्री पवार यांनी एक तास शिष्टमंडळा बरोबर चर्चा करून कुंभार समाजाच्या अडचणी पूर्णपणे समजून घेतल्या. पर्यावरण विभागाच्या अडचणी, माती परमिट संदर्भात अडचण, जागा येणे संदर्भात अडचणी समजावून घेऊन संबंधित अधिकाऱ्यांना सूचना करणार आहेत.

विटा व्यवसाय करण्यासाठी कुंभार समाजाला अनेक अडचणी येत असून यामुळे अनेकांना व्यवसाय करणे जिकरीचे बनले आहे. जागा, माती, पाणी या समस्यांवर शक्य तशी मात समाज बांधव करत आहेत पण शासनाकडून आमच्या व्यवसायाला मदतीची अपेक्षा आहे. राखेची समस्या मोठी असून सरकारचे धोरण असल्याने त्यापद्धतीने आम्हाला एकलहरे येथून राख मिळावी अशी आमची मागणी आहे.

-कृष्णा सोनवणे, जिल्हाध्याक्ष, कुंभार समाज विकास संस्था

नितीन भागवत यांच्या नोबेल डायकास्टिंग कंपनीचा विस्तार

भोसरी : सुप्रसिद्ध उद्योजक नितीन भागवत यांच्या नोबेल डायकास्टिंग कंपनीच्या युनिट नंबर ३ चे कामकाज नुकतेच विधिवत

पूजन करून सुरु करण्यात आले. या उपक्रमानुसार जवळच अजून एक मोठी जागा घेऊन त्या ठिकाणी युनिट तीनचे कार्य सुरु केलेले आहे.

६ देशांमधून जे नवीन ९ ग्राहक कंपनीला मिळाले आहेत त्यांच्या गरजा, त्यांच्या मागण्या व्यवस्थित पूर्ण व्हाव्यात यासाठी अधिक जागेची आवश्यकता होती म्हणून योग्य शुभ मुहूर्तावर नवीन जागेमध्ये गणेश पूजा करून अगदी घरगुती पद्धतीनेच कर्मचाऱ्यांच्या साक्षीने छोटीशी पूजा करून कंपनीच्या तिसऱ्या युनिटचा कारभार सुरु करण्यात आला.

***

जुन्नर ता. कुंभार समाजोन्नती मंडळ महिलांचा हळदी-कुंकू समारंभ संपन्न

कर्तृत्वान महिलांचा यथोचित सत्कार करण्यात आला

जुन्नर ता. : कुंभार समाजोन्नती मंडळ महिला आघाडीच्या वतीने रविवार दि. २२/१/२०२३ रोजी मळगंगा माता मंदिर, कुंभार आळी, जुन्नर येथे हळदी-कुंकू समारंभ आयोजित करण्यात आला.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला पुणे जिल्हा महिला आघाडी अध्यक्षा सौ. कल्पनाताई प्रताप शिंदे व त्यांच्या सहकारी यांच्या हस्ते श्री संत गोरोबा काका व मळगंगा माता यांच्या मूर्तीचे पूजन करण्यात आले.

महिला आघाडी अध्यक्षा डिंगोरे गावच्या सरपंच सन्माननीय सौ. सीमाताई सोनवणे यांच्या संकल्पनेतून प्रथम समाजातील 'विधवा भगिनींना' हळदी-कुंकू लावून व वाण वाटप करून त्यांचा यथोचित सन्मान करण्यात आला. पतीच्या निधनानंतर आपल्या प्रपंचाचा गाडा समर्थपणे हाकणाऱ्या विधवा-भगिनींचा कार्यक्रमाच्या सुरुवातीलाच सन्मान केल्यामुळे त्या सर्वजणी भारावून गेल्या. त्यानिमित्त समाजातील एक अनिष्ट प्रथा बंद केल्यामुळे सर्वच महिलांनी समाधान व कृतज्ञता व्यक्त केली. यानंतर उपस्थित सर्व महिलांना सौ. मनिषाताई सुनील जाधव यांच्यातर्फे वाणवाटप करण्यात आले.

हळदी-कुंकू कार्यक्रमाच्या निमित्ताने महिलांच्या मनोरंजनासाठी 'चला जिकुया पैठणी' या कार्यक्रमाचे आयोजन रामकृष्ण भागवत यांनी केले. या कार्यक्रमात महिलांसाठी विविध खेळ, विनोद, उखाणे इ. चे आयोजन करण्यात आले. त्यात महिलांनी उत्स्फूर्तपणे सहभाग घेतला व आनंद मिळवला. या होम मिनिस्टर कार्यक्रमात मानाची पैठणी मिळवण्यात प्रथम क्रमांक बोरी गावच्या सौ. दर्शना हेमंत जाधव, द्वितीय क्रमांक कुसूर गावच्या सौ. पूनम संतोष वाघ तर तृतीय क्रमांक ओतूरच्या सौ. सुजाता जगताप यांनी यश मिळविले.

या कार्यक्रमासाठी जुन्नर तालुक्याचे आमदार सन्मा. अतुलशेट बेनके यांच्या सुविद्य पत्नी सन्मा. सौ. गौरीताई बेनके आणि जुन्नर तालुका राष्ट्रवादी काँग्रेस महिला अध्यक्षा सौ. आरतीताई ढोबळे यांची उपस्थिती लाभली. यावेळी त्यांनी सर्व महिलांनी कार्यक्रमाचे उत्कृष्ट आयोजन केल्याबद्दल सर्वांचे कौतुक केले.

सौ. सुमनताई गोरे माजी अध्यक्षा, महिला आघाडी अध्यक्षा : सौ. सीमा सोनवणे, उपाध्यक्षा : सौ. लता शिंदे, खजिनदार : सौ. अश्विनी

खेळ रंगला पैठणीचा मध्ये विजेत्या महिलांसमवेत महिला अधिकारी व सुत्रसंचालक रामकृष्ण भागवत

विजेत्या महिलांसमवेत जुन्नर तालुका महिला कार्यकारिणी

जाधव, सचिव : सौ. अंजली सोमवंशी, सहसचिव : सौ. मनिषा जाधव, उपाध्यक्षा जुन्नर : सौ. जिजा जगदाळे, उपाध्यक्षा आळेफाटा सुनिता भालेराव, उपाध्यक्षा ओतूर : आरती जगताप, उपाध्यक्षा ओझर : सौ. चैताली शिंदे, सौ. सुनिता भालेराव, जिल्हा कार्यकारिणी सदस्या : सौ. सुनिता रसाळ, सौ. सुषमा उकिर्डे, सौ. मोरे, सौ. पुष्पलता उकिर्डे यांनी कार्यक्रम यशस्वी करण्यासाठी महत्वपूर्ण योगदान दिले. कार्यक्रमासाठी संपूर्ण तालुक्यातील विविध गावांतून महिला व भगिनींचा उत्तम प्रतिसाद मिळाला.

या कार्यक्रमासाठी जुन्नर तालुका कुंभार समाजोन्नती मंडळ विविध आघाडींचे अध्यक्ष व संपूर्ण कार्यकारिणीचे मोलाचे सहकार्य लाभले. विवाह समिती अध्यक्ष राजेंद्र जाधव, जिल्हा कार्यकारिणीचे सुनील नारायण जाधव, संत गोरोबा काका पतसंस्थेचे गोरखनाथ उकिर्डे साो., शिक्षक आघाडीचे अध्यक्ष सदानंद उकिर्डे सर, बाबासाहेब जाधव सर, अध्यक्ष उमेश शिंदे सर इ. नी मोलाचे सहकार्य केले. कार्यक्रमाच्या शेवटी सर्वांसाठी स्नेह भोजन आयोजित करण्यात आले. कार्यक्रमाचे सूत्र-संचालन रामकृष्ण भागवत, बाबासाहेब जाधव सर यांनी केले. अध्यक्ष उमेश शिंदे सर यांनी सर्व उपस्थितांचे आभार मानले.

***

शककर्ता राजा शालिवाहन जयंती उत्साहात संपन्न

तीर्थखांब

पैठण : श्री क्षेत्र पैठण येथे चक्रवर्ती शककर्ता राजा शालिवाहन यांची जयंती चैत्र शुक्ल दशमी, शुक्रवार दिनांक ३१ मार्च २०२३, शके १९४५ रोजी उत्साहात साजरी करण्यात आली. प्रथम तीर्थ स्तंभ व राजा शालिवाहन यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले.

कार्यक्रमाचे मार्गदर्शक सूर्याभान घोडके (मामा) यांनी सर्व कुंभार समाज बांधवांना कार्यक्रमात आव्हान केले की २०२४ च्या जयंतीला सर्व महाराष्ट्रातुन समाज बांधव हा मिरवणूक पालखी सोहळ्यात सहभागी झाला पाहिजे. प्रदेश अध्यक्ष श्यामशेठ राजे साहेब यांनी सर्व अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज बांधवांनी राजे शालिवाहन यांची समाजात जागृती निर्माण करण्यासाठी कटिबद्ध व्हावे, असा संदेश दिला.

राजा शालिवाहन यांच्या जयंती निमित्त अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष मोहनराव जगदाळे साहेब, प्रदेश अध्यक्ष श्यामशेठ राजे, पैठण येथील जेष्ठ मार्गदर्शक सूर्याभान घोडके (मामा), अखिल भारतीय माती कला विकास सेलचे अध्यक्ष

दत्ताभाऊ डाळजकर, प्रदेश कार्याध्यक्ष रंगनाथ सुर्यवंशी, राजेंद्र सावंदे, प्रदेश संपर्क प्रमुख ज्ञानेश्वर भागवत, अखिल भारतीय प्रजापती महासंघाचे उपाध्यक्ष नागनाथ अण्णा कुंभार, धाराशिव जिल्हा अध्यक्ष महादेव खटावकर, अहमदनगर जिल्हा अध्यक्ष नितीन घोडके, येवला तालुका अध्यक्ष नंदुशेठ सोनवणे, मा. युवक संपर्कप्रमुख श्रीराम तेलंग, तसेच कर्जत, राहुरी, नेवासा, श्रीगोंदा शेवगाव, पाथर्डी येथील तालुका अध्यक्ष व भरतशेठ सोनवणे घोटी नाशिक, लातूर, जालना व पैठण येथील बहुसंख्य कुंभार समाज कार्यक्रमासाठी उपस्थित होते. आभार ज्ञानेश्वर भागवत यांनी केले व कार्यक्रमाची सांगता करण्यात आली. श्यामशेठ राजे साहेब यांनी शककर्ता राजा शालिवाहन जयंती निमित्ताने सर्वांना मनःपूर्वक हार्दिक शुभेच्छा दिल्या.

-अ.म.कुं. समाज विकास संस्था राज्य प्रवक्ता राजेंद्र सावंदे

***

पैठणचे तीर्थखांब

शककर्ता शालिवाहन सम्राटांनी दक्षिण भारतावर विजय मिळवल्यानंतर त्या विजयाचे प्रतीक म्हणून तत्कालीन राजधानीचे शहर पैठणनगरीत भव्यदिव्य तीर्थखांब उभा केला होता. आजही 'शालिवाहन' इतिहासाची साक्ष देत हा तीर्थखांब (विजयस्तंभ) दिमाखात उभा आहे.

प्राचीन पैठणनगरीच्या गतसंपन्नतेचा साक्षीदार असलेला हा तीर्थस्तंभ पाहण्यासाठी अनेक पर्यटक आवर्जून येत असतात. सातवाहन घराण्याच्या मराठी साम्राज्याचा हा दीपस्तंभ संपूर्णपणे दगडात बनविण्यात आला आहे. यादवकालीन शिल्पकलेचा अजोड नमुना असलेले हे शिल्प ४ स्वतंत्र कप्प्यांद्वारे उभारण्यात आलेले आहे. स्वर्ग, नरक व पाताळ, अशी रचना ३ टप्प्यांत कोरलेली आहे. दक्षिण काशीचा मान व एकेकाळी धर्मपीठाचा अधिकार गाजवणाऱ्या पैठण येथील गोदावरी नदीत दशक्रिया विधी करण्याची परंपरा आहे. प्रतिष्ठाननगरी ही मोक्षधाम म्हणूनही ओळखली जाते. अशा पवित्र तीर्थक्षेत्री स्वर्गाचे प्रतीक म्हणून हा स्तंभ उभारण्यात आला असावा, अशीही आख्यायिका आहे.

शहराच्या सर्वात उंच असलेल्या भूभागावर स्तंभ उभारला असून,

त्याची उंची ५० फूट आहे. दगडी खांब व टोकदार कमानी तत्कालीन शिल्पकलेची उंची व दर्जा यावर शिकामोर्तब करतात. तळावरच्या मातृकामंडळाचे कोरीवकाम करताना शिल्पकाराने संपूर्ण कसब पणाला लावले आहे. भैरवनाथ व त्याच्या गळ्यातील मुंडमाळ, त्यातून सवणारे रक्त अन् ते चाटणारा कुत्रा यांचे बारकावे व गूढ संकेत अभ्यासकांना मोलाचे ठरत आले आहेत. स्तंभाच्या मध्यभागी मृत्युलोक आहे. तेथे कोरलेली मैथुनशिल्पे दिसून येतात. मकरमुखाचे अष्टकोनी वर्तुळ व मूर्तीवर कमालीच्या कलाकुसरी आता अंधुक झाल्या आहेत. स्तंभाच्या वरचा भागही शिल्पकलेच्या उच्च दर्जेदारीवर शिकामोर्तब करणारा आहे.

श्रीदेवी, भूदेवी, गणेश व सप्तमातृका यांच्या दुर्मिळ शैलीतील या नितांत सुंदर मूर्ती येथे बघावयास मिळतात. मात्र, काळाच्या ओघात व दुर्लक्षामुळे तीर्थस्तंभाची झीज होत आहे. विशेष, म्हणजे हा इतिहासाचा साक्षीदार असलेला तीर्थस्तंभ राज्य संरक्षित स्मारक असल्याचे घोषित केले (सभार: विशाल खरगे)

***

जामखेड ते श्री क्षेत्र तेर पायी (वाहन) दिंडी सोहळा

गोरोबाकाकांच्या पादुकांचे पुजन करताना माजी प्राचार्य ज्ञानेश्वर कुंभार, विनायक राऊत व मान्यवर

पालखीत सहभागी भक्तांचे विनायक राऊत यांचे हस्ते सत्कार

जामखेड : वै.श्री विठ्ठलराव आण्णा राऊत यांच्या प्रेरणेतून सुरु असलेला जामखेड ते श्री क्षेत्र तेर पायी (वाहन) दिंडी सोहळा या दिंडी सोहळाचे प्रस्थान शनिवार दिनांक १५ एप्रिल रोजी दुपारी ठिक १२ वाजता ह.भ.प. श्री पंढरीनाथ महाराज राजगुरु यांचे हस्ते श्रीफळ वाढवून श्री गोरोबा काका कुंभार ना.सह. पतसंस्था माऊली संकुल बीड रोड येथून झाले. या प्रसंगी प्रथमतः श्री संत गोरोबा काकांच्या चांदीच्या पादुकांची पूजा आदरणीय प्राचार्य ज्ञानदेव कुंभार सर यांच्या हस्ते करण्यात आली व काकांच्या पादुका ह.भ.प. हरिभाऊ काका जठार यांचे कडे सुपूर्द करण्यात आल्या. यानंतर दिंडीत सहभागी झालेल्या भक्तांचे प्रातिनिधिक स्वरूपात ज्ञानदेव वाकचौर, ह.भ.प. तुकाराम महाराज राऊत, नंदाताई कर्पे यांचा सत्कार करण्यात यावेळी गणेश मॅडकर, सतीश पालकर, शहाजी यादव, दादासाहेब गोरे, संतोष गिरी, पंढरीनाथ गोरे, दिवटे काका, अशोक पन्हाळकर, श्री व सौ. रत्नमाला विनायक राऊत व मोठ्या संख्येने महिला भगिनी दिंडी मधे सहभागी झाल्या होत्या.

जास्तीत जास्त भाविक भक्तांनी या दिंडी सोहळांचा लाभ घ्यावा असे आवाहन विनायक विठ्ठलराव राऊत यांनी केले.

जामखेड तालुका कुंभार समाज संघटना, अ.नगर जिल्हा कुंभार समाज सेवा संघटना, महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघ पुणे, श्री गोरोबा कुंभार ना. सह. पतसंस्था जामखेड या संस्थांच्या वतीने दिंडीत सहभागी लोकांचे स्वागत करण्यात आले.

***

कु. सानिका गोकुळ जोर्वेकर हिचे नीट-२०२२ परिक्षेत घवघवीत यश

सामळ : कु. सानिका गोकुळ जोर्वेकर राहणार सामळ ता. राहुरी हिने नीट-२०२२ ह्या परिक्षेत ६६६/७२० गुण मिळवत उज्वल यश संपादित केले आहे. कु. सानिका हिने सदर परिक्षेत ऑल इंडिया रँक १९२५ व महाराष्ट्र स्टेट रँक ९४ मिळविला. नीट कॉन्सेलिंगमध्ये सानिकाला सेठ गोवर्धनदास सुंदरदास वैद्यकिय महाविद्यालयात मुंबई येथे प्रथम वर्षासाठी प्रवेश मिळाला.

सर्वात महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे तिने हे यश ग्रामीण भागातून संपादित केले आहे. सर्वांगीण यशामध्ये सानिकाला आजोबा जयवंत पुंजाजी जोर्वेकर, आजी मनिषा जयवंत जोर्वेकर, वडील डॉ. गोकुळ

जयवंत जोर्वेकर, आई डॉ. जयश्री गोकुळ जोर्वेकर यांचे मोलाचे मार्गदर्शन लाभले. कु. सानिका हिचे ह्या यशाबद्दल समाजाच्या सर्व स्तरांमधून कौतुक होत आहे. शालेय शिक्षण तीने प्रवरा सेंट्रल पब्लीक स्कूल, प्रवरानगर येथून पूर्ण केले होते. तिच्या यशाबद्दल महाराष्ट्र राज्याचे आदरणीय मंत्रीसाहेब ना. राधाकृष्ण विखे पाटील यांनी अभिनंदन केले आहे.

वैद्यकिय शिक्षण पूर्ण करून रेडीओलॉजी ह्या विषयात पदव्युत्तर शिक्षण घेण्याचा मानस कु. सानिका हिने व्यक्त केला आहे. तिच्या भावी वाटचालीस कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे हार्दिक शुभेच्छा!

***

कुंभार समाजाच्या वतीने देवेंद्र फडणवीस यांचे आभार

खुलताबाद : राज्यातील कुंभार समाजाच्या व्यावसायिक उत्कर्षा करिता २०१९ मध्ये स्थापन करण्यात आलेल्या श्री संत शिरोमणी गोरोबाकाका महाराष्ट्र मातीकला बोर्डच्या माध्यमातून कुंभार समाजाच्या विकासाकरिता आजच्या अर्थसंकल्पात वर्ष २०२३-२४ या वर्षाकरिता रूपये २५ कोटीची तरतूद केल्याची घोषणा राज्याचे लोकप्रिय व संवेदनशील उपमुख्यमंत्री व अर्थमंत्री मा. देवेंद्र फडणवीस यांनी केली त्याबद्दल त्यांचे व राज्याचे मुख्यमंत्री मा. एकनाथ शिंदे यांचे राज्यातील समस्त कुंभार समाजाच्या वतीने कुंभार समाजाचे नेते व भाजपा ओबीसी मोर्चा प्रदेश सरचिटणीस संजय गाते व भाजपा कामगार मोर्चा

प्रदेश सरचिटणीस तथा कुंभार समाज महाराष्ट्र प्रदेश सामाजिक संस्था युवा प्रदेशाध्यक्ष संजय जोरले यांनी हार्दिक आभार मानले.

राज्यातील कुंभार समाजाचे शैक्षणिक, आर्थिक, सामाजिक व व्यावसायिक उत्थान व्हावे या हेतूने तत्कालीन मुख्यमंत्री मा. देवेंद्रजी फडणवीस यांच्या सरकारच्या कार्यकालात तत्कालीन अर्थमंत्री व विद्यमान वनमंत्री मा. सुधीर मुनगंटीवार यांनी २०१९ मध्ये श्री संत शिरोमणी गोरोबाकाका महाराष्ट्र मातीकला बोर्ड स्थापन करण्याचा निर्णय जाहीर करून अर्थसंकल्पात रूपये १० कोटीची तरतूद केली होती.

परंतु पुन्हा राज्यात शिंदे-फडणवीस सरकार आल्यानंतर समाजाच्या वतीने समाजाचे नेते व भाजपा ओबीसी मोर्चा प्रदेश सरचिटणीस संजय गाते यांनी २७ फेब्रुवारी ला राज्याचे उपमुख्यमंत्री व अर्थमंत्री मा. देवेंद्र फडणवीस यांना पत्र दिले व आजच्या अर्थसंकल्पात रूपये २५ कोटीची तरतूद करण्याची घोषणा सुद्धा झाली. राज्यातील भारतीय जनता पार्टी नेहमीच कुंभार समाजाच्या पाठीशी उभी राहते हे पुन्हा आज सिद्ध झाले आहे. त्याबद्दल राज्यातील कुंभार समाजाच्या वतीने मी राज्याचे मुख्यमंत्री मा. एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री मा. देवेंद्र फडणवीस व भाजपा-शिवसेना सरकारचे हार्दिक आभार मानतो.

***

स्त्री संघटना - स्थिती आणि भवितव्य

विलास जाधव

कोणताही समाज, कोणतीही संघटना - अगदी कोणताही देश ताठ मानेने केव्हा उभा राहू शकतो, स्वबळावर प्रगतीची शिखरे केव्हा काबीज करू शकतो? या सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच वाक्यात द्यायची झाली तर हेच देता येईल की, 'त्यांचे संघटन मजबूत असेल तर...'

आपला विषय आता आपण मर्यादित करू. आपला विषय आहे, 'स्त्री संघटना! स्त्री संघटना मग देशातली घ्या, राज्यातली घ्या, आपल्या जवळच्या शहरातील घ्या किंवा अगदी आपल्या कुंभार समाजाची घ्या. त्रयस्थपणे, पारदर्शकपणे तुम्ही निवडलेल्या वरीलपैकी कोणत्याही संघटनेकडे निरलसपणे पहा. शेवटी हाती काय लागते?

वास्तविक कितीतरी महिलांना समाजात जागृती करायची आहे, महिलांना सर्व क्षेत्रात सक्षम करायचे त्यांचे स्वप्न आहे, समाज ज्यांना 'अबला' समजतो त्यांना 'सबला' बनवायचे आहे- मग घोडे पेंड कोठे खाते? हेच नेमके कोणाला कळत नाही. काय कळत नाही हेही अनेकींना कळत नाही. गावोगाव फक्त संघटना उभ्या राहतात. पदाधिकारी नियुक्त होतात. एखादी-दुसरी सोडली तर अनेकींना फक्त तेथे थाट-माट करायचा असतो. संघटनेने एखादा कार्यक्रम घेतलाच तर, 'मुलाच्या लग्नात मिरवणाऱ्या आईसारखी'च अनेकींचा वावर असतो. स्वतःच्या

घरातल्या महिलांवर तिचा ताबा नसतो किंवा असलाच तर एखाद्या हुकूमशहाचा असतो तसा तो असतो. अशा भारदस्त महिलांकडून अन्य स्त्रियांनी स्त्रियांच्या विकासाची कोणती स्वप्ने पहावीत?

वास्तविक आपल्या एकूणच समाजात विचारवंत महिलांची वाणवा नाही, समाजात स्त्रियांच्या शिक्षणाची कमतरता नाही, लढाऊ बाण्याच्या जिजामाता, अहिल्या, सीता, तारा, मंदोदरी, झाशीच्या राण्या कमी नाहीत. गरज आहे ती त्यांनी स्वतःहून पुढे येण्याची. संघटना प्रतिनिधी म्हणविणाऱ्यांनीही अशा 'कर्तबगार' महिलांना शोधून संघटनेचे सुकाणू त्यांच्या हाती सोपवले पाहिजे. स्त्रियांमध्ये दोष आहेत पण त्यापेक्षा कितीतरी पटीने जास्त गुण आहेत. या त्यांच्या गुणांचा उपयोग करून त्यांचा सर्वांगीण विकास तर होईलच परंतु त्याचबरोबर त्यांचे कुटुंब, त्यांचा परिवार, सारा समाज आणि पर्यायाने सारा देश जगात 'प्रबळ' बनेल यात शंका नाही.

महिलांनी काय करावे, काय करू नये हे सूचवण्याचा आमचा येथे मुळीच प्रयत्न नाही- 'सुजांस सांगणे न लगे' संत ज्ञानेश्वर माऊलींच्या भाषेत सांगायचे तर आमच्या या सर्व माऊलींना, "जो जे वांछील तो ती ते लाभो."

संत शिरोमणी गोरोबाकाका मातीकला मंडळ आचारसंहिते आधी कार्यान्वीत होण्यासाठी काय करावे?

संजय राजे

महाराष्ट्रातील तमाम कुंभार समाजाला हवे असलेले गोरोबाकाका मातीकला मंडळ मागील पंचवार्षिकच्या शेवटच्या वर्षात तत्कालीन मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी स्थापन केले आणि दहा कोटीचा निधी देऊ अशी घोषणा केली. या घोषणेचे सर्वत्र स्वागत झाले. विदर्भामधील कुंभार समाजाचे नेते व भाजपाचे ज्येष्ठ कार्यकर्ते संजयराव गाते यांची प्रमुखपदी निवड झाली, गाते साहेबांनी मंडळाची कमेटी पण निवडली. कुंभार समाजात सर्वत्र आनंदाचे वातावरण निर्माण झाले. गोसगरीब कुंभार समाज बांधवांना आपल्यासाठी सरकार काहीतरी चांगले करतेय अशी भावना निर्माण झाली. तत्कालीन उद्योगमंत्री सुभाष देसाई यांचे समवेत तसेच खादी ग्रामोद्योग मंडळाचे अध्यक्ष यांच्या समवेत अनेक बैठका झाल्या. परंतू दहा कोटीचा निधी मंडळापर्यंत आलाच नाही. पुढे आचार संहिता लागल्याने विषय थांबला. नंतर निवडणुका झाल्या अपेक्षेपेक्षा जास्त जागा भाजपा पक्षाला मिळाल्या याचे कारण कुंभार समाजाने मोठ्या प्रमाणात त्यांना मतदान केले.

मात्र सरकार स्थापनेचा पहाटेचा शपथविधी आणि नंतरचे सत्तांतर नाट्य सर्वांनाच माहित आहे. सत्तेत असलेल्या शिवसेना, राष्ट्रवादी व काँग्रेसच्या सरकारकडे कुंभार सामाजिक संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष सतिशदादा दरेकर यांनी गोरोबाकाका मंडळ कार्यान्वीत करण्याचा प्रयत्न केला परंतू यश येण्याआधीच सरकार पडले. नंतर भाजपा बरोबर एकनाथ शिंदेची शिवसेना असे राज्य आले. उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांनी गोरोबाकाका मंडळाला २५ कोटी रुपये देण्याची घोषणा केली. पुन्हा कुंभार समाजाच्या अपेक्षेला अंकूर फुटला. संजयराव गाते यांनी या कामी बरेच प्रयत्न केल्याचे या ठिकाणी नमूद करणे गरजेचे आहे. परंतू निधी अद्याप मंडळाकडे आलेला नाही. काही महिन्यांपूर्वी अजितदादांचा राष्ट्रवादी पक्ष सुद्धा आत्ताच्या सरकारमध्ये सामील झाला आणि तिजोरीची चावी अजितदादांनी ताब्यात घेतली. म्हणजेच अर्थमंत्रीपद त्यांच्याकडे आले. आता पुन्हा आलेल्या या सरकारकडून मंडळ कार्यान्वीत करण्यासाठी समाजाला मोठी ताकद दाखवावी

लागेल नाहीतर २०२४ मध्ये पुन्हा निवडणुका आहेत त्याची आचार संहिता लागली की पुन्हा निराशा पदरी येईल याची जाण व भान कुंभार समाजाच्या सर्व संघटनांच्या प्रदेशाध्यक्षांनी ठेवले पाहिजे.

लोक हितासाठी भाजपा, शिवसेना, राष्ट्रवादी काँग्रेस वेगवेगळ्या विचारसरणीचे पक्ष असून एकत्र येतात सरकार चालवतात. समाज हितासाठी मराठा समाजाच्या चौदा संघटना किमान आणि समान कार्यक्रमासाठी एकत्र मोर्चा काढून शक्ती प्रदर्शन करतात. ही उदाहरणे समोर ठेऊन आपल्या सर्व संघटनांना समाज हितासाठी हेवेदावे बाजूला ठेवून एकत्र यावेच लागेल तरच गोरोबाकाका मंडळ कार्यान्वीत होईल.

सामाजिक संस्थेचे प्रदेश अध्यक्ष सतिशदादा दरेकर, सध्या अजितदादांच्या राष्ट्रवादी ओबीसी सेलचे प्रदेश उपाध्यक्ष असून त्यांचे अजितदादांशी, महासंघाचे माजी अध्यक्ष संजयराव गाते सध्या भाजपा ओबीसी मोर्चाचे प्रदेश अध्यक्ष असून उपमुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांचेशी, कुंभार समाजाचे ज्येष्ठ नेते ठाण्याचे माजी नगरसेवक अशोकराव बोरीटकर यांचे मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्याशी, विकास संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष शामशेट राजे यांचे सर्व पक्षीय नेत्यांशी, ज्येष्ठ पत्रकार व अखिल भारतीय प्रजापति कुंभार महासंघाचे प्रदेशाध्यक्ष अशोकराव सोनवणे यांचे सर्व पक्षीय नेत्यांशी अत्यंत चांगले संबंध आहेत. या सर्व नेत्यांनी एकत्र येऊन एक सुकाणू समिती स्थापन करावी. प्रत्येक संघटनेतील नेत्यांना सामावून घेऊन ही सुकाणू समिती कार्यरत करावी आणि मोठा मेळावा घेऊन शक्ती प्रदर्शन करावे, तरच या मेळाव्याला न भूतो न भविष्यती अशी उपस्थिती लाभेल. सरकार मधील तिन्ही पक्षांवर दबाव येईल व लवकरात लवकर संत शिरोमणी गोरोबाकाका मंडळ कार्यान्वीत होईल अन्यथा ते मृगजळ ठरेल हे वास्तव सर्व नेत्यांनी ध्यानी धरावे. "सुज्ञांस अधिक सांगणे न लगे" या उक्तीप्रमाणे समाजासाठी ठोस कार्य करण्याची संधी आपण दवडू नये हीच गोरोबा काकांचे चरणी प्रार्थना.

सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या अभ्यास मंडळांवर सुरेश कोते व वैद्य यांची निवड ***

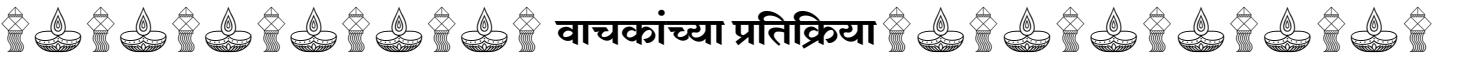
अकोले : अकोले तालुका एज्युकेशन संस्थेचे स्वीकृत विश्वस्त संपतराव गोविंद वैद्य व सुरेशराव कोते यांची सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठाच्या ऑर्गनायझेशन मॅनेजमेंट मंडळाच्या सदस्यपदी निवड करण्यात आली आहे.

सुरेशराव कोते हे कोतुळचे भूमिपुत्र असून लिज्जत पापडचे कार्यकारी संचालक, पुणे येथील लक्ष्मी सहकारी बँकेचे अध्यक्ष व अगस्त्य देवस्थान ट्रस्टचे विश्वस्त म्हणून काम पाहत आहेत. अकोले तालुका एज्युकेशन संस्थेचे कार्यकारी विश्वस्त मधुकरराव पिचड तथा माजी मंत्री मधुकरराव पिचड यांनी त्यांचे सामाजिक, शैक्षणिक, सामाजिक

क्षेत्रातील योगदानाची दखल घेत वर्षभरापूर्वी त्यांची अकोले तालुका एज्युकेशन सोसायटीच्या स्वीकृत विश्वस्तपदी निवड केली आहे.

श्री. वैद्य व श्री. कोते यांच्या निवडीचे अकोले तालुका एज्युकेशन संस्थेचे कार्यकारी विश्वस्त, माजीमंत्री मधुकरराव पिचड, कायम विश्वस्त माजी आमदार वैभवराव पिचड, गिरजाजी जाधव, मधुकरराव सोनवणे, संस्थेचे अध्यक्ष इंजि. सुनील दातीर, सेक्रेटरी सुधाकरराव देशमुख, खजिनदार धनंजय संत सर्व सन्मानिय कार्यकारिणी सदस्य, प्राचार्य, मुख्याध्यापक, प्राध्यापक व प्रशासकीय कर्मचारी आदींनी त्यांचे अभिनंदन केले आहे.

***

महासंघाबाबत विनायक राऊत यांच्या प्रतिक्रिया

यासाठी मी मागील २ पेक्षा जास्त वर्ष होऊन गेले प्रयत्न करतो आहे यावर मला ही सविस्तर बोलायचं आहे...

ती वेळ जवळ येत आहे आणि योग्य वेळी मी ते सर्व पुराव्या निशी बोलणार... परंतु यासाठी स्वतःचा इगो बाजूला ठेवून सर्वांनी एकत्र येऊन चर्चा करणे आवश्यक आहे.

सुज्ञास अधिक सांगणे न लगे

महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघाचे रोप आळंदी येथे ज्यांनी लावले ते महासंघाचे मुळ अध्यक्ष वंदनीय ह.भ.प. वामन महाराज शिंदे आणि तत्कालीन सचिव अशोक सोनवणे साहेब.

तदनंतर महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघचे (कायदेशीर) संस्थापक अध्यक्ष माझे वडील वै. विठ्ठलराव आण्णा राऊत यांनी त्यांचे संपूर्ण आयुष्य श्री संत शिरोमणी गोरोबा काकांच्या पुढील वचना प्रमाणे समाजासाठी अर्पण केले.

म्हणे गोरा कुंभार जीवन मुक्त होणे !

जग हे शहाणे करणे बाप्पा !!

एकसंघ कुंभार समाज हे आण्णांचे स्वप्न पूर्ण करण्याच्या ध्यासाने सर्वांना एकत्र आणून समाजाचे हित साधण्यासाठी यापुढील काळात पुढे जाण्यासाठी एकच पर्याय आहे.

महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघ, पुणे

त्यासाठी मागील काळात काय झाले हे सोडून देऊन यापुढील काळात नवीन पिढीला आदर्शवत मार्ग दाखविण्यासाठी ज्येष्ठांचे आशीर्वाद आणि मार्गदर्शन घेऊन महाराष्ट्रातील सर्व युवकांना सोबत घेऊन महासंघ उभारला जाईल यासाठी युवकांना साथ देण्याचे आवाहन समस्त महाराष्ट्र कुंभार समाजातील नेते आणि कुंभार समाज बांधवांना कुंभार समाजाचे मुखपत्र कुंभश्री संपादकीय निमित्ताने मी हे आवाहन नम्रतापूर्वक करतो.

आपला नम्र,

विनायक विठ्ठलराव राऊत प्रभारी सरचिटणीस

महाराष्ट्र राज्य कुंभार समाज महासंघ पुणे

***

कुंभश्री मासिकाचा प्रबोधनाचा व्रतस्थपणा !

संत शिरोमणी गोरोबाकाका मातीकला बोर्ड कार्यान्वित होण्यासाठी समाज धुरीणांनी काय करायला पाहिजे यासाठी कुंभश्रीच्या संपादकीय मधून तारतम्य राखत अगदी तर्कसंगत विश्लेषण केले आहे. समान ध्येयासाठी राजकीय पक्ष एकत्र येतात मग आपण का नाही? हा केलेला प्रश्नही मार्मिक आहे. तसे तर राजकीय पक्षांच्या विचारधारा वेगळ्या, पक्षांची मांडणी वेगळी, धोरणे वेगळी तरीही इप्सित साध्य करण्यासाठी ते एकत्र येत असतील तर आपल्या नेत्यांची दहा दिशेला दहा तोंडे कशासाठी यावर आत्मचिंतन करण्याची ही वेळ आहे.

सत्तेतील प्रत्येक पक्षातच आपल्या समाजातील शिर्षस्थ नेते कार्यशील असून त्यांच्याकडे सन्मानाची पदे आहेत. त्यामुळे समाजाचे प्रश्न मार्गी लावण्यासाठी यावेळचा योग चांगला आहे यावर कुंभश्रीने केलेले निष्पक्ष भाष्य दिशादर्शक आहे. खरे तर आपला समाज नशीबवान आहे. कारण कुंभश्री सारखे दर्जेदार मासिक आपल्या समाजाचे मुखपत्र आहे. एखादे नियतकालिक चालवणे म्हणजे खूप मोठे दिव्य असते. त्यातही त्यास एका विशिष्ट समाजाची मर्यादा असेल तर लाख कळा सोसाव्या लागतात. पण कुंभश्रीच्या कर्त्यांनी हे मासिक नुसतच चालवले नाही तर गेली तीन दशके त्या चालण्यातील डौल कायम ठेवला. मी डौल हा शब्द मुद्दाम वापरला आहे. तुम्ही महाराष्ट्रातील दर्जेदार मासिके तपासून पाहा. अगदी त्यांना लाजवेल असा आपल्या कुंभश्री चा दर्जा आहे. अनेक उच्चभ्रू आणि प्रगत समाजांकडेही प्रबोधनासाठी कुंभश्री सारखे वैचारिक हत्यार नाही. गेल्या तीन दशकात नेतृत्व संघर्षाची अनेक वादळे आपल्या समाजाने अनुभवली आहेत. पण मतभेद हे लोकशाहीचे अंग आहे यावर विश्वास ठेवून कुंभश्री ने सर्वच मतप्रवाहांना

अभिव्यक्त होण्याची संधी दिली आहे. नव्हे तर अनेकदा या मतभेदांचे मनभेदात रूपांतर होऊ नये यासाठी स्वतः पुढाकार घेतला आहे. म्हणूनच यावेळी मातीकला बोर्ड कार्यान्वित होण्यासाठी कुंभश्रीने दिलेला सल्ला महत्त्वाचा आहे. त्यासाठी सर्व नेत्यांनी एकत्र येण्यासाठी संपादकीय मधून केलेले आवाहन ही समाजभावना आहे. विश्वास आहे; यावर नक्कीच विचारमंथन होईल. प्रबोधनाच्या व्रतस्थपणासाठी कुंभश्री चे आभार!

- किशोर उरकुंडवार

***

कोविड काळामध्ये अडचणीत सापडलेला 'कुंभश्री' अंक कायमचा बंद होतो की काय अशी भीती वाटत होती, परंतू मा. संजय राजे व सौ. बीनाताई यांच्या अथक परिश्रम आणि जिद्द, मेहनतीमुळे, सामाजिक बांधिलकीची जाण आणि भान ठेऊन पुन्हा आपल्या सेवेत 'कुंभश्री दिवाळी अंक' मोठ्या दिमाखात प्रकाशित झाला. फारच आनंद झाला. राजे साहेबांचं मनापासून अभिनंदन!

कुंभार समाजाचा राष्ट्रीय स्तरावर आणि महाराष्ट्रभर सर्वसाधारण समाजापासून ते उच्चभ्रू समाज, व्यक्ती, व्यापारी, उद्योजक, नोकरदार, अधिकारी, कर्मचारी या सर्वांच्या कार्याची नोंद घेणारा समाजाप्रती माहिती देणारा, तसेच वधू-वर यांची अद्ययावत माहिती देणारा, कुंभश्री कधीही बंद पडू नये व आपल्या हातून अशीच समाज सेवा घडायची अशी शुभेच्छा मी समाजाच्या वतीने देतो.

'कुंभश्री दिवाळी अंक'चे मुखपृष्ठ तेवढ्याच दिमाखात असून त्याची रंगसंगती बरेच काही सांगून जाते. अंकाचं अंतरंग, बाह्यरंग, मलपृष्ठ या सर्वांनी 'कुंभश्री'ला एक सुंदर रूप आणलं आहे. निवडक

कथा, या बोध घेण्यासारख्या आहेत. चोखंदळ, वाचक, सभासद आणि मला निश्चितच या वर्षाचा कुंभश्री दिवाळी अंक मनापासून आवडला. जाहिराती आणि जाहिरातदार यांची पण सभासद, वाचक उत्सुकतेने दखल घेत असतो. समाजात इतके उच्चशिक्षित, अधिकारी, व्यापारी उद्योजक, डॉक्टर, हॉस्पिटल, वकील, इंजिनियर, आर्किटेक्ट आहेत त्यांची ही ओळख होते आणि मनाला समाधान वाटतं. कुंभश्री हा समाजाचा अभिमान आहे असं मला वाटतं.

कुंभश्री असाच दरमहा प्रकाशित व्हावा हीच ईश्वर चरणी प्रार्थना. मा. राजे साहेब आणि परिवाराचे मनापासून अभिनंदन आणि शुभेच्छा!

- **ज्येष्ठ नेते व आदर्श शिक्षक उत्तमराव काळे सर,**
चाळीसगाव.

***

पुण्यासारख्या दैनिक क्रांतीच्या शहरात काही काळापूर्वी विशिष्ट समाजाची मत्तेदारी समजल्या जाणाऱ्या मुद्रण आणि प्रकाशन या क्षेत्रात कुंभश्रीच्या माध्यमातून कुंभार समाजासाठीचे फार मोठ्या उंचीचे सामाजिक कार्य आपल्या हातून होते आहे. या सामाजिक कार्याच्या ताणतणावात असतानाही मातोश्री व नातवंडासह सर्व नातेवाईकांनाही आपण यथोचित वेळ देता. हा आदर्श आम्ही व समाजासाठी प्रेरणादायीच आहे.

आपल्याकडे पाहूणे आले असतानाही आपण आम्हाला बहुमूल्य असा वेळ देऊन आमचे आदरतिथ्य केले व सन्मान केला. हा सन्मान आम्हास चिरकाल स्मरणात राहून शिक्षकी पेशातील आमच्या दैनिक कार्यासाठी प्रेरक ठरेल. त्याच बरोबर आपल्यामुळे कुंभार समाजाच्या भुषणावह उप जिल्हाधिकारी मनिषाताई यांच्या ही भेटीचा योग आला. अनंत काळासाठी कुंभश्रीच्या माध्यमातून सजगपणे दूरदृष्टीने ठेऊन सुरु असलेल्या महान कार्यास साष्टांग वंदन.

सामाजिक कार्यासाठी भगवंत आपणास उदंड आयुरारोग्य देवो. आपल्या परिवारातील सर्व सदस्यांनाही मनःपूर्वक धन्यवाद!

आदर्श शिक्षक मोहनराव जगताप सर

***

ऑगस्ट महिन्याचा कुंभश्री अंक अतिशय सुंदर असून शैक्षणिक व विविध क्षेत्रात उल्लेखनीय कामगिरी करणाऱ्या सर्व कुंभार समाज बांधवांचे हार्दिक अभिनंदन!

- **बाळासाहेब कुंभार पुणे**

***

अतिशय सुंदर लिखाण, सादरीकरण, छान फोटो, योग्य सामाजिक कार्यक्रमाची निवड. आवडलं सर आपल्याला. उत्तम काम होत आहे आपल्याकडून. धन्यवाद सर.

- **महेश सायकर, प्रदेश कार्याध्यक्ष सामाजिक संस्था**

***

संजय राजे साहेब आपला लेख छान आहे परंतु मेळावा घेण्याची आवश्यकता नाही आहे. महाराष्ट्रातील संघटनेतील सर्व पदाधिकारी

एकत्रितपणे येऊन एकमताने ठराव संमत झाला तरच शक्य आहे अन्यथा गटबाजी करून पुन्हा तीच पुनरावृत्ती होईल.

महाराष्ट्रातील सर्व संघटना एकत्रित येऊन योग्य निर्णय होण्यासाठी संघटनेतील नेतृत्व करणाऱ्यांची बैठकीसाठी पुढाकार घ्यावा. मुंबई कुंभार समाज मुंबई या बैठकीचे आयोजन करेल तसे मुंबई कुंभार समाज्याला कळविण्यात यावे.

- **विष्णू मळेवाडकर, मुंबई कुंभार समाज अध्यक्ष**

***

मी हाच मुद्दा उपस्थित करून सर्व संघटनेच्या सन्माननीय प्रदेश अध्यक्ष यांना मी गेल्यावर्षी मेसेज केले तरी काहीच रिप्लाय दिला नाही. काल पण तेच आवाहन केले तरी त्यांचा रिप्लाय मोजकेच समाज बांधव यांनी दिले. जर इतर पक्ष एकत्र येऊन सत्तेवर येऊ शकतो तर आपल्या सर्व संघटनेतील पदाधिकारी एकत्र येऊन काम करू शकत नाहीत का?

युवा पिढीला बरोबर घेऊन चला जर समाज एकत्र आल्याशिवाय पर्याय नाही. अजुन वेळ गेली नाही आपण आपल्यातील एक समाज बांधव आमदार म्हणून पाठवू शकतो एवढी ताकत आपल्यात आहे हे विसरू नका.

- **विजय कुंभार कोल्हापूर**

***

धन्यवाद सर, आपला लेख वाचला, आपल्या विचारांशी आम्ही शंभर टक्के सहमत आहोत, पण समाजातील काही लोक जर सोडले तर बाकी सकारात्मक दिसत नाहीत. गाते साहेबांचे प्रस्तुत कामासाठीचे प्रयत्न अतिशय अधोरेखित करण्यासारखे आहेत, हे नाकारून चालणार नाही. काही लोक केवळ राजकारण करत असल्याचे दिसून येते. पण, हे खरे आहे की, कुठे तरी सर्वांनी एकत्र येणे, चर्चा करणे गरजेचे आहे. तुमच्यासारख्या बुद्धीवंतांनी या कामी भूमिका घेणे गरजेचे आहे. समाजहितासाठी या कामी लक्ष द्या सर.

- **उत्तम मांजरमकर, नांदेड**

***

खुप छान संपादकीय! मी देखील वीस दिवसांपूर्वीच सतिशदादांना कुंभार समाजाच्या सर्व संघटनांना एकत्र आणून मातीकला बोर्डचा पाठपुरावा करणेसाठी पुढाकार घेऊन प्रयत्न करणेबाबत सूचित केले आहे. त्यानंतर त्यांनी महाराष्ट्र कुंभार समाज महासंघाशी संवाद साधला आहे.

- **शरद वाडेकर, डोंबिवली**

***

अगदी योग्य भूमिका आणि योग्य वेळ आहे, त्यामुळे आपण सुचविल्याप्रमाणे आपल्या समाजासाठी सर्व मंडळींनी एकत्र येवून संधीचे सोने करावे.

- **दत्तात्रय कुंभार डाळसकर, बारामती**

***

एमएचटी-सीईटी व नीट परीक्षेत प्रयास अॅकॅडमीचे

विद्यार्थी अव्वल स्थानावर

सांगली : येथील प्रयास अॅकॅडमीच्या विद्यार्थ्यांनी नीट, एमएचटी-सीईटी आणि आयआयटी-जेईई या वैद्यकीय आणि अभियांत्रिकी अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी घेण्यात आलेल्या परीक्षांमध्ये यावर्षी आपली गुणवत्ता सिद्ध केली आहे. एमएचटी-सीईटी (पीसीएम) मध्ये अॅकॅडमीचा विद्यार्थी अभिषेक भोसले ९९.०३, हेथ गाला ९८.६६, रिशिका रजपूत ९६.३४, ऋषिकेश कोळेकर ९६.३४, श्रेय जगदपी ९८.२, शीतल पाटील ९३.७५, मुश्रा मकानदार ९०.५४, प्रेम कुंभार ८६.६३, सानिका प्रकाश कदम ९७.५९ आणि गौरव निकम ९५.९५ पर्सॅटॉईल गुण मिळाले. एमएचटी-सीईटी (पीसीबी) मध्ये अॅकॅडमीचा विद्यार्थी वरद पवार ९९.९९, पूर्वा बरगाले ९९.०७, पियुषा मगदूम ८७.८३ तर वैष्णवी कुंभार ८७.३६ पर्सॅटॉईल गुण मिळाले. नीट या वैद्यकीय अभ्यासक्रमाच्या प्रवेशासाठी घेण्यात आलेल्या परीक्षेत

अॅकॅडमीची विद्यार्थिनी निशी लाहोटी हिने ७२० पैकी ५९७ गुण मिळवले. क्षितिजा कुलकर्णी ४८५, प्रियांका नरुटे ४८४ तर वरद पवार ४४६ गुण मिळाले. जेईई मेन्स परीक्षेमध्ये अभिषेक भोसले ९७.९५, ऋषिकेश कोळेकर ९५.५४, हेथ गाला ९४.६४ तर रिशिका रजपूत ९१.५९ पर्सॅटॉईल गुण मिळाले. प्रयास अॅकॅडमी ही आयआयटीयन्सनी सुरु केलेली सांगलीतील एकमेव अॅकॅडमी असून येथे कोटा पद्धतीचे मार्गदर्शन केले जाते. सांगलीमध्ये गेल्या ३० वर्षांहून अधिक काळ भौतिकशास्त्र विषय शिकवणारे युनिक अॅकॅडमीचे प्रमुख प्रा. नारायण उंटवाले हे प्रयास अॅकॅडमीचे मॅनेजिंग डायरेक्टर आहेत. तर आयआयटी-रुरकीतून इंजिनियर झालेले प्रा. शिरीष कुंभार हे संचालक आहेत.

***

हिंगोली जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेच्या सदस्यपदी

डॉ. बालासाहेब सेलुकर यांची नियुक्ती

वसमत : अन्न नागरी पुरवठा व ग्राहक संरक्षण विभाग शासन निर्णयानुसार हिंगोली जिल्ह्यातील जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेवर अशासकीय सदस्यांचे नियुक्ती करण्याचा निर्णय घेण्यात आला होता. त्यानुसार हिंगोली जिल्हाधिकारी जितेंद्र पापळकर यांनी आज जिल्ह्यातील विविध प्रवर्गातून जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेवर अशासकीय सदस्यांच्या नियुक्ती केल्या.

यामध्ये वसमत येथील बालरोगतज्ञ डॉ. बालासाहेब सेलुकर यांची जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेच्या सदस्यपदी नियुक्ती करण्यात

आली आहे. वसमत येथील शिवम हॉस्पिटलच्या माध्यमातून अनेक रुग्णांना अल्पदरात सेवा देवून डॉ. सेलुकर यांनी लाखो रुपयांचे उपचार व शस्त्रक्रिया अगदी मोफत केल्या आहेत. त्यामुळे अनेक रुग्णांना याचा लाभ घेता आला.

डॉ. सेलुकर यांच्या वैद्यकीय क्षेत्रातील कार्याची दखल घेत आज सोमवारी (दि. २९) जिल्हाधिकारी जितेंद्र पापळकर यांनी जिल्ह्यातील अशासकीय सदस्यपदी जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेवर डॉ. बालासाहेब सेलुकर यांची नियुक्ती केली आहे. त्यांच्यासोबत अकोली येथील राजश्रीताई नाथराव कदम, शेख इब्राह्मदुर रहमान अब्दुल वाहिद, गिरगाव येथील पत्रकार प्रमोद नादरे, भोरीपगाव येथील गोरखनाथ पाटील यांची देखील अशासकीय पदी जिल्हा ग्राहक संरक्षण परिषदेवर नियुक्ती झाली आहे. या नियुक्तीबद्दल त्यांचे सर्वत्र अभिनंदन होत आहे.

विचारशलाका त्रैमासिकाच्या 'चार्वाक' विशेषांकाचे प्रकाशन संपन्न

हस्ते कुलगुरु डॉ. डी.टी. शिर्के

लातूर : विद्यार्थ्यांनी वाचन, चिंतन आणि लेखन करावे, असे विचार शिवाजी विद्यापीठाचे कुलगुरु डॉ. डी. टी. शिर्के व्यक्त यांनी केले आहे. ते लातूर येथून प्रकाशित होणाऱ्या वैचारिक साहित्याला वाहिलेल्या गेली सदतीस वर्षे गुणवत्ता व सातत्य जपून प्रकाशित होणाऱ्या 'विचारशलाका'च्या चार्वाक तत्त्वज्ञान विशेषांकाच्या विमोचन प्रसंगी बोलत होते.

विद्यापीठातील राज्यशास्त्र विभागातर्फे आयोजित या कार्यक्रमांमध्ये बोलताना ते पुढे म्हणाले, आज विद्यार्थ्यांमध्ये वाचनाची आवड कमी होत आहे. विद्यार्थ्यांनी जाणीवपूर्वक समाज माध्यमापासून दूर राहून मौलिक ग्रंथाचे वाचन करावे. ग्रंथ वाचन हे त्यांच्यासाठी व समाजासाठी अत्यंत लाभदायक आहे. नैसर्गिक शास्त्राप्रमाणे सामाजिक शास्त्र आणि भाषा यांच्यासाठी देखील प्रयोगशाळा असणे आवश्यक आहे. यामुळे शिक्षणाला आणि संशोधनाला निश्चित दिशा व आशय प्राप्त होईल, शेवटी ते म्हणाले. 'विचारशलाका' महाराष्ट्रातील एक नामांकित नियतकालिक आहे. याप्रसंगी त्यांनी 'विचारशलाका'च्या भावी वाटचालीस शुभेच्छा दिल्या.

महाराष्ट्रातील राज्यशास्त्राचे प्रसिद्ध अभ्यासक आणि शिवाजी विद्यापीठातील राज्यशास्त्र विभागाचे प्रमुख प्रा. डॉ. प्रकाश कुलगुरु पवार यांनी कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक करताना असे प्रतिपादन केले की, 'विचारशलाका' लातूरसारख्या तुलनेने लहान शहरामधून प्रकाशित

आज विद्यार्थ्यांमध्ये वाचनाची आवड कमी होत आहे. विद्यार्थ्यांनी जाणीवपूर्वक समाज माध्यमापासून दूर राहून मौलिक ग्रंथाचे वाचन करावे. ग्रंथ वाचन हे त्यांच्यासाठी व समाजासाठी अत्यंत लाभदायक आहे. नैसर्गिक शास्त्राप्रमाणे सामाजिक शास्त्र आणि भाषा यांच्यासाठी देखील प्रयोगशाळा असणे आवश्यक आहे, असे डॉ. शिर्के म्हणाले.

होत आहे. तरीपण 'विचारशलाका'नी आज महाराष्ट्रमध्ये नावलौकिक संपादन केलेला आहे. विचारशलाकाचे सर्वच अंक मूलभूत व मौलिक विषयावर असल्यामुळे ते वाचक व समाजासाठी उपयुक्त आहेत.

'विचारशलाका'चे संपादक प्राचार्य डॉ. नागोराव कुंभार याप्रसंगी मनोगत व्यक्त करताना म्हणाले, समाज प्रबोधनाच्या हेतूनी सुरू करण्यात आलेल्या विचारशलाकांनी महाराष्ट्रामध्ये प्रत्येक अंक विशेषांक काढण्याची एक नवीन परंपरा निर्माण केलेली आहे. विचारशलाकांनी आतापर्यंत सामाजिक शास्त्रातील मूलभूत संकल्पना, तत्व, अभ्यासक आणि समाज व राष्ट्रसमोरील विविध आव्हानावर विशेषांक प्रकाशित केलेले आहेत. विचारशलाकांनी महाराष्ट्रातील पुरोगामी चळवळी आणि कार्यकर्त्यांना वैचारिक आधार, वैचारिक दिशा व दृष्टी देण्याचा प्रयत्न केलेला आहे. विचारशलाकाला महाराष्ट्र फाउंडेशनचा ५०,००० रुपयांचा पुरस्कार व महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणेचा किलॉस्कर पुरस्कार आदी पुरस्कारांनी सन्मानित आहे. विचारशलाकावर संशोधन करून एका संशोधकांनी पीएच. डी. व दोन संशोधकांनी एम. फील. पदव्या प्राप्त केलेल्या आहेत.

कार्यक्रमाचे संचलन व आभार प्रा. डॉ. प्रकाश पवार यांनी मानले. कार्यक्रमास प्राचार्य डॉ. सुनीलकुमार कुरणे, प्रा. डॉ. सुखदेव उंदरे, प्रा. डॉ. नेहा वाडेकर, डॉ. जयश्री कांबळे, पीएच.डी.चे संशोधक आणि राज्यशास्त्र विभागातील बहुसंख्य विद्यार्थी उपस्थित होते.

कराड तालुका आरोग्य अधिकारीपदी डॉ. संजय कुंभार

ओगलेवाडी : काले, ता. कराड गावचे सुपुत्र व आरोग्य विभागातील कर्तव्यदक्ष अधिकारी डॉ. संजय बाबूराव कुंभार यांची कराड पंचायत समितीचे तालुका आरोग्य अधिकारी म्हणून नियुक्ती करण्यात आली आहे.

ही नियुक्ती आरोग्य विभागाने केली असून त्यांच्याकडे तालुक्याचा पदभार देण्यात आला आहे. कराड तालुक्यात १४ प्राथमिक आरोग्य केंद्र व १ नागरी आरोग्य केंद्र आहे. डॉ. कुंभार हे २००२ मध्ये राज्य शासन

आरोग्य सेवेत रुजू झाले. त्यांनी शाहूवाडी (कोल्हापूर) येथून कामाची सुरुवात केली. त्यानंतर भेडसगाव, सांगली, रत्नागिरी येथे सेवा बजावली. तदनंतर कराड तालुक्यातील उंब्रज, रहिमतपूर, सदाशिवगड प्राथमिक आरोग्य केंद्र येथे वैद्यकीय अधिकारी म्हणून काम केले.

कोरोनासारख्या महामारीच्या काळात अतिशय कर्तव्यदक्ष अधिकारी म्हणून त्यांच्या कामाचा उल्लेख करण्यात आला. त्यांच्या कामाची दखल घेत आरोग्य विभागाने कराड तालुक्याची जबाबदारी त्यांच्याकडे दिली आहे. या निवडीबद्दल डॉ. संजय कुंभार यांचे सर्व स्तरातून अभिनंदन होत आहे.

***

राष्ट्रीय ओबीसी महासंघाची पुणे शहर व पुणे जिल्ह्यातील संयोजन समितीची मिटींग संपन्न

पुणे : शनिवार दि. २ सप्टेंबर २०२३ रोजी सायंकाळी ५.०० वाजता उद्यानप्रसाद मंगल कार्यालय, खजिना विहीरीजवळ, सदाशिव पेठ, पुणे - ३० येथे राष्ट्रीय ओबीसी महासंघाची पुणे शहर व पुणे जिल्ह्यातील संयोजन समितीची मिटींग संपन्न झाली.

यावेळी राष्ट्रीय ओबीसी महासंघाच्या महाराष्ट्र प्रदेश सचिव पदी लक्ष्मण राम कुंभार रा. नेरे, पो. जांबे, ता. मुळशी, जि. पुणे यांची आज निवड करण्यात आली.

प्रदेश अध्यक्ष डॉ. पी. बी. कुभार सर, कसबा विधानसभा मतदार संघाचे आमदार मा. रविंद्र धंगेकर तसेच पुणे महानगर पालिकेच्या मा.नगरसेविका पुष्पाताई कनोजिया मॅडम, मा.नगरसेविका सुरेखाताई

मखवान व राष्ट्रीय ओ बी सी महासंघचे महाराष्ट्र प्रदेशचे पदाधिकारी सुभाष मुळे, बापूसाहेब पलांडे, बाबासाहेब आरेकर, आनंद कानगुले, सुरज रामरुळे, महादेव मेंगे, सुधाकर कुंभार, झुंबरलाल खडके, विकास माने, चैत्राली शिंदे, नाझ इनामदार, लक्ष्मी दिवट, ललित इनामदार, भगवान शिंदे, डॉक्टर व्यंकटेश व राष्ट्रीय ओ बी सी महासंघ महाराष्ट्र प्रदेश पदाधिकारी यांचे हस्ते नवनिर्वाचित पदाधिकारी लक्ष्मण कुंभार यांचा सन्मान करण्यात आला व अभिनंदन करण्यात आले.

राष्ट्रीय ओ बी सी महासंघचे महाराष्ट्र प्रदेश सचिव लक्ष्मण कुंभार यांचे हार्दिक अभिनंदन व पुढील कार्यास शुभेच्छा!

***

ना. भागवत कराड यांना राख मिळवण्यासाठी निवेदन

संभाजी नगर दि. ८/१०/२०२३ : औष्णिक विद्युत केंद्रातून टॅंडर पद्धतीने राखेचा लिलाव झाला. परंतु पारंपारिक व्यवसाय करणाऱ्या कुंभार समाज वीट व्यावसायिकांना २०% टक्के राख ही पूर्वीपासून शासनाने मोफत दिलेली आहे. परंतु टॅंडर निघाल्यानंतर तेथील अधिकाऱ्यांनी कुंभार समाजाला मिळत असलेली वरील सवलत बंद करून कुंभार समाज वीट व्यावसायिकांवर अन्याय केला आहे.

तसेच ही राख कुंभार समाज वीट व्यावसायिकांना शासनाने पूर्वीसारखी शासनाच्या नियमाप्रमाणे आजपर्यंत फ्री देण्यात येत होती. परंतु आता तीच राख ७५० रुपये टनाने जागेवर कुंभार समाज वीट

व्यावसायिकांना खरेदी करावी लागत आहे. त्यामुळे कुंभार समाजावर अन्याय होत आहे.

तरीही राख फ्री मिळावी यासाठी केंद्रीय अर्थ राज्य मंत्री मा. ना. भागवतजी कराड साहेब यांना, कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या पदाधिकाऱ्यांतर्फे संस्थेचे प्रदेशाध्यक्ष माननीय सतीश दादा दरेकर व नाशिक जिल्हा कुंभार समाज विकास समितीच्या पदाधिकाऱ्यांच्या वतीने संस्थेचे संस्थापक अध्यक्ष रमाकांतजी क्षीरसागर, जिल्हाध्यक्ष सोमनाथजी सोनवणे, शहराध्यक्ष गणेश आहेर यांच्या वतीने निवेदन देण्यात आले.

तरी सन्माननीय मंत्री महोदय यांनी येत्या महिना अखेरपर्यंत दिल्लीमध्ये केंद्रीय कॅबिनेट ऊर्जामंत्री राजकुमार सिंह यांच्याकडे मिटिंग आयोजित करण्यात येईल असे आश्वासन दिले. व कुंभार समाजातील वीट व्यावसायिकांना लवकरच २०% टक्के, राख ही पूर्वीप्रमाणेच मोफत देण्यात येईल असे आश्वासन दिले.

- श्री जगदिश मोरे, नाशिक

***

मावळचा ढाण्या वाघ - किसनशेठ काळे

स. न. १९९७ चा काळ कुंभार समाजाचा मडकी फोड आंदोलन मोर्चा मंत्रालयावर निघाला. कुंभार समाजाच्या प्रलंबित मागण्यासाठी महाराष्ट्रातून समाज एकत्रीत झालेला. अशातच नवखा असलेला एक मावळ तालुक्यातील समाजाचा मावळा समाज कार्यासाठी पुढे सरसावला जणू समाज कार्याच गारूड त्याच्या अंगात शिरल म्हणण वावग ठरणार नाही.

माझ्यासाठी समाज नसून मी समाजासाठी अस समजून अक्षरशः समाज कार्यात वाहून घेतले. आपण समाजाचे देण लागतो हाच विचार मनात ठेवून किसनशेठ काळे यांच्या समाज कार्याचा श्रीगणेशा झाला. स. न. २००८ मध्ये मावळ तालुक्यात कुंभार संघटना स्थापन करण्यात सिंहाचा वाटा घेउन कुठल्याही पदाची अपेक्षा न ठेवता कामास सुरुवात केली. अनेक कार्यकर्ते जोडले. स्वखर्चाने, प्रसंगी वेळ काढून समाज बांधवांच्या अडचणी सोडवण्यासाठी पुढे सरसावला. कामाचा सपाटा आणि उमदे वकृत्व याच्या जोरावर अल्पावधीतच लोकांच्या गळ्यातील ताईत बनलेला हा युवक कार्यकर्ता. कुंभार समाजाला माती मधून रॉयल्टी माफी मिळावी म्हणून खुप त्रास सहन करून इतर सहकार्यांसमवेत लढा देत राहून यशस्वी मार्ग काढून समाज कल्याणाचा हेतू साध्य केला. नंतर काही कालावधीने मावळ तालुका कुंभार समाजाच्या अध्यक्ष पदाची धुरा अतिशय यशस्वीरित्या सांभाळून

समाजासाठी रॉयल्टीमाफी असेल, कुंभार समाज ओळखपत्र असेल, समाजाचे जातीचे दाखले असोत अथवा कुठलेही समाजाचे सरकारी काम विनामोबदला स्वखर्चाने केले. अल्पावधीतच महाराष्ट्र कुंभार समाजात नाव गाजू लागले.

तद्नंतर स.न. २०१५ साली अखिल महाराष्ट्र कुंभार समाज विकास संस्थेचे महाराष्ट्र प्रदेश उपाध्यक्ष पदी त्यांची नेमणूक झाली. संपूर्ण महाराष्ट्रात समाजबांधवांसाठी दारे सुरु झाले. अनेक मान्यवरांचे, कार्यकर्त्यांचे, पदाधिकाऱ्यांचे सहकार्य लाभले.

मावळ तालुका कुंभार समाजाचे विद्यार्थी गुणगौरव सोहळे, मावळ तालुका समाजभूषण पुरस्कार, संतशिरोमणी गोरोबा काका वारकरी पुरस्कार, समाज रत्न पुरस्कार, कुशल कारागीर तसेच जेष्ठ नागरिक सन्मान पुरस्कार असे अनेक पुरस्कार देण्यासाठी हिरीरीने त्यांनी कार्यक्रम आयोजित केले.

कुंभार समाज मावळ तालुक्यातील समाज बांधवांना कुठलाही एक पैसा न खर्च करता सर्वांना विनामुल्य रॉयल्टी माफ घेउन पाचशे ब्रास माती परवाने काढून दिले. संत शिरोमणी गोरोबा काका महाराज यांचे प्रेरणेतून श्रीक्षेत्र आळंदी ते पंढरपूर पायी पालखी सोहळा अध्यक्ष म्हणून ते गेली ०९ वर्षे समाज सेवेत आहेत. आजही कुठलाही मोबदला अथवा पदाची मानपानाची अपेक्षा न ठेवता कार्य करत असलेला स्वतःला एक सामान्य कार्यकर्ता समजणारा लोकाभिमुख सहकारी म्हणजे... किसनशेठ काळे.

***

पौडची तनया झोजे राष्ट्रीय कुडो स्पर्धेसाठी पात्र

पौड : १४ वी महाराष्ट्र राज्यस्तरीय कुडो कराटे स्पर्धा दि. १८ ते २१ ऑगस्ट २०२३ या कालावधीत डी.सी. हायस्कूल, खंडाळा, पुणे येथे पार पडली. या स्पर्धेत १३ वर्षाखालील गटात पौडच्या कु.तनया परसराम झोजे हिने अंतिम फेरीत अमरावतीच्या स्पर्धकावर मात करून गोल्ड मेडल मिळविले व राष्ट्रीय स्पर्धेसाठी पात्र ठरली.

राष्ट्रीय कुडो कराटे स्पर्धा गुजरातमध्ये होणार आहे.

तिला प्रशिक्षक किशोर शिंदे यांचे मार्गदर्शन लाभले. पुणे जिल्हा कुडो असोसिएशनचे प्रेसिडेंट अरविंद मोरे तसेच पौड हायस्कूलचे प्राचार्य संतोष भोकरे यांनी तिचे अभिनंदन करून शुभेच्छा दिल्या.

तनया ही कामतवाडी शाळेचे पदवीधर शिक्षक परसराम झोजे यांची कन्या असून ती पौडच्या छ. शिवाजी विद्यालयात इयत्ता सातवीत शिकत आहे.

तिने पूर्व उच्च प्राथमिक शिष्यवृत्ती परिक्षेत मुळशी तालुक्यात प्रथम क्रमांक मिळवला असून पुणे जिल्हा शिक्षण मंडळाच्या गणित संबोध परिक्षेत तिने पूर्ण संस्थेत द्वितीय क्रमांक मिळविला आहे. त्याचप्रमाणे उपमुख्यमंत्री अजितदादा पवार यांच्या वाढदिवसानिमित्त संस्थेने घेतलेल्या गायन स्पर्धेतही तिने मुळशी तालुक्यात द्वितीय क्रमांक मिळविला आहे. या सर्व यशाबद्दल तिचे परिसरात कौतुक होत आहे.

***

‘इरसाल नमुने’ हे प्रा. दिलीप सोनवणे यांचे विनोदी पुस्तक वाचकप्रिय होईल - मा.आ.डॉ. सुधीर तांबे

श्रीरामपूर : प्रा. दिलीप सोनवणे ह शांत, सद्गुणी व्यक्तिमत्व असून साहित्य क्षेत्रात त्यांनी संगमनेरचे नाव उज्वल केले. त्यांनी शब्दबद्ध केलेली ग्रामीण विनोदी ‘इरसाल नमुने’ हे पुस्तक वाचकप्रिय होईल असे विचार माजी आमदार डॉ. सुधीर तांबे यांनी व्यक्त केले.

संगमनेर येथील ग्रेप्स सभागृहात प्रा.दिलीप सोनवणे यांनी लिहिलेल्या ‘इरसाल नमुने’ या पुस्तकाचा प्रकाशन सोहळा आणि स्व. सुखदेव पांडुरंग सोनवणे यांची ९०वी जयंतीनिमित्त मान्यवर प्रबोधक व्याख्याने, सन्मान कार्यक्रम आयोजित करण्यात आला होता. त्याप्रसंगी प्रमुख पाहुणे म्हणून डॉ. सुधीर तांबे बोलत होते. अध्यक्षस्थानी श्रीरामपूर येथील अॅड. रावसाहेब शिंदे प्रतिष्ठानचे कार्याध्यक्ष माजी प्राचार्य टी.ई. शेळके होते. यावेळी व्यासपीठावर शिवव्याख्याते प्रा. एस. झेड देशमुख, साहित्यिक डॉ. बाबुराव उपाध्ये, प्रस्तावनाकार व आसरा प्रकाशनचे डॉ. शिवाजी काळे, विश्वलक्ष्मी ग्रामीण प्रतिष्ठानचे संस्थापक, सचिव सुखदेव सुकळे, मा. नगरसेवक कैलास वाकचौरे, प्रा. शिवाजीराव बारगळ, अप्पासाहेब जोर्वेकर, जेष्ठ समाजसेवक रमेशशेठ जोर्वेकर,

संकेत सोनवणे, दिलीप वाकचौरे, प्रा. दिलीप सोनवणे आदी उपस्थित होते. या सर्वांच्या हस्ते पुस्तक प्रकाशन करण्यात आले. सर्व मान्यवर पाहुण्यांनी मनोगते व्यक्त केली. श्रीस्वरस्वतीमाता व स्व.सुखदेव सोनवणे यांच्या प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले. अनेक मान्यवरांचा, उपस्थितांचा सोनवणे परिवाराने बुके, शाली, पुस्तके, भेटवस्तू देऊन सत्कार केले. प्रतापराव सोनवणे यांनी अध्यक्षीय सूचना मांडली तर सौ. प्राजक्ता सोनवणे यांनी अनुमोदन दिले. अॅड. आहेर संतोषशेठ जोर्वेकर, रंगनाथ जोर्वेकर यांनीही मनोगत व्यक्त केले. मा. आमदार डॉ. सुधीर तांबे यांनी सोनवणे, जोर्वेकर परिवाराचे कौतुक केले. प्रा. एस. झेड. देशमुख यांनी परंपरा आणि संस्कृती जतन करणे, चांगली माणसे व पुस्तके समजून घेतली पाहिजे. सावित्रीबाई फुले यांनी ‘काव्यफुले’ कवितासंग्रहात श्रीस्वरस्वतीदेवीचे महत्व लक्षात घेतले आहे. भूतकालीन संदर्भ न पुसता नव्या पिढीला चांगले ते सांगणे हाच आदर्श निर्माण करावा असे आवाहन केले. शिवराय इतिहास सांगितला. प्राचार्य टी.ई. शेळके यांनी अध्यक्षीय भाषणातून स्व. भाऊसाहेब थोरात, स्व. अॅड, रावसाहेब शिंदे यांच्या आठवणी सांगत असे. साहित्यिक अभ्यासले पाहिजे त्याच जाणिवेने प्रा. दिलीप सोनवणे यांचे व्यक्तित्व, साहित्य समजून घ्यावे असे आवाहन केले. यावेळी सोमनाथ जोर्वेकर, सुभाष जोर्वेकर, बबनराव गोरे, मारुतीशेठ जोर्वेकर, अनिल सुरग, भागवत बंधू, सिंधुमाई सोनवणे, सौ. छाया सोनवणे आदिंनी कार्यक्रमात भाग घेतला. सूत्रसंचालन दिलीप वाकचौरे यांनी केले तर अरविंद सोनवणे यांनी आभार मानले.

***

बापट कॅम्प येथील कोल्हापूर शहर कुंभार माल उत्पादक सहकारी सोसायटीच्या नवनिर्वाचित संचालकांचा समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवार यांच्या वतीने सत्कार समारंभ संपन्न

कोल्हापूर : बापट कॅम्प येथील कोल्हापूर शहर कुंभार माल उत्पादक सहकारी सोसायटीच्या नवनिर्वाचित संचालकांचा समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवार यांच्या वतीने सत्कार करून

शुभेच्छा देण्यात आल्या. या प्रसंगी डावीकडून सोसायटीचे सेक्रेटरी कमलाकर आरेकर, कुंभश्री संपादक संजय राजे, सोसायटीचे संचालक विजय पुरेकर, महादेवराव कुंभार, चंद्रकांत कुंभार (गोरंबेकर), शांताराम माजगावकर, सोसायटीचे चेअरमन महेंद्र कुंभार (नागावकर), व्हाईस चेअरमन सौ. सुरेखा माजगावकर, सौ. वसुंधरा कुंभार (बडोदेकर), संचालक अभिजीत कुंभार (सांगलीकर) व निवृत्त आदर्श उपमुख्यध्यापक अनिल शिर्के.

सन २०१० साली फक्त १७००० शिल्लक असलेल्या डबघाईला आलेल्या सोसायटीची सध्याची शिल्लक मुदत ठेव रक्कम ५७ लाख रुपये आहे, सुमारे सात लाख रुपये नफा आहे. लोक वर्गणी मधून मोडकळीस आलेल्या इमारतीचे नूतनीकरण करण्यात आले आहे. संचालक मंडळ कोणतेही मानधन किंवा मीटिंग भत्ता घेत नाहीत ही अत्यंत अभिमानास्पद गोष्ट आहे. सर्वांचे मनःपूर्वक अभिनंदन व भावी कार्यास खुप खुप शुभेच्छा!

पंतप्रधान विश्वकर्मा योजना... रजिस्ट्रेशन उद्घाटन

नागपुर येथे ऑनलाईन कार्यक्रमानिमित्त उपस्थित मान्यवर डावीकडून श्रीराम कोल्हे, संतोष सरोदे, पंजाबराव काकडे, नरेश जुगले व मान्यवर

माननीय समाज बंधू व भगिनींना सविनय नमस्कार,

मी दत्ता कुंभार डाळजकर. सर्वांना सांगणेत आनंद वाटतो की अनेक दिवसांपासून ज्याचा आपल्यासह अनेक मान्यवरांनी पाठपुरावा केला त्या पंतप्रधान विश्वकर्मा योजनेचे रजिस्ट्रेशन पोर्टल www.pmvishvkarma.gov.in ओपन झाले असून या योजनेची सविस्तर माहिती तेथे दिलेली आहे. याच वेबसाईटवर रजिस्ट्रेशनवर जाऊन आपणास या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी नोंदणी करावी लागणार आहे. ही नोंदणी आपण स्वतः किंवा नजीकच्या सामाईक सुविधा केंद्रात जाऊन विनामूल्य करू शकता. या योजनेची थोडक्यात माहिती खालीलप्रमाणे-

१. विश्वकर्मा समाजातील ज्यामध्ये आपला कुंभार समाज ही येतो त्यांचेसाठी विशेषतः जे बांधव आजही आपला पारंपरिक कुंभारी व्यवसाय करून आपला संसार चालवितात त्यांचेसाठी ही योजना लागू झालेली आहे.

२. या योजनेअंतर्गत पोर्टल वर रजिस्ट्रेशन केलेल्या पात्र कारागिरांना ४० तासांचे प्रशिक्षण दिले जाईल व ते देताना कारागिरांना रुपये

१५,००० ची व्यवसाय संबंधित अवजारे दिली जातील.

३. ज्यांना आपला व्यवसाय पुढे वाढवण्याचा आहे त्यांना एक लाख रुपये बँक कर्ज केवळ ५% दराने मिळणार आहे.

४. १८ महिन्यात सदर कर्ज परत केले नंतर अॅडव्हान्स ट्रेनिंग देऊन धंदा वाढीसाठी आणखीन २ लाख रुपये केवळ ५% व्याज दराने मिळणार आहेत.

५. माननीय पंतप्रधान नरेंद्र मोदीजींनी ५ वर्षासाठी १५ हजार कोटीचे बजेट यासाठी राखीव ठेवले असून वर्षाला ६ लाखप्रमाणे पाच वर्षात ३० लाख कुंटूबांना या योजनेचा लाभ देण्याचा माननीय पंतप्रधानांचा प्रयास आहे.

६. रजिस्ट्रेशन साठी आपला मोबाईल नंबर, आधार कार्ड, बँक खाते माहिती, फोटो व रेशनकार्ड ही नेहमीचीच आपल्या जवळ असणारी कागदपत्रे लागणार आहेत. रेशन कार्ड नसेल तर कुटुंबातील सर्वांचे आधार कार्ड लागतील. बँक खाते नसल्यास ते नवीन काढावे लागेल. तरी सर्व समाज बांधवांना नम्र विनंती की आपले समाजातील गरीब गरजू कारागिरांचे जास्तीत जास्त संख्येने नोंदणी करण्यासाठी त्यांना मदत करावी.

सोबत English मधील योजनेची माहिती असलेली पुस्तिका जोडलेली आहे. कृपया त्याचे अवलोकन करावे ही नम्र विनंती.

या योजनेचा जास्तीत जास्त लोकांना फायदा होणेसाठी आमचे प्रयत्न चालू असून राष्ट्रीय स्तरावर अनेक मिटिंगचे आयोजन करण्यात आलेले आहे. त्याचाही सविस्तर अहवाल आपले सर्वांच्या माहितीसाठी पाठविला जाईल.

आपला समाज बांधव,

दत्ता कुंभार डाळजकर, राष्ट्रीय अध्यक्ष, मातीकला विकास सेल अखिल भारतीय प्रजापती कुंभकार महासंघ (नवी दिल्ली)

श्री. संत गोरोबा भवन येथे ध्वजारोहण (झेंडावंदन) कार्यक्रम उत्साहात संपन्न

स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवी वर्षात दि.१५ ऑगस्ट रोजी विदर्भ कुंभार समाज सुधार समितीकडून श्री गोरोबा काका भवन शशीनगर बड. रोड अमरावती येथे संस्थेचे अध्यक्ष सुधाकर शेंडोकार यांचे हस्ते

उपस्थित होते. या प्रसंगी मान्यवरांकडून देशभक्तीपर मनोगत व्यक्त करण्यात आले व कार्यक्रम संपन्न झाला.

***

कनाशी येथे विठ्ठल रुक्मिणी, गोरुबाकाका मंदिर प्राणप्रतिष्ठा संपन्न

संत गोरुबाकाकांची पूजा करताना रमाकांत क्षीरसागर, सोमनाथ सोनवणे, महामंडलेश्वर प. पू. स्वामी शिवगिरी महाराज, किरण बोरसे व विजय चव्हाण

कनाशी : कळवण तालुक्यातील कनाशी येथे श्री विठ्ठल रुक्मिणी व संत शिरोमणी गोरुबा काका मंदिर प्राणप्रतिष्ठा सोहळा संपन्न झाला. कनाशी गावात कुंभार समाज व ग्रामस्थांच्या सहकार्याने श्री क्षेत्र रुक्मिणी व संत शिरोमणी गोरुबाकाका मंदिर बांधले असून त्या मंदिराची प्राणप्रतिष्ठा व कलश प्रतिष्ठान सोहळा दिनांक २७ नोव्हेंबर ते दिनांक ३० नोव्हेंबर पर्यंत हा कार्यक्रम सुरु असणार आहे.

या कार्यक्रमांमध्ये कीर्तनकार (शितलताई साबळे, नवनाथ महाराज, मौनगिरी महाराज, संगीता गुंजाळ) यांचे भव्य कीर्तन पार पडले. कुंभार समाजाच्या वतीने महाप्रसादाचा लाभ ३० नोव्हेंबर रोजी दुपारी १ वाजेपासून ते ५ वाजेपर्यंत घेण्यात आला.

सदर कार्यक्रमाला सर्वांनी उपस्थित राहून कार्यक्रमाची शोभा वाढवल्याबद्दल ग्रामस्थांच्या वतीने किरण बोरसे यांनी आभार मानले. अध्यात्म शिरोमणी राष्ट्रसंत श्री श्री १००८ महामंडलेश्वर परमपूज्य स्वामी शिवगिरीजी महाराज यांच्या शुभहस्ते प्राणप्रतिष्ठा सोहळा अत्यंत दिमाखात व उत्साहात पार पडला. सदर कार्यक्रमास कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे प्रदेश कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर, नाशिक जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे, विजय चव्हाण, मधुकर बोरसे, माजी सरपंच सौ. मंगला मधुकर बोरसे व इतर अनेक मान्यवर उपस्थित होते.

***

डॉ. सौ. शुभांगी तानाजी कुंभार जयशिंगराव मल्हारी करपे हायस्कूल वर्ग्ये येथीलच उपशिक्षिका, यांना सन २०२३ चे, क्रांती ज्योती सावित्रीमाई फुले राज्य शिक्षक पुरस्कार प्राप्त

डॉ. सौ. शुभांगी तानाजी कुंभार जयशिंगराव मल्हारी करपे हायस्कूल वर्ग्ये ता. जि. सातारा येथीलच उपशिक्षिका, यांना सन २०२३ चे, क्रांती ज्योती सावित्रीमाई फुले राज्य शिक्षक पुरस्कार मुंबई येथे मा. मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे, उपमुख्यमंत्री अजित पवार, शिक्षणमंत्री केसरकर

विधानसभा अध्यक्ष नार्वेकर व मान्यवर अधिकारी पदाधिकारी यांच्या उपस्थितीत प्रदान करण्यात आला. डॉ. सौ. शुभांगी तानाजी कुंभार मुळगाव वेचले ता. जि. सातारा तसेच आनंदा बंडू कुंभार वेचले कर गुरुजी यांची सून तानाजी आनंदा कुंभार प्राथमिक शिक्षक बँकेचे संचालक यांची पत्नी डॉ. सौ. शुभांगी कुंभार यांचे रयत शिक्षण संस्थेचे अधिकारी पदाधिकारी जयशिंगराव मल्हारी करपे हायस्कूल वर्ग्ये ता. जि. सातारा येथील मुख्याध्यापक सर्व शिक्षक स्टॉप विद्यार्थी व ग्रामस्थ यांनी अभिनंदन केले. सातारा तालुक्याचे विद्यमान आमदार श्री श्रीमंत छत्रपती शिवेंद्रसिंहराजे भोसले यांनी अभिनंदन केले. शिक्षणाधिकारी उपशिक्षणाधिकारी व सातारा तालुका गटशिक्षणाधिकारी खंदारे साहेब शिक्षण क्षेत्रातील मान्यवर अधिकारी पदाधिकारी तसेच वेचले ग्रामस्थ यांनी गावात मोठा सत्कार केला. माझे मित्र मैत्रिणी यांनी अभिनंदन केले.

तेर येथील गोरोबा काका समाधी मंदिर परिसराची मोजणी संपन्न
धाराशिव - नियोजित श्री संत शिरोमणी गोरोबा कुंभार काकांच्या मंदिर सुशोभिकरण व
तिर्थ क्षेत्र विकास आराखड्या अंतर्गत पहिला मोजणीचा टप्पा पूर्ण केले बाबत.

मोजणी समयी उपस्थित भगवान नाझरेकर, नागनाथजी कुंभार व महादेव खटावकर धाराशिव जिल्ह्यातील कुंभार समाज बांधवाना कळविण्यात येते कि आपल्या नियोजित श्री संत शिरोमणी गोरोबा कुंभार काकांच्या मंदिराचे सुशोभिकरण व परिसरामध्ये सोयी सुविधा म्हणजे स्वच्छता व स्नानगृह राहाण्याची व्यवस्था तसेच अनेक मुलभूत सुविधा व तिर्थक्षेत्र विकास अंतर्गत तेर गावचा विकास करण्याच्या दृष्टीने कुंभार समाज विकास संस्थेच्या माध्यमातून पुढाकार घेऊन शासनास कृती आराखडा सादर करावयाचा आहे. त्याचाच एक भाग पहिला टप्पा आज पार पाडला.

सदरच्या मोजणीसाठी नागनाथअण्णा कुंभार यांनी स्वखर्चाने

लातूर येथून शासकीय मोजणी ऑफिसर व त्यांच्या सहकाऱ्याबरोबर दि. १५.०७.२०२३ रोजी मोजणी करून घेतली त्यामध्ये श्री संत गोरोबाकाकांचे समाधी मंदिर, कालेश्वर मंदिर व मंदिराच्या चोहोबाजूची मोजणी करून घेतली. मोजणीचे सर्व टोच नकाशे मा. जिल्हाधिकारी साहेबांकडे जमा करून ते शासनाकडे (पुरातत्व विभाग) यांना सादर करावयाचे आहे व शासनास निधीची मागणी करावयाची आहे. निधी उपलब्ध होईल तसे काम होणार आहे. सदरच्या कामी आपल्या जिल्ह्याचे स्फूर्तीस्थान असणारे नागनाथ अण्णा कुंभार (राष्ट्रीय उपाध्यक्ष अखिल भारतीय प्रजापती कुंभार समाज दिल्ली) यांच्या पुढाकारातून व महादेवराव खटावकर जिल्हाध्यक्ष, धाराशिव भगवानराव कुंभार व तेर येथील ग्रामपंचायत पदाधिकारी, मंदिराचे पुजारी रघुनंदनजी महाराज तसेच जिल्ह्यातील कुंभार समाज बांधव आणि भाविकांच्या साक्षीने काम पूर्णत्वास नेले. थोड्याच दिवसात तिर्थ क्षेत्र विकास आराखड्या-नुसार पुढील कृती आराखडा शासनास सादर करावयाचा आहे त्यानंतर निधी उपलब्धतेनुसार काम चालू होणार आहे.

नागनाथ अण्णा कुंभार (उपाध्यक्ष, अ.भा.कुं. प्रजापती महासंघ दिल्ली)

महादेवराव खटावकर संचालक, श्री संत शिरोमणी गोरोबा कुंभार असोशिएशन तेर, जिल्हाअध्यक्ष अ.म.कुं.स.वि.सं.रजि.

वै. पांडुरंग गुरुजींनी सुरु केलेल्या पारायणाचे ३४ वे वर्ष

सांगली : माहुली गावाला अध्यात्मिक वारसा ६०-७० वर्षापूर्वीचा आम्ही लहान होतो. दरवर्षी एक ग्रंथाचे वाचन श्रावण महिन्यात त्याची समाप्ती असा वार्षिक उपक्रम. त्याचाच एक विस्तारित भाग-अखंड पारायण सोहळा. आमचे वडील वैकुंठवासी पांडुरंग विठ्ठल कुंभार (गुरुजी) सेवानिवृत्ती पूर्वीच म्हणजे १९८९ साली हा उपक्रम सुरु झाला. सुरुवातीच्या काळामधील अगदी थंड प्रतिसाद-अगदी मोजकेच मंडळी रेवणसिद्ध मंदिरात ग्रंथराज ज्ञानेश्वरी वाचन सुरुवात केली. पुन्हा पुन्हा त्याला थोडी उभारी आली. मग प्रवचन-कीर्तन अशी प्रगती. या दरवर्षीच्या सोहळ्याची पूर्वतयारी फेब्रु-मार्च मध्येच सुरु करावी लागायची आता आमच्यावर जबाबदारी आल्यामुळे आम्हाला याची जाणीव झाली प्रवचन-कीर्तनकार यांचा आगाऊ तारखा घ्याव्या लागतात. त्यावेळचे मंडळी अजून सांगतात. वै. सोपान कुंभार (गुरुजी) मायणीचे त्यांचे पारायण समाप्तीचे कीर्तन चालू-मात्र त्यांच्या मानधनाचा पाकिटाची जुळणी काय होत नव्हती. मानधन तरी किती होते अवघे ४० रुपये. पहिले-दुसरे-तिसरे वर्षानुवर्षे चाललेले पारायण-२३ वर्ष पूर्ण रौप्यमहोत्सव सोहळा दोन वर्षावर येऊन ठेवले. आयोजकांचे आतापासून २५ वर्षपूर्तीचा सोहळा भव्यदिव्य करायचा. आठ दिवस गावात कोणतीही चूल पेटवायची नाही. दररोज महाप्रसाद, प्रवचनकार-कीर्तनकार मोठे सांगूया. मात्र पारायणाच्या २४ व्या वर्षपूर्तीलाचा गुरुजींचा अपघाती मृत्यू झाला. त्यांच्या पश्चात

पांडुरंग सूर्यवंशी, एकनाथ निकम सर आणि पूर्ण वाहून घेतलेल्या मंडळींनी संकल्प केला. गुरुजींची इच्छापूर्ती करायची सर्वजण गावकरी मंडळी व सर्व कार्यकर्ते यांची २४ वे वर्ष तसेच रौप्यमहोत्सवी वर्ष सुधा अगदी मोठ्या दिमाखात साजरे केले. ह.भ.प. बंडा तात्या कराडकर हभप आबा महाराज सातारकरांचे दोन दिवसांचे कीर्तन व इतर उपक्रम रौप्यमहोत्सवी झाले. हा सोहळा मंगल कार्यालयात घेतल्याने त्याला भव्य दिव्य असे स्वरूप आले होते. अगदी डोळ्याचे पारणे फिटेल असा सोहळा झाला होता. गुरुजींच्या अचानक जाण्याने उणीव भासली होती ही जबाबदारी वेळेत होते कि नाही. लोकसहभाग भक्तांचा प्रतिसाद-आर्थिक मदत या सर्व बाबी श्री विठ्ठल कृपेने निर्विघ्नपणे पार झाल्या आणि आज अखेर मोठ्या उत्साहात-संगपंगतीसाठी लोकांची मागणी कीर्तनकार-प्रवचनकार यांचे मानधनासाठी सढळ हाताने होणारी मदत त्यामुळे या वर्षी ३४ वर्ष संपन्न झाले. दोन वर्षानंतर ३६ वे वर्ष त्रितपपुर्ती (१२ वर्षांचे एक तप अशी ३ तपे) साजरी करण्याचे नियोजन झाले आहे. एक वेळ कीर्तनकाराच्या मानधनाचा प्रश्न असायचा. आता २-३ वर्ष सर्व भक्त मंडळी अगदी चढाओढीने ५०००-७०००-१०,००० ते १५,००० पर्यंतचे मानधन घेणारे कीर्तनकारांच्या सेवा झाल्या. शेवटी या मागे विठ्ठल कृपा-राम कृष्ण हरी! - प्रकाश पांडुरंग कुंभार, कृषी अधिकारी

***

कुमारी मृदुला मंगळकर नेदरलँडला रवाना

कु. मृदुलाचा सत्कार करताना कुंभश्री संपादक संजय राजे समवेत
आई सौ. शरयु व वडील अविनाश

नेदरलँड येथील Utrecht University द्वारा संचालित तीन आठवड्यांचे आंतरराष्ट्रीय कार्यशाळेत (Let's built beautiful city) सहभागासाठी दिनांक १५ जुलै रोजी रवाना झाली. सदर कार्यशाळे करता लागणारा प्रवास खर्च, शैक्षणिक फी व राहणे खर्च शिष्यवृत्ती स्वरूपात Utrecht University करणार आहे. कु. मृदुला हिने पुणे बानुबाई नानावटी कॉलेज ऑफ आर्किटेक्चर पुणे B.Arch ची डिग्री प्रथम श्रेणीमध्ये उत्तीर्ण झाली. नंतर GATE Exam श्रेणीमध्ये उत्तीर्ण झाल्यामुळे कॉलेज ऑफ इंजीनियरिंग पुणे (COEP) येथे

एँडमिशन घेऊन Master in Town-planning विशेष श्रेणीमध्ये उत्तीर्ण झाली. सध्या कु. मृदुला कॉलेज ऑफ इंजीनियरिंग पुणे येथे investigating the influence of urban density on livability in urban area विषयामध्ये पीएचडी करत आहे. मागील वर्षी कुमारी मृदुला हिने नॉर्वे येथील NTNU युनिव्हर्सिटीत topic design, discussion and research exchange करता आयोजित एक महिन्याच्या कार्यशाळेत यशस्वी सहभाग केला होता. डेहराडून येथील Dehradun Institute of technology (DIT) द्वारा आयोजित तीन

दिवसाच्या आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग घेऊन संशोधन पेपर सादर केला. पुणे येथे institute of town planner India (ITPI) आयोजित आंतरराष्ट्रीय चर्चासत्रात सहभाग घेऊन संशोधन पेपर सादर केले. कुमारी मृदुला आर्किटेक्चरच्या तृतीय वर्षापासून इंटरियर डिझाईनचे विविध प्रोजेक्ट यशस्वीरीत्या पूर्ण केले आहे.

मृदुला ही उद्योजक अविनाश ओंकार मंगळकर यांची कन्या असून नगरचे उद्योजक अॅडव्होकेट अभय कृष्णराव राजे यांची भाची आहे. तिच्या या यशाबद्दल व पुढील वाटचालीसाठी कुंभश्री परिवाराकडून हार्दिक शुभेच्छा.

कुंभार समाजाच्या राज्यस्तरीय वार्षिक सभेत विविध ठराव संमत

नाशिक : कुंभार समाज सामाजिक संस्था महाराष्ट्र राज्य संघटनेच्या कार्यकारणी सभेच्या उद्घाटन प्रसंगी गोरुबाकाकांच्या प्रतिमेचे पुजन करताना प्रदेशाध्यक्ष सतिशदादा दरेकर, सचिव रमाकांत क्षिरसागर, उपाध्यक्ष सुर्यवंशी, नाशिक जिल्हा अध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे, रंगनाथ आहरे, सुभाष कुंभार, अशोक जाधव, विलास कर्वे, आप्पा जोर्वेकर, नंदूशेठ सोनवणे, पत्रकार गोकुळ सोनवणे व मान्यवर सदस्य

नाशिक : माती कला बोर्डाला चालना द्यावी, वीटभट्टी, मूर्तिकला व्यवसाय, फ्लायअँश मोफत मिळावी यासह विविध विषयांवर शासन दरबारी पाठपुरावा करण्याचा ठराव कुंभार समाज सामाजिक संस्थेच्या प्रदेश कार्यकारिणीच्या नाशिकच्या सभेत संमत करण्यात आले.

नाशिकला कुंभार समाज सामाजिक संस्थेची राज्य पदाधिकाऱ्यांची वार्षिक सर्वसाधारण सभा घेण्यात आली. अध्यक्षस्थानी संस्थेचे अध्यक्ष सतीश दरेकर होते. तर व्यासपीठावर कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षिरसागर, सुरेश कोते, महेश सायकर, महिला अध्यक्षा रसिका खेडेकर, कोअर कमिटी अध्यक्ष अॅड. संजय रुईकर, उपाध्यक्ष उमाजी सुर्यवंशी, वसंत घोडनदीकर, कल्याण कुंभार, सरचिटणीस अजय वीरकर, कोषाध्यक्ष

अनंत कुंभार, सोमनाथ सोनवणे, विभागीय अध्यक्ष अशोक सोनवणे (सटाणा), डॉ. दिलीप मेनकर, शरद वाडेकर, पुंडलिक सोनवणे, बाळासाहेब जोर्वेकर, जगदीश मोरे आदी उपस्थित होते. यावेळी मातीकला बोर्डाला चालना देण्यासाठी सरकारने ५० कोटी रुपये द्यावेत. कुंभार समाजाला मोफत मिळणारी २० टक्के फ्लायअँश उपलब्ध करून द्यावी.

वीटभट्टी, मूर्तिकला व्यवसायिकांच्या समस्या सोडविण्यात याव्यात यासह विविध ठराव मंजूर करून शासन दरबारी पाठपुरावा करण्यात यावा असा निर्णय घेण्यात आला. समाजाची जनगणना पूर्ण झाल्यानंतर खऱ्या अर्थाने सरकारला जाणीव करून दिली जाईल. असा इशारा अध्यक्ष सतीश दरेकर यांनी दिला.

यावेळी विविध आघाडी प्रमुखांनी तसेच विभागवार आणि जिल्हानिहाय पदाधिकाऱ्यांनी अडचणी मांडून वर्षभराचा अहवाल सादर केला. प्रास्तविक कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षिरसागर यांनी केले. स्वागत जिल्हाध्यक्ष सोमनाथ सोनवणे यांनी केले. आभार पुंडलिक सोनवणे यांनी मानले. यावेळी राधेश्याम गायकवाड, वसंत गाडेकर, सुभाष कुंभार, अशोक जाधव, अरविंद क्षीरसागर, गोकुळ सोनवणे, प्रा.तुळशीराम मोरे, गंगाधर जोर्वेकर, गुलाबराव सोनवणे, सविता जगदाळे, मनीषा जगदाळे, हिरालाल जगदाळे आदिसह प्रदेश पदाधिकारी, महिला पदाधिकारी, युवक पदाधिकारी आदी उपस्थित होते.

***

सौ. उज्वला सुखदेव शिंदे यांचा सेवापूर्ती सोहळा

सेवानिवृत्ती समारंभ सौ.उज्वला सुखदेव शिंदे मुख्याध्यापक, झेड पी स्कूल, वाघोली समवेत सुखदेवराव शिंदे.

वाघोली येथील जि.प.प्रा. शाळा वाघोली नं.१ ह्या शाळेत दि. २९/४/२०२३ रोजी सौ. उज्वला सुखदेव शिंदे यांचा सेवापूर्ती सोहळा संपन्न झाला. सदर समारंभाचे अध्यक्षस्थानी हवेली पंचायत समितीच्या मा. सभापती सौ. वसुंधराताई शिवदास उबाळे उपस्थित होत्या. त्यांच्या हस्ते सौ. उज्वला शिंदे व श्री. सुखदेव शिंदे यांचा सत्कार करण्यात आला.

सौ. उज्वला शिंदे यांनी एकूण ३८ वर्षे सेवा पूर्ण केली. त्यामध्ये जुन्नर तालुक्यात २५ वर्षे व हवेली तालुक्यात १३ वर्षे सेवा केली

आहे. जुन्नर तालुक्यात आदर्श शिक्षिका म्हणून जुन्नर पंचायत समिती मार्फत १९९७ साली पुरस्कार प्राप्त झाला आहे. तसेच वाघोली येथे गुणवंत शिक्षक पुरस्कार सन २०१७ व २०२३ ह्या वर्षी प्रजासत्ताक दिनी प्राप्त झाला आहे. जि.प.प्रा. शाळा वाघोली नं.१ ह्या शाळेत ११ वर्षे उपशिक्षिका व मुख्याध्यापिका ह्या पदावर २ वर्षे यशस्वीरित्या काम केले आहे. पूर्ण सेवेत असताना अनेक विद्यार्थी डॉक्टर, वकील, इंजिनियर व इतर क्षेत्रात उत्तम विद्यार्थी घडविले आहेत.

सेवापूर्ती सोहळा प्रसंगी खोसे साहेब वि.अ. शिक्षण, केंद्रप्रमुख अंकुश बडे साहेब, वाघोली नं.२ शाळेच्या डिसोजा मॅडम व वाघोली शाळेतील तसेच केंद्रातील सर्व शिक्षक, शिक्षिका त्याचप्रमाणे विघ्नहर साखर कारखान्याचे मा. शेतकी अधिकारी गोरक्षनाथ उकिर्डे भाऊसाहेब, रंगदास स्वामी शिक्षण संस्थेचे संचालक महादेवशेट बाळसराफ, शशिकांत जाधव, वसंतराव जाधव, बाळासाहेब जाधव, पंडित कुंभार सर, भानुदास बाळसराफ उपस्थित होते. सदर कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक सौ. निकाडे मॅडम यांनी केले. सूत्रसंचालन श्रीम. भारती मॅडम यांनी तर आभारप्रदर्शन श्रीम. कार्ले मॅडम यांनी केले. सदर कार्यक्रमासाठी वाघोली नं. १ व नं. २ ह्या शाळेतील सर्व शिक्षकांनी मोलाचे सहकार्य केले. ह्या कार्यक्रमासाठी शिक्षक व आप्तेष्ट यांची उपस्थिती भरपूर होती. सर्वाना धन्यवाद.

पारंपरिक व्यवसायाला आधुनिकतेची जोड

काखे (ता. पन्हाळा) येथील संजय शामराव कुंभार यांनी पारंपरिक मातीच्या चुली बनवण्याच्या व्यवसायाला आधुनिकतेची जोड देऊन सिमेंटच्या चुली बनवण्याचा व्यवसाय सुरू केला आहे. या व्यवसायातून त्यांनी आपली वेगळी 'क्रेझ' निर्माण केली आहे.

ग्रामीण भागात गृहिणी अद्यापही चुलीवरच्या स्वयंपाकाला पसंती देतात. मात्र कालानुरूप पांढरी माती मिळनाशी झाली आहे. याचा विचार करून कुंभार यांनी सिमेंटमध्ये चुली बनवण्यास सुरवात केली. पन्हाळा, शिराळा, वाळवा, शाहूवाडी तालुक्यांत ते चुलींची विक्री करत आहेत. त्यांनी चुली बनवण्यासाठी खास लोखंडी साचे बनवले आहेत. ग्राहकाला हवी तशी डाव्या, उजव्या बाजूला जादा जाळ लागणारी मोठे तोंड असणारी चूल ते बनवून देतात. त्याचबरोबर ते घरी जाऊन स्वतःच चूल बसवून देतात. त्यांच्या घरपोच सेवेमुळे ते पंचक्रोशीत प्रसिद्ध आहेत. बारावीपर्यंतचे शिक्षण झाल्यानंतर त्यांनी इलेक्ट्रिकल व्यावसायिक शिक्षण घेऊन त्यांनी लाईट फिटिंग व अन्य इलेक्ट्रिकल कामेही करण्यास सुरवात केली आहे.

त्याला जोडधंदा म्हणून पारंपरिक कुंभार व्यवसायाला आधुनिकतेची जोड देऊन साडेतीन वर्षांपूर्वी सिमेंटच्या चुली बनवण्यास सुरवात केली. चुलींचा व्यवसाय करीत असतानाच संजय यांनी बारावीपर्यंत शिक्षण घेतले. वडील शामराव कुंभार टेलरिंगचा व्यवसाय करतात.

संजय चुली बनवत असताना मजबुतीलाही प्राधान्य देतात स्टीलचा

काखे (ता. पन्हाळा) येथील संजय कुंभार यांनी पारंपरिक मातीच्या चुली बनवण्याच्या व्यवसायाला आधुनिकतेची जोड देऊन सिमेंटच्या चुली बनवण्याचा व्यवसाय सुरू केला आहे.

या व्यवसायातून त्यांनी वेगळी 'क्रेझ' निर्माण केली आहे. - भगवान शेवडे

वापर करून चुली तयार केल्यामुळे अधिक मजबूत आणि टिकाऊही होतात. या कामात त्यांना पत्नी योगिता नेहमी मदत करतात. गेल्या साडेतीन वर्षांत त्यांनी दोन हजारांवर चुलींची विक्री केली आहे. परवडणाऱ्या दरात संजय घरात येऊन चुली बसवून देण्याचे काम करत असल्यामुळे त्यांच्या चुलींना मागणी वाढली आहे.

मातीच्या चुली दुर्मिळ होत आहेत, ग्रामीण भागात चुलीवरच्या स्वयंपाकाला असलेले महत्त्व ओळखून मी सुरू केलेला सिमेंटच्या चुलीचा पर्याय चांगलाच रुजू लागला आहे. गेल्या साडेतीन वर्षांत पन्हाळा, शिराळा, वाळवा, शाहूवाडी तालुक्यांत दोन हजारांवर चुलींची विक्री केली आहे. - संजय कुंभार

आम्हांला यांचा अभिमान आहे !!! यु.पी.एस.सी. उत्तीर्ण संदीप कुंभार यांचा सन्मान

यू पी एस सी उत्तीर्ण संदीप कुंभार यांची सेक्रेटरी ऑफ सेंट्रल बॉयलर बोर्ड या पदावर दिल्ली येथे नियुक्ती झाल्याबद्दल समस्त कुंभार समाज व कुंभश्रीतर्फे सत्कार करताना संपादक संजय राजे समवेत डावीकडून दत्तात्रय व सौ. रुपाली कुंभार, सौ. बीना राजे, संजय राजे, संदीप व सौ. शुभांगी कुंभार, कु. श्रुष्टि व चि. सुधांशू संदीप कुंभार.

माळशिरस : शालेय जीवनात वाईट परिस्थितीचा सामना करीत असताना आईवडिलांचे आर्शिवाद आणि कर्मभूमीचा सत्कार हा भूषण असतो. योग्य दिशा या बरोबर त्याग, सातत्य आणि कष्ट यावर यश अवलंबून असते. त्याचबरोबर आईवडिलांचे शुद्धा आर्शिवाद तितकेच महत्वाचे असतात, असे मत संदीप कुंभार यांनी व्यक्त केले.

माळशिरस येथे नगरपंचायतीच्या वतीने संदीप सदानंद कुंभार यांची केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत तांत्रिक सल्लागार तथा सचिव या पदावर केंद्रीय बाष्पक मंडळ नवी दिल्ली येथे निवड झाली. त्याबद्दल नगराध्यक्ष डॉ. आप्पासाहेब देशमुख यांनी कौटुंबिक सत्कार केला.

यावेळी ते बोलत होते. यावेळी उपनगराध्यक्ष अजिनाथ वळकुंदे, नगरसेवक सुरेश टेळे, सदानंद कुंभार, सुवर्णा कुंभार, शुभांगी कुंभार, सृष्टी कुंभार, निलेश कस्तुरे, रोहिदास थोरात आदी उपस्थित होते.

कुंभार यांचे मूळगाव इस्लामपूर (ता. माळशिरस) हे आहे. सध्या ते माळशिरस येथे कुटुंबासह वास्तव्यास आहेत, संदीप यांचे तिसरी पर्यंतचे शिक्षण इस्लामपूर येथील जिल्हा परिषद शाळेत, चौथी ते बारावी पर्यंतचे शिक्षण सदाशिवनगर येथील कर्मवीर बाबासाहेब पाटील विद्यालयात तर मेकॅनिकल इंजिनिअरिंग ही पदवी शिवाजी युनिव्हर्सिटी कोल्हापूर येथून घेतली. त्यानंतर त्यांची एमपीएससीद्वारे २०११ मध्ये सध्या कार्यरत उपसंचालक बाष्पक के बॉयलर इन्स्पेक्टर मुंबई येथे झाली. त्यानंतर केंद्रीय लोकसेवा आयोगामार्फत तांत्रिक सल्लागार तथा सचिव या पदावर केंद्रीय बाष्पक मंडळ नवी दिल्ली येथे झाली.

***

डॉ. स्नेहल कुंभार (एम.डी. स्त्रीरोग तज्ञ)

डॉ. स्नेहल कुंभार या पन्हाळा तालुक्यातील सौ. कोलोली गावच्या मूळ रहिवाशी असून वरील श्री. गोविंद दगडू कुंभार नोकरीनिमित्त कोल्हापूर येथे राहत असून दि. ३१.५.२०२३ रोजी उपविभागीय जलसंधारण अधिकारी या पदावरून सेवानिवृत्त झाले आहेत. आई सौ. सुमंगल कुंभार या गृहिणी आहेत. एक भाऊ सूर्यकांत कुंभार बी.ई. मेकॅनिकल आहेत.

डॉ. स्नेहल हिचे प्राथमिक शिक्षण वसंतराव चौगुले विद्यामंदिर शाहूपुरी येथे झाले. ५वी ते १०वीचे शिक्षण उषाराजे हायस्कूल येथे झाले आहे. सन २०१० मध्ये इयत्ता १०वी (सेमी) मध्ये ९९.२७% गुण मिळवून महाराष्ट्रात प्रथम क्रमांक पटकावला.

इयत्ता ११ वी व १२ वी चे शिक्षण श्री स्वामी विवेकानंद महाविद्यालय कोल्हापूर येथे झाले. त्यानंतर एम.बी.बी.एस.चे शिक्षण ग्रॅन्ट मेडिकल कॉलेज, भायखळा मुंबई येथून पूर्ण करून पुण्याच्या बी.जे. मेडीकल कॉलेजमधून एम.डी. (स्त्रीरोगतज्ञ) चे पदव्युत्तर शिक्षण पूर्ण केलेले आहे.

***

हस्तकला कारागीर संघाच्या अध्यक्षपदी वडणगेकर

कोल्हापूर : हस्तकला कारागीर कामगार कल्याण संघाच्या कोल्हापूर शहर अध्यक्षपदी सतीश वडणगेकर यांची नियुक्ती झाली आहे. संघाचे अध्यक्ष दीपक यादव यांच्या हस्ते नियुक्तीचे पत्र देण्यात आले. वडणगेकर विविध सामाजिक

कार्यरत आहेत. ते वुशू प्रशिक्षक असून, चित्रकार व शिल्पकार म्हणून प्रसिद्ध आहेत. वुशू असोसिएशन ऑफ कोल्हापूर डिस्ट्रिक्टचे ते सचिव म्हणून कार्यरत आहेत. आजवर त्यांनी हजारो विद्यार्थ्यांना तायक्रांदोचे प्रशिक्षण दिले आहे. तसेच गणेशमूर्तीचे डोळे रंगविण्यात त्यांचे कौशल्य आहे.

कुंभार काम ते राष्ट्रीय खेळाडू 'मच्छिंद्र सदाशिव कुंभार'

सकाळी आई-वडिलांचे बरोबर चुली करत राहिलेल्या वेळेत अभ्यास करीत असत परत सायंकाळी शाळेतून आलेनंतर तयार केलेल्या चुली डोक्यावरून घेऊन वडिलांचे बरोबर विकणेसाठी जाणे हा रोजचा दिनक्रम होता. शनिवार रविवार क्रिकेट खेळासाठी वेळ देत. आई-वडिलांची पुण्याई व कमजोर परिस्थितीतसुद्धा न डगमगता केलेल्या कामामुळेच आज या पदापर्यंत पोहचता आले.

कुटुंबीयासमवेत मच्छिंद्र कुंभार.

ना. चंद्रकांतदादा पाटील यांचे हस्ते पुरस्कार स्विकारताना मच्छिंद्र कुंभार व परिवार

प्रसिद्ध क्रिकेटपटू सुनील गावस्कर यांचेसमवेत मच्छिंद्र कुंभार.

जन्माला आला तो एक लढवया म्हणूनच. लहानपणी जन्म झाल्यानंतर एक महिन्यातच जास्त ताप आल्यामुळे पोलिओ झाला व उजवा हात निकामी झाला. १९७९ साली वारनूळ तालुका पन्हाळा येथील खेडेगावात जन्म झाला. दवाखान्यात जायचे तर तीस किलोमीटर कोल्हापूर येथे घेऊन जावे लागत होते. त्यावेळी कुठल्याही प्रकारची वाहनाची सोय नसल्यामुळे व आई-वडिलांना नवसाने झालेले मूल यामुळे बाहेर कुठे घेऊन जायचं नाही म्हणून घरीच उपचार केले आणि त्यामुळे उजवा हात कायमचा नाजूक होऊन अपंगत्व आले. प्राथमिक शिक्षण रांगोळीतील कुमार विद्यामंदिर येथे झाले. लहानपणापासून हुशार असल्याने चौथी व सातवी स्कॉलरशिप परीक्षा पास होऊन स्कॉलरशिप मिळाली. घरची परिस्थिती अत्यंत गरिबाची असल्याने जिद्दीने प्राथमिक शिक्षण पूर्ण केले व माध्यमिक शिक्षण घेण्यासाठी हुपरी येथील रयत शिक्षण संस्थेची निवड केली. घरची गरीब परिस्थिती असूनसुद्धा आई-वडिलांनी दिवसभर कुंभारकाम करून शिक्षणासाठी काही कमी पडू दिले नाही. दहावी पास झाल्यानंतर कॉलेजसाठी तीच शाळा निवडली. अकरावीला असताना क्रिकेटचा छंद जडला. त्यावेळी कै. अभय किर्निगे, शांतिनाथ पाटील, कमलाकर पाटील नेहमी लेदन वॉलवर प्रॅक्टिस करायचे त्यांचा खेळ बघूनच क्रिकेटची आवड निर्माण झाली. रोज शाळेतून आल्यानंतर सायंकाळी क्रिकेट बघायला जायचे. कित्येक दिवस मारलेला बॉल आणणे स्टंप लावणे हीच कामे करीत क्रिकेटमध्ये तयार झाले. अकरावीत असताना १९ वर्षांखाली जिल्हा निवड स्पर्धेसाठी गेले, पण निवड झाली नाही. त्यामुळे इचलकरंजीचे बाबा मुळीक, पांडुरंग साळगावकर यांचे प्रशिक्षक यांच्याकडे क्रिकेटचे प्राथमिक धडे घेण्यास सुरुवात केली. त्यावेळी डावखुरी गोलंदाजी

करत असल्यामुळे बॉल चांगला ओळायचा हे पाहून मुळीक सरांनी सांगली येथील जिल्हा निवड स्पर्धेत पाठवले तिथेच खऱ्या अर्थाने मच्छिंद्र यांच्या क्रिकेटची सुरुवात झाली. नागपूर येथे जिल्हास्तरीय स्पर्धेत सांगलीकडून खेळताना पहिल्या मॅचमध्ये पुणे विरुद्ध ६७ बॉलमध्ये ११० काढल्या. या सिरिजमध्ये नागपूर जळगाव सातारा विरुद्ध तीन अर्धशतके नोंदवत व चांगली गोलंदाजी केली. त्या स्पर्धेत वेस्ट फलंदाज किताब मिळाला. हा खेळीमुळे महाराष्ट्र क्रिकेट संघात निवड झाली. सलग पंधरा वर्षे महाराष्ट्र टीमसाठी खेळले. या पंधरा वर्षात तीन वर्षे महाराष्ट्राचा कर्णधार व तीन वेळा उपकर्णधार पद मच्छिंद्र यांनी भूषविले. महाराष्ट्र संघाकडून खेळताना ओपनर फलंदाजी व गोलंदाजी करून आठ वेळा मॅन ऑफ दि सिरिज पाच वेळा उत्कृष्ट गोलंदाज म्हणून गौरविण्यात आले.

२००३ ला अजित वाडेकर यांनी मच्छिंद्र यांचे खेळाबाबत

मुख्यमंत्री मनोहर जोशी यांनी माहिती सांगितली. सरकारी नोकरीसंदर्भात चर्चा केली. मच्छिंद्र यांचे खेळातील योगदानाची दखल घेत तात्कालीन जिल्हाधिकारी पवार यांनी शासकीय सेवेत तलाठी या पदावर नियुक्ती केली. या कामी मच्छिंद्र यांना महाराष्ट्र रणजी खेळाडू बाबा सिंधीये, दिलीपभाई लोखंडे पुणे यांचे खूप मोलाचे सहकार्य लाभले. शासनाच्या सेवेत तलाठी म्हणून काम करत असताना अनेक लोकाभिमुख कामे करण्यास प्राधान्य दिले. त्यामुळे आदर्श तलाठी म्हणून अनेक पुरस्कार मिळाले. तलाठी काळात केलेल्या लोकाभिमुख कामामुळे बढती होऊन सन २०१८ रोजी मंडळ अधिकारी म्हणून कागल येथे नियुक्ती झाली. मच्छिंद्र आज कागल तालुका येथे कार्यरत आहे. चालू वर्षी उत्कृष्ट मंडळ अधिकारी म्हणून पुरस्कार मिळाला आहे. सन २०१८ साली महाराष्ट्र क्रिकेट व ऑल इंडिया क्रिकेट असोसिएशनकडून तत्कालीन महसूलमंत्री चंद्रकांत दादा पाटील अजित वाडेकर अशोक वाडेकर यांच्या हस्ते जीवन गौरव पुरस्काराने सन्मानित केले. तसेच शासकीय व क्रीडा क्षेत्रातील उत्कृष्ट कामगिरीबद्दल राजश्री शाहू पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले आहे.

या वर्षी बीसीसीआय पुरस्कृत दिव्यांग क्रिकेट स्पर्धेसाठी महाराष्ट्र क्रिकेट संघाच्या मॅनेजरपदी नियुक्ती झाली. या सर्व काळात मच्छिंद्र यांना मौलाची साथ लाभली ती म्हणजे मित्र महावीर हुजूरगे, शेखर वडगावे, राहू भोसले, राजीव बुगटे, भिकाजी कोडोली यांची. प्रत्येक स्पर्धेवेळी दिवसभर मच्छिंद्र यांचेकडून प्रॅक्टिस करून घेत होते. गरीब परिस्थितीमुळे क्रिकेट स्पर्धेसाठी जाण्यासाठी आर्थिक अडचण यायची यावेळी उदय पतसंस्था, बाळासो कागवाडे इचलकरंजी येथील डॉक्टर

दिलीप देशमुख यांनी आर्थिकदृष्ट्या मदत केली. वयाची ५० वर्षे झाली, परंतु क्रिकेटचे वेड सुटले नाही. नोकरी करीत गावातील तरुण खेळाडूंना मार्गदर्शन करणे चालूच आहे. गावात खेळासाठी चांगले मैदान नसलेची खंत आहे. गावात चांगले खेळाडू होणेसाठी सतत प्रयत्न करीत आहेत. सर्वसामान्य कुटुंबातून वर आलेची जाणीव असलेमुळे गावातील गरीब खेळाडूंना मदत करीत आहेत.

पहिला मुलगा व्हावा म्हणून आई-वडिलांनी नवस केला होता आणि मच्छिंद्र जन्माला आला, परंतु याच मच्छिंद्र यांचे पदरात देवाने मुलांचे रूपात दोन मुली जन्माला घातल्या. आपणास मुलगा नाही याची कोणतीही खंत न मानता या मुलींना चांगले शिक्षण दिले. यामधील थोरली मुलगी सायली आज इलेक्ट्रॉनिक इंजिनिअरिंगमध्ये युनिव्हर्सिटी गोल्डमेडलिस्ट आहे. सध्या ती एम.पी.एसी.ची तयारी करीत आहे. दुसरी मुलगी मानसीने आय.टी. डिग्री पूर्ण केली आहे. ती सध्या टाटा कंपनीत नोकरीस आहे. यावरून मच्छिंद्र यांनी खेळाबरोबर शैक्षणिक वारसा जपला आहे हे दिसून येते.

२०२० ते २०२१ कोरोनाचे महामारीत घरातील सर्व कोरोना बाधित असतानासुद्धा अनेक गरीब कुटुंबांना आर्थिक मदत केली. गावात बाहेरून येऊन राहिलेल्या एका निराधार कुटुंबाचा पूर्ण जबाबदारी घेत माणुसकी जिवंत ठेवली.

हे करीत असताना निसर्गावर असणाऱ्या प्रेमापोटी गावात वृक्षवल्ली गुपचे माध्यमातून अनेक झाडांची लागवड केली. रोज सकाळी खेळायला आलेनंतर स्मशानभूमीतील झाडांना पाणी देणेचे काम केले. यामुळे उन्हाच्या तडाख्यातसुद्धा ही झाडे आज बहरली आहेत.

***

सिंधुदुर्गच्या रितेज चिंदरकरची अमेरिकेत गरूडभरारी

अमेरिकेतील दरदर्शन, वृत्तपत्रांनी घेतली दखल, सिंधुदुर्ग कुंभार संघटनेने केले अभिनंदन!

कणकवली तालुक्यातील हरकुळ गावचे रहिवाशी रविंद्र दत्ताराम चिंदरकर यांचा सुपुत्र कु. रितेज रविंद्र चिंदरकर हा अमेरिकेत सायबर सिक्युरिटी या विषयात पदव्युत्तर शिक्षण घेत असून अमेरिकेत झालेल्या स्पर्धेत त्यांने प्रथम क्रमांक मिळविला आहे. १६ नोव्हेंबर २०२२ रोजी

अमेरिकेतील अल्मो (AFCEA) कॅंपचर ऑफ फ्लॅग कॉम्प्युटेशन हॅकथोन (CTF) या जागतिक संघटनेने सायबर सिक्युरिटी या विषयावर स्पर्धा घेतली होती. या स्पर्धेत रितेज चिंदरकरने प्रबंध सादर करून प्रथम क्रमांक मिळविला. अमेरिकेचे ब्रीगेडीअर जनरल जेफ्री हील व मेजर जनरल मॅथ्यु डीन मोरे यांच्या हस्ते सत्कार करण्यात आला. रितेजच्या या यशाची अमेरिकेतील दूरदर्शन व वृत्तपत्रांनी दखल घेऊन मोठी प्रसिद्धी देण्यात आली. रितेजच्या या यशाबद्दल त्याच्या युनिव्हर्सिटीला १२५०० डॉलर्स म्हणजे साडेअकरा लाख रुपये व रितेजला ५०००

हजार डॉलर्स म्हणजे सव्वाचार लाख रुपये आयोजकांतर्फे बक्षिस देण्यात आले. रितेजचे प्राथमिक शिक्षण इंग्रजी माध्यमातून झाले असून कॉम्प्युटर सायन्स विषय घेऊन त्यांने बारावी पूर्ण केली. सावित्रीबाई फुले युनिव्हर्सिटीच्या डी वाय पाटील इंजिनिअरिंग कॉलेजमध्ये कॉम्प्युटर इंजिनिअर ही पदवी संपादन केली. पुढील शिक्षणासाठी तो अमेरिकेत गेला असून सायबर सिक्युरिटी हा विषय घेऊन तो अमेरिकेतील मेरीज युनिव्हर्सिटीसॅन अँनेटॉनी टॅक्सेस मध्ये तो पदव्युत्तर शिक्षण घेत आहे. रितेजच्या या यशाचे सर्वत्र कौतुक होत आहे. सिंधुदुर्ग कुंभार समाज संघटनेचे जिल्हाध्यक्ष प्रा. गणपत शिरोडकरनी रितेजचे अभिनंदन केले असून ते म्हणाले रितेजने आज समाजाचे नांव उज्वल केले आहे. समाजातील इतर तरुणांनी रितेजचा आदर्श घेऊन समाजाचा उत्कर्ष साधावा असे सांगितले. रितेजचे वडील एम कॉम असून टाटा स्टील पुणे मध्ये ते अकॉंट ऑफिसर आहेत तर आई सौ. सुवर्णा पदवीधर गृहिणी आहेत.

***

प्रतिभाताई ओव्हाळे यांचा अमृत महोत्सव संपन्न

प्रतिभाताई यांना शुभेच्छा देताना डावीकडून संजय राजे, सौ. बीना राजे व नारायण कुंभार

प्रतिभाताईंच्या गूळ तुला प्रसंगी डावीकडून जावई प्राचार्य प्रशांत वाघ, नातू चि. आकाश, मुलगी सौ. अनुपमा, मुलगा संजय, सुन सौ. स्वाती आणि नात कु. सिया

पुणे : शिल्पकार बी आर खेडकर प्रतिष्ठानच्या अध्यक्षा श्रीमती प्रतिभाताई विश्वनाथ ओव्हाळे यांच्या ७५ व्या वाढदिवसानिमित्त अमृत महोत्सव सोहळा दिनांक १९/१/२०२३ रोजी त्यांच्या बंगल्याच्या आवारात संपन्न झाला. याप्रसंगी लिज्जत पापडचे सर्वेसर्वा सुरेशराव कोते, भोर नगरपालिकेचे माजी नगराध्यक्ष सचिन अशोकराव हर्णसकर, जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते राजेंद्र पळसदेवकर, कुंभश्री संचालिका बीना राजे व संपादक संजय राजे, कुंभश्री गुणगौरव मंडळाचे अध्यक्ष नारायणराव कुंभार, उद्योजक प्रशांत हर्णसकर, ओव्हाळे परिवाराचे सर्व आप्तेष्ट, नगरसेवक विशाल तांबे, कुंभार समाजोन्नती मंडळाचे अध्यक्ष संतोष कुंभार व सहकारी तसेच महिला अध्यक्ष कल्पनाताई शिंदे आणि कार्यकर्त्या यांची उपस्थिती होती.

सकाळी होम हवन व पूजा संपन्न झाली. तदनंतर सर्वांच्या उपस्थिती मध्ये प्रतिभाताई यांची गुळ तुला करण्यात आली. उपस्थित मान्यवरांनी प्रतिभाताई यांच्या कार्याविषयी माहिती दिली व प्रतिभाताई यांना भावी आयुष्यासाठी आरोग्यमय, शतायुषी जीवन लाभो अशा शुभेच्छा दिल्या.

आपल्या मनोगतामध्ये प्रतिभाताई म्हणाल्या की पती कै. विश्वनाथ ओव्हाळे आणि पिताश्री सुप्रसिद्ध शिल्पकार कै. बी. आर. खेडकर उर्फ आप्पासाहेब यांच्या स्मृतीस प्रथम वंदन करते. आप्पासाहेबांनी खऱ्या अर्थाने माझ्या जीवनाला आकार दिला. लग्नानंतर पती विश्वनाथराव यांच्या साथीने मुलगा संजय व मुलगी अनुपमा यांना चांगलं शिक्षण व संस्कार दिले. दोन्ही मुले उत्तम शिकली. संजय ICWA झाला व परदेशात नोकरी करत आहे. अनुपमा BA, BEd झाली. उभयतांना चांगले सुशिक्षित समजूतदार जोडीदार मिळाले. सुन सौ. स्वाती ही MA झाली असून उद्योजक अशोकराव हर्णसकर, भोर यांची कन्या आहे. उभयतांना दोन कन्या असून मोठी कन्या कु. इशा बी ई मेकॅनिकल होऊन एम.बी.ए. करण्यासाठी इंग्लंडमध्ये गेली आहे. छोटी कन्या कु. सिया ही इयत्ता १२वीला शिकत आहे.

मुलगी सौ. अनुपमा यांचे पती प्रशांत वसंत वाघ MA, BEd

प्रतिभाताईंच्या यांना शुभेच्छा देताना सुरेशराव कोते

कार्यक्रमास उपस्थित बंधू-भगिनी

झाले असून सध्या ते कॅम्प एज्युकेशन सोसायटीत प्राचार्य आहेत. मुलगी सौ. अनुपमा भारती विद्यापीठाच्या हायस्कूलमध्ये माध्यमिक शिक्षिका आहे, उभयतांना दोन मुले आहेत पैकी चि. आकाश हा हॉटेल मॅनेजमेंट शिक्षण घेऊन स्वतःचा व्यवसाय करत आहे तर कन्या कु. पूर्वा हि बी.एस्सी. फॅशन डिझायनिंग शिक्षण घेऊन उच्च शिक्षण घेण्यासाठी इंग्लंडमध्ये गेली आहे.

मुलगा संजय याने जुना बंगला पाडून नवीन सुसज्ज बंगला बांधला हे पाहायला पती व आप्पासाहेब असायला हवे होते. आपण सर्व आवर्जून आल्याने खूप आनंद वाटला असेच प्रेम कायम राहावे हीच परमेश्वर चरणी प्रार्थना.

आभार जावई प्राचार्य प्रशांत वाघ यांनी मानले. तदनंतर उपस्थित आप्तेष्टांनी प्रतिभाताई यांना पुष्पगुच्छ, शाल, श्रीफळ देऊन शुभेच्छा दिल्या. कार्यक्रमानंतर सुंदर भोजनाचा आस्वाद उपस्थितांनी घेतला.

डेप्युटी इंजि.बबनराव जगदाळे ह्यांचा सार्वजनिक बांधकाम खात्यातर्फे सेवानिवृत्ती निरोप समारंभ संपन्न...!

इंजि. बबनराव जगदाळे यांचा सेवानिवृत्ती निमित्त सत्कार समवेत भगवानराव सुर्यवंशी, सौ. संगीता बबनराव जगदाळे व मान्यवर

इंजि. बबनराव जगदाळे यांचा सत्कार करताना समृद्धी महामार्गाचे चिफ इंजिनियर साहेबराव सुरवसे समवेत भगवानराव सुर्यवंशी, महेश सायकर, व मान्यवर

मुंबई (दि. ४/१/२०२३) : फोर्ट मुंबई स्थित बांधकाम भवन येथील सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक कोंकण विभागाचे डेप्युटी इंजिनियर इंजि.बबनराव जगदाळे हे ३१/१२/२०२२ रोजी सेवानिवृत्त झालेत. त्यांचा सेवापुर्ती निरोप समारंभ मुख्य अभियंता तथा ए.डी.बी. प्रकल्पाचे प्रमुख इंजि. शरदजी राजभोज साहेब ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली संपन्न झाला. प्रमुख पाहुणे म्हणून मुंबई प्रादेशिक विभागाचे मुख्य अभियंता इंजि. हांडेसाहेब, एम.एम.आर.डी. ए.समृद्धी महामार्गाचे मुख्य अभियंता इंजि. सुरवसे (कुंभार) साहेब, माजी मुख्य अभियंता इंजि. इंगोले साहेब, रायगड सा.बा. मंडळाच्या अधीक्षक अभियंता इंजि. श्रीमती सुषमाजी गायकवाड, सहाय्यक मुख्य अभियंता इंजि. देवेंद्र सरोदे (कुंभार), सहाय्यक मुख्य अभियंता इंजि.सौ. सविताजी दळवी, महाडचे कार्यकारी अभियंता इंजि. नामदे साहेब, पनवेलच्या कार्यकारी अभियंता इंजि.सौ. रुपालीजी पाटील, कल्याण उल्हासनगरचे इंजि. प्रशांत घुगे आदी मान्यवर उपस्थित होते.

१९८५ ला कोकणात पनवेल येथे कनिष्ठ अभियंता पदी सेवेस रुजूवात केलेले व खान्देशात शाखा अभियंता व शेवटच्या टप्प्यात कोकण प्रकल्प उपअभियंता अशी ३७ वर्ष सेवा बजविलेल्या इंजि. जगदाळे ह्यांना मानाचा फेटा, पुष्पगुच्छ, शाल श्रीफळ, स्नेहभेट व त्यांच्या सहचारिणी सौ.संगीता जगदाळे ह्यांना साडी स्नेहवस्त्र देऊन सन्माननित करण्यात आले. १ जानेवारी हा त्यांचा वाढदिवस केक कापून साजरा करण्यात आला.

इंजि. जगदाळे ह्यांच्या १९८५ ते २०२२ पर्यंतचा कार्याचा लेखाजोखा ठेकेदार असोसिएशनचे पदाधिकारी खान्देश सुपुत्र संकेतजी जोशी ह्यांनी मांडला. एडिबी प्रकल्पाचे कार्यकारी अभियंता इंजि. सुनिलजी करमरकर ह्यांनी जगदाळे ह्यांच्या सामाजिक जाणीवेबद्दल, कुंभार समाजाचे शासकीय आघाडीचे माजी सनदी अधिकारी शरदजी वाडेकर ह्यांनी जगदाळे ह्यांच्या महाराष्ट्र, गुजरात, मध्यप्रदेश ह्या तीन राज्यातील समाज संघटन, वधू-वर परिचय, घर तेथे श्री गोरबाकाका फोटो अभियान, युवक युवती संघटन कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे

कार्याध्यक्ष महेशजी सायकर ह्यांनी मुंबई ऑफिसला रस्ता, पुल दुरुस्ती, नवीन बांधकाम बदल अर्ज निवेदन घेऊन आलेल्या कोकणस्थ माणसाला दिलेल्या आपुलकीच्या प्रतिसादाबद्दल व इंजि.सौ.अनिता आमटे सहकारी म्हणून आलेले अनुभव कथन आपल्या भाषणातून केले.

अध्यक्षीय भाषणात मुख्य अभियंता इंजि. शरदजी राजभोज साहेब ह्यांनी जगदाळे ह्यांचे प्रकल्पाचे टिप्पणी सादरीकरण कौशल्य, सादर नस्तीस वरिष्ठ अधिकाऱ्यांस अचूक निर्णय घेता यावा पूरक दस्तऐवज जोडण्याचे कसब, अभ्यासपूर्ण तांत्रिक तपासणी, रोजच्या रोज कामांचा निपटारा करून झीरो पेंडसी, शासनाकडून आलेले निर्देश-आदेश मंडळांना पाठविणे, मंडळाकडून आलेले तांत्रिक अहवाल, माहिती माननीय महाराष्ट्र शासनास पाठविणे, कोणतेही प्रकरण "इन टुडे मॉर्निंग - आऊट बाय ईव्हनिंग" संकल्पना राबवून दप्तर दिरंगाई शून्यावर आणणे, चार मंडळे व प्रादेशिक कार्यालय ह्यांचा समन्वय, उत्कृष्ट संवाद, ताळमेळ साधने, सहकाऱ्यांना चांगल्या तत्पर कामाबद्दल प्रोत्साहित करणे, सहकाऱ्यांच्या वाढदिवशी टोपी-रूमाल-स्नेहवस्त्रे देऊन सन्माननीत करणे, तांत्रिक तपासणी पोटी शासनास एक कोटी तीस लाखावर महसूल मिळवून देणे, मराठी राजभाषा अधिकारी म्हणून पत्रव्यवहारात मराठी राजभाषेचा लिखाणात, बोलण्यात वापर वाढविणे तसेच शासकीय कर्तव्ये सांभाळून रस्ता सुरक्षा अभियान, वृक्ष संवर्धन, जलसाक्षरता आदि विषयावर लेख लिहिणे, प्रत्यक्ष प्रकल्प राबवून त्यांचे सादरीकरण, महाराष्ट्र शासनाच्या योजनांना लोकसहभाग मिळवून देण्याच्या हातोटी बद्दल गौरव केला.

इंजि.बबनराव जगदाळे ह्यांनी त्यांच्या केलेल्या सेवापुर्ती सत्कारा-बद्दल आभार मानत समाज पर्यावरण, जलसंवर्धन सेवेबरोबर पाणी आणि वीज बाबत आत्मनिर्भर, पर्यावरणपूरक इमारत - घरे बांधकाम निर्मिती बद्दल दोघा बांधकाम इंजिनियर झालेल्या मुलांना घेऊन सेवा देणार असल्याचे सांगितले. सेवेत असताना कठीण समयी खात्यातील वरिष्ठ अधिकारी, माननीय महाराष्ट्र सरकार ह्यांनी आधार दिला,

पाठीशी उभे राहिले तसेच शासनास तांत्रिक शुल्क मिळवून दिल्याबद्दल रु. १.०७ लाखाचे बक्षीस दिल्याबद्दल तसेच सेवेदरम्यान लाभलेल्या अधिकारी व माननीय महाराष्ट्र शासनाचे आभार मानले.

कार्यक्रमा दरम्यान सेवानिवृत्ती बद्दल रत्नागिरी बांधकाम मंडळाच्या अधीक्षक अभियंता इंजि. श्रीमती छायाजी नाईक, दौऱ्यावर असलेले आदिवासी विभागाचे मुख्य अभियंता इंजि. रामगुडे साहेब, नूतन नवनियुक्त मेरी टाईम बोर्डचे मुख्य अभियंता इंजि. राजाराम गोसावी साहेब, ठाणे मंडळाचे अधीक्षक अभियंता इंजि. कांबळे साहेब, किनारी अधीक्षक अभियंता इंजि. अनिलजी पवार साहेब, दक्षता गुण नियंत्रण मंडळाचे अधीक्षक अभियंता इंजि. सुरेंद्रजी टोपले साहेब, कार्यकारी अभियंता इंजि. प्रदिपजी दळवी साहेब, मुंबईचे सहाय्यक मुख्य अभियंता इंजि. शैलेंद्र बोरसे साहेब, कणकवलीचे कार्यकारी अभियंता इंजि. सर्वगौड, रत्नागिरी मंडळाचे सहाय्यक अधीक्षक अभियंता इंजि. अभिजित पाटील, रायगड मंडळाचे प्रभारी सहाय्यक अधीक्षक अभियंता इंजि. वडराव साहेब, कुंभार समाज सामाजिक संस्था राज्य अध्यक्ष सतीशजी दरेकर, राज्य कोषाध्यक्ष अनंतजी कुंभार, राज्य कोअर कमिटी अध्यक्ष,

शिक्षण महर्षी एड.इंजि. संजयजी रुईकर, देवाभाऊ कुंभार, सुभाष गुडेकर, जगदीश मोरे मीडिया प्रमुख, पुंडलिक सोनवणे, भास्करराव बोरसे, रमेश राजापुणे आदींसह अनेकांनी बोल संपर्क करीत शुभेच्छा संदेश दिलेत. इंजि.जगदाळे ह्यांच्या सेवापूर्वी कार्यक्रमासाठी मुंब्रा येथील अतिरेकीना पकडून उड्डा उद्ध्वस्त करणारे पी.आय. भगवान सुर्यवंशी, के.ई. एम. हॉस्पिटलचे डॉ. सुरेशजी काळे, पेट्रोल पंप बांधकाम तज्ञ शांतीलाल जगदाळे, इन्कम टॅक्स विभागाचे संतोशजी कलमकर, अशोकराव बोरसे, आंगवळकर, अरविंद मण्यार, झोरे, इंजि. परेश जगदाळे, सौ. पुष्पा जगदाळे, एल. एन्ड. टी. कंपनीचे अधिकारी शरद सोनवणे, सौ. शितल सोनवणे, आनंदा साळवी, दिलीप राजे, रामदास जगदाळे, लोटन महाले, प्रा. बाळकृष्ण उत्तमराव मोरे आदि उपस्थित होते.

सूत्रसंचालन श्रावणजी सांगळे ह्यांनी तर, आभार प्रदर्शन कार्यालय अधीक्षक मनोहरजी कांबळे ह्यांनी केले. कार्यक्रम यशस्वीतेसाठी प्रादेशिक विभागातील सर्वच अभियंते, अधिकारी, कर्मचारी ह्यांनी परिश्रम घेतले.

***

१८ हजार एकरातील कुंभार खाणी कुणाच्या घशात ?

मातीच्या मूर्तीचा आग्रह : राज्यातील २० हजार कुंभारखाणी गायब, रोजगारावरच घाला

२०१२ पासून मंत्री, अधिकाऱ्यांना अनेक निवेदने दिली. २०१६ मध्ये तत्कालीन विभागीय आयुक्त अनुपकुमार यांनाही भेटलो. त्यांनी जिल्हाधिकाऱ्यांना खाणीचा अहवाल मागितला. परंतु पुढे काहीच झाले नाही. २०१५ मध्ये कुंभार खाणी ताब्यात घेण्यासाठी राज्यभर निर्धार यात्राही काढली. सातत्याने पाठपुरावा सुरू आहे. आता माती उपलब्ध होत नाही. परराज्यातून माती आणावी लागत असल्याने मोठा खर्च करावा लागत आहे. - सुरेश पाठक, अध्यक्ष, पारंपरिक मूर्तिकार व हस्तकला कारागिर संघ.

नागपूर : राज्यात पीओपी मूर्ती विक्रीवर बंदी असून मातीच्या मूर्ती वापरण्यावर शासनाचा भर आहे. परंतु मूर्तीसह माठ, पणत्या, कुंडी निर्मितीसाठी लागणाऱ्या मातीकरिता आवश्यक कुंभार खाणीच गायब असल्याची बाब पुढे आली आहे. राज्यातील सर्व ३६ जिल्ह्यात या खाणीबाबत प्रशासनाकडून दखल घेतली जात नसल्याने जवळपास १८ हजारांवर एकरातील कुंभार खाणी कुणाच्या घरात गेल्या, असा प्रश्न निर्माण झाला आहे.

कुंभार समाजाला मातीची कमतरता भासू नये व त्यांचा वर्षभर माठ, पणत्या, कुंड्या, मूर्तीनिर्मितीचा व्यवसाय टिकून राहावा यासाठी राज्य शासनाच्या महसूल आणि वन विभागातर्फे १९९८ ला एक परिपत्रक काढून गावागावात मातीच्या खाणीसाठी जमीन आरक्षित करण्याचे निर्देश दिले होते. प्रत्येक गावात २ ते १५ एकर जागा आरक्षित करण्याचे व ही जागा कुंभार समाजाला उपलब्ध करून देण्याचे निर्देश जिल्हाधिकाऱ्यांना

देण्यात आले होते. मात्र एकाही गावात या समाजाला मातीखाणीची जागा उपलब्ध करून देण्यात आली नाही. महाराष्ट्र कुंभार महासंघाने २३ मार्च २०१२ ला माहिती अधिकारांतर्गत मातीखाणीची माहिती विचारली असता त्याहून धक्कादायक बाब समोर आली. मंडळ अधिकारी, तहसीलदार व उपविभागीय अधिकाऱ्यांनी नागपूर जिल्ह्यातील एकाही गावात कुंभार मातीखाणीची राखीव जागा शासकीय रेकॉर्डवर उपलब्ध नसल्याची माहिती दिली आहे. नागपूर जिल्ह्यातील १३ तालुक्यातील २६० गावात कुंभारांचे वास्तव्य आहे. त्यानुसार प्रति गाव दोन एकरच्या हिशेबाने ५२० एकर जमीन आरक्षित राहणे अपेक्षित होते. राज्यातील ३६ जिल्ह्यात ९ हजार ३६० गावात कुंभारांचे वास्तव्य असून त्यांच्या वापरासाठीची १८ हजार ७२० एकर जमीन कुंभार खाणीसाठी आरक्षित असणे अपेक्षित आहे. मात्र, खाणीच नसल्याने शासकीय रेकॉर्डवरील खाणी गेल्या कुठे? या जागांवर कुणी अतिक्रमण केले? असे अनेक प्रश्न पडले आहेत. कुंभार खाणीच गायब असल्याने माती आणायची कुठून असा प्रश्न मूर्तिकारांना पडला आहे.

व्यवसाय नष्ट होण्याचा मार्गावर

सद्यस्थितीत भंडारा जिल्ह्यातील आंधळगाव येथे ६, वळद येथे ४, गोंदिया जिल्ह्यातील सरांडी येथे ३.५, नागपूरच्या पारशिवनी येथे ३.५ एकर तर अहमदनगरच्या टाकळी भान येथे १५ एकर जागेत खाणी उपलब्ध करून देण्यात आल्या असून त्यावर कुंभार समाज व्यवसाय करीत आहे. परंतु इतर गावांमध्ये खाणीच नसल्याने माठ, पणत्या, रांजण, सुरई, मूर्ती तयार करण्याचा व्यवसायच नष्ट होऊन रोजगाराचा मोठा प्रश्न निर्माण होण्याची शक्यता आहे.

***

सन्माननीय लोकप्रतिनिधी ह्यांनी कुंभार समाज विकासासाठी निधी देऊ केल्यावर/घोषणा केल्यावर स्थानिक पदाधिकारी ह्यांनी पुढील प्रक्रियेसाठी करावयाची कार्यवाही...!

प्रस्तावना : सध्या सर्वत्र गुणगौरव समारंभ सुरु असून कार्यक्रमात येणारे सन्माननीय आमदार, खासदार, मंत्री महोदय स्थानिक कुंभार समाजाची मागणी लक्षात घेऊन व समोरील गर्दी पाहून अमुक अमुक कामासाठी मी इतका निधी जाहीर करीत असून माझ्याकडे प्रस्ताव घेऊन या असे सांगून निघून जातात. त्यांच्या घोषणेला आपण टाळ्या वाजवून, जयजयकार करतो. पदाधिकारी खुश होऊन जातात. आपणही निघून जातो. काम आहे त्या ठिकाणीच राहते. जाहीर कार्यक्रमातून प्रबोधन करून कुंभार समाजविकास साठी शासकीय निधी पदरात पाडून घेता यावा माझा प्रयत्न असतो. काही ठिकाणी बोलण्याची संधी मिळत नाही, तथापि, हा लाखो-कोटी रुपयाचा निधी मिळविण्याची प्रक्रिया सकल कुंभार समाज संघटनांनी सुरु करावी म्हणून मार्गदर्शन पर लेख-प्रक्रिया समाज माध्यमाद्वारे प्रेषित करीत आहे.

घोषणा झालेल्या कामाचे पुढे काय होते..?

ते आपण पाहू या..!

स्थानिक संघटनेकडे सभागृह, मंदिर, कंपाउंड भिंत, प्रवेशद्वार, पोहच रस्ता आदि कामासाठी लागणारी क्लियर टायटल (सात-बारा) असलेली जमीन नसणे, संस्था नोंदणीकृत नसणे, मागणी ठराव, प्लॅन, एस्टीमेट आराखडा तयार नसणे आणि पाठपुरावा मधील सातत्य इच्छा शक्ती नसणे, पदाधिकारी कार्यकारिणी बदलणे, घोषणा करणारे लोकप्रतिनिधी बदलणे, सत्ता बदलणे, पक्ष बदलणे आदि कारणामुळे आपले घोषित काम मंजूर होत नाही. तोपर्यंत दुसऱ्या वर्षीचा गुणगौरव कार्यक्रम येऊन ठेपतो. पुन्हा "तेच तिकीट, तोच खेळ..!" त्याच घोषणा-त्याच टाळ्या..!!

कामाची मंजूरी आणि निधी मागणीसाठी पूर्वतयारी

आपली संघटना नोंदणीकृत असावी. ज्या जागेवर प्रस्तावित काम करायचे आहे ती जागा नोंदणीकृत संस्थेच्या नांवे क्लियर टायटल असलेली असावी. त्या जागेवर अतिक्रमण आणि वादविवाद नसावा. जागेचा सात-बारा, हक्कपत्रक, ड-पत्रक तयार झाल्यावर नियोजित कामाचे ढोबळ नकाशे, प्लॅन, साईट प्लॅन, चतुःसीमा नकाशा एस्टीमेट जिएसटी मिळवून आलेल्या किंमतीचे तयार असावे. आता सुदैवाने, तालुका पातळीवर कुंभार समाजाचे बांधकाम इंजिनियर, आर्किटेक्ट उपलब्ध आहेतच. संस्थेने पुढीलप्रमाणे वार्षिक सर्वसाधारण सभा घेऊन ठराव मंजूर करवून घ्यावेत.

ठराव क्र. (१) मागणी : प्रस्तावित कामाची मागणी, गरज - निकड नमूद करून ते काम, त्याच्या आराखड्यास, प्लॅन, एस्टीमेटला समाज संघटनेची मंजूरी घ्यावी. सर्व दस्तऐवज वर पदाधिकारी ह्यांच्या सही शिके असावेत.

ठराव क्र. (२) जागा वर्ग करणे : नियोजित काम मंजूरी झाल्यावर ते पूर्ण होऊन ताब्यात घेईपर्यंत तात्पुरत्या स्वरूपात सार्वजनिक बांधकाम खात्याकडे बांधकामाची जागा वर्ग करणे.

ठराव क्र. (३) देखभाल दुरुस्ती : सार्वजनिक बांधकाम खात्याकडून काम पूर्ण झाल्यावर त्या कामाचा दोष दायित्व कालावधी संपल्यावर, भविष्यात त्या कामाची देखभाल दुरुस्ती, रंगरंगोटी, वीजबिल, घरपट्टी, पाणीपट्टी आदि खर्च स्थानिक नोंदणीकृत संघटना हमी घेत असल्याबाबत.

ठराव क्र. (४) निवेदन देण्याचा ठराव : लोकप्रतिनिधी ह्यांना कामाची मागणी करणारे सहाचे निवेदन देण्याचे अधिकार व बांधकाम नियोजन समिती गठन.

हमी प्रमाणपत्र प्रस्तावा सोबत (१) नियोजित जागेवर बोजा नसल्याचे (२) नियोजित जागेवर कोणतेही अतिक्रमण नसल्याचे (३) नियोजित जागेवर बांधकाम करताना कोणतीही वृक्षतोड करावी लागणार नसल्याचे... अशी आवश्यक हमी प्रमाणपत्रे सही शिक्यानिशी तयार करवून ठेवावीत.

माननीय लोकप्रतिनिधी ह्यांना द्यावयाचे निवेदनाची योग्य वेळ

गुणगौरव, अधिवेशन, मेळावा, वार्षिक सर्व साधारण मिटिंगसाठी निमंत्रण देते वेळी माननीय लोकप्रतिनिधी ह्यांना मोठ्या संख्येने जाऊन निमंत्रण देणे, कामाची मागणी निवेदन, प्लॅन, एस्टीमेट द्यावे. कार्यक्रम दिवशी, ठिकाणी कार्यक्रमाची स्वागत, औक्षण, भव्य स्वागत पार पडल्यावर, प्रस्तावना करते वेळी उपस्थित वरिष्ठ पदाधिकारी हस्ते/द्वारे कामाची मागणी एकमुखाने टाळ्यांच्या कडकडाटात करावी. लोकप्रतिनिधी ह्यांनी माईक हातात घेईपर्यंत टाळ्या वाजत राहिल्या पाहिजेत. सन्माननीय लोकप्रतिनिधी ह्यांनी भर कार्यक्रमात घोषणा केल्यावर, ते, त्यांच्या मनसुभ्यानुसार व स्वेच्छा अधिकार आणि आपला मागणीचा रेटा नुसार, आपले प्रस्तावित काम आमदार निधी, खासदार निधी, पंचायत समिती, जिल्हा परिषद सदस्य विकास निधी तथा जिल्हा विकास व नियोजन समिती द्वारे, मंजूर करणेसाठी त्यांच्या लेटर पॅडवर "माननीय सदस्य सचिव तथा जिल्हाधिकारी..., जिल्हा विकास व नियोजन समिती (DPDC)" ह्यांना त्यांच्या सही शिक्याचे पत्र देतील. त्याचवेळी दुसरी प्रत "माननीय कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग (ठिकाणचे नांव)... व तिसरी प्रत मागणी करणाऱ्या स्थानिक कुंभार समाज संघटनेस देतील. किंवा, माननीय लोकप्रतिनिधी महोदय, मागणी केलेल्या कामाची किंमत, आवाका बघून मंत्रालयस्तरावर बजेट मधून मंजूरी मिळविण्यासाठी संबंधित खात्याच्या माननीय नामदार मंत्री महोदयांना विनंती वजा शिफारस पत्र देतील.

वरील प्रमाणे प्रतिसाद कार्यवाही होत असल्यास काम मार्गी लागत असल्याचा पहिला टप्पा गाठला असे संयमपूर्वक समजावे.

सन्माननीय लोकप्रतिनिधी ह्यांनी मंजुरी साठी पत्र दिल्या नंतरची कार्यवाही : वरील प्रमाणे माननीय लोकप्रतिनिधी कडून स्थानिक आमदार/खासदार आदि स्थानिक विकास निधीतून पत्र प्राप्त झाल्यावर माननीय जिल्हाधिकारी कार्यालयाच्या नियोजन विभागाकडून संबंधित माननीय कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग... ह्यांना पत्र देऊन विषयांकित कामाचे, कामाच्या ठिकाणी प्रत्यक्ष भेट देऊन सर्वेक्षण survey, plan प्लॅन व detailed estimate सविस्तर अंदाजपत्रक सादर करावे असे आदेश पत्र देतील. अशा वेळी पदाधिकारी ह्यांनी सन्माननीय लोकप्रतिनिधी, त्यांचे पीए, माननीय जिल्हाधिकारी, नियोजन अधिकारी ह्यांचेकडे पाठपुरावा, समन्वय ठेवावा. बांधकाम खात्यात जाऊन प्लॅन, एस्टीमेटवर पदाधिकारी ह्यांनी उपभोक्ता लाभार्थी म्हणून प्रस्ताव तपासून, समजून घेऊन स्वीकृती दर्शक सही शिक्के करावेत. जाताना आपला कुंभार इंजिनियर, आर्किटेक्ट सोबत न्यावा. कार्यकारी अभियंता त्या प्रस्तावाला तपासून "तांत्रिक मंजुरी अर्थात Technical sanction (TS) किंवा तांत्रिक सहमती, Technical Approval (TA) देतील. मग, सदर कामाचा प्रस्ताव माननीय जिल्हाधिकारी ह्यांचेकडे जाईल. तेथे आपल्या प्रस्तावीत कामास प्रशासकीय मान्यता Administrative approval व मंजुरी रक्कमेच्या ५० टक्के निधी असे दोघे आदेश माननीय कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग... ह्यांना रवाना होतील. ही झाली मंजुरी प्रक्रिया.

प्रत्यक्ष बांधकाम प्रक्रिया : माननीय जिल्हाधिकारी ह्यांचेकडून मंजुरी आदेश व खात्यावर ५० टक्के निधी जमा झाल्यावर माननीय कार्यकारी अभियंता, सदर मंजूर कामास तांत्रिक मंजुरी (दिली नसल्यास) देतील, मंजूर कामाची टेंडर नोटीस स्थानिक पेपर, साप्ताहिक, राज्यस्तर वर व महाराष्ट्र सरकारच्या वेब साईटवर प्रसिद्धीस देतील. निविदा स्पर्धा पार पाडून शासकीय नोंदणीकृत ठेकेदारास कार्यादेश Work Order देतील. मग कार्याचे आदेश प्राप्त झालेला ठेकेदार कडून कामास सुरुवात होईल. काम संपूर्ण झाल्यावर, माननीय कार्यकारी अभियंता साहेबांच्या काम पुर्ण प्रस्तावावर उरलेला ५० टक्के निधी माननीय जिल्हाधिकारी कार्यकारी अभियंता ह्यांना वितरित करतील. म्हणजेच माननीय महाराष्ट्र सरकार मार्फतच काम पूर्ण होऊन पूर्ण झालेले काम, वास्तू कुंभार समाज संघटनेस उपभोगासाठी (वापरासाठी) परत मिळेल.

मागणी केलेले काम बजेट मधुन मंजूर झाल्यास, त्याची कार्यवाही माननीय महाराष्ट्र सरकारच्या वतीने माननीय कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग हेच प्रस्ताव पाठविणे, काम बजेट मधे समावेश झाल्यावर पुढील कार्यवाही पार पाडतील. माननीय महाराष्ट्र शासनाकडून एकही रुपया कुंभार समाज संघटनेस अथवा पदाधिकारी

ह्यांना मिळणार नाही ह्याची सर्वांनी नोंद घ्यावी.

वरील माहिती प्रक्रिया, मी, माझ्या सार्वजनिक बांधकाम खात्यातील ३० वर्षे, शाखा अभियंता ते उप अभियंता वर्ग-१ या पदावरील शासकीय कामकाज वर आधारित दिली आहे. भरपूर मोठ्या रक्कमेच्या कामांना त्रुटी विरहित प्रस्ताव सादर करून मंजुरी मिळवून देण्यात महत्वाची भूमिका-कर्तव्ये पार पाडली आहेत. माननीय महाराष्ट्र शासनाने, माझ्या सत्वर कामगिरी बद्दल माझा गौरव करून रोख रुपये एक लक्ष सात हजारचे बक्षीस ही दिले आहे.

मंजुरी मिळालेले प्रत्यक्ष ताजे उदाहरण : वरील प्रमाणे प्रक्रिया पार पाडून, अमरावती पासून हजारो किलोमीटर लांब असलेल्या गुजरातच्या नवसारी पर्यंत गरीब कुंभार पोराला मदत करणाऱ्या विदर्भ कुंभार सुधार समितीच्या आजी-माजी पदाधिकार्यांनी चांगला सातत्य पूर्ण पाठपुरावा, एकजूट दाखवून अमरावती शहरात बडनेरा रोडवरील गोरुबाकाका भवनच्या पोहच मार्गावर श्री संत शिरोमणी गोरुबाकाका कमानी प्रवेशद्वारचे सिमेंट काँक्रीट पक्के काम तेथील सन्माननीय लोकप्रतिनिधी खासदार महोदया सौ. नवनितजी रवीजी राणा मॅडम व आमदार महोदय रवीजी राणा साहेबांकडून कडून मंजूर करवून त्या कामाची तेथील महाराष्ट्र सरकारच्या, सार्वजनिक बांधकाम, अमरावती विभागाच्या कार्यकारी अभियंता ह्यांनी टेंडर नोटीस ही प्रसिद्ध केली आहे. आजच्या अपडेट नुसार ठेकेदाराने काम सुरु करण्यासाठी आजच पाहणी आणि मोजमाप ही केले, ह्याचे श्रेय तेथील माननीय लोकप्रतिनिधी व विदर्भ कुंभार सुधार समितीच्या एकसंध आणि पारदर्शी कार्य करणाऱ्या आजी-माजी पदाधिकारी ह्यांना जाते. अशीच जागरुकता कोकणातील चिपळूण, रत्नागिरी, सिंधुदुर्ग जिल्ह्यातील कुंभार समाज पदाधिकारी ह्यांनी लाखो-कोटींचा शासकीय निधी कुंभार आणि बहुजनाच्या पदरात पाडून घेतला आहे. विदर्भ व कोकण कुंभार समाजाचा, ते करीत असलेल्या प्रयत्नांचे, कुंभार समाज विकासासाठी करीत असलेल्या कामगिरीचे कौतुक आणि अनुकरण केले पाहिजे..! विदर्भ व कोकणातील पदाधिकारी हे नेहमीच संपर्कात राहून त्यांचे प्रकल्प यशस्वी करतात.

येणारे व चालू वर्ष निवडणुकीचे आहे. जी गोष्ट चार-पाच जिल्ह्यांना जमली, तीच गोष्ट उर्वरित ३०-३२ जिल्ह्यातील कुंभार समाज संघटना पदाधिकारी ह्यांनीही जमवून लाखो-कोटींचा निधी पदरात पाडून घेतला पाहिजे.

आपला एकच पक्ष - कुंभार पक्ष

कुंभार समाज हितार्थ प्रेषित

जय कुंभार समाज - जय जय श्री गोरुबाकाका..!

- इंजि. बबनराव काशिराम जगदाळे

सेवानिवृत्त उपअभियंता वर्ग-१

सार्वजनिक बांधकाम खाते,

जलकर्मी, यशदा संस्था, पुणे (एम.एस)

***

डॉ. बाबुराव उपाध्ये लिखित 'भारतीय कुंभार समाजातील संत' एक दुर्मिळ संशोधन ग्रंथ - संजय उकिरडे

श्रीरामपूर : येथील साहित्यिक डॉ. बाबुराव उपाध्ये यांच्या भारतीय कुंभार समाजातील संत संशोधन ग्रंथ प्रकाशन झाले. त्याप्रसंगी डावीकडून कु. प्राजक्ता उकिरडे, राजेंद्र उकिरडे, लेखक डॉ. बाबुराव उपाध्ये, संजय उकिरडे, देवराम वाकचौरे, गणेशानंद उपाध्ये छायाचित्रात दिसत आहेत.

श्रीरामपूर : भारतीय संतांनी भक्ती आणि समाजशक्तीला त्यांच्या उत्ती, कृतीतून बळ दिले. विविध सामाजिक घटकातील संतांचे साहित्य संशोधन झाले पाहिजे, यादृष्टीने डॉ. बाबुराव उपाध्ये लिखित 'भारतीय कुंभार समाजातील संत' हा एक दुर्मिळ, परिश्रमपूर्वक निर्माण केलेला संशोधनग्रंथ असल्याचे मत बेलापूर बदांगी येथील रयत शिक्षण संस्थेतील चित्रकला शिक्षक आणि कुंभार समाजाचे कार्यकर्ते पत्रकार संजय उकिरडे यांनी व्यक्त केले.

श्रीरामपूर येथील इंदिरानगर वाचन संस्कृती प्रतिष्ठान वाचनालयात डॉ.बाबुराव उपाध्ये यांच्या 'भारतीय कुंभार समाजातील संत' या प्रकल्प संशोधन ग्रंथाचे प्रकाशन संजय उकिरडे आणि मान्यवरांच्या हस्ते झाले, त्याप्रसंगी ते बोलत होते. प्रारंभी संत गोरा कुंभार आणि सरस्वती प्रतिमेचे पूजन करण्यात आले. यावेळी संजय उकिरडे, कोतुळ येथील पत्रकार राजेंद्र उकिरडे, कु. प्राजक्ता उकिरडे, धांदरफळ येथील देवराम वाकचौरे यांना शाल, पुस्तके, बुके देऊन प्रतिष्ठानचे

कार्याध्यक्ष गणेशानंद उपाध्ये, सचिव सौ. आरती उपाध्ये यांनी सत्कार व नियोजन केले. डॉ. बाबुराव उपाध्ये यांनी 'भारतीय कुंभार समाजातील संत' या संशोधन ग्रंथाची निर्मिती आणि अनुभव सांगितले. महाराष्ट्रात तेर येथील संत गोरा कुंभार यांचे मध्ययुगीन काळात वारकरी संप्रदायात मोठे योगदान आहे.

इ.स. १२६७ ते १३१७ या ५० वर्षांच्या जीवनवाटचालीत संत गोरा कुंभार हे एक विद्वल भक्तीत तल्लीन झालेले संत झाले, त्यांचे आज २३ अभंग उपलब्ध आहेत, त्याचप्रमाणे संत राका कुंभार (गुजरात), संत कुबा कुंभार (राजस्थान), श्रीयादेमाता (मध्यप्रदेश), संत कवयित्री मोल्लाम्बा (आंध्रप्रदेश), संत सर्वज्ञ (कर्नाटक) असे प्रत्येक प्रांतात कुंभार समाजात संत आहेत. कुंभार समाजाचा इतिहास, पहिले ते तिसऱ्या शतकातील सातवाहन, शालिवाहन काळ यांचा प्रदीर्घ आढावा ह्या ग्रंथात घेतला आहे. विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांनी दिलेल्या अनुदानातून हे संशोधन निर्माण झाले असून पुणे येथील डॉ. स्नेहल तावरे यांच्या स्नेहवर्धन प्रकाशनतर्फे हा १९६ पृष्ठांचा ग्रंथ निर्माण झाला आहे, असे डॉ. उपाध्ये यांनी सांगितले. संजय उकिरडे यांनी हा ग्रंथ म्हणजे कुंभार समाजातील एक दिशादर्शक संशोधन आहे, असे संशोधन विद्यापीठ पातळीवर फारसे झालेले नाही.

नव्या अभ्यासकांनी असे दुर्मिळ, दुर्लक्षित विषयावर संशोधन केले तरच माय मराठीचे अभिजात मूल्य प्रतिष्ठित होईल असे सांगून डॉ. उपाध्ये यांना अमरावतीचा शब्दांगण साहित्य पुरस्कार, आमदार लहू कानडे यांच्या लोकहक्क फाऊंडेशनचा पुरस्कार लाभल्याबद्दल फेटा, शाल, बुके देऊन सत्कार केला.

राजेंद्र उकिरडे, प्राजक्ता उकिरडे यांनी डॉ. उपाध्ये यांची अनेक पुस्तके मिळल्याबद्दल समाधान व्यक्त केले. वाचन संस्कृती वाढविणारे कार्य आणि सुंदर वाचनालयाचे कौतुक केले. सौ. आरती उपाध्ये यांनी आभार मानले.

Akhilesh K. Prajapati
9881407087

**JAY SHRI RAM
INDUSTRIES**

JOB WORK : Lathe Work, Center
less Grinding & Thread Rolling

Dynamic Co.-op. Society, F9/9, MIDC, Ambad, Nashik - 10.
Tel. : 0253-6603136

RAJE SURGICALS

Sanjay Y. Raje
D.P.O.E. (Mumbai)
Prosthetist & Orthotist
9822969535

Anjali S. Raje
B.Sc.DMLT
9922580296

- Prostheses (Artificial Limb)
- Orthoses
(Polio-Paraplegic Calipers)

- Orthopaedic Appliances
- Surgical & Scientific Instruments
- Hospital Equipments & Instruments
- Hospital Furniture

**POLIO CLINIC &
REHAB CENTRE**

'Manas', Bhosale Nagar, New Radhika Road, Near Hotel Rajtara, Satara. Ph.: (02162) 236629
● Email Id : rajesurgicals@gmail.com ● sanjayragepcrc@gmail.com

युवकांनो स्पर्धा परीक्षापूर्व प्रशिक्षणासाठी करा अर्ज महाज्योतीतर्फे एमपीएससी, युपीएससीसाठी प्रशिक्षण

नागपूर : यूपीएससी आणि एमपीएससी स्पर्धा परीक्षापूर्व प्रशिक्षणासाठी महात्मा ज्योतिबा फुले संशोधन व प्रशिक्षण संस्था (महाज्योती)ने अर्ज करण्याचे आवाहन केले आहे. संस्थेमार्फत महाराष्ट्रातील इतर मागासवर्ग, विमुक्त जाती-भटक्या जमाती व विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना स्पर्धात्मक युगात समान संधी प्राप्त व्हावी याकरिता विविध योजना राबवत असते. वर्ष २०२३-२४ साठी महाज्योतीतर्फे एमपीएससी आणि यूपीएससी परीक्षापूर्व प्रशिक्षणाकरिता अर्ज मागविण्यात आलेले आहे.

यूपीएससी परीक्षापूर्व प्रशिक्षण योजनेत निवड झालेल्या विद्यार्थ्यांना एकूण ११ महिन्यांचे पूर्व, मुख्य तसेच व्यक्तिमत्त्व चाचणी परीक्षेकरिता दिल्ली येथील नामांकित प्रशिक्षण संस्थेमार्फत प्रशिक्षणासोबत अभ्याससाहित्य घरपोच देण्यात येईल. पुणे येथे प्रशिक्षणाकरिता निवास व भोजन व्यवस्था म्हणून उमेदवारांना रुपये १० हजार रुपये प्रतिमाह विद्यावेतन व एकवेळ आकस्मिक खर्च रुपये १२ हजार आकस्मिक खर्च देण्यात येईल. दिल्ली येथे ऑफलाईन प्रशिक्षणाकरिता निवास व भोजन व्यवस्था म्हणून उमेदवारांना रुपये १३ हजार रुपये प्रतिमाह विद्यावेतन व एकवेळ रुपये १८ हजार रुपये आकस्मिक खर्च देण्यात येईल. अर्ज करताना विद्यार्थ्यांनी त्यांचे आधारकार्ड, जातीचे प्रमाणपत्र, रहिवासी दाखला, वैध नॉन-क्रिमीलेअर प्रमाणपत्र, पदवीचे प्रमाणपत्र, मार्कशीट अंतिम वर्षात शिकत असलेल्या विद्यार्थ्यांनी मागील वर्षी उत्तीर्ण झाल्याचे गुणपत्रक जोडावे. पासबुक किंवा रद्द केलेला धनादेश जोडावा. प्राप्त अर्जाची निकषानुसार छाननी करण्यात येईल. विद्यार्थ्यांची

दहा हजार रुपये विद्यावेतन

एमपीएससी परीक्षेच्या पूर्वतयारीसाठी मोफत ऑफलाईन व अनिवासी पद्धतीने महाज्योती मार्फत प्रशिक्षण देण्यात येणार आहे. त्याकरिता इच्छुक विद्यार्थ्यांकडून महाज्योतीच्या संकेतस्थळावर ऑनलाईन पद्धतीने अर्ज मागविण्यात येत आहे. प्रशिक्षणाचा नियोजित कालावधी ११ महिने आहे. प्रशिक्षणाकरिता निवड झालेले विद्यार्थी ज्या दिनांकास संस्थेत प्रशिक्षणाकरिता रुजू होतील, त्या दिनांकापासून महाज्योतीच्या धोरणानुसार प्रत्यक्ष प्रशिक्षणास ७५ टक्के उपस्थिती असणाऱ्यांनाच प्रतिमाह १० हजार रुपये विद्यावेतन लागू होईल. एकवेळ आकस्मिक खर्च रुपये १२ हजार रुपये देण्यात येईल.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षेच्या धर्तीवर व अभ्यासक्रमानुसार चाळणी परीक्षा घेण्यात येईल. चाळणी परीक्षेत प्राप्त गुणांकनानुसार मेरीटच्या आधारे व आरक्षित जागांच्या प्रमाणात पात्र विद्यार्थ्यांची प्रतीक्षा यादी महाज्योतीच्या संकेतस्थळावर प्रसिद्ध करण्यात येईल.

विद्यार्थ्यांनी महाज्योतीच्या www.mahajyoti.org.in या संकेतस्थळावर जाऊन Notice Board मधील Application Training 2023-24 यावर जाऊन सर्व अटी व शर्तीचे पालन करावे आणि १० एप्रिलपर्यंत ऑनलाईन पद्धतीने अर्ज करावा असे आवाहन महाज्योतीचे व्यवस्थापकीय संचालक राजेश खवले यांनी केले आहे.

***

पंकज आर्ट्स

आमच्याकडे प्लॉस्टर व शाडू मातीच्या सुबक व रेखीव गणपती मुर्ती होलसेल भावात मिळतील.

श्री. बाळासाहेब धोंडिबा कुंभार
मो. ९४२३२१२१८४
मु. भवरापुर, पो. उरळी कांचन, ता. हवेली, जि. पुणे ४१२ २०२.

पंकज बाळासाहेब कुंभार
G.D. Arts

श्री. विठ्ठल धोंडिबा कुंभार
मो. ९६७३१३२३६५

प्रेरणास्थान

गंगाधर दगडू जोंधळे   कै. लक्ष्मीबाई गंगाधर जोंधळे   सौ. शोभा प्र. जोंधळे

प्रकाश उर्फ सुभाषेशठ गंगाधर जोंधळे

जोंधळे विट सप्लायर्स

9x4x3 साईज
विट, वाळू, खडी, डाबर योग्य भावात मिळेल.
पाटोदा, ता. येवला, जि. नाशिक
Mob. : 9011746159/9075956159

माणसं आपल्याला ओळखू येत नाहीत

– के. एन. मोरे, यवतमाळ

मी माणूस ओळखण्यात चुकलो मला अजिबात माणसं ओळखू येत नाहीत, मला वाटलं नव्हतं तो किंवा ती अशी बदलेल. मला कळतंच नाही असं कसं झालं, हे माझ्या सोबतच का होतं? लोक माझाच गैरफायदा घेतात का? मलाच लोक फसवतात, माझाच विश्वासघात का होतो? मला वापरून घेतात, नंतर विसरून जातात. आपल्या दैनंदिन जीवनात आपण अनेकदा अनेकांकडून यासारखे वक्तव्य ऐकत असतो. याही पलीकडे जाऊन पाहिलं तर प्रत्येकाला असच वाटत असतं की मी खूप सरळमार्गी आहे. मी कधी कोणाला फसवलं नाही. कोणाला दुखवलं नाही. मी कोणाचं वाईट केलं नाही. मी निस्वार्थीपणे सगळ्यांना मदत केली. सगळ्यांना समजावून घेतलं. होईल तेवढी मदत करत आलो मग मलाच अशी वागणूक कां?

आपल्याला आपल्या आजूबाजूच्या सगळ्यांनाच समाजातून, कुटुंबातून, नातेवाईकांकडून, मित्र-मैत्रिणी इतर मंडळींकडून असे अनुभव असतात की, मी यांना ओळखू शकलो नाही. हे बदलले, हे आधी असे वागत नव्हते. आता असं का वागत आहेत? आपल्याला वाटतं कोणी स्वतःचा स्वार्थ साधून घेतला, कोणाला वाटतं आपल्याला लोकच घर्जिणे नाहीत. कोणाला वाटतं आपल्या भोळ्या, सरळ स्वभावाचा फायदा लोकांनी करून घेतला. आपल्या आयुष्यात असलेल्या संपर्कात आलेल्या प्रत्येकाची जीवनशैली, मानसिकता, विचार जगण्याची तसेच वागण्याची पद्धत, स्वअनुभव, आपल्याकडे पाहण्याचा दृष्टीकोन वेगवेगळ्या स्वरूपाचा असतो. तसेच त्यांना स्वतःला येणारे आणि आलेले अनुभव पण अनेक प्रकारचे असतात. म्हणूनच माणसं सतत बदलत असतात.

काल आपल्याशी एकदम नीट वागलेला माणूस आज नीट वागेल याची शाश्वती नाही. दोन दिवसापूर्वी दिलेला शब्द तो आज खरा करेल या बाबत भरोसा नाही. काल ह्याचा मूड जसा होता तसा तो कायम असेल पण भरोसा नाही. आपण मात्र विचार करत बसतो. याला काय झालं, माझं काही चुकलं का? मी कुठे कमी पडलो? तसं काहीही असो अथवा नसो. तरीही पूर्ण जग आणि त्यानुसार जीवन पण बदलत आहे. त्यामुळे आपल्या आजूबाजूची माणसं पण बदलत आहेत हेच सत्य आपण स्वीकारत नाही म्हणून आपल्याला मानसिक यातना होतात. आपण आपल्यापेक्षा जास्त इतरांचा विचार करत राहतो. इतरांच्या प्रतिक्रिया आणि प्रतिसादावर आपली मानसिकता अवलंबून ठेवतो म्हणून आपण दुःखी होतो. जग जितक्या जलद गतीने बदलते तितकेच ताबडतोब लोक बदलतात. कारण त्यांना या बदलत्या जीवनाशी जुळवून घ्यायचं असते. लोकांना मागे पडायचं नसतं मागे राहायचं नसते. काय काय घडलं, काय काय बोललो, काल काय ठरवलं हे ते आज विसरतात. कारण त्यांना आजमध्ये जगायचं असतं आणि उद्याची तयारी करायची असते.

खूप कमी माणसं अशी असतात जी इतरांशी नसतील पण स्वतःशी प्रामाणिक असतात. त्यांच्या आयुष्यात काही तत्त्व मूल्य ह्यांनी जोपासलेली असतात आणि ती अंमलात आणणे ते स्वतःचं कर्तव्य समजतात. समाजात बहुतांश लोक असेच असतात. ज्यांच्यासाठी आपण फक्त एक पर्याय असतो.

जमलं तर ठीक नाही जमलं तर ठीक. संबंध राहिले काय तुटले काय. आपल्यामुळे एखादी व्यक्ती दुखावली गेली की नाराज झाली, याच्याशी त्यांना काहीही देणे-घेणे नसते. त्यांना भूतकाळात राहायचं नसते. जेवढा जितका संबंध आला, काम झालं. तेवढ्यापुरत्या भेटीगाठी झाल्या की लगेच पुढील मार्ग धरायचा. झाली घटना झाली गोष्ट तिथेच विसरायची आणि पुढे जात राहायचं. हा जीवनाचा नियम झाला आहे.

केलेले उपकार दिलेला शब्द आणि उपयोगी पडलेली माणसं कधीही विसरायची नसतात पण काम सरो वैद्य मरो या विचाराची माणसं जीवनात भेटत असतात. मनाने साफ स्वभावाने सरळ असणाऱ्या माणसाला आयुष्यात सर्वात जास्त दुःख आणि त्रास सहन करावा लागतो पण आपण आता असं समजायचं दुःख इमानदार असतं ते थेट काळजात शिरतं आणि दीर्घकाळ तुमचे सोबत राहतं. सुख वाफेसारखं असतं घडीभर रेंगाळत आणि बघता बघता उडून जात. अशी ही जवळची माणसं असतात. सुख के सब साथी. एक मात्र आहे मनाने साफ स्वभावाने सरळ असणाऱ्या माणसाला आयुष्यात सर्वात जास्त दुःख आणि त्रास सहन करावा लागतो. हेच सांगायचे होते की, योग्य ठिकाणीच तुमचं योग्य मूल्य आहे. स्वतःला चुकीच्या जागी शोधू नका आणि तुमचे मूल्य होत नसल्यास संबंध तोडा फोडा. ज्यांना आपले मूल्य माहीत आहे तेच प्रशंसा करतात आपली किंमत जाणून घ्या म्हणजे अशा व्यक्तीपासून दूर राहा. ज्यांना आपली किंमत नाही अशा नात्या पासून दूर राहा.

स्वार्थाने बरबटलेली, संपत्तीने हवासलेली अशी स्वार्थी लोक भेटली जी माझे सोबत एका ताटात जेवली. सोबत वावरली. सुख दुःखात ज्यांना सोबत दिली आयुष्यात ज्यांना जवळ केलं पण आयुष्याच्या वळणावर त्यांनी धोका दिला. सतत गोड गोड बोलत राहून आपला हेतू साध्य केला. ह्यांना ओळखू शकलो नाही. मला माणसाची पारख नाही. माणसं ओळखण्यात मी कमी पडलो. मित्र कोण? शत्रू कोण? गणित साधे मला कळलेच नाही. रुसून राहिले माझे अगदी जवळचेच पण मला ते कळलेच नाही. मात्र अशा माणसांना जपावे. जाणीव ज्यांना आपली नेहमी नेहमी तया भेटावे. आवड ज्यांना आपली अशा सोबत रमावे, रमावे, रमावे.

ज्यांची सुखात इमानदारी, स्वकष्ट आणि शून्यापासून होते त्यांना हारण्याची, घाबरण्याची किंवा ओळख निर्माण करण्याची गरज आणि भीती नसते. त्या सर्व गोष्टी आपोआप मिळतात. आपल्याला किती ओळखतात याला महत्त्व नाही. तर ते आपल्याला कां ओळखतात याला महत्त्व आहे. लोक गरजेनुसार आपला वापर करून घेतात आणि आपल्याला वाटते लोक आपल्याला पसंत करतात हाच तर आयुष्यातील सर्वात मोठा भ्रम आहे. शेवटी संगत महत्त्वाची असते. माणसाचं आयुष्य खूप छोटं आहे हा-हा म्हणता संपून जाईल. प्रेम करायचं राहिल म्हणून शेवटी खूप पश्चाताप होईल याची जाणीव ठेवणं गरजेच आहे. शेवटी एक सांगेन, चांगल्या माणसाची कदर करणं गरजेचं असतं, कारण ना आयुष्य परत येते, ना आयुष्यातून गेलेली माणसं. ना निघून गेलेली वेळ.

***

काशीबाई घोले : स्त्री शिक्षणाच्या इतिहासातील महत्त्वाचे पान

- डॉ. रुपेश मोरे

नमस्कार मित्रांनो, स्त्री शिक्षणाचे प्रेरणास्थान कु. काशीबाई विश्राम घोले यांच्या बलिदानविषयी कृतज्ञता व्यक्त करण्याचा हा छोटासा प्रयत्न आहे. स्त्री शिक्षणाच्या स्मारकाजवळ लेखक पहिला बळी म्हणून त्यांची ओळख संपूर्ण महाराष्ट्राला आहे. काशीबाईंच्या काशीबाई घोले यांच्या स्मरणार्थ तयार केलेल्या 'बाहुलीचा हौद' या स्मारकाची कहाणी तुम्हाला सांगणार आहे.

प्रसिध्द शल्यविशारद डॉक्टर व स्त्री शिक्षणाचा प्रचारप्रसार करणारे विश्राम घोले हे थोर समाजसुधारक आणि महात्मा ज्योतिबा फुले यांचे फॅमिली डॉक्टर व चळवळीतील सहकारी होते. पुण्यामध्ये जो घोले रोड म्हणून ओळखला जातो तो त्यांच्याच नावाने आहे. डॉक्टर गोरगरिबांसाठी बऱ्याच वेळा मोफत उपचार करीत असत. गव्हर्नरच्या दरबारात फर्स्ट क्लास सरदार म्हणजे संस्थानिकांच्या बरोबरीचा दर्जा डॉक्टर विश्राम घोले यांना मिळाला होता. अठराशे सत्तावनच्या उठावाच्या वेळी डॉक्टर उपचार करण्यासाठी भारतभर फिरले. दमनकारी कर्मठ रुढी परंपरांना सुरुंग लावणाऱ्या व्यवस्था उधळून टाकणारे डॉक्टर घोले हे पुणे महानगरपालिकेचे सदस्य होते. महानगरपालिकेचे औद्योगिक प्रशालेसाठी आणि कात्रजच्या तलावासाठी त्यांनी मोठे योगदान दिलेले आहे. स्त्री शिक्षणाची सुरुवात घरापासून करावी म्हणून पुण्यातील शल्यविशारद व महात्मा फुले यांच्यापासून प्रेरणा घेणारे डॉ. विश्राम घोले यांनी आपली मुलगी बाहुलीला म्हणजेच काशीबाईला शिकवण्यास सुरुवात केली.

इंग्रजांच्या नादी लागून मुलींना शिकवण्याचे काम केल्यामुळे आपला धर्म भ्रष्ट होतो अशा प्रकारचे चुकीचे प्रबोधन त्या वेळेच्या समाजाला झाल्यामुळे त्या समाजातील काही कर्मठ लोकांनी बाहुलीच्या शिकण्याला विरोध केला. बाहुली खरोखरच नावाप्रमाणे बाहुली होती. अतिशय हुशार कुशाग्र आणि चुणचुणीत होती. तिचे वय अवघे ६-७ वर्षे होते. शिक्षण माणसाला प्रथा परंपरेचा पलीकडे विचार करायला शिकवते भाग पाडते असे डॉक्टर विश्राम घोले नेहमी म्हणत असत. समाजाला जागे करण्याचा प्रयत्न ते नेहमी करत असत. अनिष्ट रुढी-परंपरेने ग्रासलेल्या त्या काळातल्या कर्मठ लोकांना मुलींना शिकवणे ही बाब काही रुचली नाही आणि एवढ्या उच्चविद्याविभूषित डॉक्टरावरही विश्वास दाखविला नाही. स्त्री शिक्षणाचे विचार त्यांच्या दृष्टाचे मोठे कारण बनले होते. त्यांनी डॉ. घोलेंना त्रास द्यायला सुरुवात केली. अनेकदा डॉ. घोले यांना समजविण्याचा प्रयत्न जातीतील मान्यवरांनी केला. जातीतून बहिष्कृत करण्याची धमकीसुद्धा दिली. पण डॉ. घोले यांनी कुठल्याही अडचणीला भीक घातली नाही. त्यांनी आपल्या मुलीला म्हणजे बाहुलीला शिकवणे सुरुच ठेवले. त्यामुळे या कर्मठ लोकांनी ज्यात डॉ. घोले यांच्या नातेवाईकांचाही समावेश होता. निरागस बाहुलीला काचा कुटुन घातलेला लाडू खायला दिला. काचांचा लाडू खाल्ल्यामुळे अंतर्गत रक्तस्राव झाल्यामुळे सर्जन असूनही ते बाहुलीचा प्राण वाचू शकले नाही. आणि तिचा दुर्दैवी मृत्यू

झाला. स्त्री शिक्षणाचा हा पहिला ज्ञात बळी म्हणून बाहुलीच्या मृत्यूची नोंद इतिहासात आहे. तज्ञांच्या मते असे कागदोपत्री नोंदवलेला हा पहिला बळी आहे. असे भरपूर बळी गेलेले असतील पण त्यांची नोंद झाली नाही.

केवळ आठ वर्ष आयुष्य लाभलेल्या काशीबाई घोले यांची पुस्तकाच्या आकाराची कोनशीला आजही साबूत आहे. पुस्तक हे शिक्षणाचे प्रतीक असल्याने ग्रंथाच्या आकारातील संगमरवरातील फरशीची कोनशीला लावण्यात आली आहे त्यावर काशीबाईंचा हौद असे आजही लिहिलेले आहे. हे स्मारक नुसते हौद नसून स्त्री शिक्षणासाठी प्रयत्न केल्याचा मूक साक्षीदार आहे. खऱ्या, प्रेरणादायी इतिहासाच्या खुणा संपवण्याची, स्मृती पुसण्याची परंपरा इथं आहे. पुण्यातल्या जगविख्यात दगडूशेट गणपतीच्या मंदिराला लागुनच पोलीसस्टेशन आवारात या बाहुलीच्या हौदाचे मोडके अवशेष शिल्लक आहेत. तर याच मंदिराच्या समोर मोडकळीस आलेली या देशातील महात्मा फुले दाम्पत्यांनी सुरु केलेली मुलींची पहिली शाळा आहे. डॉक्टर विश्राम घोले यांनी स्वतःच्या मुलीचा शिक्षणासाठी मोजलेली किंमत, एवढे होऊनही तिच्या लहान बहिणीला गंगुबाईला पुन्हा शिकवण्यासाठी दाखवलेली हिंमत, समाजसुधारक म्हणून प्रचंड विरोध होत असताना सातत्याने काम करण्याची दाखवलेली हिंमत खरोखरच खूप वाखणण्याजोगी आहे. या बळीनंतरही हिंमत न हरता न डगमगता डॉक्टर विश्राम घोले यांनी त्यांची दुसरी मुलगी गंगुबाई हिला सुद्धा शिकवले आणि तिचे लग्न लवकर न करता वयाच्या १६ वर्षांनंतर एका डॉक्टरांशी लावून दिले. खरोखरच समाजाची मानसिकता बदलणे खूप कठीण गोष्ट आहे.

सदर लेख लिहिण्यामागे उद्देश असा आहे की युवा पिढीला कळावे विशेषता विद्यार्थीनींना स्त्री शिक्षणाच्या चळवळीमध्ये किती जणांनी त्याग केलेला आहे? आज जो शाळांमध्ये बालगोपाळांचा, मुलींचा किलबिलाटाचा आवाज येतो त्यामागे कोणाकोणाचे हात आहेत? याचा विचार व्हावा. १८८० साली मातंग समाजातील थोर समाज सुधारक दादा भुतकर यांच्या हस्ते बाहुलीचा हौदाचे म. फुलेंच्या हौदाप्रमाणे सर्व जातीधर्माच्या लोकांसाठी लोकार्पण केले. यात कात्रजहून पाणी आणण्यात येत असे. स्वातंत्र्यानंतर सत्तेत असलेल्या एकही नेत्याला, विविध महिला मंडळांना, राष्ट्रीय महिला आयोगाला किंवा महाराष्ट्र राज्य महिला आयोगाला या प्रेरणादायी इतिहासाला जपावं अशी इच्छा झाली नाही ही मोठी उदासीनता आहे. बाहुलीचा हौद गणपती असे पूर्वी श्रीमंत दगडूशेट हलवाई गणपतीला म्हटले जायचे. बाहुलीची मूर्ती कारंजा हौद हा जुन्या पुणेकरांसाठी फक्त आठवणीचा विषय उरला आहे. दगडूशेट हलवाई गणेश मंदिराजवळ मोडकलेली अवस्थेत असलेल्या स्त्री शिक्षणाच्या आणि निर्दयपणाची सीमा ओलांडलेल्या समाजाचा पुरावा असलेल्या ह्या स्मारकाचा जीर्णोद्धार केला जावा. आज मुलींना मिळत असलेल्या सहशिक्षणासाठी स्त्री शिक्षणाचा इतिहास आहे याची आठवण करून आणि या स्मारकाला भेट देण्याचे आवाहन करून मी माझा लेखन प्रपंच संपवितो.

जैन समाजाच्या यशाचे व श्रीमंतीचे रहस्य

ज्यांना गरिबीतून श्रीमंत व्हायचं आहे, त्यांनी जगातील सर्वांत श्रीमंत समाजाचा अभ्यास व निरीक्षण करावे. आज सर्वांत श्रीमंत समाज-जैन समाजाबद्दल माहिती घेऊ. भारतात अंदाजे ४५ लाख तर जगात ८० लाख लोकसंख्या जैन समाजाची आहे, जगातील ४३ देशात अधिकृत नोंदणीकृत असा जैन समाज आहे. अमेरिकेत जैन समाज सर्वांत श्रीमंत म्हणून ओळखला जातो. जगातील ६०% डायमंड बिझनेस जैन समाज नियंत्रित करतो. शेअर्स, बँका, फायनान्स, मीडिया अशा अनेक कॉपोरेट व व्यापार क्षेत्रावर जैन समाजाचे नियंत्रण आहे. भारतातील ऐकून कराच्या ३५% कर जैन समाजाने नियंत्रित केलेल्या उद्योगांमधून जातो. महात्मा गांधीजींच्या जीवनावर जैन तत्वज्ञानाचा प्रभाव व देश स्वतंत्र होण्यात सिंहाचा वाटा आहे. ह्युमन डेव्हलपमेंट इंडेक्स प्रमाणित करणाऱ्या जगातील तज्ञांच्या मते जैन लाईफ स्टाईल जगातील सर्वांत परफेक्ट लाईफ स्टाईल मानली जाते. बचत, गुंतवणूक, अहिंसेवर श्रद्धा व शाकाहार, उपवासाच्या परंपरेमुळे मन व शरीर यांचे शुद्धीकरण होऊन सतत परिपक्व व परफेक्ट होत राहते. ९७% समाज बांधव सुशिक्षित असून जगातील सर्वाधिक साक्षर जात म्हणून जगाने नोंद घेतली आहे. ९०% हून अधिक जैन बांधव स्वतःचा व्यवसाय करतात. आर्थिक विकासाच्या बाबतीत गुजरातमधील जैन बांधव सर्वाधिक पुढे असून ते बेल्जियम, अमेरिका, इंग्लंड इत्यादी देशातही स्थायिक झाले आहेत.

जगभरातील जैन मंदिरे खूप सुंदर व श्रीमंत मंदिरे म्हणून ओळखली जातात. जैन समाजातील आर्थिक मागास लोकांना मदत करणेसाठी अनेक शैक्षणिक व सामाजिक संस्था समाज बांधव चालवतात. समाजातील एकमेकांना मदत करण्याचा खूप

प्रा. प्रकाश भोसले
(उद्योजक, उद्योग सल्लागार,
लेखक)

ह्युमन डेव्हलपमेंट इंडेक्स प्रमाणित करणाऱ्या जगातील तज्ञांच्या मते जैन लाईफ स्टाईल जगातील सर्वांत परफेक्ट लाईफ स्टाईल मानली जाते. बचत, गुंतवणूक, अहिंसेवर श्रद्धा व शाकाहार, उपवासाच्या परंपरेमुळे मन व शरीर यांचे शुद्धीकरण होऊन सतत परिपक्व व परफेक्ट होत राहते.

मोठा गुण जैन समाजात आढळतो.

जैन समाजातील काही व्यक्तींची नावे आपण पाहू. विक्रम साराभाई, अजित गुलाबचंद (एचसीसी), दिलीप संघवी (सन फार्मा), अंशू जैन (डश बँक), गौतम अडाणी (अडाणी ग्रुप), इंदू जैन (टाईम्स ग्रुप), नरेंद्र पटनी (पटनी कॉम्प्युटर), मंगल प्रभात लोढा (लोढा ग्रुप), वालचंद हिराचंद (वालचंद ग्रुप), मोतीलाल ओसवाल, अजित जैन (वर्कशायर युएसए), राजा भोज, राजा बिंबीसार, अमित शहा (बीजेपी), अनुराधा पौडवाल (गायिका), कल्याणजी (संगीतकार), दर्शील सफारी (बाल अभिनेता), ओशो रजनीश (स्पिरिचुअल लिडर), कर्मवीर भाऊराव पाटील (रयत शिक्षण संस्था), संजय लीला भन्साळी, चंद्रगुप्त मौर्य, तरुण सागर (तत्वज्ञानी), क्लाऊडीया (पॉप सिंगर इटली), मायकल टॅबीयास (हॉलीवूड डायरेक्टर), सूरज बरजात्या (हिंदी डायरेक्टर), आशा पारेख (अभिनेत्री), व्ही शांताराम (फादर ऑफ इंडीयन सिनेमा), राजा रवी वर्मा अशा अनेक व्यक्तींनी जगात असामान्य कर्तृत्व सिद्ध केले आहे. आज जगात वाढलेली हिंसा, गरिबी, आजार, रोगराई इत्यादींवर रामबाण कायमचा इलाज म्हणून जैन

तत्वज्ञानातील अहिंसा, शाकाहार, उपवास इत्यादींचे सर्व जगभर फॉलोअर्स होत असून पाश्चिमात्य देशात कोट्यावधी लोक जैन तत्वज्ञानाप्रमाणे आपले जीवन जगून श्रीमंत, सुखी, निरोगी, आनंदी होत आहेत. संपूर्ण जगाला अहिंसा, दया, क्षमा, शांती, मैत्री, "जगा आणि जगू द्या" हा संदेश देणारे भगवान महावीर यांना आज त्यांच्या जयंती निमित्त अभिवादन. महावीर जयंती निमित्त सर्वांना खूप खूप शुभेच्छा...

***

अशोक महादेव बोरीटकर

शिवसेना विभागप्रमुख

(भा.नगरसेवक)

कार्यालय : जीवनप्रकाश सोसायटी, ग्रॉप नं.१,
लुईसवाडी, हायवे ठाणे (प),

9223400340

प्रभा अशोक बोरीटकर

शिवसेना नगरसेविका (प्रभाग क्र. १३ क)

शिक्षण समिती सभापती

ठाणे महानगरपालिका, ठाणे

डॉ.अल्बोडा रोड, पाचपाखाडी, ठाणे.

9819816215

कार्यालय : रत्न उमेद सोसायटी, ग्रॉप नं.४, लुईसवाडी, हायवे ठाणे (प), 022-25822082

चि. अमोल अशोक बोरीटकर

B.Com. Contractor

9594944000

आण्णांचे स्वप्न नानांच्या प्रयत्नांनी झाले साकार....

जामखेड येथे एवन टेक्सटाईल या भव्य दालनाचा विजयादशमीच्या शुभमुहूर्तावर अभिनेत्री सोनाली कुलकर्णी व खासदार सुजय विखे पाटील यांच्या हस्ते शुभारंभ संपन्न

एवन टेक्सटाईल वस्त्रदालानाचे उदघाटन सिनेतारका सोनाली कुलकर्णी यांच्या हस्ते संपन्न समवेत खासदार सुजय विखे पाटील, समवेत विनायक राऊत, साधू (नाना) बोराटे, भाग्यश्री राऊत व मान्यवर

विठ्ठल आण्णा राऊत यांच्या फोटोचे पूजन व दीप प्रज्वलन करताना ह.भ.प. प्रकाश महाराज बोधले, खासदार सुजय विखे पाटील, महेश विठ्ठल राऊत, साधू (नाना) बोराटे आणि मान्यवर

खासदार सुजय विखे पाटील यांचा सत्कार करताना विनायक राऊत समवेत सोनाली कुलकर्णी, साधू (नाना) बोराटे व मान्यवर

सिने तारका सोनाली कुलकर्णी यांचा सत्कार करताना कु. भाग्यश्री विठ्ठलराव राऊत समवेत खासदार सुजय विखे पाटील, साधू (नाना) बोराटे व मान्यवर

जामखेड : जामखेड तालुक्याच्या जडणघडणीत कै. विठ्ठलराव (आण्णा) राऊत यांचे मोठे योगदान आहे. आण्णानी नेहमी शैक्षणिक, सामाजिक, आर्थिक राजकीय व धार्मिक कार्यात कायम अग्रेसर भुमिका बजावली आहे. त्यांचे व बोराटे कुटुंबीयांचे जिद्दाळ्याचे नाते आणि यातूनच जामखेडची बाजारपेठ वाढली पाहिजे याच संकल्पनेतून वै.विठ्ठलराव (आण्णा) राऊत व श्री. साधू (नाना) बोराटे यांनी एवन टेक्सटाईलची मूर्तमेढ रोवली परंतु कोरोना काळात विठ्ठल आण्णा राऊत यांचे दुःखद निधन झाले तदनंतर राऊत कुटुंबीयांच्या बरोबर खंबीरपणे उभे राहून साधू (नाना) बोराटे यांनी या कापड दालनाचे काम पुढे नेले व त्यामुळे आता विजयादशमीच्या शुभ मुहूर्तावर एवन टेक्सटाईलचा भव्य असा शुभारंभ संपन्न झाला आणि वै.आण्णांचे स्वप्न साकार झाले.

चार मजली सुसज्ज असे हे दालन हे संपूर्णपणे वातानुकूलित असलेले जामखेड शहरातील हे पहिले वस्त्रदालन आहे. या दालनात नाविन्यपूर्ण व्हायटी, दर्जेदार वस्त्रसेवा हे या दालनाची वैशिष्ट्य आहेत.

मंगळवार दिनांक २४ ऑक्टोबर रोजी प्रसिद्ध अभिनेत्री सोनाली कुलकर्णी यांच्या हस्ते सकाळी १०.३० वाजता उदघाटन समारंभ संपन्न झाला. या शुभारंभासाठी खा. सुजय विखे पाटील, आ. प्रा. राम शिंदे, आ. रोहित पवार, आ. सुरेश धस, ह. भ. प. प्रकाश महाराज बोधले, ह. भ. प. रामकृष्ण महाराज रंधवे, पं. पु. पांडुरंग शास्त्री देशमुख यांची उपस्थिती लाभली.

जामखेड व पंचक्रोशीतील सर्व नागरिकांनी या भव्य दालनाच्या उदघाटन प्रसंगी हजारोंच्या संख्येने लावलेली उपस्थिती हिच वै. विठ्ठलराव राऊत उर्फ आण्णा यांच्या प्रती असलेली प्रेमाची व आपुलकीची जाण असून, सर्व नागरिकांची नाळ जोडून ठेवल्याची भावना एवन टेक्सटाईलचे संचालक श्री. विनायक विठ्ठलराव राऊत यांनी कुंभश्री सोबत बोलताना व्यक्त केली.

राऊत व बोराटे कुटुंबीयांचे समस्त कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवाराकडून हार्दिक अभिनंदन व नूतन व्यवसायासाठी मनःपूर्वक शुभेच्छा!

***

नम्र विनंती

आपण ऑनलाईन फॉर्म व पैसे भरले असतील परंतु आपणास आजपर्यंत पावती आली नसेल किंवा आपले नाव कुंभश्री बेवसाईट वर असेल पण अंकात येत नसेल तर मोबा. 9503428987/ या नंबरवर WhatsApp करावे तसेच पैसे भरल्याची पावती (स्क्रीन शॉट), आपले आधार कार्ड, शेवटच्या वर्षाचे शैक्षणिक सर्टीफिकेट, पगाराची स्लिप, आपल्या निवासाचा संपुर्ण पत्ता, आपल्या WhatsApp Mob. No. सहित E-mail वर पाठवावा. तसेच घटस्फोटित किंवा विधवा-विधुर असेल तर घटस्फोटाचे पेपर किंवा जोडीदाराच्या मृत्युचा दाखला मेलवर पाठवणे बंधनकारक आहे. सर्व पेपरची पुर्तता झाल्याशिवाय आपला फॉर्म अॅक्टिव्हेट केला जाणार नाही. याची कृपया नोंद घ्यावी. email : kumbhshree@gmail.com

कुंभश्री

वधु पाहिजे

डॉक्टर

ID11049: डॉ. योगेश धर्माजी कानगुलकर. जन्म-२७/३/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-१०.५५ सायगरा खुर्द, उंची-६फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- एम.बी.बी.एस.+डी.एन.बी.(मेडिसिन), पुढील शिक्षण करत आहे. सध्या मानधनावर, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10083: डॉ. राजपाल सुभाष चव्हाण. जन्म-९/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १२.०२ भिवंडी, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.बी.एस+पी.जी. सेकंड इयर रेडिओ शिकत आहे, अपेक्षा - अनुरूप

एम.फार्म, बी.फार्मसी, डी.फार्मसी.

ID10003: चि. संतोष उत्तमराव पिंपळे (लिंगायत). जन्म-१३/६/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २ नांदेड, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -डी. फार्मसी.+बी.ए., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10945: चि. रोहित संजय कुंभार. जन्म-३०/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.३५ सातारा, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.फार्मसी, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10799: चि. पवन उमाकांत राजापुणे. जन्म-२/५/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१० कबानसांगवी, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-डी.फार्मसी, स्वतःचे मेडिकल दुकान, उत्तम - ७०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

सर्व क्षेत्रातील बी.ई.

ID11130: चि. शिवराज कृष्णा कुंभार. जन्म-२६/४/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.४५ कराड, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक., नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार-२,००,०००/-, अपेक्षा अनुरूप.

ID11145: चि. रोहित वसंतराव कुंभार. जन्म-१५/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-६.१० मुंबई, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-१,२५,०००/-, अपेक्षा

अनुरूप.

ID: चि. कैलास बलवंत वागवेकर. जन्म-८/२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ५.३० कोल्हापूर, उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.टेक. स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - ३०,०००/- अपेक्षा- अनुरूप.

ID10705: चि. अभिजीत सुभाष कुंभार. जन्म-१५/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २ इस्लामपुर, उंची-५.१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11136: चि. तुषार मोहन जामसुतकर. जन्म-१४/१२/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.२८ पुणे, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10464: चि. गणेश शिवाजी रसाळ. जन्म-५/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-५.३०साकुर, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ९०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप

ID11109: चि. स्वप्निल भगवान कुंभार. जन्म-२/१०/८९,, जन्मवेळ व ठिकाण-१३.१५ इंदापूर, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - ५०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11117: चि. नितिन बाजीराव कुंभार. जन्म-६/२/९५,, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.१५ कोल्हापूर, उंची-५.२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-सरकारी रेल्वेत, पगार-५५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID8568: चि. बालाजी सोपान कुंभार. जन्म-२/१०/९३,, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., स्वतःचा व्यवसाय, उत्तम - ४,००,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. अभिषेक रमेश कुंभार. जन्म-१६/५/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.४५ जुन्नर, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11110: चि. उत्कर्ष सतिश नांदिवडेकर. जन्म-२३/५/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२२ मंडणगड, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10702: चि. स्वप्निल बालकृष्ण कुंभार. जन्म-३०/१०/९२, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11133: चि. गणेश तुळसीदास कुंभार. जन्म-२/११/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.३० सातारा, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ. नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11132: चि. सुजय नरेंद्र कुंभार. जन्म-३/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.२५ सातारा, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ. नोकरी-खाजगी दिल्ली, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11112: चि. आदित्य अशोक कुंभार. जन्म-१५/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.०५ मिरज, उंची-५.२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. परिमल मिल्हींद सोनावणे. जन्म-१८/१०/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-१४.०० संगमनेर, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न-५/६ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10304 चि. संकेत नरेंद्र राजे. जन्म-२४/१२/९६, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण - कॉम्प्यु. नोकरी-खाजगी दुबई, पगार - ३,०७,६००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11096: चि. हर्षल अर्जुन सोनावणे. जन्म-७/११/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.१५ शहादा, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - बी.ई. + एम.एस., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11122: चि. अनिकेत संजय शिर्के. जन्म-२२/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.४० ओंड, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण - इलेक्ट्रिकल, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10228: चि. योगेश वसंत भागवत. जन्म-३१/१०/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.४५ मुंबई, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण - कॉम्प्युटर + डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी, पगार - १,७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10187: चि. अक्षय वसंत कुंभार. जन्म-१३/९/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-२०.१५ खानापूर, उंची-५.१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इले. अॅन्ड टेलीकम्युनिकेशन, नोकरी - खाजगी, पगार - ७६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10294: चि. ऋषिकेश हेमंत डेंगळे. जन्म-१८/९/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.३० लोणी प्रवरा, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11068: चि. सुमित गौरीशंकर कुंभार. जन्म-१०/३/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.१८ पुणे, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण -बी.टेक. मेकॅ., नोकरी-खाजगी ठाणे, पगार - ३४,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11052: चि. संदीप शिवाजी कुंभार. जन्म-१३/१/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.२० शामगांव, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण -सिव्हिल+पी.एच.डी. करीत आहे, नोकरी-सरकारी, पगार - ७८,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11054: चि. निरंजन नामदेव कुंभार. जन्म-३/४/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.४० सातारा, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - मेकॅ. + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ३३,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11039: चि. दिपक अशोक कुंभार. जन्म-२७/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.३० सांगली, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु, स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11038: चि. सुमित बाबासाहेब राजे. जन्म-१३/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-१८.३० निघोज सातारा, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण - सिव्हिल, स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न - १,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11017: चि. गजानन मोहन कुंभार. जन्म-२९/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.०५ सातारा, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी-खाजगी, पगार -५,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11024: चि. धीरज अर्जुन कुंभार. जन्म-२०/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.३० लोणंद, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11019: चि. तुषार दशरथ कुंभार. जन्म-२८/८/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.४५ सोनावडे, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11005: चि. जयेश काशिनाथ रसाळ. जन्म-२९/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.३० राहुरी, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३९,१६८/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10795: चि. अभिजीत सुभाष कुंभार. जन्म-१५/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २ इस्लामपूर, उंची-५.१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10991: चि. संकेत सुरेंद्र मोरे. जन्म-२९/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ०१.०१नाशिक, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.+एम.बी.ए.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-१,२०,०००/-,

अपेक्षा- अनुरूप.

ID10990: वि. मयुर रमेश बोरसे. जन्म-२६/११/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-२०.२०महाड, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-९०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10973: वि. अनिकेत सुरेश कुंभार. जन्म-२७/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या५.१४गारगोटी, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, पगार-२,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10956: वि. संकेत बाळासाहेब कुंभार. जन्म-२७/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.४३ शिरूर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार-६९,७००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10836: वि. योगेश रघुनाथ कुंभार. जन्म-२०/११/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.२० कोल्हापुर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल, स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न -१,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10955: वि. रोहित नवनाथ कुंभार. जन्म-८/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.१५ बारामती, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ.+डिप्लोमा कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10936: वि. संतोष बालकृष्ण कुंभार. जन्म-२१/४/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.०२ सांगली, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक + पीजीडीएम पायपिंग इंजि+ एम.बी.ए. पायपिंग, नोकरी - खाजगी ठाणे, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10850: वि. प्रणित पुरुषोत्तम काळबांडे. जन्म-२/१/९२, उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी हैद्राबाद, पगार - २५,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID: वि. शुभम विजय काशीकर. जन्म-३/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.१० वरुड, उंची-५.४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी - खाजगी, पगार - दोन लाख, अपेक्षा- इंजि, बँकेत नोकरी, प्राध्यापक किंवा शासकीय नोकरी प्राधान्य.

ID10934: वि. आकाश नामदेव कुंभार. जन्म-२८/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-१८.४० कोल्हापुर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण - इलेक्ट्रिकल, नोकरी-खाजगी रांजणगांव पुणे, पगार- ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10920: वि. केतन रामनाथ कुंभार. जन्म-१६/२/९२, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार- ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10905: वि. मोहित दत्तात्रय चव्हाण. जन्म-२२/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण - सायं. ७.०५ शिरूर, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार- १,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID: वि. गजेंद्र राजेंद्र काळबांडे. जन्म-३/९/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.१०कारंजा वाशिम, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10892: वि. विक्रम नारायण कुंभार. जन्म - १४/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.४८ बेळगांव, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-६२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10856: वि. अनिरुध्द मोहन कुंभार. जन्म - ८/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.१० कल्याण, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10869: वि. ऋषिकेश अशोक कुंभार. जन्म - २५/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ कलश, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण - मेक, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-३६,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10864: वि. तुषार रामकृष्ण सालवी. जन्म-२८/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३५ संगमेश्वर रहाटणी, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-अँटो, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-२७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10842: वि. सौरभ संजय राजे. जन्म-२७/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.०५ पलुस, उंची-५.११, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक सिव्हिल, नोकरी-युनियन बँक, पगार-६०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10824: वि. रोहित श्रीपादराव राजे. जन्म-४/७/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.४५ नांदेड, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9837: वि. श्रावण सर्जेराव कुंभार. जन्म-२/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.१० पाडळी तासगांव, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - इन्ट्रुमेशन, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10832: वि. स्वानिल सुरेश कुंभार. जन्म-१६/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.२३ पुणे, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२,१०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10830: वि. आदित्य शिवाजी शिर्के. जन्म-१४/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-२१.५९ पुणे, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मास्टर इन कॉम्प्यु, नोकरी-खाजगी स्विडन, पगार-२,२०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10816: वि. मयूर प्रकाश कुंभार. जन्म-२६/५/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.४५ कोल्हापुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बायोमेडिकल, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10813: वि. माधव मच्छिंद्र कुंभार. जन्म-१९/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १ गडहिंग्लज, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10812: वि. गणेश साहेबराव कलंकार. जन्म-५/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.३० वडनेर भैरव, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-अँग्री, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10809: वि. सुदर्शन फुलचंद कुंभार. जन्म-२१/१२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.४५ लासोन, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-स्टेट बँक, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9997: वि. विशाल गोरक्षनाथ गोरे. जन्म-११/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.५५ पुणे उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - इलेक्ट्रॉनिक्स, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10798: वि. राहुल श्रीरंग कुंभार. जन्म-१५/७/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ८.०५ आकुर्ले, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण - मेकॅ, नोकरी-खाजगी दुबई, पगार-८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10793: वि. प्रमोद माणिक कुंभार. (लिंगायत) जन्म-११/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७ लातुर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु+डिप्लोमा, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,८३,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10786: वि. विशाल तानाजी कुंभार. जन्म-७/१/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० सातारा, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ+सी.डी.ए.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक-६ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10722: वि. वैभव रंगराव कुंभार. जन्म-१३/६/९६, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार-२,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10807: वि. रविंद्र वसंत कुंभार. जन्म-१०/५/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.१५ कुटवड, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-प्रॉडक्शन, नोकरी-खाजगी सातारा लेक्चरर, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10776: वि. गणेश बाळासाहेब जाधव. जन्म-२०/८/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.२६ कडुस, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण -एम.टेक. थर्मल, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ७५,०००/-,

अपेक्षा-अनुरूप.

ID10767: वि. विश्वेश्वर पंडित कुंभार. जन्म-२३/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-१०.१७ पोर्ले, उंची-५:६, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार वार्षिक - ५.५ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10753: वि. धनंजय एकनाथ सोनावणे. जन्म-३१/१२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२० शिर्डी, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिव्हिल + एम.टेक. नोकरी-सरकारी श्रीरामपुर, पगार-७२,४१०/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10746: वि. नवनाथ रामा कुंभार. जन्म-२/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२५ करमाळा, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी, पगार-४८,१७६/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10725: वि. कपिल गजानन खांडेपेकर. जन्म-३/५/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१९.०३ कल्याण, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले. अँड टेलि., नोकरी-खाजगी, पगार - २९,१६७/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10700: वि. गिरीश प्रकाश कुंभार. जन्म-८/७/९५, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ६४,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10716: वि. अमेय श्रीराम जगदाळे. जन्म-२१/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-१६.४५ बारामती, उंची-५:११, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10707: वि. तन्मय वैभव कुंभार. जन्म-१४/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-१२.२० डोंबिवली, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-६५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10746: वि. ऋषिराज विठ्ठल कुंभार. जन्म-२८/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.४५ रुकडी, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ, पाईपिंग डिझायनिंग, नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10680: वि. दर्शन विलास कुंभार. जन्म-२०/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४० मिरज, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10662: वि. मनिष मारुती कुंभार. (लिंगायत) जन्म-१८/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.१० अलिबाग, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-सरकारी मुंबई, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10618: वि. गौरव अंबादास सावलकर. जन्म-२५/२/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.२५ करंजा लाड, उंची-५:७,

वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी, पगार - १,८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10606: चि. युवराज संजय कुंभार. जन्म- १६/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १२.२२ इंदापुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ + एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी ऑस्ट्रिया, पगार- १,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10657: चि. सुरज वसंत कुंभार. जन्म-२७/७/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10639: चि. शुभम भरत कुंभार. जन्म-२०/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.४५ दुहोंडी, उंची-५:१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ.+ पुढील शिक्षण चालू आहे. ऑस्ट्रेलिया, पगार - १,३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10643: चि. श्रीधर मोहन कुंभार. जन्म-१८/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-१३.०० कराड, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9981: चि. संदेश व्यंकटराव कुंभार. जन्म-१८/३/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९ पाटण, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इनव्हायरमेंट सायन्स, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक-५ लाख, अपेक्षा - अनुरूप, इंजि, एम.सी.ए, नोकरी असावी.

ID10625: चि. अजिंक्य तानाजी कुंभार. जन्म-११/५/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.४० कोल्हापुर, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - १,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10634: चि. संकेत गजानन कुंभार. जन्म-२४/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.३३ औंध पुणे, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10627: चि. नितिन बंसीलाल सोनावणे. जन्म-१/४/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११ बहाल, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, नोकरी-खाजगी परभणी, पगार - १,१०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10621: चि. दिनेश हनुमंतराव जोगपेठे. जन्म-११/२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३० परभणी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक, नोकरी-खाजगी हैद्राबाद, पगार - १,४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10610: चि. स्वागत मारुती कुंभार. जन्म-७/८/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३७ इचलकरंजी, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक, नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार - ९१,०००/-

-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10587: चि. प्रणव संजय कुंभार. जन्म- २७/७/९३, उंची- ५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार- १,७६,१३३/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10595: चि. अमोल लक्ष्मण वाघ. जन्म-१/१/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५ न्याहालोड, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,७५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10578: चि. संकेत कैलास चव्हाण. जन्म-३/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१५ मुंबई, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10575: चि. पंकज विश्वंभर वडजेकर. जन्म-३०/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३० लातूर, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक इले., नोकरी - सरकारी रेल्वे, पगार - ७२,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10568: चि. अमोल दिनेश बोरसे. जन्म-३/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.१५ धुळे, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई + एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10570: चि. मंगेश अशोक कुंभार. जन्म-१२/८/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० कराड, उंची-५.१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10560: चि. हेमंत प्रकाश कुंभार. जन्म- २८/७/९५, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी, पगार- ७५,६३४/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10559: चि. निलेश विठ्ठल कुंभार. जन्म- १५/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण - रात्री ११.१५ विखळे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी, पगार-२२,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10558: चि. शिवराज राजेंद्र कुंभार. जन्म- २९/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - संध्या ५.०१ कोरेगांव, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10536: चि. महेश ज्ञानोबा कुंभार. जन्म- ८/३/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० मोरगांव, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10522: चि. मंगेश माधवराव कानगुले. जन्म-८/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-१.३० पुणे, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-

मेक. जर्मनी, नोकरी-जर्मनी, पगार - ५४,००० युरो, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10515: चि. दृष्टांत सदाशिव वाल्हेकर. जन्म-१४/११/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ६.५५ दौंड, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२९,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10513: चि. विनय शिवाजी राजे. जन्म- २/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.२५ सांगवी बारामती, उंची-५:१०, वर्ण - गोरा, शिक्षण-एम. एस. डब्ल्यु, नोकरी-खाजगी कराड, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10504: चि. प्रथमेश राजेंद्र साळवी. जन्म-२२/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-११.२० गुहागर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मर्चंट इंजि + मरिन इंजि., नोकरी-मर्चंट नेव्ही, पगार - १,१५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10503: चि. प्रशांत महादेव कुंभार. जन्म-१८/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-२.१० मुंबई, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10498: चि. यमानंद सुनिल क्षिरसागर. जन्म-५/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-७.४५मुंबई, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ८५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10468: चि. शिवानंद मलाप्पा कुंभार. (लिंगायत) जन्म- ८/११/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-११ जत, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेक.,नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9492: चि. ओंकार नारायण कुंभार. जन्म-२८/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-९.५५ मुरगुड, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी बंगलोर, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10426: चि. अक्षय दिलीप अमुरकर. जन्म-२४/२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१३.०५ कोल्हापुर, उंची-६.१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस., नोकरी-खाजगी जर्मनी, पगार-३,४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9542: चि. राकेश शिवाजी कुंभार. जन्म-३१/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.०५ कोल्हापुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-ई. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-५८,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10450: चि. सुरज अशोक सोनावणे. जन्म-२/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३२ पुणे, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+ एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10449: चि. अभिषेक संजय साळुंके. जन्म-५/४/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.०४ पुणे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - ७.५ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10442: चि. दिग्विजय संजय कुंभार. जन्म-२६/२/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.३० फलटण, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ८७,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.बी.ए./एम.बी.ए./एम.बी.एस.

ID11123: चि. सुरज अशोक सोनावणे. जन्म-२/५/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.३२ पुणे, उंची-५.५, वर्ण- गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.+पी.एच.डी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9766: चि. गुरुदत्त पांडुरंग असुकर. जन्म-२०/८/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२२ कोल्हापुर, उंची-५.२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.बी.ए., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10388: चि. हर्षवर्धन अनंत कुंभार. जन्म-२८/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.४५ पुणे, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ५१,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11045: चि. कुणाल कल्याणाप्पा कोरे. (लिंगायत) जन्म-२९/९/९१ जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.४५ धारवाड, उंची-६.१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.,नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार- ४८,५९८/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10964: चि. अविनाश सोपान कुंभार. जन्म-३१/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.३० अकलुज, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.,नोकरी - खाजगी पुणे, पगार-५६,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10814: चि. अभिजीत संभाजी परळकर. जन्म-१९/९/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-२.१५ कोल्हापुर, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.बी.ए.,स्व:ताचा व्यवसाय कोल्हापुर, उमत्र - ६०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10713: चि. महेंद्र बळीराम वाघ. जन्म-२९/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.४५ शिरपुर धुळे, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.+एम.ए.+बी.कॉर्म, नोकरी-खाजगी परदेशात कॅलिफोर्निया, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप

ID10651: चि. सुरज चंद्रभुज शिंगोलकर. जन्म-२३/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० लातूर, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.बी.ए.,नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार-८१,०००/-, अपेक्षा- समशिक्षित.

ID: चि. स्वप्नील सुकुमार कुंभार. (लिंगायत) जन्म-१४/१/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.२० सातारा, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी + एम.बी.ए., नोकरी-बँकेत कराड, पगार-२०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10613: चि. विकी बापू कुंभार. जन्म-२/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.३०, उंची-५.९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी ठाणे, पगार - २८,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID9514: चि. पराग एकनाथ इंगळे. जन्म-५/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-१७.१२ भुसावळ, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी हरियाणा, पगार-६०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10545: चि. अभिषेक लक्ष्मण राजे. जन्म-६/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.०२ मुंबई, उंची-५.२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID8853: चि. अमोल गणपती कुंभार. जन्म-२८/५/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-११.२५ कोल्हापुर, उंची-५.९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी + एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, अपेक्षा- अनुरूप.

ID9255: चि. महेश विलास कुंभार. जन्म-१५/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-१२.१५ कराड, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.बी.ए. करीत आहे, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ४४,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

सी.ए.

ID10523: चि. स्वप्नील दशरथ उकीडे. जन्म-२०/७/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ जुन्नर, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सी.ए., नोकरी - खाजगी, पगार - १,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

बी आर्च

ID11120: चि. ऋषिकेश चंद्रकांत बोरसे. जन्म-२१/४/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १पुणे, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.आर्च, नोकरी-खाजगी दुबई, पगार - १,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10605: चि. कल्पेश रामचंद्र कुंभार. जन्म-१९/६/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.५० खोपोली, उंची-५.१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आर्किटेक, नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, अपेक्षा- अनुरूप.

हॉटेल मॅनेजमेंट

ID10966: चि. केदारनाथ नागप्पा कट्टमणी. जन्म - २२/५/९५, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण - हॉटेल मॅनेजमेंट, स्वतःचा व्यवसाय, उम्र - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10805: चि. शुभम दिपक कुंभार. जन्म- १४/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ४.४५ पुणे, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण - हॉटेल मॅनेजमेंट, नोकरी-खाजगी, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.सी.ए.-एम.सी.ए., बी.सी.एस.-एम.सी.एस.

ID10970: चि. विनायक शशिकांत आंबेकर. जन्म-२२/६/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-१५.१५ मुंबई, उंची-५फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10977: चि. अक्षय प्रल्हाद कुंभार. जन्म-२३/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६ फलटण, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., स्वतःचा व्यवसाय, उम्र - ८०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID6631: चि. अनिरुध्द दिलीपराज पाडळकर. जन्म - ११/८/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.५० सातारा, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.एस., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २,४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10785: चि. गणेश रामकृष्ण बोरडे. जन्म-८/८/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-५.३० अहमदनगर, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १,२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10792: चि. मनोहर युवराज कुंभार. (लिंगायत) जन्म-२०/५/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११ नागज, उंची-५.७, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-बी.सी.एस., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. रोहित रामचंद्र साळवी. जन्म-२४/७/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-८.५५ रत्नागिरी, उंची-५.११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. सुरज चंद्रभुज सिंगोलकर. जन्म-२३/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० लातूर, उंची-५.५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.बी.एस., नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार वार्षिक-१२ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

एल.एल.बी. (वकिली क्षेत्र)

ID10283: चि. संग्राम शामराव कुंभार. जन्म-२९/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.१० कोल्हापुर, उंची-५.७, वर्ण-गोरा,

शिक्षण-लॉ. मास्टर, स्वतःचा व्यवसाय, अपेक्षा - अनुरूप.

फाईन आर्ट/बी.एफ.ए.

ID: चि. ऋषिकेश राजेंद्र उकिरडे. जन्म-११/४/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.०५ पुणे, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-जी.डी.आर्ट डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी, पगार - ६०,०००/-, अपेक्षा-समकक्ष.

ID: चि. ओंकार प्रताप कोळेकर. जन्म-५/८/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१९ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-जी.डी.आर्ट डिप्लोमा, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ४५,०००/-, अपेक्षा-समकक्ष.

बी.एस्सी., एम.एस्सी.

ID11067: चि. मिथुन बळवंत कुंभार. जन्म- २८/८/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ८.१३ वाढार तर्फ वडगांव, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- टी.वाय.बी.एस्सी, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न- ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11070: चि. शुभम शरद विश्वासराव. जन्म- १८/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - संध्या ७.३० पुणे, उंची-५.८, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एस्सी. + बी.ए + एम.ए. + पी.जी.डी., नोकरी-बँकेत पुणे, पगार-४१,६६६/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11020: चि. सागर पांडुरंग कुंभार. जन्म- ३/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ७.३१ तळडगे कोल्हापुर, उंची-५.५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- कोरियन रिसर्च फेलोशिप ३ वर्ष साऊथ कोरिया, नोकरी-खाजगी बंगलोर, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11011: चि. ओंकार राजन कुंभार. जन्म-१३/९/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ५.१० निपाणी, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- अँग्रीकल्चर, नोकरी - सरकारी अँग्रीकल्चर डिपार्टमेंट निपाणी, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10978: चि. प्रफुल्ल प्रकाश कुंभार. जन्म-२५/१२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.३० मुंबई, उंची-५.४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.एस्सी, नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10935: चि. मानस सुनिल सोनोने. जन्म- २०/७/९६, उंची-६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी (ट्रॅव्हल्स अँड टूरिझम), नोकरी - खाजगी बंगलोर, पगार-५२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10840: चि. प्रसाद यशवंत पाषाणकर. जन्म- ३०/१/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.५५ पुणे, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी (कॉम्प्यु), नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10783: चि. अक्षय चंद्रशेखर रसाळ. जन्म- ३/१०/८८, जन्मवेळ व ठिकाण - ६.०१ पुणे, उंची-५:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-५४,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10710: चि. गौरव प्रभाकर खटावकर. जन्म- १९/६/९६, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी, नोकरी-सरकारी, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10669: चि. निलेश भागीनाथ मरकड. जन्म-१/९/९२, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ९.३० कन्नाड, उंची-६ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी. + फार्मसी, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - वार्षिक ७ लाख, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10574: चि. सागर अण्णा कुंभार. जन्म- १८/५/९१, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी+बी.एड., नोकरी-सरकारी मुंबई, पगार-४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10505: चि. रोहित वसंतराव कुंभार. जन्म- १५/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.१० मुंबई, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी (आय.टी.), नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार- १,२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10490: चि. अक्षय विजय कुंभार. जन्म- ११/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ९.५० शेलगांव, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी अँग्री., नोकरी-खाजगी बारामती, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10456: चि. महेश शशिकांत चित्ते. जन्म- ३०/११/८८, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे ३.३२धुळे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी. कॉम, एम. कॉम.

ID10659: चि. धनंजय प्रकाश कुंभार. जन्म-१/४/८९, जन्मवेळ व ठिकाण - दुपारी १२.४५ मुंबई, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- बी. कॉम, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - १५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. अमित संजय गायकवाड. जन्म-२८/९/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री २.१५ कराड, उंची- ६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी. कॉम, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार -३०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11030: चि. अलंकार हरिशचंद्र पधंकर. जन्म- १२/९/८८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २२.५५ मुंबई, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.कॉम + डिप्लोमा टेक्सटाईल डिझायनर, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ५५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11009: चि. प्रतिक दत्तात्रय शिंदे. जन्म- ११/९/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.०५ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.कॉम, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10977: चि. अक्षय प्रल्हाद कुंभार. जन्म- २३/६/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६ फलटण, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.कॉम, नोकरी-खाजगी सातारा, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10950: चि. तेजस रामकिशन चिलके. जन्म- १९/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या १.४५ औंध, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम+डी.टी.एल., स्वतःचा व्यवसाय,अपेक्षा-अनुरूप.

ID10854: चि. राहुल किशोर कुंभार. जन्म- २८/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-९.१४ कोरेगांव सातारा, उंची-५:१०, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम+पी.जी.डी.एम. फायनान्स, नोकरी-एच.डी.एफ.सी. बँक, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. सुमित प्रकाश परबते. जन्म- १४/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ७.३० कुंभाड, उंची-५:११, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी. कॉम., शीतल स्वित तळेगाव दाभाडे, उत्पन्न - ५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10659: चि. धनंजय प्रकाश कुंभार. जन्म- १/४/८९, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १२.४५ मुंबई, उंची-५:६, वर्ण-सावळा, शिक्षण-बी.कॉम., केबल व्यवसाय, उत्पन्न - १५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10619: चि. प्रणित भरत कुंभार. जन्म- १९/१२/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ४.१० पुणे, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.कॉम,नोकरी - सरकारी रेल्वेत, पगार-६५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. संदीप कृष्णांत सडोलीकर. जन्म- २४/९/८६, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ७.५० कोल्हापुर, उंची-५:६, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.ए., एम.ए., बी.एड., एम.एड.

ID: चि. सौरभ राजेंद्र कुंभार. जन्म-१४/११/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.०५ शिरवळ, उंची-६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए. + डी.एम.एल.टी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - १२ लाख, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11060: चि. सचिन बाळासाहेब कुंभार. जन्म-१७/९/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.३० वरवंड, उंची-५.७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11029: चि. सागर सरदार कुंभार. जन्म- ३०/९/८७, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ७.२८ पेटवडगांव, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, लो व्हिजन, शिक्षण-बी.ए., नोकरी-खाजगी, पगार - १५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11035: चि. रोहित सुभाष कुंभार. जन्म- २६/७/९९, उंची-५:७, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए., स्वतःचा व्यवसाय निपाणी गुरुप्रसाद ज्वेलर्स, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10944: चि. अनंता अरुण विश्वासराव. जन्म- १२/१/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९ आणे, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण - बी.ए., नोकरी-सरकारी एस.आर.पी.एफ, पगार - ३६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10839: चि. योगेश सखायम शिंदे. जन्म- ३०/१०/८७, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए.+सी.टी.सी. कोर्स, नोकरी-सरकारी कर्जत, पगार - २४,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10729: चि. स्युनाथ आनंदा कुंभार. जन्म- ११/२/८९, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ९ कोल्हापुर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी-सरकारी कडेगांव, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10741: चि. रोहित सुनिल कुंभार. (लिंगायत) जन्म- २३/८/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ५.०५, उंची-५:७, वर्ण - गोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ३१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10703: चि. प्रतिक सुखदेव कुंभार. जन्म- १६/१२/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.०५ पुणे, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - बी.ए. नोकरी-सरकारी पुणे, पगार-२२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10623: चि. अक्षय किसन कुंभार. जन्म- २८/१/९६, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे ६ नानाज, उंची-५:८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए., पगार-२०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10496: चि. मिल्हींद मारुती कुंभार. जन्म- १५/१०/८७, जन्मवेळ व ठिकाण- पहाटे ६.३२ कोल्हापुर, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.ए.+ बी.एड, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २६,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10488: चि. शुभम संजय सोनोने. जन्म-३१/१०/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.२५ औरंगाबाद, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -बी.ए., स्वतःचा व्यवसाय, वार्षिक उत्पन्न - १५ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

डिप्लोमा

ID11090: चि. विकेश भीमराव रुद्रमणी. जन्म-२/८/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-५बिदर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले., स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - ८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11141: चि. आकाश दत्तात्रय घांगरे. जन्म-१०/११/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ६ पुसद, उंची-५.२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11085: चि. रोहित राजेश शिंदे. जन्म-२३/३/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ७.३०नाशिक, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिद्धिल, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - १०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: चि. हर्षल नारायण बाविस्कर. जन्म-१२/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.५५ पांढुर्णा मध्यप्रदेश, उंची-५:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले. अँड टेलीकम्युनिकेशन, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10939: चि. प्रसाद महादेव खुपेरकर. जन्म-२१/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.२५ इस्लामपुर, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २५,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10927: चि. साईनील सुनिल बोरसे. जन्म-१०/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२० पुणे, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-अंनीमेशन अँड फिल्म व्ही.एफ.एक्स, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - १,१५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10900: चि. प्रतिक पांडुरंग कुंभार. जन्म-९/१/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.१५ पुणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-सिद्धिल, नोकरी - खाजगी प्रोफेसर, पगार - २७,५००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10226: चि. पृथ्वीराज मिलींद राजे. जन्म-७/११/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.५५ इस्लामपुर, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इंटरिअल अँड आर्किटेक्चर डिझाईन, नोकरी-खाजगी, पगार - ७५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10728: चि. युवराज राजेंद्र शिंदे. जन्म-२२/४/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ४.१५ पुणे, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी, पगार - ४१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10673: चि. निलेश दत्ता कुंभार. जन्म-१०/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.१५ खोपोली, उंची-५:९, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-डिप्लोमा, नोकरी - खाजगी आफ्रिका, पगार - ८०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10589: चि. कृष्णांत दामोदर कुंभार. जन्म-१०/३/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२७ चिखली, उंची-५:८, वर्ण-गोरा, शिक्षण-हॉटेल मॅनेजमेंट, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10526: चि. जयेश खंडू शिंदे. जन्म-२५/१०/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.३० पुणे, उंची-५:८, वर्ण-सावळा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २२,०००/-,

अपेक्षा-अनुरूप.

ID10481: चि. विश्वजित शंकर पालकर. जन्म-१२/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या. ४.३५ मुंबई, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

आय.टी.आय.

ID10666: चि. आशुतोष दत्तात्रय लोणकर. जन्म-१३/७/९४, जन्मवेळ व ठिकाण - दुपारी १२.२० राहुरी, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- आय.टी.आय., स्वतःचा व्यवसाय राहुरी, उत्पन्न - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11102: चि. संतोष शंकर कुंभार. जन्म-२१/१/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.३० बेळगांव, उंची-५.६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-मेकॅ., स्वतःचा व्यवसाय. उत्पन्न - ५०,०००/-

ID10544: चि. विवेकानंद मधुकर कुंभार. जन्म-१/१०/९१, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.१५ कोल्हापुर, उंची-५:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-फॅब्रीकेशन, स्वतःचा व्यवसाय, उत्पन्न - २५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

१०वी/१२वी

ID10891: चि. भरत वसंत कुंभार. जन्म-४/१/८३, उंची-५.२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण -७वी पास, शेती करत आहे सांगली, उत्पन्न - महिना १०,०००/-, २ अपेक्षा - अनुरूप.

ID10870: चि. विशाल रमेश जाधव. जन्म-९/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ घोडेगांव, उंची-५.७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-१०वी, स्वतःचा व्यवसाय जुन्नर, उत्पन्न - ५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10617: चि. श्रीकांत चंद्रकांत हरचीलकर. जन्म- १४/१०/९२, जन्मवेळ व ठिकाण- संध्या ७.४५ रत्नागिरी, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-१० वी पास, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10377: चि. मेहुल सुभाष राजे. जन्म-८/१/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.२० मसुर, उंची-५.३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - १२ वी बी.कॉम., नोकरी- इंडियन रेल्वे, पगार - ७५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

घटस्फोटित/विधुर

विधुर किंवा घटस्फोटीत असल्यास कागदपत्रांची झेरॉक्स कुंभश्रीच्या मेलवर पाठवणे अत्यंत आवश्यक आहे याची नोंद घ्यावी.

ID11149: श्री. श्रीकांत गजानन कुसुंबीकर (घट.) जन्म- ४/१०/८७, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी ६.५० कल्याण, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेस्ट्रिकल इंजि., नोकरी - खाजगी मुंबई,

पगार - ५२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11128: श्री. स्वप्नील भरत तांगडे. (घट.) जन्म-२/५/८४, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी. सेकंड इअर, नोकरी - सरकारी औरंगाबाद, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11066: श्री. शेखर शिरीष कुंभार. (घट.) जन्म-१३/१०/८४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.३२ तासगांव, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-बँकेत मुंबई, पगार - २ लाख अपेक्षा - अनुरूप.

ID11056: श्री. सर्जेराव राजाराम कुंभार. (विधुर) जन्म-९/६/७७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११ मलकापुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-आय.टी.आय., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11051: रामदास अंबादास कुंभार. (लिंगायत) (विधुर) जन्म-४/१/७४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ५.१०नांदुरघाट, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+बी.एड., नोकरी-शिक्षक बीड, पगार - १,२५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप. (जबाबदारी एक मुलगा आहे, एम.आय.टी. पुणे येथे शिक्षण चालू आहे.)

ID: डॉ. प्रफुल्ल भिमराव साळकर. (घट) जन्म-१/४/८२, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ५.३०यवतमाळ, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-फिजियोथेरपी, नोकरी - कॉलेजवर व स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न व पगार - ३,५०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10922: श्री. प्रशांत प्रकाश कुंभार. (घट) (लिंगायत). जन्म-२५/७/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.०५ मिरज, उंची-५.६, वर्ण-गोरा, शिक्षण- एम.बी.बी.एस.+डी.ए., नोकरी-खाजगी

कोल्हापुर, पगार - १,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10948: श्री. पराग दिनकर कुंभार. (घट) जन्म-७/८/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.३७ कोल्हापुर, उंची-५.३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-८७,५००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10719: श्री. विवेक मोहन कुंभार. (घट) जन्म-२४/१/८८, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.५५ सातारा, उंची-५.८, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक-२०,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10705: श्री. सुरज शिवराम साळवी. (घट) जन्म-११/९/८७, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी-खाजगी, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10690: श्री. आनंदा शिवाजी कुंभार. (घट) जन्म-१३/११/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-१.१५ कराड, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, नोकरी-बेस्ट मुंबई, पगार - ४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10688: श्री. बाबासाहेब शिवमूर्ती कुंभार (लिंगायत) (घट) . जन्म-११/८/८३, जन्मवेळ व ठिकाण- दुपारी १२.४३ कुरुंदवाड, उंची-५:२, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-एस.वाय.बी.कॉम, स्वतःचा व्यवसाय, उमन्न- २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10427: श्री. तुषार मधुकर कुंभार. (घट) जन्म-२९/१०/८८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.५५ बदलापुर, उंची-६फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम+एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार - ४६,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

वर पाहिजे

डॉक्टर

ID10339: डॉ. रिया चंद्रकांत सोनावणे. जन्म-१३/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण - दुपारी ३.२४ लोणी प्रवरा, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.डी.एस., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11078: डॉ. प्रियंका संजय कुंभार. जन्म-३/१०/९७, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ५.४५चंदगड, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11046: डॉ. अपूर्वा गजानन कुंभार. (लिंगायत). जन्म-२३/८/९८, जन्मवेळ व ठिकाण - रात्री ८.३५ सोलापुर, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस., नोकरी - खाजगी, पगार - १०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10829: डॉ. हर्षदा कैलास कुंभार. जन्म-१७/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.४९ पुणे, उंची-५:३, वर्ण-गोरा,

शिक्षण-बी.ए.एम.एस.+एम.डी.(पॅथॉलॉजी), अपेक्षा - अनुरूप.

ID10823: डॉ. संजीवनी सुर्यकांत साळवी. जन्म-२४/४/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९ कोल्हापुर, उंची-४:१०, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एच.एम.एस.(इ.एम.एस.), नोकरी - खाजगी कोल्हापुर, पगार -१६,०००/-अपेक्षा - अनुरूप.

ID10699: डॉ. धनश्री बाबुराव कुंभार. जन्म-१६/७/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.०४गडहिंग्लज, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.एम.एस.+एम.डी.+एम.ए. संस्कृत, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10557: डॉ. गौरी मानसिंह कुंभार. जन्म-२७/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ७.२४ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.डी.एस., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10499: डॉ. आरती एकनाथ कुंभार. जन्म-२८/२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ४.१२ गडहिंग्लज, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.एच.एम.एस., नोकरी-खाजगी कोल्हापुर, पगार - ३०,०००/-,अपेक्षा- अनुरूप.

ID10500: डॉ. नुतन मायेतराव बहने. जन्म-३१/१२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.३० अकोला, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- बी.ए.एम.एस.+ एम.डी.करीतआहे, अपेक्षा- अनुरूप.

ID4241: डॉ. मैथिली प्रमोद भोगावकर. जन्म-२९/१०/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.३० मुंबई, उंची-५:३, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-बी.डी.एस., स्वतःचे क्लिनिक बदलापुर, उत्तम-७०,०००/-, अपेक्षा-डॉक्टर, इंजि, सी.ए.

बी. फार्मसी, डी. फार्मसी.

ID10225: कु. तन्वी दिलीप कुंभार. जन्म-१७/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३५ पुणे, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.फार्मसी., नोकरी-खाजगी, पगार-४८,०००/- अपेक्षा-अनुरूप.

ID10874: कु. वर्षा विजय राजे. जन्म-३०/७/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.४४ घुणकी, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम.फार्म, नोकरी - सरकारी पोस्ट ऑफिस, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10790: कु. कांचन पांडुरंग सोमासे. जन्म-२५/३/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ००.२० भगूर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण - एम. फार्म, नोकरी - सरकारी दिंडोरी, पगार - ५४,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10777: कु. प्राची यजीवकुमार राजे. जन्म-३/७/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.४० हडपसर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.फार्म, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१७,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9245: कु. गौरी शशिकांत कुंभार. जन्म-२०/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२४ विटा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.फार्म+ एम.बी.ए. (फार्मा), नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-३३,०००/-, अपेक्षा - डॉक्टर, इंजि, एम.फार्म, सरकारी अधिकारी.

ID10482: कु. अक्षता सुनिल कुंभार. जन्म-१५/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण -सकाळी १०.२० मिरज, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-डी.फार्म, अपेक्षा - अनुरूप.

बी. ई. सर्व प्रकार

ID10012: कु. प्रगती मधुकर कुंभार. जन्म-२४/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण - पहाटे ४.२० कुंभारगांव, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.टेक., नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - ४७,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10012: कु. प्रियांका अशोक कुंभार. जन्म-२१/४/९५, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई. + एम.बी.ए., नोकरी - खाजगी हरियाणा, पगार - ७,९२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9090: कु. प्रणाली यशवंत चव्हाण. जन्म-२३/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.१० धुळे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा,

शिक्षण-सिंहिल अपेक्षा-अनुरूप.

ID10438: कु. पुजा शिवाजी शिंदे. जन्म-२२/६/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.१३ संगमनेर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक - ४ लाख, अपेक्षा- अनुरूप.

ID: कु. पुजा तानाजी कुंभार. जन्म-१२/४/९७, जन्मवेळ व ठिकाण - संध्या ७.१५ अहमदपुर, उंची-५:५, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी - प्राध्यापक पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID7750: कु. नयना नारायण कुंभार. जन्म-१३/९/९२, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रॉनिक, नोकरी - सरकारी रेव्ह्यु डिपार्टमेंट, पगार-३१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11108: कु. श्वेता गुरुदास कुंभार. जन्म-१४/८/९०, जन्मवेळ व ठिकाण - सकाळी १०.२५ कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक + पी.एच.डी. करत आहे केमिकल इंजि., आय.आय.टी. गुहाटी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11104: कु. उत्कर्षा रामराव कुंभार. जन्म-४/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३.५८सासवड, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४ लाख. अपेक्षा-अनुरूप.

ID9363: कु. पुजा प्रकाश कुंभार. जन्म-३/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.३५ नांदेड, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID8272: कु. प्रज्ञा गोपाळ डेंगळे. जन्म-३०/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.४५ बारामती, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर + एम.एस., नोकरी - सिडनी, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11082: कु. स्नेहल शंकर कुंभार. जन्म-२७/१२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ६.१५ कराड, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी. टेक.कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २३,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11072: कु. विशाखा दत्तात्रय कुंभार. जन्म-११/४/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८ नाशिक, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID11074: कु. प्रणाली विकास कुंभार. जन्म-१०/३/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.१० संगमनेर, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रिकल, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10996: कु. निकिता विठ्ठल कुंभार. जन्म-२६/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.१५कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-फुड इंजिनियर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11064: कु. अंजली मुकुंद सोनावणे. जन्म-२४/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.३०साक्री, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11037: कु. स्नेहा बाळासाहेब शिंदे. जन्म-२३/८/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ५.५८ कोपरगांव, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बिझनेस एनालाईस, नोकरी-खाजगी, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11003: कु. स्नेहा दिलीप जगदाळे. जन्म-१५/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.०३विरार, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID: कु. सायली चंद्रकांत सुनकुस्वार. (लिंगायत) जन्म-२७/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.५२नागपुर, उंची-५:४, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-मेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-४.५ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

ID: कु. मानसी विलास डेंगळे. जन्म-१०/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.१४ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक., नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10986: कु. साक्षी बाबायाम साळवी. जन्म-१५/१२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १२.४७पुणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. मेक., नोकरी-शिक्षण घेत आहे, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10976: कु. अर्पणा हिंदुराव कुंभार. जन्म-१/११/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.३० टाकारी, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक.कॉम्प्यु., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10961: कु. एश्वर्या चंद्रकांत कुंभार. जन्म-५/९/९६, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इले. अँड टेली. + डिप्लोमा कॉम्प्युटर नेटवर्किंग, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10960: कु. योगिता गोरख कुंभार. जन्म-३१/१०/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०५ फलटण, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10896: कु. माहेश्वरी मनोहर कोरे. जन्म-३/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.१० इचलकरंजी, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10866: कु. राजश्री नामदेव कुंभार. जन्म-१६/५/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.३० धरमपुरी, उंची-४:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३२,०००/-, अपेक्षा-

अनुरूप.

ID10879: कु. प्रितिका भगवान वाघमारे. जन्म-२६/६/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.०५ नाशिक, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.टेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10820: कु. एश्वर्या रामदास भालेशव. जन्म-४/६/९५, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - १,२०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10815: कु. शिवांजली शिवाजी कुंभार. जन्म-२४/९/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६.०८ सुपा, उंची-५ फुट, वर्ण-निम गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-६,१०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10808: कु. अरुणा जगन्नाथ कुंभार. जन्म-१/६/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १ नवेरा, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10631: कु. साक्षी संजीव कातवरे. जन्म-१०/३/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.१६कोल्हापुर, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ई. + एम.बी.ए. सेकंड इअर, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३१,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9709: कु. आदिती विवेकानंद वारनूलकर. जन्म-२२/९/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-२०.४२ गडहिंग्लज, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बायोमेडिकल + डिप्लोमा पत्रकारिता, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10797: कु. नमिता गंगाधर खोपे. जन्म-१२/४/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.३७ नागपुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रिकल, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10781: कु. प्रतिभा सुभाष कुंभार. जन्म-२/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ८.३० कराड, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10779: कु. कोमल जगन्नाथ कुंभार. जन्म-१९/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.२० इचलकरंजी, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10758: कु. प्रियांका संजय नारायणकर. जन्म-८/९/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.४५कडेगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रिकल, नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10720: कु. हर्षदा शरद सोनावणे. जन्म-२५/१०/९७, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,००,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10727: कु. तेजस्विनी राजेंद्र जगदाळे. (कुंभार) जन्म-१७/१२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.४५ राजुर, उंची-५

फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ३६,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10724: कु. श्रद्धा कारभारी कुंभार. जन्म-१८/८/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ८.२५ कोपरगांव, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी यु.एस.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10712: कु. श्रद्धा अरुण सोनावणे. जन्म-१५/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.२० ओझर मिग, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इ. अँड टी.सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10689: कु. स्मिता कुमार कुंभार. जन्म-७/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण- सकाळी ८.२५ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक. (फुड टेक्नॉलॉजी), अपेक्षा - अनुरूप.

ID10686: कु. एश्वर्या संजय कुंभार. जन्म-२०/१/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १.३५ अ.नगर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10597: कु. दिपाली विलास कुंभार. जन्म-२०/२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.२० सावंतवाडी, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-प्रॉडक्शन, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10602: कु. अपूर्वा पोपट टकले. जन्म-६/४/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.३० निगडी, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-मेकॅ., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ३८,४९५/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10596: कु. सानिका दत्तात्रय देशमुख. जन्म-१४/७/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १ बारामती, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10580: कु. भाग्यश्री धनाजी कुंभार. जन्म-२३/४/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.२० इचलकरंजी, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.टेक इलेक्ट्रॉनिक, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10550: कु. सोनल वाली कुंभार. जन्म-२५/११/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.१० सोलापुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ई. सिव्हिल, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २७,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10541: कु. प्रीती अरविंद साळवी. जन्म-२१/२/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी ३.५३ अहमदनगर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इलेक्ट्रिकल, नोकरी-खाजगी जर्मनी, पगार - २,५०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10521: कु. प्रीती माधव जाधव. जन्म-४/९/९७, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-सिव्हिल, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10465: कु. रेणुका राजाराम कुंभार. जन्म-१०/११/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.५५ पुणे, उंची-४:११, वर्ण-गोरा,

शिक्षण-कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10437: कु. विश्वमोहिनी प्रदीपकुमार कुंभार. जन्म-२०/१/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४५ कडेगांव, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आय.टी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-७०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

एम.बी.ए.

ID10778: कु. नयना निवासराव कुंभार. जन्म-१५/१२/८७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.२५ सोनकिरे, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए. + बी.कॉम + जी.डी.सी.ए., अपेक्षा-अनुरूप.

ID11134: कु. कावेरी राजेंद्र कारभारी. जन्म-२८/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम + एम.बी.ए.+डिप्लोमा लेबर लॉ., नोकरी - खाजगी, पगार - २२,०००/-अपेक्षा-अनुरूप.

ID11048: कु. विशाखा शरद आहेर. जन्म-२८/११/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.१५ नाशिक, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी+एम.बी.ए., शाळेची व्हाईस चेअरमन, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11013: कु. प्रीती संतोष चव्हाण. जन्म-१२/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.११ पुणे, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.बी.ए.+बी.बी.ए., नोकरी - खाजगी नाशिक, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10980: कु. तनुजा धनाजी कुंभार. जन्म-२४/८/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११ वरवंड, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-रिटेल मॅनेजमेंट, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10908: कु. मिनु महेश कुमण (शेटकर). जन्म-२२/४/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.०३ गोवा, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- मास्टर इन बायोटेक्नॉलॉजी, नोकरी-खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10888: कु. रूपाली शांताराम चव्हाण. जन्म-१४/१२/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.४५ धुळे, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण- एम.बी.ए., नोकरी-एक्सेस बँक पुणे, पगार-३०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10837: कु. योगिता नथुराम कुंभार. जन्म-१९/७/८६, जन्मवेळ व ठिकाण-१८.५० मुंबई, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.बी.ए., नोकरी-खाजगी कॉलेज ठाणे प्रोफेसर, पगार-२६,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

फॅशन डिझाननिंग

ID10819: कु. शिवानी गणेश साळवी. जन्म - २३/२/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-१४.५० पिंपरी, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-फॅशन डिझायनिंग, स्वतःचा व्यवसाय पुणे, उमन्न - ६ लाख, अपेक्षा - अनुरूप.

सी.ए.

ID10912: कु. प्रणिता देवानंद दरेकर. जन्म-१२/६/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ८.४७ पुणे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण- सी.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10913: कु. कल्याणी रमेश चव्हाण. जन्म-१०/५/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.०५ धुळे, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आर्टिकल शिप, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

बी.सी.ए., एम.सी.ए., बी.बी.ए.

बी.सी.एस., एम.सी.एस.

ID10085: कु. राजश्री विष्णु कुंभार. जन्म-४/३/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.१५ बेळगांव, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-३५,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID9826: कु. मोनिका सुभाष कुंभार. जन्म-३/३/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.५० मांडणगण फराटा, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.एस + एम.एस्सी. (कॉम्प्यु.) + बी.एड, नोकरी - खाजगी, पगार १०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10806: कु. कल्याणी राजेंद्र तिलवणे. (लिंगायत) जन्म-२८/२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.३०खुलादाबाद, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.सी.एस.+एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१,००,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10901: कु. माधवी विकास शिंदे. जन्म-२८/३/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.४७जुन्नर, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.बी.ए.+डिप्लोमा, नोकरी-खाजगी मुंबई, पगार-१६,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10740: कु. स्वाती चंद्रकांत कुंभार. (लिंगायत) जन्म-२३/१०/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.५० पंढरपुर, उंची-५:६, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी नवी मुंबई, पगार - १,०७,०००/- अपेक्षा- अनुरूप.

ID10695: कु. अंकिता भरत तांगडे. जन्म-३/१०/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-६.४५ औरंगाबाद, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.सी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10573: कु. ऋतुजा बाळासाहेब उपाध्ये. जन्म-४/७/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-२३.१०वरखेडा, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.सी.एस., अपेक्षा - अनुरूप.

ID9984: कु. चैताली दिलीप पवार. जन्म-२१/५/२००१, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ११.३० नाशिक, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.सी.एस, अपेक्षा- अनुरूप.

आर्किटेक्ट, इंटरिअल डिझाइनिंग

ID10315: कु. प्रांजुल हनुमंत चितळीकर. जन्म -२३/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६.४५ राजस्थान, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इंटरिअल डिझाइनिंग, नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा- अनुरूप

ID10005: कु. सोनाली विजय कुंभार. जन्म-५/१०/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या. ५.०५ विटा, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण- बी.आर्च + एम.एस्सी प्रोजेक्ट मॅनेजमेंट इन लंडन, नोकरी - चेन्नई, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11103: कु. चित्रिका अनिल सोनावणे. जन्म-३१/५/९७, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण- आर्किटेक्ट, नोकरी - खाजगी मुंबई, अपेक्षा- अनुरूप.

ID10875: कु. कावेशी संजय जोर्वेकर. जन्म - १२/५/९९, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-आर्किटेक्ट,अपेक्षा - अनुरूप.

बी.एच.एस्सी./एल.एल.बी. व इतर

ID9978: कु. वैष्णवी देविदास कुंभार. जन्म-१६/१०/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-१३.५१ इंदापूर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण - एल.एल.बी. करत आहे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10491: कु. अंकिता धनंजय राजे. जन्म-२२/९/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.१२ चेंबुर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए+ एल.एल.बी., नोकरी - स्टेट बँक ऑफ इंडिया मुंबई, पगार - ७२,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.एस्सी, एम.एस्सी.

ID10810: कु. अनुश्री सतीश कुंभार. जन्म-१/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३५ लोणंद, उंची-५:३, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID11127: कु. मिनल वासुदेव कापडे. जन्म-५/५/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.३०भुसावळ, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-१७,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11126: कु. प्राजक्ता संपत कुंभार. जन्म-३/७/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० सातारा, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी सांगली, पगार-१५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8582: कु. सुजाता दत्तात्रय कुंभार. जन्म-३/१/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१५ओझर्डे, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप

ID11044 : कु. सायली बबन घोडके. जन्म-२०/१/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सायं. ५.०३ कर्जत, उंची-१६२सेमी, वर्ण-

गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी. + एम.पी.एस.सी. तयारी करत आहे., अपेक्षा - अनुरूप

ID: कु. दिव्यांका रमेश पुनासे. जन्म-१४/२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.५०अकोला, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+जापनीज भाषा येते, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10984: कु. प्रजा बाळासाहेब कुंभार. जन्म-११/४/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ६ पुणे, उंची-४:११, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., नोकरी-खाजगी, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID1068: कु. सायली उद्धवराव बहाळकर. जन्म-२६/४/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ४.३०, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+बी.एड, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10903: कु. सोनाली ज्ञानदेव बांडे. जन्म-१०/१/, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.२५ औरंगाबाद, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी-खाजगी, पगार - ५४,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10890: कु. कर्तव्या संजय कुंभार. जन्म-४/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.४० बारामती, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी. (मायक्रो), अपेक्षा - अनुरूप.

ID10860: कु. प्राजक्ता बाळासो माजगांवकर. जन्म-२८/१०/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-५.३० गडहिंगलज, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, नोकरी - खाजगी मुंबई, पगार - २५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10632: कु. पल्लवी प्रविण देवढालीकर. जन्म-१२/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-२२.१० अ.नगर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी. (इले.), अपेक्षा - अनुरूप.

ID9934: कु. ज्योती उत्तम जगदाळे. जन्म-१२/६/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.२८ धुळे, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी, स्वतःचा व्यवसाय ब्युटीपार्लर, उत्तम-३५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10743: कु. साधना अशोक सोमवंशी. जन्म-७/११/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-४.५५ चांदोली खेड, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी, नोकरी - खाजगी हैद्राबाद, पगार - ३३,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10007: कु. उमती सुभानराव मुलगे. जन्म-१९/५/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५ लातूर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.एस्सी.(अॅग्री), नोकरी-सरकारी, पगार-४५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10747: कु. वैष्णवी राजेंद्र खांडेकर. जन्म-१९/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-५.०५वर्धा, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एस्सी. कॉम्प्यु. + एम.एस्सी आय.टी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10633: कु. मृणमयी सचिन बाहीकर. जन्म-१९/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५.४५अकोला, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी., नोकरी - खाजगी पुणे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID9713: कु. भाग्यश्री विठ्ठलराव राऊत. जन्म-२/३/९२, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ३ जामखेड, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.एस्सी.+ इंडिरिअर डिझायनिंग डिप्लोमा, अपेक्षा - अनुरूप.

ID8920: कु. प्रतिक्षा गणेश सोनुने. जन्म-१२/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ७.२८ भुसावळ, उंची-५:२, वर्ण-गव्हाळ, शिक्षण-एम.एस्सी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10506: कु. श्रुती श्रीकांत शिखळकर. जन्म-१३/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ५ सातारा, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.एस्सी., नोकरी - खाजगी नवी मुंबई, पगार - २०,०००/- अपेक्षा - अनुरूप.

एम. कॉम., बी. कॉम.

ID11087: कु. नेहा मधुकर कुंभार. जन्म-२३/९/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.१० उंब्रज, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID: कु. अंकिता गजानन वसोकार. जन्म-६/४/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.३० गोंधनापुर, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी, पगार-९०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10921: कु. मेघा तानाजी कुंभार. जन्म-२५/६/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे-७ ओतुर, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार-२५०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID11010: कु. पुजा अशोक कुंभार. जन्म-१६/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.३० तासगांव, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम., नोकरी - खाजगी, पगार - १०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10825: कु. प्रतिभा राजाराम शिर्के. जन्म-१४/१२/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ८.३० कराड, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम + जी.डी.सी.ए., अपेक्षा-अनुरूप.

ID9943: कु. शिवानी राजेंद्र हिरे. जन्म-२६/१२/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.५५ कोपरगांव, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10178: कु. पुजा गणेश करंगळे. जन्म-१४/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे १.३० पंचवटी, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10174: कु. तृप्ती तानाजी कुंभार. जन्म-१२/७/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.१५खटाव, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10748: कु. मनिषा शंकरराव गाडेकर. जन्म-१७/४/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ११.०५ रुखेड, उंची-५:२३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10762: कु. सिद्धी दत्तात्रय कुंभार. जन्म-१८/१/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.३० डिकसळ, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10577: कु. मीना ज्ञानदेव कुंभार. जन्म-२७/७/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १० कोल्हापुर, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम + डिप्लोमा टॅक्सेशन लॉ., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10585: कु. संपदा मंगेश जाधव. जन्म-५/११/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.२९ पुणे, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम + डिप्लोमा बँकिंग अँड फायनान्स, नोकरी-बँकेत पुणे, पगार-२५,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10591: कु. क्षितीजा रविंद्र बीडकर. जन्म-१६/३/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०५ कोल्हापुर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10563: कु. स्नेहा राजु कुंभार. जन्म-२२/१०/९२, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एफ.वाय.बी.कॉम, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10530: कु. कोमल पद्माकर कुंभार. जन्म-१९/४/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ४.४५ इंदापुर, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम + टॅली जी.एस.टी.+आय.सी.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10509: कु. ज्योती गोरखनाथ कुंभार. जन्म-२६/११/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १० मुंबई, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.कॉम, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10469: कु. शुभांगी किशोर गवांडे. जन्म-१९/४/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-संध्या ६.१७ अमरावती, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम कॉम., नोकरी - खाजगी बेलापुर, अपेक्षा-अनुरूप.

बी.ए., एम.ए. बी.एड. डी.एड व इतर

ID11079: कु. अंजली बापुसाव नागपुरे. जन्म-५/३/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे २.५० चाकुर, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए.+बी.एड, अपेक्षा - अनुरूप.

ID11055: कु. पुजा सोनाबापू देशमुख. जन्म-३०/८/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ६ सोनाई, उंची-५:५, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+शासकीय परिक्षेची तयारी चालू आहे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10951: कु. स्नेहल दत्तात्रय शिर्के. जन्म-६/५/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.५७ कोल्हापुर, उंची-५ फुट, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए.+बी.एड. करत आहे, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10902: कु. सत्यश्री सुभाष दिवटे. जन्म-२९/६/९०, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.३० आलेगाव पाका, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए.+डी.टी.एड, अपेक्षा - अनुरूप.

कुंभशी
दिवाळी अंक २०२३

ID10878: कु. तेजस्वी सतिश राजे. जन्म-१२/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-४ नातेपुते, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10787: कु. अलिशा राजकुमार कोलुरकर. जन्म-३१/७/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-८.१४ चंद्रपुर, उंची-४:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+आय.टी.आय. इलेट्रिशन, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10697: कु. वृषाली भगवान कानगुलकर. जन्म-१३/३/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ९.२५ अहमदपुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.ए.+ एम.एस.सी.आय.टी., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10598: कु. पुजा फकिरचंद गरसोळे. जन्म-१८/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-२१.३० फुलंब्री, उंची-५:१, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10586: कु. शिवानी संजय कुंभार. जन्म-१६/८/९६, उंची-५ फुट, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-बी.एम.एम, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10524: कु. शर्वरी सुनिल कोळेकर. जन्म-१२/२/९९, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०४ कोल्हापुर, उंची-५:७, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+ बी.लीप+एम.ए.+एम.लीप करीत आहे, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10478: कु. ऋतुजा राजेंद्र कुंभार. जन्म-५/९/२०००, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ३.४५ कोल्हापुर, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए., नोकरी - खाजगी, पगार - १२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10471: कु. स्नेहल राजन कुंभार. जन्म-४/८/९७, जन्मवेळ व ठिकाण-पहाटे ५.०५, उंची-५:६, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए., अपेक्षा - अनुरूप.

ID10455: कु. रजनी सुरेशराव काळे. जन्म-१४/२/९३, जन्मवेळ व ठिकाण-४ नांदेड, उंची-५:३, वर्ण-गोरा, शिक्षण-एम.ए. + डी.एड., अपेक्षा-अनुरूप.

डिप्लोमा

ID10947: कु. योगिता नामदेव कुंभार. जन्म-३०/५/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी ७.२० गडहिंगलज, उंची-५:२, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-कॉम्प्युटर + बी.ए., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - २२,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10788: कु. ऋतुजा अर्जुन कुंभार. जन्म-१३/१/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री १०.४० नाशिक, उंची-४:९, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इ.अँड टी.सी., नोकरी - खाजगी चिंचवड, पगार - २१,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10441: कु. पुजा जगन्नाथ तुळेकर. जन्म-२२/१०/९६, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-इंटरिअल डिझाईन, नोकरी - खाजगी, पगार - २०,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

घटस्फोटित/पुनर्विवाहित

ID10430: कु. दिपिका दत्तात्रय सोमवंशी. (घट.) जन्म-३१/१०/८९, जन्मवेळ व ठिकाण-१७.३० नाशिक, उंची-५:२, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई.+एम.ई. कॉम्प्यु., नोकरी - खाजगी पुणे, पगार - ४०,०००/-, अपेक्षा-अनुरूप.

ID10756: कु. श्वेता विजय कुंभार. (घट.) जन्म-१४/९/९५, जन्मवेळ व ठिकाण-रात्री ९.४५ कोल्हापुर, उंची-५:४, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-एम.टेक., नोकरी-खाजगी पुणे, पगार वार्षिक-८.५० लाख, अपेक्षा - उच्चशिक्षित

ID10179: कु. प्रज्ञा बाळासाहेब भालेकर (घट.) जन्म-२८/६/९६, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी १२.५२ पिंपरी, उंची-५:५, वर्ण-निमगोरा, शिक्षण-इंजि. कॉम्प्युटर, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - ९०,०००/-, अपेक्षा - उच्चशिक्षित

ID10668: कु. मनिषा आत्माराम नावकर. (घट.) जन्म-२४/१२/९४, जन्मवेळ व ठिकाण-दुपारी २.१० अकोला, उंची-५:४, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ई. सिव्हिल, नोकरी-खाजगी पुणे, पगार - १८,०००/-, अपेक्षा - अनुरूप.

ID10581: जान्हवी मिल्हंड हिवस्कर.(घट.) जन्म-३/९/९८, जन्मवेळ व ठिकाण-सकाळी १०.३५ नाशिक, उंची-५:१, वर्ण-गोरा, शिक्षण-बी.ए.+डी.एड, अपेक्षा - अनुरूप.

***

जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते कै. वसंतराव उकीडे

नवी मुंबई : जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते, कुंभार समाज उत्कर्ष समिती, मुंबईचे माजी सचिव वसंत विष्णु उकीडे, वय वर्ष ७० यांचे दिनांक ०१/०१/२०२३ रोजी दुपारी १२.१० वाजता दुःखद निधन झाले. गेली आठ वर्षे ते डायलिसिस वर असून सुद्धा आनंदात उत्तम जीवन जगत होते. नुकतेच

त्यांचे किडनी बदलाचे ऑपरेशन झाले होते.

आर. सी. एफ. कंपनीमध्ये अनेक वर्षे त्यांनी नोकरी केली. त्या काळी त्यांनी समाज कार्य चालू केले अनेक लग्ने त्यांनी जमवली. त्यांच्या या कार्यामुळे त्यांना कुंभार समाज उत्कर्ष समिती, मुंबईचे सचिव पद मिळाले. वसंतराव यांनी विद्यार्थी गुणगौरव आणि वधू वर मेळावे यशस्वी करण्यासाठी जीवापाड प्रयत्न केले. उत्कर्ष समितीचे माजी अध्यक्ष व कुंभश्रीचे संस्थापक कै. बाबुराव भुजंगराव साळवी आणि वसंतराव यांची घनिष्ठ मैत्री होती. कुंभश्री प्रतिनिधी म्हणून त्यांनी मोलाची कामगिरी केली.

पत्नी वसुधा यांच्या समर्थ साथीमुळे त्यांनी मुलगी प्रज्ञा व मुलगा प्रमोद यांना उच्च शिक्षण व चांगले संस्कार दिले. कै. वसंतराव यांच्या पश्चात पत्नी वसुधा, मुलगी सौ. प्रज्ञा चव्हाण, मुलगा प्रमोद, नातू, नाती, भाऊ दिगंबर विष्णू उकीडे, पुतणे, पुतण्या असा मोठा परिवार आहे. नवी मुंबई येथील सुप्रसिद्ध रेडिओलॉजिस्ट (गोल्ड मेडलीस्ट) डॉ. विवेक उकीडे व सुप्रसिद्ध स्त्रीरोग तज्ञ डॉ. वृषाली विजय कमळे यांचे ते चुलते होते. तसेच कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे पारंपारीक व्यवसाय आघाडीचे प्रदेश अध्यक्ष प्रकाशराव भालेराव, पुणे यांचे ते मेहूणे होते.

वसंतराव आपले नशिब आजमवण्यासाठी मुंबई येथे आले. भाऊ किशनराव व दिगंबरराव एस.टी. मंडळात, वसंतराव आर.सी.एफ. चेंबूर कंपनीत कार्यरत होते. या उकीडे परिवाराची बौद्धिक पातळी

वाखाणण्या सारखी होती. वसंतराव यांचा मुलगा प्रमोद एका नावाजलेल्या कंपनीत मोठ्या हुद्यावर कार्यरत आहे. मुलगी प्रज्ञा (एक मर्क) आशा प्रसिद्ध कंपनीत मोठ्या पदावर कार्यरत आहे.

स्वर्गीय वसंतराव उकीडे यांना पहिल्यापासून सामाजिक कार्याची खूप आवड होती. १९७८ साली ते कुंभार उत्कर्ष समिती (मुंबई) या संस्थेशी निगडीत काम करीत होते. परंतु वसंतरावांना नेहमी वाटायचे की आपण नवी मुंबईत स्थायिक आहोत तर नवी मुंबईत सामाजिक उपक्रम सुरु करावा. ह्या विचारातून आनंदराव कुंभार, कै. नंदकुमार, दत्ता डाळसकर, चंद्रकांत कुंभार, वसंत कुंभार, अरुण घाटावकर, कै. अशोक कुंभार असे सामाजिक कार्यकर्ते एकत्र आले व वाशी येथून कुंभार समाजाचा श्रीगणेशाला सुरुवात झाली.

हे सामाजिक काम करीत असतांना नवी मुंबईत राबाडा येथील मोहनराव कुंभार, कोपरखैरणे येथील संतोष चौलकर या समाज बांधवांना एकत्र करून नवी मुंबई कुंभार समाज संस्था स्थापन करण्यात आली. त्या संस्थेचे कार्याध्यक्ष म्हणून वसंतराव यांनी काम केले होते.

कुंभार समाजाच्या सर्वांच्या विकासासाठी समाज अग्रेसर कसे होईल, या दृष्टीकोनातून अहोरात्र प्रयत्न केले. म्हणूनच कुंभार समाजात त्यांचे नाव आज सर्वजण आदराने घेतात. वसंतराव उकीडेचे बोलणे, त्यांचे सामाजिक कार्य, त्यांचे दातृत्व, कर्तृत्व या साऱ्या अविस्मरणीय कार्याची दखल घेऊन त्यांना 'नवी मुंबई कुंभार समाजा'तर्फे 'समाजभूषण' पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले होते.

'तुका म्हणे एक मरणाची सरे, उत्तमच उरे किर्ती मागे ।'

अशी किर्ती त्यांच्या कार्याला लाभलेली आहे.

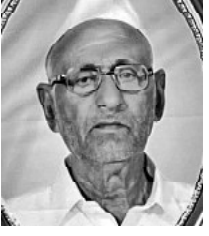
कै. वसंतराव उकीडे यांच्या आत्म्यास चिरशांती लाभो ही ईश्वर चरणी प्रार्थना! सर्व उकीडे कुटूंबीयांना हे दुःख पेलण्याचे सामर्थ्य ईश्वर त्यांना देवो अशी प्रार्थना.

शब्द पुष्प रुपांनी भावपूर्ण श्रद्धांजली त्यांना अर्पण करतो.

संतोष चौलकर

राजाराम तांदळे यांचे निधन

परिवार आहे.

नाशिक : राजाराम सावळीराम तांदळे यांचे दिनांक २९/१०/२३ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. उद्योजक आल्हादराव तांदळे यांचे ते काका होते. कै. राजाराम यांच्या पश्चात मुले दिलीप, बाळासाहेब, पुतणे आल्हाद, भूपेंद्र, हेमंत, नातू सचिन शिवाजी तांदळे, सुना, नातवंडे असा

***

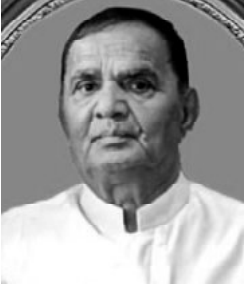
रविंद्र कुंभार (मोगरवाडीकर) यांचे निधन

पुणे : इंजिनियर रविंद्र महादेव कुंभार (मोगरवाडीकर) यांचे दि. ३/९/२३ रोजी वयाच्या ८२ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. त्यांचे पश्चात पत्नी विमल, मुलगा अतुल, मुलगी सौ. उज्वला दिपक शिर्के, सुन, जावई, नातवंडे, पतवंडे असा परिवार आहे.

***

निवृत्त हायकोर्ट रजिस्ट्रार एन.एन. कुंभार यांचे निधन

पुणे : मुंबई हायकोर्टाचे सेवानिवृत्त रजिस्ट्रार एन.एन. कुंभार (बावडेकर) यांचे दि. १९/८/२०२३ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. त्यांचा अंत्यविधी त्यांच्या मुळ गावी बावडा ता. जिल्हा सातारा याठिकाणी करण्यात आला. अंत्यविधीसाठी अनेक मान्यवर प्रतिष्ठीत मंडळी उपस्थित होते. त्यांनी श्रद्धांजली अर्पण केली. निवृत्तीनंतर त्यांनी मोफत कायदेशीर सल्ला देण्याचे महत्वपूर्ण कार्य केले आणि अनेकांच्या जीवनातील अडचणी सोडवल्या. एन.एन. कुंभार यांच्या पश्चात पत्नी नंदा, सुन प्रमिला निलेश कुंभार, मुलगा निरांजन, सुन सौ. दर्शना, नाती कु. परीमल, कु. प्रांजल व नातू निषाद असा परिवार आहे.

***

सुरेश पाठक यांना मातृशोक

नागपूर येथील जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते सुरेश लखपती पाठक यांच्या मातोश्री श्रीमती तुळसबाई लखपती पाठक (वय ८५ वर्षे) रा. नरसाळा, नागपूर यांचे दीर्घ आजाराने दि. २ ऑगस्ट २०२३ ला निधन झाले.

***

जयवंतराव कुंभार यांना पत्नी शोक

विकाराच्या तीव्र झटक्याने दुःखद निधन झाले.

सातारा (काशीळ) : अजिक्यतारा

सहकारी साखर कारखान्याचे संचालक तसेच सातारा जिल्हा खादी ग्रामोद्योगचे संचालक उद्योजक जयवंतराव रामचंद्र कुंभार यांच्या सुविद्य पत्नी सौ. संगीता यांचे वयाच्या ५२ व्या वर्षी दिनांक १०/७/२०२३ रोजी हृदय

सतत हसतमुख असणाऱ्या सौ. संगीता यांचा स्वभाव खुप मनमिळाऊ होता. त्यांच्या प्रेमळ पाहुणचारामुळे आप्त, इष्ट, मित्र यांच्यामध्ये त्या लोकप्रिय होत्या. जयवंतराव घरी नसले तरी येणाऱ्या सर्वांची जेवणाची चहापाण्याची व्यवस्था त्या स्वतः करत असत. सौ. संगीता यांच्या अकाली निधनामुळे सर्वत्र हळहळ व्यक्त होत आहे.

सौ. संगीता यांच्या पश्चात पती जयवंतराव, मुलगा अमर, सुन, मुलगी इंजिनियर कु. अमृता, दीर हनुमंतराव, वसंतराव, जावा, पुतणे पुतण्या, भाऊ उद्योजक चंद्रकांत कुंभार, सुभाष कुंभार, बहीण सौ. सुनीता राजकुमार राजे, भाचे भाच्या असा मोठा परिवार आहे.

***

जेष्ठ समाज सेवक अॅड. निवृत्ती दरेकर यांचे निधन

क्लार्कची नोकरी करत असताना मिळविल्या.

पुणे : अखिल भारतीय कुंभार विद्यार्थी

सहाय्यक संस्थेचे संचालक अॅड निवृत्ती शंकर दरेकर यांचे वयाच्या ९४ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दि. ३/७/२३ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांनी अतिशय प्रतिकूल परिस्थितीतून शिक्षण घेतले. बी.कॉम, बी.ए., एल.एल.बी. अशा तीन पदव्या त्यांनी एस.टी. महामंडळात

त्यांच्या प्रचंड कार्यक्षमतेमुळे त्यांना प्रमोशन मिळत गेली आणि स्वारगेट येथून डिव्हिजनल मॅनेजर पदावरून ते निवृत्त झाले. त्यांना क्रिकेटची खुप आवड होती, ते फिरकी गोलंदाज असल्याने अनेक दिग्गज खेळाडूंच्या विकेट त्यांनी मिळवल्या होत्या. महाराष्ट्राचे तत्कालीन कर्णधार चंदू बोर्डे यांच्या नेतृत्वाखाली त्यांनी अनेक सामान्यात विजय मिळवण्यात सिंहाचा वाटा उचलला होता. कै. निवृत्ती दरेकर यांच्या पश्चात पत्नी तारा, मुले रवींद्र (निवृत्त एस.टी. अधिकारी), इंजिनियर विजय (USA), सुना, मुली सौ. सुनीता, जावई इंजिनियर सुनील माजगांवकर (IIT), सौ. वंदना, जावई इंजिनियर दत्तात्रय सासवडकर (निवृत्त व्यवस्थापक, थरमॅक्स), उच्चशिक्षित नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

खालील सर्व व्यक्ति व समाजातील ज्ञात व अज्ञात व्यक्तींना अखिल कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो हीच परमेश्वर व संत गोरोबाकाकांचे चरणी विनम्र प्रार्थना.

आदर्श शिक्षक बाबुराव कुंभार यांचे निधन

कराड : निवृत्त आदर्श प्राथमिक शिक्षक बाबुराव लक्ष्मण कुंभार यांचे वयाच्या ९० व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दि. २०/६/२३ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांचे मूळ गाव काले होते. त्यांच्या पत्नी नर्मदा या सुद्धा प्राथमिक शिक्षिका होत्या. उभयतांनी चार मुली व एक मुलगा यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. त्यांनी घडवलेले अनेक विद्यार्थी विविध क्षेत्रात उच्च पदावर कार्यरत आहेत. त्यांचा मुलगा बाळासाहेब पुणे येथील थिसन कृप कंपनीत मॅनेजर आहेत. सर्व मुली, जावई सुशिक्षित आहेत. नातवंडे उच्चशिक्षित आहेत. त्यांचा नातू कॅप्टन अविनाश सुरेश कुंभार भारतीय नौदलात देशसेवा करत आहे.

कै. बाबुराव यांच्या पश्चात पत्नी नर्मदा, मुली सुनंदा रमेश कुंभार, सौ. अलका सुरेश कुंभार, सौ. सुवर्णा सुनील कातवरे, सौ. प्रतिभा सुहास कातवरे, सून सौ. वंदना बाळासाहेब कुंभार (कुंभश्री मासिकाच्या प्रूफ रिडर), जावई, नातवंडे असा मोठा परिवार आहे. कुंभश्री संपादक संजय राजे यांचे ते नात्याने बंधू होते. इयत्ता १० मध्ये असताना राजे यांना रेटरे येथील हायस्कूल मध्ये १० दिवस शास्त्र विषयांचे प्रॅक्टिकल चा सराव त्यांनी करून घेतल्याने प्रॅक्टिकलमध्ये त्यांना पैकीच्या पैकी गुण मिळाले होते.

***

विलासराव कुंभार यांचे निधन

भोर : येथील सुप्रसिद्ध वीट कारखानदार विलासराव नामदेवराव कुंभार उर्फ भाऊ यांचे १६/५/२०२३ रोजी वयाच्या ६९ व्या वर्षी दुःखद निधन झाले. त्यांनी पत्नी लिलावती यांच्या साथीने दोन मुले, दोन मुली तसेच पुतणे, पुतण्या यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. आदर्श एकत्र कुटुंबाचे ते प्रमुख आधार

स्तंभ होते. कै. विलासराव यांच्या पश्चात पत्नी लिलावती, मुले संतोष, गणेश, मुली सौ. सुरेखा प्रशांत शिरसे, राधिका अजित कात्रजकर, भाऊ बाळासाहेब, चंद्रकांत, भावाजया पुतणे, पुतण्या, जावई, नातवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

सामाजिक संस्थेचे कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर

यांना पितृ शोक

नाशिक : कुंभार समाज सामाजिक संस्थेचे कार्याध्यक्ष रमाकांत क्षीरसागर यांचे वडील ह.भ.प. प्रभाकरराव पिराजी क्षीरसागर यांचे

दिनांक १९/४/२०२३ रोजी वयाच्या ८८ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. प्रभाकरराव ह्यांना जन्मापासून माळ घालण्यात आली होती, जीवनाच्या अखेर पर्यंत त्यांनी पांडुरंगाची भक्ती केली. अखेरच्या १५ दिवसात त्यांनी अन्न त्याग केला. मरण्या आधी पांडुरंगाचे दर्शन व्हावे अशी ईच्छा त्यांनी व्यक्त केली. त्यांच्या कुटुंबियांनी अॅम्ब्युलन्समधून त्यांना पंढरपूरला नेले आणि त्यांची ईच्छा पूर्ण केली. प्रभाकरराव यांनी पत्नी कै. सौ. लीलाबाई यांच्या साथीने दोन मुली व तीन मुलांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले.

कै. प्रभाकरराव यांच्या पश्चात भाऊ काशिनाथराव, मुले रमाकांत, सुनील, अरविंद, मुली श्रीमती नंदा जगन्नाथ शिंदे, भारती सुभाष पोहनकर, सुना, नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

कमलबाई दिवटे यांचे निधन

कमलाबाई पांडुरंग दिवटे यांचे वृद्धापकाळाने दिनांक १०/५/२०२३ रोजी दुःखद निधन झाले. त्यांचे मुळ गाव खडकत जिल्हा बीड असून सध्या त्या पुण्यामध्ये राहत होत्या. कै. न्यायाधीश मधुकर दिवटे यांच्या त्या मातोश्री होत्या.

***

जेष्ठ नेते भीमाशंकरजी सोनवणे यांना पत्नी शोक

शिर्डी : जेष्ठ नेते भीमाशंकरजी मुरलीधर सोनवणे यांच्या पत्नी सौ. लताबाई यांचे दिनांक १९/४/२०२३ रोजी वयाचे ७३ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले.

शिर्डी येथील साई संगम हॉटेलचे संचालक कुंभार समाजाचे नेते सुनिलराव व राजकीय नेते संदीपराव यांच्या त्या मातोश्री होत्या. पती भीमाशंकरजी यांच्या साथीने त्यांनी दोन मुले व दोन मुली यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. कै. सौ. लताबाई यांच्या पश्चात पती भीमाशंकर, मुले सुनील, संदीप, मुली सौ. रेणुका दत्तात्रय विश्वासराव संभाजीनगर, सौ. स्मिता अरुण डेंगळे पुणे, सुना, जावई, नातवंडे, असा मोठा परिवार आहे.

***

आदर्श माता तानुबाई डेंगळे यांचे निधन

बारामती : जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते, निवृत्त आरटीओ गोपाळराव डेंगळे यांच्या मातोश्री श्रीमती तानुबाई विठ्ठलराव डेंगळे यांचे ३ मार्च

खालील सर्व व्यक्ति व समाजातील ज्ञात व अज्ञात व्यक्तींना अखिल कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो हीच परमेश्वर व संत गोरोबाकाकांचे चरणी विनम्र प्रार्थना.

२०२३ रोजी वयाच्या ९७ व्या वर्षी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले.

पती कै. विठ्ठलराव यांच्या समर्थ साथीने तानुबाई यांनी चार मुले व दोन मुली यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. एक मुलगा व एक मुलगी सध्या हयात नाहीत. पती कै. विठ्ठलराव हे नामवंत शासकीय ठेकेदार, विट कारखानदार व प्रगतीशील शेतकरी होते. कै. तानुबाई यांच्या पश्चात मुले माधवराव, बाळासाहेब, गोपाळराव, मुलगी श्रीमती शकुंतला संतराम कुंभार (गुनवडीकर), सुना, नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

ह.भ.प. तुकाराम महाराज जाधव यांचे निधन

अकोले : (समशेरपूर) श्री क्षेत्र सिन्नर ते श्री क्षेत्र त्रंबकेश्वर संत शिरोमणी गोरोबाकाका पायी दिंडी सोहळ्याचे सर्वेसर्वा प्रेरणास्थान ज्यांच्या प्रेरणेतून हा पायी दिंडी सोहळा सुरू झाला. असे ह.भ.प. श्री तुकाराम महाराज जाधव यांचे २८/२/२०२३ रोजी दुपारी अपघाती निधन झाले, किर्तनकार व प्रवचनकार म्हणून ते लोकप्रिय होते.

***

कु. आर्या उर्फ पियुचे दुःखद निधन

पाटण : पाटण येथील उद्योजक व जेष्ठ सामाजिक कार्यकर्ते शिवाजीराव कुंभार यांची नात कु. आर्या उर्फ पियू स्वप्नील कुंभार वय वर्ष ६ हिचे दिनांक ३१/०१/२०२३ रोजी अल्पशा आजाराने अकाली दुःखद निधन झाले. त्यामुळे पाटण मध्ये शोकाकुल वातावरण झाले.

कु. पियूच्या स्मरणार्थ तिच्या ३० काकांनी दिनांक ३ फेब्रुवारी रोजी कराड येथे डॉ. संजय कुंभार यांच्या काले येथील कृष्णाई हॉल मध्ये रक्तदान करून आगळी वेगळी श्रद्धांजली वाहिली.

कु. पियूच्या पश्चात आजोबा शिवाजीराव कुंभार, वडील स्वप्नील कुंभार, आई सौ. किशोरी, भाऊ आरुष, काका चि. संकेत, आजी, आत्या, मामा, मामी असा मोठा परिवार आहे.

***

रामचंद्र कुंभार यांचे निधन

पुणे : पुरंदर तालुक्यातील गुळुंचे गावाचे

रहिवासी मारुती रामचंद्र कुंभार वय १०७ वर्षे यांचे दिनांक २४/१/२०२३ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. कै. रामचंद्र यांच्या पश्चात नातू उद्योजक किसन उर्फ बाळासाहेब, विजयराव, नातं सुना, नाती सौ. संगीता राजेंद्र मोगरवाडीकर, सौ. अनिता राजेंद्र कुंभार (तडवळे), उच्चशिक्षित पतवंडे, खापर्तुडे असा मोठा परिवार आहे.

***

आदर्श शिक्षक पी. एस. कुंभार यांचे निधन

पुणे : नवी सांगवी येथील रहिवासी पांडुरंग सदाशिव कुंभार उर्फ पी. एस. कुंभार सर यांचे वयाच्या ७० व्या वर्षी १८/०२/२०२३ रोजी निधन झाले.

त्यांचे मुळ गाव कण्हेर (इस्लामपूर), ता. माळशिरस, जि. सोलापूर हे होते. अत्यंत प्रतिकूल परिस्थितीमध्ये त्यांनी कमवा आणि शिका या योजनेतून रयत शिक्षण संस्थेतून शिक्षण घेऊन रयत मधेच माध्यमिक शिक्षकाची नोकरी मिळवली. पुढे त्यांचे लग्न वर्षा परीचेकर यांच्याशी झाले त्या सुद्धा शिक्षिका होत्या. उभयतांनी मुलगा, मुलगी यांना डॉक्टर केले. त्यांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. त्यांची सून आणि जावई सुद्धा डॉक्टर आहेत. कै. पी. एस. कुंभार यांच्या पश्चात वडील सदाशिव, आई सौ. कृष्णाबाई, पत्नी वर्षा, भाऊ ब्रम्हदेव, बहिणी, मेहुणे, मुलगा, डॉ. अविनाश, मुलगी डॉ. सौ. क्षितिजा रोहित गोविलकर, सून, जावई नातवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

धोंडू सोनावणे यांना मातृशोक

पुणे : कडमडू, तालुका चाळीसगांव, जि. जळगाव

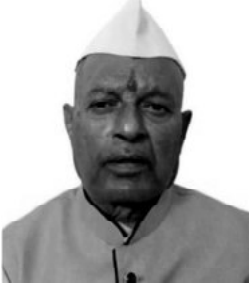
येथील व हल्ली पुणे येथे वास्तव्यास असलेले धोंडू बळी सोनावणे यांच्या मातोश्री सकवार बाई बळीराम सोनावणे यांचे २१/१/२३ रोजी वृद्धापकाळाने वयाच्या ९५ व्या वर्षी दुःखद निधन झाले.

कै. सकवारबाई यांच्या पश्चात मुलगा धोंडू सोनावणे, सुना, मुलगी शोभा एकनाथ खैरनार (मालेगाव) उच्चशिक्षित नातवंडे, पतवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

खालील सर्व व्यक्ति व समाजातील ज्ञात व अज्ञात व्यक्तींना अखिल कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो हीच परमेश्वर व संत गुरोबाकाकांचे चरणी विनम्र प्रार्थना.

निवृत्त सहाय्यक पोलीस उपनिरीक्षक पंढरीनाथ कुंभार यांचे निधन

पुणे : थेरगाव येथील रहिवासी पंढरीनाथ बबन कुंभार वय ७४ यांचे आज दिनांक १३/१/२०२३ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. पत्नी सौ. कमल यांच्या साथीने त्यांनी तीन मुलांना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. कै. पंढरीनाथ कुंभार यांचे पश्चात पत्नी कमल, मुले रवींद्र, राजेंद्र, प्रदीप, दोन भाऊ, भावजया, एक बहीण, मेहुणे, सुना, नातू, नाती असा मोठा परिवार आहे.

***

उद्योजक महेश कुंभार यांना पत्नी शोक

नवी मुंबई : शाहबाज कुंभार गल्लीतील सामाजिक कार्यकर्ते उद्योजक महेश मोतीराम कुंभार यांच्या पत्नी सौ. दर्शना महेश कुंभार यांचे दिनांक २५/१२/२०२२ रोजी अल्पशा आजाराने वयाच्या ४८ व्या वर्षी दुःखद निधन झाले.

कै. सौ. दर्शना यांच्या पश्चात पती महेश, मुले ओंकार, अजय, प्रयाग, दीर, जावा, पुतणे, पुतण्या असा मोठा परिवार आहे.

***

शंकर राजे यांना मातृशोक

पुणे : शंकर राजे (मुंबई) यांच्या आई सोनुबाई धोंडिबा कुंभार यांचे कात्रज येथील राहत्या घरी वृद्धापकाळाने दि. २४/१२/२२ रोजी दुःखद निधन झाले. कै. सोनुबाई यांच्या पश्चात दोन मुले, सुन, नातवंडे असा परिवार आहे.

***

विनोद कुंभार यांचे निधन

पुणे : निगडी प्राधिकरण येथील रहिवासी विनोद रामचंद्र कुंभार वय वर्षे ५७ यांचे हृदय विकाराच्या झटक्याने अकस्मात दिनांक १२ डिसेंबर रोजी दुःखद निधन झाले.

विनोद हे एस.एस.सी. बोर्ड पुणे येथे कार्यरत होते, अनेकांची अनेक कामे केली. पत्नी सविता यांच्या साथीने दोन मुलांना त्यांनी चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. कै. विनोद यांच्या पश्चात पत्नी सविता,

इंजिनियर मुले चि. स्वप्नील, चि. सचिन, वडील रामचंद्र, भाऊ संजय, भावजय, पुतणी, बहिण, मेहुणे असा मोठा परिवार आहे.

***

कै. नर्मदा भगवान डेंगळे (मामी)

आमच्या मातोश्री नर्मदा भगवान डेंगळे यांचे अल्पशा आजाराने वयाच्या ८४ व्या वर्षी दुःखद निधन ५/१२/२०२३ रोजी दौंड येथे झाले. त्यांच्या पश्चात त्यांची मुले विजयकुमार, विलास, विकास, विनायक व अरुण तसेच मुली सुना नातवंडे, परतवंडे असा मोठा परिवार आहे. माणुसकीची निःस्वार्थी आई, आज आमच्यात नाही.

***

अनुबाई कुंभार यांचे निधन

नवी मुंबई : शाहबाज कुंभार गल्लीतील अनुबाई मोतीराम कुंभार (साबाजकर) यांचे दि. २५/११/२२ रोजी वृद्धापकाळाने दुःखद निधन झाले. पती कै. मोतीराम यांच्या साथीने तीन मुले व एक मुलगी यांना त्यांनी चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. कै. अनुबाई यांच्या पश्चात मुले अनिल, नंदकुमार, महेश व मुलगी नलिनी, सुना, नातवंडे असा मोठा परिवार आहे.

***

अनिलशेठ भिगवणकर उर्फ आण्णा यांचे निधन

पुणे : चिंचवड स्टेशन येथील रहिवासी, पुणे जिल्हा कुंभार समाजोन्नती मंडळाचे माजी कार्याध्यक्ष अनिलशेठ रामचंद्र भिगवणकर यांचे दिनांक ९/११/२०२२ रोजी दुःखद निधन झाले. अनिलशेठ यांना सर्वजण आण्णा म्हणायचे.

पिंपरी चिंचवड कुंभार समाजोन्नती मंडळाच्या वतीने सामूहिक विवाह समारंभाचे आयोजन करण्यामध्ये अनिलशेठ यांनी मोलाची भूमिका बजावली होती. कुंभश्री संस्थापक बाबुराव साळवी यांच्या निधनानंतर संजय राजे यांना संपादक करण्यासाठी त्यांनी खूप मदत केली होती त्यामुळे संजय राजे यांच्याशी घनिष्ठ मैत्री होती. अनिलशेठ यांनी पत्नी कांचन यांच्या साथीने दोन मुलींना चांगले शिक्षण व संस्कार दिले. पत्नी सौ. कांचन यांचे सात महिन्यांपूर्वी ९/४/२०२२ रोजी निधन झाले होते.

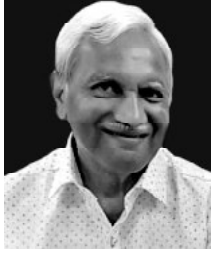
कै. अनिल यांच्या पश्चात मुली सौ. तृप्ती समीर दरेकर (लोणावळा),

खालील सर्व व्यक्ति व समाजातील ज्ञात व अज्ञात व्यक्तींना अखिल कुंभार समाज व कुंभश्री मित्र परिवारातर्फे भावपूर्ण श्रद्धांजली. ईश्वर त्यांच्या आत्म्यास चिरशांती व सद्गती देवो हीच परमेश्वर व संत गुरोबाकाकांचे चरणी विनम्र प्रार्थना.

सौ. पूजा कुणाल कुंभार (शिरवळ), जावई समीर रामचंद्र दरेकर, जावई कुणाल राजेंद्र कुंभार (सहाय्यक पोलीस निरीक्षक- API, मुंबई), नातवंडे, भाऊ - विनोद, विक्रम, भावजया, पुतणे, पुतण्या असा मोठा परिवार आहे. पुतण्या श्रीकांत राजेंद्र भिगवणकर यांनी अंत्यसंस्कार केले.

***

लक्ष्मण राजे यांचे निधन

मुंबई : कुंभश्रीचे माजी प्रतिनिधी व लेखक लक्ष्मण सीताराम राजे यांचे वयाच्या ६७ व्या वर्षी दिनांक ५/११/२०२२ रोजी अल्पशा आजाराने दुःखद निधन झाले. काही महिन्या-पूर्वीच ते मुलगा सुशांतकडे पुणे येथे राहायला आले होते. कै. लक्ष्मणराव यांच्या पश्चात पत्नी ललिता, मुलगा सुशांत, मुलगी सौ. सुप्रिया, सून, जावई, नातवंडे, भाऊ, भावजय, पुतणे पुतण्या असा मोठा परिवार आहे.

***

डॉ. दिलीपराव वाघोलीकर यांना पत्नी शोक

पुरंदर : सासवड येथील चिंतामणी हॉस्पिटलचे संचालक निष्णात सर्जन डॉ. दिलीपराव वाघोलीकर यांच्या सुविद्य पत्नी सौ. जयश्री दिलीपराव वाघोलीकर यांचे दि. १५/८/२०२३ रोजी हृदयविकाराच्या तीव्र झटक्याने दुःखद निधन झाले. मृत्यूसमयी त्यांचे वय ६२ वर्षे होते.

सौ. जयश्रीताई खुप प्रेमळ होत्या, त्यांनी पती दिलीपराव यांच्या समर्थ साथीने मुलगा सुमंत व मुलगी वैष्णवी यांना चांगले संस्कार देऊन डॉक्टर केले.

कै. सौ. जयश्री यांच्या पश्चात पती डॉ. दिलीपराव वाघोलीकर, मुलगा डॉ. सुमंत, मुलगी डॉ. वैष्णवी सनी कुंभार, सुन, जावई, नातवंडे, आई-वडील, सहा बहिणी आणि सहा मेहुणे असा मोठा परिवार आहे. दुःखातून सावरण्याची शक्ती परमेश्वर वाघोलीकर कुटुंबियांना आणि सर्व नातेवाईकांना देवो.

***

हौसाबाई कुंभार यांचे निधन

कोल्हापुर शाहुवाडी :जनसामान्यांची माय, भुकेल्यांची भूक जाणणारी, तहानल्यांची तहान जाणणारी माऊली हौसाई निसर्ग नियमाने आमच्यातून निघून गेली, तिच्या जाण्याने न भरून निघणारी एक पोकळी निर्माण झाली. श्रीमती हौसाबाई ईश्वरा कुंभार या आमच्या चुलतीचे वयाच्या ९५ व्या वर्षी दि. २७/१०/२२ रोजी दुःखद निधन झाले. तिचं माहेर बिळाशी. सासर वारणा कोतोली. सासरी नांदायला आल्यानंतर अठराविश्वे दारिद्र्य पाचवीला पुजलेलं. जमेची बाजू म्हणजे पती परमेश्वर साक्षात देवगुणी ईश्वरच!

सासू-सासऱ्यांची मर्जी सांभाळून हौसाईनं कष्टाच्या बळावर संसार फुलवला. चार मुलगे, तीन मुली सात मुलांचा सांभाळ करणं वाटते तितकी सोपी गोष्ट नक्कीच नव्हती. पती कुंभारकाम करायचा गाडगी-मडकी करणं ती विकणं, गुन्हाळ घरावर "गुळव्या" म्हणून काम करणं अशी कामं करून संसाररूपी रथ दोगही एकदिलाने ओढ्याचीत.

वडीलार्जात शेतजमीन मुळीच नव्हती. फक्त जमेची बाजू म्हणजे रहातं घर तेवढा एकच आधार. दोन दीर, तीन नणंदा, दोन जावा आणि सासुसासरे अशा एकत्र कुटुंबाला हौसाईनं माया ममतेनं एकत्रच ठेवलं.

“पखरण बघ घाली भूवरी पारिजात
परिमल उधळी हा सोनचाफा दिशांत”

या उक्तीप्रमाणे हौसाई जगली. पारिजातकांच्या फुलांचा सडा

आपणाला उल्लसित करतो तर सोनचाफा आपल्या सुवासाने मनमोहित करतो. नऊ जणांचा सांभाळ करणं ही मोठी जिकीरीची बाब होती. हौसाई राब-राब राबली. कोतोली गावाला बारा वाड्यांचा परिसर लाभलेला. मितभाषी हौसाई आपल्या मधाळ वाणीने घराघरात तिनं आपलं घर केलं. कर्नाळावाडीत राहून तिनं कुंभार केली. बारा-बारा मण नाचणं मळलं. प्रचंड काबाडकष्ट करून तिनं आपली पोरं शिकवली आणि सन्मानानं सांभाळली. डोंगराळ दुर्गम भागात राहून देखील अडाणी हौसाईला शिक्षणाचं महत्व पटलेलं होतं. पोराना शिकविण्यासाठी तिनं धनगर, माळी, हरिजन या लोकांच्याकडूनही उधार-उसनवार केली पण हौसाई माग हटली नाही. त्याचीच प्रचीती म्हणून तिची दोन मुलं डॉक्टर झाली एक मुलगा वारणा साखर कारखान्यात तर दुसरा मुंबईत मिलमध्ये भरती झाला. गावात हायस्कूल नव्हतं त्यावेळी आठवीपासून पुढे शिक्षण घेण्यासाठी श्री यशवंत विद्यालय कोकरुडला जावं लागायचं. प्रचंड पाऊस, वाहानांची सोय नाही. पायी चालत जाऊन चिखल तुडवीत वारणा नदीला आलेल्या महापुरातून नावेनं (होडीनं) हेलकावे खात मॅट्रीक झालेली पहिली मुलगी हौसाईची.

आजच्या बदलत्या परिस्थितीत स्वतःच्या मुलाचा सांभाळ करणं जिकीरीचं आहे. जो तो स्वतापुरती फुंकून जागा बसतो आहे अशा मतलबी दुनियेत हौसाई-ईश्वरा जोडी दुर्मीळच! गोरगोमटा वर्ण, हसतमुख चेहरा, गर्द हिरवी साडी, कपाळभर कुंकू, मरेपर्यंत मुलावर, सुनानातवंडावर हुकमत गाजवणारी हौसाईची आठवण नेहमीच येत राहिल.

-अशोक कुंभार, ग्रामीण कथाकार आणि सरपंच वारणा कोतोली

***